תלמוד בבלי · אחרונים

בכורי אביב (רוטנברג)

רבי משה רוטנברג

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בכורי אביב (רוטנברג)
רבי משה רוטנברג

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בכורי-אביב-רוטנברג/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

תוכן העניינים 4
סימן א 4
סימן ב 4
סימן ג 4
סימן ד 5
סימן ה 5
סימן ו 6
סימן ז 6
סימן ח 6
סימן ט 6
סימן י 6
סימן יא 7
סימן יב 7
סימן יג 7
הקדמת המחבר 7
התחלתא דפורענותא 8
ויברח משה 11
הדרכים המסוכנות 14
החלוקה הרביעית של פולין 16
המלחמה בין פולין ורוסי' 17
החיים והמשטר ברוסי' 19
ספוח וילנה לליטה 21
אכסניא של תורה 22
חורבן ורשה 23
החורבן של עיירות קטנות 25
יציאת רוסי' 28
אלה מסעי 30
סימן א 31
בענין קבלת דם בכלי 31
סימן ב 56
בענין הכשר וטומאת דם קדשים 56
סימן ג 89
בענין לינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח . 89
סימן ד 127
בענין מחשבת לשמה בקדשים 127
סימן ה 165
בענין מליחת הקרבנות 165
סימן ו 202
בענין לאכלה ולא להפסד בפירות שביעית 202
סימן ז 225
בענין כל"ש והמזבח מקדשין שלא מדעת 225
סימן ח 246
בענין זמן דפסול לינה 246
סימן ט 261
בענין בישול וצליית קדשים בשבת . . . 261
סימן י 274
הערות מנשיא שלטון הרוחני של ישיבת חכמי לובלין הגה"ק אדמו"ר מבאיאן שליט"א 274
תשובה להגה"ק מבאיאן שליט"א 275
עוד מהאדמו"ר מבאיאן 278
מהרב מקוטנא 279
סימן יא 290
בענין משלח בהן אור 290
סימן יב 296
בעניני חנוך וחנוכה 296
סימן יג 301
בענין תנאי בסוכה 301
שמואל אהרן הלוי פרדס 305
השמטות 310

תוכן העניינים

סימן א

בדין נשכך חרם אות ב. עד ה. עצם קבלת וקידוש קבלה, ח-כ סי' ד' נב. דם קודם קבלה חוח מים ו-ט סי' ב' כ - א ההבדל בין קידוש דשחיטה לקידוש דקבלה. יא. עד כ - כט. אין שם מתיר אלא דפועלת בעצם כל הקרבן. יב. סכין כל"ש קדושתה גמורה או קלישתא, כ. בדין ולא דם **מחסכון**. כ. אם קיבל דם בכל"ת ואח"כ הקדישו, ב. בקבלה והולכה וזריקה אם יש חילול שבת, כא. כב. כד. עד כט. בענין אין צובע ומעבר באוכלין. כג. עזרה אם הוה ר"ח או רה"י. כד. עד כט מתי חי' זמן דנעילות דלתות ההיכל. כו. סי' ח' ח. מלאכה שאין צריכה לגופה, כב. כח. בדין מעביר ד"א ומוציא מרל"ר, כד עד כח. החילוק בין סדר דיוהכ"פ לסדר דמצורע, כט.

סימן ב

בענין טומאת קדשים. א עד ח. פסולין שלא ירדו אם הוה דין הקטרה או דין שריפת ח. ו. סי' יא. - ב. ער ז. רצפת דאין קדוש לדם אם ר"ל לזריקה או לכ"ד. ו. צריך להיות קודם מום ואח"כ יבוא דבר המטמ' וכן להכשר ז. ח. דם לאחר זריקה וכן דם פסול שאם עלו לא ירדו אם מכשיר, ט. עד יא. **אם** אירע פסול נותר ופיגול במקדש, יב. שינוי איכותיי חות שינוי בעצם ופנ"ח. יד. בדם קדשים אם יש איסוה"נ מה"ת, טו. איסוה"נ שנשתנה טו. דם מכשיר מנ"ל. יז-לו. דם מקדשי במה גדולת וקטנה אם מכשיר יז - כב עד כה, דם צפורי מצורע אם מכשיר, כ. עד כז, מקום טהרת מצורע, כ.
- לב. צפורי מצורע הות תולין - כ. כא. דם פרה אדומה אם מכשיר - כ"ג. - כ"ח, דם אשם מצורע שהכהן מקבלו ביד אם מכשיר. כ"ו. דם אש"מ וכן קומץ ביד אם הוי בכל"ש- כז. סו' א' ג. נחסר משמן שביד במצורע אם נפסל, כז. שכח להזכיר של דר"ת אם חוי חסרון בעצם התפלה. כ"ח, כפרת כתיב בת כקדשים אם הוי עצם קדשים או דין. כה. גרם הפסד קדשים. ל"ג, סי' ו', יד. עד כא. מי כיור וכן שאר משקי קדשים אם מיקרו אין נשפך כמים - כ"ט עד ל"ז. מי כיור - אם מותר להשתמש בה ולהדיח קרביים - כ"ט סי' ת' כ"א כ"ב. מי כיור לאחר שניטלה לצורך ד"א נפקעת שמה, ל"ג ל"ד. מי כיור אין לח קדושת עצמיות. ל"ד סי' ת' כא. כב

סימן ג

מלין כל הלילה על המזבח אם עובר על לא ילין-א' י"ב עד י"ז כ"ב כ"ג כ"ד מ"ז. משלח בהן אור אם פוסלת בה שוב לינה- ב' ד' י"ז י"ט כ"ג כ"ט מ"ד. לינת א"מ אי מטעם

קדושה או דכבר מתחילת ההקרבה - ב' ח' כ"ח כ"ט ל'. מקומות המזבח אם שונות בקדושתיהם. . ב' ח' ל' ל"א מ"א. אם מותר להוריד ממזבח בשר גמור - ב'. ל"ה.
הקטרה שאין מרצה אם מותר קודם תש"ט ולאחר תשב"ע - ד' עד ה'. מאימתי מתיר שוריים באכילה -ד' ה' ו' ז'. מזבח של משה ומזבח הפנימי אם מועלת לינה. ד' ט' י' בפסח לאח"צ אם יש פיגול ולאו דל"י - י"ב י"ג. לנה ב' לינות אם ידדו - ט"ז י"ז. פסולין שידדו אם הטעם דאין דאין המזבח קולטו או דלא מהני קליטת המזבח - י"ח. המזבח אם מניח לחול הפסול-כ' סי' ח' טו. ע"ג רצפה לד"י אם מועלת לינה-כו עד לב. במשלת בהן אור יצאת מגדר זמן - כט . ביוצא משכחת הותר מכללו בראש המזבח- כט. אם לינה מועלת ע"ג יסוד וכבש - ל. לג. גבי כבש אם נתנה התורה מחיצה - ל"ג עד מב. כבש אם הוי עצם ממזבח או פרט ממזבח. לה עד מב. אם מותר להוסיף במזבח עד ששים בלי צורך ל"ח. בדחר"ט דנתנו ע"ג כבש נתכפרו הבעלים. לא. לח. לט. ב' כבשים קטנים אם דינם שוה להכבש הגדול, מב. עד מח. ההבדל בין כבש דמזבח של משה ובין דמקדש -מח:
בדין אורך הכבש - מו.

סימן ד

ההסבר דכשר ולא עלו-- ג' עד ו, ב' מיני סתמא יש- יד עד יח. מסייע בלשמת - יח לשם בעלים אם להעצם או להתואר וכן לשאר דברים. יט. עד כד. בדין נמשכת ונעשית חטאת העוף אם עובר על לא יחשב - כד. לא יחשב אם עובר דוקא בגורם מגרעת בקרבן - כד. כו. בדין קמיצה דמוחק בגדלו אם הוה חלק מהעבודה או רק מפרד חלק גבוה מחלק שיריים - כז. עד לג. בכמה אצבעות קומץ -ל. לא. בדין הקטרת אם שייך חלות רשלל"ש - לג. עד לו. מ בדין חושב מעבודה על הקטרת שלל"ש - לה. לט. . בדברי הילקוט שלא יהא לבם "מבוהל" מא. מב. באכילת קדשים אם שייך לשמה - מג. מד. מח. קרבן דא"ד לכתחי' להקרבה אם חלה שלל"ש טו. מז. מת. נשפך מן הכלי ואספו שנית אם מיקרי עבודה. מט. עד. נג גבי עקידה אם לקח נסכים ומלח - נד. סי' ת' כג. כד.

סימן ה

אם חלק שיריים טעון מלח - א. עדות. ח. גבי דם אם שייך משקה ישראל - ט" ו. אם מליחת חי' ג"כ להוציא את דמו - יב. יג. בד' המרדר"א דבמת נח לא התירו אלא שור וכבש ועז. טו. ההבדל בדם שבישלו בין חולין לקדשים יד טו. מז. בדין לא מלחן ומליחה בזר - יז. יח. יט. במליחת יש ב' מצ"ע למלחו ושלא יהי' בלי מלה ונפ"מ אם נפל דמותר לזר למולחו שנית. - יז. עד כב. הקטרת פסולין אם צריכין מלח- כג. עד כז. בדין מלח

בקטורת אם הי' לה שיעור וגם אם נותנין בשעת פיטום או בשעת הקטרת או ב"פ. כז, עד לב. אם שייך ריבוי במעלה עשן- לא.

סימן ו

בדין לאכילה ולא להפסד בפירות שביעית א. עד יג. אם שייך גניבה בפ"ש - ב. ג. פ"ש כ"ז שלא נגמרו עדיין המה ברשות בעליו - ג. בדין בהמת שביעית- ח. ט. פ"ש אם פטורה מביכורים י. יא. בדין הכשר וגדם טומאה לפירות שביעית ותרומת וקדשים - יד. עד כא. בדין חילול ופדיון בפ"ש- כא. עד סופו.

סימן ז

מזבח וכל"ש מקדשין שלא מדעת - א. עד י. מוכח וכל"ש ר"ל קדושתה ולא גושה - ג. המזבח אם מקדש חולין - ח. ט.. בדין כל"ש שיקדשו פסולין - י, יא יב. כל"ש מקדשין של"מ אם אפי' מפרש להיפך יג. עד כח. ההסבר של כל"ש מקדשין של"מ - טו. אם יכול לכוון דקצת יתקדש וקצת לא יתקדש -ד. כוון למדידה אם בל"ש משל"מ - טז. עד ב. כוון לשם מים גרע משל"מ - כא. כב. כבש אם ג"כ מקדש של"מ - כג. הסבר על המאירי דמנחת פתיתים לכ"ע כל"ש אין מקדש שלא מדעת - כח. כו.

סימן ח

בדשטמ"ק דאימורים נפסלין בשקה"ת א. ב. אם שחט קודם תמיד של בין הערבים מותר לזרוק אח"כ - ה. לאחר שמשלה אור אם מותר להקטיר קודם תמיד של שחר - ו. ז. אם בהקטרה הי' צריך פתיחת דלתות ההיכל - ח. בדרגמ"ח דאין נפסל בלינה עד לאחר תמיד של שחר- ט. עד טז. אם שייך פסול לינה אחר שנתקיים ההקטרה י. עד טז. בד' היראים דאין עובר לא תותירו בפסולין טז. סי' ד. ז. בדין לינה שצריך שתלין כל הלילה - יז. עד כב. אין לינה אלא לקרבנות היום שלפניו - טו.

סימן ט

בענין בישול קרבנות בשבת - א. עד מ. ההבדל בין חטאת לשאר חובת היום - ח. ו. באכילת קדשים יש ב' דברים שיאכלנו ושלא יותיר - ט. סי' ב' יב. אם שלמים נאכליון שלא לבעלי ו - ט' עד סופו.

סימן י

קונטרס הערות ומת שהשבתי עליהם.

סימן יא
נטמאו האימורים ומשלח בהן אור אם צריך להמתין באכילת בשר.- א. עד יא. הסבר על היתר דהקטרת אימורים מ. עד יב אימורי קק"ל שהעלו קודם זריקה אם מקטירין תיכף יב. עד טו.

סימן יב
בענין חנוכה וחינוך א. עד יא.

סימן יג
בענין תנאי בסוכה א. עד ח. מצות סוכה מחמת עצמותה ומחמת ישיבה- ב. עד ז. ועוד הרבה ענינים.

הקדמת המחבר

(מעין המאורע) יתברך הבורא וישתבח היוצר, שהחיינו וקיימנו והגיענו ליום הזה, שבו זכיתי להוציא לאור את ספרי "בכורי אביב" כי על ספרי זה עלו הרבה הרפתקאות, כמו שעלו על כותבו. גם דברי ימי הוצאת הספד הזה קשורים בדברי ימי העולם, אשר בא השטן בדמות הימלר ימ"ש, והביא אנדרלמוסיא ובלבל אותו ואת בל הדרים עליה. ואם אמרתי אבוא לכתוב, כמו יכלה הזמן והקץ לכל העובדות עלי ולכל ההרפתקאות - לא תכלינה. אשר על כן אמרתי אזכיר רק בקיצור את המקרים והמעשים שבאו ויאתיו בחיי במשך שנתים הימים לפני שבאתי לשלום לדרוך על אדמת הארץ החפשית הזאת, וגם, דרך אגב, רק להזכיר אחרות מן העובדות שנעשו ע"י החיות הנאציות, שנאצו את שם אלקינו ושמו לחרפה את השם היהודי בפרט, ואת שם מין האנושי בכלל, וכמו שכתב היסטוריון אחד, שאף הוא ראה בצרות עמו:

"מתבייש אני להעלות על הנייר מה שראו עיני".. לפני החלי לספר בקצרה את הקורות אותי, עלי להוסיף כי ספרי זה היה האחרון שנדפס בארץ פולין בכלל, זאת אומרת האחרון בספרות הרבנית. ולזאת, זה סיום של תקופה מסויימת בחיי עמנו במדינה ההיא שהיתה הראשונה לנפול בידי הכובש, החולש על גויים. וכאן רוצה אני להביא קטעים אחרים מהקדמתו של רבי ומורי מהר"ם שאפירא, זצ"ל, ראב"ד דק"ק לובלין, ור"מ ישיבת חכמי לובלין, - על ספרו "אור המאיר", - שיש בהם משום סמוכים ורמזים לדברי ההקדמה הזאת, וז"ל:

"דור אחר דור פגש לו ישראל כליון חרוץ בגזרת העריצים, לרגלי חייו היהודיים ומסר נפשו אערקתא דמסאני. עקד העצים ואש עמד לו מן המובן, והוא הלך מעדנות ליחד

שמו הגדול כ"ה בהתלהבות מאין דוגמתה. על מציאות אופי מקורי זה בישראל העידו נאמנה שלשה כורי- בוחן, אשר עבדו במו עד שנתנה תורה לישראל, ואלה אשר יסמנו חז"ל במאמרם:

בשלשה דברים נתנה תורה, באש במים ובמדבר וזהו ויהי בצאת הכהנים מן הקדש, יום שהכהנים יצאו מן הקודש ועזבו את הבית, והענן מלא את בית ה', ענן וערפל ימלא את הבית, לא יעמדו עוד הכהנים לשרת מפני הענן, אז למראה החזיון הזה אמר שלמה, נזכר הוא כמעט העמוק של מרע"ה ה' אמר - כבר **הבטיחנו** ע"י נביאו נאמן ביתו לשכון בערפל, להאיר לנו מתוך חשיכה, יתנוצץ האור ונסו הצללים".

התחלתא דפורענותא

ביום ה' י"ז לחודש אלול (פ' תבוא), בשנת תרצ"ט, יצא ספרי "בכורי אביב" מבית הדפוס. תלמיד הייתי בישיבה המפוארה "ישיבת חכמי לובלין", וחיבורי זה יצא לאור ע"י הישיבה. אולם לא זכיתי להפיץ את הספר, כי ספרי הופיע בדיוק יום אחד לפני פרוץ המלחמה, ואלמלא ששלחתי טופס אחד מחיבורי זה אל הגאון רשכבה"ג ר' חיים עוזר וצ"ל דווילנא, לא היה נשאר ממנו אף שריד. כי למחרת ביום ועש"ק בבוקר, בראשון לספטמבר, 1939 למספרם, עלו חיתו אדם המנואצים על פולין לכבשה, ובאותו יום ראשון למלחמה, עוד לפני שהוכרז מצב מלחמה בין פולין לגרמניא, כבר היה חצי פולין מונח תחת הנאצים.. הם הצליחו בעבודת ההרס והחורבן הזה כי היו להם עוזרים מבין הפולנים (שמזרע הגרמנים יצאו), וגם מבין בני עמם -הנאצים -אשר שלחום לפניהם כדי ללמד חכמה נאצית זאת אומרת שנאת הפולנים להיהודים, וגם לראות את ערות הארץ ארץ פולין.. בפרוץ המלחמה, בערך בשמונה בבוקר עת תפלת השחרית, ואני אז בוורשה, בבואי מלובלין לבקר את הורי ומשפחתי, ונשמע קול נפץ הפצצות, ולא האמינו בעיר כי בה גדול רוח הטומאה, וכי עד מהרה יוכל להגיע, השונא האכזרי בשערי העיר. מלבד זאת עמדה הממשלה והכריזה על ידי הראדיו כי אין מה לפחד, אנחנו מנצחים וננצח על המתקיפים אותנו. ידיעות אמתיות לא הגיעו אל הבירה, או שלא הודיעו על זה כי כבר נחרבו כמה ערים בפולין וכבר נמחו מתחת שמי ה' כמה עיירות וכפרים, וכבר עלו באש בתים רבים ורכוש גדול.- להיפך, בהישמע בוורשה קול רעש האוירונים יצאו רבים לראות במחזה.. אך משהתחילו לנפול קרבנות אדם הבינו הכל כי המצב הוא רציני עד מאד. בחצי היום, בערך, הוכרזה המלחמה רשמית והחורבן החל. אולם הראדיו לא פסק מלהכריז כי כל זה אינו אלא מאורע, ועוד מעט הנאצים ישובו על עקב בשתם, ולא ידעה הממשלה או שהעלימה עין מן העובדה, כי אחדים

מבניה עצמה היו הבוגדים שמסרו את הארץ בידי האויב. ,מתוך שנאתם לישראל עשו שלום עם הכובשים,.. בכל זאת לא הפרענו את קדושת השבת. באותו ערב לקבלת שבת הלכנו לביתו של הגאון מנחם זעמבא שליט"א, התפללנו בחושך. שכבר שלטה בהעיר ורשה ההאפלה הראשונה.. אולם האויב ידע את הדרך גם בחשיכה, כי הוא בא לורשה כבוא איש אל עירו ואל מקומו. שבנו מבית התפלה וגששנו את דרכנו באפלה. פתאום ראינו מכונה נוסעת, בתוכה יושבים אנשים אשר לאור מנורות המכונה ראינו אותם כנותנים סימנים לאוירוני אויב הטס מלמעלה, וכן ספרו שקרה שהמון פגש במכונה המרגלת כזו, וקראו לקצין המשטרה שהוא יאסור את הנוסעים כמרגלים והקצין אמנם שמע להם אף הוא נכנס לתוך המכונה ועף לו יחד עם המרגלים. באותו לילה כבר נסתדרנו לשומרי הבתים, (וואדרענס), ועמדנו לשמור את בתינו שהיו מסורים כבר לחסדי הבוגדים מבפנים והאויבים מבחוץ וכל הזמן לא חדל הראדיו מלהכריז כי הכל בסדר, ושהחייל הפולאני מראה לכובש הפולש את זרועו וידו, אולם ממחרת השבת כבר הגיעו לורשה פלטים מהערים לודזש, ווישקובה, נאשעלסק ועוד. הם ברחו בעור שיניהם, לא יכלו להביא אתם אפילו די מזון סעודה אחת, כי הכל עלה באש... ביתנו באו כ-80 איש מהעיר ווישקובה, וספרו, כי מעולם לא יכלו להאמין כי לפצצה, עשויה בידי אדם, יש כח-משחית ומחבל כזה למחוק ברגע אחד עיר שלמה. וחוצפתם הנועזה של הכובשים לא ידע גבול. בחצר ביתנו "נפלו" לפתע ששה פאראשומיסמים. כמובן שהם נתפסו, וגדולה היתה השמחה על תפישת הששה האלה כאלו הביאו תשועה גדולה ופורקן למדינתם. גאוותם המדינתית הורמה, העובדה הזאת מצאה לה כנפים וההמון ראה בזאת נצחון גדול. והראדיו הוסיף להשקיט את הרוחות על כוחה וגבורתה של פולין. ומכל שכן, שביום א', ב-3 בספטמבר, באשר נסחפו גם אנגליה וצרפת לצדה של פולין, גדלה אז השמחה בעיר. האוכלסיא הורשאית זרמה בהמוניה אל הציידיות של צרפת ואנגליא בעלות-בריתנו, וגדול היה השאון ורב היה ההמון. האויר בחוץ היה יפה, והשונא עג לו עגה באוירוניו מלמעלה ומעשה נסים היה שהוא לא החריב את כל ההמון בפעם אחת, כי היה הדבר בידו לעשותו. כי עד זמן ההוא לא היה אחד שהאמין כי הפצצות יכולות להרוס רחובות שלמים בבת-אחת. כן עברו שלשת הימים הראשונים. שמועות שונות התהלכו בעיר, ורבות מן השמועות העידו עד כמה פשה נגע הבגידה בעם. ספרו מפה לאוזן כי הכדורים שניתנו לחיילים להלחם עם רובים נגד האוירונים המחבלים או שהיו גדולים יותר מדי בשביל השפופרת או שלא היתה בהם עופרת. ניתנו להם כדורי-סרק שמשתמשים בהם בעת התמרונים. לאחר שכבר

נכבשה לודזש וצריך היה לשלוח חיל מלואים לשמור על בריסק, נשלח החייל אל לודזש עפ"י "טעות". וטעויות כאלו היו לרוב! ובעבור ימים אחדים קמה הממשלה ועזבה פתע פתאום את העיר לחסדי הכובשים. הממשלה נסעה ראשונה ללובלין. ומעניין לרשום כי בית- הישיבה שלנו שימש מקום ישיבה לממשלה הפולאנית. (ובנין זה לא הופצץ, אף בשעה שהופצצו בנינים אחרים.) כידוע לא האריכה הממשלה לשבת אף כאן, יראה לנפשה וברחה אל העיירה סניאטין, הסמוכה לגבול הרומאני. והראדיו, כאשר הודיע כי ממשלתנו היקרה נסעה בורשה מפני טעמים אסמדאטיניים, עוד לא הודיעה על המצב כמו. הנאצים עוד לא למדו להפציץ בלילה, והם עשו את עבודתם לאור היום. אין בן אדם שלא נהפך לחיה טורפת מלובשת בבגדי שרד ומכוסה ברזל ועופרת, לא יכלה ראות את כל מה שהנאצים המנואצים עוללו לאוכלוסיא השלוה. יש לאמר:

שיטה ותבנית היתה בעבודת ההרס שלהם. עד שתים עשרה בצהרים בדיוק היו מרעישים ומפוצצים. ונזכרתי אז במאמר חז"ל, כי גרוע היה יותר קירקור הצפרדעים במצרים מאשר עקיצתם. עד שתים אחה"צ היתה הרוחה כי אז, כנראה אכלו סבאו השרים הארורים ההם. (וכפי שנראה להלן בשתי השעות האלו היו הפליטים רצים ונמלטים על נפשם..) וכן היו מוסיפים להרוס ולהחריב משתים אחה"צ ועד שש בערב, לעת המנחה. בשלשת הימים הראשונים היתה הממשלה תופסת כל איש צעיר ושולחת אותו לחפור חפירות בתוך העיר וליד פסי הרכבת. החפירות האלו היו צריכות לשמש תריס ומגן מפני הפצצות מלמעלה. כשמונים אחוזים מן החופרים הללו לא שבו אל ביתם לעולם כי נפלו חלל לפני האויב. ביום הרביעי בערב הכריז הראדיו שכל תושב ותושב בעיר ילך בלילה לחפור חפירות ולבנות מיתרסים (באריקאדות) שיעצרו בעד חדירת הטאנקים אלפי אנשים מורשה ומהפליטים רבים מהערות אחרות, ובתוכם אחי צבי הירש ואנכי הלכנו אל המקומות הדרושים לבנות ולחפור בבואנו לעזור מצאנו כי הממשלה לא היתה נכונה. היה מחסור במעדרים ובשאר הכלים הנחוצים ולא היה מי שינהל את העבודה, וראינו שהחיילים עוזבים בבהלה את מקומותיהם, פלוגה דוחקת את רגלי הפלוגה השניה, הכל נוהרים בזרם אל מוצאי העיר אל הגשרים. אז הכריז המודיע בראדיו בקולו המהול בדמעות:

"אחים אזרחים! הממשלה היקרה שלנו הוכרחה לעזוב את העיר השונא הולך וקרב. כל מי שיכול יקח רובה על שכמו וילך ביחד עם הצבא". אז ברחנו גם אנו. מחזה קורע לבבות היה זה לראות אלפים ורבבות אנשים עוזבים את העיר, ולעומתם מן הצד השני של הבתים עומדים הנשים והטף ובוכים וצועקים:

"על מי אתם עוזבים אותנו?" "מתי נשוב לראות את פניכם עוד הפעם?" קול הבכיה והגעיה היה נורא. בהגיענו אל הגשר האחד שנשאר, וכשהיינו היו צפויים לסכנה מן המעופפים לא כאבו אותנו הפצצות ההן המשולכות עלינו כמו שקרע את לבותינו קול הצעקה האיומה של הנשים והילדים בהפרדנו מהם. אנחנו ידענו כי הורינו הסכימו לעזיבתנו את העיר, כי אולי יצליח בידינו להנצל ממיתה משונה בעיר, כי כבר ראינו עין בעין את הקרבנות הרבים שנפלו, וכבר ראינו עד כמה עזרה הממשלה לנו ויכלה לעזור... או עד כמה היו נכונים לעזור. לפני פרוץ המלחמה האמינו רבים כי השונא יהרוג את האוכלסיא ע"י פצצות של גאז, ולזה היו מוכנים במקצת, לפצצות-תעבירה ושריפה שכאלו לא התכוננו. וכשהחלטנו לעזוב את עירנו נטפלו אלינו אחיותינו הצעירות, אך הן לא יכלו ללכת יותר ממילים אחדים ושבו הביתה. אנחנו נסנו כי בין כה וכה היו חיינו בסכנה. מעניין לציין אודות עבודת החפירות אלו שבאו לכתחילה כתריס והגנה בפני הפצצות והכדורים היו באמת לקברים חיים שהאוכלסיא כרתה לעצמה.

ויברח משה

בנוסנו מן העיר לקחנו אתנו מה שיהודי לוקח בדרכו, תפילין וסידור ומשניות ולחם ליום אחד, ודוקומנטים אבל בדרך אבד לנו הכל, כי לאחר שהגענו אל העיירה וויאנזאווני הותקפה העיר מהאויר וברחנו משם בהשאירנו הכל. משם הלכנו ברגל להעיירה קאלאביעל. הלכנו בדרך המלך ומלמעלה נפלו עלינו כדורים ופצצות. הטייסים טסו בגובה של שתי קומות, והיו מלעיבים בבורחים, במקומות רבים העיזו אפילו לרדת ולשתות מים מן הבארות, ולהתרומם שוב למעלה ולהמשיך את מעשי ההרס שלהם. כיצד שניצלנו אני ואחי לא אבין בשום אופן. ראינו נסים גלוים וחסדי ד' על כל צעד ושעל. ולא אחת ראיתי את המות עין בעין ועצבי הוחלשו וחזקו. מימיני ומשמאלי נפלו אנשים כזבובים. דרכנו על פגרי אדם ובהמה, עת העשן מלא את האף ואת הריאות, והאפיל עלינו היום. בלילה היינו מגששים את דרכינו, והוכרחנו ללכת בצדי הדרכים כי מלאך המות שדד בדרך המלך. אכילתנו היתה ממה שמצאנו בגנים. תפוחי-ארמה (עפ"ד אכלנו אותם בלתי-מבושלים), גזר, סלק, עגבניות וכו'. במצב רגיל אין האדם יכול לחיות עפ"י דייטה כזו. וכה הגיענו לקאלאביעל ומצאנו שם את אב"ד העיד הרב לנדא שליט"א, ומראשי הישיבות של לובלין, שהוא עזב את לובלין על מנת ללכת לביתו או לורשה. כן שררה ערבוביא הללו הלכו לורשה והללו ברחו משם. בדרך נפגשנו עם חיילים ופקידים שהודיעו לנו בשמחה עצומה בי בגרמניא פרצה מהפכה, וכי הורידו את היטלר וטוב לנו לשוב לורשה... בראשונה, כאילו רצו הפולאנים בעצמם

שהאוכלוסיה הציווילית, וכן אף החיילים יעזבו את העיר שהאויב לא יתפוס את הנוער, מי לחרב ומי לעבודת-פרך, כדרכו, וג"כ מפני שחפצו לגייס את הפולנים ע"י גאדוואלין, שיעמדו שם בחזית ולא לתת לכובש להמשיך את כיבושו. אולם כשהאוירונים של השונא סכל את מחשבתם, אז חזרו בהם הפולאנים מזימתם הראשונה, והחליטו להגן על ווארשה, ולכן הכריזו על המהפכה בגרמניא כדי לפתות את הבורחים לחזור אל הבירה. הלכנו ברגל 55 מילים בעשר שעות ורגלנו בצקו. עד שבשום אופן לא יכולנו אפילו לנעול את נעלינו וגם ללכת יותר. ואי-אפשר היה להשיג סוס ועגלה להסיע אותנו, כי הממשלה היתה לוקחת כל סוס וסוס בין דל הוא ובין טוב. וכדאי להעיר בכאן שמדת הכנסת-אורחים מצד האכרים היתה עד להפליא. הם חלקו אתנו ממאכלם הצר ונתנו לנו לישון בהצרם בעוד שהדבר היה אפשר. ואולם הטייסים הנאצים לא הפלו בינם לבין היהודים. ותירשם נא עובדה מחרידה זו:

טייס אחד הרג אם על שלשת ילדיה, ותינוקה הרביעי, כבן שנתים ניצל באיזו אופן שהוא בזחלו לאט, לאט ממקום ההרג. ראה זאת הטייס, כי התינוק לא נהרג, שב והרגו. ועוד עובדה מסמרת את השערות ומקפיאה את הדם:

אכרים הובילו ילדים ממקום למקום, והיו דומים ממש לעדר צאן עזוב. עברו עליהם טייסים והפציצו את כלם. ב"ה הגענו להעיר פוריסאוו בערב שבת הלכנו להתפלל. לעולם לא אשכח את התפלה ההיא. קבלת שבת נהפכה לקינות. ישב בביהכ"נ בחור אחד שבן-רגע נעשה ליתום מאביו ומאמו ושכול מכל משפחתו. ברגע אחד נמחק כל הבית ולא נשאר אפילו זכר מן הקדושים לבוא לקבר ישראל... האח הזה נשאר לפליטה מכל המשפחה. והוא ספר לנו בדמעות שליש בלב קרוע ומורתח, איך שאחיו, בהתפרפרו בדמו התחנן לפניו לעזוב אותו למות והוא ינוס למען אשר הוא ימלט על נפשו, שישאר לפחות שריד אחד במשפחתם והוא לא רצה לעזוב את אחיו הפצוע עד אשר יצאה נפשו כי מת, ואז עזב את גופתו, מבלי שבאה לקבר ישראל, והוא קיים את דברי אחיו המת, והשתדל להציל את עצמו, והנהו יושב כאן בקרן זוית ובוכה בשירת "לכה דודי", הוא אינו יכול לזוז מעמק הבכא, וירבה לשבת בתוך המהפכה הזו. רק בהגיעו למילים "והיו למשיסה שאסיך" הרים את קולו בעוז וקללה זו נפלה מעל שפתיו בזעם עצום. בראשונה ראינו אות לטובה בהחלטתנו זו לשבת שבתנו בפוריסוב. וג"כ קרה לנו, לי ולאחי, באופן בלתי רגיל מקרה זה:

בהעירה הזאת הכרנו יהודי אחר, שלדאבוני שכחתי את שמו, שהוא היה פליט בביתנו בעת המלחמה העולמית הראשונה, ואנחנו אז בעיר אחת ברוסיא, ואותו יהודי שגר

בביתנו כפליט ארבע שנים לקח אותנו אל ביתו ואכלנו ושתינו ושמרנו את השבת כהלכתו. מארחנו זה, אלקים יודע מה גורלו כעת, דיבר על לבנו להישאר בפוריסוב, כי לא ראה שום תועלת בנוסנו. כי לאן נפנה. כי הגרמנים היו כבר הולכים וקרבים אל העיר הזאת. ובפגוש המחבלים בטאנקים שלהם יהודי בורח, היו תיכף יורים בו. כמעט שנפתינו להישאר בהעיר אתו ביחד, ומכל שכן שרגלינו כבר לא שימשו אותנו מרוב כאב ופצעי הדרך, הלכנו לישון בהחלטה שנשאר כאן עם מטיבנו יהיד ביתנו משכבר הימים אולם באותו לילה התחילו לזרום אל פוריסוב המון אנשים שנסו מן גאדוואלין אשר הופצצה אז ואור בתיה הבוערים נראו עד פוריסוב, וקול נפץ הפצצות הרעיד אותנו היושבים במרחק של 15 מילים, בערך. בבוקר, באותו השבת (פ' נצבים) עזבו פקידי העיר ושוטרים את כל האוכלוסיא לנפשה ובעצמם ברחו להציל את עצמם אם יוכלו. והעיר פוריסוב נמסר בידי פרחחים צעירים. פולאנים, שהם התעמרו באוכלוסיא היהודית באופן מחפיר. הם הכו את כל היהודים העוברים ברחובות, ואנסום לפתוח את חנויותיהם בשבת דווקא, ובכלל השחיתו התעיבו עלילה. גם אותה עיירה קטנה, פוריסוב, היתה כנראה נקודה אסטראטגית לאויב, כי גם עליה הביא את שפעת הקלגסים שלו. ובין רגע נהרסה חצי העיירה. אנחנו החלטנו אז, יעבור עלינו מה, אנו לא נשאר בעיירה זו "אהיה אשר אהיה" - הוא, כביכול היה אתנו בגלות זו, נלך לעוד גלות והשי"ת יהיה אתנו. מלבד זאת, נפשנו כבר החיינו במקצת ורגלינו התחילו שוב פעם לציית אותנו שמנו לדרך פעמינו תיכף בצאת השבת. מגמתנו היתה להגיע לדיקי, כי כן הבטיח לנו אכר אחד שכן להובילנו לשם, ומשם היינו ממשיכים את דרבנו לובלינה. אבל האכר חזר בו מדבורו, כי ירא שיגזלו ממנו את סוסו בדרך. ועוד אנו עושים בכה וכה והנה קרה מקרה מעניין זה:

הוואיעווארא (שר הפלך) לפוזנא, ידוע בשנאתו העזה לעמנו, שהצליח עוד רק שבועות מספר קודם למלחמה, לספוח את העיר קאליש, עיר ואם בישראל, אל פלך פוזנא, שהוא המושל בה, כדי שיובל לגזור על השחיטה, כמו בעירו. לא עברו שמונה ימים מאת פרוץ המלחמה והוא, השר הגדול הזה, הוברח לנוס על נפשו ולהגיע לעיירה היהודית פוריסוב, ומצבו היה כה רע, עד שנאלץ להושיט ידו ולבקש מ"שונאיו" היהודים פרוסת לחם. כמובן שהיהודים לא זכרו את מעשיו הטובים, לא נקמו ולא נטרו לו, כי אם הושיטו לו את ידם לעזרה וקיימו במלואו, אעפ"י שלא התכוונו לכך, מקרא מלא:

"אם רעב שונאך האכילהו לחם"... אפילו באותה שעה מסוכנה לא החלטנו בנפשנו. לחלל את השבת בלכתנו מחוץ לתחום. רבים, אמנם, עזבו את העיר ביום השבת. אנחנו,

אחי צבי ואנכי, כאמור נשארנו עד אחר תפלת מעריב. יראנו מלכת בעצמנו בחשכת הליל, וביחוד כי מלבושינו ופרצופינו העידו על גזענו ואמונתנו. חכינו ללכת בחבורת אנשים אחרים שהגיעו לכאן. אבל שאר האנשים הזהירו בנו מלכת אל לובלין. כי שם תגיענו יד השונא, והם אמרו לנו שהולכים המה אל ליקובה לכן הסכמנו אף אנו לארח אתם לדרך, ולא להישאר בפוריסוב.

הדרכים המסוכנות

אותו לילה, האויר היה צח וצונן ואנחנו המשכנו את דרכנו. אשת מכירנו נתנה לנו אוצר יקר זוגי נעלים גדולות שיכולנו לנעל על רגלינו הנפוחות. ובאמת בנעלים האלו הרחקנו ללכת, כי הבאנו אותן עד לרוסיא. ומנהג ההליכה היה בזה:

בצהרים היו ההולכים מתחבאים ביערים ובכפרים, הולכים בצדי הדרכים, ואולם משהחשיך הערב היו המונים המונים יוצאים ממחבואיהם והיו הולכים כל הלילה, כי בלילה, נודע לנו אחרי הימים הראשונים של המלחמה, נחו האויבים מעבודת ההרס שלהם. ואעפ"י שהדרך היתה מסוכנה מאד, כי הכביש היה עלול תמיד להיות מפוצץ ע"י האוירונים וגם הפאראשוטיסטים היו מבקרים לפעמים קרובות את הדרכים ועושים שמות בהולכים, בכל זאת היו הדרכים יותר נוחות לבריחה בלילה מאשר ביום. הלכנו, איפוא, כל הלילה. לאור הבוקר, אחר הליכה של 25 מילים הגענו לעיירה בשם סטוציק. אמרתי עיירה - וצריך היה לומר, מה שהיית עיירה... כי כל העיר כמעט הרוסה, ולא נשאר אף אחד בה. לא מצאנו באותה עיירה אף פרוסת לחם לאכול. הבתים היו פתוחים וריקים מיושביהם. זאת היא תמונה בלתי נשכחת:

עיירה שנתרוקנה מיושביה!... ומשהאיר הבוקר נסנו מאותה עיירה חרבה ובאנו על יד איזה נהר רחוק מן הכביש, שתינו ורחצנו את פנינו והיה לנו היום לשינה. אחד מאתנו היה שומר בעוד שהשאר היו ישנים. אנחנו לא היינו האחרים שתפילינו נאבדו לנו בדרך עם כל הניירות והדוקומנטים שלנו. וקרה נס שליהודי אחד היו תפילין. בזוג תפילין הללו התפללנו כלנו בתור, אחד אחר השני. בטחוני כי תפלה כזו בתנאים מסוכנים כאלה עלתה לרצון, כי היא באה מלב שבור ורצוץ. האוירונים עפו מלמעלה על ראשינו למאות, אבל אנחנו צחקנו להם, כי ידענו שאין הם רואים אותנו, וביחוד כשאנחנו עשינו לנו "מקלטים" עשויי ענפים שהיו לנו כסוכה ארעית - אבל היא - הסוכה הזאת - היה לנו למחסה מזרם הפצצות יותר אולי מכמה "מקלטים" עשויי עשת וברזל. אנחנו רק הרגשנו את הפצצות אבל לא ראינו אותן. כלו עינינו מיחל לשעה שש, השעה שהמחבלים ימ"ש מפסיקים את עבודתם וחוזרים אל חנותיהם בשינתם של רשעים היתה לנו הנאה

שיכולנו לצאת ממחבואינו ולהמשיך את דרכינו. אחר הליכה ברגל של כל הלילה הגענו לליקובה בעלות השחר. ליקובה היתה לפנים עיר גדולה והלכנו אליה כי גרה שמה אחות אבינו, דייצה בורנשטיין (ה' ישמור עליה אם נמצאת בחיים!) היתה לה טחנה וחשבנו שנוכל לשבת אצלה כמה ימים. אבל הכניסה לליקובה אי אפשר לתאר אותה בעט. כל הרחובות המובילים אל העיירה, היו מלאים הרוגים וחללים. אנשים ונשים וטף על בהמותיהם וסוסיהם. היו כלם כדומן עלי אדמות. עמודי הטיליגראף היו עקורים ומהופכים וכל המקום היה חורבן נורא. רצנו אל הטחנה, ומצאנו כי היא היא הרוסה, כנראה שהופצצה ממרחק מה, ובתוך הטחנה והבית אין אף נפש חיה אחת. לימים נודע לנו שדודתנו זו, שאליה נסנו, ברחה בעצמה על נפשה. בכל זאת הואיל ובאנו לליקובה אמרנו להיכנס לבית המדרש להתפלל בצבור. אסור היה לנו להתמהמה שם אף רגע כי הסכנה היתה גדולה, אבל איך לא נבקר בית-תפלה כשבאה הזדמנות לידנו. נכנסנו אל בית המדרש ומצאנו שם תלמיד של ישיבתנו ישיבת חכמי לובלין. אותו תלמיד, חברי משכבר ישב "שבעה" לזכר כל משפחתו הגדולה שנהרגה רק תמול ע"י פצצה, שהוא ניצול אז רק ע"י זה שיישב ולמד בבית המדרש. (אהה, מי יודע איפה הוא כעת) בחור זה שהמציא לנו תפילין להתפלל ונתן לנו לדרכנו סידור תפלה, הלך לחפש בעדנו פרוסות לחם ולא מצא בלתי אם לחם יבש וניקורים. מעניין שלמרות הצרות יכולנו עוד למצוא נוחם בספורים מעין אלה. ספר לנו הבחור מעשה שהיה:

בליקובה נבנה מקלט אחד חזק. תיכף הוציאו הפולאנים כרוז כי המקלט הוא רק לפולאנים ולנוצרים, ולא ליהודים. כל יהודי הבא למקלט למצוא מחסה בו, אמרו לו הפולאנים:

כלך לך מזה! המקלט הוא רק לנו, האריים הטהורים.. קרה מקרה שגם אשת הציר מצרפת היתה שם. אבל בעוד שהפולאנים לא נתנו ליהודים למצאו מחסה באותו מקלט, ירדה פצצה והרגה את כל החוסים בצל המקלט ארבע מאות איש בערך. והיהודים שישבו בבית-המדרש, או שהיו מחוץ למקלט נצולו. אצבע אלקים ראו כולם בזה. בעוד שישבנו ושוחחנו נשמע שוב רעש האוירונים וברחנו מהמקום ההוא מחוץ לעיר. ושוב ישבנו ביער ונחנו. משם ברחנו למזריטש. באותה עיר היו לנו קרובים. טרם שהגענו העירה מצאנו שהיער הוא כלו במצור והמלחמה נפוצה שם - זאת אומרת הנאצים ריכזו את אוירוניהם על היער בו נמצאה הקבלרייה הפולאנית. החיילים יעצו לנו לעזוב את היער. ובין התקפה אחת לשניה, כשכל היער בוער כלו, טעמנו מה שטעמנו ועוד היה לנו האומץ ללכת לחפש פרי אדמה ומים להשקיט רעבוננו. ומי יכול לשכוח תמונת יער

בוער באש ועשן מחניק, ולאור היער הבוער, "פליטים" רצים להימלט על נפשם בעוד שמלמעלה משליכים עליהם כדורי- מות. פלוגה זו שעמדה ביער לשמור עליו נהרסה כלה, ולא נשאר ממנה אף אחד, ואנחנו המשכנו את דרכנו משם לשדליץ ומשדליץ למזריטש. במזריטש שעוד לא נהרסה, באנו אל בית דודתנו אחות אבינו מרת רעביל האלפערן. ראינו שבשום אופן, אפילו יגזור מות ר"ל עלינו, לא נוכל להמשיך הלאה, כי רגלינו היו נפוחות ובצקות וסרוקות מרוב הליכה. ואף על פי שגם מזריטש לא נשכחה ע"י המחבלים, ואף היא קבלה את טבילת האש שלה, ושתתה את קבעת כוס התרעלה, ובערך מאה יהודים נהרגו ע"י הפצצות, לא יכולנו בשום אופן להמשיך את דרכנו הלאה. אני נשארתי בבית הדודה מחוץ לעיר, ואחי ירד העירה. כשנהרגו האנשים ההם עמד אף הוא לעזור בקבורתם. אני חכיתי לו שעות רבות והוא עוד לא שב דאגתי לו היתה גדולה. ואולם לעת ערב שב הביתה עיף ויגע מרוב צרות ועבודה, ונפל והתעלף. בינתים משמשו ובאו ימי ראש השנה ת"ש, (שנה שת"ש בה כוחם של ישראל.) שמועות הגיעו אלינו שהגרמנים הולכים וקרובים אל העיר, ואנחנו כבר התייאשנו. לא היה מקום להימלט אליו אפילו אם יכולנו ללכת. החלטנו לא להמשיך את דרכינו ולהשאר שם.

החלוקה הרביעית של פולין

עברו ימי החג והנאצים לא באו העירה. במקומם הגיע אל העיר פלוגה מצבא הרוסי. ובשורה בפיהם אשר הרוסים יקחו את העיר ובקשו לקשוט את העיר כיאות לכבודם וארגו משטרה צוילית וחלקו להם נשק. מה שהיתה השקפתנו ומחשבתנו על רוסיה האדומה לא זכרנו ברגע ההוא - דבר אחד ידענו כי הצבא האדום יציל אותנו ממות בטוח. השמחה היתה גדולה מאד. בעיר פולאנית זו, אשר רק בעד נפנוף דגל אדום היו מוציאים להרג, קישטו בדגלים אדומים את כל העיר. אחרי עבור שלשה ימים של צפיה וחרדה, שלבותינו דפקו בין תקוה ליראה, מה יהא בגורלינו, נכנסו ה"אדומים" למיזריטש. אין בכח עטי לתאר כמו את השמחה שתפשה את העיר אף על פי שידע ידענו את כל מה שעוללה רוסיא הסובייטית לעמנו, הלא ידענו גם כי ביניהם לבין הנאצים ההבדל הוא כבין האור אל החושך. ודעת לנכון נקל עד כמה היתה השמחה במעונותיהם. אולם עוד לא היינו בטוחים אם אלה האחרונים שראינו אותם כראות מצילים ישארו בעיר. הרבה שמועות התהלכו בעיר בקשר עם הענין הזה. אמרו שפון ריכנטרופ שותפו של האשמדאי, טס למוסקבה למען הציב את גבולות פולין ורוסיא, ולא ידענו לבטח אם העיר מזריטש תיחשב על גבולה של רוסיא או חלילה על גבולה

של ארץ הנאצים. ולכן הופרעה השמחה הגדולה. כי גם בתוך השמחה והחדוה הגדולה עומדים היו ברחובות ורואים:
פלוגות חיילים "אדומים" נכנסות אל העיר - שבה השמחה:
פלוגה עוזבת את העיר - חרדה תוקפת. תושבי מזריטש, הגויים כיהודים, הרגישו מה שיהיה יהיה. אם יפלו בידי הרוסים אשריהם, אם חלילה לא - לאן יפנו? טוב טוב להם להשאר בתוך עירם. אולם אנחנו אחי צבי ואנכי שכבר לקחנו את מקל הנדודים בידינו גרסנו עוד הפעם את הפסוק "אהיה אשר אהיה" - הייתי אתם בגלות זו - אהיה אתם בגלות השניה. הואיל וכבר עקרנו את מקומנו יכולים אנחנו לנדוד הלאה, וממילא החלטנו לברוח בסביבות בריסק, שאותו חבל ידענו לבטח ישתייך אל רוסיא, אפילו אם חבל מזריטש ישתייך לנאצים, כי שמענו כי תאה הגבול מעבר לנהר בוג. כמובן שללכת ברגל לא יכולנו כבר, אף אם היינו מוכרחים להותר תחת הנאצים, אך עם בוא הרוסים התקינו מחדש את התחברות במסילת הברזל. אי-אפשר לתאר עד כמה שמחנו להרגיש עוד הפעם שאנחנו נוסעים, ואף על פי שהרכבת זחלה לאט, לאט, ידענו שעם כל זחילה וזחילה אנחנו מתרחקים מהם - מן הנאצים. והרכבת! בהמות, בימים כתיקונם, לא היו מרשים לנסוע בקרנות כאלה. הרכבות היו ארגזים פתוחים לכל רוחות השמים, שהיו מסיעים בהם לבנים, עצים ושאר דברים מעין אלה. אנחנו אחזנו בהן, כאחוז בקרנות המזבח, ובלבד שנינצל. אולם באמצע הדרך התחילה הרכבת ללכת חזרה, לעבר גבול פולין שיצאנו משם. לבנו נפל בקרבנו, וחרדת אלקים נפלה עלינו. אולם כנראה שאחרי מו"מ ארוך המשיכה הרכבת בדרכה ומגמתה מעבר השני של הנהר בוג.. פתאום ראינו את עצמינו מוסעים על הגשר בין טערעספאל ובריסק. שעה אחת של קורת רוח זו שבאה אלינו לאחר שבועות עמל שלמה לנו במקצת את כל ענויינו וצרותינו. (בשעה זו הרגשנו גם ירחים אחדים אח"כ כשנפרדנו מרוסיא ורגלינו עמדו על אדמת יאפוניא). אז באמת הבינונו את טעם אמירת שירה של אבותינו בעברם את ים סוף.

המלחמה בין פולין ורוסי'

כאשר נכנסו הרוסים לפולין עוד לא היה ידוע לפי איזו תנאים באו אם ככובשים או כמצילים. במקומות רבים יצאו הפולנים נגדם בתרועות וגיל ובשמחה, ובדרונות כמו שמקבלים פני ידידים, במקומות אחרים יצאו נגדם למלחמה בבריסק למשל, שררו יום אחד הרוסים הלבנים, האוקראינים, ונופפו את הדגל הצהוב שלהם. כי האוקראינים הכריזו על עצמאותם וחירותם המדינית. הם היו יורים בכל שומר ופקיד פולני שהיו

פוגשים בדרכם - נקמה בעד כל הצרות שסבלו מידי הפולאנים לוחציהם. באותה בריסק נכנסו ביום אחד ארבעה מיני חיילות:
גרמנים, רוסים, אוקראינים ופולאנים. האנדרלימוסיא והערבוביא היו גדולות מאד, לגיון אחד לא ידע על השני. ומעשה שקרה בהעיירה אפאלין:
הפולאנים יצאו לקבל את פני החיילים האדומים בשמחה ובשיר, בתופים ובכנורות - בתהלוכה צבאית, ושר הפלך (וואיעווואדא) הגיש לחם ומלח למצביא הרוסי בחשבם שבאו לעזור להם במלחמתם נגד הפולש הגרמני, אולם בין רגע עמדו על טעותם:
החיילים האדומים צוו על החיילים הפולאנים להתפרק את נשקם, כי מעתה יהיו הם - הרוסים המושלים ולא ה"שותפים" של הפולאנים. ולהיפוך על יד העיר ברורזין צוו קצני הצבא להחייל להתאזר עוז ולירות בחיל הגרמנים הסובב אותם, כי הנצחון על צדם, הואיל והרוסים באו לעזור להם... ובאמת ירו הפולאנים, החיילים הפשוטים מבלי דעת, ברוסים. רק לאחר שנודע להם כי הם הורגים בחיילים הרוסים ולא בגרמנים אבדה תקותם ובטל שברם לנצחון והתמכרו בידי הרוסים. רושם בל ימחה היתה פגישתם של הרוסים והנאצים. על גבי גופתה של פולין השדודה השלימו שני הכובשים ביניהם והחיילים שתו "לחיי" השלום הזה. מקרה מעניין קרה בווילנא:
כאשר נודע לראש-העיר כי הרוסים עומדים להכנס אליה, ירא היה פן יתקוממו התושבים הפולאנים, שונאי-ישראל ויעשו שמות ביהודים על כשלונם של הפולאנים ועל "מסרם" את העיר בידי הבולשביקים, כי הלא בכל יהודי ראו בולשביק בין כה וכה. מה עשה ראש העיר? - שעות אחדות לפני הכנסם של "האדומים" עמד הוא והכריז בראדיו שהשונא הגרמני נהדף מן העיר וכי היטלר ירד מגדולתו וכי הפולאנים נצחו נצחון גמור. (ופנסי החשמל בהעיר נדלקו כמו בעתות הנורמלים כי בימי המלחמה חשך העיר) יצאו, איפוא, אנשי העיר לחוג את חג הנצחון - ובאמת קבלו באורים ובתהלוכות את ה"אדומים" שהגיעו כבר לעיר והיהודים ניצלו באופן זה, מפוגרום בטוח. במעשהו זה רצה ראש העיר לחפות על עוונותיו נגד היהודים משכבר הימים וגם להתקרב אל היהודים שיהיו "מליצים" טובים בעדו אל ה"שלטון" החדש.
ראשי הצבא הפולאני היו כ"כ נדהמים, מהחלוקה הרביעית של פולין שחבורה של שרי צבא פולניים בכפר סמוך לבריסק ירה כל אחד בחברו ואבדו עצמם לדעת, בתוך הרגשה על צערם הפטריוטית..

החיים והמשטר ברוסי'

בהגיענו לבריסק כבר ידענו אל נכון שעיר זו לרוסים תהיה. כאן שררו הם ה"אדומים" בכפם. העיר היתה מקושטה כלה בדגלים אדומים וכל צלמה היה כצלם עיר סובייטית, לא כמו במזריטש שבה עוד שמשו בערבוביא האדומים והנאצים. לאחר שעברה השמחה הראשונה על שנצלנו ממות בטוח עמדה לפנינו השאלה האמתית:

מה יהיה עכשו - תיכף לאחרי עבור הרושם הראשון הבטתי על סביבותי וראיתי כי בשום אופן לא אוכל להסתגל אל החיים "החפשיים" ברוסיא. האויר הרוחני היה מחניק מאד. אעפ"י שהחיל הרוסי הפשוט, היה ממש כאח לכל סובל ובמלה אחת "חבר" היית יכול לקנות את לבו לאהבה אותך, בכ"ז העיקר היה חסר כאן. הרוח היהודי. אמנם התיחסותם אל היהודים והפולאנים מן ההמון הפשוט היתה עד להפליא, בעיני ראיתי, למשל, כי בראות החיילים יהודי או פולאני נוסע בעגלתו הרתומה אל סוסו הדל הולך לאיזה מקום, היו הם ממש מסיעים אותם ובעירם על הרכבת של מסלת הברזל ומביאים אותם אל רוסיא התיכונה. אך ביום השני להיותי תחת רשותם של הקומונאים כבר עמדתי על טיבו האמיתי של הגן-עדן הסובייטי. אפילו ה"פועל" המיוחס במשטר ההוא סבל רחקות נוראה. בעד עבודת פרך של יום אחד קבל "משכורת" זעומה שהספיק לו מזון סעודה אחת, אחר עמידה בתור שלש שעות רצופות לקבל את המזון (וכן ראיתי כי הוא הדין בערים אחרות) כן ראיתי למשל את המכונה הדמוקראטית כיצד היא עובדת. מציעים לפני הבוחרים שני קומונאים שבין האחד לשני יש רק שינוי שם בלבד, ואומרים להם:

בחרו במי שתרצו. החיילים היו קונים מן כל הבא ליד, ואפילו "ארבע כנפות". הם היו אביונים ממש, לפי ביאור הגמרא. למה נקרא שמו אביון שתאב לכל דבר. הכל בא אצלם בחשבון, אפילו קופסאות נאפטוליתן... כשנשאלו אם יש להם תפוחי- זהב ענו ואמרו: כן יש לנו הרבה בתי חרושת לכך.. ונוסף לתמימותם הילדותית של החיילים נמאסה עלי אותה הערצה האלקית שהוראתה ל"חבר" סטאלין. אותה הערצה עלתה על זו שהנאצים היו מראים לגבי מנהיגם. "סטאלין" אבי האומות היה, מושיעם וגואלם, החכם מכל החכמים, הטוב שבטובים, המצויין שבמצויינים, המהווה את כל המהווים. מי ידמה לו ומי ישווה לו. לגועל נפש היו כל התארים האלה. והיהודים הפשוטים שניצולו ממות בכתבם אל קרוביהם באמריקה ג"כ הזכירו את שמו של סטאלין בהערצה של שעבוד. זכירה זו באה אמנם לא באופן רשמי, אלא תולדה של הפחד המדומה היתה, שהתושבים הרגישו שמוכרחים המה להסתיר על רגשותיהם האמתיות בדברי חנופה כאלה למנהיג

הסובייטים. ידעתי שבשורות מעטות אלו מן הנמנע היה לתאר כמו את החיים ברוסיא, אך במלים מעטות רציתי לתאר את הרגש והאוירה השוררים שם, והמבין יבין. החלטנו לנסוע ללוצק, ראשית מפני שהיו לנו שם קרובים, ושנית רציתי להשיג שמה את ספרי, בכורי אביב ששלחתי לדודי ר' יהודא גארדין הרב ממלינוב (סמוכה ללוצק). וגם בנסיעתנו זו ראיתי בעליל את המנהגים הרוסיים המופתיים. מגמתנו היתה לנסוע ללוצק, ועלינו לקרון הנוסע שמה, אולם בחצי הדרך נמלך הקרון ונסע לבאראנאביטש בכוון הפוך. אולם על טעות זו לא הצטערנו כלל וכלל. בבאראנביטש הגענו לשמיני עצרת וש"ת ובלינו שם בישיבה ביחד עם הגאון ר' אלחנן וואסערמאן, שליט"א. שמה, בתוך כתלי בית-הישיבה, שכחנו את העולם, את המלחמה, את הפוליטיקה והתפשטנו מכל הדאגות החמריות, והיו לנו באמת ימים שכולם טובים. מעניין לציין, אעפ"י שעוכרי ישראל, הייבסקים וכת דילם עם האינקביזיציה המודרנית שלהם השתדלו להטמיע את עמנו במ"ט שערי התבוללות, לא עלה הדבר בידם. אין לערוך את הנשמה היהודית האמתית... זה הראו לנו בעליל החיילים האדומים המעטים שבאו להשתתף בהקפות בבית הישיבה בליל ש"ת, למרות אי- נעימות שהיה צפוי להם אילו היו נתפסים. אגב, אציין פה עובדה אחת שקרה במזריטש:

טאנקיסט אחד ירד ממכונתו, נכנס אל הבית שבו התאכסנתי, תפס ממני את הלולב והאתרוג לברך עליהם. הוא רצה גם להתפלל בתפילין, אולם לא רציתי שהוא יסכן את עצמו במצוה כזו שאנו לא גרסנו אותה בחוהמ"ס בלאו הכי. במוצאי החג המשכנו את דרכנו ללוצק. מלבד שני הטעמים שנזכרו לעיל, אשר הניעו אותו לנסוע ללוצק, היה עוד טעם נסתר אתנו:

לוצק היתה סמוכה לגבולה של רומניא, ואף אם העברה של הגבול היתה בחזקת סכנה, כי הרוסים היו יורים ב"בורחים" מגן עדנם, מצד זה, והרומאנים - מצד זה, בכל זאת החלטנו לנסות את מזלנו. אולם בבואנו ללוצק הוחוור לנו כי עברת הגבול אינה רק בחזקת סכנה, כי אם הנה בחזקת מיתה ממש, ר"ל. בקרנו, איפוא, את קרובינו:

וביחד את הרב גארדין מדינוב, ועוד כמה ידידים וקרובים. השגתי שמה טופס אחד מספרי זה והחילונו לטכס עצה מה לעשות עוד. החלטנו לנסוע לווילנא להתראות עם רשכבה"ג מרן ר' חיים עוזר גראדזענסקי, זצ"ל, שהוא היה אב ופטרון לי בעת ההיא, כדי שאשמע מפיו מה לעשות. ישבנו שם עד אחר השבת. בינתים נפוצו שמועות על הישועה הגדולה שרוסיא אומרת להביא לליטא - להגשים את חלומה של ספוח ווילנא לליטא. כמובן, ליטא תמיד חפצה בווילנא, אך שמתנה זו תנתן לה מאת הרוסים אחר

שהם לקחוהו מפולין לא מצא חן רב בעיני מנהיגי המדינה. אולם אפילו הנשיא אנטונאס סמעטאנא בעצמו חשב, אם לא ירצה לקבל את ווילנא מידי הרוסים, הישמעו לו?! הלא בין כה וכה כבר עשו את ליטא לבית הקסרקטין של רוסיא. איך שהוא:

השמועות נתאמתו:

ווילנא נספחה לליטא. וגם בספוח זה ראינו יד ה', כי הרבה תלמידי הישיבות ניצולו ובאו לווילנא כפליטי חרב-מלחמה.

ספוח וילנה לליטה

ווילנא באותה עת היתה סוגרה ומסוגרת, כמעט ששרר רעב בעיר והדוחק היה גדול. אולם ר' חיים עוזר, זצ"ל, סדר אותנו, את אחי ואותי ולא נח ולא שקט עד אשר סידר אף את שאר בחורי הישיבות שזרמו לווילנא, ועד אשר שכל הישיבות לעריהן נסתדרו בישיבות מסויימות. המו"מ על סיפוח וילנא לליטא נמשך בערך כשבועיים, ואח"כ ענתה מדינת ליטא על כרחה אמן למתנה זו. כנהוג בארצות גדולות כן גם בליטא נסתדרה תהלוכה, וליטא יצאה עם כל הכבודה שלה - ששת הטאנקים הצעצועים ועשרות החיילים של צבאיה שכלבים גדולים (כלבים ממש, ולא לתפארת המליצה) הלכו מצדיהם כשומרי ראשם, ומאחוריהם עוברים בסך השוטרים הליטאים לבושים הדר עם כובעים גבוהים עתיקי-ימים. העומדים מן הצד על המדרכות קבלו את התהלוכה מתוך תשואות חן, אם משחוק וקלות ראש או מרצינות ושמחה שנפטרו מן הרשות הסובייטית (אשר לא האריכה שבתה בווילנא). בו ביום התחילו החיים להסתדר וללבוש צורה של ימים כתיקונם. נפתחו השערים ושפע ירד לעיר, והיה די-מזון וצרכי-חיים לכל, והשתררו ששון ושמחה. ואף שאר ה"פלטים" התחילו לסדר את חייהם באופן ארעי, עד יעבור זעם - הודות למאמצי ה"רזשוינט". כל מי שהיה שם בימי ההרס ההם יזכר ברגשות של תודה והכרה את מה שה"חברה" הזו פעלה לרוחתו ולישועתו של ה"פליט". בקשר עם זה טוב לייחד את הדיבור במקצת על יהודי ליטא. היהודים הליטאים נודעים לשם ולתהלה באהבתם את התורה ואת היהדות ובמידת הכנסת אורחים הרחבה שלהם. אולם קשה לי לתאר עד כמה היו מצטיינים במידת הכנסת אורחים כזו שהראו לפליטים בכלל ולפליטי הישיבות בפרט. כל עיר ועיר שלחה שלוחים אל מנהלי הישיבות שיואילו להשכין את תורתם בתוכה. ממש העיירות רבו ביניהן, למי תהיה הזכות לאכסן ישיבה זו או אחרת. בימים הראשונים לבואנו הוכרחנו לשבת במקום אחד - בווילנא, כי הנסיעה במדינה היתה אסורה על הפליטים רק אם קבלו רשיון מיוחד לכך אולם כשנפתחו הדרכים היתה לנו ההזדמנויות ליהנות מטובו

וחסדו של היהודי הליטאי, אשר מלבד מידת אברהם אבינו שבו, עוד העריץ את לומדי התורה וכבדם בכל מה שיכול.

אכסניא של תורה

ובאמת הימים הראשונים שלנו היו לנו לימי מועד חלף הצרות שעברו עלינו הרגשנו את עצמנו כאלו באנו לגור בנאות דשא. וכלנו קוינו כי עוד מעט והיטלר ימ"ש ינחול את מפלתו בצרפת וכל אחד ישוב אל מקומו ואל עירו.

ואז התחילו הישיבות לעריהן להסתדר באכסניות של תורה אחרות:

ישיבת קלעצק ובראשה הגאון ר' אהרן קאטלער, שליט"א (אשר נמצא כעת באמריקה) עברה אל רושאט בעוד שישיבת קאמענץ, לאחרי פטירתו של מורה ורבה הגאון ר' ברוך דוב ליובאוויץ זצ"ל, שמה את משכנה בהעיר ראסיין ואח"כ הוכתר בתור ר"מ הראשי הגאון ר' ראובן גרוזובסקי שליט"א, ישיבת ביאליסטאק תחת הנהלת הגאון ר' אברהם יפין שליט"א (הנמצא כעת באמריקה) פנתה אל העיר הנודעה בירז. וישיבת מיר, ובראשה הגאון ר' אליעזר יהודא פינקעל שליט"א החונה כעת בארץ ישראל עברה אל העיר קיידאן:

ישיבת גרודנה אחרי פטירתו של מורה ורבה ר' שמעון שקאפ זצ"ל בגרודנה, נשארה בווילנא. כן נשארו בווילנא ישיבת לובאוויטש, ישיבת מהרש"א (אוסטראה), ישיבת פינסק והישיבה דראדין, ובראשה הגאון ר' מענדיל זאקס שליט"א, וישיבת ברנוביץ פנתה אל העיד טראקי ובראשה הגאון ר' אלחנן וסרמן שליט"א. רובן של הישיבות שנזכרו נמצאו בעת הסיפוח הרוסי בגבול החלק הרוסי, והעברה ממקום זה למקום התורה בווילנא לא היתה קשורה באמצעים יתרים, כמו ישיבתנו, "ישיבת חכמי לובלין" שעוד נשארה בתחום הכבוש הנאצי התחילה לסבול צרות ועינויים כבירים ורק יחידים, שרידים, מעונים וסובלים שניצלו בדרך נס ונסו לחבל הרוסי, נמלטו ובאו לווילנא. אז החילנו לארגן ולסדר את הישיבה שלנו בהנהלתי ובעזרתם של הרב הגאון אברהם מרדכי הערשבערג, שליט"א, והרב הגאון ר' פנחס הירשפדונג, שליט"א (ואשר נמצאו כעת בקאנאדא). כעבור ימים מספר החלה הישיבה בפעולות התורה שלה, "שעורים" נאמרו בה מדי יום ביומו, וכדומה. הישיבה המשיכה את מנהגה ושיטתה כבימים מקדם. בקש בקשנו לשבת בשלוה והנה קפץ עלינו רוגזה של שיטת הכסף. הממשלה הליטאית נמלכה והחליטה שהזלוטי הפולאני שויו לא נחשב עוד לכלום, ולעומת הליט הליטאי כמוהו באין. דבר זה הרגיז הפולאנים וערכו הפגנה נגד הליטאים וקרעו את דגלם מעל בית העיריה, וכנהוג בענינים אלה:

מן "הגוים" החל וביהודים כלה.. השלטונות הסובייטים אמנם רצו לנצל את ההזדמנות הזו לטובת מדיניותם, להראות לעין כל כי אין הליטאים יכולים להחזיק מעמד פוליטי ומשטר בווילנא, אולם למחרת עלה ביד הליטאים להשקיט את הרוחות ולהשיב את המשמר על מקומו. לאחר שהושב ה"סדר" על כנו התחילו צרות חדשות, הפעם החלה פרשת פורענותא חדשה - פרשת ה"גבולים". והתקיים בנו "כל רודפיה השיגוה בין המצרים"... אלה שנשארו ברוסיא התחילו לקנא בנו, ביושבי ווילנא, אשר נחלצו מגן העדן הרוסי. (הליצנים היו מתלוצצים:

למה נקרא שמה גן עדן, כי אין בה לא אכילה ולא שתיה וכו', וכן קראו עליה את הפסוק: "גפרית ומלח שרפה כל ארצה", לאמר:

היו מחלקים לאוכלסיא רק גפרורים, מלח, ונפט..) "הגיהנום" על הגבול היה נורא מנשוא. אנשים למאות ממש נקפאו מקור בימי החורף הנורא בחכותם לגאולה. החילנו לטפל ב"פדיון שבויים" ולהוציא את בחורי הישיבות משם. שומרי הגבול גם מצד זה וגם מצד זה התיחסו אל הפליטים באכזריות נוראה. כנראה שנדבק בהם קצת ממעשי הנאצים חבריהם באותה שעה... לאט לאט התחילו החיים לזרום במהלכם התמידי. ה"דזוינט" תמך בנו (שני דולרים לשבוע לכל פליט) והשאר קבלנו מתמיכת אמריקה ע"י ועד הישיבות. ולאחר שוילנה נספחה שוב ע"י הסובייטים, ותמיכת ה"דזוינט" נפסקה היינו נתונים פתאום לחרפת רעב ממש, ואלמלא שבאו לעזרתנו היהודים הליטאים מווילנא, ומליטא, היהודים הפשוטים ההם, אשר לא יפלו בין יהודי ליטאי ליהודי פולאני - ואבדנון. כמובן שבשעות הפנאי כשלא למדו תורה ביומא דמפגרי רבנן כמו במוצאי שבת אחר סעודת "מלוה מלכה" ועוד כמה הזדמנויות שכאלו, היינו בני הישיבה יושבים ומספרים על כל מה שעבר עלינו. ועד שלא שמעתי את קורותיהם של האחרים חשבתי כי אני ואחי הם שסבלו נוראות עד בואנו הנה. והנה מה ששמעתי מפי חברי בישיבה הראוני לדעת כי לא היינו "בני יחידים" בצרותינו. ורק אחדים מן הדברים המסופרים יבואו נא בזה:

חורבן ורשה

הרב הערשבערג אחד מהר"מ של הישיבה שלנו, שהיה בווארשה בכל ימי המצור לא פסק מלספר ומלתאר את החיים של הנצורים. אני כבן ווארשה יכולתי לתאר לעצמי את הדברים כמו שקרו. בבוקר היה רחוב עומד ובערב נמחה כבר אותו רחוב מתחת שמי ה'. זרם החשמל פסק, המים נסתתמו. לא היה מה לאכול או לשתות. והנה:

אדם עוזב לרגע את ביתו ושב אליו ומוצא כי כל המשפחה נשמדה בלי שנשאר זכר ממנה. ובכל זאת כשנודע כי במקום אחד נפצץ מחסן של קישואים, רצו האנשים תחת מבול הפצצות ומטר האש והגפרית לחטוף מכל אשר תמצא ידם מן הקישואים הירוקים ההם.. גדול היה יותר כאב הרעב מכאב ההפצצה! וכן רצו האנשים באותה האנדרלמוסיא כשנתכו על ראשם אש-המות וחצי ההרס, לשאוב להם מי הנהר ווייכסל.. ולא כל אחד מן הרצים לדלות מים זכה לשתותם כי דמו נתערב בימי הנהר הנהרג זבח ד' אמותיו ונקבר על מקומו.. כל ווארשה הפכה לבית קברות. כן ספר ע"א האדמו"ר הגאון הקדוש מגור, שליט"א. (הנמצא כעת בארץ ישראל). האדמו"ר שליט"א להבדיל בינו ובין המתים, ישב אל השלחן בחברת חתנו בן אחיו, היקר מפז, איש צדיק הולך בתומו ר' יצחק מאיר אלתר ז"ל ועם משמשו בקודש ר' שמחה ווארשאוויאק, ופתאם נפלה פצצה שריסקה את חתנו ואת משמשו ועיני האדמו"ר שליט"א רואות בשרפה אשר שרף ה', ורק בחמלת ה' עליו ניצל האדמו"ר שליט"א לבד. הי"ד של הקדושים וה' יאריך שנותיו של האדמו"ר שליט"א. וכך מסר לי נ"ב פ"ש מבית הורי אדוני אבי מורי ורבי ר' יעקב יוסף שליט"א, ואמי מורתי האשה הצנועה המשכלת מרת ביילה תחי' ושתי אחיותי מרת דבורה ומרת מאלע תחי'. (יזכני ה' שנתראה פנים אל פנים בבוא השלום לעולם). כאשר בא לראות איפה אני נמצא מצא את ביתנו הרוס למחצה (זאת אומרת, שתי הקומות העליונות נחרבו) אולם את משפחתי מצא בחיים. ואדוני אבי יחי' מסר לו בדמעות שליש שהוא השיאני לנוס מווארשה, ולא שמע עד הנה, ומי יודע אם היטיב לעשות בעצתו זו, ואם אני בחיים חייתי. ועוד מסר לנו על מיתתה הטראגית של האשה הצנועה, העסקנית המפורסמת מרת בלומה שיינדל הענדלעס שנמצאה, ע"י האכזרים, הי"ד. כן נודע לי לצערי כי דודי היקר באנשים, הלמדן המופלג איש האשכולות ד' מענדל ראטענבערג, זצ"ל נהרג יחד עם זוגתו, ה"ה דודתי היקרה, החסודה והצנועה. הי"ד.

פתח האידך תלמיד ישיבתנו מר מאיר מנדלסון ואמר אתה ספרת דברים על מה שקרו לאחרים אבל אני אספר מה שעברו עלי ועל צוארי. ביתנו הופצץ ע"י פצצה מאוירון. כל משפחתנו הגדולה נהרגה. קורה אחת מן קורות התקרה נפלה עלינו, עלי ועל אבי ר' מנוס. נפצענו, כנראה לא קשה. גם אחת מאחיותי נפצעה בפניה, וכאשר הבהילוה לבית החולים פגע בה עוד כדור והרגה. הי"ד. (כיום נמצא הוא בארץ ישראל ואביו נמצא בשאנכאי)

החורבן של עיירות קטנות

כמו כן לא חסרו עוד מקרים שסופרו לנו, אשר הראו בעליל על היחס בין הפולאנים ליהודים ומשניהם אל הנאצים. ספר תלמיד אחד ושמו וויטלזון מווארשה. הוא היה עד ראיה לדבר זה. כשנתפסו לעבודת פרך ע"י הנאצים, עבר פולאני ולעג ליהודי המובל לעבודה, בצעקו:

"זשידזשע, מושעס פדאצאוואט", כלומר:

כן, יהודי אתה מוכרח לעבוד. היהודי לא ענה, והקציין הנוהג בחבורה שאל את היהודי מה אמר לו הפולאני. ספר היהודי לתומו כי הפולאני מהתל בו על שהוא צריך לעבוד בעבור הממשלה הנאצית. אז תפסו לו לפולאני שיעבוד אף הוא. כאשר עמדו ועבדו יחד הפולאני אצל היהודי, רטן הפולאני אליו:

חכה יהודי עוד תבוא שעתך ושעתו. הבין הגרמני שהפולאני זלזל בו ושאל את היהודי שיתרגם לו את דבריו. לא רצה היהודי לחזוד על דברי הפולאני. אולם באשר קבל היהודי מכה עזה על פניו בחרבו של הממונה דברו-יתר הנאסרים על לבו שיספר מה שהפולאני אמר. הוא תרגם את דבריו. ואז צוה לפולאני לחפור לו קבר, והעמידו פניו לעבר הקבר ירה בו מאחוריו והשליכו אל הבור ופקד על יהודי להטמינו בעפר,

תמונה ממה שעבר על היהודים בעיירה קטנה נתן בצבעים בהירים הרב הגאון ר' פנחס הירשפרונג, שליט"א, מנהל הישיבה שלנו, וכך ספר:

כבר באו אלינו ידיעות מרגיזות על השחיטה שערכו הנאצים בעיירה סאמבור, איך שהרגו חמש מאות יהודים ובתוכם הראב"ד הגאון הקדוש ר' צבי בלאזער, זצ"ל, הי"ד, שהאכזרים ריטשו את בטנו. כאשר נכנסו הנאצים אל עירנו, דוקלע, בזזו את כל הבתים ופקדו על היהודים לעזוב את העיר במשך שעה אחת, וילכו כאשר ישאם הרוח. הדבר היה בערב יו"כ, וזה היה מן נמנע לעזוב את העיר. שמתי את נפשי בכפי ובאתי אל המפקד להתחנן לפניו שיתן לנו ארכה לימים אחדים. "מצאתי חן בעיניו", ונעתר לבקשתי. אולם הוא אסר אותי ואמר לי, שבאם לא נעזוב את העיר בעוד יומים יהרגוני. קבלתי על עצמי להיות הערבון ומסרתי את הפקודה ליהודים. אולם כשנאסרתי העבדוני בעבודות בזויות אפילו ביום הקדוש. ואלמלא שהשתדל לטובתי כומר פולאני אחד היו הורגים אותי, ובהשתדלותו שחררו אותי לשעות אחדות כדי שאלך להאיץ ביהודים לעזוב את העיירה. ואז נמלטתי גם אנכי לרוסיה, ובאתי אח"כ לווילנא.

ועוד ספר תלמיד אחד, ומנחם זינגער שמו, בן הרה"ג מאסטרובה-מזוביצק. רק הוא לבדו נשאר מכל העיר. בעון בית אשר נשרף והעלילו על היהודים שהם שרפו אותו הוציאו

להורג את כל אנשי העיר, אנשים ונשים וטף. אפילו על יונק בן שבועיים לא חמלו. תפסוהו ברגליו והשליכו אל הנהר. התלמיד ההוא ניצל חוץ לדרך הטבע רק מחמלת ה' עליו. ומי יוכל לתאר את ענות נפשו בראותו חבורה גדולה של יהודים שנקברו חיים, ובתוכם אחד מתלמידי ישיבתנו, ידיד נפשי היניק וחכים, בקי נפלא בש"ס בבלי וירושלמי, אילת אהבים מר יצחק מאיר טוראוועו, מורשה, זצ"ל. הי"ד. ומן התמונות הנתונות בכאן נוכל לשפוט במעט מן המעט את נפשם (אם יש לבטא ככה) המזוהמת של הנאצים הארורים. כנראה שכל החלאה וכל הזוהמא שבשרי שחת התמזגו ליצור אחד נורא ואיום. כל השומע תסמרנה שערות ראשו. אין מלה שנוכל לתאר בה את הנאצים ההם שעוללו את הדברים האלה.

מעשה באוזים:

מאורע זה ספר ידידי מר לייבל נעלקענבוים, הנמצא כעת בניו-יורק. בהעיר קעלם אסרו הנאצים מאה יהודים והכניסום למקום אחד. יצא עליהם אחד מלובש סינר ארוך לבן כמו רופא או קצב, יצא אליהם ומאכלת ארוכה בידו, ואמר אליהם:

"יהודים היו נכונים אתם תלכו לשחיטתכם". כמובן שפרחה נשמתם על כלם. לקחו מהם אחד פרשו אותו אל חדר אחר, ואח"כ יצא מהחדר ההוא כשדם נוטף מהחלוק, ולקחו עוד אחד בשורם:

הנה הדם היהודי נוטף מעל המאכלת.. וכן לקחו את השלישי. אחדים יצאו מדעתם מרוב פחד. ומי אשר עצביו נחושה ולא ישתגע? הלא למשמע אוזן יתפלץ הלב ותזדעזע הנפש... וכן עשו את כלם. מה קרה בחדר ההוא? הם שחטו אוזים ופקדו על היהודים למרוט את נוצותיהם של האוזים.. ולא היה די במשחק הזה. למחרת בא להעיר קעלם אחד מן הגדולים שבהם, הימלר או גערינג בעצמם ימ"ש ולכבודם נערך מטבח נורא בהעיר. אלף וחמש מאות יהודים נהרגו בטבור העיר.. המספר ניצל אך ורק, שלפני ימים מועטים קיבל מהנאצים מכות רצח בראשו ולא יכול היה ללכת או לצאת מביתו.. כמו כן ניצל בדרך נס (אז, כי כיום ה' יודע איפה הוא נמצא) ידיד נפשי הרב הגאון, בקי נפלא בשני התלמודים, הרב יוסף בוים, שליט"א, מחבר ספר "בית המלך".

ועוד מעשה בעינים אריות, עינים אריות כיצד? כשנכנסו הארורים לסארובנה ופגשו בידידי תלמיד ישיבתנו, יצחק טאפאלע, נטפלו אליו בטענה:

יהודי, יש לך עינים של אריי, ואסור ליהודי שתהיינה לו עינים כאלה. עמדו ורצו לנקר את עיניו. אמו שנפלה לרגלי האכזר להתחנן לפניו והצליחה לעצור בו לרגע ממעשי התעתועים האלה, הצילה אותו, כי עד שהיא מפילה תחנוניה לפניו, עלה בידו לקפוץ

החוצה מבעד החלון (שבדיוטח העליונה) ולהמלט על נפשו. הם ירו אחריו אולם לא השיגוהו. הוא נמצא כעת בשאנכאי, ואמו הזקנה וכל בני המשפחה נטלטלו לרוסיה ושם נשלחו לסיביר ע"י השלטונות. על התעמרותם של האכזרים המנואצים יש להביא מה שספרו האחים פאסטאג, עזריאל דוד ומשה, תלמידי הישיבה שלנו. הם היו עדי ראיה לאכזריות של הנאצים. פולאני אחד שנתפס התחנן לפני הממונה לחוס עליו כי יש לו אשה וילדים. הלה אמר לו לשבת. הפולאני לא הבין את דבריו והמשיך להתחנן בפולאנית. בער בו אפו של הנאצי והרגו. בראותם זאת, כמובן, שנפל עליהם פחד מות. הנאצים לקחו את שני האחים יחד עם עוד יהודים והתעמרו בהם שני ימים ושני לילות, באימם עליהם שיהרגו אותם עוד מעט, ושיתכוננו למותם. אולם זה היה רק משחק בדמם של היהודים. לבסוף, כשכבר נמאס גם על הרוצחים המשחק הזה. לקחום להם להאחים והשליכום אל הנהר בוג, באמרם, "חסים אנחנו על הכדורים להרוג אתכם, ואתם תמותו בנהר". אולם בשחותם בנהר (והם בחורים שלא יכלו לשחות בימים מימיהם) ובשמרם על חבילתם, שבה היו התפילין שלהם ניצלו ממות באופן היוצא מדרך הטבע. חוץ מזה עוד ירו בהם הנאצים בראותם שהם שוחים בנהר. רבים מן תלמידינו עברו בשחיה את הנהר ובאו אלינו, ומי ימנה מספר לאלה שנטבעו במי הנהר בוג, הי"ד.

הספורים האלה וכיוצא באלה לא עממו את רוחנו שהיה ער ומעודד ברוח התורה. ביחוד בליטא, בארץ הקטנה הזו שזכתה בימיה האחרונים להיות אכסניה של תורה ממש. באכסניה זו נשמעה קול התורה כל היום וכל הלילה. בארץ קטנה כזו היה מורגש מספר גדול כזה של תופשי תורה. הליטאים התייחסו אלנו באהבה ובחיבה. ואולם, אנחנו כאלו הרגשנו, בי גם כאן לא יכירנו מקומנו לזמן ארור, וכי עוד פעם נצטרך לנוד. ובשני דברים עסקנו מלבד לימוד התורה:

לעזור לקרובנו האומללים בשליחת חבילות מזון לווארשה, ובטיפול בעניני הגירה מווילנא.

בעניני הגירה עמדתי תיכף בקישורי מכתבים עם הגאון האמתי, שר התורה, מנהיג הלאום מרן אליעזר סילבר שליט"א מסינסינעטי, נשיא אגודת הרבנים ונשיא "אגודת ישראל", אשר שמעו הלך בכל המדינות, וביחוד בישיבתנו. אני התקשרתי אתו והוא אמנם נענה לבקשתנו ועזר לנו ביד רחבה בכל הדברים שנגעו לכלכלתנו בישיבה וגם בסידור ענין ההגירה, כמו השגת הוויזה ורשיון הנסיעה לארצות הברית. הרב סילבר נעשה לנו כאב וכפטרון והשתדל לעזור לנו בכל מה שאפשר. וביחוד השתדל הרב

סילבר עבורי, וטרח הרבה בשבילי, ובפרט אחרי שהשיג מכתבים מיוחדים עבורי מהגרח"ע גראדזענסקי זצ"ל, וגם ששלחתי אליו ספרי.

ומה גדולה היתה שמחתי שזכיתי להסתופף בצל קורתו של הרשכבה"ג מרן ר' חיים עוזר גראדזענסקי זצ"ל. לא שעה אחת של קורת רוח בתורה בליתי בביתו, ואף הוא השתדל הרבה ובא לרוחתי לישועתי. עשרות עשרות מכתבים שלח לחוץ לארץ לטובתי, ובאמת אסיר-תודה הנני לזכרונו של אצילות נפשו הגדולה ולבו הרחבה לעזור לעמנו. ואז, לאחר החורף ההוא שבלינו בליטא בנעימות ובשלוה, באו ימי האביב שהביאו את מפלתה השלמה של צרפת. מפלה זו באה לנו כרעם מן השמים והדהימנו כמעט יותר מנפילתה של פולין. אנחנו תלינו כל כך הרבה תקוות בנצחונם של אנגליה וצרפת על הגרמנים, והנה באה הקאפיטולאציה המחפירה הזאת של צרפת וכל חלומותינו הטובים נתנדפו כמו בעשן. מלבד זאת פעלה מפלתה של צרפת כה על אנשינו, עד שרבים מהפליטים ממש יצאו מדעתם. אחרי המפלה הזאת בא "הסיפוח" של כל ליטא תחת הסובייטים, כתוצאה של איזו תואנה פוליטית, שהסובייטים התגוללו על הליטאים. וכשבאה כל ליטה תחת חסותה ומרותה של הממשלה הסובייטית בא הקץ לכל עונת השלוה שלנו.

יציאת רוסי'

אולם הקב"ה המקדים רפואה למכה, הקדים גם בעדינו רפואה ואח. בראות הצירים השונים שבליטא שעוד מעט והם יצטרכו לסגור את "עסקיהם", באשר שכל ליטא תיספח על רוסיא והיתה לאחת, והם היו נזקקים מאד לכסף. מה עשו השגרירים השונים? החליטו למכור רשיון נסיעות דרך לארצם לכל המשלם את מחירו ולכל הרוצה בו. ושגריר ממשלת הולנד עלה בעסק הזה. במחיר ליטים אחדים מכר וויזה למושבות ארצו כגון לסורינאם ולקוראסאא. על הרשיון היה הנקל היה להשיג רשיון נסיעה דרך ארץ יאפון, והקונסול היאפוני, "הכיר" בוויזה זו ונתן רשיון לעבור בארצו לארצות הברית, כדי משם להמשיך את הדרך למושבותיה של הולאנד. כן ראו כלם בזה אצבע אלקים כי מתוך וויזה עלובה זו תצא תשועה גדולה ופורקן לכמה אלפי פליטים.

מצב הפליטים היה ברע. הממשלה הסובייטית אמנם "אצילה" מהוד האזרחיות שלה על כל הפליטים. אולם הפליטים ידעו כבר מן הנסיון כי אזרחיות זו גררה אחריה לרוב גירוש לסיביר ולכן כאשר הודיעו לנו כי עלינו לענות על שאלון המון שאלות הנוגעות לחיינו, לפני קבלנו רשיון עזיבה את הארץ (כי בכלל ידוע היה כי קשה היה לעזוב את

רוסיא, במו לפנים את ארמ"צ) יראנו פן יקראנו אסון להשתלח לסיביר אולם מסרנו את גורלנו בידי שמים ואמרנו:

טוב, נסע אפילו לסיביר ובלבד שנחלץ מהמקום הזה, ובלבד שנסע, אולי נוכל סוף-סוף לעזוב את רוסיא. ולפיכך היינו עומדים כל הימים לחכות לתורנו ובלילה היינו הולכים לישון ותחת ראשנו מוטלת חבילה אחת של כל חפצינו ומה הם חפצינו? תפילים וסידור. לפחות שנוכל להניח תפילין בארץ נוד.

ענין זה נמשך כשלשה חדשים. בבוקר היו אומרים מי יתן ערב, כי בערב היו נפתחים הקונסוליות השונות. מדוע? סוד היה הדבר! הקונסוליות עבדו את עבודתן בלילות, "משמרות" ישבו... ומשהיינו באים בלילה, עם פתיחת השערים היו אומרים לנו לכו ובואו בבוקר. בבוקר לכו ותבואו בערב. כן דחו אותנו, בלך ושוב ומחר אתן אולם הדבר לא נמאס עלינו. הורגלנו כבר בזה. בינתים השתדלו בעדי הגאון סילבר, שליט"א, ואחי אריה רדוטנגברג יחיה שו"ב מסינסינטי, והשיגו בעדי "דרישת רב" מאמריקה, אולם דרישה זו לא הוכרה ע"י הקונסול האמרקאי. והענין הלך ונמשך, ובה הורגלנו לצפיה זו עד בבוא סוף סוף הרשיון המקווה, וארץ רוסיא פתחה לפנינו את שעריה ואמרה לנו: "קומו צאו מן המקום הזה" לא האמנו למשמע אזנינו ולמראה עינינו. הבטנו על נייר הרשיון והיינו כחולמים.

והנה ראוי לציין את ענין הדולארים ברוסיא. הלא בידוע היו הדולארים בבחינת בל יראו ובל ימצאו. הנתפס ודולדים אתו נענש קשה, ואולם בהנתן לנו הוויזות, בקשו מאתנו דולרים ממש. על שאלתנו:

היתכן? הלא דולארים אסורים במדינה זו. התשובה:

כאן בבית הזה הכל נעשה בדולאדים. ממילא יצא שבמקום הצדק הרוסי שמה הורשה המסחר הבורגני בדולארים...

כמובן שאנכי בתור ר"מ של "ישיבת חכמי לובלין" סידרתי קודם לכל בעזרתו של האדמו"ר קאליש מאמשינוב שליט"א שכל תלמידנו ישיגו את כל הניירות הדרושים שלהם:

וויזות יאפוניות, פספורטים פולאנים וכו'. ואלה שבעדם לא השיגה ידי לסדר את עניניהם באופן זה, השגנו בעדם וויזות שוודיות ורשיון נסיעה לסין. באופן זה נצלו כל תלמידי ישיבתנו פרט לשנים שנשארו בווילנא. אלה שעזבו את רוסיא מקצתם נסעו לארץ ישראל ומקצתם לארצות הברית ולקאנאדא, ומקצתם נשארו בשאנכאי, ה' ישמור ויגן עליהם! מזלי גרם שלא אעזוב את רוסיא עד אשר אראה את בירת הארץ

הקומוניסטית. ישבתי בה חמשה ימים. הימים היו ימי חנוכה וממקום שבתי במלון "מוסקבה החדשה" ממול הקרמלין, הדלקתי נרות חנוכה שהעמדתים על סף החלון ואורם נשתקף ממול, בקרמלין. ולא מחו בידינו. להיפך, הראו לנו כל אותו ידידות והראו לנו את זימרת העיר, כמו קרונות התחתית, (סובווייים) וכו'. הקונסול האמרקאי במוסקבה הסכים לתת לי וויזה, בהשתדלותו של הרב סילבר שליט"א.

מעניין לציין שעוד כהיום נמצאו במוסקובה איזה מאות בחורים תופשי ביהמ"ד בצנעה. ועובדים ביום ולומדים בלילה דלא איברי לילה אלא לגירסא. ורשום בזכרוני היטב שפגשתי ביהודי אחד ושאלתי ממנו אודות מקום אחד להראות לנו. ובודאי הכיר שאנחנו מחוץ לארץ. ושאל אותי מאין אתם והשבתי לו מורשה. ושאלנו אם אמת שהיטלר הוא שונא-ישראל והורג יהודים (בודאי עכשיו אותו יהודי לא ישאל זאת). זאת השאלה מבליטה את מצב הדיבור והדפוס החפשי השורר בארץ החופש הלז.

וכן נמצאו ש"ס ביהמ"ד שיהודים מתפללים בבוקר ובערב וגורמן ג"כ שאותן יהודים עזרו כמה פעמים להפליטים שבאו למוסקבה ולא היה להם מעות על הוצאות ונתנו למו. כן מכל פליט שפגשו שמה בקשו שיתנו למו מתנה סידור וחומש וציצית וכדומה. ויותר מזה השתוקקו אחר לוח לדעת זמני השנה. ושמענו ג"כ כי נמצאו יחידי סגולה אפילו מבין נערים אשר ממש במסירות נפש המה שומרים התורה בבל פרטותיה אפילו דקדוקי סופרים. ועוד לא כבה זיק החיים מהנשמה הישראלית.

אלה מסעי

ואז התחילה נסיעתי הארוכה זה מרחבי רוסיא הגדולה. אמנם זהו ענין רק לתיירים, לנוסעים מקצועיים לתאר את כל פרטי הפרטים של דרכם. מה אבוא לספר? כיצד שנסעתי ברכבת שנים עשר ימים ופגשתי את כל הגזעים השונים הנמצאים ברוסיא, או שאאריך את הדיבור על יופי הטבע הנהדרה בעברי ע"י האגם הארוך והרחב בשם באקאל, או אולי אספר על העשירות הטבעית והעניות המעשית המשמשות ברוסיא בערבוביא. או אזכיר "בירא בירזאן" "אידישע רעפובליק", מדינה ישראלית בלי ישראלים, וכל העצמאותם נבלמה בהאותיות יהודית על התחנה, בכתיבת שם העיר על השלט. ידעתי רק דבר אחד כי כל יום ויום העובר מקצר את גלותי ומקרב את גאולתי", זאת אומרת, צאתי מאירופה. אף שלא ידעתי עוד מה מוכן בעדי בעולם החדש. אולם מכל הקורות אותי ואת חברי ידעתי כי אך טוב לי יותר מאשר לעזוב את אירופה העקובה מדם והמוטלת תחת עקבה של היטלר, ימ"ש. כי באותו זמן היתה גם רוסיא, כידוע, בעלת בריתו של השטן...

גדולה היתה שמחתי כשדרכו רגלי על אדמת יאפוניא. אז לא ידענו עוד כי עתידה ארץ זו להתקיף את ארץ החופש והדרור אמריקה שאליה נשאתי את נפשי. ובאותה שעה עוד שמשה ארץ זו אכסניא לתורה וללומדיה. בקובה, למשל, נשמעה קולה של תורה, שנתיסדו בה ישיבות, מורכבות מאותן הישיבות שגלו, ולכל מקום שגלינו גלו גם הישיבות אתנו בהימים המעטים שבליתי ביאפוניה רכשתי לי רושם של ארץ פאנטאסטיס, הכל נראה לי כמו בתמונות שנראות על חבר. גם שם, כמו ברוסיא, שמשו בערבוביה מחסור ושפע, רעב ושובע... בארץ נמצאו פירות רבים ומשונים וכן גם ירקות למכביר, וגם שמה התחילו הרבה מן הפליטים שבאו לגור שם במעט להשתקע באותה ארץ. אף שה' יודע מה יהיה עתידם כעת? ירחם ה' עליהם ועל כל נפוצי בני ישראל אחינו בכל אתר ואתר.

ובראי לציין באן עובדה זו שקרה לי המראה על אופי ידוע שהשתרש בכמה יהודים מטיפוס ידוע. בל נירותי ותעודותי, כאמוד, היו בסדר נבון, ובכ"ז התגולל עלי הקונסול האמריקאי בקובה (קאבע) ביאפוניא ורצה דוקא לפסל את הוויזה האמריקאית שלי ובעזרת ה' סוכלה עצתו והוסרה מחשבתו והרשיון נותן לי לנסוע לארצות הברית. חמשה עשר הימים שבליתי בנסיעה על הים השקט עברו מהר וסוף סוף דרכו רגלי על ארץ אמריקה, הארץ של החופש האישי והדרור הפוליטי. וכאן מביע אני את תודתי עוד הפעם להגאון סילבר שליט"א מסינסינטי. אשר כאמור השתדל הרבה לרוחתי ולשועתי, ושבעזרתו יכולתי לסדר בדפוס את ספרי , "בכורי אביב" הניתן בזה לפני הקוראים.

ספרי "בכורי אביב", כאמור יצא לאור עם פרוץ המלחמה בשלהי שנת תרצ"ט, והכתב יד של הספר כבר היה נסדר בשנות שבע עשרה לימי חיי, בעת למדי בישיבת חכמי לובלין המפוארה. ובהוצאה השניה הזו הוספתי כמה וכמה קונטרסים חדשים בעזרת החונן לאדם דעת. תקותי תעוררני בע"ה בי הוצאה זו של ספרי תתקבל ברצון מאת המעיינים וההוגים בו.

סימן א

בענין קבלת דם בכלי

א) **זבחים** פ"ד ע"א בתוס' ד"ה הניתנין כתבו בהא דס"ל לר' שמעון נשפך דמה לא תרד. ומיהו צ"ע כי שמא בנשפך הדם ונאבד קודם קבלה לא יאמר ר"ש לא ירדו בשביל שחיטה לבדה אלא בנשפך מן הכלי ונאבד אחר קבלה וכו' ע"כ והקשו המפורשים

בזבחים ק"ח מהא דקאמר שם בש"ס קבלה בכלי חול א"נ וכן בדף קי"א ע"ב דלר"ש לא ירדו אף דהקבלה נעשה בפסול מ"מ לר"ש לא ירדו והניחו בצ"ע:

ב) **ונראה** לענ"ד ליישב עפי"ד הש"ס זבחים (כה) דם שנשפך מן הצואר על הרצפה ואספו פסול, ויליף לה מהקרא דם מהפר יקבלנו עיי"ש. ויש לחקור עפי"ד זבחים (פד.) הנ"ל אליבי' דר"ש, אם נשפך מן הצואר על הרצפה ואספו אח"כ ואם עלה אח"כ ע"ג מזבח היאך הדין אם ירד או לא. והחקירה הוא כך אם הפסול דלא הי' תיכף מהפר הוה כמו שאר פסולין וחשיבה קבלה, רק דאותה קבלה יש ענף פסול אבל שם קבלה עלה וא"כ הוה כמו פסולין שלל"ש ופיגול וכדומה דהדין דלא ירד בזבחים (פד.) וכ"מ, או דאם חסר אותו תנאי דתיכף דם מהפר הוה חסרון בעצם קבלה ולא הוה כלל קבלה וא"כ הוה כמו נשפך דמה קודם קבלה דתרד אפילו לר"ש עפי"ד התוס' הנ"ל וכזה חקר בלקוטי הלכות בזבחים (פד) אליבי' דר"י דנשפך דמה תרד היאך הדין דאם נשפך על הרצפה ואח"כ אספו אם תרד או לא עיי"ש, ועפי"ד יתברר היטב דבריו ז"ל, ועי' מש"כ (בסי' ב' אות כח) ובכתובות (יט:) תנאי מילתא אחריתי הוא. אף דעי"ז השטר נפסל מ"מ הוה דבר חוצי' לה. וזה הסבר דב"ה בגיטין (פא.) אף שנתנה לה על "תנאי" ולא נתקיימה התנאי לא פסלה מן הכהונה ואכ"מ:

ומכבר הראתי דברי התוס' פסחים דף ס"ה ד"ה שמא לא נתקבל בכלי בא"ד ונראה לר"י דה"פ שמא לא נתקבל בכלי ואסור לעלות דם פסול ע"ג מזבח כדמוכח בכמה דוכתא דדוקא אם עלו בדיעבד לא ירדו וכו' ע"כ מבואר מפשטות סגנון התוס' דקאי אליבי' תרוויי' גם לר"י כדקאמרי לי' רבנן שמא לא נתקבל בכלי ואעפ"כ כתבו התוס' דדוקא אם עלו בדיעבד לא ירדו אף דהכא חיישי' שמא לא נתקבל בכלי מבואר כה"ג אף לר"י היכא דנשפך ע"ג הרצפה ואח"כ אספו וזורקו דכשר מבואר דאין זה פסול בעצם קבלה. דאל"כ למה לי' להתוס' לינחות למחלוקת וגם לא ידענא האיך רבנן דהכא ס"ל לענין נשפך דמה דקא סתמו בתוס' דבדיעבד לכ"ע לא ירדו ועי' חולין נ"ו ע"א ד"ה נבילות דכ' התוס' כיון דלר"נ מטהרת לא הי' לומר נבילות אף דר"י ס"ל כן. וכ"מ מבואר כן וא"כ מה להם להתוס' לינקוט זה הגם דיש לדחות מ"מ דמות ראי' יש עיי"ש ונפשטא חקירת הגאון ז"ל וחקירותינו:

ג) **והנה** בהא שכתבו התוס' זבחים פ"ד הנ"ל היכא דנשפך דמה קודם קבלה דתרד אף לר"ש פשוט דזה דוקא היכא דנשפך דלא תבא לידי קבלה לעולם משא"כ אם בין שחיטה לקבלה העלה אימורים ע"ג מזבח דאז בפשטות לא ירדו. וכן מדויק לשון התוס' דנקטו וצ"ע כי שמא בנשפך הדם ונאבד קודם קבלה לא יאמר ר"ש דלא תרד מה להם להאריך

בלשונם לנקוט סתמא דאם העלה קודם קבלה דאז תרד לר"ש, כל זמן שעדיין לא קבל [ועי' תוס' מעילה (ב.) ד"ה שחטן]. מבואר מזה דבכה"ג דאיתא לדם וראוי לקבלה דאז אף ר"ש מודה דלא תרד ויש להביא ראי' ג"כ לפי"ד התוס' זבחים פ"ג ע"ב לענין אימורי קק"ל שהעלן קודם זריקת דמן דלא ירדו דזה הוה אף לר"י עיי"ש אף דר"י ס"ל דנשפך דמה תרד משום דלא הי' זריקה שאני הכא דיכול לזרוק כמש"כ הש"ס דף פ"ה שם ועי' בשטמ"ק שם דג"כ כך כתבו וא"כ דון מינה ומינה דלר"ש בלי ספק דאם יכול לקבל דאז אף קודם קבלה לא תרד כמש"כ התוס' ושטמ"ק לר"י קודם זריקה ועי' מנחות מ"ו וע"ב לענין עומד לזרוק וחולין פ"א וכ"מ:

ד) **ולפי"ז** ניחא שפיר דבאמת יש לדקדק בהא דזבחים ק"ת וקי"א קבלה בכל"ת" א"ב דלמה לא נקט לישנא דשגור בכולא תלמודאי לענין דין דלא ירדו מע"ג מזבח נשפך דמה" דלר"י תרד ולר"ש לא תרד ולמה נקטו לישנא קבלה בכל"ח. ולא ראיתי מי שהעיר בזה אבל מזה נראה דאדרבה לא דקשה על דברי רבותינו בעלי תוס' מש"ס מפורש כמו שהק' המפורשים רק אדרבה מטונך דדוקא נקט הש"ס קבלה בכל"ח דאז הדם בעין ויכול לקבל ואף דזה מיקרי נשפך מן הכלי על הרצפה מ"מ הא כבר כתבתי לעיל דאם נתקבל אח"כ דאז לא תרד וא"כ שוב ראוי לקבל אף דפסול. הא כתבו התוס' (מעילה ד') דבקבלה אין איסור פסולין וכן מבואר מתוס' פסחים ס"ה הנ"ל דנקטו דוקא דאסור לעלות ע"ג המזבח ולמה לא כ' פשוט דאסור מיד לקבל מבואר דזה מותר אף דפסול דהא חיישינן שמא לא נתקבל בכלי ועי' תמורה ד' ו' ע"ב רי"א אף קבלת הדם ואין להאריך. וא"כ שפיר מודה ר"ש דלא תרד אף דלא נתקבל משום דראוי לקבלה לכך שפיר קאמר הש"ס קבלה בכלי חול א"ב דלר"ש לא ירדו משא"כ התוס' זבחים פ"ד הנ"ל דמיירי דנשפך קודם קבלה ואין ראוי לקבלה ע"ז שפיר כ' דצ"ע אי מודה ר"ש בזה דירד. ודוקא הדגיש התוס' קבלוהו פסולין דלא חזו לקרבן צבור משא"כ שאר פסלות כגון קבלה בכל"ח שפיר ס"ל לר"ש דלא תרד. אף דאח"כ אם באה לזרוק אין יכול מחמת פסול דנשפך על גבי קרקע כיון דמ"מ אם אח"כ העלה דלא תרד שוב שפיר מיקרי ראוי ועדיין צ"ע בזה מזבחים פ"ה דאם בא לזרוק ומעילה דף ז' ע"ב גבי אם העלה קודם זריקת דמו של שני דתרד ויש לדחות ואין להאריך:

ה) **על** כן נראה ליישב דבמצות קבלת דם יש ב' מצות (וגדרים א) עצם הקבלה דצוותה התורה דהדם יתקבל בכלי ולא יזרקנו מהצואר ולא מחמת דיקבל קדושה מהכל"ש. עי' זבחים מ"ז: ב' כהנים מקבלים את דמו אחד ביד ואחד בכלי וכו' וכן קבלת פרה הי' ביד. במס' פרה פ"י. בספרי פ' חקת הובא בתו"י יומא ד' ב' לחד תירוצא עיי"ש.

מבואר מזה דעצם קבלה הוה רק שלא יזרקנו מהצואר דאם מחמת דיתקדש מהיכא יכול להתקדש מיד של כהן [ואין רצוני עתה להכניס בזה שכ' בס' חבצלת השרון לענין שחיטה להשיטות דהי' כל"ח אעפ"כ נתקדשת מחמת עצם הפעולה דשחיטה והביא משטמ"ק זבחים מ"ז עיי"ש) וגם בבמה הי' צריכין כלי דעיקר קבלת כלי ילפינן לה מוישם באגנות בזבחים צ"ו ומנחות פ"ב וזה הוה בעולת סיני דלא הי' אלא במת יחיד דלא עדיפא משבעת ימי המלואים כמש"כ התוס' ע"ז ל"ד ושטמ"ק בכורות ד' ע"ב וכן מבואר מרש"י שם ד"ה מעיקרא לא שלא הי' יכול כל אחד לעשות מזבח ולהקריב בכורות דחובות לא קרב בבמת יחיד ע"כ וזה קצת ראי' דבמת סיני לא הי' במת צבור וכ"כ בטו"א חגיגה ו'. ועי' במכילתא פ' בא אות ע"ה אשר בסף מגיד וכו' אין סף וכו' אלא אסקופא וכו' דבר"י ור"ע אומר אין סף אלא כלי ונפ"מ לענין במה אם צריך כלי וכן הוא בירושלמי פ"ט דפסחים ה"ה בסגנון אחר עיי"ש. ועי' רש"י שמואל א' י"ד ל"ב ויאכלו על הדם פירש"י רבותינו בשחיטת קדשים אמרו שהיו מקדישים אותם שלמים ואוכלים אותם קודם זריקת הדם הוא שאמר ויאכלו על הדם אכלו ועדיין הדם במזרק מפורש דאף בבמה קטנה טעון כלי מכל זה שמעינן אף דבגד"כ וכל"ש לא הי' בבמ"ק בזבחים קי"ב מ"מ קבלת דם בכלי היו צריכין מבואר דדין קבלה אין זה מחמת דין כל"ש רק מחמת עצם מצות קבלה. וגדר ב) הוה מחמת קדושת כל"ש כדי שהדם תתקדש עי' בסוטה י"ד ע"ב. דם אע"ג דקדישתי' סכין בצואר הדר מקדיש לי' בכל"ש וכו' מפורש דדם צריך שתתקדש בהכל"ש מחמת שיתוסף בה קדושה יתירה עיי"ש וכן מבואר ברש"י זבחים י"ג ע"ב ד"ה אלא בא"ד הדר בעי "לקבולי וקדושי" בכלי עיי"ש [ובדברי התוס' מנחות י"ד ע"ב דמבואר להיפך יבואר בע"ה הלאה):

ולפי"ז ממילא ניחא קושית המפורשים על התוס' דכ' דהיכא דנשפך קודם קבלה לא יאמר ר"ש דלא ירדו ואילו בש"ס קאמר קבלה בכל"ח א"ב דלר"ש לא תרד דדוקא נקט התוס' דנשפך קודם קבלה ונאבד דלא הי' קבלה כלל לכך שפיר אף ר"ש מודה דתרד משא"כ בההוא דש"ס קבלה בכל"ח דמ"מ הי' קצת קבלה בגדר א' מחמת עצם קבלה אף דמעכב בדיעבד מ"מ לענין לא ירדו ס"ל לר"ש דלא תרד כמו בנשפך אחר קבלה דליכא דם כלל משא"כ ר"י לית לי' וס"ל דתרד [והא דכתבו התוס' דקבלוהו פסולין דלא חזו לעבודת צבור דתרד יש לחלק בין כל"ח כמו שמחלק הש"ס זבחים (סט.) אין קידוש בכל"ש במנחה בבמה, א"כ אין זה אותו קמיצה א"כ ה"נ אין זה אותו קבלה כמו שהאריך בזה בטה"ק שם עיי"ש]:

ו) **ובעיקר** דברי התוס' י"ל מירושלמי פסחים פ"ז ה' ז' מתניתא בשנטמא משירד לאוירו של כלי אבל אם נטמא עד שהוא מלמעלן נעשה כמקבל מים ע"כ מבואר מהירושלמי דדם קודם קבלה אין חשובה דם קודש רק הוה כמים לכך אף דאמרינן דציץ מרצה על טומאה עיי"ש בירו' ומנחות כ"ה ופסחים ט"ז וכ"מ ואעפ"כ היכא דנטמא קודם קבלה אז לא אמרינן דהציץ מרצה משום דהדם אין שם דם קודש עלה רק כמים בעלמא ומקבל מים וא"כ היכא דנשפך קודם קבלה זה שפיר גרע יותר מנשפך דהוה כאילו אין לה כלל דם ובכה"ג אף ר"ש מודה דתרד ונפ"מ ג"כ לשחיטה יבישתא בחולין ל"ג השוחט ולא יצא ממנה דם דתרד מטעם דהוא עצמו לדם הוא צריך בחולין כ"ט דזה גרע יותר מנשפך דלא הי' לה כלל דם. ומ"מ בכלי חול ר"ש מודה דהוה רק חסרון בקדושה לפי דבריו דלעיל אבל בעצם קבלה שפיר עשה וקיבל כנ"ל ועי' זבחים צ"ו ע"א ניתז יון הצואר על הבגד אין טעון כיבוס ומפרש הש"ס דזה מיקרי אינו ראוי להזאה מפורש דקודם קבלה מיקרי אינו ראוי להזאה וכן פסק הר"מ פ"ח מה' מעה"ק ה"ו ג"כ קצת סייע לדברי התוס' ודו"ק:

א) **ויש** להביא ראי' לדברינו משטמ"ק זבחים מ"ז ע"א ע"א בענין אם סכין של שחיטה צריך להיות כל"ש או לא וכ' בא"ד וז"ל וא"ת כיון דגלי קרא בשחיטה דבעי' כלי מיקח את המאכלת [בחולין ט"ז ע"א] א"כ מניין לנו לומר שלא יהא אותו כל"ש מידי דהוה הקבלה דבעינן כל"ש משום דגלי קרא וישם באגנות בעולת סיני וי"ל דודאי מוישם באגנות נפ"ל כלי לאפוקי שלא יקבל ביד אבל שיהי' כל"ש לאו מהתם נפקא אלא מדכתיב ועשית מזרקותיו וכו' אבל גבי שחיטה מי כתיב ועשית סכיניו ע"כ. מבואר דיש קבלה בכלי כדי שלא יקבלנו ביד וזה נפקא מהקרא וישם באגנות ולא דעי"ז יצרוך כל"ש וא"כ בבמה צריך כלי דהתם לא הי' כל"ש והפסוק ועשית מזרקותיו אינה קאי על במה רק על ביהמ"ק דהקפידה התורה שיהי' כלים מיוחדים לעבודה וכהנים ומשמשים מיוחדים כמו שכ' בסה"מ להר"מ מ' ל"ג והחינוך מ' צ"ט וזה הוה כבוד של מעלה ועי"ז מעכב וג"כ נעשה כדי שיתקדש הדם בכל"ש וזה הוא כדברנו קבלת הדם וקידוש הדם בכל"ש:

ח) **ואגב** יתיישב שפיר דברי הרמב"ם ה' מעה"ק פ"ד ה"ז כל הזבחים אין שוחטין אותן לכתחילה אלא בסכין מכלי שרת ואם שחט בכל דבר ששוחטין בו החולין אפילו בקרומית של קנה כשר וכ' הכ"מ דהר"מ ס"ל דאפילו כלי אין מעכב בדיעבד וע' בלח"מ דכ' ג"כ דהא דילפינן כלי מויקח את המאכלת היינו לכתחילה אבל בדיעבד אין מעכב כן הוא שיטת הר"מ עיי"ש, וראיתי שהערו על דברי הר"מ ז"ל למה כל"ש דקבלה מעכב

בדיעבד ובסכין של שחיטה אין מעכב בדיעבד הא תרווי' מזאת התורה יליף בזבחים צ"ח ומנחות פ"ב מוישם באגנות ומויקח את המאכלת. וממנ"פ או תרוי' לעכבו או תרווייהו לא לעכבו ועי' בר"מ ה' מעה"ק פי"ח הי"ז דפסק הר"מ דכל"ש בקבלה מעכב עיי"ש. אבל לפ"ד השטמ"ק זבחים הנ"ל ניחא שפיר דודאי מויקח ילפינן רק דבעינן כלי ולא דבעינן כל"ש לקבלת הדם, וכ"ש ילפינן לה מועשית מזרקותיו וא"כ מהתם שפיר שמעינן ג"כ דמעכב כל"ש לכן שפיר פסק דבקבלה מעכב כל"ש משא"כ סכין של שחיטה ילפינן לה רק מויקח את המאכלת ולא כתיב ועשית סכיניו כמש"כ בשטמ"ק הנ"ל וזה הוה רק דין דלכתחלה כמו שפסק דאפילו כלי גם כן אין מעכב בדיעבד כמ"ש הכ"מ ולח"מ ודין דלכתחלה הוה רק משום כיון דהשחיטה הי' בבהמ"ק היו מהדרים ועושין גם כלים מיוחדים וכל"ש לשחיטה כמו לשאר עבודות אבל בדיעבד בודאי אין מעכב ועי' יומא ל"ט גבי קלפי דפריך וליקדשי' עיי"ש דהי' צריך להדר ולקדש ופשוט:

ט) **ובדברי** הירושלמי פסחים המובאים בדברינו דדם קודם קבלה חשוב כאילו הוה מים ולא הוה כלל דם. יתיישב שפיר ק' חלקת יואב יו"ד סי' ב' דהקשה כיון דבבידקא דמיא ובכח ראשון הוה כח גברא. א"כ האיך שחיטה כשירה בזר ובנשים בזבחים ל"ב ובכ"מ הלא הזר הוא המקבל כיון דנותן הווירידין בכלי כמבואר בש"ס זבחים כ"ה וא"כ בשעת זביחה הוה כהסיר הדף והדם בא מכח הזר אל תוך הכלי א"כ למה יועיל מה שהכהן אוחז במזרק עיי"ש מה שתירץ:

אבל לפי"ד הירושלמי שפיר דהא דהווירידין היה נותן בתוך כלי כתב שם רש"י דלאו תוך רק על אוירו של כלי עיי"ש. וא"כ כיון דנותן רק על אוירו של כל"ש הווירידין ובהסרת הדף דמעכב הדם לצאת דהוה מכח זר זה עדיין לא מיקרי דם קודש רק תיכף בשעה שהוא יורד לתוך אויר הכלי דאז נתקדשת ונעשה דם קודש וראוי לזריקה והוה שינוי גמור איכותי וא"כ עיקר הגורם הוה הכל"ש ובזה לא גרם הזר מאומה דהא הכהן הי' אוחז הכלי בידו הימני בזבחים י"ד ומנחות י' ועיי"ש דף ז' ולא הוה כלל כחו דזר ולא דמי לבידקא דמיא בסנהדרין מ"ז ושוחט במוכני בחולין ט"ז דהתם עיקר הוה הפועל השחיטה ודשקיל בידקא דמיא ועל זה אתה מחייבו משא"כ בנ"ד דעיקר קבלה נעשית בכל"ש ומקודם לא הי' כלל דם ואפילו אינו ראוי לזריקה מיקרי בזבחים צ"ג דם קודם קבלה ופטור מכיבוס. לכך מותר בזר. ובעיקר הדבר עי' שבת (ד' צ"ג) וזבחים (כ"ד) ותוספתא (פ"א דקרבנות) לענין זר ואבן דמסייע לכהן בעבודה עיי"ש ואין להאריך]:

י) **בסוטה** י"ד ע"ב קאמר שם הש"ס ונותנו לתוך כל"ש מיקדשו למ"ל הא קדשה חדא זימנא מידי דהוה אדם אע"ג דקדישתיה סכין בצואר בהמה הדר מקדיש לי' בכל"ש

ה"נ ל"ש. וכתב רש"י ז"ל ד"ה הדר מקדיש לי' בכל"ש שמקבלו בכל"ש כדכתיב וישם באגנות ע"כ. מבואר דהקבלה נעשית בשביל שתתקדש בכל"ש. והכל"ש מקדשו. ויש להעיר על דברי התוס' מנחות י"ד ע"ב ד"ה שחיטה וזריקה תרווייהו הן פ"ה שהשחיטה מקדשת את הדם ואמרינן בסוף פירקין דבא לקדש כבא להתיר דמי וא"ת קבלה נמי מקדשת את הדם בכל"ש לאו פירכא דדם סכין מקדשי' לי' כדאמר בסוף פירקין עכ"ל. מפורש התוס' דס"ל דעיקר קבלה נעשית רק בשביל שלא יזרקו מן הצואר ולא מחמת קידוש כלי שרת כדי שיתקדש כמו בבמה כמו שהארכתי באות ה' וזה היפך מש"ס מפורש דגם קבלת כלי מקדש את הדם חוץ מקידוש הסכין כמו גבי מנחה עיי"ש:

יא) **ונראה** לומר עפי"ד רש"י מנחות ק"א ע"א ד"ה דמכלי שרת לא אשכחן דבר דמיפרק לאחר שקידש בכלי שרת ואפילו בהמת בעלת מום שנאמר בה פדיון לאחר שקידשה בכל"ש כגון ששחטה לא אשכחן בה פדיון ע"כ ורש"י לשיטתי' בסוטה י"ד ע"א דסכין של שחיטה הוי כל"ש ועיי"ש בפי' ר"ש משנ"ץ וחולין ב' ובתוס' שם וזבחים מ"ז ובתוס' שם ואכ"מ] מבואר מדבריו ז"ל דהא דמבואר במנחות ט"ז וסוטה י"ד דדם קדוש ע"י שחיטה אין הפירוש דדם לבד נתקדש משא"כ כל הקרבן אין ניתוסף שום קדושה יתירה ע"י שחיטה שתבא מקדושת פה לקדושת הקרבה רק ע"י הזריקה משא"כ השחיטה אין פועלת מאומה. זה אינו רק דהשחיטה פועלת הרבה בעצם הקרבן וסכין מקדש כל הבהמה לכך שפיר קאמר הש"ס דמכל"ש לא אשכחן דמיפרק משום דמיקרי דכל הבהמה היתה בכל"ש ונתקדשת בכל"ש ושוב מכל"ש לא אשכחן דמיפרק מה שאין כן אם אמרינן דסכין כל"ש דשחיטה אין פועלת ומקדשת את הקרבן א"כ שוב למה בהמה בעלת מום דנשחטה לא יהי' לה פדיון הא לא נתקדשה רק הדם וא"כ הי' לנו לומר דדם לבד לא יהי' לה פדיון ועי' חולין ל"ה ע"ב למישרי דמן דפסוהמ"ק בהנאה הוא דאתא עיי"ש משא"כ כל הבהמה תפרוק שפיר מדכתב רש"י דכל הבהמה אין לה פדיון מבואר דס"ל דהסכין כל"ש מקדש כל הבהמה בכללות וכיון דדם ג"כ הוא בחלק הקרבן ג"כ יחד נתקדשת עם שאר בשר ועי' מנחות ק"ד ע"א ובתוס' שם ושבת ע"ז ובתוס' שם ומעילה י"ז ובתוס' שם אם דם חשוב כבשר עיי"ש ואין להאריך בזה. וידוע דברי התוס' כריתות י"ג ע"ב ד"ה ארבע דקודם זריקה יש לה פדיון עיי"ש ואכ"מ]. לכך שפיר אח"כ כשנתברר חלק גבוה דהיינו דם מחלק בעלים דהיינו שאר בשר צריך קדושה מיוחדת כמש"כ רש"י זבחים י"ג דלכך הקשו קמיצה לשחיטה מפני שמברר חלק גבוה מחלק בעלים כמו כן גבי דם דמתברר מחלק בשר דהיינו שיריים עיי"ש לכך שפיר מדמי הש"ס זבחים י"ד וסוטה י"ד קרבן למנחה דהוה דומה לדומה:

יב) **והנה** בהא דמנחות ט"ז ע"ב וי"ד ע"ב דקאמר הש"ס דשחיטה הוה מתיר כמו זריקה דזה פשוט דמתיר לא שייך לומר רק על דבר דמתיר עצם הקרבן בהקרבתו ובאכילתו לבעלים כלשון מתיר דמתיר אותו דבר שבא בשבילו לכך שפיר קאמר הש"ס דזריקה הוה מתיר משום דמתיר אימורים לגבוה ובשר לבעלים במעילה ט' וכ"מ ופועלת בעצם לכך ג"כ שחיטה מיקרי מתיר עי"ז דפועלת בעצם כל הקרבן דמקדש את הקרבן משא"כ קבלה לא שייך לומר דליקרי מתיר דהא אינו פועלת בעצם הקרבן רק דהוה הכשר זריקה כמש"כ רש"י מנחות י"ד ע"ב ד"ה קבלה וכו' דאינו אלא לצורך זריקה עיי"ש וא"כ אינו פועלת בעצם הקרבן מאומה לכך לא מיקרי שם מתיר ועי' זבחים ק"י ע"א קומץ מהו שיתיר כנגדו בשיריים מישרא שרי או מיקליש קליש וקאמר דאליבי' דר"מ דס"ל במנחות (ט"ז) דמפגלין בחצי מתיר דס"ל ודאי דמישרא שרי. מבואר מזה כיון דר"מ ס"ל דחצי מתיר יש לו אותו כח דיכול לפגל בזה וא"כ ע"כ ס"ל דחצי מתיר יש לו שם מתיר וא"כ ע"כ ס"ל דג"כ יש לו "כח" מתיר דהיינו דעכ"פ חצי מנחה מישרא שרי דאל"כ דחצי מתיר אין מתיר כנגדו בשיריים שוב ע"כ אין שם מתיר עלה דהא עיקר שם מתיר הוה פירוש דפועלת בעצם הקרבן כיון דאתה אומר דחצי מתיר אין פועלת בעצם המנחה עכ"פ להתיר חצי' שוב אין שם מתיר עלה ושוב אין יכול לפגל לכך ברור להש"ס דלר"מ כיון דס"ל דמפגלין בחצי מתיר מבואר דס"ל דלחצי מתיר ג"כ יש לו שם מתיר לכך מישרי שרי ודוק. וזה כדברינו דעיקר מתיר היינו דפועלת בעצם בקרבן לכך שפיר קבלה דאין פועלת בעצם הקרבן רק דהוה לצורך זריקה כמבואר בכ"מ לכך לא מיקרי מתיר:

יג) **ואל** תשיבני מתוס' זבחים (פ"ד ע"א) ד"ה בניתנין דכ' בסופו דלר"ש אף בנשפך דמה לא ירדו מ"ה קודם קבלה מודה דירדו מע"ג המזבח לכאורה מבואר דקבלה מועלת בעצם הקרבן כמ"ש בטה"ק שם. וכן מזבחים (פ"ז) לענין כל"ש מהו שיקדש פסולין עיי"ש ברש"י ובתוס' דמבואר לכאורה דפועלת בעצם הקרבן כמו שהעיר בחבצלת השרון. ז"א דהתם הפירוש דאם יתקבל שוב ראוי לזריקה ואמרינן עומד לזרוק כזרוק דמי משא"כ קודם קבלה עי' תוס' חולין פ' ע"ב. לכך שפיר קודם קבלה מודה ר"ש דתרד משא"כ אחר קבלה משום דראוי לזריקה ועיקר הפעולה הוה הזריקה ולא עצם קבלה וכן בדף (פ"ז) עיי"ש וכן במעילה (ה') למ"ד היתר זריקה דלאחר קבלה יוצא מידי מעילה עיי"ש ברש"י ותוס' דכ' דעיקר הטעם הוה מחמת דראוי לזריקה ועומד לכך כלשון הש"ס היתר זריקה דאל"כ לנקוט היתר קבלה כמו שהעיר התוס' שם (ה' ע"א) למ"ד היתר שחיטה אבל לא דעצם הקבלה פועלת בעצם הקרבן ואין להאריך יותר):

יד) **ולפי"ז** ממילא יתיישב הקושי' מסוטה (י"ד) על התוס' (מנחות י"ד) דהש"ס בסוטה קאי על הדם אם נתקדשת או לא ע"ז שייך שפיר לומר דהדם בהקבלת כלי שרת נתקדשת אף דכבר נתקדש הדם בשחיטה לכך קאמר דם אע"ג דקדישתי' סכין וכו' הדר מקדיש לי' בכל"ש משא"כ התוס' מנחות הנ"ל דקאי אם קבלה הוה מתיר או לא משום דאמרינן (במנחות ט"ז) דבא לקדש כבא להתיר וא"כ קבלה נמי דמקדש א"כ גם כן להוי מתיר לכך שפיר הק' מה קאמר הש"ס דשחיטה הוה מתיר משום דבא לקדש משא"כ קבלה הא קבלה נמי מקדש הדם. ע"ז תירצו דדם סכין מקדשא לי' ר"ל דלא דמי לשחיטה משום דדם כבר נתקדשה בשחיטה וא"כ למה צריכין עוד קידוש ע"כ משום דזה הוה חלק גבוה וצריך קידוש מיוחדה א"כ שוב אין אותו קידוש רק בשביל דם וא"כ אין עלה שם מתיר דאין פועלת בעצם הקרבן. ונכון

טו) **ולפי"ד** יתיישב ג"כ דברי רש"י ז"ל סוטה (דף ו' ע"ב) ד"ה קדש הקומץ בא"ד קמיצה מתוך כל"ש כנגד שחיטה שהסכין של כל"ש מקדש את הדם וכו' ע"כ וכ"כ רש"י (זבחים י"ג ע"ב) ד"ה אלא בא"ד אע"ג דקדישתי' סכין בצואר בהמה הדר בעי לקבילי' ולקידשי' בכלי זימנא אחרינא ע"כ מפורש דרש"י סבירא ליה דהפשט דהגמרא סוטה הנ"ל הוה פירוש הדר בעי לקדשי' הוה ממש קידוש דתתקדש בכל"ש וא"כ סתירת רש"י על עצמו דרש"י (מנחות י"ד ע"ב) ד"ה בשעת וד"ה קבלה מבואר דקבלה אין מקדש הדם כמש"כ שם התוס' אבל לפי"ד ניחא דרש"י זבחים וסוטה קאי על עצם קבלה אם מקדש או לא ע"ז שייך שפיר לומר דתתקדש בכל"ש בהקבלה משא"כ רש"י מנחות דקאי אם קבלה הוה מתיר עי"ז דאמרינן דבא לקדש כבא להתיר ע"ז שפיר אמרינן דאין מתיר דהקדושה הועילה רק על הדם לבד ולא על כל הקרבן לכך אף במקדש שפיר לא הוה מתיר ופשוט:

טז) **וגם** לדברינו דלעיל מובנים היטב דברי הריטב"א חולין (ד' ג') בענין אם סכין של שחיטה היה צריך להיות כל"ש ומסיק אבל המחוור יותר דסכין דמוקדשין היה כל"ש לקדש הדם קצת ומיהו לפי שאין השחיטה מעכב שהרי כשרין בזרים ופסולין אינו גומרת קדושת הדם לגמרי עד קבלתו ומסיק דסכין של שחיטה היה קצת כלי שרת לכך הכא אף רבי מודה דעושין כל"ש של עץ ע"כ [במנחות כ"ח ע"ב וכ"מ,] וזה צריך ביאור. ממנ"פ או דסכין של שחיטה הוה כל"ש וא"כ שוב הי' צריך לקדש כמו שאר כל"ש והי' צריך להיות קדושה גמורה או דסכין הוה כלי חול וא"כ שוב לא לקדש כלל אפילו התחלת קדושה ג"כ לא להוי מה זה החיצוי ובשלמא לפי"ד השטמ"ק זבחים (מ"ז אות ל') דמבואר דעצם פעולת השחיטה מקדש הקרבן שפיר יכולין קצת לחלק בין תחילת קדושה ובין דגומר הקדושה משא"כ הריטב"א דס"ל דכל"ש דהיינו הסכין מקדש שוב

מה שייך לומר ע"ז דמקדש תחילת קדושה. ובעיקר דברי השטמ"ק כבר העיר בתבה"ש ממנחות (ע"ח ע"ב) סכין עדיפא מכל"ש דמבואר דסכין מקדש:

יז) **אבל** לפי"ד רש"י מנחות (ק"א) המובאים לעיל בדברינו ניחא דסכין מקדש כל הבהמה ובתוכם נכלל ג"כ הדם דזה הוה קדושה כלליות בקרבן כנ"ל לכך הדם אין לו קודם קבלה בכל"ש יותר חייס וקדושה מכל הקרבן לכך שפיר כתב הריטב"א ז"ל דאין נפסל ביוצא דלא עדיף משאר קרבן קודם זריקה דמחלוקת בין ר"י לר"ל אם נפסלין ביוצא או לא בזבחים (פ"ט) ע"ב) ועי' מנחות (מ"ו ע"ב) ומש"כ כיון דשחיטה כשרים בזרים ובנשים לכך אין גומרת קדושת הדם. ר"ל כיון דבזבחים (י"ד ע"ב) וסוטה (י"ד ע"ב) מקשינן מנחה לזבח. ועי' תוס' סוטה (י"ט ע"א) דכ' דזר הי' מותר לקדש המנחה וכן מבואר מפשטיות סגנון הש"ס סוטה (י"ד) אדם מביא מנחה מתוך ביתו וכו' ומקדישו בכל"ש מבואר דזר ג"כ מותר לקדש ועי"ז נותן בה קדושת הקרבה לא מיבעיא לשיטת התוס' זבחים (כ' ע"ב) ומנחות (ט' ע"א) (וי"ד ע"ב) דאף לאחר קמיצה ג"כ אין מיפסיל ביוצא בודאי ה"נ אין מיפסיל ביוצא אפילו לפי"ד רש"י מעילה (ט' ע"א) וזבחים (כ' ע"ב) וכ"מ דתיכף אחר קמיצה נפסל ביוצא מ"מ הכא לאחר השחיטה אפשר דאין נפסל ביוצא מחמת דבשחיטה נחתה להקרבן אותה קדושה כמו לגבי מנחה דהקידוש כל"ש (והא דאמר בזבחים (י"ג ע"ב) קומץ כנגד שוחט ר"ל לענין שם וסוג עבודה) ואם כן ה"נ בשחיטה כיון דמותר לזר לשחוט שוב ג"כ נותן בה רק מעט קדושה וקבלה גומר הקדושה כמו קידוש קומץ לכך שפיר קודם קבלה הדם והבשר שוין דאין נפסלין ביוצא וזה ר"ל הריטב"א דהוה חצי קדושה ודו"ק:

יח) **ועי'** בתוס' מנחות (ז') וזבחים (י"ד) ויומא (ל"ב ע"ב) ד"ה אם דכ' הרי"מ לכך שחיטה לאו עבודה משום דנוהגת בחולין כבקדשים ולכאורה י"ל הא מ"מ הא הי' צריך להיות כל"ש בתוס' זבחים (מ"ז) וחולין (ב') ורש"י והמאירי ור"ש משנ"ק בסוטה (י"ד) ורש"י מנחות (ק"א) וסוטה (ו' ע"ב) ואם כן אין זה שחיטה שהוא בחולין כמו בזבחים (ס"ט) לענין קמיצת זר דתרד אף דנוהגת מנחה בבמה ואם כן מיקרי הכשר במקום אחר ואפ"ה תרד משום דאין קידוש כלי במנחות בבמה ר"ל דאין אותה קמיצה דהי' נוהג בבמה וא"כ ה"נ אין זה אותה שחיטה. אבל לפי"ד ניחא דעצם פעולת השחיטה הי' גם כן בחולין ואם כן מבואר דאין זה משום קדשים רק דין דבהמה כמש"כ בתוס' הנ"ל ואי משום קדושה גם כן אין הקפדה דהא גם אותה קדושה מצינו דמותר בזר במנחה דיכול לקדש את המנחה בכל"ש כמו שהבאתי לעיל מהתוס' סוטה. ולא דמי להא שכ' התוס' זבחים (לכ') הנ"ל וכ"מ דקודם שנעשה עבודות אין נפסלין הא אח"כ נפסלין וא"כ בדם

לאחר השחיטה ג"כ הי' לה לפסול ולכאורה התוס' היפך דברי הריטב"א לא דמי דעיקר השחיטה שנעשית בקרבן אין זה מחמת דין דקדשים ואם כן אין מיקרי שנעשה בה עבודה ופשוט [וידוע דברי התו"י יומא (ל"א ע"א) דכ' דשחיטה גם כן מיקרי עבודה רק דהכשירה רחמנא לזר עיי"ש ואין להאריך]:

יט ולפי"ד יתיישב קו' הנפלאה מה שצוותו ככרוכיא כל האחרונים על דברי הריטב"א דכ' דלאחר שחיטה קודם קבלה אין נפסל ביוצא מש"ס מפורש זבחים (כ"ו) קיבל ואח"כ חתך פסולה וכ' רש"י מטעם דיצא הדם שברגלים וע"ז נפסל ביוצא שהאברים יונקים זה מזה מפורש להיפך דגם קודם קבלה נפסל ביוצא היפך דברי הריטב"א ז"ל:

אבל לפי"ד דלעיל דהשחיטה מקדש קדושה כלליות בהקרבן עפי"ד רש"י מנחות (קא.) וא"כ מקדשת כל הקרבן יחד הדם עם הבשר לכך קודם קבלה יש דין אחד לדם ובשר דהא קדושתן שוה ואין לדם יותר חיים מהבשר כעי' דאמר הש"ס זבחים (ס' ע"ב) ותמורה (כ"א ע"ב) דם ובשר חדא מילתא. ואם כן הא דתנינא בזבחים (פ"ט ע"ב) ומנחות (מ"ז) לענין בשר קדשים קלים שיצאו קודם זריקה דלר"ל נפסלין ביוצא ולר"י כשר ולרבינא דס"ל דבאימורים מודה כ"ע דנפסלין ביוצא מחמת דלא שייך טעמא דסופו לצאת עיי"ש. ופשוט דה"ה אם יצאו אימורים קודם קבלה וכן לר"ל בשר קודם קבלה דה"ה דנפסלין כמו שמפורש בזבחים (כ"ו ע"א) בענין הוא בפנים ורגלי' בחוץ שחט ואח"כ קיבל פסול מחמת שמנונית ופריך הש"ס ש"מ בשר קק"ל שיצא לפני זריקת דמים פסולה מפורש דאף קודם קבלה פסולה למ"ד דבשר קק"ל פסול אם יצאו קודם זריקה ה"ה אם קודם קבלה דהא מיירי הש"ס ששחט הוא בפנים ורגל' בחוץ דיצאה עוד קודם קבלה ואעפ"כ נפסלה וזה ראי' לדברינו דהקבלה אין פועלת בעצם הקרבן מאומה דאל"כ מה פריך הש"ס דוקא למ"ד דס"ל דיצאתה הבשר קודם זריקה דכשר לכך פריך הא ר"א ס"ל הכא דפסול הא לכ"ע הי' יכול להקשות דהא הכא מיירי דיצאתה עוד קודם קבלה וע"כ לא פליגי אלא קודם זריקה משא"כ קודם קבלה דעדיין לא נתקדשה הרבה דלכ"ע כשר. מפורש דלענין עצם הבשר בנידון יציאה אין נפ"מ בהקבלה דדין אחד להם לקודם קבלה ולקודם זריקה. [ובנידון תוס' זבחים (פ"ד) ד"ה הנתנין דמחלקו לענין בשר בין קודם קבלה לאחר קבלה. לענין לא ירדו מע"ג המזבח כמו שהבאתי לעיל יש לחלק דהתם מחמת דין דראוי לזריקה כמו שהארכתי לעיל משא"כ לענין יציאה ואין להאריך] ובדם דוקא יש חילוק דין בין קודם קבלה לאחר קבלה אבל דם קודם קבלה למ"ד דבשר ואימורים אין נפסל ביוצא קודם זריקה בזבחים (פ"ט) ה"ה קודם קבלה וממילא ה"ה דם דאין נפסל ולמ"ד דפוסל בשר קודם זריקה ה"ה דם קודם קבלה כנ"ל:

וא"כ לפי תירוץ הש"ס זבחים (כ"ו) דבקדשי קדשים מיירי מבורר דבק"ק כ"ע מודי דנפסלין ביוצא קודם זריקה וה"ה קודם קבלה [וזה קצת ראי' דאפילו לשיטת הש"ס בזבחים (פ"ט) דמחלוקתייהו הוה ג"כ באימורים אף דלא שייך לומר הטעם דסופו לצאת עיי"ש, ואם כן לכאורה מבואר דה"ה בקדשי קדשים גם כן יהי' מחלוקת דלא צריכא לטעמא דסופו לצאת רק מחמת דעדיין לא נתקדש קידוש גמור לכך אין נפסל ביוצא כמש"כ התוס' זבחים (כ') ומנחות (ט') כמו שהאריך בקרן אורה זבחים (פ"ט) ומעילה (ז') עיי"ש ואם כן אין חילוק בין קדשי קדשים לקק"ל וכן מבואר מרש"י זבחים (פ"ט) ד"ה ה"ה דאימורים מכשיר שזריקה עושה אותן קדשי קדשים ע"כ מבואר קצת דה"ה ק"ק אבל מזבחים (כ"ו) הנ"ל מבואר קצת להיפך דהא שמנונית' באין ג"כ מחלק האימורים כמו מחלק בשר כמ"ש רש"י דשמנונית' חזו לאכילה עיי"ש ואם כן מדפרכו לר"א מר"י דמכשיר אם יצאת בשר קודם זריקה מסתמא ה"ה אימורים לימא ר"א דפוסל דלא כר"י כמש"כ רש"י שם [משום דר"א הוה תלמידו דר"י ביבמות (צ"ו ע"ב) אף ר"א תלמידך יושב ודורש סתם והכל יודעים ששלך הוא ועי' תוס' יומא (ד' ע"ט) ד"ה תניא וב"ב (קנ"ד ע"ב) ובמהרי"ט קידושין (ע"ח ע"ב) ויבמות (קי"ז ע"ב) ושבת (קכ"ח ע"א) הא ר"ה תלמיד דרב ורב כר"י ס"ל ועי' תוס' ביצה דף (ל"ד ע"ב) ר"א שמותי מבואר דתלמיד אין לו לומר היפך הרב כמו שמדייק ברה"מ שם בזבחים] וע"ז משני הש"ס דמיירי בק"ק דלכ"ע נפסל ואין זה דומה לאימורי קק"ל שיש בו מין היתר בשר דסופו לצאת כמש"כ המשנה זבחים (ס"ז) שכן שינה את שמה לדבר שיש בו איסור והיתר תאמר בעולה ששינה את שמה לדבר שכולה היתר [ועי' ירושלמי יומא (פ"ו ה"ו) דקק"ל שיצאו חוץ ירושלים דנפסלין ובגליון הש"ס לרע"א מה שציין דברי הכס"מ בפסוהמ"ק ואכמ"ל] ממילא הקו' על הריטב"א ז"ל ניחא דהש"ס קאי על קדשי קדשים לכך שפיר נפסל דהא אפילו בשר נפסל ביוצא וכ"ש דם משא"כ הריטב"א ז"ל אפשר דקאי על קדשים קלים ובכה"ג שפיר הדם קודם קבלה אין נפסל כמו בשר ואימורים קודם קבלה וקודם זריקה לר"י לפ"ד דחוי הש"ס זבחים (פ"ט), דאין חילוק כלל בין בשר לדם לפי"ד דלעיל. ואפשר דלר"ל גם כן ניחא דמודה דבדם אין נפסל אע"ג דבאימורים ובשר ס"ל דנפסל מחמת דלגבי בשר ואימורים אין חסר עוד קידוש משא"כ לענין דם חסר עוד קידוש דקבלה בכל"ש וזה גרע יותר שלא תפסול ביוצא כמש"כ התוס' זבחים (כ' ע"ב) ומנחות (ט' ע"א) וכן מבואר מהר"מ (פ"א הי"ב דפסוהמ"ק) לענין אם הוציאה רגלה לאתר שחיטה וז"ל ובקק"ל אין צריך לחתוך אלא מחזיר רגלה לפנים ומקבל שבשר קק"ל שיצא קודם זריקה כשר עכ"ל אף דהכא גם הדם שברגל יצא לחוץ מבו' כדברינו דדם קודם קבלה אין לו חיים יותר

מהבשר כיון דהבשר כשר ה"ה דם לכך מחלק בין ק"ק לקק"ל כסוגיית הש"ס דילן. ודברי הריטב"א עולין כהוגן ואין להאריך יותר ופשוט:

ואין להעיר כלל מזבחים (ק"ז) כולה בחוץ וצוארה בפנים דחייב משום שחוטי חוץ וכן פסק הר"מ בפ' (ח"י ה' ט"ו) ממעה"ק ועי' בשטמ"ק מנחות (ט') על דברי הריטב"א דכתב דאין נפסל בחוץ קודם קבלה ועי' ברמב"ן ריש תולין כ' דבדיעבד די אם הסכין אין מקדש כגון ששחטה בכל"ח מחמת דיתקדש בכל"ש בקבלה. ואם כן למה יתחייב. לא דמי כלל דמה ענין לחיוב חוץ דהתם אמריט דהוה כאילו כולה בחוץ ואם כן שפיר מחייב אף דאין נפסל ביוצא דע"ז חייבה רחמנא כמש"כ ביראים ובתוס' האיך מחייב על שחוטי חוץ הא נעשית בע"מ תיכף בנקיבת הושט. ותי' מטעם דהכשרה בכך וא"כ ה"נ כן פשוט:

כ') [**ואגב** אזכור במאי שכתב הריטב"א ז"ל דסכין הי' כל"ש רק דאין גומר הקדושה מחמת דהוה קצת כל"ש וקצת כל"ח לכך לכו"ע סכין של עץ עבדינן אפילו למ"ד במנחות (ל') דאין עושין כל"ש של עץ אפ"ה בסכין של שחיטה מודה משום דהוה קצת כל"ש עיי"ש וצריך בירורא דמילתא למה הוה קצת כל"ש ממנ"פ או דסכין הוה כל"ש כמו שאר כל"ש או דלא הוה כלל כל"ש רק כל"ת. ונראה דהריטב"א לשיטתו ביומא (ל"ט) גבי קלפי של עץ היתה דפריך הש"ס ולקדשי' ומשני של עץ היתה ואין עושין כל"ש של עץ עיי"ש והק' בתו"י שם מהיכן נעשית כל"ש הא הגרלה לאו עבודה ואם כן הגרלה אין מקדשתן עיי"ש. ותי' הריטב"א ז"ל והנכון כיון דעבודת קלפי אינו אלא בהגרלה זו הוא עבדתן לקדשו ואשר ישרתו קרינא בי' ע"כ מבואר מדבריו דכיון דעיקר נעשית לצורך הגרלה שוב נעשית כל"ש להגרלה. באותה עבודה המחנכת את כלי אותה כח הקדושה שיש באותה עבודה כן ירדה אותה קדושה להכל"ש ועי"ז נעשית כל"ש להגרלה עיי"ש:

וממילא לפי"ד הריטב"א יתיישב ק' הידועה סכין של שחיטה לשיטת הסוברים דהי' כל"ש בזבחים (מ"ז) וחולין (ב) מהיכן נתקדשת הא שחיטה לאו עבודה בזבחים (י"ד) ועי' יומא (י"ב) עבודתן מתנכתן וירושלמי (פ"ג הי"ג) ביומא קדושין ומתקדשין כאחת ואם כן כיון דשחיטה לאו עבודה שוב אין נתחנכת ועי' יומא (י"ב). אבל לפי"ד הריטב"א ניחא כיון דעבודת הסכין אינו אלא בשחיטה אשר ישרתו בם קרינא בי' כמש"כ לענין קלפי כנ"ל לכך מתקדשת שפיר אבל דא ודאי דאין יכולין בהסכין וכן בקלפי לקדש הדם כמש"כ התו"י יומא (ל"ט) לענין קלפי וכן מבואר שם עיי"ש ומסתמא ה"ה סכין. ולפי"ז שפיר קאמר דסכין הוה קצת כל"ש וקצת כל"ת והיינו דאין זה כל"ש גמורה לכך שפיר כתב דאין נפסל ביוצא דאין זה כל"ש גמורה ונכון. וכעין זה הביא הריטב"א קידושין

(נ"ד) שיטה. דאי"ל דכל"ש דבגד"כ הוה קצת קדושת הגוף וקצת קדושת בדק הבית. ועיי"ש ובתוס' שם ואכ"מ. ויתיישב שפיר דברי הש"ס זבחים (כ"ה) דם מהפר ולא דם מהסכין ולכאורה יש להעיר הא סכין עדיפא מכל"ש במנחות (ע"ת ע"ב) סכין עדיפא מכל"ש אם כן למה לא יתקדש הדם בסכין כל"ש ומיקרי שפיר דם מהפר יקבלנו אל כל"ש. ולא דמי קצת להא דמנחות (פ"ז ע"ב) שלחן מהו שיקדש קמצים בגודש שלו משום דאין זה כלי מיוחד לזה. ועי' זבחים (פ"ח ע"א) ומנחות (ח) מ"מ קצת הוה כל"ש בנידן הקידוש הדם במנחות (י"ד) מי סברת דם בצואר בהמה קדיש וסוטה (י"ד ע"ב) דקדושתי' סכין ויכולין לומר דהוה קצת כלי מיוחד לדם. אבל לפי"ד ניחא שפיר דסכין יש לו רק מקצת קדושה לכך שפיר אין יכול לקדש דם דע"ז לא נתחנכה ושוב כיון דאין מקדשת שוב קרינן דם מהפר ולא דם מהסכין ופשוט:

אבל דא עקא לנו במה דמסיק הריטב"א דכיון דהוה רק מקצת כל"ש לכך הכא לכ"ע עושין אותו של עץ אף דאמרינן מנחות (ע"ח) סכין עדיפא מכל"ש דמקדש אף דלית לי' תוך מ"מ ס"ל להריטב"א דעושין של עץ וא"כ מה משני הש"ס ביומא (ל"ט) כל"ש של עץ לא עבדינן הא כיון דהקלפי אין נעשית כל"ש רק מעט לענין גורל אבל לענין דם אין זה כל"ש כמו שכ' בתו"י שם וידוע דברי התו"י יומא (כט) אם הכל"ש אין מקדש המנחה שוב הוה כמו כל"ח ואכ"מ). א"כ הוה קדושה קלישה שוב למה יאסור לעשות של עץ לכ"ע אפילו למ"ד כל"ש של עץ לא עבדינן. ויש לדון הרבה עפי"ד הרמב"ן ריש חולין דכ' דסכין כל"ש אין מעכב משום דבדיעבד די בכל"ש של קבלה לפי"ז יש ג"כ כאן לומר דאף דהסכין יהי' קדושתה יותר קלישא מהקלפי משום דהכל"ש יקדשו קידוש גמור אח"כ וצ"ע ואין כאן מקומו להאריך יותר. והא דקאמר הש"ס מנחות (ע"ת) סכין עדיפא מכל"ש ר"ל לענין אותה עבודה דנעשית יש לה יותר כת וקדושה מכל"ש גמורה לשאר עבודות ופשוט]:

כ) **נסתפקתי** אם קיבל דם בכל"ח דפסול בזבחים (ק"ח ע"א, וקי"א) קיבל בכל"ח א"ב עיי"ש וכן בתוספתא (פ"א דקרבנות) קיבל בכל"ח פסול וכן פסק הר"מ (הל' מעה"ק פי"ח הי"ז) היאך הדין יהי' אם יקבל בכלי חול ואח"כ מקדישו קדושת פה ועי"ז אמרינן עבודתן מחנכתן ביומא (יב) וירושלמי (פ"ג ה"ב) דיומא קדושין ומתקדשין כאחת אם אותו הדם דכבר קיבל עדיין יתכשר ולא הוה בנשפך מן הצואר על הרצפה דפסול בזבחים (כ"ה) דהתם הי' הפסק גמור ע"י הרצפה משא"כ הכא באמת כבר קיבל באותו כלי ואין כלל הפסק והוה רק הפסק איכותו. וגם אפשר דעיקר הקפדה הוה רק שלא יהי' הפסק ע"י אמצעי מה שא"כ דין תיכף אין צריך לכך אף דלא הי' תיכף מן הצואר לכל"ש מ"מ הפסק

ג"כ לא הי' דהא באותו כלי עצמו נתקדשת אח"כ והעיר לי מו"ר הגאון האמתי מהרא"צ שליט"א ר"מ דישה"ק מדברי היעב"ץ לענין תיכף לנטילה ברכה דאם נוטל בבית אחר זה הוה הפסק משא"כ אם נוטל בבית אחד רחוק יותר מכ"ב אמות יצא דזה לא הוה הפסק רק דין דתיכף לא קיים משא"כ בבית אחר הוה הפסק וכן הסכים בח"ס. וכן בנ"ד דעיקר דעיקר הקפדה הוה רק שלא יהי' הפסק דם מהפר ולא ע"י אמצעי משא"כ בכל"ת ואח"כ הקדישו זה לא הי' ע"י אמצעי רק לא הי' תיכף דם מהפר לכל"ש. ואפשר ע"ז אין הקפדה והעיר לי ידידי צו"מ חוב"ט הרב מהו' שכנה יחי' הוכרמן מאוסטרבצה, אפשר דהכא ע"י הקידוש הוה כפנים חדשות באו לכאן כמו שכ' התוס' זבחים (צ"ה ע"א) לענין ליבון דהוה כפנים חדשות עכ"ד. ואני מוסיף על דבריו דג"כ כך כתבו התוס' פסחים (ל"א ע"ב) וכן בילקוט שמואל אות (קכ"ז) בשם המדרש דאם כ"ג הי' נמשח בשמן המשחה מיד נתגדל ונעשה גדול בקומה עיי"ש ועי' בכלי חמדה פ' ויצא דהאריך דלא לבד כ"ג רק אפילו מזבח אם נמשח נעשה פנים חדשות וא"כ כאן בנ"ד נמי אפשר בכל"ש ג"כ נעשו פנים חדשות [כמו שכתבו בתוס' כתובות דף (ז' ע"ב) ד"ה והוא דבשבת נעשו פנים חדשות מחמת קדושתו וא"כ כ"ש בכל"ש ג"כ בודאי יכולין לומר דנעשה פנים חדשות וכבר האריך בראשית בכורים להגאון ר"א ווינברג שליט"א בענין רש"י יבמות דף (ה') לענין נזיר דהוה פנים חדשות ואכ"מ] ולכאורה יפה העיר מ"מ לפי"ד דלעיל דבקבלה יש ב' מצות א') עצם קבלה שלא יזרקנו מצואר, ב') מצות קידוש קבלה ואם כן כיון דהכא מחמת עצם קבלה הי' תיכף וגם מחמת קידוש כלי לא הי' הפסק גמור. רק הפסק איכותו ואפשר שע"ז לא הקפידה תורה. אף דלא הי' תיכף כ"כ מחמת דאמרינן פנים חדשות באו לכאן מ"מ מיקרי שלא באה תיכף דם מהצואר אל אותו כל"ש אבל לא דזה יהי' מיקרי דבא מכלי ראשון לכלי שני דלהוי הפסק דהא לא יצאת מכלי ראשון לכלי שני רק הוה הפסק איכותי ועי' בתוס' זבחים (צ"ה) לענין כיבוס דאם קרעו ואח"כ תפרו הוה פנים חדשות ולא טעון כיבוס עי"ש והעיר במק"ד מ"מ תיבעי' כיבוס מחמת דבכלי חדש יש דם חטאת ותירץ דעיקר הקפדה הוה רק מחמת ביאת דם קודש לבגד לכך טעון כיבוס ולא מחמת דיש בהבגד דם קודש מבואר דזה אין מקרי דיצא הדם מבגד ראשון לבגד חדש דיטעון כיבוס מחמת ביאתו וזה כדברנו ואכ"מ]:

כ"א) **וקצת** יש להעיר מזבחים (צ"ג ע"ב) ומנחות (ז' ע"ב) בענין קידוש פחות מכדי הזאה מכלי זה ופחות מכדי הזאה בכלי זה לא קידש ואיבעי' להו בדם מהו ומסיק אף בדם לא קידש וברש"י ד"ה לילף ובד"ה דם נקט לשון אם קיבל דם פחות מכשיעור בכלי זה ופחות מכשיעור בכלי אחר עיי"ש וקצת י"ל למה דוקא הדגיש רש"י כגון דקיבל בב'

כלים לנקוט סתמא שלא קיבל בבת אחת ושוב כיון דאותו מעט דם אין נתקדשת שוב נפסלת ואף דאח"כ נותן בו השאר כהשיעור ג"כ אין נתקדש דכבר נפסלה הראשונה מחמת שלא הי' תיכף דם מהפר והכא לא שייך לומר דהכא הוה דעתו להוסיף ושוב ראשון ראשון קדוש במנחות (ח') וזבחים (פ"ח) דהיינו דוקא במידות משא"כ כל"ש לא אמרינן ראשון ראשון קדוש כמו שפסק הר"מ (בפ"ג מה' פסוהמ"ק ה"כ) עיי"ש ובנושאי כליו ועי' צפנת פענח (ה' כלאים ה' כ') מה שהאריך בדברי הר"מ ואכ"מ. בשלמא אם נוטף אפילו בטיפין דקות כסדר כשר מחמת דזה הכשר מצותו כמש"כ רש"י חולין (כ' ע"ב) דהא תיכף כשמתחיל לשחוט נטרפה מחמת נקיבת הושט והאיך חוזר להכשרה ותי' דהכשר מצותו בכך וכ"כ ביראים ובתוס' לענין שתו"ח אף דתיכף בשעה שמתחיל לשחוט נפסלה ושוב אין ראוי לפנים ולמה חייב ותי' דכן סדר חיובה וא"כ בנ"ד ג"כ היכא דהוה כסדר כשר משא"כ אי לא הי' בב"א שוב לפסול כמו שהה בשחיטה בחולין (ל"ב) ועי' זבחים (ס"ה) ואין להאריך], דמה לי אם חסרון הוה מהמשפיע דהיינו דלא הי' כל"ש ומהדם אין חסרון אם חסרון הוה מהמקבל דלא הי' כשיעור והכל"ש הי' בשלימות מ"מ לא נתקדשת. מבואר דעיקר הקפדה הוה רק על הפסק ולא דטעון תיכף הגם שיש לדחות מ"מ מעין ראי' יש:

ואם כנים דברינו יכולין ליישב קו' המפורשים זבחים (פ"ד וק"ח) על התוס' זבחים (פ"ד) דכ' דלר"ש אם נשפך קודם קבלה לר"ש ירדו ואילו בש"ס קאמר קבלה בכל"ח לר"ש לא ירדו. ועי' לעיל אות (א' וב'). דיש לחלק דדוקא נשפך דאין עצה ע"ז לתקן המעות. מה שאין כן קבלה בכל"ח דיש תקנה ע"ת אף דעדיין לא תיקן שפיר ר"ש מודה דלא ירדו ועי' בדברינו לעיל ודוקא נקיט הש"ס קבלה בכל"ח אבל לא נשפך דירדו ויש לדון בזה לענין לא ירדו ודבר כזה לחדש צ"ע:

כ"א) **בספרי** זוטא פרשת בהעלותך ויעשו בני ישראל, יכול אין לי שהוא דוחה את השבת אלא בשחיטתו אמרת ויעשו ויעשו ריבה קיבל דמו וזריקתו ומיחוי קרביו והקטר חלביו ע"כ. וראיתי שהערו מה שייך חילול שבת אצל קבלה דאיצטריך קרא מיוחד דידחה את השבת איזה עבודה עשה ובלא פסוק ג"כ ידעינן דדוחה דאין כאן מלאכה מל"ט מלאכות בשבת (ע"ג) דיחלל עי"ז שבת. וכן מפורש בביצה ד' (כ' ע"ב) דזריקה הוה רק טלטול ואיסור שבות עיי"ש. [כמו שמצינו לגבי קנים דלתה"פ אינם דוחות את השבת מחמת איסור טלטול במנחות (צו.) וסוכה (מג:) תוד"ה טלטול ועשטמ"ק ביצה (כ:) דע"י פשיעה יש שבות במקדש, ועי' הגא"ש סופ"ק דעירובין], וכן י"ל מיבמות (ל"ג:) זר ששימש בשבת במאי אי בשחיטה שחיטה בזר כשירה ואי בקבלה והולכה טלטול

בעלמא מפורש להדי' היפוך ספ"ז הנ"ל דבקבלה אין כאן חילול שבת כלל רק איסור טלטול בעלמא ובפסחים (ס"ו) בתוס' זריקתו תנו אגב שחיטה עיי"ש. וכן ע"כ מבואר מהש"ס יבמות דג"כ בזריקה אין כאן חילול שבת ואין עובר ע"ז דאל"כ לוקמי' כגון ששימש הזר בזריקה מבואר דג"כ בזריקה אין כאן חילול שבת וכן מפורש בירושלמי (שבת פ"ב) לגבי' זר ששימש בשבת ששימש במאי שם הגירסא אי בקבלה והלכה וזריקה טלטול בעלמא מפורש דגם בזריקה אין כאן חילול וכן בקבלה, מפורש מדברי הבבלי וירושלמי היפך דברי הספרי זוטא דבקבלה והולכה וזריקה אין כאן חילול שבת: כ"ב) **ונראה** לע"ד ליישב עפי"ד הפני יהושע ביצה (י"ב ע"א) דכתב על הר"מ דס"ל דחובל חייב משום מפרק ובפסחים (ע"ג ע"א) וחולין (מ"א) השוחט חטאת בחוץ לעכו"ם חייב ג' חטאות ולא חשיב ד' משום מפרק ולדברי הר"מ הי' לו לחייב ד' וכ' הפנ"י משום כיון דדם נשפך והוה מקלקל בדם והוה מלאכה שאין צריכה לגופה לכך פטור אבל בקדשים שפיר יסבור הר"מ דעל שחיטתו ג"כ חייב משום מפרק כיון דבקבלתו ובזריקתו הדם ע"ג המזבח שוב מיקרי צריכה לגופה לכך חייב על השחיטה ג"כ משום מפרק עיי"ש ובעיקר הק' דמקשה לפי"ד הר"מ דס"ל דחובל ג"כ מחיוב משום מפרק א"כ בשוחט עולת נדבה למה לא ילקה דמפרק לא שייך מתוך עפי"ד הירושלמי המובא בתוס' ביצה (ג' ע"א) דמפרק לא הותרה ביו"ט עיי"ש עי' בח"ס שם שדחה זה כיון דנוחר ג"כ חגבים ודגים וג"כ יש מפרק שוב הותרה מפרק ושוב ע"ז אמרינן מתוך דהא חגבים ודגים מיקרי גדולי קרקע בתוס' שבת (ע"ג ע"ב) עיי"ש]. וממילא ניחא שפיר דלכך איצטריך הספרי זוטא ריבוי מיוחד לקבלה וזריקה משום דלולי הקרא הו"א דבשבת לא יקבל ולא יזרוק ושוב ממילא הדם יהי' אין צריכא לגופה ויפטור מחמת מפרק בשחיטתו והשתא דמקבל גורם חילול שבת יותר בשחיטה. לכך איצטריך דשרי [כעי' הא דתמורה (יז.) יכול יכניסנו לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו וכ' רש"י דהא איקיים תשא ובאת, ה"נ בנ"ד הו"א דבשבת די בשחיטה לבד ויקיים בזה מצוותו קמ"ל דלא.] מה שאין כן בביצה דף (כ') דכתב דזריקה הוה טלטול בעלמא משום דע"כ מיירי דכבר קיבל. דאל"כ נשפך הדם כמש"כ התוס' מעילה (ה') ועי"ז נפסל בזבחים (כ"ה) ושוב כבר נתחייב משום מפרק דהא חישב שיהי' צריך לדם לזרוק מיד נתחייב כמש"כ תוס' שבת (קו) וב"ק (לד:) לענין מבשל באיה"נ כיון דחשב שיכול להנות מיד נתחייב אף דאח"כ לא שבקינן דזה מיקרי מלאכה הצל"ג עיי"ש וא"כ בנ"ד ג"כ מיד נתחייב ושוב הזריקה אין כאן רק טלטול בעלמא. וכן בפסחים (סו) בתוס' זריקתו תנו אגב שחיטתו דכיון דקודם זריקה עוד מקבל שוב ע"י הקבלה יש החיוב בשחיטה דמפרק וזה כבר תנו דשחיטתו דוחה והזריקה ע"כ

תנו מחמת אגב שחיטתו כמ"ש התוס' משום דבזריקה לא חילל שבת וניחא נמי הא דיבמות (לג) וירושלמי (פ"ב דשבת) גבי זר ששימש דאם קיבל וזרק דפטור. ממ"נ דאם אח"כ יקבל כהן כשר ועי"ז יהי' ראוי וצריך הדם לגופא ועי"ז יתחייב משום מפרק זה שפיר שרי דשחיטה כה"ג שרי' בזר ואם הוא עצמו יקבל שוב הוה מקלקל ונפטר דלא הוה צריך לגופא. וגם בעיקר השחיטה אחרי שיש לן פסוק דנדחה שוב שרי בכל אופנים ובכה"ג זר כשר לכך פריך אי בשחיטה שחיטה בזר כשירה וא"כ שרי לשחוט ואין כאן איסור כלל. ועי' בחמדת שלמה אה"ע סי' טו"ב וח"ס על סוגיות בענין חלבי שבת קריבין ביו"ט מה שהעירו ע"ז דקאמר הש"ס אי בהקטרה הא הוה מקלקל עיי"ש ותי' הח"ס דקו' הש"ס הוה למ"ד מקלקל בהבערה חייב והי' צ"ע ממסקנת הירושלמי דחייב משום מבשל הא ג"כ הוה מקלקל בבישול ושוב לפטור ועי' בשבת (ק"ו) ואכמ"ל :

כג) **ואגב** אכתוב ע"ז שהקשה הישי"ע ז"ל או"ח (סי' ש"כ ס"ק ט') הא לרב דשבת (ע"ה ע"א) דשוחט ג"כ חייב משום צובע וא"כ לפי"ד הש"ס ביצה הנ"ל נימא מתוך שהותרה צובע לאוכל נפש הותרה ג"כ לכל מילי עכ"ד כמו שהקשה בתוס' שבת (צ"ה ע"א) ד"ה והרודה דלמה לא אמרינן גבי בונה מתוך ועי"ז מסיק התוס' דהוה מדרבנן עיי"ש א"כ ג"כ גבי צובע נימא הכא מתוך ועי' בפנ"י שהק' ק' התוס' ז"ל ולא הביא בשם התוס' ומה שחידש הוא פלא כמו שהעיר בח"ס שם והר"מ פסק בה' יו"ט דבונה חייב מלקות היפך דברי התוס' ויש לדון ואכ"מ]. והנה ידידי החו"ב מר אביעזר יחי' בארשטין מבוברוב תירץ דברי הר"מ דפסק (פי"א) מה' שבת דהשוחט חייב משום נטילת נשמה כשמואל בשבת (ע"ה) ותמה הלח"מ הא הלכתא כרב באיסורי וא"כ ליחייב ג"כ משום צובע ותירץ עפי"ד רש"י שבת (ע"ה ע"ב) דכ' דהחיוב משום צובע הוה דצובע בשר בית השחיטה והא משנה מפורשת שבת (קל"ט ע"ב) נותן ביצה במסוננת דאין צובע באוכלין. וע"כ מטעם דרב תנא ופליג בכתובות (ח') וכ"מ משא"כ לדידן שפיר פסקינן כסתמא דמשנה דאין צובע באוכלין עכ"ד וכן בדרך זה הוא דעת הגדולים ח"צ סי' (צ"ב) וישועות יעקב (סי' ת"ב) או"ח עיי"ש ועי' בתוס' רי"ד שבת (ע"ה) דג"כ מק' על רב דשוחט חייב ג"כ משום צובע הא אין צביעה באוכלין עיי"ש והנה בכלכלת שבת להג' בעל תפא"י (אות ט"ו) הביא מזה ראי' לשיטת פמ"ג דדוקא במתכוין לאכול אז אמרינן אין צביעה באוכלין משא"כ סוחרים העושין לזבוני' שפיר חייבין משום צובע ע"ש וכ"כ בח"ס שם שבת (ע"ה) עיי"ש ועי' בתוי"ט שם דכ' דדוקא דשוחט לזביני חייב משום צובע משא"כ שוחט לעצמו פטור (ואפילו למ"ד מלאכה שאיצל"ג חייב מ"מ הכא פטור דלא הוה שם כלל

מלאכה כמו שכ' התוס' שבת (ע"ג ע"ב) לענין זומר ואין צריך לעצים פטור אף לר"י דלא הוה מלאכה כלל ה"ה בנ"ד לעצים פטור אף לר"י בפוסקים בזה ואכמ"ל:

ולפי"ז ממילא מיושב קו' הישי"ע כיון דבשוחט ביו"ט ע"כ לצורך עצמו דהא אסור לזבוני' עי' ביצה (כ"ה) וג"כ עכ"פ צריך להיות כזית לאכול מיד ושוב לא שייך בזה המלאכה דצובע לכך לא שייך לומר בזה מתוך דהא הצביעה לא הותרה מעולם ומה שהותרה השחיטה לא הוה צביעה. כעין זה כתב המל"מ הידוע על הא דמנחות (כ"א) דאיצטריך קרא תמלח אפילו בשבת מה איסור יש בזה הא אין עיבוד באוכלין בשבת (ע"ד ע"ב) וכ' לתרץ כיון דהוה עולין שוב לא הוה אוכל ואמרינן יש עיבוד בזה והוה חילול שבת לכך איצטריך קרא, הביאו בשם הרשב"א מנחות (כ"א). עיי"ש וזה כדברינו דאין עיבוד באוכלין ואין צובע באוכלין אין הפירוש דבעצם טבעו אין מקבל צביעה ועיבוד וא"כ אין נ"מ למאי צריך לי' אם לאכילה או לדוגמא דליתי' ולזביני' רק הפירוש דאין עיבוד וצובע באוכלין כיון דאוכלו שוב אין מיקרי עיבוד וצביעה משא"כ היכא דשורפו או לדוגמא שוב מיקרי עיבוד וצביעה ומחייב ואכמ"ל:

כד) **ובדברי** הספרי זוטא דכ' דגם בזריקה יש חילול שבת. והערו מש"ס ביצה (כ' ע"ב) דזריקה הוה רק טלטול בעלמא ומפסחים (ס"ו) המובאים לעיל בדברנו עוד י"ל עפי"ד הרשב"א מנחות (כ"א ע"א) ד"ה תקריב ואפילו בשבת בא"ד יש להקשות למאי איצטריך לי' לומר ואפי' בשבת (דצריך למלוח הקרבנות אף בשבת) פשיטא דמאי שנא מכל שארי מילי דקרבן שנעשית בשבת ונ"ל דאיצטריך דהו"א דלא עיקר המצוה ולא תדחה ולא להוי אלא מכשירי מצוה דדוקא שחיטה וזריקה והולכה בעזרה שהוא ר"ה דחו שבת דעיקר עבודה הוא אבל מליחה וכו' לא תדחה ע"כ, מובאר מפשטות דבריו ז"ל דזריקה והולכה הוה חילול שבת מחמת דעזרה הי' רשות הרבים וכיון דהי' מוכרח להוליך הדם למזבח הי' מעביר ד' אמות ברה"ר וזה הוא חילול שבת בשבת (צ"ו ע"ב) ובכ"מ ועי' שבת (עג ע"א) והמוציא מרשות לרשות דהוה אב מלאכה ובזה כולל גם מעביר ד' אמות ברה"ר כמ"ש בעל המאור שבת (צ"ו ע"ב) משום דד' אמות של אדם קונות לו מכל מקום וכיון דמעביר מד' אמותיו חוצה מיקרי מוציא מרשות לרשות עיי"ש לכך כתב דבהולכה הוה חילול שבת. וכן מבואר מפשטות דבריו דה"ה זריקה הו החילול שבת מחמת דעזרה הוה ר"ה וכיון דהש"ס בזבחים (ס"ב ע"ב) קאמר מה הדם בזריקה כתב רש"י דאפילו בעולה דהי' עומד ע"ג הרצפה וזורק אעפ"כ זורקו מרחוק, לכך משכחת לה חילול שבת היכא דזורקו מרחוק ד' אמות וגם דכיון דעומד בעזרה דהוה ר"ה וזורקו ע"ג המזבח דהוי רה"י דהא הוי תל גבוה י' ועי' בשבת (ו') וא"כ הוא מוציא מר"ה לרשות היחיד דחייב

בשבת (ד') ושבת (צ"ז) ועי' שבת דף (ז' ע"ב) לענין זורק ד' אמות בכותל בדבילה שמינה דחייב דהוה הנחה ואם כן בנ"ד שפיר הוה גם כן הנחה ועי' תוס' זבחים (נ"ב) ד"ה גג דאסור לזרוק באמה התחתונה ואם כן שפיר הוה הנחה ע"ג יסוד לאחר שירדה מאמה עליונה. ועי' שבת דף (ה') בכותל משופע דלא הוה הנחה אצל מים או אפשר דדם יותר עב מיין וכ"ש ממים בשבת (ע"ז) בדם דסמיך ונדבק בכותלי המזבח ושוב הוה הנחה ואם כן אפשר גם כן דאף קודם שהגיע ליסוד ג"כ מיד נתחייב מחמת דמוציא מרשות לרשות. ועי' שבת (פ') כתבו כשהוא מהלך חייב כתיבתו זהו הנחתו ה"ה בנ"ד. ואעפ"כ הותרה מחמת דהוה עיקר עבירה כמש"כ הרשב"א ז"ל (ובעיקר דברי הרשב"א יש לע' הא זה הוי ממש מימרא דר"ל ביבמות (כ') ושבת (קל"ג) ומנחות (מ') דכל מקום דאפשר לקיים שניהם לא אמרי' עשה דוחה ל"ת עיי"ש דמבואר דזה הוה מן התורה ואם כן אפשר כמ"ש הש"ס זבחים (יג) שוחט בצד המזבח וזורק ואם כן לא יעבור על חילול שבת דמעביר ד' אמות ברשות הרבים וגם אפשר בהולכת פחות מד' כמש"כ הש"ס שבת (קנד). ויש לדון הרבה בדבריו עפ"ד הש"ס יומא (מו) שבת הותרה ועי' מנחות (ע"ב) לענין חביבה מצוה בשעתה וכבר האריכו בזה אחרונים לענין זה וגם לגבי חילול שבת אצל חולה אם הותרה או דחוי' עפי"ד הראב"ד בפ' יוהכ"פ ועי' בס' עמק יהושע סי' א' דהאריך מאוד ואכמ"ל)

כ"ה) **אבל** יקשה על דברי הרשב"א מנחות במה דכ' דעזרה הי' ר"ה מש"ס מפורש שבת (צ"א ע"ב) מדאפקי' חוץ לחומת עזרה מיפסל ביוצא אשבת לא מחייב עד דמפיק לי' לרשות הרבים עיי"ש וכ"כ שם להדי' המאירי דעזרה הוה רשות היחיד. והא דקאמר הש"ס פסחים (טז) דרשות הרבים הי' עזרה היינו דוקא לענין טומאה. ושוב ראיתי ברא"ש תמיד (ול"ג ע"א) דהביא יש מפרשים לענין הא אם מצא שרץ מחמת דעזרה הי' רה"ר וכתב עליו הרא"ש דטעות הוא בידם דעזרה הי' רה"י מחמת דדלתותיה היו נעולות בלילה עיי"ש. ר"ל מעירובין (י) (וכ"ב) ובאמת על דברי יש מפורשים יקשה גם כן מש"ס שבת (צא) הנ"ל דמפורש דעזרה הי' רשות היחיד וזה פליאה גדולה על דברי הי"מ והרשב"א ז"ל ועי' בס' חבצלת השרון סי' (כ"ג) מה שהעיר על דברי הרשב"א הנ"ל מפסחים (ס"ד ע"ב) בע"פ שחל להיות בשבת דיצאתה כת ראשונה וישבה לה בהר הבית מבואר דהוי רה"י דאל"כ האיך חיללו את השבת וכן מסוכה (מ"ג) דקאמר הש"ס דהוה טלטול בעלמא לענין ערבה דמקיפין בו את המזבח והא הוה חילול שבת לפי"ד הרשב"א ז"ל ולא העיר כלל משבת (צא) דמפורש דעזרה הי' רשות היחיד. וכן הקו' האלו יהיו על דברי הי"מ שהביא הרא"ש תמיד:

כו) **ונראה** ליישב עפ"ד התוספתא (פ"א דיומא) כל הלשכות שבמקדש רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה חוץ מלשכת היין והשמן שיש להם שני פתחים זו כנגד זו אבא שאול היה קורא אותה לשכת בית שמניא ר' יהודה אומר כל לשכה שבמקדש שיש לה שני פתחים זה כנגד זה כגון שער עזרה רשות היחיד לשבת ורשות הרבים לטומאה ע"כ מבואר מפשטות לשון התוספתא דהוה מחלוקת בין ר"י לרבנן דרבנן ס"ל דכל דהיה לה ב' פתחים ואפילו לשכות כגון לשכת בית שמניא הוה רשות הרבים לשבת וכ"ש שערי עזרה דהוי רשות הרבים דהי' לה ב' פתחים כמ"ש ר"י הלאה וכן במידות וכ"מ ור"י ס"ל דהוי רשות היחיד לשבת אף דהי' לה ב' פתחים זה כנגד זה עיי"ש. [ועי' בתוספתא פ"ז דטהרות מחלוקת לענין בסילקי שיש לה שני פתחים לענין טומאה עיי"ש ואכ"מ) ואף דמפרשים הוגהו מ"מ התורה כפטיש יפוצץ סלע ונקיים הגירסא ושיטת ת"ק דס"ל דעזרה הי' רשות הרבים י"ל עפ"ד הרשב"א בעבודת הקודש הובא בח"צ סי' (לו) דבפלטיא אף אם דלתות מדינה נעילות בלילה הוה רשות הרבים דדוקא במבואות המפולשין שהן מיחדות לאנשי המבוי ההוא ואין יד כל אדם משמשת בהן משא"כ פלטיא לא מהני דלתות מדינה נעילות בלילה. וכן הביא שיטה זו בהמאירי שבת (ו) בשם חכמי הצרפתים עיי"ש לכך שפיר עזרה הי' רשות הרבים אף דדלתות ירושלים היו נעולות או דרבנן דר"י ס"ל כשיטת המאירי יומא (ו) ד"ה כל העיר דמביא שיטה דדוקא בשעה שהן נעילות הוי רשות היחיד מה שא"כ בשעה שהן פתוחות בין ביום ובין בלילה הוה רשות הרבים עיי"ש (ועי' פסחים (ס"ד ע"ב) לענין ננעלו ועי' ירושלמי חגיגה הובא בר"ן יומא (סוף פרק יוהכ"פ) דדלתות היכל דהי' ננעלה בעוד שהי' יום גדול וע' במאירי שם ואכ"מ) משא"כ ר"י לא ס"ל כן רק דהוי כל היום רה"י וכעי"ז כ' בתה"ש ליישב ד' הרשב"א מנחות (כ"א):

ולפי"ז ממילא ניחא קו' הנ"ל דהש"ס דילן שבת (צ"א) ופסחים (ס"ד) וסוכה (מ"ג) וביצה (כ) מבואר דעזרה הוה רה"י ואילו הרשב"א וי"מ מהרא"ש תמיד ס"ל דהוה רשות הרבים לפי"ז ניחא דהש"ס דילן אפשר אזיל בשיטת ר"י דס"ל דעזרה הוה רשות היחיד משא"כ הרשב"א אזיל בשיטת רבנן דעזרה הוה רשות הרבים לכך חילל שבת בהולכה וזריקה. וכן ניחא דברי הי"מ דג"כ אזלו בשיטת רבנן דס"ל דעזרה הי' ר"ה לכך הי' אסור להוציא השרץ בשבת מחמת איסור ר"ה ויחלל שבת ופשוט כל זה נראה לחומר הנושא:

כ"ז) **וממילא** דברי הספרי זוטא עולין כהוגן דהספרי זוטא אזיל בשיטת רבנן דס"ל דעזרה הי' רשות הרבים ואם כן שפיר איצטריך קרא דזריקה דוחה שבת דאל"כ הו"א דלא ידחה שבת בהולכה וזריקה כגון ששחט רחוק מהמזבח כמש"כ הרשב"א מנחות (כ"א) הנ"ל.

משא"כ הש"ס דילן דס"ל דעזרה הי' רשות היחיד בשבת (צ"א) וסוכה (מ"ג) ופסחים (ס"ד) ואם כן שוב אין שייך חילול שבת כלל בזריקה דהא אף אם מוליך גם כן אין דוחה דהא עזרה הוה רה"י לכך שפיר כתב התוס' בפסחים (ס"ו) דזריקתו תנו אגב שחיטתו דהבבלי לשיטתו לא שייך לומר דהי' איזה שייכות חילול שבת בזריקה וגם כן שפיר אמר הש"ס ביצה (כ) דזריקה הוה רק טלטול בעלמא משום דלשיטת' דעזרה הוה רשות היחיד [וגם בל"ז אין קו' מטעם דאפשר מיירי בכה"ג דשחט אצל המזבח בזבחים (י"ג) דלא הוי טלטול ד' אמות ואם כן לא חילל כלל שבת או דלתות העיר נעולות הי' שם] וגם כן ניחא מהש"ס יבמות (ל"ג) דזר *ששימש* בשבת במאי וכו' לוקמא בהלוך ד' אמות או כגון שזרק ד' אמות דהוה חילול שבת לפי"ד הרשב"א אבל לפי"ד ניחא דהבבלי אזיל בשיטת ר"י דס"ל דעזרה הוה רה"י וא"כ לא משכחת לה כלל חילול שבת בהולכה וזריקה דהוה רק טלטול בעלמא וכ"כ בירושלמי (פ"ב דשבת) משא"כ הספ"ז דאזיל בשיטת רבנן שפיר איצטריך קרא דתדתה שבת דאל"כ הו"א דלא ידחה ופשוט:

ובעיקר דברי המאירי שבת דכ' לחלק בין דהיה דלתות פתיחות או נעילות לענין אם עזרה הוה רה"ר או רה"י קצת י"ל באיזה מקומות מש"ס דילן שלא יהיו מחולקות על התוספתא והספ"ז. דמיירי בדלתותי' נעילות רק דיקשה משבת (צא) ויבמות (לג) וירושלמי (פ"ב דשבת) דלוקמי' בכה"ג דהיו פתוחות ושוב חילל שבת בהולכה או זריקה או הוצאה לפי"ד הרשב"א וע"כ צריכין ליישב דתנאי פליגי בזה:

כח) **ולפי"ד** יתיישב שפיר דברי רש"י יומא (מו) תחילתה לאו בר מידחא שבת כתב רש"י דהיינו השחיטה היתה ביום וכן הזריקה דהא אסור לזרוק בלילה עיי"ש והערו מה חילול שבת יש בזריקה דאיצטריך רש"י ז"ל לכתוב דבלילה לא היו זורקין דאל"כ יחללו את השבת הא הש"ס ביצה (כ) ויבמות (לג) דזריקה הוה רק טלטולא בעלמא. אבל לפי הנ"ל ניחא דבזריקה יש חילול שבת מחמת מוציא מרשות הרבים לרשות היחיד כמו שהארכתי לעיל לפי"ד הרשב"א מנחות (כא) לכך הוכרח רש"י לכתוב דזריקה לא הי' בלילה מחמת פסול לילה. ושוב נזכרתי בדברי רש"י פסחים (ל"ד ע"ב) ד"ה מי החג שנטמאו משיקן במים וכ' רש"י כגון בשבת שחל בו יום החג והוי טירחא למלאות מבאר הגולה לכך משיקן עיי"ש מבואר מרש"י ז"ל דס"ל דעזרה הוה רה"י לכך עיקר הקפדה הוי משום טירחא משא"כ אם עזרה הי' רה"ר תיפ"ל משום מעביר ד' אמות ברה"ר בשבת (צו) וכ"מ דהוי איסור תורה וגם האיך הי' יכול להוליכן להשקה הא הוי מעביר ד"א ברה"ר אם לא דנימא דמשכחת לה כגון שהוליכן פחות מד' כמו דאשכחן בשבת (קנד) מי שהחשיך לו בדרך ואין לו נכהי מוליכן פחות מד' אמות וכ"ש במקדש דאין

שבות במקדש (שבת כ) וכ"מ. [ובכ"מ אשכחינן דגזרינן שבות במקדש בזבחים (ע"ט) בגוזרין גזירה במקדש ושבת (קכ"ד) ומנחות (צ"ו) ויומא (ח) לענין הזאה וכבר האריכו בזה ואכ"מ] ויש לדון בזה. ועי' תוס' מנחות (נ"א ע"א) ד"ה אפילו ובתוס' סוכה (נ' ע"א) דיש לדייק מדבריהם אם עזרה הוי רה"ר או לא ועי' נוב"י מהדו"ק חיו"ד (ס"ד) מש"כ בענין זה אם עזרה הוי רה"ר או לא ונעלם ממנו דברי התוספתא יומא הלז ועי' עירובין (ק"ה) בסוגי' לענין שרץ שנמצא במקדש דג"כ י"ל משם ואין להאריך יותר ועי' תוס' חולין (ב:) לענין טומאה ואכ"מ]:

וגם יתיישב שפיר דברי הירושלמי עירובין בסופו הוציא ממקום שחייבין עליו כרת ונפל למקום שאין חייבין עליו כרת כבר נראה לצאת ע"כ לענין שרץ שנמצא במקדש והק' המל"מ (פ"ג ה"כ) מביה"מ תיפ"ל דהא מוציא מרה"י לרה"ר דעזרה היה רה"י וירושלים הי' רה"ר וא"כ איך מוציאין מרה"י לרה"ר עיי"ש ועי' בשי"ק על הירושלמי שם אבל לפי"ד התוס' יומא הנ"ל ניחא דאפשר דהירושלמי אזיל כאן בשיטת רבנן דס"ל דעזרה הי' ר"ה וא"כ לענין איסור מעביר אפשר בפחות מד' אמות כמו בשבת (קנ"ד) ולענין מוציא אין כאן חששא דהוה מוציא מר"ה לר"ה משא"כ לדידן דלא קי"ל הכי לכך לא הביא הר"מ אותו הדין וכן ברא"ש (כ"ב משנה ג') דמידות כ' דסורג נעשה בשביל שיהי' יכולין לטלטל ארבע אמות וזה לשיטתו בתמיד הנ"ל דס"ל דעזרה רה"י ועי' הר"מ ה' ביה"ב (פ"ה ה"ג) דהר הבית מקורה ועי' מל"מ דהראה מקורו מירושלמי תענית עיי"ש. ועי' שבת (ה' וצ"ח) דר"ה מקורה פטור וא"כ בהר הבית הי' יכול לטלטל יחד בכולו. משא"כ בעזרה דע"כ דלא הי' מקורה כמו שהעיר מו"ר הגה"ק מהר"מ שפירא זצ"ל ממתני' אבות דעשר הנסים דלא כיבו הגשמים את אש המערכה מבואר דהי' בגלוי עכ"ד כמו שמדייק הירושלמי תענית (פ"ג ה"ח) דהר הבית הי' מקורה ה"ה הדיוק כאן להיפוך עיי"ש [ועי' יומא (כא) ובתשב"ץ (ח"ד קל"ז)] ע"כ צ"ל דהיו מטלטלים פחות פחות מד' ובעיקר הק' י"ל הא הוה מלשאצל"ג כמו מוציא את המת לקוברו בשבת (צ"ב) וא"כ לאותו מ"ד שם שפיר שייך לומר דהותרה משא"כ להר"מ דפסק מלאכה שאצל"ג חייב שפיר לא הביא אותו הדין וי"ל הרבה כאן בענין אין שבות במקדש ואין להאריך יותר:

כט) **ולפי"ד** דלעיל באות (י"א וי"ב) דהשחיטה מקדש קדושה כלליות בכל הקרבן משא"כ קבלה מקדש את הדם לבד ומכשיר לזריקה יתיישב שפיר קו' התוס' מנחות (ה' ע"א) ד"ה שחיטה על הא דפריך ר"פ וא"א אין מחוסר זמן לבו ביום אף דמקדים חטאתו לאשמו גם כן יתכשר ופריך הש"ס והא ר"פ הוא דאמר שאני הלכות מצורע דכתיב בהו הוי' ומשני אלא ר"פ הכא קא קשי' לי' אימא ה"מ עבודה שחיטה לאו עבודה וא"א אין

מח"ז לב"ב יהא אחד ממרס בדמו ולהקריב אשם והדר ליקריב חטאת והק' בתוס' ותימא הא איכא קבלה בעבודה ודלמא משום קבלה הא דקאמר שלא יהא אחד ממרס בדמו משום דכתיב בה הוי עכ"ד. ולפי"ד דלעיל יתיישב מטעם דבכל דבר דצריך שתעשה כסדר איזה עבודות יש ב' גדרים א') כגון סדר יוהכ"פ דמעכב שיהי' עבודותי' זה אחר זה. אעפ"כ החלות החיוב של כל הקרבנות של היום תל מיד ומצד עצם היום אין שום חסרון אם הקדים מעשה אחד לחברו כמש"כ התוס' מנחות (ה') ד"ה והוא דלענין יוהכ"פ שפיר מיקרי זמנו רק דגזרה התורה דמעכב סדר עבודתי' מחמת עצם עבודה ונפ"מ דחייב בחוץ ביומא (סב) גבי שעירי יוהכ"פ ששחטן בחוץ דחייב ולא הוה מחוסר זמן. מטעם דמצד עצם היום ראוי לפנים רק מצד דצריך להמתין עד שיעשה עבודתו הקודמים לה. זה שפיר מיקרי ראוי לפנים ומחייב דזה הוה שפיר קרבן גמור מיד רק דחסר אותו תנאי להקדים שאר קרבנות ע"ז שפיר מחויב בחוץ כמו שמצינו בזבחים (קט) דכל הראוי לפנים חייבין עליו בחוץ אף דפסול הוה מ"מ שם ראוי יש עלה. ה"ה בנ"ד גם כן חייב בחוץ כיון דיש עלה שם קרבן היום.. גדר ב) הוה באשם מצורע דהקפידה התורה שיהי' כסדר עבודותי' אם הקדים מעשה לחברו אין הפירוש דיש עלה שם עבודה רק דחסר אותו תנאי דצריך שיהי' האשם קודם לחטאת. רק דלא הוה כלל שם עבודה כיון דעדיין לא הגיע זמן טהרתו כמש"כ בתוס' מנחות ה' (ע"א) ד"ה ואי דדוקא בהדי' מצורע חשיב מחוסר זמן במה שעדיין לא הגיע זמן טהרתן עי"ש וכעין זה האריך מו"ר הגאון האדיר ר"מ דישה"ק בספרו הבהיר שיח השדה דכל דהוה חסרון בזמן הוה חסרון בעצם על הא דכ' רש"י יומא (כ"ט) עיי"ש וכעין זה כתב בתפארת ישראל למהר"ל ז"ל דכל דהוה חסרון כוונה הוה חסרון בעצם ואכ"מ) ונפ"מ לענין חייב חוץ עי' בזבחים (קי"ב) דמחוסר זמן בבעלים פטור בחוץ ה"ה בכה"ג דשחט בחוץ החטאת קודם הקרבת האשם דפטור דזה הוה גם כן מחוסר זמן בבעלים והא דכ' התוס' מנחות (ה' ע"א) ד"ה אלא דלענין חיוב חוץ לא שייך לומר מחו"ז לב"ב וחייב יש לחלק. דחטאת קודם לאשם הוה מחוסר זמן בעצמיותה כנ"ל משא"כ בדיני יוהכ"פ שפיר הוה זמנו רק דחסר אותו תנאי דסדר עבודה וע"ז שפיר מחייבינן בחוץ לנ"ל. ועי' בצי"ל כלל (לז) דכ' כעין זה דתמיד של שחר גורם התמיד של בין הערבים. אבל קודם הקרבת תמיד של שחר עדיין לא חלה החיוב דתמיד של בה"ע עיי"ש וכ"מ מצינו כעין זה ואין להאריך. וזה דוקא אם אמרינן דיש מחוסר זמן לבו ביום לענין מצורע מקרי עדיין לא הגיע זמן טהרתן כמש"כ התוס' מנחות (ה) הנ"ל משא"כ אם אמרינן דאין חסרון זמן לבו ביום אם כן מצורע ויהכ"פ שוין. דעיקר הקפדה הוה שלא ישנה סדר עבודותיו רק בזה החילוק. דעבודת יוהכ"פ לענין עבודה וכפרה

ומצורע לענין טהרה שעל זה הקפידה התורה שסדר עבודת טהרתו יהי' בסדר הזה אף דמיקרי השתא הגיע זמן טהרתן מ"מ עיקר הקפדה דמצורע הוה כדי שבסדר של טהרתה יהי' בסדר הזה אשמה קודם ואח"כ יקריב חטאתה. ואם כן לפי"ד הנ"ל דשחיטה פועלת בעצם של הקרבן לכך מיקרי שחיטה מתיר במנחות (ט"ז) משא"כ קבלה לא הוה מתיר רק הכשר לזריקה כמש"כ רש"י שם ואם כן בנ"ד לענין מצורע דעיקר הקפדה דהמתירים יהי' כסדר. קודם המתיר והמטהר דאשם ואח"כ המתיר והמטהר דחטאת. ואם כן היכא דשחט החטאת קודם לאשם עשה איזה פסול בהקרבן דהקדים מתיר דחטאת לאשם. וזה פריך ר"פ דאם אמרת יש מחוסר זמן לב"ב אם כן שפיר פסול דהא במצורע אם אמרינן יש מחוסר זמן לבו ביום מיקרי דעדיין לא הגיע זמן טהרתו כמש"כ התוס' מנחות (ה') הנ"ל וכן בתוס' זבחים (י"ב ע"א) לענין הפרשה אם הפריש קודם דזה לא הוי דחוי דזה מיקרי דעדיין לא הגיע זמנו ועי' כריתות (ז') לענין מפלת לאור שמונים ופסחים (ג') אם מקרי הגיע זמנו ואם כן ה"נ פסול דמיקרי שלא בזמנו אף דשחיטה לאו עבודה מ"מ מיקרי דלא עשה השחיטה כלל [כמש"כ התוס' קנים לענין מליקה בראשו של מזבח בעולה דמעכב והק' בתוס' זבחים (ס"ה ע"ב) למה מעכב מהיכא ילפית לה מהקטרה הא הקטרה גם כן אין מעכב והניחו בצ"ע והתוס' בקנים תירצו דון מיניה כמו דבהקטרה מיקרי דלא עשה הקטרה. ואעפ"כ אין מעכבת דלא גרע מלא הקטירו כלל ונאבד. משא"כ במליקה אם אמרינן דלא הוה מליקה זה מעכב עיי"ש ה"ה בנ"ד אם אמרינן דהוה מחוסר זמן מיקרי דלא עשה שחיטה וזה מעכב]. משא"כ אם אמרינן אין מחוסר זמן לבו ביום אם כן מיקרי הגיע זמן טהרתן רק דעיקר הקפדה הוה מחמת דסדר טהרתה יהי' כן ואם כן זה דוקא עבודה וגם מתיר דהתורה הקפידה דמעכבה משא"כ שחיטה לא עבודה אין מעכבה. אף דהשחיטה מיקרי מתיר ומטהר במנחות (טז) והוא הקדים שלא כסדר מצותו מ"מ אין להקפיד ע"ז דשחיטה לאו עבודה וזמן טהרתה הוי גם כן עתה שוב אין מעכב בדיעבד וזה הוה פרכת ר"פ. משא"כ על הקבלה ע"ז לא הוה קושיא כלל דהא הקבלה אין מתיר ומטהר כלל. רק מחמת דבעצם הוה עבודה ע"ז אין אנו מקפידים רק דסדר עבודת טהרתה יהי' כסדר משא"כ סדר עבודתה לבד אין להקפיד כנ"ל. וכן מבואר מתוס' דאם אמרינן יש מחוסר זמן לבו ביום הכפורים הוה עיקר הקפדה על הסדר משא"כ במצורע מיקרי לא הגיע זמן טהרתו וזה צריך בירור. דמ"ש יוה"כ ממצורע מבואר דשאני מכשיר ממכפר דמכשיר עיקר הקפדה הוה דיטהר ואם כן כל זמן דעדיין לא הקריב אשם דמטהר קצת עדיין לא הגיע זמנו של חטאת דזה הוה סדר טהרתה משא"כ מכפר דמיד חלה החיוב של כל הכפרה. מבואר מכל זה דעיקר הקפדה הוה

במצורע מחמת דטהרת אשם יהי' קודם לחטאת וממילא מיושב היטב קו' התוס' מנחות (ה) הא עשה קבלה וקבלה הוה עבודה. דשאני מצורע דעיקר הקפדה הוה על עבודה דמטהר ואם כן שחיטה דמטהר יש לה חסרון דלא הוה עבודה וקבלה דהוה עבודה יש לה חסרון דאין מטהר ודו"ק וכעין זה אשכחן במנחות (ד') דרב מחלק בין מכשיר למכפר לענין שלל"ש מבואר גם כן דיש חילוק בין מכשיר למכפר. עיי"ש ואין להאריך:

סימן ב

בענין הכשר וטומאת דם קדשים

א') **בירושלמי** פסחים (פ"ז ה"ז) תנינא על הא מתניתין דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה מטעם דהציץ מרצה וכ' הירוש' ל"ש אלא משנטמא לאחר שירד לאוירו של כלי אבל אם נטמא קודם שירד לאוירו של כלי נעשה כאלו קיבלו מים ע"כ ויש להעיר על הר"מ דפסק בה' פסוהמ"ק (פ"א הל"ו) דדם קדשים אינו מקבל כלל טומאה. ואם כן האיך מקבל טומאה בשלמא על מתני' דתנינא דדם קדשים מקבל טומאה והר"מ פסק דאין מקבל כמו שהקשה זה בכס"מ שם, י"ל כמו שיישבו כל אחרונים דזה הטומאה הוה מדרבנן כמו שתירצו בש"ס פסחים (טז) דטמא מדרבנן ה"ה בנ"ד נמי טמא מדרבנן ועי' בצל"ח פסחים (טז). משא"כ על הירושלמי דע"כ מיירי דנטמא מדאורייתא דאל"כ האיך דחינן לפסח שני כמו שמבואר שם בירושלמי הא אמר שמואל ביבמות דף (צ') פסול בשר אבל בעלים נתכפרו ואין יכול להביא חולין לעזרה ע"ש וזבחים (מה ע"ב) ברש"י ומנחות (כה). וע"כ צריך לומר דטמא מן התורה ואם כן הדרא ק' לדוכתא האיך מקבל טומאה הא דם קדשים אין מקבל טומאה ושו"ר ביפה עינים בפסחים (טז) דכ' לתרץ על מה שהק' על הכס"מ דלמה פריך דוקא מאותו מתני' פסחים (פ) על הר"מ הא יש כמה משניות שמביא בש"ס פסחים (טז) וגם הא גם כן י"ל דמקבל טומאה רק מדרבנן כמו שמשני הש"ס פסחים (טז) ואם כן למה מקשה הכס"מ ובפרט למה הניח בצ"ע. ותי' דהכס"מ ז"ל סמך עצמו על אותו ירושלמי הנ"ל דמבואר דמקבל טומאה מן התורה דאל"כ אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה וכאן דע"כ דהוה טומאתו מן התורה ושפיר פריך הכס"מ על הר"מ דפסק דדם קדשים אין מקבל טומאה ומתני' מפורש דמקבל טומאה עיי"ש ולפי"ד היפ"ע הוה ק' קו' הכס"מ ועי' בכס"מ שם שהניח בצ"ע:

ב) **ונראה** ליישב דהנה האבנ"ז או"ח (ס' כב) הקשה לפי"ד התוס' פסחים (טז) דדם פסול דנשפך כמים מקבל טומאה ואם כן אפילו בקדשים כשרין גם כן נימא דיקבל טומאה ויהי' נשפך כמים והוה ענין באין בבת אחת כמו דאשכחן לענין גיטו וידו באין כאחד

בגיטין (כג) וקידושין (כג) וכן התוס' שבועות (טו) לענין אין מנחה בבמה ואם כן האיך נתקדשת בשירי מנחה ותי' דבאין בב"א וכ"כ הרשב"א מנחות בשירי מנחה ותי' דבאין בבת אחת וכ"כ הרשב"א מנחות (ה') לענין משקה ישראל בעומר דבאין בבת אחת ואם כן בנ"ד נמי נימא דיקבל טומאה משום באין בבת אחת הא דנשפך כמים והטומאה ותי' האבנ"ז כיון אף דנטמא גם כן אמרינן דציץ מרצה במנחות (כה) וכ"מ ויכול לזורקו מן התורה לכתחילה כמש"כ התוס' זבחים (צב) וכ"מ מבואר כן ואם כן שוב אין נשפך כמים ואין מקבל טומאה. ואם כן כיון דהירושלמי פסחים (פ"ז) ס"ל דהציץ אין מרצה על טומאה שאירע בין שחיטה לקבלה ואם כן לא שייך לומר התירוץ דהאבנ"ז דלכך לא אמרינן דבאין בב"א משום דהציץ מרצה דהא הכא בנטמא קודם קבלה אין הציץ מרצה ואם כן שוב הדרא ק' האבנ"ז לדוכתא נימא דנטמא וישפך כמים והוה בבת אחת. וע"כ צריכין לומר דאה"נ דודאי יטמא וישפך כמים דהא כאן לא שייך לומר דהציץ מרצה דהא הכא אין הציץ מרצה. וממילא ניחא ק' וק' הכס"מ לפי"ד היפ"ע פסחים (טז) הנ"ל. דלכך הכא מודה הר"מ דדם מקבל טומאה. דהא אם נטמא הוה נשפך כמים דהא אין הציץ מרצה ובאין בבת אחת כקו' האבנ"ז לכך שפיר הר"מ מודה בכה"ג דמקבל טומאה משא"כ שאר דמים דקדשים דאם נטמא אמרינן דציץ מרצה לכך פסק דדם קדשים אין מקבל טומאה ופשוט. [ועי' באבנ"ז שם דכתב גם כן דאם נטמא בשעה שנשבר הציץ דאז מקבל טומאה מחמת דבא בבת אחת עיי"ש] ובעיקר קו' הכס"מ כבר הרגיש הר"מ בעצמו בפיהמ"ש פסחים (פ"ז מ"ז) וכתב דהא דמפורש במשנה דדם קדשים מקבל טומאה ואנן קי"ל דדם קדשים אמק"ט פירשה בסוף עדיות. ובסוף עדיות כתב מחמת דאותו משנה נשנית עוד קודם יוסי בן יועזר ומשנה לא זזה ממקומה בימות (ל') וחולין ל"ב) ובכ"מ. ועי' בצל"ח פסחים (טז) אות פ"ה ופ"ו):

ג') **ובזה** יתיישב שפיר קו' התוס' זבחים (צ"ב ע"א) ד"ה שלנה ושנטמאה דמה דאין טעון כיבוס וא"ת נטמאה דמה מ"ט לא בעי כיבוס הא מדאורייתא זורקו לכתחילה וכו' וי"ל דמיירי שנשבר הציץ או שאינו על מצחו למאן דס"ל דאין מרצה עכ"ד. וי"ל דבאמת יש להעיר על הר"מ ה' מעה"ק (פ"ח ה"ג) דהביא לשון המשנה ככתבה וכלשונה דדם שנטמא אין טעון כיבוס ולא כתב דמיירי בכה"ג דנשבר הציץ או בשעה שאין על מצחו דאז אין מרצה כמו שפסק דה' כלה"מ (פ"ד ה"ח) דציץ דוקא עודהו על מצחו מרצה אין עודהו על מצחו אין מרצה [ועי' יומא (ז' ע"ב) וסנהדרין (י"ב) בזה] ובכה"ג הדם אין טעון כיבוס משא"כ בעודהו על מצחו צריך כיבוס דהא מדאורייתא זורקו לכתחילה כקושית התוס' זבחים (צ"ב) הנ"ל. ולמה סתם דבריו ולא פירשה באר היטב וזה טעמא

בעי. ויש ליישב דכבר העיר לשיטת הר"מ דדם קדשים אין מקבל טומאה ואם כן האיך פסק דדם שנטמא אין טעון כיבוס הא הדם אין יכול לקבל טומאה וליכא לתרוצי מדרבנן מקבל טומאה כמו שתירץ הש"ס פסחים (טז) דמקבל טומאה מדרבנן ואם כן ה"נ אותו דם מקבל טומאה מדרבנן לכך אין טעון כיבוס ז"א דאם מן התורה טהור ואין מקבל טומאה ואם כן מדאורייתא זורקו לכתחילה האיך יכולים חכמים להפקיע מידי כיבוס כקו' התוס' זבחים (צ"ב) הנ"ל דאם מדאורייתא זורקו לכתחילה אין כח ביד חכמים לפוטרו מכיבוס וע"כ צריכין לומר דמקבל טומאה מן התורה וזה הוה היפך פסקת הר"מ דדם קדשים אין מקבל טומאה. וע"כ צריכין לתרץ דמשכחת לה דם שנטמא בכה"ג כמו שמפרש בירושלמי פסחים הנ"ל כגון שנטמא קודם קבלה דאז אין הציץ מרצה ושוב תיכף שנטמא נשפך כמים וזה הוה בא בבת אחת כנ"ל דבגוונא אחריני הציץ מרצה ושוב אין מקבל טומאה דלא הוה דומיא דמים דהא אין נשפך כמים. ועי' ירושלמי פסחים (פ"ז ה"ו) דאפילו על מגעי זבין שנגעו בדם אף על פי כן הציץ מרצה ובפסח דוקא אם היו ישראל טמאי מתים אז עושין פסח משא"כ טמאי זבין כמו דאיתא בפסחים (ס"ז) וכ"מ ואפילו מגעי זבין גם כן אין ציבור עושין בטומאה כמו דאיתא בירושלמי פסחים (פ"א ה"ז) הדא אמרה הי' צבור מגעי זבין ומגעי זבות אין עושין בטומאה משא"כ בציץ דמרצה אפילו על מגעי זבין) ואם כן לא משכחת לה דדם יקבל טומאה מחמת דציץ לא ירצה רק בגוונא זאת דנטמא קודם קבלה דאז אין הציץ מרצה ולפי"ז ממילא ניחא קו' הנ"ל דלמה הביא הר"מ המשנה כלשונה ולא פירש דמיירי בגוונא דהציץ אין על מצחו. דהא הר"מ לשיטתו דאין הדם קדשים מקבל טומאה וכיון דבמתני' מפו' דדם מקבל טומאה ע"כ מיירי בכה"ג דנטמא קודם קבלה דאז אין הציץ מרצה ומקבל טומאה כנ"ל ואם כן לא שייך למיפרך הא מדאורייתא זורקו לכתחילה ואם כן ליבעי' כיבוס כקו' התוס' דהא בכה"ג דנטמא קודם קבלה דאז אין הציץ מרצה כלל ואם כן שוב אסור לזורקו. לכך שפיר הר"מ לשיטתיה דהא בכה"ג דנטמא דע"כ לא משכחת לה אלא דנטמא הביא סתמא דמתני' כלשונו דלדידי' לא ק' קו' התוס' קודם קבלה לא שייך ריצוי ציץ ואם כן אסור לזורקו ויתיישב שפיר קו' התוס'. ונכון:

ד) **עוד** יכולין ליישב הקו' האיך משכחת לה דם שנטמא לענין כיבוס הא דם קדשים אין מקבל טומאה לפי דעת הר"מ הנ"ל וגם קו' ב' למה סתם הר"מ דבריו עפי"ד רש"י יומא (ז' ע"ב) לענין המחלוקת בין ר"י לר"ש אם דוקא עודהו על מצחו מרצה או אף דתלי בסיכי עייי"ש כתב רש"י ז"ל הא דהציץ מרצה על טומאה כמו דיליף לה הש"ס מנחות (כ"ה) לרצון לפני ד' דעל טומאה מרצה זה דוקא בשעה שאירע הטומאה דאז צריך להיות על

מצחו למ"ד דצריך להיות על מצחו ולאידך מ"ד דצריך שיהי' עכ"פ שלם גם כן דוקא בשעה שאירע הטומאה וכ"כ רש"י פסחים (ע"ז ע"א) בשעה שאירע הטומאה דאז הציץ מרצה עיי"ש ואם כן התוס' זבחים (צ"ב) הנ"ל דהק' האיך דם אין טעון כיבוס אף שנטמא מ"מ מדאורייתא זורקו לכתחילה ותי' דמיירי בנשבר הציץ או דאין על מצחו ואם כן לפי"ד רש"י יומא ופסחים הנ"ל ע"כ צריך לומר דהתירוץ התוס' קאי בשעה שאירע הטומאה דאז צריכין להרצאת הציץ דהא על אח"כ אין קפידא אם עדיין הציץ על מצחו או לא ואם כן ממילא קו' הנ"ל ניחא דליכא למיפרך האיך הדם מקבל טומאה הא דם קדשים אין מקבל טומאה לפי"ד הר"מ ז"ל. י"ל דבאמת למה הר"מ ס"ל דדם אין מקבל טומאה נימא דמקבל טומאה ויהי' נשפך כמים כנ"ל ותי' האבנ"ז דאמרינן דציץ מרצה ואם כן שוב מיקרי ראוי לכך אין מקבל טומאה ואם כן כיון דהתוס' תי' דע"כ מתני' מיירי בנשבר הציץ ואם כן שוב אז מקבל טומאה דאמרינן דבאין בבת אחת הטומאה ויהי נשפך כמים ושפיר כתב הר"מ דלענין כיבוס מקבל טומאה הדם קדשים דבאין בב"א. ולפי"ז ממילא ניחא גם כן קו' דלעיל דלמה הד"מ סתם דבריו ולא פירש דמיירי שנשבר הציץ כתירוץ התוס'. משום דכיון דהר"מ ס"ל דדם קדשים אין מקבל טומאה. וע"כ הא מתני' מאן תרמי' דמפרש דמקבל טומאה וע"כ דמיירי באופן דליכא ציץ דאז אין הציץ מרצה ושוב מקבל טומאה דאמרינן באין בבת אחת הטומאה ושוב נשפך כמים כמש"כ האבנ"ז ואם כן ממילא ניחא קו' הנ"ל דליכא למימר מדאורייתא זורקו לכתחילה הא כיון דמתני' תני דמק"ט ע"כ דבשעה שאירע הטומאה לא הי' הציץ כדי שיתקבל טומאה כנ"ל ואם כן שוב כיון דאי מקבל טומאה מחמת דלא הי' ציץ בשעה שאירע הטומאה שוב ממילא אין הציץ מרצה עוד כשיטת רש"י (פסחים ע"ז) ויומא (ז:) דצריך להיות הציץ בשעה שאירע הטומאה ואם כן שוב מדאורייתא אין זורקו לכתחילה דהא אין כאן הציץ לרצוי'. ואם כן ניחא שפיר כיון דהר"מ הביא דם שנטמא. זה הוא התי' עצמו של התוס' דמיירי שנשבר הציץ דאל"כ אין מקבל טומאה, וכיון דכ' דמקבל טומאה ע"כ מיירי דנשבר הציץ ואם כן שוב לא שייך לומר דמדאורייתא זורקו לכתחילה ובתיבת "נטמא" ספון כל תי' התוספות. מה שאין כן התוס' זבחים (צ"ב) אפשר דס"ל כיד הרמ"ה סנהדרין (י"ב) דהציץ צריך להיות על מצחו בשעה שזורקו עיי"ש וברש"י שם לכך שפיר מק'. או דס"ל דדם קדשים מקבל טומאה ויש חילוק בין הכשר לטומאה. כמו שהעיר בגליון רע"א ז"ל בפסחים (יז ע"ב) על התוס' ד"ה אבל ואין להאריך [ובעיקר מחלוקת רש"י ויד רמ"ה אי צריך ציץ בשעת הטומאה או בשעת זריקה מצינו כעין זה מחלוקת בין

האמוראים במנחות (כ"ה ע"א) לענין דם שנטמא וזורקו בשוגג הרצה ובמזיד לא הרצה אם קאי על הטומאה או על הזריקה עיי"ש וכן בפסחים דף (פ') ואכ"ב]:

ה) **ובעיקר** ק' האבנ"ז למה לא אמרינן בדם קדשים דיקבל טומאה ושוב יהי' נשפך כמים ובאין בבת אחת י"ל בפשטות דהנה הר"מ פסק בה' פסוהמ"ק (פ"ג ה' י"ט) דכלי שרת מקדשין את הדם פסול ליקרב לכתחילה ואם כן אף דנימא דיטמא מ"מ צריכין להקריב לכתחילה כמש"כ הר"מ [ועי' זבחים (פ"ז) ומנחות (ז') מחלוקת רש"י ותוס' בזה ועי' כריתות (כד) לענין דם אשם תלוי שנודע אם אמרינן דכל"ש מקדשין לכתחילה ליקרב וכבר האריכו ואכ"מ) וזה דמקדש ליקרב זה לא הוה ענין שריפה ולא הקטרה. וממילא לפי"ד הצל"ח פסחים (טו) אות (סו) דדם דצריך שריפה מיקרי נשפך כמים ומכשיר ומקבל טומאה לפי"ד התוס' פסחים (טז) דדם פסול מקבל טומאה. ואם כן בנ"ד אפשר לומר דזה הוה ענין שריפה ואם כן אף דכל"ש מקדשי ליקרב זה הקרבה הוה ענין שריפה ולא הקטרה ואם כן מיקרי נשפך כמים. זה אינו דעי' זבחים (קט.) ברש"י דאותן פסולין שעלו ע"ג המזבח ועי"ז אמרינן לא ירדו דכהן מחיוב להעלותן ולהפך בצינורא. מבואר אף דפסול הי' מ"מ שם הקרבה יש עלה ועי' יומא (כד ע"ב) דכל הפסולין שעלו ע"ג מזבח ולא ירדו אמרינן מחויב עליהם משום זרות עיי"ש והא דכ' התוספתא (פ"ט דקרבנות) דם כדברי ר"ג זורקן ע"ג אישים מבואר דיש עלה שם שריפה דאל"כ צריך ליתן על מקומו הראוי ולא על מקום המערכה דפסול לזריקה כמו דאיתא בתוספתא (פ"ג דיומא) דאם זרק לפנים מן הקרן פסול עיי"ש. הארכתי הרבה בחידושי ובע"ה יבואר הלאה] ועי' ירושלמי (פג ה"ו) דסוטה עיכול בראשו של מזבח ואין שריפה בראשו של מזבח ועי' ירושלמי שבת (פב) כיון דרוצה בעיכולן עיי"ש לענין הקטרה מבואר גם כן דכל דבר הנקרב ע"ג המזבח יש עלה שם עיכול והקטרה משא"כ שם שריפה לא שייך ע"ז דנקרב ע"ג המזבח עיי"ש ואכמ"ל (אמנם עי' זבחים (צב) הדם והשמן והמנחות והנסכים שנטמאו עושין להם מערכה בפ"ע ושורפן [וזה הוה מדברי התוספתא (פ"ד) דתמורה רק במעט שינוים עיי"ש] וכתב רש"י דשורפין בעזרה. אמנם הר"מ (בפ"ו ה"ה) מה' איסורי המזבח גורס ושורפין במזבח. מבואר קצת דיש על המזבח ג"כ ענין שריפה. ועי' בהג' הר"מ בישועות מלכו שם דהק' הא המזבח מקדשין ושוב לא ירד יבואר בע"ה במ"א. וא"כ לא שייך כאן לומר דיטמא וישפך כמים, דהא אף אם יטמא מ"מ עדיין לא ישפך כמים דהא כל"ש מקדשין אותו לכתחילה ליקרב ואפילו לענין אימורים שיעלו אח"כ גם כן מועלת ועי' בזבחים (פז) מחלוקת בזה רש"י ותוס' רק דלענין ריצוי אין מרצה כמש"כ רש"י זבחים (פ"ב ע"א) מ"מ לשאר דברים מועלת שפיר ואם כן אין נשפך כמים ושוב אין

מקבל כלל טומאה. ולפי"ז היכא דמונח בכל"ח אז שפיר מקבל טומאה כמו שכ' התוס' בזבחים (פ"ז) ומנחות (ז') דמיירי כשעירן אח"כ לכל"ח דאז שפיר אין אותו כלי מקדשו לכתחילה ליקרב שוב אמרינן דבאין בבת אחת הטומאה וממילא נשפך ומקבל טומאה: **ולפי"ז** יתיישב שפיר הק' על הירושלמי פסחים (פ"ז ה"ז) דדם מקבל טומאה מן התורה והר"מ פסק דאין מק"ט כהנ"ל מטעם דכיון דעדיין נטמא קודם שירד לאוירו של כלי ואז לא שייך לומר דכל"ש מקדשין לכתחילה ליקרב דהא עדיין לא הי' אפילו באוירו של כל"ש מלמעלה דאם לא כן הא כבר נתקדש כמו דאיתא בזבחים (כ"ה ע"ב) דאויר כלי שרת מקדש, ואפילו נשפך אח"כ גם כן כשר כמו שנשפך מכל"ש על הרצפה דכשר בזבחים (לב) וירושלמי (פ"ה ה"ב) דיומא ושוב אפילו נטמא גם כן הציץ מרצה כמו אחר קבלה ועי' זבחים (פ"ז ע"ב) לענין אויר מזבח כמזבח או לא עיי"ש ושבועות (י"ז ע"א) תלה עצמו באויר עזרה ובתוס' שם ואכ"מ] וא"כ כיון דעדיין לא הגיע לאויר כל"ש אין מקדש ליקרב ושוב נטמא מן התורה דאמרינן דבאין כאחת. וגם כן יתיישב הקו' על הר"מ דפסק דדם קדשים אמק"ט ואלו לגבי כיבוס פסק דמקבל טומאה דמיירי דהוא מונח בכלי חול ואז מקבל טומאה דלא שייך לומר דמקדשין ליקרב ושוב באין כאחת כנ"ל ועי' בר"מ (פ"ח ה"ט) מה' מעה"ק ניתז על בגד טמא אין טעון כיבוש והוא בעית הש"ס זבחים (צג) והעיר במרכה"מ למה אין טעון כיבוס הא הר"מ פסק דדם קדשים אין מקבל טומאה וכן העיר בהגהות על הר"מ מישועות מלכו בר"מ (פ"ח ה"ט) ממעה"ק וכ' דהוא תמי' גדולה עיי"ש. אבל לפי"ד ניחא כיון דניתז על הבגד אין אותו הבגד מקדשו לכתחילה ליקרב שוב אמרינן דניטמא. דהטומאה והנשפך כמים כאחת הן באין כנ"ל ויש עוד לפלפל ואין להאריך:

ו) **ואגב** אזכור פליאה גדולה מש"כ במרכבת המשנה ח"ב (פ"א ה' ל"ו) מפסוהמ"ק וז"ל ולא עוד אלא כל מה שניתז מתוך הכלי שלא על הרצפה קיי"ל אוספו ופסול וחשיב נשפך כמים. ובהכי ניחא מש"כ ניתז על בגד טמא אין טעון כיבוס אלמא כשניתז על בגד מקבל טומאה והבן זה ע"כ. וזה פלאי דמפורש בזבחים (לב) במשנה נתן לכלי חול יחזיר לכלי קודש מפורש דכשר וגם מה שחילק בין רצפה לכלי גם כן צע"ג. דמה חילוק יש בין כלי שרת למזבח. אם לא דנימא דר"ל כדברנו כגון שנשפך ואח"כ נטמא. וזה דקאמר החילוק בין רצפה לכלי חול. דבכל"ח אם נטמא ולא שייך לומר דמקדשו ליקרב כמו כל"ש. לכך שוב נימא דיטמא וישפך כמים כדיוק האבנ"ז הנ"ל דבאין בב"א משא"כ הרצפה אפשר דמקדש ג"כ ליקרב ושוב אין נשפך כמים לכך אין מקבל טומאה. והא דקאמר הש"ס זבחים (ס') מודה ר"י בדמים ר"ל לענין דין זריקה משא"כ לענין שיקדשנו

שפיר מקדש. ודברנו יהי' תלוי בב' תירוצי התוס' זבחים (יד) ד"ה תוך אם מודה ר"י בדמים הפירוש דוקא לענין זריקה משא"כ לקדש פסולין ליקרב שפיר מקדש דמה לי פסול בשר ומ"ל שאר פסולי קדשים דהא המזבח גם כן מקדש אפילו לפנים מן הקרנות כמו שמפורש בזבחים (פז) וכ"ד אף דשם אסור לזרוק כמו שפסק הר"מ בה' פסוהמ"ק (פ"ב ה"ט) ומקורו הוא מתוספתא (פ"י) דקרבנות וכן (בפ"ג) דתוספתא יומא נתן לפנים מן הקרן פסולה משום דאין שם מקום זריקה אעפ"כ מקדשת לענין שלא ירדו מבואר דזריקה ודין לקדש שלא ירדו אין תלוי זה בזה. ובתי' ב' דהתוס' זבחים (יד) הנ"ל דרצפה אין מקדש לדם לעלות ע"ג המזבח מטעם דמודה ר"י בדמים לכל מילי. זה רציתי לתרץ לחומר הנושא. אמנם יש לדחות דלא דמי למזבח וא"ל. ובפרט דרצפה אין מקדשת שום פסולין כמש"כ התוס' זבחים (פז ע"א) ד"ה כבש וכ"כ התוס' מנחות (תז ע"ב) ד"ה כבש. ועי' בתוס' זבחים (פ"ד ע"א) ד"ה זאת ועי' בתוס' (פסחים ס"ה ע"א) ד"ה שמא לא נתקבל בכלי וכ' דאסור לזרוק דם פסול עיי"ש אף דהי' ע"ג הרצפה ור"י ס"ל בזבחים (נט) וכ"מ דרצפה מקדשת כמזבח. מפורש דתירץ הש"ס זבחים (ס') דמודה ר"י לענין דמים דאין הרצפה קדוש אפילו לענין שמתקדשת ליקרב ע"ג המזבח. גם כן הרצפה אין מקדש. ואין להאריך ודברי המרכהמ"ש צ"ע:

ז) **עוד** יש לדון בק' האבנ"ז למה לא אמרינן דבאין כאחת בדם קדשים דיקבל טומאה ושוב יהי' נשפך כמים ודם קדשים פסולין מקבל טומאה. כמש"כ התוס' פסחים (יז) כנ"ל. דהנה בפסוק בפ' שמיני וכל המשקה אשר ישתה בכל כלי יטמא. ובפשטות הפסוק מיירי דהי' קודם מים ואח"כ בא הטומאה. לכך צריך להיות קודם משקה ואח"כ נטמא משא"כ שהטומאה עושה אותה משקה. בזה לא מיירי הפסוק שוב גם כן אין מקבל כלל טומאה דבעיא קרא כדכתיב ואף דהר"מ פסק (בפ"י ה' ט"ז) מטו"א כרב פסחים (טז) דמשקי' בי מבטחיא טהור לגמרי. ואם כן שוב ע"כ ס"ל דטומאת משקין דרבנן ואם כן ע"כ פירוש הפסוק וכל המשקה אשר ישתה ע"כ היינו הכשר כמש"כ הש"ס בפסחים (טז) ואם כן שוב נסתר דברינו. אמנם עי' בלח"מ (בפ"א ה' ל"ו מפסוהמ"ק). ועי' במרכבת המשנה שם שהאריך בזה וכ' דע"כ הר"מ ס"ל דמשקי' בי' מטבחי' טהור לגמרי מחמת הלכה דלא כרב עיי"ש וא"כ שוב הפי' הפסוק יטמא טומאה ממש כמו לשמואל בפסחים (טז) וממילא דברינו שוב עולין כהוגן] כמש"כ הר"מ בעצמו בפיהמ"ש שלו (פ"א מ"א) דמכשירין משקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון וכ' הר"מ שם בא"ד וז"ל מבואר הוא כי הדבר המטמא מטמא לרצון ושלא לרצון לפי שהטומאה עם ההכשר באין כאחת אמנם אנו מצריכין המשקה לרצון כשקדם לבדו להכין הזרעים לטומאה ואח"כ

יבא דבר המטמא והוא אמרו וכי יתן וכו' ואח"כ ונפל מנבלתם עליו וכו' ע"כ. מבואר מדברי הר"מ ז"ל דבעיא קרא כדכתיב כמו דמצינו בסנהדרין (מ"ה ע"ב) בענין נקטעה יד העדים פטור עיי"ש ועי' תוס' מנחות (ח"י ע"ב) ד"ה ואמר וא"כ בנ"ד נמי כיון דכתיב בתורה וכי יתן מים דהיינו קודם ההכשר ואח"כ הטומאה ואם כן אם לא הי' בסדר זה שוב אין זה בגדר הקרא רק דין אחר לכך מכשיר אף שלא לרצון. ועי' בר"ע ברטנורא ז"ל שג"כ כך כתב כדברי הר"מ עיי"ש אמנם הר"ש שם כתב הטעם דמשקה טמא חשוב וי"ל בדבריו ויבואר בע"ה במ"א] ועי' שבת (יז ע"א) כלי טמא חושב משקה ובתוס' שם. ועי' בחי' הר"ן חולין (לז ע"א) דחידש דבהכשר לא אמרינן איגלי מילתא למפרע מטעם דכיון דבתורה כתיב מים צריך להיות בשעת הכשרו מים משא"כ אם אח"כ נעשה מים למפרע עכת"ד מבואר גם כן דמקפידים שיהי' ממש דומה למים הנאמר בתוה"ק משא"כ אם אינו דומה שוב אין מכשיר וזה ראי' לדברינו הנ"ל דלכך לא אמרינן דבאין בב"א לענין דם שיקבל טומאה כיון דבתורה נאמרה דקודם הי' מים ואח"כ מיטמא. משא"כ אם הטומאה והמים באין כאחד דאז יכולין לומר דאין מקבל כלל טומאה:

ח') **ועי'** בתו"כ פ' שמיני (פ"ט פרשתא ח) דממעט ממים כל שיש לה שם לווי כגון דבש צירעין ומי תותין דאין מקבל כלל טומאה דדוקא כתוב בתורה מים שאין לה שם לווי עיי"ש וכן פסק הר"מ (פ"א) מה' טו"א. וכן הובא התו"כ בר"ש (פ"ד) ממכשירין ועי' ברא"ש (פי"ד) דנגעים דמביא ברייתא מים חיים ולא מלוחין ולא פושרין עיי"ש ועי' זבחים (כב ע"ת) ובתוס' שם ד"ה והא. ומה שהובאו לענין מים שיש להם שם לווי ובפשטות י"ל דהש"ס ר"ל האי דתו"כ לענין הכשר ושו"ר שכ"כ שם הר"ש] וברשב"ם ב"ב (צז) ד"ה לא וכו' בא"ד אבל אי חשבינין לי' יין מכשיר בלא מחשבה דבמים הוא דכתיב וכי יתן מים מה יותן דניחא לי' אף יתן דניחא לי' עכ"ל מבואר מדבריו אף דקי"ל ז' משקין מכשירין במכשירין (פי' מ"ד) וכן הוא בתו"כ שמיני ופ"ט פרשתא ח') ועי' בר"מ ה' טו"א (פ"א ה' ב') דפסק כן ויליף לה בתוספתא (פ"ט) דשבת דשבע משקין יש עלה שם משקה עיי"ש. ויליף לה בתו"כ פ' שמיני (פי"א פרשתא ט' ד' ה' ו') מים אמורים למעלה ומים אמורים למטה מה מים אמורים למעלה עשה שאר משקין כמים אף מים האמורים למטה עשה שאר משקים כמים אעפ"כ כיון דבתורה נכתבה מים אמרינין דיש למים איזה דין מיוחד מה שאין כן לשאר משקין דדוקא מים צריך לרצון משא"כ שאר משקאות. [ובדברי הרשב"ם כבר הערו משבת (יז) דמפורש להיפך ועי' באבני מלואים סי' (כ') ויבואר במ"א] מבואר מכל האמור דצריך קרא כדכתיב ואם כן בנ"ד נמי. וגם כיון דהר"מ משוי' טומאה להכשר דהש"ס פסחים (טז) וחולין (לג) יליף לה על הארץ

תשפכנו כמים דמכשיר דם שאין נשפך כמים אין מכשיר והר"מ בה' פסוהמ"ק (פ"א הל"ו) יליף לה גם כן לענין טומאה דדם הנשפך כמים מקבל טומאה שאין נשפך כמים אין מקבל טומאה וכן התוס' פסחים (יז ע"ב) ואם כן דון מיניה נמי גם כן כמו לגבי הכשר הקפידה התורה דהי' בענין זה שיהי' קודם מים ואח"כ יתכשר שוב גם כן לענין טומאה נמי אמרינן כן דצריך להיות קודם מים ואח"כ יכול לחול עלה טומאה משא"כ הטומאה והמים באין כאחד דהיינו הטומאה משווה אותו מים ויש לעיין עוד בזה ואין להאריך יותר:

ע) **יש** לחקור בהא דאמר הש"ס פסחים (טז) וחולין (לג) דם הנשפך כמים מכשיר דם שאין נשפך כמים אין מכשיר. וכ' התוס' פסחים (י"ז ע"ב) ד"ה אבל דזבח שנפסל לא. דמכשיר ומקבל טומאה. האיך הדין יהי' בדם אחר זריקה אם יגררו אותו מע"ג המזבח כמו דאשכחן בחולין (פ"ג ע"ב) לענין כיסוי דם קדשים דפריך ולגררי' וליכסוי", אם אותו דם מכשיר או לא. וכן בדם לאחר שירד לנחל קדרון מעילה (י"א) וכ"מ אם מכשיר או לאו. וספקתנו הוא כך דצריכין לבאר אם הא דדם קודש פסול מכשיר כמש"כ התוס' הנ"ל אם זה הוה מחמת דעתה הוא נשפך כמים ואם כן בנ"ד נמי אף דאותו דם הי' דם קודש כיון דמ"מ עתה נשפך כמים והוה חולין גמורים עי' מעילה (יא) ובתוס' שם וכ"כ התוס' זבחים (מ"ו ע"א) ד"ה הוא ואם כן שפיר מכשיר או דלמא הא דכ' התוס' פסחים (טז) דדם קודש פסול מכשיר מיירי באותו דם קודש פסול כעין בעלי מומין כמש"כ התוס' פסחים וז"ל בא"ד אבל דם דמטמא כגון דם חולין או בע"מ או זבח שנפסל לא עכ"ל דמני להו כרוכלא דר"ל בהנך פסולין כמו שחיטת דרום דכמאן דחנקינן דמי במעילה (ב') או בקדשים שמתו דיצאו מידי מעילה שם. ומעילה (יב) או כגון המקיז דם לבהמת קדשים דמועלין שם. וברכות (לא). ולשיטת רש"י בחולין (ל"ה ע"ב) אליבי' דרבנן דר"ש שם דם המתה וכן דם מגפתה של בהמה מכשיר ועיי"ש בתוס' ד"ה דם. וכדומה כל הנך שאין להם שעת היתר לכהנים כמו שמחלק הש"ס מעילה (ב') וכ"מ משום דאין זה בגדר דם קודש לכך מכשיר ומקבל טומאה משא"כ דם לאחר שנעשה מצוותו אף דעתה הוא חולין גמורים כמו שהבאתי לעיל ממעילה (יא) ותוס' זבחים (מו) מ"מ דם זה הרי הי' בגדר דם קודש וכיון דיצאתה מגדר הדם דמכשיר משום שאין נשפך כמים שוב אח"כ ג"כ אין מכשיר:

י') **ויש** להעיר מירושלמי סוטה (פ"ט ה"ו) דמה מהו שיכשיר [פי' דם עגלה ערופה] מן מהו דתנו ר' חייה דמה טמא דמה מכשיר ע"כ יש לומר דבעיית הירושלמי הוא. עפי"ד החקירה הנ"ל דכיון דגבי עגלה ערופה כפרה כתיב בה כקדשים. בקידושין (נז) וע"ז

(כט) וכן בירושלמי (פט) דסוטה וכ"ד וכפרתה עדיפא משאר קדשים גמורים כמו שכ' הש"ס כריתות (כו) והוריות (ד') ראוי כפרה זו לכפר על יוצאי מצרים וכן הוא בירושלמי (פט) דסוטה כדאי הוא שתכפר עד יציאת מצרים משא"כ שאר קדשים עיי"ש. ואם כן יש עלה שם כפרת קדשים. ומחוסר אבר פסול בה מטעם כמו שיש מהן למזבח כן הוא לשון הירושלמי סוטה (פ"ט ה"ו) ואם כן לענין דמה אף דנשפך כמים מכל מקום מיקרי דם קודש. והוה כמו דם קדשים לאחר כל עבודותי' אם אמרינן דאין מכשיר. אף דעתה הוא נשפך כמים מ"מ כיון דבעצמיותה הוה קודש ואין בה שום חסרון לכך אין מכשיר ואם כן בעגלה ערופה נמי לאחר עבודתה דהיינו עריפתה וצריך כהן בתוספתא (פ"ב דדמאי) וכן הוא במנחות (ח"י ע"ב) ומטהרת מידי נבילה כמש"כ הש"ס זבחים (ע' ע"ב) ובירושלמי סוטה (פט) ובה נגמרה סדר עבודותיה כמו בשאר קרבנות ד' עבודות בזבחים (יג) וכ"מ ועוף בעבודתי' בזבחים (סד) ואם כן כמו בשאר קרבנות אם נימא דלאחר זריקה דמה אין מכשיר אף דעתה דמה נשפך משום דיש עלה שם קודש ואם כן בע"ע נמי דמה אין מכשיר דמיקרי שם קודש וע"ז פשיט לי' דדמה מכשיר ומטמא. מבואר דעיקר הקפדה הוה אם הדם הוא עתה נשפך כמים או לא. ואם כן דם קדשים לאחר כל עבודותי' גם כן מכשיר, אמנם יש לדחות. דלא דמי לע"ע משום דבדמה לא נצרך כלל לקבלו בכלי כמו בשאר קדשים דזה הוה יחוסס דאין מכשירין כמש"כ התוס' חולין (לג) ותוס' פסחים (טז) ועי' ברש"י שם אף דמיקרי קודש מכל מקום על הדם אין עלה שם. דאין נשפך כמים", משא"כ דמים קדשים לאחר עבודות כיון דלא הי' נשפך כמים לאחר שחיטה שוב גם כן אין מכשיר אח"כ. אפילו עתה הוא נשפך כמים. ועוד י"ל כמש"כ בתוס' רי"ד קידושין (נז ע"א) דאין על עגלה ערופה רק דיני כפרה ולא דיני קדושה. ע"כ עיי"ש ועי' בתוספתא פרה (פ"ב ה"ד) חומר במוקדשים שאינם נפדים אלא על' מום קבוע וכו משא"כ בעגלה ערופה ע"כ מבואר גם כן דאין עלה עצם קדושה רק דיני כפרה ואם כן למה לא נימא דכיון דהדם הוא נשפך מיד כמים דלא יכשיר משא"כ שאר קדשים דמיתקבלין בכלי וצריך זריקה אפילו לאחר כל עבודתן אין מכשיר, והא דקאמר הש"ס סנהדרין (מח ע"א) לאפוקי עגלה ערופה דהא גופא קדושה. מבואר דעל עגלה ערופה יש עלה עצם קדושה. אמנם ראיתי אח"כ בערוך לנר שם דפריך מה קדושה שייך גבי עגלה ערופה ותי' עפי"ד התוס' קידושין (נז) דהק' על הא דקאמר הש"ס דע"ע לכך אסור בהנאה משום דכפרה כתיב בה כקדשים הא משם תהא קבורתו נפקא ותי' דאיצטריך תרי קראי חד קודם כפרה וחד אחר כפרה. ואם כן ממילא דהא דקאמר הש"ס דהוא גופא קדושה קאי על קודם עריפה דזה הוה משום דין קדשים עכ"ד. ואם כן ממילא

לאחר שחיטה נפקע שם קדושה ממנה ואם כן כיון דהוה נשפך כמים וגם אין שם קודש עלה שוב מכשיר. ועי' בביי"פ להגריי"ע ז"ל מה שהאריך בענין זה. ועל דברי תוס' רי"ד קידושין הנ"ל י"ל קצת מש"ס סנהדרין (מח) דקריא לי' קדושה והתוס' רי"ד קאי אפילו מחיים דלא תפסה דמים מחמת דהוקשה דוקא לדיני כפרה עיי"ש. וגם י"ל אם כן למה נאסר בהנאה. ועי' בתוס' רי"ד שם דכ' על הא דקאמר הש"ס לגבי צפורי מצורע דלא חל קדושה דלא חל איסורא לפי"ז י"ל ההיא דסנהדרין ואכ"מ] ואין להאריך. [ועי' בשי"ק שם בירושלמי סוטה לענין ע"ע דכ' דדמה טמא היינו טומאת נבילות עיי"ש ודבריו תמוהין כמו שהעיר בס' מקור ברוך סי' ב' מש"ס מפורש זבחים (ע') דמטהר מידי נבילה וכן י"ל מירושלמי שם על מקומו דכ' בפירוש דמטהר מידי נבילה וגם דדם נבילה אין מטמא מטעם נבילה ע' ר"מ ה' אבוה"ט (פ"א ה"ד) ועי' מנחות (קד) ובשבת (עז) וכ"מ. והירושלמי מקור נכון לדברי הר"מ והתוס' פסחים (יז) דטומאה והכשר דדם קדשים תליא זב"ז מדפשיט לי' דמה טמא דמה מכשר וכבר האריכו בזה וא"ל:

יא) **ועוד** יש להביא ראי' מפסחים (כ' ע"ב) וחולין (ל"ו ע"ב) דפריך הש"ס האי בשר דאיתכשר במאי. [לענין בשר קודש שמקבל טומאה] ואוקמי' בדוחק כגון שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עלי' ודוקא שלמים כמש"כ רש"י משום סירכא דמשכא עיי"ש [ועי' רש"י ור"ן ביצה (מ) מש"כ בזה ועי' בקה"ח סי' (תו)] לוקמי' בפשטות כגון שגירר דם מעל גבי המזבח כמו דפריך הש"ס חולין (פ"ג) וליגרריי' ובאותו הדם נתכשרה ודם קדשים הי' שכיחין ומרובין כמו דאשכחן כ"פ בש"ס דהיו מפליגין בריבוי קרבנות. שבת הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהן בדם בזבחים (לה) ופסחים (סה) ועי' יומא (כ') וזבחים (פו) שלא הי' קריאת הגבר מגעת עד שהי' עזרה מלאה מישראל וכ' רש"י שהביאו קרבנות עיי"ש וכן בפסחים (סד) ונמצא שם ששים רבוא כליות מפסחים עיי"ש וכ"מ. ובודאי הי' דבר שכיח שיהי' הרבה דם על גבי המזבח ועי' מתני' מידות (פ"ג מ"ד) דדם לאחר שפיכה וזריקה הי' יורד לסילון שבעזרה כמש"כ המפרש שם ועי' ברא"מ וברא"ש שם וכ"כ המאירי פסחים (כב) וכ"מ מבואר כן ובודאי הי' שכיח שהבשר של קדש שיגע בטיפה מהדם ויתכפר אף שלא לרצון כיון דהי' תחילתו לרצון במתני' מכשירין (פ"א מ"א) ובחולין (טז) וכ"מ ואין להאריך מבואר מזה דכיון דהי' כבר דם קודש שוב אח"כ אף דנעשה מצוותו ועתה הוא נשפך כמים גם כן אין מכשיר לכך הוכרח הש"ס לאוקמי' בבהמת שלמים כגון שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עלי'. [בשלמא על התוס' (יז) דכ' דדם פסול מכשיר אין ק' דמאי פריך הש"ס דאיתכשר במאי לוקמי' דאיתכשר בדם קדשים פסולין. דזה לא שכיחא כמו שמבואר בש"ס זבחים (ע"ט ע"ב) ועי' אבות דר' נתן

פרק (לה) ולא פיגלו הכהנים קדשים מעולם והגר"א גם כן גירס ולא אירע נותר מעולם עיי"ש וכן ראיתי בחבצלת השרון חאו"ח (סי' מ"א) שג"כ כתב על הא דכ' התוס' פסחים (יז) דדם פסול טעמא דוקא בהנך פסולין דנשפכין לאמה כמו בע"מ וכדומה משא"כ שאר קדשים דטעון שריפה אין מכשיר. וזה כדברינו דיש לחלק בדברי התוס' בין פסול לפסול רק לא מטעמי' כמו שיתבאר הלאה בעזהי"ת:

יב) [**ואגב** אכתוב בהג"ה הגר"א דגורס ולא אירע נותר וכ' בפי' שנות אלי' דגירסת הגר"א מוכרחת עיי"ש. ויש לעיין מפסחים (נז) וכריתות (כח) מימיו לא אירע נותר מבואר דשלא בימיו אירע. אם לא דנימא דבימיו לא אירע נותר אפילו לקק"ל שנאכלין בכל העיר בזבחים (נה) וכ"מ שהביא אותו ליוחנן בן נדבאי (והארכתי במ"א בענין זה דיש עצם מצוה לאכול קדשים ומצוה שלא יותר למחרתו ואכ"מ) כדי שלא יותר מפני שהי' אוכל הרבה משא"כ שלא בימיו לא רצו לאכול קדשים דבעלים כמש"כ רש"י מנחות (פ"א ע"א) ד"ה לא אפשר משום דלא על הכהנים רמי' החיוב לאוכלן והלאו שלא יותר כמו שהארכתי במ"א בענין זה. משא"כ בעשרה נסים מיירי דוקא בניסי מקדש דהי' מחויבים לאכול והיו עושים פעולות כדי שיהי' יכולין לאכול כמש"כ הירושלמי שקלים (פ"ה ה"א) בן אחי' ממונה על חולי מעיים ומפרש הטעם שהיו הכהנים מהלכין יחיפין על הרצפה והיו אוכלין בשר ושותין מים והיו באין לידי חולי מעיים ע"כ. וכ' הק"ע לכך הי' הממונה נוטל שכר מתרומת הלשכה דהוה צורך קרבן כדי שיאכלו הקדשים ולא יותר עיי"ש וגם הא דהיו שותין מים גם כן הי' לצורך הקרבן כדי שיאכלו הרבה ולא יותר כמו דאיתא באבות דר' נתן פרק (לה) ולא אירע נותר מעולם וכשהיו מרבים לאכול בשר הקדשים היו שותין מי השילוח ומתעכל במעיהן כדרך שמזון מתעכל ע"כ ואם כן בפשטות יכולין לומר דהא דכ' הירושלמי שקלים דהכהנים היו שותין מים הטעם שרצו שיתעכל המזון במעיהן ויאכלו הרבה ולא יותר. ולא צריכין להטעם דק"ע דלכך שתו מים מטעם דאסור לשתות יין בעזרה עיי"ש דהא עי' בתוס' תענית (יז ע"א) ד"ה ויודע דמותר לשתות יין באמצע סעודתו דזה אין משתכר ומותר לעבוד עבודה מיד עיין שם, ועי' בירחון קול תורה שנה ג' סי' מ"ד דמדייק העורך מדברי התוס' הלז דיהי' גם כן מותר לשתות יין בעזרה עיי"ש ואם כן למה הי' להם לשתות מים. אבל לפי"ד אדר"נ הנ"ל ניחא דשתו מים כדי שיתבטל המזון ואין להאריך [ועי' ירושלמי יומא (פ"א ה"ח) לענין זמן תרומת הדשן שלא יבואו לידי צמאון עיי"ש ובפנ"מ ואכ"מ] ואח"ז כשהצעתי הק' על אדר"נ מש"ס בבלי דילן פסחים הנ"ל לפני הרה"ג המפורסם מוהר"ר דוד מינצבערג

שליט"א משגיח דישיה"ק גם כן תירץ דנפ"מ לענין קק"ל כתי' הנ"ל ועי' יומא (כ') ובתשב"ץ ח"ד (סי' קלז)]:

יג) **וגם** יהי' נפ"מ בהחקירה הנ"ל, אם דם שנפסל לאחר קבלה אם מכשיר או לא. מי אמרינן כיון דעתה הוא נשפך כמים שוב מכשיר או דלמא כיון דמתחילתו הי' דם קודש שנתקבל בכלי שוב אח"כ גם כן אין מכשיר אף דלאחר שנפסל הוה חולין כמש"כ רש"י מנחות (כ"ג ע"ב) ד"ה לעולם דגבי דם קדשים כשילין לילה אחד יצא מקדושתו כחולין עכ"ל והוה עם עצם חולין מין במינו עיי"ש וכ"כ במהרש"א קידושין (נו) דפיגול פקע מיני' איסור קודש עיי"ש [וכבר הערו עליו הצ"ל וב"י ועי' נדרים דף (י"ב ע"א) ובר"ן שם דמבואר להיפך ועי' בתוס' שם. (ועי' רא"ש שם דכ' דבעולה אם נותר מועלין עד שיתיך הבשר והערו עליו ממתני' מעילה (ט') דמועלין עד שיצא לבית הדשן ויבואר בע"ה במ"א) ואכמ"ל] ואם כן הי' צריך שיכשיר רק דכיון דאותו דם הי' כבר דם קודש ונתקבל בכלי שוב אח"כ ג"כ אין מכשיר דהא הוכחתי לעיל דצריך להיות דומה למים וא"כ בנ"ד נמי כיון דאין דומה למים שוב אין מכשיר כעין שכ' הש"ס כריתות (ו') דבעי זר מתחילתו ועד סופו:

ויש להעיר מירושלמי פסחים (פ"ז ה"ז) על מתני' שם דף (פ') דם שנטמא וזרקו בשוגג הורצה ובמזיד לא הורצה וכ' הירושלמי לא שנו אלא לאחר שירד לאוירו של כלי אבל אם נטמא קודם שירד לאוירו של כלי נעשה כאילו קבלו מים, ע"כ. ואם אמרינן כיון דהי' רגע אחד שם זה שאין נשפך כמים שוב אח"כ אף דעתה הוא נשפך כמים גם כן אין מכשיר וה"ה דאין מקבל טומאה לשיטת התוס' פסחים והר"מ דמשווי' טומאה להכשר ואם כן האיך מקבלת טומאה דהא מיד ששוחטה אין נשפך כמים דצריך לקבלו בכלי כמש"כ רש"י ותוס' פסחים (טז) וחולין (ל"ג). וע"כ אותה הטומאה הוה מן התורה דאל"כ האיך דחינן לפסח שני כמו שמבואר שם וכ"כ ביפ"ע פסחים (טז) עיי"ש. והכא ליכא לתרוצי' כל מה שאמרתי לעיל לתרץ דנטמא. מטעם דבאין כאחת. דהא אף אם נפסל גם כן אין מקבל טומאה. מבואר דעיקר דייניין על עתה אם נשפך כמים או לא. לכן שפיר כיון דנטמא שום נשפך כמים לכך מקבל טומאה משא"כ לאחר קבלה אין נטמא מטעם דהציץ מרצה כמש"כ האבנ"ז או מטעם דכל"ש מקדשין לכתחילה ליקרב כמו שהארכתי לעיל. ויצא לנו מזה דאם נפסל אחר קבלה גם כן מקבל טומאה ודו"ק. ובאמת ראיתי בחבצלת השרון רצה לחלק בין דם שהי' לו שעת הכושר בין דם שלא הי' לו שעת הכושר. וכ' דעפי"ד דם לאחר שחיטה אין מקבל כלל טומאה אפילו לאחר שנפסל מטעם דצריך שריפה עיי"ש ולא ראה ד' הירושלמי הנ"ל דמפורש להיפך דהא

נטמא צריך שריפה כמו שמפורש זבחים (צ"ב) ותוספתא (פ"ד) דתמורה ואעפ"כ מק"ט ונסתר דבריו עיי"ש]:

יד) **אמנם** צריכין להבין הא מ"מ לא הוה דומיא דמים דהי' מתחילתו מים משא"כ דם קודש אם נפסל אח"כ דלא הי' מתחילתו מים לא ליקבל טומאה כלל כמו שהארכתי לעיל עיי"ש. ויש ליישב עפי"ד מש"כ בבית האוצר ח"ב כלל (י') דכ' לתרץ על מה שמקשים למה חייב מחוסר בגדים מיתה מטעם דאין בגדיהם עליהם אין כהונתן עליהן. והוה להו זרים וזר ששימש במיתה בזבחים (יז) וסנהדרין (פ"ג) הא לא הוה זר מעיקרא כיון דפעם אחת לבש הבגדים וכמש"כ הש"ס כריתות (ו') דבעי זר מתחילתו ועד סופו וכ' לתרץ כיון דבשעה שהי' לבוש הבגדים הי' הבגדים גוף והשתא שהוא חסר הבגדים אין זה אותו הגוף עיי"ש והוה כמו פנים חדשות באו לכאן עכ"ד ועיי"ש שמצדד מטעם דהבגדים בטלים להגוף אמנם לפענ"ד לא צריכא לן זה דעי' תוס' כתובות (ז' ע"ב) ד"ה והוא דהשבת הוה פנים חדשות מבואר דאם נתוסף בהדבר איזה קדושה עי"ז מיקרי פנים חדשות עיי"ש וא"כ כיון דקאמר הש"ס זבחים (כד) דהבגדים מקדשים את אדם וכ' התוספות בגד"כ עיי"ש וא"כ שפיר בשעה שהוא לובש הוה גוף אחר. כעין זה האריך בראשית בכורים להג' ר"א ווייני- בערג שליט"א, עפי"ד מהרי"ט דנזיר חשיב פנים חדשות מחמת קדושתו ועי' רש"י יבמות (ה' ע"א) ד"ה ת"ל ובמהרש"ל שם וממילא ניחא כאן ק' דבשעה שהוא לובש הבגדים הוה לגמרי איש אחר מחמת קדושתו ובשעה שאין עליהם בגדיהם שוב הוה זר מעיקרא, ודו"ק. ולפי"ד ג"כ יהי' נכון מה שמפלפל הלאה בדבריו עיי"ש ואכמ"ל], ועי' במאירי עירובין (ל' ע"א) דכ' דלכך אין מערבין בהקדש אעפ"י דיכול למישתלי עלה וכ' מטעם דפנים חדשות באו לכאן וא"כ אין זה אותו ככר ואותו ככר כמו שהוא השתא אסור לאוכלו עיי"ש [וכעין זה כ' התוס' חולין (קכ ע"א) ד"ה מה להנך דנבילה כמו שהוא עתה לא הי' לה שעת הכושר עיי"ש ועי' בתוס' מנחות (דף ו' ע"א) ד"ה דומיא ועי' בתוס' פסחים (כ"ה ע"א) ד"ה מה עיי"ש]. מבואר גם כן דשינוי איכותיי הוה ג"כ שינוי בעצמיות הדבר ועי' בתוס' שבת (נ"ח ע"א) ד"ה אע"פ שכ' לענין כפה שנתנו לס"ת טהור, משום דכיון דנאסר בהנאה ע"י כן חשוב שינוי מעשה עיי"ש ועי' בתוס' סנהדרין (מ"ח ע"א) ד"ה נותנתו כתבו להיפוך עיי"ש] וא"כ בנ"ד נמי כיון דמעיקרא הי' רק קודש ואח"כ נעשה חולין כמש"כ רש"י מנחות (כ"ג ע"ש) הוה כמו פנים חדשות באו לכאן וא"כ אותו דם דנתהוה השתא דין משקה זה הי' מעולם משקה מה שהי' קודם לא הוה כלל אותו דם דהשתא רק מין אחר ואין אותו דם כלל, [ועי' בתוס' זבחים (צד ע"ב) בא"ד דבגד שקרעו ונטהר ואח"כ תפרו ג"כ מיקרי פנים חדשות ועי'

בתוס' זבחים (צו ע"א) ד"ה אלא ותוס' פסחים (ל' ע"ב) ד"ה התורה דאם הכלי הסיקו בכבשן הוה פנים חדשות ג"כ קצת סייע לדברינו ואין להאריך):

ואין להעיר על דברינו שכ' לעיל דדם אחר שפיכה אין מכשיר מפסחים (כ') וחולין (ל"ו) מטעם דלא הי' מים מתחילתו כנ"ל. ולמה לא נימא דפנים חדשות באו לכאן. דיש לחלק דדוקא אם נעשה דבר פעולה בעצם הדבר שנשתנה הן איכותיי או כמותיי, יש לומר פנים חדשות כמ"ש המאירי עירובין (ל' ע"א) הנ"ל דאם ישאל עלה יהי' פנים חדשות משא"כ דם לאחר שפיכה דזה הוה סדר עבודתו לא שייך לומר פנים חדשות אף דאח"כ קיל קדושתה כמו שהארכנו לעיל מ"מ הכא לא שייך לומר פנ"ח באו לכאן כמו שהסביר הגרי"ע ז"ל בביהאו"צ דל"ש לומר פנ"ח רק באופן דעצם השינוי עושהו זר כגון פשיטת הבגדים מיקרי זר מעיקרא משא"כ אם נקטעה ידה לישראלי' שנשאת לכהן לא שייך לומר דמשתני גופא עיי"ש וא"כ בנ"ד דכל הדברים דהשינוי האיכותיי עושה פעולתה בעצם הדבר משא"כ עבודה הוה דבר צדדי הגם שעי"ז יצא לחולין מ"מ יש לחלק ודו"ק):

וכעין זה כ' בצ"פ מ"ת ה' ת"ת פ"ד ה"ו לענין כל"ח שנטמאו דהוה עצם טומאה לכך היכא דנשברו מאליהן צריך שלא ישאר גיסטרא משא"כ היכא דשברן בידים. דאז הוה כפנים חדשות באו לכאן. ומישב בזה קו' התוס' חולין (נ"ה) ושבת (צו) עכ"ד. מבואר ג"כ דיש חילוק לענין פנ"ח בין בכוונה עשה דישתנה ע"ז שייך לומר פנים חדשות באו לכאן משא"כ היכא דממילא נשתנה אז לא אמרינן פנ"ח. וא"כ בנ"ד כיון דעבודה נעשתה לצורך ד"א לקיים מצות עבודה והקדושה ממילא נפקעת וא"כ אז לא הי הכוונה וא"כ שוב לא אמרינן פנ"ח וי"ל בזה וא"ל. וכן י"ל מסוטה (טו:) תוד"ה מה דלאחר קידוש יור"ג כשר למי סוטה ולמה לא נימא פנים חדשות באו לכאן ושוב לא הוה מי כיור מבואר מדברינו:

טו) והנה בהחקירה הנ"ל אם דם לאחר זריקה ושפיכה אם מכשיר מטעם דעתה הוא נשפך כמים או לא. העירני בזה ידידי האי צו"מ החריף ובקי טובא מוה"ר אברהם גלייך יחי' מדאבראמיל, מפסחים (כ"ב ע"א), דפריך הש"ס והרי דם דרחמנא אמר כל נפש מכם לא תאכל דם ותנן אלו ואלו נתערבין לאמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל. ומשני הש"ס שאני דם דאיתקיש למים דכתיב לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים מה מים מותרין אף דם מותר וכ' התוס' ד"ה מה אע"ג דדם קדשים שאין נשפך כמים לא הוקש למים וכו' ע"כ. מבואר דדם אף לאחר שפיכה ג"כ מיקרי אין נשפך כמים דהא התוס' קאי על מתני' דאלו ואלו דמיירי בשיריים ואעפ"כ כתבו דאותו דם קודש מיקרי אין נשפך כמים עכ"ד. ולכאורה רהיטא כוותי' ויפה העיר וכי דייקת שפיר יכולין לומר

דהתוס' לא קאי דוקא על אותו מתני' דמיירי בשיריים של חטאות חיצונית ופנימיות במתני' יומא (נ"ח ע"ב) רק כיילו בכל הקדשים דהא כל הקדשים ג"כ הדין דאין מועלין מן התורה כמו ששנו במתני' זבחים (מ"ה וחולין קיז) ויליף לה הש"ס ואני נתתי לכם משלכם יהא וכ' רש"י כחולין שלכם מבואר דאין כאן איסור תורה כמו חולין. ושו"ר בחי' הרי"מ פסחים (כב) דג"כ דייק תיפ"ל דדם קדשים מותר בהנאה דאל"כ לא הוה לכם עיי"ש. וגם מהלימוד הוא לפני כפרה כלאחר כפרה ג"כ מבואר דאף איסור תורה אין בו כמו לאחר כפרה ולאו דוקא למעילה. וכן מדיליף לה מעגלה ערופה דדוקא עגלה ערופה אסור משא"כ דם עיי"ש וע"כ הא דמועלין בע"ע היינו איסור הנאה ולא מעילה דהא לא הוה הקדש כמש"כ התו"י יומא (נט ע"ב) ד"ה וע"ע לחד תירוצא עיי"ש וא"כ מדממעט דם מע"ע מבואר דדוקא ע"ע יש בו איסור הנאה משא"כ דם מפורש דבדם אין בו אפי' איסור הנאה מן התורה אמנם לתדבר"י דיליף לכפרה נתתי ולא למעילה י"ל דיש בו איסור הנאה מן התורה דהא ע"ע ג"כ אין בו עצם קדושה רק דיני כפרה כמו"ש התוס' רי"ד קידושין (נ"ז ע"א) ואעפ"כ מחיים נאסר בהנאה מטעם דיני כפרה כמש"כ שם התוס' והתוס' רי"ד שם. מבואר דעצם כפרה נותן בה איסור הנאה וא"כ בנ"ד נמי כיון דלכפרה נתתי שוב ע"י הכפרה יש בו איסור הנאה מן התורה וי"ל, ועיין תוס' זבחים (פח.) ד"ה לא ורש"י ד"ה אין ומנחות (ד' ע"ב) ברש"י ומעילה (ג' ע"א) ברש"י ד"ה ולא וכ"ד אם בהדבר דאין מועלין בהן אם עכ"פ יש בהן איסור הנאה מן התורה ואכמ"ל. וא"כ י"ל דהתוס' פריך על אותו דם דאין נשפך כמים ואעפ"כ מותר בהנאה ואפילו נימא דאסור בהנאה מן התורה אף דאין בו מעילה כמש"כ הרא"ש הובא דבריו בכ"מ הל' מעילה (פ"ב הי"א) דאפילו דם קדק"ל דלית בהו מעילה מ"מ אסור בהנאה מן התורה עיי"ש מ"מ זה הוה דין מחמת עצם קדושת הדם ולא מפאת עצם הדם דהא עצם הדם מותר ואם כן ע"ז פריך התוס' דהא אותו דם אין נשפך כמים ואם כן מהיכא תיתי לומר דמותר בהנאה וזה שכתב אע"ג דדם קדשים שאין נשפך כמים לא הוקש למים ולא כתבו "אין" מבואר קצת הלשון דר"ל דם קדשים ממש קודם זריקה שאין זה נשפך כמים וזה לא הוקש למים ואם כן לאסור בהנאה וז"א כמו שהארכתי לעיל וע"ז תירצו כיון דידעינן בחולין ה"ה בקדשים וי"ל עוד ואין להאריך:

טז) אמנם מלשון התוס' בחולין (ל"ג ע"א) דגם כן פרכו זה הקו' וז"ל בד"ה דם בא"ד דמייתי כל הסוגיא וכ' והשתא היכא דייק היתר הנאה לדם קדשים הא לא איתקש למים ע"כ, מבואר קצת יותר דקאי על אותו הדם של שיריים עיי"ש. ואף על פי כן מיקרי עתה גם כן אין נשפך כמים ושוב גם כן אין מכשיר. אמנם יש לחלק בין איסור הנאה

ובין הכשר אף דתליא בנשפך כמים, דהא באמת אם ירדה לאותו דם איסור הנאה היאך נפקעת אח"כ ע"י גמר עבודתי' דעי"ז נשפכת עתה כמים. בשלמא לענין מעילה דעיקר המעילה הוה מטעם דצריך לעבוד בהם לגבוה לכך היכא דנעשית מצותו אין מועלין ביומא (נ"ט ע"ב) וכ"מ משא"כ לענין איסור נהנה מדם דהוה מחמת דאין נשפך כמים מהיכא נפקעת אח"כ כמו שפריך הש"ס מעילה (י"ב) קדושה שבהן היכן הלכה דהא דעתה הוא נשפך כמים לא נעשה מיוחד בשביל עצם איסור הדם וא"כ היאך תפקע איסור הנאה שבה:

ועי' בבכורות דף (ה) לענין כל היוצא מן הטמא טמא וכ"פ הר"מ בה' מא"ס (פ"א ה"א) ושם (ה"ג) כתב וז"ל אף על פי שחלב בהמה טמאה וביצי עוף טמא אסורין מן התורה אין לוקין עליהן שנאמר מבשרם לא תאכלו על הבשר הוא לוקה ואין לוקה על הביצה ועל החלב והרי האוכל אותן כאוכל חצי שיעור שהוא אסור מן התורה ואין לוקין אבל מכין אותו מ"מ עכ"ד. מבואר מלשונו דענין חצי שיעור הוה מטעם דהוה יוצא מן הטמא דהא באה מאיסור, ור"ל דס"ל ביומא (עד) דחצי שיעור מותר מן התורה ע"כ לית לי' אותה סברה מטעם דלענין מהעצם דבר לא שייך לומר דהוה יוצא כמו שהאריך בצ"פ מ"ת בתחילתו. ואף על פי כן כתב הירושלמי יומא (פ"ח) מודה ר"ל לענין איסורי הנאה דחצי שיעור אסור מן התורה וידוע דברי הפרמ"ג בפתיחה לב"ב לענין ח"ש בהנאה ואכ"מ, וע"כ לפי"ד הר"מ מטעם דהוא יוצא מן הטמא. ואף לר"ל, אע"ג דלית לי' אותו טעם וע"כ מבואר דענין איסה"נ מחמת חומר איסורה כיון דירדה לאותו דבר שוב לא פקע ממנה אפילו בשינוי רק עד שנעשה אפר כתמורה (לד) כל הנשרפין אפרן מותר מה שאין כן קודם שנעשה אפר אסור, ואם כן בנ"ד שפיר מקשו התוס' דהא דם קדשים מתחילתו אין נשפך כמים ושוב יאסור בהנאה אף אח"כ אף על גב דעתה הוא נשפך כמים מ"מ איסה"נ שבו דחלה קודם מהיכן נפקעת עתה. אבל אין ראי' דשיטת התוס' הוה דשיריים מיקרי א"נ כמים וכעיז"כ החוו"ד לענין שלכד"א באיסורי הנאה הידוע ודו"ק:

יז) **ועוד** י"ל מר"מ טו"א (פ"י ה' ט"ז) דכ' וז"ל מקשה בית המטבחיים שבעזרה והוא דם הקדשים והמים שמשתמשין בהן שם [וזה סייע לדברי הצל"ח פסחים (ט"ז) דכ' דמשקי' בי מטבחי' דטהור היינו דוקא בהנך שצריכין לשימוש הקודש עיי"ש וכמ"כ מדגיש הר"מ הלשון שמשתמשין בהן בפיהמ"ש בעדיות (פ"ח מ"ד) עיי"ש ואין להאריך] טהורין לעולם ואינן מתטמאין ולא מכשירין ודבר זה הלכה מפי קבלה לפיכך כל דמי הזבחים אינו מקבל טומאה ואינו מכשיר וכו' ע"כ ולענ"ד יש להעיר הרבה הא הר"מ פסק (בפ"א מה' פסולי המק' הל"ו) דדם קדשים אין מקבל טומאה מטעם דכתיב על הארץ תשפכנו

כמים דם הנשפך כמים מקבל טומאה דדם שאין נשפך כמים אין מקבל טומאה ואם כן למ"ל כאן לדייק דהלכה באה למעט דם קדשים מטעם משקי' בי מטבחי' תיפ"ל מטעם דאין נשפך כמים. ולמה צריך תרי ילפותא ועי' בלח"מ שם שהאריך לתמוה על דברי הר"מ ולא הזכיר אותו הק' כלל ועי' פסחים (ט"ז ע"א) מה שיש לעיין משם, בשלמא על ר"פ דס"ל בפסחים (י"ז ע"ב) דמשקי בית מטבחי' דהוה הלכה למשה אף אי ס"ל דטומאת משקין מן התורה אין קשה אם כן מה עביד בהקרא דעל הארץ תשפכנו כמים. דא"ל דאיצטריך להא דדרשינן בש"ס פסחים (כ"ב ע"א) מה מים מותר בהנאה אף דם מותר בהנאה עיי"ש או איצטריך לדרשת חז"ל בחולין (פ"ד ע"א) עליך אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים מה מים אין טעון כיסוי אף דם אין טעון כיסוי או לדרשה דחולין (ל"ה ע"ב) למישרי דמן דפסולי המוקדשין. ועי' ספרי פ' ראה פיסקא (עא) דמביא אלו הדרשות רק בהוספה מה מים מכשיר אף דם מכשיר [כזה כתב שם בפיז"א על ק' ק' הש"ס דלחזקי' דלא איצטריך הדרש דעל הארץ תשפכנו כמים ואם מאי עביד לי' עם הקרא ותירץ דאיצטריך לי' לדרשות הנ"ל עיי"ש ובעיקר דרשת הספרי דמה מים מכשיר אף דם מכשיר עי' תוספתא (פט) דשבת דיליף לה דדם איקרי משקה מדם חללים ישתה וממילא נופל בגדר וכל המשקה אשר ישתה יטמא וכן כתב בר"ש ובר"מ ובפי' הרא"ש (פ"ו מ"ד) דמשירין ויליף בתורת כהנים פרשה שמיני נאמרה מים למעלה ונאמרה מים למטה מה למעלה עשה שאר משקין כמים אף למטה עשה שאר משקין כמים. ועי' בש"ס דילן חולין (לו) וכריתות (כב) דממעט מהקרא דדם חללים פרט לדם קילוח עיי"ש. ועי' בר"מ בפיהמ"ש (פ"ו מ"ד) דמכשירין דכ' על התוספתא שבת הנ"ל דזה הוה רק אסמכתא בעלמא ועיקר יליף לה מהלכה ולפי"ז י"ל הרבה ואכ"מ] משא"כ להר"מ דפסק כר"פ דמשקין בי' מטבחי' טהור מטעם הלכה קאי על מים ודם וכ"כ בפיהמ"ש (פ' ט"ו מ"ו) דכלים עיי"ש. וכ"כ בעדיות (פ"ח מ"ד) עיי"ש וכ"כ בר"ש שם ועי' בהגהות שם ואם כן למ"ל הדרש דעל הארץ תשפכנו כמים דמיני יליף בה' פסוהמ"ק (פ"א הל"ו) דדם קדשים אין מקבל טומאה. וחידוש שלא מצאתי מי שהעיר בזה:

אמנם אם נימא דדם שנשפכין לאחר עבודתי' לאמה גם כן אין מכשיר ואם כן איצטריך הלכתא שפיר אף לדם. דהא מן הפסוק על הארץ תשפכנו כמים ילפינן לה דוקא לאותו הדם, שנתקבל בכלי ואין נשפך כמים. משא"כ ההלכתא ממעט כל מיני דמים אפילו דנשפכין עתה כמים מטעם משקה בי מטבחי' [ונפ"מ יהי גם כן לפי"ד הר"מ ז"ל דדם לאחר שיצא לנחל קדרון, דאז שוב לא שייך לומר הטעם דמשקה בית מטבחי' כמש"כ הש"ס פסחים (יז ע"א) דשוב מכשיר משא"כ להטעם דלעיל באות (י' יא) אפילו בחוץ

למקדש גם כן אין מכשיר עיי"ש וא"ל] והקרא איצטריך דאין ילפינן מהלכה דמשקי בית מטבחיא דכן לבמה קטנה דלא שייך שם משקי בית מטבחיא דכן לכך לא איצטריך על הארץ תשפכנו כמים דם הנשפך כמים מכשיר דם שאין נשפך אין מכשיר ובבמה דגם כן נתקבל בכלי גם כן אין מכשיר וכבר הארכתי בסי' א' אות ג' דבבמה צריך כלי לקבלה עיי"ש] ומובן היטב מסקנת הר"מ באותו הלכה (ט"ז פ"י) בה' טו"א וז"ל והואיל ודם קדשים אין מכשיר קדשים שנשחטו בעזרה" שלא הוכשרו בדם שחיטה ע"כ דלפי"ד כי איצטריך הלכה לקדשי ביהמ"ק משא"כ לקדשים שנשחטו בבמ"ק ע"ז יש לן קרא דעל הארץ תשפכנו כמים כמש"כ בה' פסוהמ"ק ונדחה מה שראיתי בס' מקור ברוך סי' ב' דמדייק מלשון הר"מ דנקט שנשחטו "בעזרה" דדוקא בעזרה משא"כ בקדשי ב"ק מכשיר עיי"ש ואם כן נסתר דברינו, דהא קדשי במ"ק אין מכשירין אבל לפי"ד ניחא דדוקא הדגיש הר"מ בעזרה דאל"כ לא שייך ההלכה דמשקה בי' מטבחי' ודו"ק:

יח) **ועוד** יכולין ליישב דהא דאיצטריך הלכתא להיכא דאח"כ נפסל ואז שוב נשפך כמים ואם כן מדרשת הקרא ליכא למעט דצריך דומי' דמים מה מים נשפך יצא דם קדשים שאין נשפך כמים ושוב מכשיר דהא בנ"ד דמיירי בקדשים פסולין זה הוה נשפך כמים. לכך איצטריך הלכתא לומר דאין מכשיר מטעם משקי' בי' מטבחי' וכמ"כ יישב דברי הר"מ ז"ל ידידי האי צורבא מרבנן הרב החריף ובקי מוה"ר משה מרגליות יחי' מקראסנאבראד דנפ"מ לענין קדשים פסולין דר"מ ס"ל דקדשים פסולין גם כן אין מכשיר ואין מק"ט עכ"ד. אמנם י"ל הא התוס' פסחים (יז) ס"ל דדם קדשים פסולין מכשירין עיי"ש אמנם לפי"ד החקירה הנ"ל דבקדשים שנפסלו לאחר שחיטה אם מכשיר או לא. י"ל דשפיר הדגיש הר"מ שנשחטו בעזרה דהשחיטה הי' בכשרות אף דאח"כ נפסל ונשפך כמים אעפ"כ אין מכשיר מטעם ההילכתא משא"כ התוס' פסחים (י"ז ע"ב) ד"ה אבל דכ' דדם פסול מק"ט דמיירי דלא הי' לו שעת הכושר ואין זה משקה בית מטבחי' כלל ושוב הוא דומה למים דמתחילת יצירתו מכשיר כמו שהארכתי לעיל בצדדי החקירה לכך מכשיר ומקב"ט ולא הוה כלל משקה בי' מטבחי' משא"כ היכא דהי' לו שעת הכושר גם התוס' מודה להר"מ דאין מכשיר ואין כאן מחלוקת בין התוס' להר"מ:

יט) **ושו"ר** בפיהמ"ש להר"מ (פ"ח מ"ד) דעדיות ונ"ל בא"ד אבל אפילו מי שאומר שטומאת משקין דאורייתא משקה בית מטבחי' מהלכתא גמירי לה וכמו כן אותן המשקין אינן מכשירין לטומאה לא הדם ולא המים שמשתמשין בו באותו מקום [מפורש מדברי הר"מ דס"ל תרווייהו טומאת משקין מה"ת ואפ"ה משקה בי' מטבחיי' טהור מחמת ההילכתא. כמש"כ לתרץ דברי הר"מ בלח"מ ובמרכבת המשנה (פ"א הל"ו)

דפסולי המקדשן והוא אמרו לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין ועל הדרך הדחיי' אמרו בגמרא שהדם בלבד אינו מכשיר ונתבאר אחרי כן שהוא כדם. כלומר משקה בית מטבחי' כולן אין מכשירין. ואמנם היות דם קדשים לא יכשיר סמכוהו לזה שנאמר בדם חולין על הארץ תשפכנו כמים אמרו דם שנשפך כמים מכשיר לפי שמעיקר הכשר ודאי הוא למים כמש"נ וכי יתן מים על זרע ולמדו שאר ששה משקין לפי שהן דומין למים ביחוד קריאת שם ומהם שנקרא בשם מים וכו' עכ"ל. מפורש מדברי הר"מ דס"ל דעיקר הילפותא דם קדשים אין מכשיר הוא מטעם הלכה דמשקי' בי' מטבחיי' רק על הדם דאין מכשיר אסמכינהו הקרא. ולא הוה רק אסמכתא בעלמא מדרבנן. וממילא ניחא פסקי הר"מ דהא דכ' בפסולי המקדש (פ"א הל"ו) דדם קדשים אמק"ט מקרא זה הוה רק אסמכתא מה שאין כן הא דכ' (בפ"י הט"ז) דטו"א דדם קדשים אין מכשיר מטעם הלכה זה הוה עיקר הילפותא. דהר"מ לשיטתו דס"ל דטומאת משקין מה"ת כמו שהאריך בלחם משנה (פ"א הל"ו) מפסולי המקדשים תו לא קשה עליו ק' הש"ס פסחים (ט"ז ע"א) דפריך על רב דס"ל דטומאת משקין דרבנן ואם כן האיך משקין בי' מטבחיי' דכן ועי"ז הוכרח לאוקמי' בדם קדשים דדינם אינם שוה למשקין מטעם גזירת הכתוב עיי"ש מה שאין כן על הר"מ דס"ל דטומאת משקין מה"ת ואף על פי כן משקין בי' מטבחיי' טהור מטעם הלכתא. ואם כן הקרא דעל הארץ תשפכנו הוה רק אסמכתא בעלמא ונכון. וידידי הרה"ג מהו"ר יוסף בוים שליט"א הערני דברי סדרי טהרות כלים דף ק"נ דכ' להדי' דדם לאחר זריקה מכשיר משום דשוב נשפך כמים בלי שום יסוד וראי' עיי"ש ולא העיר מכל מה שכתבנו. וכן ראיתי שם שהק' אותו ק' הנ"ל דלמ"ל תרי קראי עיי"ש וג"כ לא העיר מכל מה שכתבנו וא"ל יותר:

כ) נסתפקתי בצפורי מצורע אם דמה מכשיר או לא. דעקיר הטעם דדם קדשים אין מכשיר משום דנתקבל בכלי כמש"כ התוס' פסחים (טז) וחולין (לג) ואם כן היה צפורי מצורע גם כן אין מכשיר דהא נתקבל בכלי כמש"כ במתני' (פי"ד) דנגעים ובתוספתא (פ"ח) דנגעים ועי' סוטה (טו) ומנחות (פ"ח) או דלמא שאני קדשים דגם כן הכל"ש מקדשו לכך מיקרי אין נשפך כמים כמו שהסביר בבן פורת סי' ב' להגרי"ע ז"ל דהא אין נשפך כמים זה הוה סימן ולא הסיבה ועיקר הסיבה הוה מחמת דהוה קדשים וקדשים מתנגדת לטומאה. ולכך אין מכשיר גם כן. דהכשר הוה תחילת טומאה בחולין (קיח) עכת"ד עיי"ש ואם כן שוב גם כן צפורי מצורע גם כן הוה חולין גמורים דהא נוהגת בכל מקום ובכל זמן אפילו בזמן הזה כמש"כ התוספתא (פ"ג) דנגעים דנוהגת בין בפני ובין של בפה"ב ובגבולין וכן הוא בתו"כ פ' מצורע וכ"כ החינוך מ' (קע) [והא דלא נהיגי

אידנא משום דאין לנו כהנים מיוחסים כמ"ש במנ"ח שם ואכ"מ וכן עיקר טהרתה נעשית בחוץ. דהא המצורע אסור ליכנס לפנים מן החומה כמו שנאמר ויצא הכהן ועי' בתו"כ שם וכ"כ בתוס' ר"י הכהן קידושין (נז ע"א) דמצורע טהרתה נעשית מבחוץ לעיר ע"ש וכן מוכח הלשון מכשיר ומכפר בחוץ שם ובחולין (קמ) וכריתות (כה) וכ"כ להדיא התוס' (קידושין נ"א ע"ב) דמעשה מצורע בחוץ היתה נעשית דהא המצורע אסור לכנוס לפנים מן החומה עיי"ש וכ"כ רש"י כת"י הנדפס בש"ס ווילנא מנחות (פח ע"ב) ד"ה חוץ היא דהא כל מעשי' מחוץ לעיר ע"ש ועי' בק"א על תו"כ פ' מצורע דכ' דלשלח צפור החי' הי' נכנס אח"כ לעיר כדי לקיים ושלח על פני השדה מבואר דס"ל כשיטת התוס' קידושין (נ"א) עפי"ד רש"י דהי' נעשית בחוץ ואח"כ נכנס לעיר וכ"כ בסמ"ג עשין (רלז) דהי' אח"כ נכנס לעיר כדי לשלוח הצפור עיי"ש מבואר מכל האמור דהי' נעשית חוץ לעיר ואם כן בודאי הוה צפורי מצורע חולין. [ולא דמי לפרה אדומה דנעשית חוץ לג' מחנות במתני' פרה (פ"ו מ"ו) ועי' זבחים (קי"ג ע"א) וכ"מ ואעפ"כ מיקרי לכמה דברים שם קודש ש"ה ומטעם דחטאת קריא רחמנא ועי' בחולין (י"א ע"א) ובתוס' שם דלא לכל הדברים מיקרי חטאת. ועי' זבחים (כ') לענין קידוש בפרה ועי' מתני' פרה (פ"ד מ"א) ובר"ש לענין בגד"כ וא"ל מה שאין כן צפורי מצורע כיון דבחוץ נעשית בודאי ליכא עלה שם קדושת קרבן רק הוה חולין גמורין ופשוט) ואפילו לפי"ד רש"י מנחות (פח ע"ב) ד"ה חוץ דהא כל מעשי' נעשית בחוץ בשערי נקנור עיי"ש מפורש דס"ל דלא הי' נעשית חוץ לעיר וכ"כ להדי' רבינו גרשום מנחות (פח ע"ב) דמעשה מצורע נעשית בשער נקנור עיי"ש [ועי' בפי' התוהמ"צ דספרי על ספ"ז פר' חוקת מש"כ לענין אם מעשה מצורע הי' מחוץ לעיר ולא הביא איזה מקומות שהבאתי] מ"מ לדברנו אין נפ"מ כיון דלא נעשית בעזרה מקום כל הקדשים שוב אין זה קדשים. וממקומו הוא מוכרעת דהוה חולין לפי"ד התוס' ד"ה אי עיי"ש ועי' ספרי זוטא פר' חקת (לענין קבלת דם פרה אם הי' בכלי או ביד ועי' תו"י יומא (ב')] ופריך דנלמוד מקבלת דם צפורי מצורע דהי' בכלי ומשני דנין הכשר קודם מהכשר קודש ואל יוכיח צפורי מצורע דלא הוה הכשר קודש ע"כ (רק דנתערבו השורות בדפוס של הוצאת מסורה ועי' בילקוט שמעוני פר' מצורע הובא שם דברי הספ"ז ושם הגירסא נכונה) מפורש דדם דצפור מצורע לא הוה הכשר קודש רק חולין. וגם י"ל דהוה כחולין דהא לא עדיף מעגלה ערופה דכפרה כתיב בה כקדשים ע"ז (כט) וכ"מ ועי' ירושלמי סוטה (פ"ט ה"ו) דעי"ז מיקרי כמו שיש מהן דלמזבח דמי עיי"ש ואף על פי כן כתב התו"י יומא (נט ע"ב) ד"ה וע"ע לחד תירוצא דע"ע אין בה ענין קדשים עיי"ש וכ"כ בתוס' רי"ד קידושין (נז) דדוקא לדיני כפרה איתקשא מה שאין כן

לדיני קדושה עיי"ש ועי' רש"י קידושין (נז ע"א) ד"ה ה"ג וע"ע דאין קדוש לא קדושת מזבח ולא קדושת בדק הבית עיי"ש וכ"ש צפורי מצורע דודאי לית בהו איזה צד קדושה ואם כן שוב לא שייך לומר דדמה לא יכשיר מטעם דהקדושה שבה מתנגדת לזה דהא אפילו בע"ע גם כן דמה מכשיר בירושלמי סוטה (פ"ט ה"ו):

כא) **והא** דכ' הש"ס קידושין (נ"ז ע"ב) על צפורי מצורע אם הי' טריפה דלא חל עליו קדושה כלל ע"כ, י"ל דר"ל דין איסור הנאה לא חלה כלל כמש"כ התוס' רי"ד שם עיי"ש ועי' מש"כ השאילתות פ' מצורע וז"ל ברם צריך צפורי מצורע מאימתי נאסרין משעת שחיטה או משעת לקיחה מי אמרינן משעת לקיחה איקצייי' להו למצוותו והוה להו כהקדש ואיתסרי להון אבל המישלחת דמיתעביד לה מצוה אמר רחמנא תישתרי או דלמא הני לאו מיקדש קדישי וכו' ע"כ עיי"ש והא דכ' והוה להו כהקדש ר"ל דין הקדש מחמת מצוה ולא דהוה הקדש גמור. ועי' מש"כ בזה הגליוני הש"ס קידושין (נז ע"א) להגרי"ע ז"ל ומה שמדייק הגרי"ע שם מהשאילתות דמשולחת ניתרת בהשחיטה. והביא שגם כן הוא דעת הר"ש דנגעים (פי"ד מ"ד) בשם התו"כ ולא ראה דברי התוס' רי"ד קידושין (נ"ז) שם דגם כן כך כתב להדי' דהזריקה מתרת עיי"ש ועי' משנה למלך (פ"י ה"א) דטו"ל מש"כ בזה ואכ"מ וכן הא דכ' התוס' רי"ד קידושין (נ"ז ע"א) ד"ה השתא פי' שהרי איסורא מחיים מפני שהוא קודש מכשיר עכ"ל גם כן ר"ל דין קודש מפני שהוא מכשיר ועי"ז אסורה בהנאה. ואין להאריך יותר]:

כב) **ויש** להעיר מלשון הר"מ ה' טו"א (פ"י הט"ז) בא"ד והואיל ודם קדשים אין מכשיר קדשים שנשחטו בעזרה לא הוכשרו בדם שחיטה וכו'. ע"כ מבואר מלשונו הטהור דדוקא קדשים בעזרה אין מכשר מה שאין כן צפורי מצורע אף דמתקבל בכלי מכל מקום כיון דלא נשחטו בעזרה והוה חולין כמו שהארכתי לעיל שוב מכשיר ולא הוה בגדר דם קודש דאין מכשיר. ועדיפא מינה ראיתי בס' מקור ברוך סימן ב' שהביא ראי' מדברי הר"מ הלז דקדשי במה קטנה מכשיר מדהדגיש הר"מ הלשון "שנשחטו בעזרה" מבואר הא שאר קדשים שאין נשחטו בעזרה כגון במק"ט מכשיר. וכן הביא ראי' מתוס' חולין (ב' ע"ב) ד"ה שמא דקדשי במה קטנה מכשיר עכת"ד ולפי"ד כ"ש דדם דצפורי מצורע מכשיר דהא לא עדיפא מקדשי במק"ט דהוה קדשים ומקבלים את דמו בכלי כמו שהארכתי בסימן א' (אות ג) ואף על פי כן מכשיר כ"ש צפורי מצורע דלא הוה קדשים כלל כנ"ל דאין מכשיר. אמנם לפי"ד לעיל באות (יז) דהא דנקט הר"מ הלשון שנשחטו בעזרה ר"ל שהשחיטה לבד היתה בכשרות משא"כ אח"כ נפסלה ואף על פי כן טהור ולפ"ז נסתר כל הראי':

כג) ועוד יש להביא ראי' מפיהמ"ש להר"מ עדיות (פ"ח מ"ד) דכ' וז"ל אפילו מי שאומר שטומאת משקין דאורייתא משקי' בי' מטבחיי' הלכתא גמירי לה וכמו כן אותן משקין אין מכשירין לטומאה לא הדם ולא המים שמשתמשין באותו מקום וכו' ואמנם היות דם קדשים לא מכשיר סמכוהו לזה שנאמר בדם חולין על הארץ תשפכנו כמים אמרו דם שנשפך כמים מכשיר ולפי שעיקר הכשר הוא ודאי למים וכו' ולמדו שאר ששה משקין לפי שהן דומין למים וכו' ע"כ. והבאתי לעיל מפורש מדבריו ז"ל דס"ל דעיקר הא דילפינן דדם קדשים אין מכשיר זה הוה מטעם ההילכתא מה שאין כן הקרא הוה רק אסמכתא בעלמא והסברא הוא עפ"י מש"כ בב"פ להגרי"ע ז"ל דעיקר הטעם דדם קדשים אין מכשיר הוה מטעם דהוה קודש ובדרש דעל הארץ תשפכנו כמים יצא דם קדשים שאין נשפך כמים זה הוה סימן ולא הסיבה כנ"ל וזה ר"ל הפהמ"ש דעיקר הוה הלכה והדרש דעל הארץ הוה רק סימן ולא סיבה, ולפי"ז דם דצפורי מצורע אף דנתקבלין בכלי ואין נשפך כמים מ"מ כיון דאין בגדר ההלכתא דמשקי' בי' מטבחיי' דכן דהא בחוץ נעשית כמו שהבאתי לעיל מתוס' קידושין (נ"ז) ורש"י מנחות (פח) כת"י וכ"מ ושם לא היתה הלכה כמש"כ הש"ס פסחים (יז ע"א) ובירו' חגיגה (פ"ג ה"א) דמשקי בית מטבחיי' אם יצאו לחוץ מקבלין טומאה ואין דכן אלא במקומן, עיי"ש וא"כ בודאי דם צפורי מצורע אף דנתקבלין בכלי מ"מ מכשיר אפי' אם נימא דיש בהן איזה צד קדושה כמו שהבא' לעיל מ"מ כיון דבמקום עשייתן לא שייך הלכה דמשקין בי' מטבחיי' דכן שוב מכשיר. ובזה נפשטה ג"כ חקירת הס' גא"י אם דם פרה אדומה מכשיר או לא. והאריך בזה אבל לפי"ד הפיהמ"ש בפשטות דמכשיר כמו כל הדמים וא"ל:

כד) ועוד יש להביא ראי' מתוספתא דקרבנות (פי"ג ה"ח) אלו דברים ששוה במה גדולה לבמה קטנה שחיטה בבמה גדולה שחיטה לבמה קטנה וכו' דם מתיר מכשיר ומפגל בבמה גדולה דם מכשיר בבמה קטנה ע"כ וזה צריך ביאור למה לא יכשיר דם במה גדולה הא אין נשפך כמים כדרשת הש"ס פסחים (טז) וחולין (לג) ונתקבל בכלי מתני' זבחים (קי"ב) וכ"מ ואם כן למה מכשיר ובס' חסדי דוד הספרדי שם האריך בזה. ועי"ז רציתי לפשוט מה שחקרתי מכבר אם ההילכתא דמשקי' בי' מטבחיי' נאמרה גם כן על קדשי במה גדולה וקטנה או דוקא בעזרה דבית המקדש ומלשון הר"מ (פ"י הט"ז) מה' טו"א הנ"ל מבואר דדוקא בעזרה משא"כ במקום חוץ מעזרה. ע"ז לא נאמרה ההילכתא ומכשיר ולפי"ז דברי התוספתא דקרבנות (פי"ג ה"ח) עולין כהוגן דהר"מ כתב בפיהמ"ש דעדיות (פ"ח מ"ד) המובא לעיל דעיקר הטעם דאין מכשיר הוה הלכה מה שאין כן הדרש דעל הארץ תשפכנו כמים דם שאין נשפך כמים אין מכשיר זה הוא רק אסמכתא

בעלמא ואם כן בבמה גדולה ההילכתא ליכא שם והא דנתקבל בכלי זה אין מועיל שלא יכשיר. לכך שפיר כ' התוספתא דדם קדשי במה קטנה וגדולה שוין זה לזה דמכשירין ונכון. והעירני ידידי הרה"ג מהו"ר יוסף בוים שליט"א מדברי החסדי דוד (פי"ג ה"ח) דקרבנות הפירוש על התוספתא דכ' להדיא דהלכתא דמשקין בית מטבחיי' דכן קאי גם אבמת יחיד עכ"ד. אמנם כד מעיינת שם תראה דעיקר, הוכחת הח"ד הוה דה"ה בבמה גם הדם אין מכשיר משום דזיל בתר טעמא דלכך משקין דבי מטבחייא דכן משום דאין נשפך כמים דנתקבל בכלי ואם כן בבמה דגם כן נתקבל בכלי גם כן אין מכשיר ועי"ז הגיה הגירסא עיי"ש ואם כן לפי"ד הר"מ בפיהמ"ש דעדיות (פ"ח מ"ד) דעיקר הוה הלכה מה שאין כן הקרא דהיינו הטעמא הוה רק אסמכתא בעלמא סימנו כל דבר לידע דדם אין מכשיר ולא תטעה, ולא דהקרא הוה הסיבה. דעיקר הסיבה דאין מכשיר הוה הלכה כנ"ל, ואם כן שוב בבמה דשם לא שייך הלכה כמש"כ הח"ד בעצמו וכ"ת דלכך דם אין מכשיר דהלכתא דוקא נאמרה בעזרה ולא בבמה ז"א דזיל בתר מטעמא משום דנתקבל בכלי עכת"ד ואם כן להר"מ דפי' דעיקר הוה הלכתא והטעמא הוי רק סימן שוב שפיר אמרי' הלכתא לא נאמרה רק בעזרה כלשון הר"מ (פ"י הט"ז) דטו"א משא"כ בבמה אין מכשיר. וא"כ ק"ו בצפורי מצורע דהוה חולין וגם נעשית בחוץ כנ"ל דודאי מכשרת ונכון:

כה) ונפשטא גם כן חקירת המקור ברוך סי' ב' הנ"ל אם קדשי במה קטנה מכשיר אבל קדשי במה גדולה ברור לו דאין מכשיר כמו קדשי עזרה ובמכת"ה אישתמיטתי' התוספתא דקרבנות (פי"ג ה"ח) הנ"ל דמפרש דבין קדשי במה קטנה ובין קדשי במה גדולה מכשרת היפך דבריו דתלה אם טעון כל"ש או לא עיי"ש. וכן לא ראה ד' הר"מ בפיהמ"ש דעדיות (פ"ח. מ"ד) הנ"ל דתלוי עיקר בהלכה ואם כן לפי"ז בבמה קטנה דודאי שם לא שייך הלכה שוב שפיר מכשרת. וכן ראיתי בגור ארי' יהודה שחקר אם דם פרה אדומה מכשרת או לא עיי"ש מה שתלה חקירתו באבנ"ז. וגם כן לא ראה לא דברי התוספתא דקרבנות ולא דברי הר"מ בפיהמ"ש דעדיות הנ"ל דלדבריהם כיון דלא שייך בפרה משקין דבי מטבחיי' דהא נעשית בחוץ לג' מחנות בזבחים (קי"ג) ופרה (פ"ג מ"ו). ועי' פסחים (י"ז) וירושלמי (פ"ג ה"א) דחגיגה דבחוץ למקדש לא שייך שם הלכה דמשקין דבי מטבחייא דכן ואם כן אף דנתקבל בלי מכל מקום כיון דלא שייך שם הלכה שוב מכשרת כמו כל דמים בחולין דעלמא דמכשיר במתני' דמכשירין ויליף בתוספתא שבת (פ"ט) וכן פסק הר"מ (בפ"א) מה' טו"א ופשוט:

כו) ובעיקר דברי הפיהמ"ש דעדיות הנ"ל דכ' דעיקר הוה ההילכתא ועל דרך הדחיי' אמרו בגמרא דדם לבד אין מכשיר עיי"ש יהי' מיושב היטב ק' התוס' פסחים (טז) ותוס'

חולין (לג) דהק' דדם חי' ועוף דאין נשפך כמים מחולין (פד) דטעון כיסוי לא יכשיר עיי"ש אבל לשיטת הר"מ בפהמ"ש בפשטות ניחא דתי' הש"ס הוה רק דרך דחויי' בעלמא אבל באמת עיקר הילפותא הוה ההילכתא דאין מכשיר וא"כ דם חי' ועוף אף דאין נשפך כמים מכל מקום מכשיר דהא לא שייך לומר ההילכתא על דם חי' ועוף דמשקי' בי' מטבחי' דכן ולכך שפיר מכשיר כמו שאיתא במתני' חולין (לג) כמש"כ התוס' עיי"ש:

וכן יתיישב שפיר ק' החה"ש המובא לעיל דלמה דם פסול מכשיר כמש"כ התוס' פסחים (י"ז ע"ב) הא כיון דצריך שריפה בזבחים (צב) וכ"כ בצל"ח פסחים (ט"ז) ואם כן שוב לא הוה נשפך כמים ולא יכשיר. וכן הקשה שם מפסחים (כד) דקאמר הש"ס על הארץ תשפכנו כמים מה מים מותר בהנאה אף דם מותר בהנאה ואם כן דם קדשים פסולין דטעון שריפה ואסור בהנאה בתמורה (לג ע"ב) וכ"מ שוב לא הוה דומיא דמים ולא יכשיר ולמה כ' התוס' פסחים (י"ז ע"ב) דדם פסול מכשיר. אבל לשיטת הר"מ בפיהמ"ש דעדיות (פ"ח מ"ד) הנ"ל ניחא שפיר דעיקר הילפותא הוה מטעם הלכה ולא מטעם דאין דומים למים דזה הוה רק אסמכתא בעלמא והוה סימן ולא סיבה ואם כן דם פסולין אם נימא דיצאו מתורת קדשי עזרה היינו דשוב לא הוה משקי בי' מטבחייא ואם כן אין זה בגדר הלכה דמשקי' בי' מטבחייא דכן ושפיר מכשיר אף דאין דומה למים ופשוט. וכן יתיישב ק' האתוון דאורייתא להגרי"ע ז"ל על התוס' ישנים כריתות (דף ד' ע"ב) דדם כיסוי מיקרי אין נשפך כמים וס"ד דאין חייבין עליו משום דם עיי"ש והעיר אם כן שוב לא יכשיר גם כן דעיקר כתבו התוס' פסחים (יז) וחולין (לג) דדם חי' ועוף מיקרי נשפך כמים משום דאין מתקבל בכלי ואם כן כיון דהתוי"י כריתות (ד) ס"ל דמיקרי אין נשפך כמים ואם כן שוב יכשיר. אבל לפי"ד הר"מ בפיהמ"ש הנ"ל ניחא דלעולם דם חי' מיקרי אין נשפך כמים כן אית לית להתוי"י כריתות לכך הו"א דיפטור מחויב אכילת דם. אף על פי כן לענין הכשר כיון דהלכה דמשקה בי' מטבחייא לא קאי עלי' אף דלא דמי למים בקרא מ"מ מכשיר דעיקר הוה ההלכה ולא הקרא דהוה רק אסמכתא בעלמא כנ"ל וא"ל יותר:

כז) ובעיקר חקירת המ"ב הנ"ל אם דם דקדשי במה קטנה מכשיר או לא. משום דאין מקבלין אותו בכלי שרת עיי"ש טעמו ולפי"ז יש לדון אם גבי אשם מצורע דב' כהנים מקבלים את דמו בזבחים (מ"ז ע"ב) ונגעים (פי"ד מ"ח) ותוספתא שם (לפ"ה) אחד ביד ואחד בכלי. אם הדם דיד של כהן מכשיר. כיון דנתקבל בכלי שוב מיקרי אין נשפך כמים כמש"כ התוס' חולין (לב) ופסחים (טז) או דלמא כיון דאין מקבלו בכלי שרת רק

ביד אם כן לא עדיף מכלי חול בבמה ועי"ז חידש המ"ב דאין מכשיר ה"ה דם של אשם מצורע דמקבל ביד גם כן אין מכשיר. אם לא דנימא דיד של כהן מקדשו כמו כל"ש עי' מש"כ בסי' א' אות ג'] כמו שאשכחן ביומא (מ"ח ע"א) נתפזר הקטרת ממלוא חפניו מהו ידו כצואר בהמה דמי ופסולה או דלמא כללי שרת דמי. ועי' בתוס' ובתו"י שם ותו"י שם (מז) שם וכן חידש בעולת שלמה מנחות (דף ד) ודף (כו) דידו של כהן מקדש הקומץ ואף לר"ש דס"ל דקידוש קומץ אין מעכב ועי' מנחות (כו) וכ"מ מ"מ העצם יד של כהן מקדשי' לי' וכזה עי' זבחים (צב ע"ב) לענין צואר חטאת העוף אם ככלי שרת דמי או לא. מבואר אף בלי כל"ש גם כן אשכחן דנתקדשת כמו בכל"ש ועי' ירושלמי יומא (פ"א ה"א) חפניים מהו שיעשה ככלי שרת עיי"ש (ועי' שטמ"ק זבחים (מז ע"א) אות (ל) דמבואר דסכין של שחיטה אף אם הוה כל"ח משום דמעשה השחיטה מקדשת כמש"כ בקה"ש ועיי"ש שהעיר ממנחות (ע"ח ע"ב) והבאתי לעיל סי' א' ועי' תוס' זבחים (מז) וחולין (ג) דכ' להיפך. ואכ"מ] ועי' אבנ"ז או"ח סי' תנ"ח וא"ל יותר ולפי"ז ממילא דם אשם מצורע אף דמתקבל ביד הוה כאילו קבלו בכל"ש ושוב אין מכשיר, כמו שאר קדשים. ועי' תוספתא (פי"ד) דנגעים הובא בר"ש שם (פי"ד מ"ח) היו ב' כהנים מקבלים את דמו אחד בכלי ואחד ביד זה שמקבל בכלי מקבל תחילה וכו' נשפך של יד לא יתן משל כלי משל כלי לא יתן משל יד ע"כ. וכ' הר"ש שם דלהזאה על מצורע צריכין קבלה ביד ולמזבח צריכין קבלה בכלי עי' זבחים (מז) מבואר דקבלת ביד הוה ענין כל"ש דהקפיד התורה דיהי' דוקא ביד ולא הוה כמו שמסתפק הש"ס בזבחים (צ"ב) לענין חטאת העוף מיפסל בה כל"ש או דלא איצריכו לי' עיי"ש מבואר דיד פועלת בעצמותה כמו חפינה ביומא (מח) וכדומה. ועי' בר"ש (פי"ד מ"ו) דנגעים דמחדש דלא חיישינן בחסר אלא אשמן שבלוג ולא השמן שביד ועי' בעו"ש מנחות (ט) מה שתמה עליו ואכ"מ] דדמי למי שקיבל את הדם בכלי ואח"כ נשפך דאם יש דם הנפש חוזר ומקבל עכת"ד והוא בזבחים (לב). מבואר גם כן דס"ל דאפילו יציקה על כפו של כהן הוה גם כן ענין קבלה. כמו קבלה בכל"ש וכ"ש בדם אשם דודאי הוה ענין קבלת כל"ש ויש לדון בזה וא"ל אמנם לפי"ד הפהמ"ש דעדיות (פ"ה מ"ד) הנ"ל דעיקר הוה הטעם דהלכה דמשקי' בי' מטבחייא דכן ואם כן דם אשם מצורע לא גרע יותר ממים ושאר משקי' בי' מטבחיי' דדכן עי' פסחים (חי' ע"א) וא"ל:

כח) והנה הירושלמי סוטה (פ"ט ה"ו) נסתפק אם דם עגלה ערופה מכשיר או לא. ומסיק מדתני ר' חיי' דמה טמא דמה מכשיר. והק' בשי"ק כיון דכפרה כתיב בה כקדשים למה באמת מכשיר הא הוה כמו קדשים גמורים והניח בצ"ע עיי"ש. אבל לפי"ד התוספתא

דקרבנות (פי"ג) והפימ"ש דעדיות הנ"ל דאפילו קדשי במה גדולה גם כן אין מכשיר מטעם דהלכה אין שם נאמר רק בעזרה של בית המקדש ואם כן אף דעגלה ערופה הוה קדשים מ"מ הא לא עדיפא מקדשים שנשחטו באותו מקום כה"ג חוץ לעזרה דגם כן אין מכשיר כמו בבמה גדולה וכ"ש ע"ע ופשוט. ועדיפא מינה העירני ידידי האי צורבא מרבנן החוב"ט הרב פישל גלאווינסקי יחי' מפאדעמבי"ץ לפי"ד התוספתא דקרבנות דקדשי במה גדולה גם כן אין מכשיר ואם כן מה הי' הספק של הירושלמי אם דם עגלה ערופה מכשיר וכי עגלה ערופה עדיפא מקדשים והבאתי לעיל בהרבה מקומות דע"ע אין בה עניני קדשים. וגרע יותר מקדשים גמורים בבמה גדולה ומה איסתפיק להו כלל עכ"ד. וי"ל דספיקת הירושלמי הוא כך כמש"כ בפני משה שם כיון דכפרה כתיב בה כקדשים שם וקידושין (נז) וכ"מ אם כן להוי כקדשים עיי"ש ולפי"ז יש לחקור אם הא דעגלה ערופה יש לה לכמה דברים דין קדשים אם לגבי אותו דבר הוה בעצם קדשים או רק דיש לה דין קדשים (וכעי' זה חקרו לגבי שלית של אדם כמותו אם רק יש לו כח משלחו או נעשה עצם ממשלתו כמו ידו ועי' קידושין (מג) לענין אין שליח לדבר עבירה וכ"מ ואכ"מ] ונפ"מ יהי' אם אמרינן דבעצם נעשית קדשים. רק דלענין ששוחטין בנחל איתן התירה התורה שם ואם כן לא עדיפא עכ"פ מקדשי במה קטנה וגדולה דגם כן אין מכשירין אמנם אם נימא רק דיש עלה דין קדשים אבל בעצמיותה הוה חולין אעפ"כ רמי' התורה עלה דין קדשים יש לומר דהתורה רמי' עלה דין קדשים גמורים שנשחטו בעזרה. דלגבי עגלה ערופה בעצמיותה דהוה תולין אין חסרון בעצמיותה הא דלא נשחטה בעזרה. ואם כן כמו דהלכה הי' על כל קדשים שנשחטו בעזרה. ואם כלשון הר"מ (פי' הט"ז) דטו"א דדכן וכיון דעגלה ערופה ג"כ יש עלה אותו דין גם כן לא יכשיר. אף דנשחטו בחוץ, דלגבי חולין אין זה חסרון כלל. וכעי' זה אשכחן בירוש' תרומות הידוע דחולין לא שייך דיחוי ויכולין להקדישו אח"כ. משום דאזי כשהי' חולין לא הי' זה שום חסרון לגבה. וה"ה הכא כיון דהוא תולין אין זה שום חסרון לגבה. וכיון דיש עלה דין קדשים יש עלה דין קדשים שנשחטו בעזרה דדכן. ועי' בתוס' ברכות (כ"ו ע"ב) ד"ה טעה דמחלקי התוס' והרי"ף אם מתפלל תפילה שאין מחדש בה דבר. כגון ששכח להזכיר של ר"ת במנחה אם בלילה משלים דשיטת התוס' הוא דכל עצמו חוזר ומתפלל כדי שיזכיר של ר"ת כיון דבלא זה אין מזכיר למה לו להתפלל עוד הפעם משא"כ שיטת הרי"ף הוא דחוזר ומתפלל עיי"ש שמבואר דמחלוקתן אם לא הזכיר של ר"ח אם הוה חסרון בכל התפלה דשיטת התוס' דלא הוה חסרון בכל התפלה משא"כ שיטת הרי"ף דהוה חסרון בכל התפלה לכך תפלה חיסר תפלה ישלים ואח"ז שמעתי שכבר קדמנו

בזה מו"ר הגאון האדיר ר"מ דישיה"ק שליט"א, ועי' ש"ע או"ת סי' (תכב) ובחי' הארכתי בדבר המג"א סי' (קח) לענין ב' ימים ר"ת ובבאר היטב שם ס"ק (טז) שמדמה לשכח יעלה ויבא לשכח להתפלל לגמרי ולפי"ד הנ"ל יש לחלק ועי' צל"ח ברכות (כ"ו) ובמקה"ש שם ואכמ"ל] מבואר אף דהיא חיסר תפלה של ר"ח וישלים תפלה של חול שאין מזכיר של ר"ת מ"מ כיון דבלילה אין צריך שיאמר יעלה ויבא שוב הוה זה תפלה גמורה אף דכבר התפלל אותה תפלה עצמו ביום והוי שפיר השלמה הוא הדין בנידן דידן דעזרה ויש עלה דין קדשים שפיר י"ל דיש עלה דין קדשים גמורים שנשחטו בעזרה דדכן וא"ל יותר וזה יש לתלות בעי' הירושלמי הנ"ל אם דם ע"ע מכשיר או לא עם בעצם נעשה קדשים או רק דיש עלה דין קדשי כנ"ל

וע"כ צריכין לומר כן דעי' פסחים (יז) וירושלמי (פ"ג ה"א) דחגיגה דמסקי' בי' מטבחיי' אין דכן אלא במקומן. ואם כן מה מספקי' לי' להירושלמי בעגלה ערופה הא לא הוי במקומן. וע"כ צריכין לומר כנ"ל דהוה עלה דין קדשים ואם כן לגבי קדשין גמורין אם יצאו בחוץ שפיר מכשיר מה שאין כן חולין, או דיש לומר דהלכה נאמרה על משקי' בי מטבחייא ושישנן בעזרה ולא דהלכה נאמרה על "מקום עזרה" לכך משקי' טהורין. וא"כ כיון דע"ע אף דנעשית בחוץ כיון דיש לה אותו כח כמו קדשים דפנים שפיר הי' הו"א דלא יכשיר משא"כ אם אמרינן דעיקר הלכה נאמרה על אותו מקום דעזרה לבד ע"ז לא שייך לומר דעגלה ערופה יכשיר דהא מ"מ לא הי' במקום הלכה וא"ל ודו"ק. וזה הוה ספיקת הירושלמי, ומדברי הירושלמי הלז יש ראי' דעיקר הוה הטעם "ההלכה" דאם לא כן רק הטעם משום שאין נשפך כמים ואם כן כיון דע"ע נשפך כמים למה לא יכשיר וע' בב"פ להגרי"ע מה שהאריך בזה. וי"ל וא"ל:

כט) בפסחים (טז) אית לי' לשמואל דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן ורב ס"ל דמשקי' בית מטבחייא דכן לגמרי ועיי"ש טעמיי' אם יש טומאה למשקין מ"ה כ"ע. ולענין הכשר אם תלושין מכשירין מה"ת אז משקי' בי' מטבחייא דדכן תורגמא הדם משום דכתיב על הארץ תשפכנו כמים. דם הנשפך כמים מכשיר דם שאין נשפך כמים אין מכשיר, ותוס' דף (יז ע"ב) שם ד"ה אבל מבואר דבדם אף טומאת עצמן אין להם. וכ"פ הר"מ (בפ"א הל"ו) דפסוהמ"ק, יש לדון האיך הדין יהי' במי כיור וכן כל משקי' דקדשים שנתקבלו בכלי אם מקבל טומאה ומכשירין או לא מי אמרינן כיון דאסור להפסיד מי כיור כמש"כ רש"י זבחים (כ"א ע"ב) ד"ה א"ב בא"ד כיון דקדש להו בכלי שרת מצוה לשומרן כשאר קדשים שלא יפסלו בלינה ע"כ וכ"כ התוס' שם זבחים (כא ע"א) ד"ה מאי עיי"ש מבואר שם דהוה מן התורה עיי"ש וכן מבואר מתוס' זבחים

(ע"ו ע"ב) ד"ה לוג דהוא מן התורה עיי"ש ועי' ראב"ד (פ"ד הי"א) מתמורה מבואר דהוא מן התורה ועי' שעה"מ פ"ג מ"ה ק"פ ובס' בית דוד סי' פ"א הביא הרבה אחרונים בענין אם אין מביאין קדשים לידי פסול בפסחים (יג ע"ב) וכ"מ אם הוה מן התורה או מדרבנן. ואם כן להשיטות דהוה מן התורה שוב נימא דכיון דאין נשפך כמים אין מכשיר. או דלמא דשאני מדם קדשים דהתם מתחילת בריאתו הוה אין נשפך כמים דהא תיכף בעת דנכנס בגדר משקה ליקבל טומאה דאותו רגע יש מיד המונע לכך אין מקבל כלל טומאה משא"כ מים כיון דמתחילתו שפיר מקבל טומאה. וכיון דנתקדשה וכי מיגרע גרע ולמה לא יקבל טומאה. ואשכחן בכ"מ חילוק בין החלות החיוב להפקעת החיוב ועי' בתוס' חולין (נא ע"א) ד"ה המוציא ועי' תוס' פסחים (ו ע"א) ד"ה התם וכ"מ. וכעי' זה כ' באו"ש ה' מעה"ק שאכתוב הלאה. וידידי האי צורבא מרבנן החריף ובקי טובא הרב מרדכי יהודה יחי' לובארט העירנו מזבחים (כא) דכ' דמי כיור הוה שם לווי וכל דיש לה שם לווי אין מכשירין כמו שממעט בתו"כ פ' שמיני ואף דמתחילתו בר קבילי טומאה מ"מ עתה דכבר נכנסה לכיור ונתקדשה הקדושה עושהו פנים חדשות כמש"כ המאירי עירובין (ל) דככר של הקדש חשיב פנים חדשות עכ"ד. ויפה העיר אמנם עי' באו"ש ה' מעה"ק (פ"ו ה"ו) דכ' על הר"מ דפסק דכל מימות כשירין להדחת קרביים וכ' על הסוגי' הנ"ל ופלא כיון דכל המימות כשרין אטו גריעי מים שהיו בכיור הלא לא שייך למעט משום שיש להם שם לווי רק מי תותין כמו שמעט בתו"כ פ' שמיני משום דנשתנו בתולדתם משא"כ מי כיור ואדרבה אמרינן בסוכה והאי דקרי לי' מררותא דאגמא משום דמשתכחן באגמא אע"ג דהוה טבעי וכ"ש מי כיור וכ' דהפירוש הוה אם דמקפידין דוקא על מי כיור שוב הוה שם לווי עיי"ש וכזה כתב בספר מקור ברוך סי' ח' עיי"ש אמנם מלשון רש"י שם אין מבואר כן וכן פי' כרש"י ז"ל בקרבן אהרן על תו"כ). ועי' מרכבת המשנה ח"ב שם ג"כ כ' דאדרבה דבכיור לא יפסול שם לווי עיי"ש. ואם כן שוב שפיר יכולין לומר דמכשירין וכבר הארכתי לעיל בענין שם לווי עיי"ש אבל לפי"ד רש"י והק"א הנ"ל שפיר העיר וכן לפי"ד הר"מ (בפ"א) מה' טו"א דכל שיש לה שם לווי אינו מקבל כלל טומאה ואם אמרינן דמי כיור חשיב לשם לווי לפי"ד רש"י וק"א הנ"ל גם כן מי כיור אין מק"ט:

ל) **ולכאורה** יש להביא ראי' מתוס' זבחים (כא ע"א) ד"ה מאי לענין מי כיור אם נפסול בלינה בא"ד וא"ת ויפסול מימיו ומה בכך וכו' אם כן כדי שלא יבואו לידי נותר ויטמאו את הידים וכו' ע"כ מפורש דמי כיור יש להם טומאה ויש לדחות דהא כתבו התוס' פסחים (י"ז ע"ב) ד"ה אבל דאפילו דם פסול ג"כ מק"ט מטעם דעתה הוא נשפך כמים

וכ"ש מי כיור דנפסל דנשפך כמים דודאי מק"ט. ובזה יתיישב גם כן ק' מ"ב סי' ק' דהק' על התוס' האיך מי כיור מטמא הא משקי בית מטבחייא דכן עיי"ש. אבל לפי"ד ניחא כיון דנפסל שוב לא הוי כלל משקי' בית מטבחייא כמש"כ התוס' פסחים (יז) הנ"ל דדם פסול מק"ט אף דדם ג"כ בכלל משקי' מטבחיי' בפסחים (יח) אעפ"כ דם פסול לא הוה בכלל הלכה דדכן. כמו שהבאתי לעיל דברי הצל"ח פסחים (יז) דכ' דדוקא הנך דברים שמשתמשין בהן משא"כ דברים שאין משתמשין בהן והבאתי ראי' מלשון הר"מ (פ"י הט"ז) מטו"א ומפהמ"ש דעדיות להר"מ (פ"ח מ"ד) דנקט לשון שמשתמשין. ואם כן שפיר מי כיור שנפסל שוב מטמא וגם אפשר טומאה היוצאת מגופו שאני כמש"כ בעטרת חכמים או"ח סי' ט"ו ועי' מ"ב הנ"ל ופשוט:

לא) ועוד יש להביא ראי' מדברי הספרי פ' נשא מים קדושים מים שנתקדשו בכיור לענין מי סוטה הובא בתוס' מנחות (פח ע"ב) ד"ה אי ועי' סוטה (יד ע"ב) וכ' הפנ"י פ' נשא דלכך היו מקבלין את המים בכלי חרס בסוטה (יד ע"ב) משום דאין כלי חרס מקבל טומאה מגבו לכך לא חיישינן שמא הסוטה יטמאו ולא תבדק עי"ש ועי' בתורת משה להג' ח"ס ז"ל דכ' דלכך היו נותנין דבר מר בסוטה (כ) כדי שתפסל משתיית כלב ולא יקבל טומאה בבכורות (כג) וכ"מ מפורש מדבריהם ז"ל דס"ל דמי כיור מקבל טומאה דהא מי סוטה הי' מי כיור כדברי הספרי הנ"ל. [ועי' מחלוקת ר"מ וראב"ד בה' טו"א (פ"ב הי"ד) אם משקה סרוח מקבל טומאה או לא, ועי' צ"פ ה' תרומות דף ס"ב ועי' תוס' מנחות (כב:) וזבחים (עב) דמשקה אם נסרח בטל שם משקה ממנה ועי' קריית ספר להמבי"ט ז"ל שם דכ' דטעמי' דהרמ"ם דמשקה סרוח אין מק"ט משום דהוה שם לווי עיי"ש וזה ד"ח וכבר הערו עליו ואכ"מ:

לב) **אמנם** יש לדחות דהא כתב רש"י מנחות (פח ע"ב) דהשקאת סוטה הי' בשער נקנור בחוץ וכן פסק הר"מ בה' סוטה (פ"ג ה"ג וה' ט"ז) ועיין (סוטה כ) ותוס' (זבחים ל"א ע"ב) ד"ה בטמאה דמבואר דהי' משקה אותה בחוץ ועי' תו' קידושין (נב ע"ב) ועי' תו' סוטה (ח' ע"א) ד"ה ששם שהביאו תוספתא שם האשה לפני הד' ואין הכהן לפני הד' ושו"ר באמבוהא דספרי פר' נשא שהעיר בזה ואכמ"ל ועי' סוטה (ז) ואם כן כיון דהי' בחוץ שוב לא שייך לומר שלא יקבל טומאה אי משום משקי' בי' מטבחיי' הא כ' הש"ס פסחים (יז) וירושלמי חגיגה (פ"ג ה"א) דאין דכן אלא במקומן ואי משום דאין נשפך כמים מ"מ בחוץ לעזרה בודאי מק"ט כמו שהארכתי לעיל לענין צפורי מצורע וקדשי במה לכך שפיר מי סוטה מק"ט משא"כ מי כיור אפשר דאין מק"ט ופשוט:

לג) ועוד יש לדחות דאין ראי' מדברי הפנ"י והח"ס הנ"ל דכ' דחיישינן שמא הסוטה תטמא אותה מבואר דמי כיור מק"ט זה אין ראי' עפי"ד מש"כ בשירי קרבן על ירושלמי סוטה (פ"ג ה"ג) על מתני' נמחקה המגילה ואמרה טמאה אני המים נשפכין תני אין בהן משום קדושה מהו לגבול בהן את הטיט מה בכך המים נשפכין פי' ומותר בהנאה] תני יש בהן משום קדושה ע"כ הביאו בתוס' סוטה דף (כ' ע"א) והק' בשירי קרבן וקשה הא מים קדושים הן מהכיור למה יהא מותר לגבל בהן את הטיט וכו' ואפשר דאפילו מעילה אית בהון ולא דמיין לנסכים שירדו לשתין דאין מועלין בהן דהתם טעמא אחרינא אית בהו משום דנעשין מצוותן וכו' וי"ל דהנך נמי נעשו מצוותן דלא באו אלא לברר את הספק והרי כבר נתברר ע"כ ודבריו צריכין להבין דעי' מנחות (קב) וכריתות (כג) המביא אשם תלוי ונודע שלא חטא אם עד שלא נשחט נודע לו יצא וירעה בעדר דברי ר"מ וחכמים אומרים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ומפרש הש"ס בכריתות (כג) מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדיש לי' מבואר אף דמחמת אותו החטא הי' צריך להיות הבהמה חולין מ"מ הוה קדשים מחמת דקדשה בשביל חטא אחר עיי"ש ואם כן בנ"ד נמי נינהו דלגבי סוטה המים כבר נעשו מצוותן ובאו לברר לספק והוא כבר נטמאה ואין צריכא לשתות וכבר נתבררה מ"מ תוקים בדינה דהיינו דהוא גם כן מי כיור ושוב עתה הגם דכבר נפקעה מתורת מי סוטה מ"מ הא הוי מי כיור ושוב האיך מותר לגבל בהן את הטיט. מבואר מזה דתיכף בשעה שיצאה מהכיור להכלי הוי מהות אחר ולגבי מי כיור מיקרי אינו ראוי עוד [הגם דיכול לשופכו חזרה לכיור מ"מ הא אין שופכין אותו עתה והוה חסרון מעשה ועי' תוס' זבחים (ל"ד ע"ב) ד"ה כל וזבחים (יג ע"ב) ודף (קי"א ע"ב) ד"ה השוחט ויומא (סב) וחולין (מא) בתוס' וכ"מ לענין חסרון מעשה אם עי"ז מיקרי אין ראוי] דבשעה שהוא בכיור עומדת לקידוש ידים ורגלים משא"כ אח"כ דשוב אין עומדת לזה ניתקת מכל מצוותי' והוה כמו חטאות מתות דאזיל למיתה דאין מועלין בהן במנחות (ד' ע"ב) וכ"מ משום דאין עומדת למצוותי' ה"ה בכיור שום ניתקת מכיור משום דאין עומדת עוד לכיור. לכך אח"כ בשעה שהוא בכלי עומדת להשקות סוטה שוב היכא דנעשית מצוותי' דהיינו שבירה את הספק שוב אין בה קדושה לא משום כיור ולא משום מי סוטה והוה חולין ומיושב מש"כ השי"ק. ואם כן בנ"ד נמי אף דמי כיור אין מק"ט מ"מ מי סוטה מקבל טומאה דהוה מהות אחר. [וכבר הארכתי לעיל בענין פנ"ח באו לכאן ואין לכפול עוד הפעם) ועי' ר"מ (פ"ד הל"ו) מסוטה דמי סוטה הוה חולין ומותר לגבל בהן את הטיט וכן הוא (בפ"ג) דתוספתא סוטה אף דמי כיור מועלין בהן כמש"כ בק"ע בירושלמי סוטה [הביאו במ"ב סי' ח'] ועיין מרכהמ"ש (פ"ו ה"ו) דאסור

להדיח במי כיור עיי"ש מ"מ מי סוטה שאני. [ומ"מ כל זמן שלא אמרה נטמאתי אסור לשפוך דהא התורה הקפידה על מים קדושים ויהי' צריכין ליקח מים חדשים מהכיור זוה הוא בגדר הפסד קדשים וי"ל בזה עפי"ד הש"ס מנחות (נו) וביצה (כז) לענין גרם במום ועי' שבת (קכ) ויומא (פח) לענין גרם מחיקת השם מטעם לא תעשון עיי"ש ומכות (כב) לענין הפסד קדשים דהוה גם כן מטעם לא תעשון עיי"ש וע"ע ע"ז (יג) וי"ל דמחמת דגבי קדשים יש גם כן עשה דמשמרת ואכמ"ל] ומי סוטה בעצמו לא יקבל טומאה עי"ז דאין נשפך כמים דהא הוה בכל"ח בסוטה (יד ע"ב) וזה הוי כלי חול דהא אין עושין כל"ש של חרס לכ"ע במנחות (כח ע"ב) עיי"ש ושפיר מק"ט כמו שחידש במ"ב הנ"ל [ובעיקר חידוש דשי"ק דמיקרי נעשית מצוותו י"ל הרבה דעי' מנחות (ק"ב) וכריתות (כ"ג) ועיי"ש דף (כ"ד) וסוטה (ו') כל הסוגיא דמבואר שם דבכה"ג דאמרה טמאה אני זה לא מיקרי נעשות מצוותו רק הקדש טעות ואם כן שוב הוה מי כיור ולמה מותר בהנאה. ולפי"ד דלעיל י"ל וא"ל]:

לד) ואם כנים דברנו יתיישב שפיר מה שיש להעיר מירושלמי סוטה (פ"ב ה"ב) אם מי סוטה נפסל בלינה דחד מ"ד ס"ל דנפסל וחד מ"ד ס"ל דאין לינה מועלת דלא הוה צורך מזבח וכן הוא בירושלמי (סוף פ"ד) דסוכה. ולמה לא יפסול לינה הא גמרא ערוכה הוא בש"ס זבחים (כא) לכמה שיטות [עי' שם כל הסוגיא] דמי כיור נפסל בלינה ודוחק לומר דלמ"ד דמי סוטה אין נפסל בלינה ה"ה מי כיור. אם כן לפלוגי במי כיור דהוה רבותא טפי. אבל לפי"ד ניחא דלא תלי' זה בזה דדוקא מי כיור נפסלה בלינה דמיקרי צורך מזבח עי' זבחים (כא) ארחב"י מי כיור נפסלין למתירין כמתירין ולאברים כאברים וכו' ובאמת צריכין להבין היכא אשכחן כה"ג ממנ"פ אם מי כיור הוה קדושה קלישה כמו אברים לפסול דוקא בע"ה ואם יש בה קדושה הרבה חומר מתירין לפסול לכל כמתירין דהיינו שקיה"ח. מבואר מגמרא הלז דענין מי כיור הוה עיקר כח קדושתה הוה במה דמקדשין יור"ג ועי"ז יכולין לעבוד עבודה ובלתתו אסור בזבחים (טו ע"ב) וכ"מ לכך יש בה אותה כח עבודה דאזיל לעבוד בה עתה לכך נפסל לאברים כאברים למתירין כמתירין ודו"ק. [ועי' יומא (ס) צורך פנים כפנים] מה שאין כן מי סוטה תיכף בשעת שנתנה לכלי שוב אין מקדשין בו יור"ג והוה לענין מי כיור כמו דכבר קידש ונשפך, רק דנכנסה בגדר מי סוטה לכך שפיר מחלוקת דוקא במי סוטה. ונדחה מה שהק' בשי"ק ירושלמי (סוף פ"ד) דסוכה על הכס"מ (פ"ד הי"ב) דסוטה דפסק הר"מ דמי סוטה נפסלין בלינה וכ' הכס"מ דמקורו הוא ירושלמי הנ"ל וסוטה (פ"ב ה"ב) ופסק כר"י והק' השי"ק למ"ל טעמא דפסק

כר"י תיפ"ל דהא הוה מי כיור. והניח בצ"ע אבל לפי"ד שפיר כ' הכס"מ דאין תלוי כלל זה בזה ודו"ק:

וג"כ נדחה מש"כ בהגהות ציון ירושלים על ירושלמי סוטה (פ"ג ה"ג) דהוכיח דמי סוטה הוה חולין מדלא נפסל ביוצא. ודבריו אינם מובנים הא מי סוטה הוה מי כיור ומי כיור נסתפק להש"ס אם נפסל ביוצא עי' זבחים (כ' ע"ב) ובתוס' ד"ה יציאה ובתוס' ד"ה קידש. והא דכ' הירושלמי דהוה חולין מיירי כגון דאמרה דאינה שותה משום דנעשית מצוותו כמש"כ השי"ק הנ"ל משא"כ קודם ולעניין יוצא משקין אותה בחוץ כמש"כ רש"י מנחות (פח ע"ב) והוכחתי לעיל כן מכ"מ ואם כן שוב לפוסלו ביוצא. אבל אם דנימא דתיכף בשעה שנתנה לכלי יצא מגדר מי כיור דהא שוב לא יקדשו בו יר"ג והוה כמו מי כיור לאחר קידוש ואם כן מי סוטה כיון דמעשי' בחוץ לא שייך דלפסול ביוצא משא"כ לשאר דברים ומיקרי שפיר עדיין מים קדושים ועי' מנחות (פ"ח ע"ב) לגירסת התוס' וכו' חולין הוא הא הוי מי כיור ולמה לן כל"ש עיי"ש מפורש דמי סוטה לא הוה חולין היפך דברי הציי"ר:

ובפרט לפי"ד התוס' סוטה (ט"ו ע"ב) ד"ה מה דהי' יכולין ליקח מים מכיור שכבר רחצו רגליהם ממנו. וזה ברור דהוה חולין דאין לך דבר דנעשית מצוותו ומועלין בהן בזבחים (מו) ויומא (נט) וכ"מ ואם כן שפיר ניחא כל הקו' הנ"ל דשפיר אין נפסל ביוצא לכ"ע וגם מק"ט דשוב מיקרי נשפך כמים וג"כ אין נפסל בלינה לחד מ"ד עי"ז דהא כ' בק"ע הטעם דלכך ס"ל דנפסל בלינה דהוה מי כיור אבל בכה"ג שפיר לא הוה מי כיור ואידך מ"ד ס"ל כיון דנתקבלת לצורך השקאת סוטה עדיין מיקרי לא נעשית מצותו ואידך הטעם דכ' הק"ע משום דכל"ש מקדשו ר"ל ההוא דמנחות (פ"ח) עי' שם ברשב"א דכ' להיפך] רק דנמשכת עוד:

לה) ועי' תוספתא (פ"ג) דסוכה דמי החג שנטמאו שורפן. ועי' פסחים (לד:) מפורש דמק"ט אף דא"נ כמים וי"ל דזה הוה רק טומאה דרבנן כמש"כ הש"ס פסחים (ט"ז) עיי"ש ובזה ניחא שפיר דשורפין אותו ולא ישפכו לאמה כיון דהוה רק טומאה דרבנן ובזה ניחא נמי קו' התה"ש דהנה בזבחים (צ"ב) תנינא הדם והנסכים שנטמאו עושין להם מערכה בפ"ע ושורפן ואלו בזבחים (ע"ח) וכ"מ מפורש דישפכנו לאמה אבל לפי"ד ניחא דהא דזבחים (צ"ב) ע"כ טומאה דרבנן עיין במפורשים שם ובטומאה דרבנן שפיר רמינן עלי' חומר בקודש משא"כ שאר פסולין וי"ל הרבה בזה ועי' מנ"ח מצוה קמ"ו ואכמ"ל:

לו) ועוד יש להעיר מחולין (לו ע"ב) דפריך האי בשר דאיתכשר במאי אילימא דאיתכשר בדם וכו' מניין לדם קדשים שאין מכשיר וכו' אלא דאיתכשר במשקין בית מטבחייא

ואריבר"ח משקין בית מטבחייא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין וכ"ת תירגמא הדם והא משקי קאמר ע"כ. [פי' דמבואר שקאי על רבים ולא על דם לחודא כמש"כ התוס' שם ד"ה וכו'] ואם אמרינן דשאר משקים בי מטבחייא אי אין נשפך כמים דנתקבל בכלי גם כן אין מכשיר ואם כן מה פריך והא משקי קאמר לימא דקאי על דם ומים שנתקבלו בכלי וע"ז קאמר לשון רבים. והבשר שפיר איתכשר בשאר מים דמדיחין בהם את הקדשים כמש"כ רש"י שם. מבואר להדיא דדוקא בדם מועיל הטעם דנתקבל בכלי ואין נשפך כמים משא"כ מים בעצמו ע"ז אין מועיל מטעם כמו שהבאתי לעיל כיון דמתחלתו בר קבולי טומאה השתא לא נפקעה. או הטעם דעיקר הדרש קאי על הדם לרבות דמכשיר לפי"ד דרשת ספרי פ' ראה (ע"א) על הארץ תשפכנו כמים מה מים מכשיר אף דם. ואם כן כיון דעיקר ילפותא לדם דמכשיר הוה מזה הפסוק. שוב היכא דאין נשפך כמים ולא דמי למים אין זה בגדר הקרא וממילא אין מכשיר וכן מבואר מרש"י פסחים (ט"ז ע"א) עיי"ש משא"כ מים כיון דבתורה נאמרה להדיא דוכי יתן מים על זרע דמכשיר ואם כן מהיכא נפקעת בכה"ג דאין נשפך כמים. ואפילו לפי"ד התוספתא שבת (פ"ט) דיליף דדם הוה בכלל כל המשקאות כמו שמרבה בתו"כ פ' שמיני והבאתי לעיל ולא דיליף לה מאותו קרא דעל הארץ תשפכנו כמים מ"מ יש לומר דהפסוק על הארץ תשפכנו כמים הוה מיעוט למעט דם שאין נשפך כמים דאין מכשיר משא"כ מים מהיכן ידעינן [ועי' תוס' פסחים (ט"ז וחולין (ל"ג) דמקשי' על דם חי' ועוף הא לא הוה נשפך כמים ועי' כריתות דף (ד' ע"ב) חמשה לאוין וחד לדם חי' עיי"ש וי"ל]:

לז) ובעיקר דברי התוס' פסחים (י"ז ע"ב) ור"מ (פ"א הל"ו) דפסוהמ"ק דתלוי טומאה בהכשר י"ל מירושלמי תרומות (פי"א ה"ב) לענין משקה סרוח דמק"ט מ"מ אין מכשיר מבואר קצת דלא תלוי זב"ז ועיין ירושלמי תרומות (פ"א ה"א) דעכו"ם אין לו מחשבה להכשיר וכ' בפנ"מ משום דאין להם טומאה בפסחים (צ"ב) וכ"מ וי"ל. ועי' תוס' כריתות (י"ג ע"א) ד"ה כיון דפחות מכזית אף דמקבל טומאה מ"מ הכשר לא. ועיין תוס' שבת (צ"א) וזבחים (ל"א) ופסחים (ל"ג ע"ב) ד"ה לאימת מבואר קצת דאין תלוי זב"ז וי"ל וא"ל]:

סימן ג

בענין לינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח

א) פסחים (נ"ט ע"א) ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא קטורת ונרות ופסח ומחוכ"פ בער"פ שטובל שנית ואוכל את פסחו לערב וכו' ופריך מאי אולמי'

הא עשה מהאי עשה ומשני א"ר חסדא הכא בחטאת העוף עסקינן דאין למזבח אלא דמה ר"פ אמר אפילו תימא בחטאת בהמה דמעלה ומלינה בראשו של מזבח וכתב רש"י ד"ה מעלה כדכתיב והקריב לפני ד' וכפר עליו ולמחר יקטירנה לאחר תמיד של שחר ולינה אין פוסלת בראש המזבח כדאמר בזבחים לד"ה לא ירדו עכ"ל והק' במל"מ (פ"א מה' תמומ"ס) על רש"י ניהו דלא ירד הא מ"מ יעבור על לא ילין דהא מ"מ נפסלת רק דלא ירדו, מחמת דאפילו פסולין גמורין גם כן הדין הדין דלא ירד בזבחים (פ"ד ע"א) וכ"מ והניח בצ"ע, וכ"כ בתוס' ר"ה (ל' ע"ב) ד"ה ונתקלקלו דלמ"ד לינה מועלת אסור להלין אף דלא ירדו עיי"ש וכ"כ בתוס' יומא (כ"ט ע"א) ד"ה אלא וכן כ' התוס' מנחות (מ"ט ע"א) ד"ה ת"ל דאם לינה מועלת שוב אין תקנה להלין עיי"ש, וק' המל"מ גם כן העיר בגליון ט"א ר"ה (ל') ואור חדש פסחים (נ"ט) ומנ"ח מצוה צ' וכולם הניחו בצ"ע. וכן אלו הק' יש להעיר על המאירי פסחים (נ"ט ע"א) דכ' וז"ל ויעלה אימוריו למזבח וילינו שם עד למחר שהרי אין לינה פוסלת בראש המזבח ומקטירין למחר אחר שלא ירדו מפורש דהוא ס"ל כשיטת רש"י ויקשה עליו קו' הנ"ל דהא יעבור על לא ילין. ועיין מהרש"א ביצה דף (לה) ד"ה ונתקלקלו וי"ל, ועי' כפות תמרים ר"ה (ל') שהק' על דברי התוס' דכ' דלמ"ד לינה מועלת אסור להלין הא הש"ס בזבחים (פ"ז) כ' דלנו ע"ג המזבח מקטר והולך לעולם והניח בקו' ולא הרגיש בזה דאדרבה דיעבור על לא ילין וגם כן לא הביא ד' רש"י פסחים (נ"ט) וכן בתוס' עזרה על תו"כ. (פרשת צו הי"ד) כ' ובראשו של מזבח פשיטא דלא מיפסלי בלינה ואפילו למ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח היינו שאם ירדו לא יעלו. וע"ז מפרש ד' התו"כ במלינו דמלינו עד למחר עיי"ש ולא ראה כל זה:

ב) ונראה ליישב דהנה הש"ס קאמר סתמא מעלה ומלינו וכ' המרכהמ"ש בה' פסוהמ"ק ושאר מפרשים דר"ח ס"ל לינה מועלת לכך מוקי לה בחטאת העוף. אמנם לענ"ד י"ל דאליבא דכו"ע קאמרו עפ"י מש"כ בק"א זבחים (פ"ז ע"א) על ד' רש"י שם ד"ה אילימא אותם שמצאם השחר בראש המזבח שלא במערכה ע"כ ודייק מזה בק"א אבל במקום המערכה ס"ל דלכו"ע אין לינה מועלת ובאמת שיטת הק"א הוא דעצם מקום המערכה קולטת לענין שלא יפסול בלינה אפילו בלא משלה בהן אור דאם ר"ל במשלה בהן אור הא הק"א חידש שם דבכה"ג אף אח"כ גם כן אין נפסל בלינה אף אם מונח ע"ג רצפה עיי"ש [וכ"כ בהגהות מלא הרועים פסחים (נ"ט) ובאמת ד' התוס' יומא (מ"ה ע"ב) ד"ה סודרן כ' בפירוש להיפך וכן מבואר מתוס' זבחים (מ"ה ע"ב) כמ"ש בעו"ש שם וכ"כ להדיא ברבינו גרשום כריתות (י"ד) דאף אם משלה בהן אור מ"מ אח"כ חלה עליו פסלות ויבו' בע"ה הלאה):

ולהסביר הענין נבאר מה ענין מחלוקת רבא ורבה בזבחים (פ"ז) לענין לינה. דחד טעם הוה דלכך ס"ל לרבה דאין לינה מועלת מטעם דתיכף בהעלתו ע"ג המזבח מתחלת ההקטרה לכך כמו דאם מונח ע"ג המערכה דאז לכו"ע מתוקדא לעולם כמו שמבואר בזבחים (פ"ז ע"א) וכ"מ ולא שייך שם שום פסול בכה"ג ואפילו מפסול יוצא גם כן מצלת כמ"ש בירושלמי יומא (סופ"ד) לענין ודשנו את המזבח עיי"ש ובמפרשים וא"ל לכך ע"ג המזבח דמתחלת ההקרבה כמ"ש הש"ס מנחות (נ"ח ע"א) לענין חימצה ע"ג ראשו של מזבח אשר תקריבו והא הקריבה עיי"ש גם כן אין מועלת לינה ורבא ס"ל דמ"מ לענין זה עדיין לא מיקרי דהתחילה הקטרה, וקצת מזה כ' במק"ד. וטעם אחר יכולין לומר דמחלוקתם אם יש כח בקדושת המזבח דהי' קדוש להציל מפסול לינה דרבה ס"ל דמצלת משא"כ רבא ס"ל דהוה רצפה כמ"ש הש"ס זבחים (כ"ז ע"ב) ורש"י שם לכך אין מצלת משא"כ כל"ש דיש בה קדושה הרבה דמצלת כמו שמבואר מלשון רש"י שם (פז) ד"ה א"ד דהא רצפת בנין כמותה ולא כל"ש כשלחן מבואר דכל"ש מציל מפסול לינה כן דייקו אחרונים וכ"כ בפנים יפות פר' צו דלכך לא טעון מזבת ומרחשת ליבון משום דבכל"ש לא פסלה לינה [ועיין רש"י זבחים (כ"ז ע"ב) לענין מזבח הפנימי מקדש פסולין ס"ל לרש"י דהטעם דקדושת כל"ש לבד מועלת עיי"ש ותוס' ושטמ"ק ועי' ח"נ שם (פז) שמביא השטמ"ק דמחלק, מטעם דשלחן הוה קבוע לכך לא פסלה לינה ועיי"ש ואם כן יש לחלק בין שלחן לשאר כלי שרת וא"ל] ואם כן בנ"ד לענין אם העלה ע"ג המערכה. אם אמרינן כטעם שני דעיקר תליא בקדושה דקדושה מתנגדת לפסלות. ואם כן י"ל בין המקומות דמזבח במזבח גופי' דיש לומר דמקום מערכה יש בו יותר קדושה מכל המזבח כמו שאשכחן בתוס' יומא (מ"ה ע"ב) דחי' דע"ג יסוד לכו"ע לינה מועלת ועוד כ' שם דאפילו ירידה מקדושה חמורה לקדושה קלה מיקרי אם יורידו ממזבח ע"ג יסוד עיי"ש. [וזה כשיטת הר"מ (פ"ג) מה' פסוהמ"ק דאסור להוריד ממזבח ע"ג הרצפה אפי' כשר גמור דיעלה אח"כ עיי"ש ועיין רש"י ושטמ"ק זבחים (פ"ה ע"א) דמחלקי' בזה וכעי"ז כ' התו' מנחות וז' ע"ב) דגנאי להשים מכל"ש לכל"ת ואכמ"ל] ואף דכ' הש"ס בזבחים (נ"ח ע"א) אילימא אמה יסוד ואמה סובב הוא גופי' דמזבח הוא זה דוקא לענין שחיטה אבל לענין לינה שאני. ומחציו ולמעלה יש בו יותר קדושה כמש"כ התוס' יומא (מ"ה) הנ"ל ולפי"ז יש לומר דגם עיקר מקום המערכה יש בו עוד יותר קדושה משאר מקומות דמזבח [הגם דיש לחלק מחמת הטעם דאין עושין מערכה ע"ג יסוד משא"כ ע"כ סובב מחלוקת בזה בזבחים (ס"ה ע"א) אם עושין מערכה ע"ג סובב ומוקי לה בגבורת ארי במלואים שם דאותו תנא ס"ל דעושין מערכה ע"ג סובב ע"ש לכך שפיר כ' התוס' יומא (מה) שם חילוק

בין יסוד לסובב משא"כ מסובב למקום מערכה י"ל דאין חילוק ביניהם לענין קדושה, שבעצם המזבח מ"מ במק"א הארכתי בדברי הראב"ד (פ"ב) דתמיד דמביא בשם חכמי הצרפתים דעל המזבח של משה היו עושין שאר מערכות ע"ג יסוד וע"ג סובב עיי"ש וחילקתי מדברי הש"ס זבחים (ס"ה) דמבו' בפשטות דע"ג יסוד אין עושין מערכה דאם לא כן ימלוק גם כן למטה והתנא ס"ל דדוקא אמה למטה מרגליו מולק משא"כ עוד יותר למטה אסור, מטעם דמלק והקטיר זה הוה סימן וסיבה דהתורה סימנה דצריך שיהי' למעלה וגם במקום עיקר הקטרה לכך אם עושין מערכה ע"ג סובב שוב הוה למעלה וגם כן מקום הקערה לכך מותר משא"כ למטה אף אם נימא דעושין מערכה מ"מ הא לא הוה למעלה ועי' תוס' זבחים (ס"ה ע"ב) ד"ה הבדיל ובתוס' קנים דף (כב) ד"ה חטאת דהק' למה מלקה למטה פסול עיי"ש ולפי"ד יש לדון בזה ואכמ"ל ודו"ק. לכך שפיר חקר הטה"ק אם מולק ע"ג רצפה לר"י דקידש המלך את תוך החצר להקטיר קרבנות ע"ז רצפה בזבחים (נט) וכ"מ וספיקו עפי"ד הנ"ל, לכך אין ראי' משם דע"ג יסוד אין עושין מערכה וא"ל ובעיקר דברי הראב"ד דהוה ד"ת י"ל בין מערכה למערכה ואכמ"ל ושוב דברנו עולין כהוגן דמקומות מקומות יש במזבח]:

וכן יש להעיר מתוס' זבחים (נ"ד ע"א) ורב דכ' דרבוע דבעינן הוא דוקא במערכה אבל בשאר מקום מזבח לא קפדינן [וכעין זה בתוס' מנחות דף (לה.) ד"ה תפילין מרובעות אם דוקא במקום מושבן או כולה עיי"ש] מבואר גם כן דמקום מערכה שאני משאר מקומות המזבח ועי' במשך חכמה פ' תרומה מש"כ בזה. ואם כן יכולין לומר דמקום המערכה גורמת בקדושתה שלא יפסול בלינה. ואם כן י"ל הא דכ' ר"פ דמעלה ומלינה מיירי בכה"ג דמעלה ע"ג מקום מערכה דאין בוערת שם אש עתה וע"ז אין הקפדה, אפילו לפי"ד הרמב"ן (פר' צו) דחי' שם דאם נכבה מאליו הכהנים עוברין בעשה דאש תמיד תוקד עיי"ש זה דוקא אם כל המערכה נכבה משא"כ אם נשאר רק מקצת מקום דנכבה דאין עוברין על העשה אם לא בכבי', בידים דעוברין על לאו ביומא (מו) וא"ל, [ועי' (פ"ב) דתמיד היכן הי' מקום המערכה) ולכך אין מועלת לינה וזה ככ"ע דלא פליגי על מקום המערכה כמש"כ הק"א הנ"ל, ולפי"ז י"ל הא דכ' רש"י דאין לינה מועלת ר"ל גם כן כה"ג במקום המערכה ואזיל אליבא דכ"ע ופשוט:

ג) ואפילו לפי"ד הטעם הראשון דלכך אין מועיל לינה בראשו של מזבח משום דכבר התחילה הקטרה ואם כן לפי"ז אין לחלק כלל בין מקום מערכה לשאר מקומות רק החילוק דבמערכה ומשלה בהן אור בודאי כבר התחילה הקטרה אז לכ"ע אין לינה מועלת משא"כ אם עדיין לא התחילה הקטרה דהיינו המשלת האור אז שוב הדרא

מחלוקתי' אם מועלת לינה או לא ואם כן נסתר תי' הנ"ל דליכא לאוקמי' דמעלה ע"ג מערכה כמש"כ רש"י זבחים (פ"ז) הנ"ל דמקום מערכה אין מועיל לינה ז"א וע"כ ר"ל מערכה היינו משלה אור דהיינו מעשה המערכה וע"ז יעבור על העשה דעלי' השלם אם יניחנה על מקום מערכה וימשל בו האור וע"כ מלינה בלי משלה בהן אור ואם כן שוב מקום מערכה אין לו חייס יותר משאר מקומות ופוסלת לינה לרבא ושוב נסתר תי' דלעיל:

ד) **מ"מ** יש ליישב עפי"ד הש"ס מנחות (כו ע"ב) כאן לקלוט וכאן להתיר דלקלוט הוה בכ"ש מבואר דמשלה בהן קצתן מונע הפסול דשקיעת החמה ע"ש ברש"י [ועי' בראב"ד תו"כ (פר' צו) כ' בענין זה דקולט דמותר להקטיר בלינה עיי"ש] ועי' רש"י בזבחים (מג ע"ב) דמשלה בהן את אור במקצתן מפקיע הפסול וכ"ש דאין מניח לחול כמש"כ הש"ס נדרים (עו) דאם טמאים ונזרעו טהורין זריעין מעיקרא מבעי' וכעין זה בערכין (כט) השתא מכורה כבר יצאה עכשיו שאין מכירה אין דין שלא תמכר [וכבר האריך בזה במשנה למלך (בפ"ג) מה' פסולי המקדש אם צריך משלה ברובן או במקצתן] וכ"כ במנ"ח מ' (צ') דבמשלה בהן האור אינה מועלת לינה עיי"ש ואם כן שפיר משכחת לה בכה"ג שמשלה בהן אור במקצתן. ואיסור דהקטרה לאחר תמיד של בין הערבים אין כאן כמו שחידש בתבצלת השרון סי' (ל"ז) דהקטרה שאין מרצה מותר קודם תמיד של שחר מטעם דהקטרה כה"ג לא היה בכלל האיסור עיי"ש ואם כן בנ"ד נמי דבמשלה בהן אור רק במקצתן אין מתיר כמ"ש הש"ס מנחות (כ"ו ע"ב) קומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה משיצית האור ברובן וכ' התוס' שם דה"ה אימורים כן הדין עיי"ש ובתוספתא (פ"ט) דזבחים ובירו' (פ"ב) דיומא וסוטה וכן הלכה, אבל במקצתן אין מתיר וממילא שוב אם כן האיסור דעלי' השלם כנ"ל לכך שפיר מעלה ומלינה ונכון שו"ר שחידש כן בחי' ריא"ף שם דאם משלה בהן אור רק במקצתן אין בו העשה דהשלמה וברוך שכוונתי וכו' וממילא הא דכ' רש"י פסחים (נ"ט) הנ"ל דאין לינה מועלת ומיירי בכה"ג שמשלה בהן אור רק במקצתן. ולולא מה שמסיק רש"י שם לד"ה לא ירדו דהוה דבריו כפולים כמו שהעיר בשאלת כהנים תורת מנחות (ק') הי' שפיר עולה כהוגן ראשית דבריו. וע"כ הא דכ' לד"ה לא ירדו ר"ל אפילו אם נימא דלינה מועלת, וע"ז שפיר הק' המשנה למלך וב"ט הנ"ל הא עובר על בל ילין, ואם לא דנימא דכיוון לדברינו ור"ל לד"ה לא ירדו אפילו לא משלה בהן האור ואם כן אם הכא איירי במשלה בהם אור מעלינן חד דרגא ומפקיע הפסול גם כן עפי"ד זבחים (מ"ג ע"ב) אם כן שוב מותר להלין לכתחילה גם כן דאין מניח מיד לחול הפסול כנ"ל וחדא קאמר דאין לינה מועלת מטעם דאם עלו לא ירדו לכך

מותר לכתחילה להלין וכן מבואר במאירי פסחים (נט.) הנ"ל דכ' וילינו שם עד למחר שהרי אין לינה פוסלת בראשו של מזבח ומקטירין למחר אחר שלא ירדו ע"כ דלכאורה צ"ב דהא למ"ד אין לינה מועלת מותר לכתחלה גם כן לעלות כמ"ש בזבחים (פ"ז ע"א) אליבא דרבה עיי"ש אם לא כדברנו דחדא קאמר דמיירי בכה"ג דמשלה בהן אור ולכ"ע אין לינה מועלת מטעם דלא ירדו כנ"ל וא"ל ודחוק קצת:

ה) **ולולא** דברנו הי' יצא' לנו מדברי רש"י פסחים (נט) הנ"ל ד"ח דהא רש"י כתב דלכך מלינה מטעם דלד"ה לא ירדו ודייקו מזה דס"ל לרש"י אפילו אם נימא דלינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח מ"מ מותר להלין מחמת דמ"מ לא ירדו כמו שהארכנו לעיל ואעפ"כ כתב בתחלת הדיבור שם וז"ל מעלה ומלינה ולמחר יקטירנה לאחר תמיד של שחר ולינה אינה פוסלת בראשו של מזבח לד"ה לא ירדו ע"כ והדגיש רש"י דמקטיר דוקא לאחר תמיד ש"ש. משא"כ קודם אסור מחמת איסור דהעולה עולה ראשונה יומא (לג) וכ"מ אף דס"ל לרש"י דהאימורים נפסלין בלינה רק דמ"מ לא ירדו מטעם דלא גרע משאר פסולין כמש"כ רש"י זבחים (פ"ו ע"א) עיי"ש כמו שדייקו במל"מ וב"ט. ורש"י כתב בזבחים (פב ע"א) אף דפסולין שעלו לא ירדו מ"מ ארצוי' מיהו אין מרצה עיי"ש וכן הוא בתוספתא דקרבנות (פ"ה) ואם כן כיון דאין אותה הקטרה מרצה שוב מותר להקטיר אף קודם תמיד של שחר כמו שחידש בתה"ש שהבאתי לעיל וכן חידש רא"ף פסחים (נ"ט) דהיכא דאין מתיר שיריים כגון משלה בהן קצתן גם כן אין בו איסור דעלי' השלם ולכאורה הוא היפך דבריהם למה דוקא יכול להקטיר לאחר תמיד ש"ש ועי' מאירי פסחים (נ"ט) דכ' ויקטירנה למחר סתמא עיי"ש. אבל לפי"ד ניחא דרש"י אזיל שם אליבא דכו"ע דאין לינה מועלת בכה"ג דמשלה בהן אור אז שוב אין האימורים נפסלין כלל והוה הקטרה כשרה למחר ומרצה גם כן לכך שפיר הדגיש דוקא לאחר תמיד של שחר מותר להקטיר משא"כ קודם תמיד ש"ש אסור מחמת העשה דהעולה עולה ראשונה ואכמ"ל:

ו) **אמנם** לדברינו שוב יקשה קו' המפו' במאי פליגי ר"ח דמוקי בחטאת העוף ור"פ דמוקי בחטאת בהמה ומלינה ע"ג מזבח בפסחים (נט) דליכא לתרץ כמ"ש במרכבת המשנה הנ"ל דר"ח ס"ל דלינה מועלת הא בכה"ג דמשלה בהן אור כו"ע מודו דאין למברש"מ וא"כ שוב יקשה קו'. אבל נראה ליישב דדברינו דלעיל תלוי' אם להפקיע הפסול די שתמשול האור במקצתו כשיטת רש"י זבחים (מ"ג ע"ב) או שתמשול האור ברובו כשיטת הר"מ בה' פסוהמ"ק (פי"ח ה' כא) וכבר האריך בזה במל"מ (פ"ג) מה' פסוהמ"ק, ואם כן י"ל דפליגי ר"פ ור"ח בזה דר"פ ס"ל כשיטת רש"י. דדי אם משלה בהן אור רק במקצתן ומפקיע הפסול ומתיר האימורים הוא דוקא ברובן כמו דקי"ל להלכה

ואם כן כיון דאין מתיר במקצתן שוב אין בו העשה דהשלמה כמו שהבאתי לעיל לכך שפיר יכול להלין וימשל במקצת ועי"ז לא יפסול בלינה, משא"כ ר"ח אפשר דס"ל כהר"מ דאין מפקיע רק ברובן. ואם כן לעלותו ע"ג מזבח ושתמשול בו את האור ברובן א"א דהא אז מתרת ושוב יעבור על העשה דהשלמה ור"ח לשיטתי' דס"ל דלינה מועלת ע"ג המזבח כמו שמבו' בתוס' זבחים (פ"ז ע"א) ד"ה מה חצות עיי"ש ובק"א ושתמשול האור ברובן כדי שלא יפסל בלינה א"א מחמת עשה דהשלמה. לכך מוקי לה בחטאת העוף דאין למזבח אלא דמה [ובמל"מ לפ"ג) מפהמ"ק תלוי הפקעת פסולין בהיתר שיריים אם די בזה במשלה בהן במקצתן ג"כ די בזה וכ"כ בח"ד הספרדי (פ"ט) מתוספתא זבחים ותורה כפטיש וכו'] ופשוט:

ז) **וזה** דוקא אם אמרינן דלהתיר האימורים המה דוקא ברובן כמו שפסק הר"מ וכר"י דס"ל כן במנחות (כ"ו ע"ב) וכ' התוס' דה"ה אימורים משא"כ לר' חנינא דס"ל שם משמשלה האור אפילו במקצתן עיי"ש וברש"י ואם כן שוב אין יכול להניח ע"ג המזבח ולמשול במקצתן דהא תי"מ מתרת ושוב יש בו האיסור דעשה דהשלמה. ואם כן כל עצה דלעיל א"א לעשות. ולפי"ז יכולין לומר דר"פ ור"ח מחלקותם בזה דר"פ ס"ס דמתיר ברובן משא"כ ר"ח. ועיין בטורי אבן ר"ה ל' שהאריך במאי פליגי ת"ק ור"י בנו של ריב"ב. ולפי"ד יכולין לומר דת"ק פליגי בזה דת"ק ס"ל כר"ח דלהתיר שיריים המה די במקצתן וכסתמא דתתוספתא (פ"ט) דקרבנות קומץ שנתנו ע"ג אישים שיריו מותרים וכן אימורים עיי"ש ועדיפא מינה ס"ל לר"ח בירושלמי (פ"ב דיומא) קומץ שהפריחתו הרוח שיריו מותרין עיי"ש לכך אסור למשול במקצתו ושוב אין עצה להלין דהא יעבור על לא ילין משא"כ ר"י ס"ל דמתיר דוקא רק ברובן שוב יש בו אותו תקנה להלין ע"ג המזבח ולמשול האור במקצתן כנ"ל לכך ס"ל אף מחוסר כפורים דשאר ימות השנה מותר להביא קרבנו ולהלין וא"ל, [ובפרט לפ"מ שרוצה לומר בחסדי דוד הספרדי (פ"ט דתוספתא) דהקרבנות דהרמב"ם יפרש דהא דס"ל לר"ח משמשלה בהן האור כולו ור"י לקולא פליג עיי"ש בודאי הי' ניחא דברינו דלד"ה הי' צריכין עכ"פ רובן וא"כ אפשר להלין. אמנם דבריו נפלאים מירו' יומא (פ"ב ה"א) דא"ר חנינא קומץ שנתנו ע"ג אישים והפריחתו הרוח בפריחה אחרונה נתכפרו הבעלים ר"י משיאחז האור ברובו. מפורש דר"ח ס"ל דדי אפילו לא נאחז האור רק במקצתן דתיכף כשזרקו ע"ג אישים מסתמא תיכף נאחז בו קצת אור כמ"ש בח"ד שם על ל' התוספתא שנתנו ע"ג אישים ור"ל שנאחז בו קצת אור וגם התוס' (פ"ט) דקרבנות מאן תרמי' וא"ל]:

א) ולפי"ד דלעיל יתיישב שפיר ק' התוס' זבחים (נ"ו ע"א) על הא דקאמר הש"ס אמר ריב"א מניין לדם שנפסל בשקה"ח שנאמר ביום הקריבו את זבחו יאכל ביום שאתה זובח אתה מקריב וכו' וכ' רש"י שתהא הקרבה וזביחה ביום אחד ולא מהני לי' הלנה בראש המזבח לאכשורי לזריקה למחר ע"כ והק' בתוס' הניחא למ"ד דאין לינה מועלת בראשו של מזבח אבל למ"ד מועלת לינה בזבחים (פז) מאכ"ל ובזה דחו פי' רש"י ז"ל, וכן כמתכונתו הוא בתוס' מנחות (כ' ע"ב) ד"ה נפסל והק' על רש"י ז"ל ודחו פי' עיי"ש (ועי"ז הכרחו לי' לחדש דנפסל הדם מתחילת שקיעה וכבר העיר על דבריהם הרבה בש"א (סי' י"ז) ואכ"מ) אבל לפי"ד דלעיל דעל מקום המערכה לכ"ע לא נפסל בלינה ניחא דרש"י לשיטתו אזיל בזבחים (פ"ז ע"א) דעל מקום המערכה אין פוסל לינה כמו שמדייק שם בק"א ואם כן י"ל דרש"י דנקט דאין מועיל לינה ע"ג המזבח ר"ל בכה"ג שהעלה על מקום מערכה דאז לכ"ע אין לינה מועלת. וע"ז גזרה התורה דדם נפסל מחמת דלא הי' ביום הזביחה אמנם זה דוקא אם נימא כטעם שני שהארכנו לעיל דעצם מקום מערכה מחמת קדושתה פועלת בדבר ומתנגדת לפסול לינה שפיר אין נפ"מ בין דם לאימורים. משא"כ לטעם ראשון דיחוס דמקום מערכה הוה מחמת דמשלה בהן אור. ואם כן בדם דכ' התוס' זבחים (מ"ב ע"ב) ד"ה הקומץ דבדם לא שייך משלה בהן אור ואם כן שוב אין נפ"מ לגבי' מקום מערכה משאר מקומות המזבח. ואדרבה מערכה לדם אפשר גרע יותר דעיקר הטעם זה הוה דאין לינה מועלת מחמת דתשובה כאלו כבר התחילה הקטרה כנ"ל וה"ה בדם מקרי התחלת זריקה. ואם כן אדרבה דאם מונח על המערכה גרע יותר דאין שם מקום זריקה כמש"כ התוספתא דזבחים (פ"ו) ותוספתא יומא (פ"ג) לפנים מן הקרן פסול וכ"פ הר"מ ה' פסוהמ"ק (פ"ב ה"ט) [ובדברי התוספתא (פט) דקרבנות דם כדברי ר"ג זורקו ע"ג "אישים" אבאר בע"ה במ"א] וא"כ שוב יקשה ק' התוס':

ט) ונראה דרש"י לשיטתו אזיל בזבחים (פ"ז ע"א) ד"ה או דילמא בסופו ולא כל"ש כשלחן ודייקי מזה דס"ל לרש"י ז"ל בכלי שרת לא מהני לינה. וכבר הבאתי לעיל גם כן דעת הפנים יפות פר' (צו) דס"ל כן. וחידש עי"ז בזרע אברהם דבמזבח של משה דהוה כל"ש כ"ע מודי דאין לינה מועלת עיי"ש. ואם כן אפשר דרש"י ר"ל אותו מזבח של משה אם העלה עליו הדם דלכ"ע אין לינה מועלת בו וה"א דיהי' כשר הדם קמ"ל קרא דאסור מחמת דאין ביום הזבחיה:

י) ועוד י"ל ק' התוס' זבחים (נו) על רש"י דכ' דמעלה ומלינה והק' הניחא למ"ד לינה אין מועלת, אלא למ"ד מועלת מאכ"ל י"ל דמשכחת לה שהכניס הדם לפנים ומלין ע"ג מזבח הפנימי במקדש אף שאין ראוי לו בזבחים (כ"ז ע"ב) והוה כלי שרת כמש"כ

הש"ס שם האי האי רצפה והאי כלי שרת עיי"ש ואם כן אפשר לר"מ דפסק (בפ"ג מה' פסולי המקדש ה' יא) כרבא דלינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח מ"מ במזבח הפנימי מודה דאין לינה מועלת כמו שהארכנו לעיל מזבח של משה ואם כן לדידן דקי"ל כרבנן דדוקא חטאת שנכנס לפנים לכפר פסול בזבחים (פ"א ע"ב) וכ"מ כמו שפסק הר"מ בה' פסוהמ"ק (פ"ב הי"ג) ואם כן שפיר יש נפ"מ כגון שהכניס שאר קרבנות דאין נפסלין בביאתן להיכל ועי' זבחים (צ"ב ע"ב) לענין חטאת העוף שהכניס דמה בצוארה לפנים אם נפסל עיי"ש ושפיר הי' נפ"מ לנ"ד] ואיסור דביאה ריקנית במנחות (כ"ז ע"ב) שלא יעבור. משכחת לה כגון שנכנס להשתחוות דמותר כמש"כ התוס' מנחות (כ"ז ע"ב) ד"ה להיכל ואפילו לק"ק גם כן מותר ליכנס ולהשתחוות עיי"ש בתוס' ובמפורשים שם אפילו לפי"ד הסמ"ג הובא דבריו בפס"מ בה' ביאת מקדש (פ"ב ה"ד) דדוקא בגמר עבודה מותר להשתחוות משא"כ זמן אחר אסור ובצדו נדפס בשם תיו"ט דאף התו' ס"ל כן עיי"ש ג"כ אין נפ"מ לדברנו דמיירי שהכניס הדם בשעה שנכנס להשתחוות בגמר עבודה. או שהכניס ב' מזרקות של דם כשר ודם פסול כמש"כ הש"ס יומא (נ"ג ע"א) כגון שהכניס ב' מחתות דאין מחיוב על ביאה ריקנית עיי"ש ובאותה הכנסה העלה ע"ג המזבח. ואם כן להר"מ דפסק דלינה מועלת ע"ג המזבח הא הוא פסק כרבנן דדוקא חטאת שהכניס לפנים פסול משא"כ שאר קרבנות ואם כן שפיר נפ"מ לשאר קרבנות שהכניס לפנים להיכל והעלה ע"ג המזבח הפנימי דאז לכ"ע אין לינה מועלת ואם כן הו"א דמותר לזרוק למחר קמ"ל הקרא ביום הקריבו את זבחו ביום שאתה זובח אתה מקריב וכו', [ועי' זבחים (פ"ב ע"א) לענין אם נכנס לכפר אף על פי שלא כיפר עיי"ש מחלוקת בזה ונפ"מ לנ"ד וג"כ לענין דרך משופש עיי"ש וא"ל] וגם אם נימא דשיטת רש"י הוא דבכל כלי שרת אין מועלת לינה כמו שמדייק בטל תורה זבחים דף (פ"ז ע"א) מד"ה א"ד וכ"כ בפני' פר' (צו) ואם כן בפשטות ניחא ק' התוס' דמשכחת לה שמלין בכלי שרת אולם כבר הערו ע"ז מסוכה (נ) ומנחות (נא וצ"ה) וכ"מ והארכתי במ"א וגם יש לחלק מכל"ש דעלמא לכלי שרת של שלחן כמו שהבאתי בזה הסימן אות ב' עיי"ש ואין לכפול הדברים. ורש"י כתב כמו כלי שרת של שלחן עיי"ש ואפילו לפי"ד הפנ"י דס"ל דכל כל"ש אין מועלת לינה ג"כ י"ל בנ"ד וא"ל יותר:

יא) [**ומש"כ** ליישב דברי רש"י זבחים (נו) בס' כוכב מיעקב סי' ק"ג דמותר להלין ואין בו איסור דהעלאת פסולין מטעם כיון דנעשה ממילא כמש"כ הש"ס זבחים (ע"ז) מנחות (מ"ח) חולין ממילא הוה עיי"ש ה"ה בנ"ד הפסול ממילא הוה עכת"ד וזה כסברת הט"א ר"ה ל' דמוקי' מחלוקת בין ת"ק לר"י בפסחים (נט) כה"ג אם מותר לגרום פסול עיי"ש

אבל בוודאי עדיין לא העלה ארוכה ניהו דתיקן בזה שלא יעבור על איסור העלאת פסולין דנוהגת בכל הפסולין כמש"כ רש"י חולין (פ"א ע"ב) ועיין תוספתא דתמורה (פ"א) ובש"ס שם מ"מ הא עובר על לא ילין חלב חגי דעיקר איסורו הוה דבר שמאליו נפסל בלינה והוה לאו שאין בו מעשה עי' פסחים (פ"ד ע"א) וכ"מ ואם כן הא יעבור על לא ילין כמו שהק' הב"ט על ט"א ר"ה (ל) עיי"ש. ועי' רשב"א מגילה (כ') על מתני' דמוספין כל היום הק' הא אסור להקטיר קודם תמיד של שחר ואחר תמיד של בין הערבים ותי' דהכשר מוספין כל היום רק דבר אחר מעכבן ע"כ, וכ' הט"א שם וחגיגה ט"ז (ט"ז) דעיכוב דבלילה אסור להקריב הוה דבר אחר בסוג מעכב לענין מעשה ז"ג עיי"ש ואם כן י"ל דאיצטריך קרא דביום הקריבו דבלילה הוה עצם איסור ונפסל וי"ל מדמיאנו בזה מבואר דרצו לתאר נפ"מ דיהי' מותר להקריב לולא הקרא ואם כן שוב מאי תיקן הא יעבור על לא ילין. ומ"ש דיהי' נפ"מ אליבא דרש"י אם מותר לעלות בלילה וע"ז איצטריך קרא דאסור עיי"ש עי' בשטמ"ק אות (ט"ו) זבחים (נ"ו) שם וז"ל פ"ה דבעי' היכא שהעלתהו מיד אחר שקיעת החמה קודם עמוד השחר בראשו של מזבח דלינה אין מועלת ע"כ וזה מפורש דרש"י ר"ל הנפ"מ היכא דהעלה בלילה ולא דר"ל הנפ"מ אם מותר לעלות בלילה וא"ל):

יב) ובעיקר הדבר מש"כ דלמ"ד דלינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח דעובר על בל ילין כמו שהארכנו לעיל לענ"ד יש לדון בזה דהנה בזבחים (נ"ו ע"ב) איתמר המחשב לאור שלישי חזקי' אמר כשר רי"א פסול דהא אידחי לי' מאכילה ע"כ מבואר דמחלוקתם הוא כך כיון דהוא מחשב רק על זמן כזה שעדיין לא הגיע זמנו לשורפו רק דנפסל לבד ס"ל לחזקי' דאין הזבח נפסל, הגם דבמחשבת פיגול ע"כ אין הטעם דמחשבה כמעשה כמו דא"ל לר"י מחשבת הינוח דפסול מטעם מחשבה כמעשה בזבחים (ל"ו) וכ"מ. ועי' תוס' זבחים (כ"ז ע"א) ד"ה יצא כ' דאפילו לר"י דס"ל מחשבה כמעשה היינו דוקא דבמעשה יהי' פסול גמור עיי"ש ואם כן לכאורה י"ל דזה הוה טעמא דחזקי' כיון דבזמן זה עדיין לא הגיע זמנו לישרף ואיקרי עדיין פסולו קליש לכך אין בו פיגול ז"א כמ"ש התוס' זבחים (ל"ו ע"א) ד"ה הכא דבפיגול אין הטעם דנפסל מחמת מחשבה כמעשה דאל"כ בטלת תורת פיגול עיי"ש. וע"כ הטעם הפשוט הוא כיון דעדיין לא הגיע זמן שריפתו מיקרי עדיין זמנו אף דאסור באכילה כמו לאחר חצות בפסח לראב"ע דאסור באכילה בפסחים (קכ) וברכות (ט) וכ"מ. ואפ"ה אם חישב לאכול אחר חצות דאין בו פיגול כמ"ש בתוספתא (פ"ה) דפסחים הובא באור זרוע ה' פסח סי' (רל"א) הפסח אינו נאכל אלא בלילה ואינו נאכל אלא עד חצות ואין חייבין עליו משום נותר ואין מחשבה פוסלת

בו משום פיגול [וע"כ הא דקתני אלא עד חצות ע"כ מן התורה כראב"ע כמו שמדייק הש"ס זבחים (נ"ז ע"ב) עיי"ש] ועי' בתוספתא (פ"ד) דפסחים השוחט את הפסח לאכול בי"ד כשר ע"כ. אף דאסור לאוכלו מ"מ כשר דעיקר תליא באם הגיע זמנו לישרף [מדברי התוספתא (פ"ז) הלז בל"ז אין ראי' דיש לחלק דהתם יוכשר אח"כ כמו שהאריך בזה בבית האוצר ח"א ואכ"מ] ועי' תוס' ד"ה נפסל במנחות (כג) בסופו:

והנה ראיתי בצפנת פענח להגאון ר"י ראזין זצ"ל ה' תרומות דף ל"ה דחקר לראב"ע דס"ל בפסח עד חצות וכן לחזקי' דמכשיר המחשב לאור שלישי אם עובר על לא ילין מיד או לא עיי"ש וספיקו הוא גם כן כמו שהארכנו דלאו דלא ילין אין עובר רק אם גורם פסול כמו שיתבאר בע"ה הלאה מדברי הר"מ (פ"א ה"ז) מה' פסח וכ"מ ואם כן כיון דבלילה לא אינתיק לשריפה שוב אין פסולו כ"כ לכך אין עובר א"ד כיון דמ"מ נפסל באכילה עובר ויצא לנו מזה דמחשבת פיגול ולא דלא ילין יהי' תלוי זה בזה:

יג) ופלא שלא העיר מדברי התוס' ברכות (ט' ע"א) ד"ה ר"א וא"ת היכא מצי למימר דלראב"ע עד חצות והכתוב לא תתורו ממנו עד בוקר דמשמע עד הבוקר מיהו מצי לאוכלו וי"ל דמצי למימר דלא תעשו דבר שיבוא לידי נותר עד הבקר וכו' עיי"ש וכעי"ז כתב בירושלמי פסחים הובא בתוס' פסחים (נ"ט ע"ב) ד"ה בי"ד שומריהו שלא יבוא לידי בל ילין] מבואר מתוס' דלאו אינו עובר בחצות רק כדי דהפירוש הפשוט לא יסתור לדבריו מפרשו שומריהו שלא יבוא לידי בל ילין עיי"ש ובמפורשים וכן מדייק מהתוס' כדברינו בזבחי תודה להג' החפץ חיים זצ"ל זבחים (נ"ו) וכן כתב להדיא בשו"ת רמ"ע מפאנו זצ"ל סי' א' דלאחר חצות אין בו רק איסור עשה דנפקא לי מגז"ש הזה הזה משא"כ לאו ליכא עיי"ש וכן הוא דעת הפרמ"ג או"ח סי' תע"ז במ"ז ועי' בז"ת שם שגם כן כתב דכיון דלאחר חצות לית בי' הלאו דלא תותירו שוב לית בי' מחשבת פיגול ותלוי זב"ז, והא דא"ל לר"י בזבחים (נ"ו) כיון דאידחי' לי' מאכילה הוה ליה נותר לכך הוה פיגול מטעם דבאמת אשכחן דאפילו שלמים ביום ב' מיקרי נותר כדאיתא בספרא פרשת צו על פסוק זה [וכ"כ בשטמ"ק זבחים (נ"ו ע"ב)ורמב"ן פרשה צו] רק דהתורה התירה וא"כ כיון דנפסל עתה ואסור באכילה שוב מיקרי נותר עיי"ש משא"כ חזקי' ס"ל כיון דעדיין לא אינתיק לשריפה עדיין לא מיקרי נותר:

ולפי"ז יש לחדש היכא דלנו ע"ג המזבח דאז לכ"ע לא ירדו בזבחים (פ"ז) אין עובר על לא ילין כיון דהאימורים נקטרין ולא אינתיק לשריפה. והקטרה שאח"כ הוה הקטרה גמורה כמו שהארכתי במ"א מרש"י זבחים (ק"ט ע"א) דכהן מחויב להפוך בצינורא. וזר מחויב עליהן ביומא (כ"ד ע"ב) ומכ"מ, ואם כן דודאי לא מיקרי אינתיק לשריפה ואפילו לר"י

דפוסל מחמת דאידחי' מאכילה מ"מ הכא מודה כיון דהכא לא אידחי' אפילו מאכילתו דהא לכ"ע לא ירדו ומקטירין אותו ע"ג המזבח. וכמו שהבאתי לעיל דברי הז"ת דבאמת שלמים ביום ב' הוה נותר רק דהתירה התורה אכילה לכך אין עובר ואם כן בנ"ד נמי דבאמת הוה נותר וכיון דמקטירין אותו שוב אין עובר. וכן מבואר מפשטות הלשון הש"ס בזבחים (פ"ז ע"א) בעי מיני' רבא מרבה לינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח או אין מועלת ה"ד אילימא דלא ירדו השתא לנו בעזרה אמרת דלא ירדו וכו' אלא דירדו וכו' ע"כ. דיש לדייק מה פריך הש"ס ה"ד אילימא דלא ירדו מה לו לגרור נפ"מ צדדים הם הנפ"מ אמר מיד בבעיתו לינה מועלת או אין מועלת ור"ל אם לינה מועלת גם כן הוה עלה שם לינה ועובר על לא ילין. ואם לינה אין מועלת אין עלה שם לינה ואין עובר על לא ילין. מבואר מזה דאין ספיקו אם עובר על לא ילין או לא דזה ברור לו דאין עובר בכה"ג שמונח ע"ג המזבח כיון דלא אינתיק לשריפה וגם לא אידחי מאכילה כמו שהארכנו לעיל. רק ספיקו בכה"ג דירדו אם יעלו אין עובר ואם לא יעלו עובר ויש להסביר הענין בכמה ענפי וא"ל:

יד) ולפי"ז עולין דברי רש"י פסחים (נ"ט ע"א) ומאירי שם כמין חומר דכ' דמעלה ומלינה בראשו של מזבח ואין לינה מועלת בראשו של מזבח לד"ה לא ירדו. דהערו דהא יעבור על לא ילין ואם ר"ל למ"ד אין לינה מועלת. אם כן למה כפל דבריו לד"ה לא ירדו. אבל לפי"ד ניחא שפיר דבאמת ר"ל אליבי' דכ"ע אפילו לרבא דס"ל בזבחים (פז) דלינה מועלת ובפרט שהר"מ פסק כוותי' (בפ"ג ה' יא) מפסוהמ"ק אף על פי כן מעלה ומלינה ע"ג המזבח ודתקשה לך הא יפסול בלינה ע"ז כ' כיון דלא ירדו ואם כן שוב מקטירין אותו ואם כן שוב לא נפסל מאומה וגם האש מפקיע כל הפסול כמש"כ הש"ס זבחים (מג) ואם כן לא עבר על לאו דלא ילין. ועל דגורם להקטיר הקטרת פסולה ע"ז אין עובר כמש"כ הט"א ר"ה (ל) דהא הוה רק גורם כמש"כ הש"ס מנחות (מח) וזבחים (ע"ז) חולין ממילא הווין וא"כ שפיר יכולין להלין וא"ל:

טו) ויתיישב שפיר דברי הש"ס זבחים (פ"ז ע"ב) איבעי' להו אויר מזבח כמזבח דמי או כו' מתקיף לה רבב"ח אי אויר מזבח כמזבח עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה פירש"י דאפילו קיים זה מחשבתו ושהה עד למחר בת הקטרה הוא דפסולין שעלו לא ירדו עיי"ש והק' מו"ר הגאון האמתי שליט"א בספרו שיח השדה כלל ה' הא מ"מ אסור להלינו עד למחר משום לאו דלא ילין ואם כן שפיר מהני מחשבה לפגל כיון דאסור להלינה מדין וחייב להקריב קודם שתפסל בלינה עכ"ד. אבל לפי"ד ניחא דהנה בזבחים (נ"ו ע"ב) המובא לעיל המחשב לאור שלישי חזקי' אמר כשר דלא אינתק

לשריפה ור' יוחנן פסול הטעם דהא אידחי לי' מאכילה והארכנו לעיל דע"ג המזבח אפילו ר"י מודה דכשר מטעם דלא אידחי' מאכילה דהא מקטירין אותו. ואם כן שפיר לא חלה עליו מחשבת פיגול דהא לא אידחי' מאכילה. ושפיר מק' הש"ס עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה אם אויר מזבח כמזבח וקלטונהו מזבח ואם כן לא מהני פיגול. ונכון:

טז) אמנם יש להעיר מדברי קו' התוס' יומא (כ"ט ע"א) ד"ה אלא בא"ד ותימה דאמר בס"פ א"ד פסחים (ע"ג) שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם יצא לבית השריפה ואי אמרת לא בעי עקירה פסולו מחמת מאי קא הוה משום דשחטו אחר תמיד של בין הערבים הא אמרינן דלמצוה בעלמא וי"ל אם הקריבו כשר אבל אסור להקריב האימורים אחר התמיד ולהכי יצא בשר לבית השריפה וא"ת ויעלה וילין אותו בראשו של מזבח וי"ל דסבר כמ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח. עכ"ד. וכן הוא בתוס' מנחות (מ"ט ע"ב) ד"ה ת"ל עיי"ש. ואם כדברנו דלד"ה אין עובר על לא ילין כיון דלא נפסל שוב הא יכול להלינו בראשו של מזבח דלד"ה לא ירדו כמו בפסחים (נט) ושוב יקשה למה נשרפת בשביל ששחטו אחר תמיד של בין הערבים. ויש ליישב עפי"ד הש"ס פסחים (נט ע"ב) דרב כהנא רמי כתיב לא ילין חלב עד בקר הא כל הלילה ילין וכתיב והקטיר עלי' חלבי השלמים עלי' השלם כל הקרבנות כלם הוא מותיב לה והוא מפרק לה כשנתותרו ופירש"י כיון דכבר נראה להקרבה מבעוד יום מותר אף לאחר תמיד של בין הערבים [ועי' בתוס' מנחות (כו ע"ב) ד"ה אלא כן פירשו כרש"י ז"ל אמנם המזרחי שמות (כ"ג) מביא בשם ר' שמעיהו דמפרש כשנתותרו היינו אברי התמיד לכך מותר ואכמ"ל] מבואר הא דברים דלא היו ראוים להקרבה מבעוד יום אסור אח"כ מטעם העשה דהשלמה וכ"כ הברוך טעם דאם אסור להקריב בשבת ביום שוב גם כן לערב אסור מחמת העשה דהשלמה משום דלא מיקרי כשנתותרו. ואם כן כיון דהש"ס פסחים דף (ע"ג) מיירי בערב פסח חלבי חול אין קריבין ביו"ט כמש"כ הש"ס פסחים (נט ע"ב) ושבת (קי"ד) עולת שבת בשבתו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ביו"ט אבל חלבי שבת מותרין ביו"ט משא"כ חלבי חול אפילו דפסח אסור ביו"ט עיי"ש:

וממילא דברי התוס' עולין כהוגן. דהנה מבואר מהתוספתא זבחים (פ"ח) ובמפורשים דאם לנה ב' לינות תרד וכבר הבאתי לעיל ואם כן כיון דהכא מיירי בע"פ דחלבי חול הוא ואין קריבין ביו"ט ושוב אסור להקטיר ביו"ט ולמחר בלילה גם כן אסור דהא לא איחזי מבעו"י להקרבה ואם כן שוב לא מיקרו שנתותרו ואסור למוצאי יו"ט משום איסור עשה דהשלמה וע"כ שוב מלינה ליום ב' ויעבור עליו ב' לינות ושוב ירדו ואם כן יעבור על

לא ילין וזה שכ' דס"ל למ"ד דלינה מועלת ובפרט ר"ח לשיטתי' בפסחים (נ"ט) דלית לי' התירוץ דמעלה ומלינה וכבר הבאתי לעיל דברי התוס' זבחים (פ"ז ע"א) ד"ה מה דמבו' דר"ח ס"ל לינה מועלת לכך שפיר ישרפנו מיד משא"כ אם ס"ל דאין לינה מועלת הי' יכול להלין עד כמה שירצה כמ"ש הריטב"א יומא (כ"א) לענין שלא הסריח בשר קודש מעולם כשלא הי' פנאי להקטיר כל האימורים הי' מעלין ע"ג ראשו של מזבח והיו עומדים שם שנים או שלשה ימים ועי' בתשב"ץ ח"ג (סי' קל"ז) דגם כן כך אית לי' עיי"ש. [אמנם במאירי יומא (כא) ס"ל דקאי על בשר שלמים ועי' בתשב"ץ שם] ושפיר הי' יכול להלינו. וכעי' זה תי' ליישב דברי התוס' ר"ה (ז') ורש"י פסחים (נ"ט) שהארכנו בזה לעיל בגור ארי' יהודה קונטרס המועדים עיי"ש ובתי' גם כן יתיישב דברי התוס' יומא (כ"ט) ומנחות (מט) הנ"ל. ולפי דברנו גם כן יתיישב דברי התוס' ר"ה (ז') ורש"י פסחים (נ"ט) מק' טו"א רה (ל') וא"ל:

יז) והנה בעיקר דברי התוספתא (פ"ח) דזבחים דמבואר דהיכא דלנה ב' לינות אם עלו ע"ג המזבח דירדו כמו שמדייק כן בזרע אברהם וגא"י קונטרס מועדים סי' ז' אם כן יש להעיר דהנה בזבחים (פ"ז ע"ב) פריך הש"ס עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה הא קלטה המזבח [אם אמרינן אויר מזבח כמזבח דמי] ופירש"י דקאי אפילו למ"ד לינה מועלת ומ"מ פריך שפיר דהא לכו"ע לא ירדו, ומוקמי' להש"ס בכה"ג דאמר הריני מולק ע"מ להורידה למחר ולהעלותה ולהקטירה עיי"ש הא לפ"ד התוספתא הלז למה לא משני בפשטות דמחשב ליום שלישי דאז לרבא דס"ל לינה מועלת שפיר ירדו ושוב נתפגלה דאין המזבח מקדשו. ועי' עוד בזבחים (פ"ז ע"א) איברים שלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה לנו בראשו של מזבח מקטר והולך לעולם מבואר הלשון דיכול להקטירו לעולם אף ביום שני ולא ירדו אפילו לרבא אף דנפסלה בלינה כמ"ש שם רש"י ע"ש ולכאורה המה היפך דברי התוספתא ועי' תוס' ריש מעילה לענין ב' פסולין וכבר האריכו בענין ב' פסולין אם עלו ירדו או לא) ועי' בתוס' זבחים (פ"ד ע"ב) ד"ה ומוציא בא"ד אלא מעתה לן בדם ב' לינות מנין הא אין כיוצא בו בבשר מפורש דגם ב' לינות לא ירדו ועי' בתוס' שם בסופו ובתוס' זבחים (פ"ד ע"א) ד"ה חוץ למקומו בסופו ובתוס' נדה (מ') עיי"ש:

יא) ונראה דיש ליישב דהנה דכל הפסולין דירדו במתני' זבחים (פ"ד) וכ"מ ראיתי במקד"ד שחקר אם הטעם דאותן הפסולין אין המזבח קולט או דלא מהני להו קליטת המזבח ונ"מ בעלו כשרין ואח"כ כשהן על המזבח נולד להם פסול כזה דדינו שאם עלה ירד בזה יש לדון כיון שעלו קודם למזבח וכבר קלטן המזבח לא ירדו דרק אם עלו

לאחר פסולן ירדו משום דליכא בהו קליטת המזבח כלל עכ"ד. ולפ"ז בפשטות ניחא דהא דקאמר הש"ס זבחים (פ"ז) שבראשו של מזבח מעלין אותו לעולם וכן הוא לשון התוספתא (פ"ט) דקרבנות שעל הכבש ושבראשו של מזבח מעלין לעולם ואפילו אם נימא דב' לינות ירדו ואם כן למ"ד דס"ל לינה מועלת האיך מקטירין לעולם דיש לומר כיון דהפסול נעשה בשעה שהוא בראשו של מזבח דאז מהני להו קליטת המזבח שוב אח"כ גם כן לא ירד לכך שפיר מקטירין לעולם משא"כ אם לנה ב' לינות ע"ג רצפה ואח"כ עלה דירדו וכן יתיישב קו' הראשונה מזבחים (פ"ז) למה לא אמר דבעולת העוף משכחת לה דפסלה מחשבה כגון שחישב על יום ג' דאז הוה ב' לינות ופסלה לינה וירדו לכו"ע. ז"א כיון דמונחת ע"ג המזבח ואמרינן בהו אויר מזבח כמזבח דמי שוב מהני להו קליטת המזבח ואפילו אח"כ גם כן לא ירדו. לכך פריך עולת העוף דפסלה בהו מחשבה היכא משכחת לה (ולפי"ז נדחה כמה ראיות שהערו אחרונים לענין ב' פסולין אם ירדו או לא ואכמ"ל) וזה גם כן ראי' לחקירתו דאם אירע פסול חמור דדינו דירדו אבל אם אירע בעודו במזבח דלא ירדו:

יט) אמנם לפי"ז נסתר מה שהארכנו לעיל באות ט"ז דלרבא דס"ל לינה מועלת בראשו של מזבח ולא ירדו מ"מ אם מלין עוד לילה אחד אפילו ע"ג מזבח דירד ושוב יעבור על בל ילין עיי"ש ואם כן כיון דקאמר הש"ס בזבחים (פ"ז) דמקטירו לעולם ולא ירדו ואם כן שוב אין עובר על לא ילין ונסתר כל דברינו לעיל ויש ליישב דהנה בחקירה הלז דאם מונח ע"ג המזבח לכו"ע לא ירדו אפילו אח"כ נפסל בפסול דירדו מטעם דמהני להו כבר קליטת המזבח יש להבין זה דיכולין לומר דכמו דאם עלה בפסול כזה דירדו דאין המזבח קולטו אם כן גם כן אם עלה בפסול דלא ירדו ובראשו של מזבח נתהוה אותו פסול גם כן י"ל דנפקע אותה קליטה כמו דאם ירד ממזבח דשוב אין מעלה אותו דכבר נפקע קליטת המזבח ה"ה דאם מונח ע"ג המזבח ונאחז בו עוד פסול גדול נפקע הקליטה דמזבח הגם דיש חילוק בין שלא תחול ובין שתפקע עי' תוס' פסחים (ו' ע"א) ד"ה ארנונא וחולין (מ"א) בתוד"ה מ"מ כיון דפסול השני אין המזבח קולטו שוב נימא דירד] רק ע"כ צריכין לומר כיון דיכול להקריבו מיד בעודו עליו פסול ראשון לבד או בהיותו עוד כשר גמור אף דעדיין לא הקריב כיון דהוה מ"מ בידו הוה גדר תחילת הקטרה כמש"כ הש"ס מנחות (נ"ח ע"א) דבראשו של מזבח הוה תחילת הקטרה ואם כן לדבר זה שמונח עדיין במזבח הוה כאלו המזבח כבד הכשיר פסול ראשון או דהמזבח המשיל בו את האור והתוס' ס"ל בזבחים (ק"כ) דבמשלה בהן האור לא ירדו מהמזבח ואפילו הך דירדו מ"מ במשלה בו את האור לא ירדו ואם כן בנ"ד לענין זה מיקרי גדר משלה בהן את האור

ומכל מקום אח"כ אם ירדו פסול כמו במזבח לאחר שמשלה בהן את אור דיחול פסלות להבא לאחר שירדו ביומא (מ"ה) ור"ג כריתות (י"ד) ותוס' זבחים (מ"ה ע"ב) ונכון. ואם כן זה דוקא אם ראוי עתה להקרבה משא"כ אם אין ראוי עתה להקרבה רק דלא ירד מחמת גזה"כ דכל הנוגע במזבח יקדש מחמת קדושת המזבח שוב אם יתהוה אח"כ פסול דדינו דירדו גם כן תרד ולפי"ז ממילא ניחא תי' לעיל דשם בפסחים דשחטו לאחר תמיד דאסור להקריב למחר מחמת יו"ט או מחמת עשה דעלי' השלם שוב אין המזבח מפקיע אותו הפסול ולא הוה כאלו כבר משלה בהן את האור ושפיר ירדו וכעי"ז חידש בשכ"ת מנחות (ק) דבזמן שאין ראוי להקרבה לכ"ע לינה מועלת ודו"ק] משא"כ ההוא דזבחים דף (פ"ז) מיירי בזמן דראוי להקרבה שפיר מקטירין לעולם אפילו לרבא דהא לכ"ע לא ירדו ודו"ק:

כ) ויש להביא ראי' לזה דאפילו אם נימא דאם הפסול דירדו אם נתהוה במזבח לא ירדו מ"מ עכ"פ צריך שיהי' ראוי בזמן זה להקטרה מתוס' זבחים (נ"ו ע"א) ד"ה מנין דהק' על רש"י דלמ"ל קרא דדם נפסל בשקה"ח הא בלילה אין יכול לזרוק ולמחרתו נפסל בלינה וכ' בא"ד אי לר"ג הא אמר לקמן דלא ירד אף בדם ואי לר' יהושע הא אמר דאין המזבח מקדש פסולין שלא ירדו אלא בהקטרה עיי"ש. וכן הוא בתוס' מנחות (כ' ע"ב) ד"ה נפסל עיי"ש ואם נימא כחי' המק"ד דאם הפסול נתהוה על המזבח כיון דכבר אהני להו קליטת המזבח שוב לא ירד [ועי' בזבחים (פ"ה ע"א) וברש"י ד"ה הב"ע דמפורש דאף על גבי מזבח גם כן חל שם פסול וזה הוא היפך מחי' גאון צבי ועוד אחרונים דאין המזבח מניח לחול הפסול ואכ"מ] ואם כן ה"נ כיון דכבר אהני קליטת המזבח לדם שוב אח"כ גם כן לא ירד וחי' שלא הביא זה במק"ד, אבל אם נימא דאם מונח ע"ג המזבח בשעה שאין יכול להקטירו או לזורקו לכ"ע אם חלה עליו פסול חמור, דדינו דירדו אם כן ניחא ה"נ כיון דבלילה אין יכול לזורקו שוב חלה עליו הפסול זה ונפקע קליטת המזבח. [ובל"ז י"ל דחילוק יש בין הכא דאין המזבח קולטו מחמת חסרון דפסול או מחמת חסרון דאין ראוי בעצם למוקדה) וא"ל יותר:

כא) ועוד יש להביא ראי' מזבחים (פ"ז ע"ב) דפריך עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה הא קלטינהו המזבח דאם ס"ל אויר מזבח כמזבח] עיי"ש. ואם אמרינן דבאותן פסולין שעלו ירדו ממזבח דהדין דירדו אפילו בכה"ג שנתהוה הפסול בעודו במזבח אף דכבר קלטינהו המזבח מכל מקום כיון שאח"כ נפסל שוב פקעה הקליטה ממנו כמו שהארכנו לעיל אם כן מה פריך עולת העוף דפסלה מחשבה היכא משכחת לה הא משכחת לה בכה"ג שרוצה לזרוק הדם למחר. ולר"י דס"ל במתני' (פ"ג) דזבחים

דדם ירד ואם כן שוב שפיר פסלה בה מחשבה דהא ירדו וכן למ"ד דס"ל בזבחים (פ"ג ע"ב) דכל הפסולין שבעוף אם עלו ירדו ואם כן בודאי יקשה מה פריך היכא משכחת לה פסול מחשבה בעולת העוף משום דקלטינהו המזבח הא בכה"ג דמחשב על מחרתו אם כן נפסל ושוב ירדו. מבואר מזה דבכה"ג שעלו ע"ג המזבח היו עדיין כשרין ונפסלו בראשו של מזבח אפילו בהאי פסול אלו הי' מתרמי ע"ג הרצפה הי' הדין דירד מ"מ בנתהוה ע"ג המזבח לכו"ע לא ירדו לכך פריך שפיר עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה דבכה"ג דנתהוה הפסול בראשו של מזבח לכו"ע לא ירדו ושוב לא נתפגלה ואפשר דהר"ם יסבור כהטעם דהחקירה דלא מהני להו קליטת המזבח, אפילו בכה"ג שעלה ע"ג המזבח בכשרות אם נפסלה אח"כ הדין דירד והסוגיא דמקשה קאי אליבא דר"ג דס"ל דבדם שנפסלו גם כן לא ירדו כמ"ש התוס' שם ד"ה עולת דהסוגיא אזלא אליבא דר' נחמי' עיי"ש אם כן בודאי יכולין לומר דקאי אליבא דר"ג. ובזה יתיישב שפיר קו' הלחם משנה (פ"ג ה' י"ב) מפסהמ"ק דהק' על הא דפסק הר"מ דאויר מזבח כמזבח והש"ס בזבחים (פ"ז) אוקמא להא דפסלה מחשבה בעולת העוף אם ס"ל אויר מזבח כמזבח כגון דאמר הריני מולק ע"מ להורידה למחר ולהעלותה ולהקטירה ואם כן כיון דהר"מ פסק אויר מזבח כמזבח דמי למה סתם רבינו לשונו (בפי"ג) מה' פסוהמ"ק והעוף נתפגל בב' דברים במליקה ומיצוי הי' לו לפרש דנתפגל רק בכה"ג עכת"ק אבל לפי"ד ניחא דהר"מ מוקי הסוגיא כר"ג דס"ל דבדם לא ירד ואם כן שפיר לא משכחת לה הדין דפוסלת מחשבה בעולת העוף לכך פריך הש"ס עולת העוף וכו' משא"כ להר"מ דפסח (פ"ג ה"ג) דפסולי המקדש דבעי' ראוי לאישים וכר"י דדם תרד ואם כן לדידי' לא שייך פירכת הש"ס עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה לדידי' כיון דבדם תרד שוב אין המזבח קולטו ואם כן המחשבה שפיר פוסלת ופשוט:

כב) ועוד י"ל בפשטות דהא חידשנו לעיל דלכך אין עובר בבל ילין משום דמקטירו ולא אידחי' מאכילה ולא אינתיק לשריפה והא דנפסל גם כן יש עצה דמזבח אח"כ מפקיעו הפסול כמש"כ הש"ס זבחים (מ"ג) ואם כן זה דוקא בהך פסולין שאם עלו לא ירדו המזבח מפקיע הפסול לגמרי לכך שוב אח"כ יעלו כמו דאיתא בזבחים (פ"ה ע"ב) אמר עולא לא שנו אלא שלא משלה בהן אור [וקאי על הנך פסולין דאם ירדו לא יעלו שנית] אבל משלה בהן אור יעלו עיי"ש מתבאר דהמזבח מפקיע הפסול לכך שפיר יכול להעלותן שנית לכך שפיר אין עובר עליו בבהכרח יתקן מה שעוות. מה שאין כן הנך פסולין דאם עלו ירדו רק דתי' דאם מונח ע"ג המזבח בשעה שחלה עליו הפסול דלא ירדו בגדר מ"ש התוס' זבחים (ק"כ) דבמשלה בהן אור אפי' שחיטת דרום דתרד בעלמא

מכל מקום במשלה בהן אור מודה דלא ירדו ע"ש וע"כ זה הוה מטעם ביטול למזבח ולא דמפקיע הפסול דהא חידש המשנה למלך (פ"ג), מה' פסוהמ"ק אפילו לפי דעת התוספות דמשלה בהן אור דשחיטת דרום לא תרד מכל מקום אם ירדו לא יעלו דנחתינן חד דרגא ואם אמרינן דהאש של מזבח מפקיע אותו פסול חמור גם כן ואם כן שוב הוה כשר גמור למה לא יעלו וזה הוה כמ"ש התוס' זבחים (פ"ז ע"ב) ד"ה כל"ש וזבחים (פ"ח ע"א) ד"ה חטאת דנשפך הדם ע"ג המזבח לכו"ע לא יתקנח אף דבדם לא שייך משלה בהן את האור כמ"ש התוס' זבחים (מ"ב ע"ב) ד"ה הקומץ רק דזה הוה ביטול לגבי מזבח ולא דמפקיע ממנו הפסול לכך לא יתקנח. וה"ה הפסולין דאם עלו ירדו ומשלה בהן אור לא ירדו זה הוא ג"כ ענין ביטול למזבח ולא הפקעת הפסול כמ"ש הש"ס זבחים (מ"ג ע"ב) דלבשר שלמים לא מהני משלה בהן האור ה"ה לזה רק כל אחד כדינו. ובדם דאין עושין יותר עבודה רק בזריקתו לכך בדם די נשפך על המזבח לבד, משא"כ אימורים צריכין גם כן הקטרה צריך משלה בהן אור והארכתי הרבה במ"א דיש ג' דברים בענין עלו לא ירדו א) בלא משלה בהן אור זה הוה מטעם גזה"כ כל הנוגע במזבח יקדש בזבחים (פ"ז:) ואין נותן בו קדושה ואין מפקיע הפסול ב) במשלה בהן אור דמפקיע הפסול גם כן וממילא עומדת בקדושתה ראשונה ג) כגון אימורים קודם זריקה דלא ירדו בזבחים (פ"ג) ומבואר מתוס' שם דמקטיר עוד קודם זריקה ובזה המזבח נותן בו קדושה דזה לא הוה מחמת עצם פסול רק חסרון הכשר. (ובדברי רש"י מעילה (ז' ע"ב) דס"ל דמקטיר רק אחר זריקה וכן ס"ל לכ"מ בה' פסולי המקדש (פ"ג הי"ב) יבואר בע"ה במ"א) ולא ירדו דמזבח ממלא ההכשר ויבואר בע"ה במ"א ואכ"מ] ואם כן ממילא ניחא דברנו דאף דאמרי' לא ירדו מחמת דכבר קלטינהו המזבח מ"מ אין מפקיע הפסול, דאם ירדו אפי' לאחר המשלח האור ג"כ לא יעלו וא"כ אין יכול לתקן הפסול ושפיר עובר בלא ילין אף דמקטירו לעולם היינו מחמת דאם עלו לא ירדו ודו"ק:

כג) ולפ"ד יתיישב שפיר קו' אחרונים דהנה במתני' (פ"ב) דתמיד אברים והפדרים שלא נתעכלו מבערב סולקין אותו על צדי המזבח אם אין הצדדים מחזיקין סודרים אותן ע"ג סובב והכבש וכ' המפרש לכך מסדרין אותו שם כדי שלא יפסול בלינה וכ"כ התוס' יומא (מ"ה ע"ב) ד"ה סודרן עיי"ש והק' אם כן לרבא דס"ל לינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח האיך מתקנין בכל יום שיעברו על לא ילין ועי"ז רצה לחדש בחה"ש דהיו מסדרין בעוד שהי' לילה וכבר קדמו בגבורת ארי יומא במילואים שם. אמנם לדברינו ניחא דאפילו לרבא דס"ל דלינה מועלת מכל מקום כיון דלא ירדו שוב הלאו דלא ילין אין עובר. ושפיר הי' יכול להלינו ע"ג כבש וסובב לכו"ע ונזהרין היו שלא ירדו ושוב לא יעבור על לא

ילין, ובפרט לפי מה שחידש בהגהות מלא הרועים פסחים (נ"ט) דהיכא דמשלה בהן אור דאז שוב אח"כ אין חל עלה פסול לינה אפילו מונח ע"ג הרצפה עיי"ש סברתו, דודאי לא קשה מידי ממתני' הלז כיון דכבר משלה בהן אור דאז שוב אין לינה פוסלת לכו"ע. אבל מה אעשה שהתוס' יומא (מ"ה) והמפרש (פ"ב) דתמיד ור"ב כריתות (י"ד) ותוס' זבחים (מ"ה ע"ב) [עי' בעו"ש שם] מפורש אף שמשלה בהן אור גם כן חל עלה פסול לינה ושאר פסולין בכה"ג. אבל ודאי דא יכולין לומר דבמשלה בהן אור דקידשו דאז לכו"ע אין לינה מועלת כמו שהארכנו לעיל משום דמפקיע הפסול בזבחים (מ"ג) כ"ש דאין מניח לחול כמו שהאריך בחה"ש. יכולין לומר דאפילו אח"כ דאין מונח על המערכה רק "ע"ג המזבח" כיון דכבר התחילה הקטרה דאז אף רבא מודה דאין מניח לחול הפסול דלינה ועי' לשון הר"מ (בפ"ג ה"י) לנו ע"ג המזבח כאלו לנו בעזרה מבואר קצת להיפך ויש לדחות]. ויתיישב גם כן קו' הגבורת ארי יומא (מ"ה) דהקשה אף דלא ירדו הא מכל מקום מאי מספקא לי' להש"ס זבחים (פ"ז) אם אויר מזבח כמזבח דמי הא ע"כ אויר מזבח כמזבח דאל"כ נפסל כשמעלה מסובב ע"ג המזבח ושוב לא יעלה עכת"ד. אבל לפי"ד שפיר אין נפסל והוה כשר גמור ואפילו אם ירדו למחרתו ממש ע"ג רצפת העזרה ג"כ יעלו שנית וא"ל:

כד) ומובן היטב גם כן דברי התוס' יומא (מ"ה ע"ב) ד"ה סודרן ע"ג הכבש או ע"ג המזבח אבל ע"ג יסוד לא דאם כן הי' נפסל בלינה אם ירד אבל סובב שהוא מחצי המזבח ולמעלה הרי הוא כמזבח ואין לינה מועלת בראשו של מזבח עכ"ל, מבואר דס"ל דע"ג יסוד הי' מועלת לינה משא"כ סובב אבל למה כ' דאם כן הי' נפסל בלינה אם ירדו למה דייקא אם ירד והא אפילו אם לא ירדו גם כן אסור דיעבור על לא ילין, אבל לפי"ד ניחא דשי' התוס' דלענין אם עלו ע"ג המזבח לא ירדו גם כן יסוד מקדש לענין זה כמו מזבח ויסוד ומזבח חד דינא יש להון, משא"כ לענין לינה סבר התוס' לינה מועלת ע"ג יסוד לכך כ' דלינה מועלת ע"ג יסוד ודתקשה לך למה קפדינן על זה הא לד"ה לא ירדו בזבחים (פ"ז) ואם כן שוב אין עובר על לא ילין לכך כתבו דכיון דדבר זה הי' בכל יום וחיישינן שמא ירד ע"י נפילה לארץ וכדומה ואם כן שוב לא יעלה ע"ג המזבח ועובר על לא ילין. משא"כ ע"ג סובב לא קפדינן ע"ז דכיון דשם אין לינה מועלת אם כן אפילו ירדו גם כן יעלו שנית כמו דאית לי' לרבה בזבחים (פ"ז) ירדו רבה אמר יעלו ובעיקר הדבר למה יסוד יש לו דין מזבח לענין עלו לא ירדו משא"כ לינה פוסלת ולא הוה דינו כמזבח יתבאר הלאה בעז"ה] ועי' תוספתא (פ"ו) דקרבנות שחט ביום וקבל בלילה שחט בלילה וקיבל ביום פסול ע"כ והק' בחסדי דוד הספרדי שם תיפ"ל דהא איפסול בלינה וע"ז ר"ל

דנפ"מ אם מעלה ומלינה והק' הא מכל מקום כיון דאי"ל קרא ביום הקריבו את זבחו בזבחים (נ"ו) נפסל אפילו למ"ד לינה מועלת עיי"ש וברש"י, ומה שר"ל בס' מ"ב דנפ"מ אם מלין כל הלילה ודייק כן מדברי רש"י, כבר הבאתי דברי השטמ"ק שם אות (ח) דכן מבואר עיי"ש ובפשטות י"ל כמ"ש דברי הרשב"א מגילה (כ) לעיל אות (יא) דזה הוא דבר צדדי לכך אשמעינן התוס' דנפסל מחמת עבודת לילה וסיפא דתוספתא (פ"ו הל"ז) שחט בלילה וקיבל ביום פסול בל"ז י"ל דהנה התוס' ביומא (כ"ט) על הא דקאמר הש"ס מנחה שנקמצה בלילה פסול תיפ"ל דנפסל בלינה ועי' מנחות (ק'), ועיין בגבורת ארי יומא (כ"ט) דחי' דלינה אין פוסלת רק אם מונח כל הלילה משא"כ מקצת לילה אין פסולת לכך אשמעינן דנפסל בקמיצת לילה עיי"ש ואם כן התוספתא (פ"ו) ניחא דלולא אשמעינן דנפסל מחמת עבודת לילה הי' נפסל רק מדרבנן בלינת מקצת לילה כחי' הג"א הנ"ל משא"כ השתא נפסל מן התורה [ועי' תוס' ב"מ (ק"י ע"ב) וע"ז (עו ע"א) וברש"ש ועי' ירושלמי ע"ז (פ"ה ה"א) גבי ע"ז וויתרה עי"ז החמירה התורה שלא ילין חלב חגי עיי"ש]:

כה) **וג"כ** יתיישב דברי הר"מ (בפ"ד ה"א) דמעה"ק דאיצטריך לי' קרא דדם נפסל בשקיעת החמה מביום צוותו וכ"כ בה' פסוהמ"ק (פ"א הל"ז) והק' בק"א על צ"פ ה' כלאים להר"מ דפסק בה' פסולי המקדש (פ"ג הי"א) דלינה פוסלת על גבי ראשו של מזבח אם כן למ"ל קרא דהא לא שייך לומר תי' רש"י דמעלה ומלינה דהא הר"מ פסק דלינה מועלת ואם כן למ"ל קרא אבל לפי"ד ניחא דאפילו למ"ד לינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח מ"מ כל זמן שלא ירד מע"ג המזבח אין עובר בלא ילין ואם כן אפילו להר"מ דפסק לינה מועלת גם כן יכול לסבור דמעלה ומלינה ע"ג ראשו של מזבח לכך איצטריך לי' קרא בנפסל בשקיה"ח, וגם כן יתיישב ק' התוס' מנחות (כ"ה ע"ב) ד"ה הא ויומא (ז' ע"ב) ד"ה הא וזבחים (כג ע"ב) ד"ה הא דהק' נותר ופיגול היכא הותרו מכללו דאיצטריך קרא לא ירצה ולא יחשב וכו' אם כן נותר הותר מכללו ע"ג ראשו של מזבח דאיכא למ"ד בזבחים (פז) דאין לינה מועלת וכו' וקשיא למ"ד מועלת וכו' עיי"ש. אבל לפי"ד ניחא דאפילו למ"ד מועלת לינה גם כן הותר מכללו דיכול להלין דאין עובר על לא ילין ואי משום הקטרת פסולין על זה אין הקפדה דהוה ממילא כמש"כ הש"ס מנחות (מ"ח) חולין ממילא הוה כמו שהארכתי לעיל. והתוס' לשיטתו בזבחים (נו) דל"ל אותה סברא לכך הק' שפיר, ומה שהק' מרש"י יומא (מ"ו ע"ב) ד"ה שבת דתחילתו דתמיד של ערב שבת לאו בר מידחי' שבת שהרי בין הערבים נשחט ודם נפסל בשקיעת החמה עכ"ל והק' הא אפשר להלינו ע"ג ראשו של מזבח לרש"י זבחים (נו) ומה שתי' דשם קאי אליבי' דר"ה

ור"ה לשיטתו בפסחים (ע"ג) ס"ל דלינה מועלת כמש"כ התוס' יומא (כט) זה אין עולה יפה לדברינו דהא לכ"ע יכול להלין ואין עובר על לא ילין, ואם כן שוב תקשה למה לא משכחת לה דתמיד של ערב שבת ידחה שבת, הא אפשר במעלה ומלינה, ונראה דיש ליישב דהנה למ"ד לינה מועלת נפסלת רק דלא ירדו כמש"כ רש"י זבחים (פז) ורש"י ס"ל בזבחים (פב) אף דלא ירדו מכל מקום רצוי' אין מרצה וכן הוא בתוספתא דקרבנות (פח), ועי' ביצה (כ) וכ"מ דכבשי עצרת ששחטן שלא לשמן וכו' ואם היתה שבת לא יזרוק, ובכה"ג מחויב על שחיטתו משום שבת עי' פסחים (ע"א:) ותוספתא בפסחים (פה) ומנחות (סד) ואם כן למחר אין זורקין את הדם משום דאפילו הי' של חובת היום גם כן הי' אסור לזרוק בכה"ג דהא אין מרצה וכ"ש דהוה של קרבנות של חול דאין קרבין בשבת בשבת (קי"ב) וכ"מ ולמוב"ש גם כן אין זורק מחמת פסול דשקיה"ח וע"כ מלינה ב' לילות ושוב תרד לתוספתא (פ"ח) דקרבנות שהארכתי לעיל [ואמנם מתוס' זבחים (פ"ד ע"ב) אין מבואר כן וכבר הארכתי ויש לדון הרבה וא"ל] ויש לדון דהא אסור לזרוק רק מדרבנן כמו דאי' ביצה (כ') ויבמות (ל"ג) וכבר הארכתי בסי' א' בזה, ואם כן שוב מיקרי ראוי וי"ל עפי"ד זבחים (ע"ג ע"ב) ודף (קי"א ע"ב) בתוס' שם וכ"מ. ובל"ז כבר האריכו דכיון דאית לן קרא מביום צוותו דנפסל מחמת דאין ביום הזביחה וא"כ אפי' אם מלינה למחר ג"כ נפסל מטעם דאין ביום הזביחה וא"ל יותר:

כו) נסתפקתי האיך הדין יהי' לר' יהודה דס"ל בזבחים (נ"ט) וכ"מ דמקטירין ע"ד הרצפה דס"ל הא דכ' ביום ההוא קידש המלך את תוך החצר דברים ככתבן וכ' רש"י דקידש הרצפה לשם מזבח ולהקטיר עליה עיי"ש והוי כמו מזבח דבעי' עשי' לשם מזבח כמ"ש רש"י זבחים (ק"ח ע"א) ד"ה שיעלה דאפי' מזבח של במה גם כן טעון לשמה שכ' שיבנה מזבח לשרי כך ויעלה עליו ועי' רש"י שם (ק"ח ע"ב) ד"ה על הצור בלא בנין המזבח לשם כך [דזה הוה עיקר החילוק שם בין צור למזבח דהא קרן וכבש ויסוד ורבוע אין מעכבין בבמה קטנה שם ודף (ק"כ) וכ"מ ואם כן מאי בינייהו דהא על גבי אדמה בלי גובה אסתפקא להו לאחרונים אם מותר אפילו למ"ד דמותר על הצור מכל מקום קצת גובה צריך ואם כן מ"ב וע"כ המחלוקת אם צריך לשמה כדברי רשי"י ז"ל] ועי' רש"י זבחים דף (ס') לענין רצפה ד"ה בשלמא לקדשה לשם מזבח ע"ש וכ"כ הרמב"ן פ' (תצוה) דבגדי כהונה צריך שיהיה העשי' לשמן וכן הפסוק במלאכים א' (ב. ח) לבנות בית לה' צבאות מבואר דטעון לשמה ורש"י כ' בזבחים [ס' ע"א) ד"ה מאי דאפילו מקום המזבח טעון קידוש כדי שיעמדו שם מזבח עיי"ש ואם כן הרצפה דינו כמזבח ואם כן לרבה דס"ל דלינה אין מועלת בראשו של מזבח בזבחים (פ"ז) שוב יכולין לומר דעל גבי הרצפה

לר"י דס"ל דמקטירין ע"ג הרצפה גם כן אין מועיל לינה. ולרבא דס"ל דמועיל לינה בודאי גם על הרצפה מועלת לינה. א"ד כיון דכ' התוס' זבחים (י"ד ע"א) לחד תי' דכי קדיש שלמה את הרצפה לכשרין קידש ולא לפסולין וכ"כ התוס' מנחות (נ"ז ע"ב) ועי' זבחים (פ"ד ע"א) אם כן שוב אין מצלת מפסול לינה א"ד נימא כיון דאם מציל יהי' כשר גמור לכל הדינים ומקריב לעולם כמש"ל מריטב"א יומא (כ"א) ותשב"ץ (ח"ג סי' קל"ז) ואם כן שוב הרצפה נתקדשת לכשרין ומצלת, דיש חילוק בין הדבר דכשר נפסלה ועתה רוצה שהרצפה תצילו ותקדשו ז"א דנתקדשה דוקא לכשרין, משא"כ בנ"ד כיון דהרצפה נתקדשה לכשרין והאימורים עדיין המה כשרים שוב קולטת אותו. וא"כ מהיכא יבוא הפסול לינה. א"ד כיון דלולא הקליטה מהרצפה הי' נפסל בלינה וא"כ כיון דאין להמזבח שום שייכות לסוג פסול לכך ג"כ אין מצלת מפסול לינה:

כז) ויש להעיר מתוס' מנחות (כ' ע"ב) ד"ה נפסל בא"ד מביאין דברי הש"ס זבחים (נ"ו) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה שנא' ביום הקריבו את זבחו ביום שאתה זובח אתה מקריב ואי בסוף שקיעה קאמר למ"ל קרא פשיטא דנפסל בלילה וכו' ופירש"י דנ"מ אם עלה לגבי המזבח דאין לינה מועלת בראשו של מזבח וקשיא למ"ד מועלת מאכ"ל וא"ל דאיצטריך משום דקי"ל גבי דם אם עלה לא ירד והו"א דיכול לזרוק, משום דבהא פלוגתא הוא ר"ג ור"י דר"י אמר ירד ולר"ג לא ירד עכ"ל. כן הוא התוס' כצורתה בזבחים (נ"ו ע"א) ד"ה מניין, עיי"ש מבואר מהתוס' דעיקר הק' הוא לרבא דס"ל דלינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח אם כן למ"ל קרא. וכי תירצה לתרץ דנפ"מ יהי' לר"ג לר"י זה גם כן אינו כמו שכ' דלר"ג באמת גם כן לא ירדו ולר"י בל"ז תרד, מבואר לרבה דס"ל לינה אין מועלת ע"ג ראשו של מזבח לא איצטריך לתלות באילן גדול בפלוגתת ר"ג ור"י, דאליבי דרבה, ניחא בין לר"ג ובין לר"י, ואם נימא דדבר דאין קדוש לאותו דבר אם נפסל. גם כן אין יכול להצילו מפסול לינה אף דעדיין אין נפסל. ואם כן אפילו לרבה דס"ל דאין לינה מועלת ע"ב ראשו של מזבח גם כן תלוי במחלוקת ר"ג ור"י דר"ג דס"ל בזבחים (פג) וכ"מ דדם לא תרד דבעי' ראוי למזבח והדם גם כן ראוי למזבח ואם כן כיון דמקדש הדם שנפסל כ"ש דאין מנית מיד לחול הפסול משא"כ לר"י דס"ל דבעינן ראוי למוקדה מקדש ושאין ראוי למוקדה אין המזבח מקדש, והדם דכיון שאין ראוי למוקדה כמו שהבאתי לעיל מתוספתא יומא (פ"ג) וכ"מ דלפנים מן הקרן פסול, לכך המזבח אין מקדשו ואם כן לנ"ד כמו דאין המזבח יכול לקדש את הדם אם נפסל גם כן אין יכול להציל מפסול לינה. ואם כן למה סתמו התוס' דלרבה דס"ל דלינה אין מועלת ניחא דאיצטריך קרא כדי שלא ילין ע"ג המזבח ליפרוך הניחא לר"ג דהמזבח מקדש דם שנפסל שפיר המזבח

מציל גם כן מפסול לינה אלא לר"י דס"ל דהמזבח אין מקדש דם שנפסל ואם כן שוב גם כן אין מציל מפסול לינה מאכ"ל, ולמה לן קרא, מדלא קאמרו הכא מבואר דלא תלוי זה בזה אף דאין המזבח מקדש את הדם שכבר נפסל מכל מקום מקדש את הדם שלא נפסל עדיין שלא יפסלו בלינה [וכעי' זה כתב התוס' זבחים (כ"א ע"א) ד"ה כיור דהא דאין זריעה להקדש היינו שכבר נפסלה משא"כ קודם שנפסל להציל מפסול לינה שפיר יש זריעה להקדש עיי"ש] ואם כן כ"ש דמיפשטא חקירתנו לענין הרצפה לר"י דמקטירין ע"ג רק כשירין משא"כ פסולין אם לינה מועלת או לא, אבל לפי"ז הוה כ"ש דחזינן דאפילו דם דבאמת אין ראוי למוקדה אפילו כשהוא כשירה כנ"ל אעפ"כ מציל המזבח מפסול לינה אפילו לר"י כ"ש הרצפה דמקטירין עליו כשירין דודאי מציל מפסול לינה דזה לא מיקרי פסול כיון דאם יציל שוב יהי' כשר ונכון:

כח) וזה יהי' תלוי' אם אמרי' כסברא הראשונה שהבאתי באות ב' דלכך לינה אין מועלת מטעם דכבר התחילה הקרבה כמ"ש הש"ס במסכת מנחות (נ"ח) עיי"ש ואם כן כיון דמקטירין ע"ג הרצפה שוב גם כן מיקרי התחלת ההקרבה לכך שפיר מצלת מפסול לינה משא"כ לטעם שני שהבאתי לעיל דמחמת קדושת המזבח שפועלת בדבר זה מתנגדת לפסול לינה ואם כן זה דוקא מזבח שיש בו קדושה הרבה לכל מילי ועי' זבחים (פ"ג ע"ב) מ"ט קאמר רחמנא כל הראוי למוקדה מקדש מזבח וכ' רש"י ד"ה מקדש ללמדך טעמא שלא ירדו משום קדושת המזבח עיי"ש ואם כן בנ"ד משו"ה אין מועלת לינה משום דמזבח מקדשו משא"כ רצפה האריכו דזה לא הוה ענין קדושת המזבח רק קדושת הקטרה יש עלה לכך קאמר הש"ס בזבחים (ס"א) מודה ר"י לענין דמים משום דאין זה מזבח ודם צריך מזבח לכך אסור לזרוק ע"ג רצפה ואם כן שוב נמי לענין לינה שפיר פוסלת בהו לינה, ונסתר כל הראי' שהבאתי מדם לר"י דתרד ואעפ"כ ע"ג המזבח בדם לא מהני לינה. זה דוקא במזבח דקדוש משא"כ ע"ג רצפה שפיר מועלת לינה. וזה שר"ל התוס' דכי קדוש לכשרין ולא לפסולין דלכאורה צריך ביאור מה שייך לפלוגי הקדושה דלזה יש לו קדושה ולזה אין לו קדושה [הגם שכבר הבאתי בסי' א' אות (יז) דברי הריטב"א חולין (ג') לענין סכין כל"ש יש לו קדושה קלישה חצי' קודש וחצי' חול עיי"ש. וכך הביא בריטב"א קידושין (נ"ד) שיטה אחת דכל"ש דבגד"כ יש חצי' קדושת הגוף וחצי' קדושת בדק הבית עיי"ש מכל מקום בנידון דידן ממ"נ אם הקפידה שלא תקטיר שאור ודבש או פסולין שוב לאסור בכל מקום שמקטיר] אבל לפי"ד ניחא דהא דמזבח מקדש פסולין או מתחייב בהעלאת שאור ודבש על זה הקפידה תורה על מזבח כמש"כ הש"ס זבחים (פ"ג) הנ"ל ועי' מנחות (נ"ז ע"ב) משא"כ רצפה אין לו קדושת מזבח רק

קדושת הקטרה לכך שפיר אין מחויב ובדברי התוס' זבחים (מ"ה ע"ב) ד"ה אבל דמפורש דאפילו בפרים הנשרפים בחוץ גם כן האש מפקיע הפסול והארכתי הרבה במקום אחר דהתם מטעם דהאש מפקיע ולא המקום ואכמ"ל]:

כט) וסניף לסברא זו דתליא מחמת דקדושת המזבח אין מניח לחול הפסול לינה ולא מחמת הטעם דהתחילה הקרבה י"ל מתוס' מנחות (כ"ה ע"א) ד"ה הא תוס' זבחים (כ"ג ע"ב) ד"ה הא וא"ת אם כן נותר ופיגול היכן הותרו מכללן דאיצטריך ליה לא ירצה ולא יחשב וי"ל וכו' אם כן נותר הותר מכללו בראשו של מזבח ומיהא פלוגתא דאמוראי הוא וקשיא למ"ד לינה מועלת ע"כ וכן הוא בתוס' יומא (ז' ע"ב) ד"ה הא עיי"ש, מדכ' התוס' דלמ"ד דס"ל לינה אין מועלת משכחת לה הותר מכללו בראשו של מזבח דיכול להלינו שם כמה שירצה אפילו כמה ימים כמו שהבאתי מריטב"א יומא (כ"א) ותשב"ץ (ח"ג סי' קל"ז) וע"כ אין זה הטעם משום דכבר התחילה ההקרבה דא"כ מה שייך ע"ז לומר הותרה מכללה כיון דכבר התחילה ההקרבה, דהא כבר הבאתי לעיל דאם משלה בהן אור כו"ע אית לי' דאין לינה מועלת בראשו של מזבח ואם כן מה כתבו אלא למ"ד לינה אין מועלת מאכ"ל דלא הוה הותרה מכללו לוקמי' בכה"ג דמשלה בהן קצת אור דלכו"ע אין לינה מועלת ושוב משכחת לה הותרה מכללה, מדמיאנו בזה מבואר דס"ל דאם חשבינן ליה דכבר התחילה הקרבה ע"ז לא שייך לומר הותרה מכללה, דע"ז לא שייך כלל השם נותר דלא הוי בגדר זמן דכך יכול ליתנו בראשו של מזבח ונתעכב לעולם וע"ז אין הקפדה כלל מחמת גדר הזמן אפילו לפי"ד רש"י זבחים (ק"ט ע"א) דכהן מחויב להפוך בצינורא וכ"כ התוס' יומא (כ"ב ע"א) ד"ה בראשונה ועי' יומא (י"ב) ושבועות (י"ז ע"ב) דההיפך בצינורא הוה עלה שם עבודה מחמת דאיקריבו לעיכול ואיקריב' עבודה הוה עבודה אפילו אם מקרב לה רק חד שעה כמ"ש הש"ס שבועות (י"ז ע"ב) דבתרי שעי הי' בל"ז נתעכל [ועי' ירושלמי (פ"ב) דשבת כיון דרוצה בעיכולן והארכתי במ"א כמה שיעור הקטרה] מכל מקום אין זה בגדר הזמן דהקפידה התורה שלא ילין לבקר רק הוא דין באימורים שיקריבנו ויתעכל לגמרי ובכל רגע קודם יש יותר מצוה מחמת הדין חביבה מצוה בשעתה מנחות (ע"ב) וכ"מ או מחמת מצוה באה לידך אל תחמיצנה ולא דתלי' בזמן כלל ועי' זבחים (פ"ז ע"א) אין בהם עיכול לעולם וכ' רש"י דכל שפוקעין יחזרו עד שיעשו דפן. ואם כן ע"ז לא שייך לומר דהותרה מכללה בנותר משמשלה בהן אור. דהא אזי יצאת מגדר זמן כלל וכבר הבאתי ד' ירושלמי (סופ"ד) דיומא ותו"כ (צו) דאפילו מפסול יציאה גם כן מצלת ואעפ"כ לא כ' התוס' דעון יוצא הותר מכללו בראשו של מזבח. במזבח של משה בשעת מסעות עפי"ד ירושלמי הנ"ל, וזה הוא הערה

חדשה. מבואר ג"כ כדברינו דע"ז לא שייך לומר דהותרה דאז יוצאת מגדר זמן ומקום רק כל מקומה הוא מזבח ואם המזבח יסע בשעת מסעות והוא מונחת ע"ג המזבח אם כן זה מקומה ולא מיקרי יוצאת. וכן בזמן דיוצאת מגדר זמן רק דצריכא שתתעכל בכל רגע קודם וזהו סידור מצותה, ובפרט לפי"ד הירושלמי (פ"א ה"א) דע"ז גבי ע"ז וויתרה שהבאתי לעיל שעיקר פסול לינה מחמת חוק עכו"ם ואם כן כיון דהוא זרקו ע"ג אישים שוב הוא עשה את שלו. וכן לפ"ד הר"מ הל' פסח (פ"א ה"ז) שהבאתי לעיל דעיקר בל ילין הוא אם נפסלה ואם כן כיון דבמשלה אין נפסל כמו שהארכתי לעיל מש"ס זבחים (מ"ג ע"ב) שוב לא שייך בו גדר לינה וא"ל יותר. ואם כן אם אמרינן דלמ"ד דס"ל אין לינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח גם כן היא מטעם דהתחילה הקרבה כמו שהבאתי לעיל מדברי הש"ס מנחות (נ"ח) אם כן האיך שייך לומר ע"ז הותרה מכללה. וע"כ צריכין לומר הא דהמזבח מקדש הוא מטעם דקדושת המזבח מתנגדת לפסול לינה כמו שהארכתי לעיל ואם כן שפיר כתבו התוס' דאשכחן הותר מכללו בראשו של מזבח וע"ז איצטריך קרא למעט נותר דלא ירצה ציץ ופשוט:

ל) ועוד יש להעיר מיומא (מ"ה ע"ב) בתוס' ד"ה סודרן ע"ג כבש או ע"ג סובב אבל ע"ג יסוד לא דאם כן הי' נפסל בלינה אם ירד אבל סובב שהוא מחצי מזבח ולמעלה הרי הוא כמזבח ואין לינה מועלת בראשו של מזבח וכן כבש ע"כ. מבואר מהתוס' דס"ל דלינה מועלת ע"ג יסוד והדתקשה לך מא איכפת לך [ובפרט לפי"ד שהארכתי דכיון דלא ירדו שוב ליכא לאו דלא ילין] הא היסוד מקדשת כמזבח ואם כן הא לד"ה לא ירדו וע"ז כתבו דנפ"מ אם יארע פעם דיפול לארץ ושוב לא יעלה לכך היו מסדרין ע"ג הסובב דאין נפסל בלינה ואם ירדו שוב יעלו משא"כ ע"ג יסוד לא. וכן מדייק כן מד' התוס' הלז בעולת שלמה זבחים (פז.) ע"ש וזה טעמא בעי מ"ש דלענין דין דמזבח מקדש פסולין (זבחים פ"ג) וכ"מ יש ליסוד דין מזבח. ומ"ש לענין לינה דפוסלת לינה ע"ג . יסוד דאין לו דין מזבח וע' זבחים (נ"ח) הובא לעיל אי אמה יסוד ואמה סובב הוא גופי' דמזבח הוא עיי"ש. ונראה דיש להסביר הענין עפי"ד הש"ס זבחים (פ"ג ע"ב) קאמר רחמנא כל הראוי למוקדה מקדש מזבח וכ' רש"י ללמדך שלא ירד משום קדושת המזבח הוא ע"כ ואם כן יסוד נמי יש בו קדושה כמו המזבח גופי' עי' תוספתא (פ"ז) דמיצה על הקרן ועל הכבש ועל היסוד פסולה וע"כ פסול בשר אבל בעלים נתכפרו כמ"ש הש"ס זבחים כ"ו ע"ב) והתוס' ס"ל דה"ה בעוף כן (זבחים נב: וס"ו) [משא"כ השטמ"ק פליג התוס' בזבחים שם ואם כן אין ראי' מזה כמו שהאריך במקור ברוך] וע' שטמ"ק זבחים דף (נב אות ב') דס"ל דדם יכול ליתן ע"ג יסוד וכן בשטה מקובצת (נז אות א') בזבחים. והא דכ' התורת כהנים

פ' ויקרא (פ"ז מ"ז) קיר המזבח ולא קור הכבש ולא קיר היסוד, היינו משום דכתיב קיר המזבח כמ"ש שם התורה והמצוה היכא דפרט איזה חלק ממזבח אז אין הכבש והיסוד בכלל משא"כ היכא דכתיב סתמא אז הכבש והיסוד בכלל. וא"כ כיון דלענין מקדש פסולין כתיב כל הנוגע במזבח יקדש זבחים (פ"ז) וכן לעולה על מוקדה על המזבח אם כן שפיר אף היסוד בכלל. משא"כ לענין שלא יפסול בלינה כ' דזה מטעם דהוה כאילו כבר התחילה ההקרבה ואם כן עיקר תליא אם אותו מקום ראוי להקטרה או לא לכך תלה בגבורת ארי יומא (מ"ה) על הא דכ' התוס' דסובב יש לו דין מזבח ואין לינה מועלת מטעם דס"ל כמ"ד (זבחים ס"ה ע"א) עושין מערכה ע"ג סובב משא"כ למ"ד דס"ל דאין עושין מערכה ע"ג סובב ס"ל דלינה מועלת ע"ג סובב אף דסובב בודאי יש לו דין מזבח לענין כל הדמים עליונים למעלה מחוט הסיקרא ולתתתונים למטה מחוט הסיקרא ועי' זבחים (כ"ו ע"ב) והתוס' ס"ל דה"ה בעוף כן (זבחים צריכין לומר דעיקר הטעם דאין לינה מועלת מחמת דכבר התחילה הקרבה ואם כן צריך להיות במקום הקרבה. וכן הא דכבש מציל מפסול לינה גם כן י"ל משום דעושין מערכה ע"ג כבש כמ"ש בתוס' העזרה בתו"כ פ' צו (פ"א מי"א) דלמ"ד דעושין מערכה ע"ג סובב ה"ה ע"ג כבש עיי"ש לכך שפיר מציל מפסול לינה כמו סובב או הטעם כמ"ש בק"א פ' ויקרא (פי"ב מ"ז) ופ' צו (פ"א מי"א) דיליף דכבש מקדש כיון דאין אתה עולה למזבח אלא ע"י כבש אם כן יש לו דין מזבח עיי"ש [וכבר האריכו בזה דכל דבר דעל ידו נעשתה אותו פעולה יש לו כח אותו פעולה כעין שכ' הש"ס יומא (ס') וכ"מ צורך פנים כפנים דמי וא"ל) מה שא"כ ע"ג יסוד ס"ל להתוס' דאין עושין מערכה ע"ג יסוד (ועי' תוס' זבחים (נ"ד ע"א) ד"ה ואי) ואם כן שוב לא שייך שם לומר דכבר התחילה הקרבה לכך אף דלשאר דברים יש לו דין מזבח מ"מ לענין שיפסול בלינה שפיר פוסל (ועי' מ"ש אות ב' ומ"ש שם לענין מליקה עי' קרית ספר במעה"ק (פז) ותוס' זבחים (נ"ד ע"א) ד"ה ואי עיי"ש] ואם כן לכאו' יש לפשוט דה"ה רצפה לר"י דס"ל דמקטיר ע"ג הרצפה שוב שפיר י"ל דאין מועלת לינה, אמנם יש לדחות דאפשר דתרתי בעי' קדושת המזבח וגם שיתחיל ההקטרה וכיון דע"ג הרצפה דמקטירין זה הוה מחמת דין דהקטרה ולא דיש לו דין דמזבח כמ"ש לעיל אם כן שוב שפיר פוסלת לינה וא"ל, וידידי הצו"מ החריף ובקי טובא הרב מרדכי יהודה לובארט יחי' מקוטנא הערנו מדברי הילקוט פ' משפטים רמז (שנ"ז) ולא תזבחו על חמץ דם זבחי וכו' ר' יהודה אומר זבחי המיוחד לי, לא ילין לבוקר זבח חג הפסח לימד על האימורים שנפסלין בלינה ע"ג הרצפה ע"כ. ולמה לא פליג ר"י גם אסיפא דעל גבי הרצפה אין נפסל בלינה מחמת דמקטירין ע"ג הרצפה לר"י. מבואר מזה דלר"י אף ע"ג הרצפה גם

כן פוסלת לינה עכ"ד ויש לדון בזה דקאי סתמא אפילו קודם שקידש שלמה את הרצפה כמ"ש התוס' זבחים (י"ד ע"א) או דנקלף הרצפה סביב המזבח דאז אין מקטירין ע"ג הרצפה כמ"ש התוס' זבחים (נ"א ע"ב) ד"ה תן בסופו ע"ש ועוד דלא שייך לאפלוגי ע"ז כיון דעל עיקר הדין אין פלוגתא רק על מה דנקט רצפה אם כן ע"ז כבר חולק במ"א ואין שם מקומו. וכעי"ז בתוס' מנחות (מ"ו ע"א) ד"ה הוזקקו וכ"מ וא"ל יותר [ובעיקר דברי הילקוט כבר האריך בשאלת כהנים תורה מנחות (ק') ועי' מזרחי על רש"י שמות (כ"ט) על פסוק זה מה שהאריך]:

לא) [**ואגב** יתיישב קו' העולת שלמה בזבחים על התוס' יומא (מ"ה ע"ב) הנ"ל, דכ' דע"ג יסוד מועלת לינה מזבחים (פ"ק ע"א) דפריך חטאת העוף פסולה האיך מזה מדמה הא הוה לי' ירוד. ומשמע אם אויר מזבח כמזבח דמי ניחא ואמאי הא חטאת העוף מזה למטה מסובב בזבחים (ס"ד ע"ב) ואם כן ליכא רק אויר יסוד. מבואר מזה דיסוד ואוירו מקדשין עכ"ד וכן הקשיתי מתוס' זבחים (פ"ז ע"ב) עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה תימא מאי קשה לי' הא אמרינן בפ' ק"ק דף (ס"ה ע"א) שאם עשאה למטה מרגליו אפילו אמה אחת כשרה ואם כן אין כאן אויר מזבח ולפ"ה שפירש למעלה דף (נ"ד ע"א) שהיתה שם בליטה ניחא ע"כ מפורש מהתוס' דהיסוד יש לו דין מזבח וזה היפך מהתוס' יומא (למ"ה) הנ"ל. ושו"ד שעמד בזה גם כן בעו"ש שם. אבל לפי"ד ניחא דודאי אף התוס' ס"ל דיסוד יש לו דין מזבח לכל מילי חוץ מלענין לינה מטעם דבעי' מקום ראוי להקטרה אבל זה גופיה דאין מקטירין ע"ג יסוד יש לדון למה הא יסוד גופיה דמזבח ואכמ"ל ופשוט. והא דמדייק בח"נ זבחים (פ"ז) מהתוס' ד"ה אויר יש בין כבש למזבח אבל אי אויר מזבח כמזבח דמי לא קשיא לי' מכי מטו כנגדו אויר הוה לי' ירוד דכנגד אותו אויר יש אויר סובב וסובב חשוב כמזבח ע"כ ומדלא כ' יש אויר יסוד וסובב מבואר דיסוד אין לו קדושת המזבח עכ"ד, וכדי שלא יסתור לדברי התוס' יומא (מ"ה) כמו שהערו. י"ל עפי"ד הש"ס זבחים (נ"ג ע"ב) דקרן דרומית מזרחית לא הי' לו יסוד ומקשה הש"ס שם (נ"ד ע"א) וא"א לא הי' לו יסוד באוירה בעלמא הוא דקא עביד ומשני כך התנו אוירה דבנימין קרקע דיהודה וכ' התוס' ד"ה ואי דאויר בעצם קדוש לכך מלקו שם עיי"ש. ואעפ"כ כ' התוס' בזבחים (פ"ז ע"ב) ד"ה עולת כיון דלא הוה לי' יסוד לא הוה אויר המזבח עיי"ש והסבר הדבר מ"ש לענין מליקה מיקרי אויר קדוש ולענין שלא ירדו הפסולין מטעם אויר לא מיקרי אויר קדוש יבואר בע"ה במ"א] ואם כן ממילא ניחא כיון דכבש הי' בדרומו של מזבח זבחים (ס"ב ע"ב) ומדות (פ"ג מ"ג) ואם כן כיון דיסוד דרומי לא קדיש או דלא הוה בבנין עי' זבחים (נ"ד) שוב אותו אמה דיסוד דרומי לא

קדוש. לכן נקטו התוס' דהי' הכבש פורח על אויר סובב ונכון. וגם כן יתיישב התו"כ פ' אתרי (פרשתא ח' מ"ה) ולא על קרקעו של מזבח וכ' הר"ש משנץ א"נ אמקפא של מזבח מה שמקיף המזבח ועולה מן היסוד למעוטי על יסוד ממש עכ"ל מבואר דיסוד אין לו דין מזבח וכן הערו מראב"ד שם דמביא גם כן זה הדין בשם י"מ עיי"ש אבל לפי"ד י"ל אפשר ר"ל באותו צד מזרחית דרומית שאין שם יסוד ולמ"ד בזבחים (נ"ד) דחסר מבנין א"כ הו"א דיכול שם ליתן בכניסת האמה בגופה, וכן לאידך גם כן הו"א כיון דמ"מ שם יסוד יש עלה הוי כשלא במקומו כמו נתנו ע"ג כבש דידוע דשיטת הר"מ דכשר והבעלים נתכפרו ועי"ז אשמעינן דגרע יותר ופסול וצ"ע עוד בזה. ועי' ת"כ ויקרא פ"ט מ"ח) וכן (פי"ח מ"ח) על קיר המזבח ולא על קיר הכבש ולא על קיר "היסוד" וכ' בעזרת כהנים דלא גרסינן דיסוד גופי' דמזבח הוא עיי"ש. אמנם לפי דעתי אפשר ממעט אותו אמה דיסוד דרומי דלא קדוש כלל, וכן יתיישב קו' האור שמח ה' פסוהמ"ק על התוספתא דפסחים (פ"ה) נתנו שלא כנגד היסוד פסול והק' הא הש"ס קאמר בזבחים (כ"ו ע"ב) דפסול בשר אבל בעלים נתכפרו וכן פסק הר"מ (פ"ב) מה' פסוהמ"ק וע"י יצא לחדש בשם תתנו כבנו הג' ר"א ליפטביר דפסח דעיקרו לאכילה קאי ואם הבשר נפסל גם כל הקרבן פסול עיי"ש. אבל לפ"ד אפשר לומר שלא כנגד היסוד ר"ל אותו יסוד שיש לו דין יסוד רק דנתן ביסוד דרומי באמה דלמטה דלא הוה יסוד ולא הוה מזבח כלל לכך נפסל. וכן להגיר' בתוספתא שם נתנו ע"ג יסוד פסול לחומר הנושא אפשר ר"ל אותו יסוד דרומי באמה שם כנ"ל. ומתני' דזבחים (כ"ו ע"א) דנתנו שלא כנגד יסוד ומסיק הש"ס דפסול בשר אבל בעלים נתכפרו ר"ל שנתנו למעלה מאמה יסוד דרומי בקיר הסובב ואעפ"כ פסול הבשר מחמת דלמטה צריך להיות יסוד כמ"ש שם רש"י משא"כ ממש באותו אמה ראשונה דיסוד י"ל דנפסל ויש לדון בזה ואכמ"ל]

לב) ועוד יש להביא ראי' מזבחים (פ"ז ע"א) ותוספתא (פט) דקרבנות דאם מונח ע"ג המזבח דמקטירין לעולם והארכתי בזה לעיל דלא יקשה לפי"ד התוספתא (פ"ח) דקרבנות דאם ילין ב' לינות דירדו, ואם כן האיך מקטירין לעולם, ותי' משום דהפסול נעשה במזבח ואם אמרינן כיון דהדבר אין קולטו אם נפסל, ג"כ אין קולטו אפילו בכשרותו שלא יפסל, אם כן כיון דב' לינות אין המזבח קולטו רק ירד אם כן שוב גם כן למה קלטו שלא יפסול, מבואר דלא תלי' זב"ז. א"כ שוב ג"כ לנ"ד לר"י אף דהרצפה נתקדשה רק לכשרין ולא לפסולין מ"מ כשהוא עדיין כשירה שפיר מצלת מפסול לינה, וי"ל כמו שהארכתי דשאני מזבח מחמת קדושתו משא"כ רצפה ואין לכפול הדברים. ועוד יש קצת להעיר משבועות (י"ז ע"א) בעי רבא תלה עצמו באויר עזרה מהו וכו' תיקו

והביא התוס' שם ד"ה תלה אית ספרים דגרסו אויר עזרה כעזרה דמי או לא וקשה דבפרק כל הפסולין אמר טמא שהכניס ידו לפנים חייב וכו' ועוד אי לאו כעזרה דמי אם כן כשמוליך דם ואברים למזבח יפסול ביוצא עכ"ל, ולתוס' דלא גרס' רק ס"ל דאויר עזרה כעזרה דמי וכן הוא בזבחים (כ"ו ע"א) עיי"ש, ואם כן לר"י תקשה קושיית הש"ס זבחים (פ"ז ע"ב) עולה דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה אם אויר עזרה כעזרה דדוחק לשנוי' כגון שיחשב להכניס בלשכות או באולם דשם אין מקטירין אפילו בזבחים (י"ד ע"א) או שהניח ע"ג הדף כמו שתי' התוס' (י"ד) שם ד"ה ומה, עיי"ש שתפסו זה לדוחק ותירצו תירוץ אחד. מבואר קצת דרצפה אין מציל שלא יחול הפסול לכך שפיר מועלת מחשבה, ויש לדחות וא"ל:

לג) התוספתא (פ"ט) דקרבנות גורס אברים שלנו בעזרה מעלין אותן כל הלילה שע"ג כבש ושבראשו של מזבח מעלין אותו לעולם ע"כ מפורש דלינה אין מועלת ע"ג כבש והש"ס זבחים (פ"ז) השמיטו. אבל זה ברור דע"ג כבש גם כן אין מועיל לינה כמ"ש התוס' יומא (מ"ה ע"ב) ד"ה סודרין אותו ע"ג כבש וע"ג סובב שלא יפסלו בלינה עיי"ש דכבש דינו כמזבח כמו שמרבה הש"ס בזבחים (פ"ז) לענין עלו לא ירדו ובמנחות (נ"ז) לענין שאור ודבש וכן הוא בתו"כ פ' ויקרא (פי"ג מ"ט) ותו"כ פ' צו (פ"א מי"א) עיי"ש. בפשטות מבואר מהתוס' יומא ומפרש בתמיד דע"ג כל הכבש היו מסדרין ועי' בק"א על תו"כ פ' צו (פ"א מי"א) עיי"ש. אמנם הר"מ בפיה"מ שלו לתמיד (פ"ב) על מתני' דאברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב דהי' מסדרין הגירסא שם בסובב על הכבש כ' וז"ל ענינו ועל הכבש כנגד הסובב ע"כ מפו' דס"ל דדוקא על הכבש שכנגד הסובב משא"כ למטה מנגד הסובב לא היו מסדרין. וע"כ צריכין לומר הטעם משום דנפסלו בלינה כמ"ש התוס' יומא (מ"ה ע"ב) דלכך לא היו מסדרין ע"ג יסוד דנפסלו בלינה. או כטעם הב' משום דגנאי להורידן למטה מחציו וכתבו אבל ע"ג כבש אין גנאי עיי"ש. ולא חילקו בין חצי העליון לחצי התחתון ומשא"כ להר"מ יש חילוק וצריכא בירורא דמילתא במאי פליגי. [ועי' בשטמ"ק דגרס בכבש או ע"ג סובב עיי"ש וכן להדיא אותה הגירסא בתו"כ פ' צו (פ"ב מ"ד) עיי"ש] וכ"כ הברטנורא (פ"ב) דתמיד בפיהמ"ש להר"מ, וכן פסק הר"מ ה' תמו"מ (פ"ב הי"ג) אם אין הצדדים מחזיקין סודרין אותו בכבש כנגד הסובב ע"כ [ועי' שיח יצחק יומא (מ"ה) על התוס' ופלא שלא הביא התוספתא (פ"ט) דקרבנות הנ"ל]:

לד) ועוד יש להעיר מתו"כ ויקרא (פי"ג מ"ט) לענין שאור ודבש לא תקטירו קאמר אין לי מזבח כבש מנין וקמרבי' מדכתיב אל המזבח וכתב הקרבן אהרן משום דלשון אל משמע דעולין בו למזבח דבלא כבש א"א לעלות [ועי' מכילתא פ' יתרו דלא תעלה במעלות על

מזבחי ה"ה ירידה גם כן אסור ועי' תוס' זבחים (ס"ג ע"א) ד"ה חוץ ועי' תוס' מנחות (צ"ז:) ד"ה אל וי"ל בזה ואכמ"ל] ע"ג המזבח וזה מיקרי אל המזבח וכ"כ הראב"ד שם. ועי' תו"כ פ' צו (פ"א פי"א) לענין כל הפסולין שעלו לא ירדו וקמרבינן גם כן כבש כמזבח מאל המזבח כמ"ש התורה והמצוה עיי"ש ובק"א והגירסא דילן בזבחים (פ"ז) מוטעת רק כמו שגרס בתו"כ הנ"ל ועי' בירושלמי שבת (פ"ז ה"ח) כבש מנין ת"ל אל המזבח) מבואר מזה כיון דאי אפשר לעלות ע"ג המזבח בלתי כבש לכך יש בו דין מזבח כמו שהבאתי לעיל דזה צורך פנים כפנים דמי (יומא ס') ולפי"ז בודאי אין חילוק בין כבש שכנגד הסובב או למטה הימנו דהא אין עולין בענין אחר אלא ע"י כל הכבש ואם כן שוב הוי בכלל אל המזבח. ומזה יותר יקשה על הר"מ מנין לו לחלק בין כבש כנגד הסובב ובין כבש שלא כנגד הסובב, ועי' בקרית ספר להמבי"ט (פ"ב) דתמו"מ וז"ל ומחזירים איברים שלא נתעכלו בצדדי המזרח ובכבש דכבש כמזבח ואינם נפסלין בלינה במזבח וכבש ע"כ עיי"ש מבואר בפשטות דכל הכבש יש לו אותו דין, ועי' בקרית ספר שם שכ' על הא דפסק הר"מ לענין תרומת הדשן שחותה ויורד וצובר הנחלים שחתה ע"ג רצפה רחוק מן הכבש ג' טפחים וכתב המבי"ט ואע"ג דכתיב אצל המזבח הא ילפי' בדוכתי' דכבש כמזבח לכל מילי והרי הוא אצל הכבש ע"כ. ובאותו מקום שנתן הגחלים הי' למטה ממקום הסובב עי' זבחים (ס"ג) דהי' ג' אמות ומחצה וכו' לאמה ועי' זבחים (ס"ד) וכ"מ והולך במזרחו של כבש כעשר אמות ואם כן בשטח עשר אמות הי' מתעלה הכבש לערך שלשה אמות והי' למטה מסובב דהי' ששה אמות עם גובה היסוד עי' מנחות (צ"ז) וכ"מ ועי' במפרש לתמיד (כ"ח ע"ב) דגם כן הק' זה ועי' בראב"ד שם אם לא נימא דר"ל כנגד כל זקיפת הסובב ודוחק):

לה) ונראה דיש לחקור הא דכבש כמזבח אם הפירוש דנעשה עצם מזבח והוי כאלו המזבח נתרחב עוד שלשים אמה רוחב הכבש ועיין בר"מ ה' בהב"ח (פ"א) דפוסל נפגם אבני המזבח ה"ה אבני כבש וכן לענין נגיעת ברזל מזבח וכבש שוין עיי"ש. אם כן י"ל דנעשה עצם מזבח, א"ד דכבש נעשה חלק פרטי מחלקי המזבח כמו שיש יסוד וסובב וכדומה למזבח כן יש פרט אחד למזבח וכבש שמו אבל אין נעשה עצם מזבח רק דין מזבח יש עליו לכמה דברים, ונראה להעיר דהנה בזבחים (ס"ב ע"א) כי בית מה בית ששים אמה אף מזבח ששים וכתב רש"י דלכך לא הרחיבו בבית שני יותר מכ"ד אמות משום דלא הוצרכו ואמרינן לקמן מדת ארכו ורחבו וקומתו אין מעכבין עיי"ש. אמנם בש"א שם כתב דר"ל מה בית ששים אף מזבח ששים ר"ל עם הכבש וכן מדייק מהתוס' שם ד"ה אף עכת"ד וכן פסק הר"מ בה' בהב"ח (פ"ב ה"ג) ומזבח שבנו עולי הגולה כעין

מזבח שעתיד להבנות עשוהו ואין להוסיף על מדתו ולא לגרוע ממנה עכ"ל והק' מו"ר הגה"ק מהר"מ שפירא זצ"ל בגליון הר"מ שלו הא הש"ס קאמר להדיא דמזבח ששים עכ"ד. [ועי' בקרית ספר למבי"ט מ"ש שם על דברי הר"מ וז"ל ומזבח שעשו בני גולה וכן העתיד ליבנות מדת ארכן ורחבן ל"ב על ל"ב דעד ששים היו יכולין להוסיף כדילפי' לעיל (עיי"ש שכ' דעד ששים אמה ראוי לו ומקודש המקום אם ירצו עי' מ"ש בזה הסי' אות כו) אלא דלא הוצרכו ע"כ מבואר דלמד מדברי הר"מ דכ' דעליו אין להוסיף וממנה אין לגרוע ר"ל כיון דלא הוצרכו שוב אסור להוסיף וזה ד"ת ולא כמו שפירש"י זבחים (ס"ב ע"א) ולפ"ז ממילא נכון קו' מו"ר הגה"ק מהר"ם שפירא זצ"ל ועי' פיה"מ להר"מ (פ"ג) דמדות שכ' וז"ל ואחד העיד להם על המזבח וכו' ומנין מה שאמרו על המזבח שהוא העיר בדוקא על מדתו וכו' ע"כ אפשר ר"ל גם כן דוקא את נצרך. וע' פסקי תוס' מדות אות (י"ז) דכ' דאם ירצו. יכול להוסיף ואכ"מ] והעירני דעפ"ד הש"א ניחא דר"ל עם הכבש. מבואר דמחלוקת רש"י והר"מ בזה דרש"י ס"ל דכבש הוא פרט מחלקי המזבח ואם כן לא שייך למיקרי וזה מזבח לעולה דכבש לא מיקרי מזבח וע"כ כיון דקאמר הקרא מה בית ששים אמה אף מזבח ששים ר"ל מזבח לבד בלי שום כבש יכול להיות עד ששים אמה. משא"כ הר"מ ס"ל דהכבש נעשה עצם מזבח והוה כמו דהמזבח נתרחב ואם כן שפיר מיקרי המזבח ששים אמה ודו"ק וממילא דהר"מ לשיטתו דס"ל דכבש נעשה עצם מזבח אם כן שוב יכולין לומר כמו דקאמר בזבחים (נב) וכ"מ והוא מתני' מדות (פ"ג מ"א) וחוט של סיקרא תוגרו באמצע המזבח להבדיל בין דמים עליונים לדמים תחתונים אם כן י"ל דגם גבי כבש נתחצה חצי' שלמעלה מחצי' שלמטה. ואם כן להר"מ דמבואר דפסק (פ"ו ה"כ) דמעה"ק כרבנן דר"נ בזבחים (ס"ה) ואם כן ע"כ ס"ל דעושין מערכה ע"ג סובב כמש"כ הש"ס שם וגם כן מבואר מדפי' דהי' מסדרין ע"ג כבש דתלוי זה בזה כמש"כ הג"א יומא (מ"ה) ואם כן אם אין עושין מערכה למטה מסובב שוב אין אותו מקום ראוי להלין. וא"כ כמו במזבח למטה מסובב אין עושין מערכה ה"ה דע"ג כבש גם כן אין עושין מערכה. לכך כ' דדוקא כנגד הסובב היו מסדרין דאין נפסל בלילה משא"כ למטה אסור דנפסל בלינה, ומשא"כ לדידן דס"ל דכבש אין נעשה עצם מזבח רק דין חלק מזבח יש עליו וא"כ לא שייך דין חצי בכבש לכך שפיר היו מסדרין על כל הכבש ודו"ק:

לו) **והא** דהקשיתי מקרית ספר להמבי"ט ז"ל (פ"ב) דתו"מ דהיו נותנין התרומת הדשן אצל הכבש דמיקרי שפיר אצל המזבח. ובאותו מקום גובה הכבש הי' למטה מחוט הסיקרא כמו שביארתי גם כן לא קשה. דאה"נ דהי' למטה מחוט הסקרא. האם הי' נותן התרוה"ד על ראש המזבח הא גם כן הי' למטה אצל יסוד נותן וכיון דקדושת יסוד די

לתרוה"ד ושפיר יכול ליתנן למטה אצל יסוד המזבח ה"ה דיכול ליתן למטה אצל הכבש אפילו לא הי' באותו מקום גובה הכבש ה' אמות ופשוט. ומובן בזה החילוק בין המפרש לתמיד (כ"ח ע"ב) והקרית ספר. דהמפרש גם כן הק' אותו הק' וז"ל וא"ת והא בעינן ושמו אצל המזבח ונהי דכבש כמזבח לכל מילי מ"מ הי' לנו לקרבו אצל המזבח וכו' ותי' דיליף לה ממוראה ונוצה ע"כ עיי"ש ויש להבין דהנה המפרש כ' שם דף (כ"ח ע"א) לענין דאין אדם נכנס עמו מטעם דכי היכא דאסור ליכנס שלא רחוץ ידים ורגלים בין אולם ולמזבח ה"נ אסור ליכנס בין כבש לאולם עיי"ש א"כ מה מקשה. הא כבש הוה כמזבח וכן א"ל שם (פ"ב מ"א) לענין לינה דכבש כמזבח. ולמה מחלק על הקרית ספר שהבאתי דגם כן מקשה אותו ק' ומתרץ דכבש כמזבח ומיקרי אצל המזבח ואם כן ה"נ כן, אבל לפי"ד ניחא דתלי' אם הכבש נעשה עצם מזבח או דין של מזבח יש לו, דהק"ס ס"ל דכבש נעשה עצם מזבח דקאי על דברי הר"מ, ור"מ ס"ל כן כמו שהארכנו לעיל. אם כן שפיר כ' דאצל הכבש הוה אצל המזבח משא"כ המפרש ס"ל דרק יש לו דין מזבח כמו שמבואר דס"ל דסודרין על כל הכבש שם מתני' (פב מ"א) כמו שהארכנו ולא עצם מזבח אם כן שפיר מקשה הא עדיפא לן שיהי' ממש אצל מזבח משיהי' אצל כבש דלא הוה מזבח רק דין מזבח:

לז) והתי' ב' דמשנה בקרית ספר שם (פ"ב) דתמו"מ כמו שמשנה במפרש דיליף ממוראה ונוצה י"ל דקאי לשיטתו דס"ל שם (פב) דהנה ז"ל הר"מ שם (פ"ב הי"ג) וכל אברי העולות והאימורי קרבנות שלא נתאכלו כל הלילה מחזירין אותה לצדדי המזבח ואם אין הצדדין מחזיקין סודרין אותם בכבש כנגד הסובב ע"כ. אמנם בקרית ספר על הר"מ מביא וז"ל ומחזירין האיברים שלא נתאכלו בצדדי המזבח ובכבש דכבש כמזבח ואינם נפסלין בלינה ע"כ, ולא מביא כלל דסודרן בכבש כנגד הסובב, מבואר דלי"ל שיטת הר"מ דדוקא בכבש כנגד הסובב משא"כ כל הכבש רק הוא ס"ל דבכל הכבש מסדרין כסתימת לשונו שם עיי"ש. וממילא ניחא הק"ס הנ"ל דהא דכ' דאצל הכבש מיקרי שפיר אבל המזבח וזה לשיטת הר"מ דכבש נעשה עצם מזבח לכך אצל כבש מיקרי ושמו אצל מזבח. משא"כ תי' קאי אליבי' דנפשי' והוא ס"ל דכבש יש לו רק דין מזבח ולא דנעשה עצם מזבח ואם כן יקשה היאך משימו אצל הכבש הא עדיף שישים אצל המזבח וע"ז תי' דיליף ממוראה ונוצה כתי' המפרש הנ"ל, [ועי' בראב"ד (פ"ב) דתמיד דתי' דהוה הלכה למשה עיי"ש] ופשוט [ובל"ז י"ל דאפילו נימא דהכבש נעשה בעצם מזבח מ"מ יותר עדיף מזבח עצמו ועי' קידושין (מ"א ע"א) מצוה בו יותר משלוחו אף דחי' אחרונים דע"כ בגיטין וקידושין השליח נעשה ממש כגוף המשלח דאל"כ האיך מקדש אשה בשביל

חברו ומ"מ יותר עדיף הוא גופי' [ואין ראי' דהתם מחמת גרירא דמצוה משא"כ הכא] ועי' בתוס' יומא (לד ע"ב) ד"ה רבי דדבר דמפורש להדי' בתורה עדיף מדבר דנלמד ואם כן ה"נ בנ"ד ועי' רש"י כתובות (ג' ע"א) וגיטין (לג ע"א) לענין קדושי' כסף וכ"מ ואכ"מ:

לח) ואם כנים דברינו דהר"מ ס"ל דכבש נעשה עצם מזבח יתיישב שפיר קו' התוס' על הר"מ דבה' פסוהמ"ק (פ"ב ה"י) פסק דנתנו ע"ג כבש נתכפרו הבעלים והבשר פסול. ופסק כשמואל בזבחים (כ"ו ע"ב) דשלא במקומו כמקומו דמי והתוס' שם הק' ע"ז מדמעטינן קיר המזבח ולא קיר הכבש לענין חטאת העוף מבואר דכבש אין לו דין מזבח לענין דם [כמו לר"י רצפה דמודה ר"י לענין דמים בזבחים (ס.)] ומתוך זה הוכרחו לפרש דלא קאי שמואל על נתנו ע"ג כבש עיי"ש. ואם כן להר"מ דפ' דנתנו ע"ג כבש גם כן כשר דשלא מקומו כמקומו אם כן שוב הדרא קו' התוס' לדוכתא. ונראה דהנה באמת יש להעיר על התוס' גם כן דהנה בספרא פ' ויקרא דיבורא דנדבה (פ"ד מ"ז) שם הגירסא על קיר המזבח ולא קיר הכבש ולא קיר היסוד וכו' עיי"ש אם כן יקשה גם כן על התוס' דלא ממעטו רק כבש והניתנין בחוץ שנתנו לפנים דשלא במקומו לאו כמקומו דמי משא"כ ע"ג יסוד ס"ל גם לתוס' דנתכפרו הבעלים עיי"ש אם כן נימא מדממעיטנן קיר המזבח ולא קיר היסוד. שוב אם נתן על היסוד יפסול. רק ע"כ צריכין לתרץ כמש"כ בתורה והמצוה שם (פ"ד מ"ז) דהיכא דכתיב מזבח סתמא ה"ה כבש בכלל. משא"כ היכא דמפרש התורה קיר מקום מיוחד במזבח אז אין כבש בכלל ע"ש ואם כן זה יכולין לומר על היסוד כיון דכתיב כאן על המזבח לכפר סתמא ה"ה יסוד בכלל, ואם כן מה הק' על כבש דאותו תי' גם כן י"ל על הכבש, וע"כ צריכין לתרץ כמש"כ הטה"ק שם (כו) על התוס' דמה הק' מדמעט קיר הכבש, אפשר היינו לכתחילה הוא דקאמר. וכ' מ"מ כאן נמי דלא ילפינן שלא במקומו כמקומו רק מקרא ואני נתתיו לכם על המזבח לית לן לרבוי' רק מזבח ולא כבש. עכ"ד לכך הק' על הכבש משא"כ כאן יסוד הוה בכלל ואני נתתי לכם על המזבח לכפר. וממילא ניחא דברי הר"מ דר"מ דס"ל וגם כבש נעשה בעצם מזבח. אם כן י"ל הא דממעט קיר המזבח לא קיר הכבש לענין חטאת העוף ועולת העוף היינו לכתחילה משא"כ בדיעבד הוה שפיר בכלל ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר, כמו דאית לי' דהכבש הוה בכלל וזה המזבח לעולה בזבחים (ס"ב ע"א) כמו שהארכנו לעיל ה"ה בנ"ד ונכון:

לט) ומובן בזה הקרית ספר להמבי"ט על הר"מ (פ"ב) מה' פסוהמ"ק וז"ל נתנו ע"ג כבש שלא כנגד יסוד פסול אע"ג דשלא במקומו הוה במקומו היינו לענין כפרה כדכתיב ואני נתתי לכם על המזבח לכפר כיון שהגיע הדם למזבח נתכפרו הבעלים וכו' אע"ג דכבש

כמזבח היינו לענין קידוש שאם עלו לא ירדו אבל לענין דם כתיב על קיר המזבח ולא קיר הכבש עכ"ל. ולכאורה דבריו מחוסר הבנה דאם תפס דכבש לא הוה כמזבח לענין דם כמש"כ התוס' זבחים (כו.) אם כן למה כ' בתחילתו דפסול דוקא בשר משא"כ בעלים נתכפרו הי' לפסול לגמרי כמש"כ התוס' שם. אבל לפי"ד ניחא דזה לא מקשה כק' התוס' כאן דממעט כבש מקיר המזבח שוב ג"כ לא הוה בכלל הקרא על המזבח לכפר כמש"כ הטה"ק הנ"ל, רק הקשה אדרבא כיון דהר"מ סבירא ליה דכבש נעשה בעצם מזבח אם כן שוב נמי ליתכשר אף הבשר. [דהתוספות לא הקשה זה כיון דס"ל דכבש יש לו רק דין מזבח. ואם כן אף שלא במקומו כמקומו דמי, מ"מ לכתחילה אסור דלעולם מיקרי הכבש שלא במקומו. ואפילו אם נימא דכבש יש לו דין מזבח אף לדם מ"מ כל דם קבעה לו מחיצה או למעלה או למטה משא"כ הכבש לא שייך זה אמנם להר"מ דס"ל דגם לכבש יש מחיצה כמו שהארכנו לעיל דנקט כבש כנגד הסובב בתמיד (פב) אם כן בין דמים עליונים ובין דמים תחתונים הי' לן ליתכשר ע"ג כבש]. וע"ז תירץ כיון דחזינן דהתורה ממעטת לענין חטאת העוף ועולת העוף ע"כ היינו דגילתה לנו התורה דאסור ליתן לכתחילה דם ע"ג הכבש אף דאין כאן עיכוב מחיצה ואם כן חזינן דכבש לענין דם הוה כשלא ממקום הקבוע לו במזבח ושוב אסור ליתן לכתחילה כל הדמים דמיקרי שלא במקומו. אבל מ"מ לענין שלא במקומו שוב הוה בכלל ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר דכבש הוה ממש מזבח ודו"ק. ועיין בתוס' מנחות (מז ע"ב) וזבחים (כ"ו ע"ב):

מ) ולפי"ד גם כן יתיישב ק' הרא"ש תמיד (פד) על מתני' שם דהיו נותנים האברים מחצי כבש ולמטה וירדו לקרות שמע וכ' הרא"ש וז"ל מחצי כבש ולמטה אבל לא מחציו ולמעלה כדי שלא יטעה עכ"ל וכן הק' ותי' כן המפרש שם עיי"ש. אבל לפי"ד דגם גבי כבש שייך חיצוי כמש"כ הר"מ (בפ"ב) דתמיד שהארכתי לעיל, דלמעלה מתחיל הקטרה ואם כן כיון דכ' המפרש שם דלכך היו מתפללין קודם שום הקטר כדי שיתקבל קרבנם לרצון עיי"ש וכ"כ בקרית ספר למבי"ט (פ"ו) מה' תמו"מ עיי"ש. וא"כ ע"כ הי' נותנים מחצי כבש ולמטה דלמעלה מיד מתחלת הקטרה עוד קודם תפילתם. ואפילו לתי' הרא"ש והמפרש גם כן יהי' יותר מובן אם נימא דלחציו בכבש ולמעלה מתחלת ההקטרה ועי' מתני' (פ"ח מ"ב) דשקלים וסוכה (נד:) דהיו נותנים מחצי כבש ולמטה אברי תמיד ומוסף וא"ל [מ"מ החשבון אין מכוון כ"כ דהר"מ הנ"ל נקט כבש כנגד הסובב וזה הוה יותר מחציו של כבש ואפשר ר"ל מחצי כבש ר"ל דין חצי כבש ואין להאריך]

מא) **אמנם** בראב"ד בסוף (פ"ד) דתמיד מבואר דגם על חציו של כבש מלמטה גם כן מקטירין וז"ל בתוס' צרפת מקשים ממתני' דשקלים ובשלהי פרק החליל מייתי לה אברי

תמיד ניתנין מחצי כבש ולמטה במזרח ושל מוספין במערב ושל ר"ח על כרכב המזבח וכו' אי לאו דבקונטרס מפרש באברי תמיד הי' נראה לומר דלאו באברי תמיד טהורין קאמר אלא מאותן שנטמאו לפנים וכו' ובהנהו הוא דקתני שהי' נותנין ונשרפין במזרח ושל מוספין במערב ושל ר"ח על כרכב המזבח ע"כ, מפו' דס"ל דהיו עושין מערכה ושורפין על הכבש מחציו ולמטה אף דפסול הוה מ"מ שם מערכה עלה ועי' יומא (מ"ו). וזר מחויב עליהן מיתה יומא (כ"ד ע"ב) וכהן מחויב להפך בצינורא בהן כמ"ש רש"י זבחים (ק"ט) ועיין יומא (כ"ב ע"א) ד"ה בראשונה. וכבש מקדש כמזבח זבחים (פ"ז) ותו"כ פ' צו ועי' מנחות (נ"ז ע"ב)] ואם כן מפורש היפך דברנו דכ' לפי"ד הר"מ דאפילו אם נימא דעושין מערכה ע"ג כבש מ"מ דוקא כנגד הסובב משא"כ למטה ממנה אסור כמו שהארכתי. ז"א קו' דהר"מ לא ס"ל כן כשיטת הראב"ד בה' תמו"מ (פ"ד) ועוד דהראב"ד לא ס"ל אותו שיטת הר"מ דעי' בראב"ד שם (פ"ב) מבואר דס"ל דע"ג יסוד גם כן עושין מערכה וז"ל ועוד מקשים בתוס' צרפת היאך יכול להיות ב' מערכות ע"ג מזבח שעשה משה שלא הי' מקום רק אמה על אמה (זבחים (ס"ב) וזהו קו' התוס' יומא (מ"ה ע"ב) עיי"ש] וכ' ובתוס' צרפת תירצו שעל יסוד וסובב היו עושין וכו' ע"כ מפורש דמביא שיטה דגם ע"ג יסוד עושין מערכה ומבואר שם דהוא לא פליג על עצם דין זה עיי"ש ויש לדון בזה וכבר הבאתיו בסי' זה אות (ב') וא"ל:

מב) יש לחקור בהא דקאמר הש"ס ב' כבשים קטנים יוצאין מן הכבש שבהן פונים ליסוד ולסובב ומובדלין כמלא נימא וכו' וכן פסק הר"מ (פ"ב) מה' ביהב"ח. היכא דיינינן דיינא להאי דינא איזה קדושה יש בהון אם יש להם כל קדו' הכבש הגדול לכל הדינים דאין לינה פוסלת בהם כמו בכבש הגדול כמ"ש התוס' יומא (מ"ה) והמפרש (פ"ב) דתמיד ותוספתא (פ"ט) דקרבנות וכן לענין תרומת הדשן אם יכול להנות אצל אותן כבשים ומיקרי שפיר אצל המזבח כמ"ש המפרש תמיד (כ"ת) וקרית ספר ה' תמו"מ (פ"ז) והארכתי לעיל בזה. וכן נפ"מ לחקירת המל"מ (פ"א) מה' בהב"ח לענין מזבח אטום באדמה אם גם בכבש הדין כן עיי"ש וכן לכל הדינים שהבאתי לעיל. ועי' תוס' זבחים (ס"ד ע"א) ד"ה יותר דכ' דהי' שם עוד כבש עיי"ש ומה דינו, וצדדי החקירה דהנה השטמ"ק זבחים (ס"ב ע"ב) שם אות י"ב הק' למ"ל כבש ליסוד ירד למטה וישפוך שיריים על היסוד וי"ל דשמא יקרוש הדם אם יאחר עיי"ש אבל בודאי לשאר דמים לא הי' משמש כמ"ש רש"י זבחים (סג) ע"ג קרקע עומד וזורק וכ"כ דף (סב ע"ב) ד"ה מה דם עולה עומד בארץ וזורק וכו' עיי"ש. ובשאילת יעבץ ת"א סי' קט"ז האריך בקו' זו וכבר קדמו בשיטה מקובצת וכ' תי' אחרים עיי"ש שכ' בפשטות דשיריים חטאות הפנימיים

לא הי' עולה על היסוד רק בקרקע עומד ועיי"ש שהאריך ויש לדון בדבריו עפ"ד השטמ"ק ואכ"מ] וא"כ לפי מה שהארכנו דעיקר קדו' הכבש הוא דיליף מאל המזבח דאין עולין למזבח אלא ע"י הכבש כמו שהבאתי שכ"כ בק"א וראב"ד על תו"כ פ' ויקרא (פי"ג מ"ט) ופ' צו (פ"א מי"א) ואם כן הכבשים קטנים דלא הי' תשמישם נצרך כ"כ גרע. או דלמא כיון דמ"מ שם כבש יש עלה שוב אין נפ"מ בינו לכבש גדול ועי' בתיו"ט (פ"ה מ"ג) דזבחים דכ' דבס' צורת הבית אסמכי' על מקרא דיחזקאל (מ"ג) ומעלתהו פנות קדים מדלא כתיב ומעלתו עיי"ש אם כן שוב אין נפ"מ בין כבש גדול לכבשים קטנים, וגם יש לחלק בין כבש העולה לסובב דיש לו קדושת סובב והעולה ליסוד יש לו קדושת יסוד כמו שביארתי לעיל דעיקר קדושת כבש הוא דע"י עולין למזבח. ואם כן ה"נ כבש לסובב יש לו קדושת סובב וכבש ליסוד יש לו קדו' יסוד. וכעי"ז בזבחים (כ"א ע"א) מי כיור נפסלין לאברים כאברים ולמתירים כמתירין דעיקר קדושתה הוא רק במה שמשתמשין בה כמו שהארכתי בסימן ב' אות (כד) ה"ה בנ"ד:

מג) ויש להעיר ממתני' תמיד (כ"ח ע"ב) וכ"מ חותה את המאוכלות הפנימיות ירד הגיע לרצפה הפך פניו לצפון הולך במזרחו של כבש כעשר אמות צבר את הגחלים ע"ג רצפה רחוק מן הכבש ג' טפחים. והק' במעשי למלך (פ"ב) מהל' בהב"ח כיון דכבש קטן יצא למזרחו של כבש ופנה לסובב (זבחים ס"ב ע"ב) אם כן שוב לא הוה אצל הכבש עיי"ש. אבל מטינו יש ליישב עוד קו' אחת דהנה כבר הבאתי דהק' גם כן בקרית ספר (פ"ב) האיך מניח אצל הכבש הא בעי' ושמו אותו אצל המזבח ותירץ דכבש כמזבח עיי"ש. אמנם יש לדקדק מ"מ למה הלך בכלל לצפונו כעשר אמות [בשלמא לתי' ב' דיליף ממוראה וניצה ניחא וכן ת' במפרש תמיד (כ"ח ע"ב)] אבל יש ליישב דהנה בזבחים (ס"ג ע"א) ארב"ח כל כבשי כבשים ג' אמות לאמה וכו' עיי"ש ואם כן כיון דכבש קטן שפנה לסובב הי' ארוך י"ח אמות דהא הסובב הי' גבוה ששה אמות עם היסוד ולכל אמה הי' ארוך ג' אמות אם כן הס"ה הי' י"ח אמה ועי' מה שהאריך ביעב"ץ ח"א (קי"ז) ואם כן ניחא הכל דודאי הי' די אצל כבש דדינו כמו מזבח רק אעפ"כ כל מה שיכול לקרבו אצל מזבח ויהי' גם כן אצל הכבש יותר עדיפא, דנראה דהא במניחו אצל הכבש יש גנאי שהולך ומתרחק ממקום יסוד עיי"ש ואם כן בנ"ד נמי כיון דיכול ליתן אצל כבש דדינו כמזבח ואם יתרחק מכבש שירד בו ויתן אצל מזבח לבד יש גנאי משא"כ היכא דנותן אצל הכבש רק שמקרבו אצל מזבח כל מה שיכול זה הידור מצוותו. (וכעי' זה סוטה (יד ע"ב) וכ"מ, שמקיים עצמו ומקיים חבירו) ואם כן ממילא ניחא דלכך מקרבו כעשר אמות ולא מכיוון ממש דהא יכול לילך הלאה גם ב' אמות ולהניחה [או אפשר כיון

דלמקום הילוך צריכין אמה פנוי כמו שנעשה במזבח אמה למקום הילוך רגלי הכהנים וזה שיעורו ואם כן אמה סמוך לכבש הקטן הי' מוכרח להניח פנוי אמה א' כדי שיהי' יכולין להשתמש בכבש שוב לא יכול לקרב רק אמה אחד וזה מיקרי שפיר "כעשר" אמות. ולא עשר אמות]. משא"כ יותר אין יכול לילך מחמת דאחר י"ב אמות, מתחלת הכבש ההולך ליסוד דתופסת ח"י אמות כנ"ל וסמוך לאותו כבש קטן לא היו יכול להניח משום דל"מ ושמו אצל המזבח כק' המעל"מ ומיושב שפיר הק"ס ומדוקדק מאד. וא"כ ממילא מיפשטא לנ"ד דכבש קטן שאני מכבש גדול דאצל כבש גדול מיקרי שפיר ושמו אצל מזבח דמזבח וכבש חד דינא להון, משא"כ אצל כבש קטן אסור להניחו דלא הוה דינו כדין מזבח ונכון:

מד) ועוד יש להעיר מתוס' יו"ט (פ"ב) דתמיד על מתני' דהיו מסדרין ע"ג כבש כנגד הסובב וציין עי' מש"כ מתני' (ג' פה) דזבחים (מג פ"ו) דשם עיי"ש. ור"ל אותו כבש קטן דהי' לסובב וכ"כ בתוס' עזרה על תו"כ (צו)] ור"ל דהיו מסדרין שם אברים שנתותרו מכבש שלא יפסלו בלינה כמש"כ התיו"ט שם דמביא התוס' יומא (מ"ה ע"ב) דלכך היו מסדרין ע"ג סובב שלא יפסלו בלינה עיי"ש וכ"כ המפרש שם מפורש דס"ל להתוי"ט דאותו כבש קטן שהיה לסובב מצלת מפסול לינה כמו כבש גדול וחד דינה להון לענין לינה ועי' במפרש שם דף (כט ע"א) דגורס על הא דיומא שסודרין ע"ג אש כדי שלא יפסלו בלינה ע"כ וזה גירסא חדשה, ומפורש שע"ג אש לכ"ע אין לינה מועלת. דאם לא כן מה תקון בזה דעדיין יקשה הניחא למאן דאמר אין לינה מועלת אלא למ"ד לינה מועלת מאכ"ל והאריך בזה במ"ד, וכבר הארכתי לעיל) וגם מבואר דדוקא כבש שכנגד הסובב מסדרין משא"כ כבש קטן שכנגד היסוד אין מסדרין משום דנפסל בלינה כמש"כ התוס' יומא (מה) הנ"ל וע"כ הסבר הדבר כמו שהארכנו דעיקר קדושת כבש הוא במה דגורם שע"י נעשה עבודת המזבח לכך אם גורם שתעשה עבודת מערכה קדוש בקדושת מערכה ואם גורס לעשות בו עבודת יסוד יש לו קדושת יסוד ואם כן כיון דהתוס' יומא (מה) הנ"ל חידשו דיסור גופי' מועלת לינה אם כן כ"ש כבש ליסוד בודאי מועלת לינה דכבש של יסוד לא עדיף מיסוד גופי' ודו"ק:

ועוד יש להעיר מזבחים (ס"ב ע"א) קרן וכבש וכו' מעכבין מבואר דדוקא כבש אחד מעכב היינו כבש הגדול משא"כ הקטנים מבואר בפשטות דאין מעכבין ועי' תוספתא (פ"ו) דמנחות ותוספתא (פ"ג) דסוכה, וכן מבואר לשון הר"מ בה' בהב"ח (פי"ב הי"ז) ארבע קרנות של מזבח ויסודו וכו' מעכבין וכל מזבח שאין לו קרן יסוד וכבש ורבוע הרי הוא פסול ע"כ מדפרט גבי קרנות ד' ואח"כ נקט לישנא דהש"ס ולמה לא פרט גם כן

בכבש דג' כבשים מעכבין מבו' דב' כבשים אין להם דין כבש גדול והסבר הדבר משום דאין בהם צורך כ"כ כנ"ל. ולא כתבתי אלא להעיר וא"ל:

מה) ראה זה חדש בפנים יפות (פ' ויקהל) כתב לחלק בין כבש של מזבח של משה ובין כבש של מזבח עולמים שקאי על הא דכתב הרמב"ן ז"ל שם על הקרא ונתנו שלא הקטיר הנתחים ואת הראש ואת הפדר עד אחר רחיצת הקרב והכרעים, והק' עליו הפנ"י מכמה מקראות דמבואר להיפך וכ' ליישב וז"ל ואפשר לומר כי בבית העולמים שלא היו מעלין האברים מיד למזבח אלא היו מעלין אותן כולן לכבש ואח"כ העלן מן הכבש למזבח ובאמת לא הי' מעלין לכבש עד אחר רחיצת הכרעים כיון דבלא"ה לא הי' מקטירין מיד כדאיתא במשנה שם אבל במשכן שלא הי' שם כבש שהרי לא נזכר במעשה משכן. וגם אי אפשר לעשות כבש של ל"ב אמה שהרי לא הי' מן המזבח לקלעים שבדרום אלא פחות מכ"ה אמה ולא הי' נוח הליכת הכהנים עליו וכו' וע"כ הי' מעלן מיד למזבח. ואפילו נימא שעשו מקום לילך עליו לא הי' מקודש בקדושת המזבח אם כן למה יעברו על מצות להמתין עם העלאת האברים עד אחר רחיצת הכרעים וכו' ע"כ עיי"ש, וזה ד"ק שמחלק בין כבש שבמזבח עולמים ובין כבש שבמזבח של משה וגם בטעמו יהי' נפ"מ לנ"ד, ועי' תוס' זבחים (ס"א ע"ב) ד"ה ארבע כ' לענין יסוד דרומית בסופו וז"ל א"נ לפי שהי' עתיד להיות בלא יסוד בבית שני לא היו נותנין דמים בו כמו במזבח של משה לפי שהי' עתיד להיות בבית עולמים ע"כ מבואר מהתוס' דס"ל דדין מזבח של משה ומזבח עולמים הי' דינן שוה לענין מקומם בהכשר עבודה חוץ מדברים המפורשים לענין מדותם וחומרם וכדומה. ועי' זבחים (ס"ב) ובלבד שלא יפחתנו ממזבח שעשה משה ויש לדון הרבה בדבריו וא"ל:)

מו) ובעיקר דבריו דכ' דכבש של מזבח של משה לא הי' יכול להיות ארוך ל"ב אמה מחמת קצר המצע של משכן ועשאוהו פחות מכ"ה. פלא על גאון ישראל שנעלם ממנו לפי שעה תוס' מפורש בזבחים (ס"ג ע"א) ד"ה כל שכתבו להיפך דהקשו גם כן איך הי' יכול להיות הכבש של מזבח המשכן אורך ל"ב אמה ותי' דלר"י דס"ל דמזבח של משה הי' גבוה עשר אמות לטעמי' דס"ל דמזבח כולו בצפון והי' משוך כ"כ לצד צפון עד דאשתיירו ל"ב אמה לכבש ולר' יהודה דאמר עשר רחבו ס"ל שלש אמות קומתו עיי"ש ועי' שטמ"ק שם אות (א) דכ' דהי' ארוך כ"ז אמות עיי"ש ואכמ"ל, ובעיקר הענין אורך הכבש עי' ירושלמי עירובין פ' חלון (ה"ב) תני כל כבשי כבשים עולה אמה וכונס שלש חוץ מכיבושו של מזבח שהוא כמתלקט עשרה טפחים מתוך שלש ושליש אצבע ועי' בקרבן עדה מה שהגיה שם ובש"ק ומ"פ שהאריכו בזה] והערוך ערך כבש מביא בשם

הירושלמי וז"ל שגובה המזבח עשר אמות וכבש ל"ב אמות וכל תל המתלקט עשרה טפחים מתוך חמש אמות הן שליש עכ"ל ולפי"ד חשוב מזבח עשר אמות ובמיוחד האריך בזה בשו"ת ראש אפרים ח"ב סי' י"ז עיי"ש שמביא הרבה שיטות הראשונים בזה ואכמ"ל בזה:

מז) ומה שהארכתי לעיל דלכו"ע יכול להלין ואין עובר על בל ילין י"ל אם כן מה מק' התוס' דר"ה

(**ל**.) **הניחא** למ"ד לינה אין מועלת אלא למ"ד מועלת מאכ"ל הא לפי"ד לכו"ע יכול להלין וכאן לא שייך תי' הנ"ל:

ועי' תוס' ביצה (ה.) וי"ל דהנה התוס' ר"ה (ל') הנ"ל הקשה אמאי הוה קילקול בשיר הא יכולין להמתין ותי' דזה יותר הידור מצוה ולכתחילה טוב להביא נסכים עם הזבח עיי"ש וכ"כ התו"י יומא (כ"ט) דלכך הביאו מיד נסכים משום חביבה מצוה בשעתה עיי"ש ואם כן חזינן מזה דהקפידו שהמצוה יהי' בתכלית ההידור. ואם כן שפיר הק' הניחא למ"ד לינה אין מועלת הוה הקרבן כשר גמור ניחא. אלא למ"ד לינה מועלת ונפסל הבשר רק דלא ירדו כמו כל הפסולין שעלו לא ירדו כמ"ש רש"י זבחים (ופ"ז.) מאכ"ל וגם כיון דנפסל שוב אין מרצה אף דקרבן כשר מ"מ הקטרה אין מרוצה אם כן כמו דחששת לקילקול דשיר תחוש לקלקול דהקטרה משא"כ ההוא דפסחים (נ"ט) דרוצה לתקן עצמו בודאי שרי. ועי' תו"י יומא (כ"ט) מש"כ דדוקא ההוא דפסחים שרוצה לתקן עצמו שרי משא"כ במ"א אסור עיי"ש וא"ל יותר, ועי' ביראים סימן (שע"ח) בא"ד ואם לנו בראשו של מזבח אין עובר עליהן דאמרי' בזבחים בפ' המזבח אין לינה מועלת בראשו של מזבח דלשלשתן מדמינן לה וכו' מבואר הא למ"ד לינה מועלת ברש"מ עובר וזה היפך מדברינו. ויש לדחות דר"ל לאו דוקא אם ס"ל לינה אין מועלת כמו שמסיק הלאה וז"ל ותנן בהדיא אברים (שלא היו וע"כ טעות הדפוס) שלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה לנו ברש"מ יקטיר לעולם ע"כ וזה לכו"ע אפי' לרבא מקטיר לעולם רק פליגי אם ירדו עי' זבחים (פ"ז ע"א) ויש לדון בזה וא"ל:

סימן ד

בענין מחשבת לשמה בקדשים

א) זבחים דף (ב') כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה חוץ מפסח וחטאת וכו' וכן הוא הדין לענין מנחות במנחות (ב') ויש לחקור הא דהזבח נפסל במחשבה שאין נכונה או דלא עלו לבעלים לשם חובה אם זה מחמת דין

גזירת הכתוב דפוסלת ותופסת בו מחשבה כמו פיגול וכדומה דנפסל הזבח או דילמא לכך נפסל משום דכיון דמחשב לשם קרבן אחר על ידי זה נעקר שם הקרבן שהוא, או דנעשה קרבן אחר והפסול הוה מחמת חלות המחשבה על הזבח, דהא כבר האריכו דפסול שלא לשמה לא הוה מחמת העדר לשמה רק דנותן בו פסול ועי' במנ"ח מ' (קמד) דאם שנים שחטו זבח אחד ואחד חישב מחשבה פסולה דנפסל הזבח וזה הוה כמו שחטו לע"ז דאם אמר חישב לע"ז ג"כ נפסל כמ"ש הש"ס חולין (מ"א ע"א) רק ספיקתנו מהיכא נתהוה הפסול אם מחמת גזה"כ כמו פיגול, או משום דנעקר שם הקרבן. או אפשר דנשתנה לקרבן שמחשב עלה:

ב) ויש להעיר מלשון רש"י זבחים (ג' ע"א) הא דפסול שלא לשמה הוה מחמת חלות שם המחשבה שמחשב עלה עי' בד"ה לשם חולין כשרה קס"ד סברא דידי' הוא כדמפרש דמינה מחריב בה דבר שהוא מינו מועיל לעקור שמו עכ"ל וכ"כ ג"כ בד"ה דלאו מינה כגון חולין שאינו מין קדשים לא מחריב בה ואין שמו נתפס על הזבח לעקור שמו ממנו ע"כ מפורש דענין פסול שלא לשמו הוה שעוקר שם הזבח על ידי שתופסת השם שחישב עלי' ועי"ז נפסל וכ"כ רש"י זבחים (ז' ע"ב) ד"ה מקופיא מכפרא וכו' הלכך חייל שמי' אחטאת שנשחטה לשמו לפסלה ע"כ מבואר דעיקר הפסול הוה מחמת חלות המחשבה שאינה נכונה לכך נפסלה לגמרי. וקצת מזה העיר בשיח השדה ועי' בתוס' מנחות (מ"ז ע"א) ד"ה עד לענין כבשי עצרת ששחטן לשמן ויזרוק דמן שלא לשמן הק' למה לא נימא עומד לזרוק כזרוק דמי וכו' א"נ יש לחלק דשלא לשמה עוקר הקרבן ועושהו קרבן אחר עכ"ל מבואר דס"ל דשלא לשמה נתפס המחשבה שאינה נכונה וע' רש"י מנחות (ע"ח ע"ב) ד"ה קדש הלחם וכו' אבל שלא לשמה לא קידש הלחם הואיל ומפיק לה מקדושתה לגמרי שהרי שחטה לשם זבח אחר עכ"ל מבו' דשלא לשמה מפיק לגמרי השם זבח לכך נפקע ע"י מחשבה שם תודה לכך אין מקדש הלחם דלקרבן אחר לא שייך הלחם, ומשא"כ פיגול בהקרבן תודה, הוא הלאה תודה רק דמיקרי תודה פסולה לכך שפיר כיון דמרצה לפיגולו מקדשת הלחם דשייכת לתודה, מבואר מכל האמור דהפסול שלא לשמה הוה מחמת חלות המחשבה ועי"ז נעקר שם הקרבן:

ג) אמנם עדיין יש לידע אם נעקר שם הראשון של הקרבן לבד אבל לא חלה עליו שם הקרבן שחישב. או דג"כ חלה עליו שם הקרבן שחישב עלה. ונראה דיש להביא ראי' ממנחות (מ"ט ע"א) הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין הא שוגגין פטורין ותני עלה פיגולן פיגול ה"ד אילימא דידע דחטאת הוא וקא מחשב לשום שלמים האי שוגגין מזידין הוה וכ' רש"י ד"ה ומחשב בהו לשום שלמים לאוכלן שני ימים ולילה אחד וכו' ע"כ,

מבואר מרש"י ז"ל דמפרש הא דכ' הש"ס לשום שלמים לא ר"ל דחישב העובד כך דאם כן הוה שלא לשמה ולא פיגול רק כ' דמחשב לשום שלמים ר"ל דין שלמים דהיינו לאוכלן ב' ימים דזה הוה פיגול וכ"כ בתוס' שם ד"ה וקא מחשב לשום שלמים, כלומר לאוכלן שני ימים וכפירוש הקונטרס ע"כ, ג"כ ס"ל דלא קא בעי' למימר דחישב העובד לשלמים דאם כן הוה שלל"ש כמו ששנינו במתני' זבחים (יג ע"א) שלא לשמן ולשמן לשם פסח ולשם שלמים. לכך כ' כלומר ר"ל דין שלמים לאוכלן ב' ימים אמנם שיטת המראה בחזון להאגור הוא דחישב חטאת לשם שלמים ממש דהוה פיגול עיי"ש ולפי"ד הוה סגנון הש"ס בפשטות דחישב ממש חטאת לשום שלמים דהוה פיגול, ויש להבין במאי פליגי אמנם אם נימא כחקירתנו אם נעקר שם הקרבן לבד ועי"ז נפסל או דחלה גם כן עליו שם קרבן שחישב עלה. י"ל דבהא פליגי דשיטת רש"י לשיטתו דף (ג') ודף (ז') שמבו' דס"ל דחלות דשלא לשמן פועלת לעקור השם קרבן עיי"ש ורש"י מנחות (ע"ח) שהבאתי לעיל ואם כן י"ל דס"ל דלא חלה עליו שם הקרבן שמחשב. ואם כן אם מחשב חטאת לשם שלמים אף דנפסל מ"מ לא חלה עליו השם דשלמים ואם כן לא שייך בזה דין דפיגול רק דין דשל"ש. משא"כ בעל המראה על החזון דבעל האגור ס"ל דנעשית בעצם שלמים ואם כן כיון דמחשב חטאת לשם שלמים נעשית שלמים ושלמים נאכלין לב' ימים הוה כאילו חישב לאכול לב' ימים דבמחשבתו שלמים צפונה בו כל דיני שלמים. וגם כן הדין דשלמים נאכלין לב' ימים בזבחים (נ"ה ע"א) וכ"מ והוה כאילו חישב חטאת לשם שלמים ר"ל לעשותו ממש שלמים בכל דיני פרטיו ואם כן נעשית ממש פיגול וע' ספרא פ' צו (פ"ז פ"ב) וקדושים (פ"א) דבשעת עבודתו צריך לחשב גם כן שיאכל בזמנו הראוי עיי"ש. ואם כן אם מחשב לשם שלמים הוא כאילו חישב לאוכלו בזמנו הראוי דהיינו ב' ימים, לכך שפיר אית לי' דחטאת לשם שלמים נעשית פיגול ונכון:

ד) ועי' בחסדי דוד הספרדי על תוספתא דקרבנות (פ"א) דמביא בשם הרב ח"ן דהקשה על הר"מ דפסק דשחט עולה לשם שלמים דאין עולה לחובתו לא לשם עולה ולא לשם שלמים בפסוהמ"ק (ט"ו) והקשו בשלמא לשם עולה אין עולה לו לשם חובה משום דשני בה משא"כ לשם חובת שלמים למה לא יעלה לו ודייק בח"ד מדבריו דס"ל דנעשית שלמים עכת"ד עיי"ש מפורש דיש שיטה אחת דס"ל דחלה עליו השם אחר ונעשית קרבן אחר ועי' בח"ד מה שהעיר עליו דהא אסור לשנוי בה שינוי אחריני בזבחים (ב') וכ"מ. אם כן מבואר דאין נעשה קרבן אחר וכ' עליו ששגה עיי"ש. אמנם להח"ן יש לומר דהא דכ' הש"ס עלה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלל"ש ר"ל אם שחטה לשם שלמים אח"כ גם כן אסור לזרוק שלל"ש רק לשם שלמים כעין שכ' הש"ס מנחות (מ"ו

ע"א) משחטה נפרס לחמה הדם יזרוק וכ' רש"י לשם שלמים וכ"כ בר"ג ובתוס' מנחות (מ"ז ע"ב) ד"ה והרי עיי"ש וברש"י וד"ג. ואם כן ה"ה בנ"ד אם חישב לשם שלמים נעשית שלמים ואסור לשנוי לשם קרבן אחר רק יגמור לשם שלמים וי"ל. [ועי' הלאה אות ח'] מ"מ מבואר כדברנו מחמת דחלה עליו השם שחישב ועי"ז לא עלתה לבעלים דהא הוא נדר עולה ולא שלמים. וכעי"ז אשכחן בזבחים (ס"ז ע"א) עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת נמשכת ונעשית חטאת העוף ובש"ס שם דף (ס"ח ע"א) קאמר כי אמר ר' יהושע לאפוקי מידי מעילה למיסק לידי חובה מי אמר ע"כ וא"כ ה"ה בנ"ד לדברי הח"ן הי' עכ"פ צריך להיות הדין כן ועיי"ש בהסוגיא וצ"ע עדיין וע' מאירי פסחים (נ"ט ע"ב):

ה) **ועוד** יש להעיר מפסחים (קכ"א ע"א) ברש"י ד"ה משום חשדי כהונה גזרו עליו טומאה שלא יפגלוהו ברצון להפסיד את הבעלים ועוד דשלמים הן ואין לכהן בהן אלא חזה ושוק וישחטם במזיד לשם חטאת כדי לאוכלן כולן, ומשו"ה גזרו טומאה ע"כ וברור מללו דאם חישב קרבן לשם קרבן אחר נתפסת אותה מחשבה ונעשית קרבן אחר כלשון התוספות שהבאתי מנחות (מ"ז ע"ב) שעוקר הקרבן ועושהו קרבן אחר. ומילתא רבתא אשמעינן מדברי רש"י דאפילו עצם הקדושה באכילתה נשתנית דהיינו דעד עתה הי' הכהן רק אוכל החזה והשוק, ואח"כ כשמחשב לשם חטאת יאכלנו כולה. אפילו הרשב"ם שם דפליג על רש"י הוא משום דאין נעשית פיגול בכה"ג. משא"כ על עיקר הדין אין פלוגתא. אמנם החת"ס חו"מ סי' ר"ד כ' דכהן טועה שהתרבן נעשה שלו. ואעפ"כ גזרו עליו טומאה אף דנאכלין עיי"ש מפורש דאי"ל דאין הקרבן נשתנה עיי"ש. אמנם להרב ק"ן הנ"ל ניחא בפשטות דנעשה חטאת, אמנם עדיין יש לעיין האיך נעשית חטאת הא אין החטאת באה נדבה ועי' רש"י ותוספות תמורה (כ"ו ע"א) ועי' כריתות (ח' ע"א) יקרב חטאתו. ולא תכפר דחד מ"ד ס"ל דקרבה ואין מכפרת ועי' זבחים (מ"ו ע"ב) חטאת לשם חולין כשר ולא עלו ובחי' הארכתי בזה הרבה ובדברי השעה"מ ה' איסוה"מ וא"ל:

ועי' רש"י ב"ק דף (ה' ע"א) ד"ה ומפגל כהן ששחט קרבנו של ישראל חטאת לשם שלמים דאין הקרבן עולה לחובת בעליו וצריך אחר ע"כ ועי' בפ"י ושטמ"ק מה שהאריכו. אמנם זה מפורש דשיטת רש"י דנעשה פיגול בכה"ג דאומר לשם שלמים ומבואר מדברי רש"י ז"ל דחלה עליו השם שלמים לכך שפיר כ' דהנה פיגול דהוה כמו שמחשב לאוכלו למחר כיון דנעשית שלמים ושלמים נאכלין לב' ימים כמו שהארכנו. ובדברי רש"י כבר האריכו הרבה והדברים עתיקים וא"ל:

ו) **אמנם** לפי"ד יש לעיין דהנה הבאתי ד' התוס' מנחות (מ"ז ע"א) דס"ל דשלא לשמן עוקר הקרבן ועושהו קרבן אחר מפורש דס"ל דחלה המחשבה שחישב. ואם כן לפי"ד הי' להתוס' לפגל בקרבן אם חישב חטאת לשם שלמים כיון דתופסת בו המחשבה שחישב ונעשית שלמים שוב להוי פיגול. ובתוס' מנחות (למ"ט ע"א) שהבאתי לעיל מבואר דס"ל דאם חישב חטאת לשם שלמים אין נעשית פיגול, עיי"ש. ויש ליישב דלא קשה מידי דהתוס' קאי על כבשי עצרת דוקא שמקדשין את הלחם כמו שיליף לה הש"ס מנחות (מ"ו ע"ב) וצריך שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן שם (מ"ז ע"א) רק הק' לימא עומד לזרוק כזרוק דמי. וע"ז תי' דשאני שלא לשמה דעוקר הקרבן ועושהו קרבן אחר. ר"ל דכבשי עצרת בלי לחם אי אפשר להקריב אם כן שלא לשמה דכבשי עצרת זה גרע דלא הוה אותו קרבן דהא אין מקדשין את הלחם וכבשי עצרת בלי לחם א"א רק דנעשה קרבן אחר לכך לא אמרינן עומד לזרוק כזרוק ועי' מנחות (מ"ז ע"ב) כבשי עצרת ששחטן לשמן ואבד הלחם מהו שיזרוק דמן שלא לשמן עיי"ש דכבשים בלי לחם אי אפשר משא"כ פיגול דהקרבן לא נשתנה רק דנפסל ע"ז שפיר שייך לומר עומד לזרוק כזרוק. וכן הוא הדין לענין תודה כמו שהבאתי לעיל ממנחות (מ"ו) ועי' (מ"ז וע"ט) וא"ל:

ז) **ועי'** מהרש"א פסחים (ע"ג) דכ' על הא דמקשה הש"ס שחטו שלא לאוכילו מאי תיקן והק' ולמה לא פריך מרישא שחטו שלא לשמו מאי תיקן ותי' דברישא דאמרינן דעוקר הקרבן מפסח לשלמים ודאי דתיקן דפסול שלמים הוא ולא מחייב הנותר דידי' כמו הנותר דפסח עכת"ד מפורש דשיטת מהרש"א דאם מחשב פסח לשם שלמים נעשית ממש שלמים כמו שיטת רש"י פסחים (קכ"א ע"א) שהבאתי לעיל. וזה כדברנו דהפסול שלל"ש הוה מחמת דנעשית קרבן אחר ועי' ח"צ שהשיג עליו דנותר פסול אין חייב עליו וכ' עליו דנעלם ממנו משנה מפורשת עיי"ש. אמנם לפי"ד הצל"ח פסחים (כ"ח) דגם על פסולין יש הלאו דלא תותירו עיי"ש אם כן יש לומר דמהרש"א ר"ל דתיקן שלא יעבור על בל ילין עד למחרתו, ותיקון שלא יעבור על בל ילין מיקרי תיקון כמ"ש הערוך לנר בסוף יבמות בת' ליישב הא דיבמות (ל"ג) אי בהקטרה הבערה ללאו יוצאת והק' הא הקטרה נפסלה ותי' דאיתקן דאין עובר על בל ילין עיי"ש אמנם בעיקר דבר הנ"ל יש לעיין ואכ"מ:

ובדברי הח"ן שכ' דנעשה ממש קרבן אחר שהבאתי לעיל עוד יש להעיר מהא דתו"כ דבורא דנדבה פרשה (י"ד מ"א) והקריב מזבח אף על פי ששחטו שלל"ש וכ' הקרבן אהרן וז"ל כלומר ששחטו לשם זבח אחר הזבח כשר ודריש לי' מדכתיב מזבח דלא הו"ל לומר אלא מהשלמים ובאומרו מזבח דרוש הכא והקריב גם אם יהי' מזבח אחר, השלמים

אשר הביא והוא ששחטו לשם אחר וכו' עיי"ש מבואר מדבריו דס"ל דאם שחט שלמים לשם זבח אחר נעשה זבח אחר ולא שלמים לכך קראה לו התורה שם זבח. ובלא דבריו גם כן יש לדייק דבסיפא דתו"כ דריש השלמים אעפ"י שלא סמך עליהם ולמה לא יליף ממזבח אעפ"י שלא סמך מהשלמים אעפ"י ששחטו שלל"ש. מבואר קצת דבכה"ג אין שם שלמים עלה רק דכבר הי' שלמים ועי' בק"א שם (במ"א) וכן בהתוה"מ ולפי"ד י"ל. וכן הוא אותו לימוד בתו"כ שם (פ"ט מ"א) עיי"ש אמנם ראיתי בביאור שם להגה"ק חפץ חיים זצ"ל כ' להיפך דאגב רמוז בזה [הדרש דתו"כ] מה שאמר רבא בריש זבחים דשם שלמים נשאר עלה עכ"ד עיי"ש ולענ"ד יש לעיין בזה לפי"ד הק"א הנ"ל:

ח) **ולפ"ד** שהארכתי דמחתמות חלות המחשבה דעוקר שמו נפסלת או דנעשית ממש קרבן אחר יש לעיין מהך שלא עלו לבעלים לשום חובה ע"כ בקדושתיה קיימו ואסור לשנוי' בה עי' זבחים (ב') ומנחות (ב') דכ' רש"י ושמט"ק אין לך בה שום ירידה אלא אותה לבדה לכך אסור לשנוי' בי' מבואר בפשטות דעדיין הוא עולה רק דלא עלה לבעלים לחובה זה החסרון לבד יש בו חוץ שיטת הח"ן שהבאתי וכבר הקשו עליו בחסדי דוד ורש"י פסחים (קכ"א ע"א) זה הוה מחמת טעות דכהן כמ"ש החת"ס וכבר הבאתי) וכן מבואר בברטנורא (מ"א) דכ' אלא אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לאו יהא נדבה כלומר כשר הוה כאלו הביאו לנדבה אבל לא יצא ידי נדרו עיי"ש וכ"כ להדיא הפיהמ"ש וז"ל מה שאמר כשרים ר"ל כשנגמרה עבודה לשם זבח אע"פ ששחט שלא לשמן כגון ששחט עולה לשם חטאת ואח"כ נודע שהוא קרבן עולה אז הוא מקבל הדם לשם עולה וישלים עבודתו לשם עולה אע"פ שהעולה הזאת לא עלתה לבעלים ע"כ מפורש היפך דברי הח"ן דכ' דנעקר שם הקרבן ונעשה שלמים עיי"ש. ואילו לעיל הבאתי דברי רש"י ותוס' מכ"מ דנעקר שמו ממנו. וקודם שניישב זה נקדים לבאר מה הענין דלא עלה לבעלים לשם חובה מהיכן נעשית נדבה:

ט) **ויש** להסביר הענין דהנה בזבחים (ה' ע"א) פריך הש"ס אם כשרין הם ירצו ואם אין מרצין למה באין ותי' הש"ס מצינו בבאין לאחר מיתה ע"ש ועדיין יש לדקדק דבשלמא בקדשים דבאין לאחר מיתה דבעצם הקרבן אין בו שום חסרון רק דחסר כח המקבל השפעת הריצוי משא"כ הכא הוה החסרון בעצם הקרבן ואם כן שוב יקשה אם כשרין הם ירצו ואם אין מרצין למה באין מהיכן נעשית נדבה, ונראה דהנה באמת יש לעיין היכא יכול לחשב שלא לשמו ורוצה לעקור שם הקרבן, ועי"ז נעשה נדבה אחר שכבר נתקדשה לשם קרבן אחר עי' כריתות (כח) ויומא (מ"א) דדוקא עוף נתפרש או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן משא"כ בהמה עיי"ש במאירי ואפילו לשיטת תו"י יומא (מ"א) דאף בבהמה

שייך זה ועי' תוס' נזיר (כ"ז.) מ"מ היכא דהבעלים הוקדשו אז שוב אין יכול לשנות, דבשלמא בפסח וחטאת דנפסלה ומעכב המחשבה שפיר יכולין לומר דחסרון הלשמה הוה חסרון בעצם עבודה כמ"ש המהר"ל בתפארת ישראל דחסרון כונה הוה חסרון בעצם המעשה וכן חידש לענין זמן דחסרון זמן הוה חסרון בעצם המעשה עי' במסכת יומא (כ"ט ע"ב) ברש"י ואכ"מ. וכה"א העיקרים (פכ"ז) דפעולה בלי כוונה חסר עצם הפעולה עיי"ש. לכך בזה ממילא נפקע ההקדש. משא"כ הכא דאמרינן דהקרבן כשר. חזינן מזה דלא הוה חסרון בעצמיות הקרבן שוב האיך יכול כלל לחול הפסול דשלא לשמה על הקרבן. ועי' זבחים (כ"ו ע"ב) לענין שלא במקומן דאמר שמואל פסול בשר אבל בעלים נתכפרו, ובנ"ד הוא להיפך הבשר כשר ובעלים לא נתכפרו וזה צריך ביאור:

ונראה דהנה בקדשים יש חלק גבוה וחלק בעלים חלק הגבוה הוה עצם הקרבן. וחלק הבעלים הוה הרצוי שנשפע ע"י העצם הקרבן וזה חלקו. לכך עי"ז יכול לאסור הקרבן ואף דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ כיון דקניא לי' לכפרה כדידי' דמיא בחולין (מ"א) וכמ"ש בר"ן נדרים (ל"ו ע"א) ועיי"ש חולין ברש"י וברמב"ן דכתבי דלא לבד בפסח דכפרתו מרובה אמרינן כיון דקניא לי' לכפרה כדידי' דמיא רק אפילו עולה דיש בהן קצת ריצוי אמרינן כיון דקניא לי' לכפרה כדידי' ועי' שטמ"ק כתובות (ל"ב) כתב דכל קרבנות מרצין אפילו פסת עיי"ש. ואם כן הבעלים והגבוה המה שותפין להקרבן דלגבוה שייך העצמיות הקרבן ולבעלים חלק הריצוי של הקרבן רק כיון דע"כ הריצוי מסתעפת בעצם הקרבן דע"י העצם בא הריצוי לכך שוב ע"י מחשבתו יכול לאסור כל הקרבן. ועי' חולין (מ"א ע"א) לענין שותפין דאוסר גם חלק חבירו אבל עיקר דיכול לפעול ולאסור הוא ע"י חלקו [וכבר האריכו בזה לענין בעלים מחשבין עיקר הוה מחמת שיש לו חלק בכפרה ולכך שינוי בעלים רק על הזריקה זבחים (ו.) ועי' מ"ש התוס' זבחים (ד:) ד"ה מחשבה וד"ה ר"א, ולכך בפסח וחטאת דבכה"ג דמשנה הריצוי גזרה התורה דמעכב שוב עי"ז נפסל כל הקרבן, משא"כ בשאר קדשים דכשר ולא עלו שוב לא הועילה מחשבתו רק על הריצוי דהא העצם אין נשתנה וכשר ליקרב:

וזה הסברו של כשר ולא עלו לבעלים לשם חובה דאם שחט עולה לשם שלמים ר"ל שרוצה בריצוי של שלמים ואם כן שוב בריצוי של עולה עקר דהא הוה שלו ויכול לעקור, ועי' ערכין (כ"א) כפרה צריכה דעת ואפילו למ"ד דס"ל דאין צריך דעת היינו בסתמא משא"כ לאם פירש היפך מחשבתו וכמו שהאריך באו"ש ה' מקואות ועי' מ"ש האור זרוע בת' אחר ה' ברכות סי' (קיד) וכ"כ בה' פסח סי' (רכד) לענין הכהן העובד שלא ברצון בעליו דאין מכפרת ועי' ת' רמ"ע מפאנו סי' (כג) דכ' דאפילו נימא שלוחי דרחמנא

ניני' זה דוקא באין נמלך בבעלים משא"כ בנמלך ועשה היפך דעת בעלים פסול עיי"ש ועי' נדרים (לו), ובתוס' יומא (יט:) ד"ה מי ויש לדון, וידוע שי' הר"מ דס"ל להיפך בה' מעה"ק (פי"ד הט"ז) ואכמ"ל] ועי' כריתות (ח' ע"א) יקריב חטאתי ולא תכפר ועי' זבחים (יב ע"ב) וסנהדרין (פ' ע"א) אי ישן מכופר בקרבנותיו ותוס' ר"ש משנ"ק ס"ל דאפילו ישן אין מכופר דהקריב בלי דעתו עיי"ש [וזה הוה גדר מעמד בתענית (כו) האיך קרבנות של אדם קרב והוא אין עומד עליו ועי' סוטה (ח') ברש"י דאפילו בקרבן יחיד שייך מעמד ועי' רש"י תמורה (ל"ב ע"ב) ד"ה גזברין ואכ"מ וכ"ש היכא דפירש לשלמים דפי' דאין רוצה שיהיה עולה ואין רוצה כלל בריצוי של עולה דאין מכפרת:

וזה דוקא לענין הריצוי משנהו. משא"כ העצם קרבן הוא על מעמדה הקודמת דהא אין יכול לשנותו דהא לא הוה שלו ואין יכול לשנותו, וכיון דהקרבן לא נשתנה שוב לכך שאר עבודת צריך לעשות לשם עולה דהא העולה לא נשתנית לשם שלמים. משא"כ הריצוי דהעולה נשתנה לשם שלמים וכיון דהריצוי מסתעפת בעבודת ועצם הקרבן ואם כן כיון דע"כ שאר עבודות עושה לשם עולה שוב הריצוי דשלמים לא שייך שירצה עליו דהא אין נעשית עבודתי' לשם שלמים והריצוי דעולה אין רוצה שוב נתרוקן מכל. וזה הסברו של כשר ולא עלו וזה פריך ר"ל אם כשרין הם ירצו ר"ל דמסתפק אם שייך להקריב קרבן בלי ריצוי שיש עליו וע"ז משני מדמצינו בבאין לאחר מיתה דדומה ממש לשלא לשמה וכ"כ שם התוספות זבחים (ה') ד"ה מצינו ודו"ק ולפי"ד אין נפ"מ בין כהן לבעלים ועי' בר"ג חולין (מ"א) דכ' על הא דקאמר הש"ס כיון דקניא ליה לכפרה כדידי' דמיא דקאי אכהן דגם כהן יש לו חלק בכפרת הקרבן ע"י עבודה שעושה וא"כ אם הכהן עובד וחושב שייך לומר כל ההסבר, שכ' עליו ובאה מכח שליחותא או דידן או דרחמנא עי' יומא (י"ט) וכ"מ וא"ל]:

וממילא ניחא הקו' דלעיל דלמה בחטאת ופסח נעקר שמו ולמה בקרבנות דכשרין ולא עלו עדיין שמו עליו. אבל לפי"ז ניחא דבחטאת ופסח כיון דבכה"ג ע"י דמחשב על חלק שלו ועי"ז נפסל מחמת גזירת הכתוב שוב שפיר נעקר שמו, דיכול לאסור חלק חבירו כיון דקניא לי' לכפרה כדידי' דמי' חולין (מ"א) דהא תלוי זה בזה הריצוי ועצם הקרבן ואם משנה הריצוי שוב כל הקרבן נפסל ושמו ממילא נעקר וזה דומה ממש לב' שותפין כיון דחלקו יכול לאסור שוב ממילא נגרר גם כן חלק חברו עי' חולין (מא) וה"ה בנ"ד כיון דהרצוי יכול לשנות דהא הוה שלו שוב ממילא נגרר גם כן חלק גבוה ונפסל. וממילא ע"י החלות דשלל"ש על חלקו, שוב נעקר השם דכל הקרבן. דהא כיון דנפסל לא הוה עוד חלק גבוה. ועי' מהרש"א קידושין (לו) דפיגול ונותר הוה חולין. ועי' מנחות (ד)

וכ"מ דחטאת המתה אין מועלין. ואף דשל"ש טעון שריפה בתמורה (ל"ג) וכ"מ מ"מ מעילה ליכא אף דיש בו איסור הנאה כידוע. לכן ס"ל למהרש"א פסחים (ע"ג) הנ"ל דפסח לשלמים נעשה ממש שלמים. משא"כ בהך דכשרין רק דלא עלו לבעלים לשם חובה דביארתי דזה הוה מחמת דיכול לשנות רק חלקו דהיינו החלק הכפרה. אבל אין הקרבן נפסל עי"ז. אם כן שוב הקרבן על מעמדה הקודמת לכך אסור לשינוי בה שינוי אחריני משום דבעצם הוה הלאה עולה. ולא נעקר שם העצם של העולה ועל זה נעשית כל העבודותי' משא"כ הריצוי שפיר עקר ודו"ק:

י) **ולפי"ד** יהי מובן מש"כ במרכבת המשנה פסוהמ"ק (פט"ו) דשיטת הר"מ הוא דהא דעולה ששחטה שלל"ש אסור לזרוק דמה שלל"ש דבקדושתי' קיימ' ואסור לשנוי' בה היינו דוקא בשלא לשמה משא"כ בשינוי בעלים דאם חישב בחד עבודה שלא לשם בעליו שוב יכול לחשוב בשאר עבודות גם כן שלא לשם בעלים ואין בו שום איסור כלל. והביא סמוכין מה' פסוהמ"ק (פי"ג ה"א ופט"ו ה"ג) ועי' זבחים דף (י' ע"א) ודף (ד' ע"א) מה שלא לשמו שכן ישנו בד' עבודות משא"כ שינוי בעלים דלר"מ הוה בפשטות דבשלא לשמה יש איסור לחשוב בכל ד' עבודות משא"כ שינוי בעלים דאם חישב בחד עבודה שוב מותר לחשוב בשאר עבודות שלא לשם בעליו ועי' פסחים (ס"א). ולכאורה דברי חידושו צריך להבין כמו דאמרינן גבי שלל"ש דלא נעשה קרבן אחר רק שם עולה עליו ה"ה נימא גבי שינוי בעלים דעדיין שם בעלים עליו, אבל לפי"ד ניחא דעיקר עקירת שם קרבן מועיל רק הכפרה דהיינו הריצוי דהוה חלקו ויכול לשנותו אבל שאר חלק גבוה אין יכול לשנותו לכך בעצם הקרבן אין נכנסה שום מגרעת לכך נשארת עולה ובקדושתיי' קיימו ואסור לשנוי' בה משא"כ שינוי בעלים כיון דאין רוצה בכפרה שוב מנתקו לגמרי מהעולה וזה יכול דהוה שלו. וכל עיקר מחשבת דבעלים דצריך שישחוט עבור בעליו זה מחמת ריצוי שיש לו משא"כ היכא דאין לו עוד בהקרבן איזה צד ריצוי שוב לא שייך כלל השם בעלות על הקרבן כמש"כ התוס' זבחים (ב') דשינוי בעלים לא שייך ההקטרה כיון דכבר נזרקה אם כן פקע שם בעלות מהקרבן. ועיקר בעלים הוה הכפרה כמש"כ התוס' זבחים (ד' ע"א) ד"ה ישנן דאין שינוי בעלים על קרבן לאחר מיתת בעלי' ופשוט ועי' ל"ה ריש זבחים דכ' להיפך מדברי המרכה"מ וי"ל וא"ל:

יא) **ובעיקר** דברי רש"י ב"ק (ה') שהבאתי דס"ל דאם חישב סתמא חטאת לשם שלמים הוה פיגול כמש"כ במראה על החזון דהבעל האגור עיי"ש. אם כן תקשה לרש"י ז"ל ממשנה מפורשת בזבחים (י"ג.) ופסחים (נט:) לשמן ושלא שלמן לשם פסח ולשם שלמים, דהוה שלל"ש עיי"ש ולפי"ד רש"י ז"ל להוי פיגול. ועוד אם בחטאת לשם שלמים

נעשה פיגול מטעם דהוה כאילו חישב על כל פרטי מצוותו דהיינו גם לאוכלו לב' ימים אם כן שוב פיגול גם כן לא להוי דהא שלמים גם כן נאכלין בכל העיר בזבחים (נ"ה.) וכ"מ וא"כ הוה מעורב בזו המחשבה שלא בזמנו ושלא במקומו ולא הוה קרב המתיר כמצוותו עי' זבחים (כט) במתני' שם. וגם כן מעורב שלל"ש. וכן העיר הצ"פ בשו"ת ת"ג מזבחים (ז) תודה ששחטה לשם שלמים כשר הק' לפי"ד הש"ס מנחות (מט) דחטאת לשם שלמים הוה פיגול אם כן גם תודה ליתפגל ועי' ר"מ (פט"ו) מה' פסוהמ"ק דמבואר דחטאת לשם שלמים אין נעשה פיגול ועיי"ש וע' מש"כ באות ח':

אבל לפי"ד דלעיל דתלוי אם חישב חטאת לשם שלמים דנעשה פיגול מטעם דנתפס עלה שם שלמים והוה ממש שלמים לכך עי"ז נתפגל דהא שלמים נאכלין לב' ימים. מש"אכ אם אמרינן דחטאת לשם שלמים מועלת רק לעקור שם חטאת ממנו אבל מ"מ שלמים אין נעשה אם כן מהיכא תהי' פיגול י"ל דיהי' תליא בכוונת המחשב אם מחשב לשם שלמים ר"ל דיהי' ממש שלמים זה הוה פיגול. משא"כ אם ר"ל לשם שלמים סי' הדבר דאין רוצה שיהי' חטאת שוב לא שייך שיהי' פיגול. ואם כן ממילא ניחא המתני' זבחים (י"ג) פסח לשם שלמים ר"ל רק שלא יהי' פסח דקאי על לשמן ושלא לשמן דהיינו פסח ושלא לשמן דהיינו שאינו פסח. ולכך הוה שפיר שלל"ש לבד וכן מתני' פסחים (נט:). אמנם יקשה עדיין ק' הצ"פ הנ"ל מתודה לשם שלמים דכשר ולמה לא להוי פיגול והכא ליכא לתרוצי כנ"ל דרוצה רק לעקור השם תודה ולא ליתן עליו השם שני. ז"א דאם כן זה הוה ממש שלל"ש. דכבר האריכו אם שלל"ש הוה שיחשב לשם שני או דמחשב שלא יהי' לשם קרבן זה. ומו"ר הגה"ק מהר"ם שפירא זצ"ל הראה דברי הר"ח פסחים (ע"א:) גבי פסח שנפסלה שלא לשמן כ' שלא לשם פסח מבואר דעיקר הפסול הוה מה שלא הוה בשביל זבח זה ואם כן ה"ה בנ"ד גבי תודה לשם שלמים אם ר"ל דלא יהי' תודה שוב הוי שלא לשמן ממש וע"כ ר"ל שיהי' שלמים והוה כמו לשם חולין אם כן שוב להוי פיגול. מ"מ יש ליישב דהא דלשם שלמים הוה פיגול לא משום דהמחשב חשיב מיד שיאכל לב' ימים כמו שהארכנו לעיל, רק דר"ל דלהוי שלמים וממילא כיון דדין שלמים נאכלין לב' ימים זה הוה פיגול משא"כ בתודה דקרוי' שלמים. וא"כ בחישב לשם שלמים כיון דתודה נמי קרוי' שלמים אם כן זה לא הוה שלל"ש רק דלתודה יש ב' שמות שם תודה ושם שלמים ואפילו נתפס זה השם שלמים גם כן לא הוה פיגול דהא השלמים כזה נאכל ליום ולילה כמו שלמי צבור בזבחים (נ) דנאכל ליום ולילה אף דהוה שלמים:

ולפ"ד ניחא גם כן ק' דלעיל היכא הוה חטאת לשם שלמים פיגול הא הוה עירוב מחשבות שלל"ש וחוץ למקומו. דהנה רש"י ב"ק (ה') הנ"ל נקט כהן ששחט קרבנו של ישראל והעיר בשטמ"ק למה הדגיש רש"י רק בכה"ג. אבל נראה דרש"י רצה ליישב שלא תקשה הא הוה שלל"ש נמי ואם כן לא הוה פיגול לכך כ' דהכא מיירי בכהן. ששחט קרבנו של ישראל ורש"י לשיטתו אזיל בפסחים (קכ"א ע"א) הנ"ל דחלה עליו השם ב' ואם כן בנ"ד נעשה שלמים. ואם כן למה כהן חשב במזיד. וע"כ צ"ל דכהן ר"ל דלהוי שלמים אין רוצה לומר השם שלמים וממילא נכלל בו כל דיני שלמים אם כן יפקע מרשותו לגמרי וכמש"כ המהרש"א פסחים (ע"ג) הנ"ל. רק ר"ל דחושש שמא לא יכול לאוכלו כולו ביום א' ויעבור על בל ילין לכך מחשב שיהי' יכול לאוכלו גם ביום ב' וזה ר"ל לשם שלמים דין אחד מדיני שלמים. וזה דנקט רש"י כהן שחישב בקרבנו של ישראל כדי שתדע מה חישב ואם כן בכה"ג שפיר לא הוה רק שם פיגול כן יכולין לומר וי"ל ואף דהקרבן בל"ז נפסל. נפ"מ לפי"ד הצל"ח פסחים (כח) דבל ילין שמך אף בפסולין א"כ שוב נפ"מ דלא יעבור עד למחרתו כמו שהארכתי לעיל בדברי המהרש"א ועי' רש"י כריתות (ב:) ד"ה ומפגל. ובל"ז אין ק' על רש"י דאין רש"י ר"ל פיגול ממש דיתחייב כרת עי' בפנ"י שרוצה להעמיד בשלל"ש רק ר"ל שם פיגול וא"כ בכה"ג דהוה עירוב מחשבות ג"כ מיקרי שם פיגול עי' זבחים (כט) וכ"מ ופשוט:

יב) והנה לפי"ד דלעיל דעיקר החלות דשלל"ש הוה על הריצוי דזה הוה חלק בעלים משא"כ העצם קרבן בקדושתה קאי יש להעיר מדברי הרשב"א ז"ל מנחות (ב') דמדייק מדברי רש"י דדוקא בעבודה אחרת אסור לחשב שלל"ש משא"כ באותה עבודה מותר לגמור שלל"ש עיי"ש וכן דייק מדברי הר"מ (בפט"ו מפסוהמ"ק) מו"ר הגה"ק מהר"ם שפירא זצ"ל דס"ל דדוקא בעבודה אחרת אסור משא"כ באותו עבודה מותר לגמור שלש"ש. י"ל מטעם דכל עבודה עושה פעולתה בעצם הקרבן כמו שחידשו דאפילו הפרשה יש חלק בכפרה עי' זבחים (ז) לענין אי מכפר על עבירה דלאחר הפרשה ועי' תמורה (ו:) דלא תקדישו מתקריא בלשון לא תקריבו עיי"ש וכן השחיטה עושה פעולת קדושה בהקרבן ומקדשת את הקרבן כמש"כ הר"ג תמורה (ב' ע"א) דסמיכה סוף הקדש דכשהוא שוחטה מיכליא ההקדש דהיינו גמרו של הקדש וכבר הארכתי הרבה בסי' א' עי' מנחות (ק"א) ברש"י ד"ה דמכ"ש, לכך כיון דהתחילה אותו עבודה במחשבה שלל"ש שוב אותו החלק דהקדש חסר מהכשר דלשמה. [ועי' זבחים (ק"י ע"א) ד"ה מיקליש וצ"ע אם קיבל הדם בין סימן לסימן ויש לדון בזה] לכך שוב מותר לגמור אותו עבודה במחשבת שלא לשמה דלא יתקן את מה שעיוות. משא"כ לפי"ד דבעצם אין עושה שום

השתנות רק על הריצוי וכן הא דשאר עבודות עושה לשמה זה הוה מחמת העצם הקרבן אם כן שוב מה נפ"מ בין אותה עבודה לעבודה אחרת דהי' לאסור אפי' לגמור אותה עבודה עצמה שלל"ש:

יג) ונראה ליישב ונקדים מה שיש להעיר על מתני' דמנחות (ע"ח ע"ב) שחטה שלא לשמה וכן איל המלואים וכן שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן לא קדוש הלחם וכ' רש"י שהרי מפיק לה מקדושתה לגמרי שהרי שחטה לשם זבח אחר ע"כ וכ"כ התוס' מנחות (מ"ז ע"א) דשלל"ש עוקר הקרבן ועושהו קרבן אחר והארכתי לעיל דזה דוקא בתודה דצריך לקדש הלחם. שתודה בלי לחם א"א לכך נעשה זבח אחר. אמנם עדיין יש לעיין למה באמת הוא כן אף ששחטה שלל"ש גם כן לקדש הלחם, דלולא דברנו ניחא דגזרה התורה דבקרבן דנחלש מעט קדושתו שוב אין מקדש הלחם ועי' מתני' זבחים (פח ע"א) כל המקודש את חברו קודם את חברו דם חטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה, מבואר דבר שמרצה יש בו יותר קדושה לכך כיון דלא עלה לבעלים קדושתו נחלשה. לכך אין מקדש. משא"כ לדברנו דבעצם הקרבן אין פועל בו מאומה רק בריצוי של קרבן. אם כן לא מיקרי דנחלשה בו הקדושה, דריצוי דעולה לגבי חטאת הוה בעצמיותו אין בו ריצוי משא"כ הכא הקרבן משפיע הריצוי כהוגן רק הוא משנהו אם כן שוב עי"ז לא מיקרי הורדה מקדושה אם כן שוב יקשה למה אין מקדשת. ועי' שם במפורשים שנסתפקו אם בשינוי בעלים הלחם קדוש או לאו. וספיקותם מבואר דהטעם הוא דשלא לשמן דפוסלת בעצם הקרבן לכך אין מקדש הלחם מה שאין כן ש"ב דזה הוה מחמת דין דבעלות ולא בעצם הקרבן ואם כן כיון דאין נפסל שוב גם כן מקדשת הלחם. ואם כן למה שהארכתי דשלא לשמן זה הוה גם כן על הריצוי דהקרבן ענין שינוי בעלים אם כן שוב יקשה למה אין מקדשת הלחם בשלל"ש. דהא לא נפסל עי"ז כמש"כ בתוס' מנחות (פ"ט ע"ב) ד"ה שאם דלא לחמי תודה ולחמי כבשים אין מעכבין בשלל"ש דנעשו נדבה [וחי' על הש"א מנחות (ע"ט) שמסתפק בזה ולא הביאו] ואם כן שוב לקדשי הלחם גם כן. רק דלא יעלה לחובה עם הלחם, ועי' מנחות (ו' ע"ב) דשלמי נזיר באין לאחר מיתה בלי לחם וכ' רש"י מטעם דבעי' על כפי נזיר מבואר הא תודה באה לאחר מיתה עם לחמה. ועי' מנחות (פ' ע"א) ודף (ע"ט ע"ב) וא"כ שוב בנ"ד ג"כ לקדש את הלחם:

ויש ליישב הא דשחיטה מקדשת את הלחם במנחות (מ"ו ע"ב) ודף (מ"ז ע"א) ודף (ע"ח ע"ב) לענין לחמי תודה וכ"מ היינו הפועל השחיטה ולא הנפעל במעשה שחיטה כמו שהבאתי בסי' א' לענין סכין מקדשת את הדם מנחות (ט"ז ע"ב) מדברי השטמ"ק זבחים (מ"ז ע"א) דהשחיטה דמקדשת את הדם ר"ל הנפעל מהשחיטה דהיינו כיון דנחתך

הצואר זה מקדשת לכך מיושב קו' התוס' זבחים (מ"ז) ועי' תוס' חולין (ג') דדייקו דצריך סכין כל"ש דאל"כ האיך מקדשת הדם אבל אם הנפעל מקדשת את הדם אם כן אין נפ"מ במה נעשה והעיר עליו בתה"ש ממנחות (ע"ח ע"ב) בסוגיא שחטה על שמונים חלות לענין כל"ש מקדשת שלא מדעת דחד אוקימתא הוה דסכין גרע מכל"ש ואידך ס"ל דעדיף מכל"ש אע"ג דלית ליה תוך מקדשת ע"כ מבואר דהפועל מקדשת דאם הפעולה מה נפ"מ במה נעשית. מ"מ זה ברור דלענין לקדש לחמי תודה הוה הפועל מקדש מדמחלק הש"ס לענין אם יש לה תוך או אין לה תוך כנ"ל ואם כן כיון דהפועל השחיטה מקדשת שוב בהפועל יש לכהן העובד חלק עי' בר"ג חולין (מ"א) דכ' דגם גבי כהן שייך לומר כיון דקניא לי' הכפרה כדידי' דמיא לענין חלק בעלים וע"כ מטעם דהא הוא עובד עבודת הקרבן אם כן שוב היכא דשחט שלל"ש מיקרי דכל הפועל הוה שלל"ש דהא שפיר יכול לעקור השם דלשמה מהעבודה שהוא עושה. וממילא ניחא קו' הנ"ל דלמה אין מקדשת את הלחם אבל לפ"ז כיון דעוקר מהפועל שם תודה אם כן שוב אותו פעולת הקרבן לא הוה כלל תודה מהיכא יתקדש הלחם, משא"כ עצם הקרבן דכבר נתקדש שוב עומדת אח"כ גם כן בקדושה הקודמת, אפילו לפ"ד שהבאתי דהשחיטה מביא קדושה בהקרבן מ"מ יש לומר דאפשר דהפעולה מקדשת והפעולה היא בעצם הקרבן ושוב לא יכול לשנות העצם. וגם יש חילוק בין גופא דזיבחא ללחם דלא הוה כגופיה דזיבחא כמ"ש הש"ס זבחים (צ'.) ועיין מנחות (מ"ז:) ועי' תוס' פסחים (י"ג:) ד"ה כל ודו"ק וא"ל:

וממילא יתיישב קו' הרשב"א מנחות (ב') למה באותו עבודה מותר לגמור שלל"ש כיון דאין עצם הקרבן נשתנה. אבל לפי"ז ניחא כיון דבפועל בעבודה יש לו חלק ויכול לעקור השם דעולה מעבודה ואם כן שוב אותה עבודה כבר נעקרה שמו ממנה ושוב אח"כ ג"כ יכול לגמור את העבודה במחשבת שלל"ש משא"כ שאר עבודות דזה באה מחמת עצמיות הקרבן ובזה עדיין אין לו חלק והקרבן בעצמותו עומד בתכלית השלימות דהקדושה. שוב אסור אח"כ לשנוי בה שינוי אחריני ועדיפא מינה י"ל בפשטות דשדי תיכלא בכולא כיון דחשיב מתחילת עבודה שלל"ש שוב חלה מיד השלל"ש על כל עבודה כעין שכ' התוס' על לשמה בזבחים (ב:) ד"ה הא כיון דחישב על תחילתה שוב כל העבודה הוי לשמה וה"ה כאן להיפך. כיון דחישב שלל"ש שוב כל העבודה הוי שלל"ש. וידידי הרב החריף בקי טובא צו"מ וכו' מהו"ר יעקב אדלער יחי' העירני ע"ז מר"ג חולין (כ"ט ע"ב) דכ' דלמ"ד ישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף אם שחט מקצת בחוץ הוה כאילו שחטו כולו בחוץ ע"כ עיי"ש מבואר דפסול דתחילתו פוסלת מיד כל המעשה עכ"ד [וכבר האריכו בזה לענין אי ביאה במקצת שמה ביאה זבחים (ל"ב ע"ב)

אם חשובה כאילו הכניסו כולו לכך מחייבו ע"ז המקצת לבד ועי' תוס' יבמות (ז' ע"ב) ד"ה ואמר דכ' דאם נכנס כולו אח"כ חייב מבואר דלא הוה כאילו נכנס כולו והדברים עתיקין]. ועי' היטב בב"ק (ע"ב) ודו"ק:

יד) ידוע דברי הר"מ (פ"ד ה"ו ממעה"ק) דאם שחט ועבד שאר עבודות סתם ולא חשב כלל בעולה ושלמים הרי הן כשרין ועלו לבעלים ע"כ ודייק בכ"מ דשיטת הר"מ דדוקא בעולה ושלמים כשר סתם משא"כ בפסח וחטאת נפסל סתם. אמנם שיטת הלח"מ הוא דס"ל להר"מ דפסח וחטאת הוא כשר ועלו עיי"ש והערו המפרשים מש"ס מפורש זבחים (ב' ע"ב) לשם פסח ולשם שלמים פסול הא לשם פסח וסתמא כשר מפורש דשיטת הש"ס דהדין סתמא שוה בפסח וחטאת ובכל הקרבנות:

ונראה ליישב דהנה יש לומר דב' מיני סתמא יש א) היכא דלא חישב כלל לשום קרבן שבעולם ועי' ריטב"א גיטין (ב' ע"ב) כתב בא"ד וז"ל באשה דבעי' לשמה היינו שלא יכתוב הגט לשם אשה אחרת או שלא יכתוב אותו סתם שלא לשום אשה שבעולם ע"כ מבואר דהיכא דכתבו שלא לשם אשה בעולם זה מיקרי, סתמא דפסול בגיטין והאי סתמא כשר בקרבנות וכן אם חישב לכל הנשים שבעולם גם זה מיקרי סתמא כמ"ש רש"י זבחים (ב' ע"ב) ד"ה וסתמא נמי פסול כגון אם כתבו הסופר סתם לשם לאה שיהא מזומן אצלו כשיבוא אדם ששמו ושם אשתו כו ויתנו לו ע"כ מפורש דבכה"ג דחישב לכל עולם זה הוי גם כן סתמא דחד גדר להון דענין לשמה זה פרט אחד מובדל מהכלל ואם כן כיון דחישב לכל העולם שוב הוה שם כללי והוה כמו שלא חישב כלל. גדר ב) בסתם הוי כגון שאין מזכיר השם של קרבן רק אומר הריני שוחט לשם קרבן שהוא והכהן אינו יודע שמו, וזה הוה גם כן סתם. ולהסביר הענין נבאר דענין לשמה דהכהן צריך לחשב, הוה מחמת דכל עבודה נותן חלק הקדושה והכשר בכל הקרבן כנ"ל. וכמו דהבעל הקרבן מפריש את קרבנו מקדישו בשמו ה"ה צריך העובד להזכיר שמו כדי שעל שם זה יכנס בו קדושה וקי"ל סתמא כלשמה. וכבר כתבו דסתמא לשמה הוה מחמת כהן העובד דמסתמה חישב כדינו וסתמא לשמה הוה גם כן מחמת עצמיות הקרבן דכיון דכבר הוא עולה אז אף אח"כ הגם שלא חישב לעולם לעולה גם כן הוה עולה. מדחזינן דאגידה היא גם כן בדעתו. של עובד דאל"כ למה תנו מתניתין זבחים (מו) לשם ששה דברים הזבח נזבח, הא כבר תנו לה דשלל"ש פסול ואם כן לא יחשוב מחשבה להיפך ושוב הקרבן כשר, ואפילו למ"ד תנאי ב"ד שלא יאמרו לשמו למה התנאי ב"ד הא אמרינן דעצם הקרבן עומד כמו שהיתה אם עולה עולה. וע"כ חזינן מזה דהתורה גם כן הקפידה שיבא מצד העובד איזה חלות מחשבה כשרה. ולמ"ד התנו ב"ד ר"ל על העובד והוה

כאילו חישב. ואם כן היכא דהעובד אומר ששוחטו על שם קרבן שהוא ואף דאינו יודע איזה קרבן הוא מ"מ הא העצם קרבן כבר נקדש והעובד אומר שאותו קדושה הוא גם כן מושך הלאה. ואם כן שפיר הקרבן כשר וזה יותר עדיף דמושך בזה כל מחשבת דבעליו בשעת הקדשו, והוה כאילו אומר בפירוש ששוחט לשמה, משא"כ סתמא א) הוה דין בעצם דהקרבן עומדת הלאה למה שהוקדשה ולא שהכהן נותן בעצמיות הקרבן הנאה איזה צד דלשמה ואעפ"כ כשר, וממילא ניחא לפי"ז הק' על הר"מ דהר"מ נקט הלשון ואם שחט ועבד שאר עבודות סתם ולא חשב כלל בעולה ושלמים הרי הן כשרין והדגיש ולא חשב כלל ר"ל דהוה סתמא מחמת העצמיות הקרבן. לכך זה דוקא בעולה ושלמים כשר משא"כ חטאת דנחתינן חד דרגא לכך לא עלו לבעלים לשם חובה, משא"כ דברי הש"ס זבחים (ד' ע"ב) דקאמר הא לשם פסח וסתמא כשר י"ל דר"ל אותו סתמא ושוחט לשם קרבן שהוא באמת. וסתמא כזה לכ"ע כשר ונכון

טו) וממילא יתיישב גם כן קושית המפורשים על הסוברים דשיטות הר"מ דחטאת ופסח סתמא אין מרצין ממתני' זבחים (מ"ו ע"ב) התנו ב"ד דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר שלל"ש ומבואר שם בש"ס דקאי גם כן אחטאת, ואם כן היאך מתקנין דבר כזה שפסח וחטאת לא יעלו לבעלים לשום חובה וזו ק' עצומה. אבל לפי"ד ניחא דהנה תנאי בית דין הי' דאף מי שלא הי' בלבו לשם אחד מכל אלו כשר שתנאי בית דין הוא התנו ב"ד דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר שלא לשמו בזבחים (ב' ע"ב) והק' בש"א דלשון אף מי שלא הי' בלבו משמע דיעבד ואח"כ אמר שהוא תנאי בית דין משמע שהוא דין לכתחילה עיי"ש. אבל נראה לפי"ד דאף מי שלא הי' בלבו אחד מכל אלו דלא הי' מחשב כלל גם כן כשר משום שתנאי ב"ד הוא התנו ב"ד דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר שלל"ש. דעיקר התקנה הי' מחמת חשש שמא יאמר שלל"ש והק' בתוס' מ"ש מגט ותי' שמא יטעה ויחשוב שהוא קרבן אחר עיי"ש. אבל שיחשוב שעובד עבודה לשם מה שהוא זה שפיר מחשב, דבכה"ג לא שייך לומר דלמא יטעה כיון דבכל קרבן מחשב כן. ולפי"ז הפי' אף מי שלא הי' בלבו ר"ל אפילו לא חישב מאומה התנו ב"ד דלא לימא לשמו רק ר"ל שיחשוב כל מה שעושה הוא עושה לשם מה שהוקדש וניחא ק' ש"א. וממילא ניחא נמי ק' התוס' שם ד"ה קיימו שהק' על דיוק הש"ס ואס"ד סתמא פסול קיימו ב"ד ומתני מילתא דמיפסל בה והק' הא בהדי' אמר סתמא כשר עיי"ש. אבל לפי הנ"ל ניחא דזה ברור שיש לפשוט ממתני' היכא דחשיב סתם ואמר שעובד ע"מ שהוקדש הקרבן זה שפיר שמעינן דכשר אמנם היכא דלא חישב מאומה מניין דיוכשר. וע"ז משני אם אמרת סתמא פסול היאך קיימו ב"ד ומתני' ר"ל דיאמר שעובד לפי מה

שהוא, מילתא דמיפסיל ר"ל שמא ישכח לגמרי שזה יותר שכיחא משיאמר לשם קרבן אחר. אבל באמת התקנה שפיר הי' שיאמר שעובד לשם מה שהוא שע"ז לא שייך החשש שמא יטעה כמש"כ הג"א יומא דבקרבן צבור דלא שייך מחשבה שאינה נכונה בש"ב וכדומה צריך שיאמר בפירוש וכ"א המפורשים זבחים (מ"י) אם בד' עבודות דאין מיפסל אם צריך לומר בפירוש עיי"ש ואם כן ה"נ בנ"ד כיון דלא שייך החשש שמה יטעה שוב צריך לחשב כן. ואם כן ממילא ניחא דברי הר"מ כיון דהתקנה כהאי אף בפסח וחטאת כשר ונכון:

טז) **וג"כ** יתישב ק' התוס' על רש"י בזבחים (ע"א ע"ב) ד"ה לשם מי שהוא פ"ב כשיקריבנו יאמר הרי הוא לשם בעלים שלו וקשה דהא אמר בריש מכילתין (ב) אתנו ב"ד דלא לימא לשמו דלמא אתי למימר שלל"ש אלא לשם מהו שהוא היינו סתמא דסתמא נמי כלשמו דמי עכ"ל. אבל לפי"ד י"ל דהא דכ' לשם בעלים שלו לא ר"ל שיאמר פלוני אלמוני רק כך יאמר בזה הלשון הריני שוחט לשם בעלים שלו, דעל כה"ג הוי התנאי דלימא סתמא כנ"ל. ותוס' הוה למדו פירוש אחר ברש"י. או די"ל דבזה פליגי רש"י ותוס' דרש"י ס"ל דבכה"ג הוה סתמא באופן שאומר לשם בעלים. משא"כ התוס' אזלו לשיט' בזבחים (ב) דהק' על ק' הש"ס היאך מיתקני רבנן מידי דמיפסל הא בפירוש אמר דסתמא כשר ולא רצו לחלק כמו שהארכנו באות הקודמת לכך שפיר הק' על רש"י. משא"כ רש"י ז"ל ס"ל דיש לחלק ותלי' דבר' ברש"י ותוס' ודו"ק. אמנם יש לעיין מרש"י ז"ל עירובין (ל"ז ע"א) ד"ה לאיזה והתוס' ד"ה לאיזו. לפי"ד דאף רש"י אית לי' דיכול להקריב סתם אם כן שוב לא צריכא לברירה ובלא דברנו ע"כ רש"י ס"ל דאף סתם גבי חטאת מרצה דכך כתב להדי' בזבחים (קט"ו ע"א) ד"ה ור"א דאם שחטו סתם כשר ועולה לבעלים לשום חובה עיי"ש וכ"כ רש"י זבחים (ס"ז ע"ב) ועי' בגור ארי' למהר"ל עירובין (לז) דכ' דהיכא דאין יכול לומר לשמה אז לא אמרינן סתמא כלשמה, ויש לדון הרבה וא"ל:

יז) **וכן** מה שראיתי דהערו דהר"מ פסק בה' פסוהמ"ק (פט"ו ה"א) דעקירה בטעות ל"ה עקירה ומבואר שם דבפסח וחטאת בעקירה בטעות לא עלו לבעלים לשום חובה ועי"ז ר"ל מטעם דעכ"פ הוה סתם. וכן הערו המפרשים על מה דכ' הש"ס זבחים (ג' ע"א) דל חולין מינה הוה לה סתמא הק' הא חטאת לשם חולין כשר ולא עלו כמש"כ הש"ס זבחים (מ"ו ע"א) וכ"פ הר"מ (בפט"ו ה"ד) משא"כ סתמא כשר ועלו. אבל לפ"ד ניחא דודאי בעקירה בטעות או כגון ששחטה לשם חולין דעכ"פ לשמה לא הוה. דאפילו חשבינן דמחשבה לשם חולין לא חשוב מחשבה מכל מקום הא לשמה לא הוה רק דהוה סתמא

וסתמא כהאי הוה דלא חישב מאומה דדל מחשבת חולין מהכא והוה כלא חישב כלל, וסתמא דלא חישב כלל שפיר הר"מ ס"ל דלא עלה לבעלים לשם חובה, משא"כ היכא דסותם ואומר סיום דמקריב לשם מה שהוא שפיר אף הר"מ מודה דעלו לבעלים לשם חובה, וסעד לדברנו מרש"י מנחות (ג' ע"ב) ד"ה הא אמר רבא חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם כשירה דלא עקר מינה שם חטאת ולא עלתה לבעלים [ועי' בה"ז שם וזבחים (ט' ע"ב)], ועי' רש"י זבחים (קט"ו ע"א) דסתמא כשר ועלה וכ"כ בזבחים (ס"ז ע"ב) אבל לפי"ד החילוק פשוט:

יח) וע"כ צריכין לומר כן דמתני' שקלים (ט') גבי שופרות מפרט תקלין חדתין ועתיקין קינים וגוזלי עולה ופסק הר"מ (בפ"ב ה' ב'), מהל' שקלים וז"ל שלישי כל מי שמתחייב קרבן ב' תורין או ב' בני יונה אחד חטאת ואחד עולה וכו' מביא מעות ונותן בשופר [ועי' בכס"מ] ואם נימא דשיטת הר"מ הוה גבי חטאת סתמא לא עלו לבעלים לשום חובה ואם כן היאך מתקני רבנן מילתא דעי"ז לא יעלו לשום חובה, וע"כ יוצרכו להביא אחרת ועי' יומא (מ"א) דלר"י דלית לי' ברירה לא ס"ל דהי' שופר לגוזלי חטאת דחייש שמא ימותו בעלי' והוה חטאת שמתו בעלי וכ"ש בנ"ד דודאי לא יתקן בזה בעלי' בודאי לא שייך לתקן שופר. וניהו לגבי שם קרבן אין הקפדה דאין הקנים מתפרשת אלא בלקיחת בעלים או בעשיית כהן יומא (מ"א.) וכ"מ אם כן הכהן מקדישו, משא"כ שם בעליו אין יודע ואם כן שוב לגבי שינוי בעלים הוה סתמא, ומסתמא אין חילוק בין סתם דלא יעלה לחובה בשם הקרבן או בשם בעלים דגבי עצם קרבן יותר סברא לומר דסתמא כלשמה ועי' תוס' זבחים (עא ע"ב) ד"ה לשם לענין סתם דשינוי בעלים ותוס' זבחים (סז ע"ב) ד"ה בתרי ושטמ"ק שם אות ל' עיין היטב:

אבל לפי"ד דהיכא דאומר לשום קרבן ולשום בעלי' בסתמא כהאי אף הר"מ מודה דעולה לבעלים לשום חובה, אם כן ניחא שפיר דהי' הכהן העובד אומר דעושה לשם בעלי' אף דלא ידע כלל מי הוה הבעלים של הקרבן ועי"ז עולה לחובה ופשוט. ובעיקר דברי הר"מ דמחלק בין סתם לחטאת ופסח ושאר קרבנות לפי הרבה שיטות כעין זה מצינו בתוס' מנחות (מב ע"א) ד"ה ואל דכ' בסופו א"נ נראה דאזכרות לבד בעינן כולי האי [שיפרש לשמה ולא מהני סתמא] ואיצטריך למעוטי אי כתב בלא אזכרות עכ"ל, מפורש מהתוס' דמחלקי דכל ס"ת לא צריך בפירוש לשמה רק סתמא לבד די בפה. משא"כ אזכרות בעינן דוקא לשמה, ולפי"ד יש לדון ליישב דברים תמוהים מהמלחמות להרמב"ן ר"ה (כח) דחטאת לשם חולין כשר ועלו לבעלים לשום חובה דיש לחלק בין אם חישב לחולין שיהי' חולין ובין אם חישב לחולין שלא יהי' חטאת [והרמב"ן יסבור דסתמא כשר

בפסח וחטאת] כמו שהארכתי לעיל וא"ל והדברים עתיקין. וכן יתיישב ק' מו"ר הגה"ק מהר"ם שפירא זצ"ל מיומא (נז) דנותן וחוזר ונותן בענין נתערבו דם הפר בדם של שעיר. ואם אמרינן דסתמא כשר ולא עלו א"כ היאך יצא בזה. עכ"ד. אבל לפי"ד ניחא דמחשב לשם מה שהוא דבסתמא כהאי אף הר"ם מודה דכשר ועלו ופשוט. ועי' בביאור על המרדכי מהגאון מהרמ"ב במרדכי מנחות סי' (תתקמ"ט) וכ' דאף דמסייע אין בו ממש [ובשבת צג:] וכ"מ מ"מ לענין לשמה די דכ' בס' התרומה דצריך שישראל יסייעו בשעת עיבוד העור וכתב מהרמ"ב הטעם לענין הא שיהי' נקרא עיבוד לשמה דבכל דהו הו"ל לשמה עיי"ש וזה ד"ק ונפ"מ הרבה לענינינו ולענין סתם ועי' שבת (צ"ג) ותוספתא (פ"א) דקרבנות דמבואר דזר וכהן שעבדו עבודה במסייע שאין בה ממש דכשר ואם ישראל נותן בו מחשבת לשמה דיכשר ועלבל"ח ואין רצוננו להכניס בזה שהאריכו אחרונים לענין מיגו ואחשבי' ואין להאריך יותר:

יט) ודע דבשינוי בעלים יש להעיר בדבר חדש דהנה במתני' גטין (פ' ע"א) שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים אלו בה וכ' התוס' ד"ה שינה שמו לאו דוקא שינה ממש כדאמר דף (כ:) רק שיש לו ב' שמות עיי"ש. וכ"כ בר"ן וכן בב"י סי' (קכט) דאי בשינוי השם ממש פשיטא דנפסל. אמנם בתיו"ט שם (פ"ח מ"ה) הביא שיטת הר"מ (פג) מה' גטין דס"ל שינה שמה ממש וכן הוא דעת הרע"ב, והביא שלטי הגבורים בשם הרשב"א וז"ל די"מ ששינה שמו לגמרי ששמו יוסי ואסיק שמו יוחנן ופסולא דאורייתא, ואינו מחוור דאטו מי איצטריך לאשמועינן וכו', ותי' התוספות יום טוב דאיצטריך לאשמועינן דהוי אמינא דהא דצריך שיהא נכתב לשמו לאו לשם התואר דהעצם אלא הכוונה לאותו האיש שהוא מגרש בו והרי דעת קצת הפוסקים שאם לא כתב שום שם איש ואשה כלל כשר כמש"כ בב"י עיי"ש, מבואר דס"ל דלקושטא דמילתא ס"ל דצריך לשם האיש היינו לשם התואר שבאיש ולא העצם דעצם לבד נפסל דזה מקרי שינוי שמו עיי"ש, ולפי"ז יש לאיסתפק היאך הדין יהי' בקרבן אם מקריב לשם בעל הקרבן, ובעל הקרבן עמד אצל הקרבן דכן הוא דרך דבעל הקרבן צריך מעמד כמו שהבאתי לעיל ועי' באו"ז ה' תפילה סי' (קיד) דכ' דאם מקריב שלא מדעת בעלים אינו מתכפר דבעי' שיתרצה ויעמוד בעליו על קרבנו. ובנ"א רפ"ד דתענית כ' דמעמד אצל קרבן יחיד רק מדרבנן, והכהן שחט לשם עצם בעליו דלא ידע כלל שם. בעליו אם זה מיקרי לשמו או דהוה רק סתמא ונפ"מ לשיטת הר"מ דהבאתי לעיל דס"ל דסתם גבי פסח וחטאת לא עלו, וגם יהי' הרבה נפ"מ לדינא:

כ) ויש להביא ראי' מפירוש הטור על התורה פר' ויקהל על הפסוק מראות הצובאות שהביאו וז"ל מה שהכיור הי' נעשות ממראות הצובאות מפני הכהן שהי' מקריב קיני זבות ויולדות הי' צריך להקריבן לשמן ואסור להסתכל בפניהם לידע לשם איזה הקריב והיתה עומדת אצלו ומביט הוא בכיור את פני' ומקריב לשמה עכ"ל ובז"ל עצמו ראיתי גם כן כתב שם בס' פענח רזא לאחד מבעלי התוס' ז"ל. מפורש אף דרוב קרבנות הי' מקריב בשם לבד ונכשר עי"ז בגטין (כח.) השולח חטאתו ממדינת הים וכ"מ דהי' משלחין ע"י שליח וע"כ הי' מקריבן לשם בעל הקרבן, רק הכא אם בעל הקרבן עומד אצל העבודת הכהן לא הי' צריך להדר ולידע שם התואר של בעל הקרבן רק כיון דמקריב לגוף העצם של בעל הקרבן ג"כ די בזה והוה שפיר לשמו, מפורש דגבי קדשים אין מקפידים דוקא על שם התואר של בעל הקרבן רק דהוה לשמה אפי' אם רק מכוון לגוף ועצם בעל הקרבן:

כ"א) אמנם לשיטת התרומה"ד סי' (רל"ג) דמבואר דשינוי שמו אין ענין כלל לשלא לשמו רק חסרון מצד קלקול ספירת דברים דכ' לענין ב' גיטין דכתבו משום ספק שמות דרשאי לגרש אפילו לר"א משום דהוה נתינה מבוררת דממנ"פ אחד כשר ולא דמי להא דגטין (פ"ו:) דהתם גט זה נכתב שלא לשם גירושין ולא הוה נתינה מבוררת ע"כ, מבואר דשינה שמו לא מיקרי שלל"ש וכן מבואר מהרשב"א פר' (הזורק) כמו שהוכיח כן בצ"צ סי' (רטז) ואם כן לנ"ד היכא דמקריב הקרבן לשם עצם דגברא דודאי זה מיקרי שפיר לשמה דעיקר דיינינן על עצם גברא ואם כן לפלוני מכוון ושפיר דמי. אבל להשיטות שהבאתי מתיו"ט וכ"כ בסה"ת סי' (קכ"ח) דהא דשינה שמה פסול מטעם שלא נכתב לשם בעלה כלל כי אם לשם איש אחר וכ"כ הסמ"ג עשין (נ) והאריך בצ"צ שם דצריך לשם התואר שלו ולא העצם עיי"ש לכך היכא דשינה שמו ושמה הוה לשמו ושלללייש, וכ' בב"י ה' גטין סי' ל"ז דיש להשוות הפוסקים דלא פליגי דהיכא דאפשר לכוון לגוף אשת פלוני ולגוף פלוני, מהני הכוונה והיכא דא"א לכוון מהני הכוונה לשמות ולא דבעי שני כוונות כמו שמצדד בצ"צ, עכת"ד עיי"ש ואעפ"כ היכא דשינה שמו ושמה פליגי מה החסרון אם החסרון הוה מחמת קלקול ספירת דברים או מחמת לשמה ואם כן להשיטות דסוברים דחסרון מחמת לשמה שוב יש לדון אפילו לפי"ד הטור פ' (ויקהל) שהבאתי דכוונה לגוף הוה כוונה ומיקרי לשמה בקדשים. היאך הדין יהי' כגון שחישב לגוף פלוני ודימה ששמו יעקב ובאמת שמו יוסף. ואם כן אם זה דומה ממש לשינה שמו גבי גט דפסול דהוה לשמו ושלל"ש משום דכוונה לגוף הוה כוונה וזה הי' לשמו וכוונה להתואר הוה גם כן שם כוונה וזה שלל"ש. ועי"ז מיפסל, ואם כן בנ"ד גם כן הוה לשמו

ושלא לשמו דפסול עי' תוס' מנחות (מ"ב ע"ב) ד"ה מה ועי' פסחים (ס) ודף (ס"ב) וכן מבואר שם דמיפסיל בשינוי בעלים היכא דחישב לבעליו ושלא לבעליו ועי' תוס' זבחים (ד' ע"ב) ד"ה זביחה עיי"ש ובמפרשים דבשינוי בעלים לבעליו ושלא לבעליו מיפסיל עיי"ש. וא"כ בכה"ג בנ"ד היכא דחישב לגוף פלוני ובתואר אחר מה יהי' דינו אם זה מיקרי לבעליו ושלא לבעליו כמו גבי גט דהא גבי גט גם כן אין נפסל מחמת קלקול ספירת דברים כמו שהבאתי ויש לדון הרבה ואין להאריך:

כב) ובעיקר הכוונה אם להגוף או לשם דהיינו התואר יש להעיר מברכות (ל"ד ע"א) כל שמבקש רחמים על חבירו אין צריך להזכיר שמו שנאמר אל נא רפא נא לה ולא קמדכר שמה דמרים. ודנתי מלבי מה ראי' ממרים שמא משה ראה אותה בשעה שהי' מתפלל לכך לא הי' צריך להזכיר שמה, משום דכוונה לגוף הוה כוונה. משא"כ היכא דהוה שלא בפניו דכוונה לגוף גם כן לא הי' אפשר דצריך להזכיר שמה. מבואר מזה דכוונה לגוף לא הוה כלל כוונה. ואפ"ה לא הזכיר משה רבנו שמה במרים לכך שפיר אשמעינן מינה דמתפלל על החולה אין צריך להזכיר שמו והטעם הוה כמש"כ היעב"ץ בהגהות שם דקמי' שמי' גליא עיי"ש. ועי' שבת (י"ב ע"ב) שאין מלה"ש מכירין בלשון ארמי ובתוס' שם ד"ה שאין ובהגהות רע"א שם ואכמ"ל) ושוב הראה לי מו"ר הגאון האדיר ר"מ דישוה"ק שליט"א דברי המג"א או"ת סי' (קי"ט ס"ב) שמביא בשם המהרי"ל ה"מ בפניו אין צריך להזכיר שמו אבל כשמתפלל שלא בפניו צריך להזכיר שמו עיי"ש. ואם כן שוב מבואר הראי' להיפך דכוונה לגוף לבד הוה כוונה. וכן כוונה לשם לבד הוה גם כן כוונה, כמש"כ בב"י שהבאתי לענין גט. ועי' במג"א או"ח סי' (ר"מ ט') לענין בני תמורה הק' מיעקב שחישב על לאה שהיא רחל ותי' שכיוון לגוף לאה רק טעה בשם וזה לא מיקרי בני תמורה עיי"ש מבואר דכוונה לגוף די אף שטעה בשם וא"ל בדברי אגדה:

כג) ובעיקר דברי הטור שהבאתי דכהן הי' מסתכל במראות הצובאות בשעת עבודה כדי לראות פני' להכירה ויקריבו לשמה. יש להבין אפילו אם נימא דכוונה לגוף הוה כוונה מ"מ מה נפ"מ אם מביט בפני' ומכירה ועי' בבי"צ ה' גטין סי' ל"ז דכתב הא דכותבין גט ושולחין אף דלא שייך שם כוונה לגוף דהא אין עומדת אצלו. וכ' דמיקרי כוונה לגוף במה שמכוון לגוף ואף שאין מכירה די בכוונת הבעל עיי"ש ואם כן בנ"ד למה לו להסתכל בפני' ולהכירה כלל תעמוד אצלו ויאמר אני מקריב לשום. אשה זו. ותעלה זה לכוונה וכן הא שהבאתי לעיל מתפילה עבור חולה בשם מהרי"ל דמחלק בין עומד אצלו ובין אין עומד אצלו גם כן מה חילוק יש. אם מכירו בזה לבד שפיר מיקרי כוונה לגוף. ושו"ר בריקנטי על (ויקרא) שכ' על הפסוק אם עולה דכ' וצריך שיכוין המקריב

שהקרבן ההוא יהי' תמורתו וכו' וגם צריך הכהן לראות בשעת זריקת הדם האיש והאשה המתכפרין בקרבן. ובעבור שאסור להסתכל באשה עשו הכיור ממראות הצובאות כי כשהכהן מקריב קרבן נשים מסתכל בכיור ורואה בו פרצוף אשה המביאה קרבן ע"כ עיי"ש מבואר דזה ענין הסתכלות בפני' זה הוה מחמת צורך אחר ועי' בלקוטי תורה להאריז"ל על פ' ויקהל ואין לנו להאריך בנסתרות. וכן הא דברכות דתפלה עבור תולה דחילוק בין עומד אצלו או לא ג"כ אין למדין מדברי אגדה:

ואגב אכתוב דמדברי אלו הראשונים ז"ל נולד גם כן ד"ת דרואה ערוה ע"י זכוכית מותר דגם בכהן הי' חוששין להרהור עי' תוס' מנחות (ס"א:) ד"ה כהן לענין תנופה וסוטה (ח.) לענין ופרע ראש אשה ועי' ברכות (כה:) לענין צואה בעששית ולענין ערוה בעששית, עיי"ש דבמים צלולים אסור מטעם דלבו רואה את הערוה עי' ברכות (כה) שם ואו"ח סי' (עה סעיף ה') וראיתי בצ"פ הנמ"ח ח"א בת' שכתב בפשיטות דערוה במראה אסור ולהיפך כתבו הראשונים ז"ל שהבאתי דמותר ועיין מדרש תנתומא פ' לך על הפסוק עתה ידעתי שעברה במים וראה בבואה שלה עיי"ש ורש"י הביאו שם ברמז ועי' בגור ארי' למהר"ל שם דהק' הא אסור לקדש אשה קודם שיראנה [בקידושין (מ"א)] עיי"ש מה שתירץ ולפי"ד הוה רבותא טפי, מבואר כדבריהם דבבואה שרי עיי"ש וז"ל. ועי' ירושלמי בנדה (פ"ב ה"ו) יכול כשם שהוא מראה כתמה כך מראה מראות נגעים ת"ל והובא עיי"ש דממעט מראה מראה. ואחרונים האריכו בזה לענין ערוה במראה ואכמ"ל:

כד) בזבחים (ס"ז ע"א) א"ר אדא בר אהבה אומר הי' ר' יהושע עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כיון שמלק בה סימן אחד נמשכת ונעשית חטאת העוף עיי"ש. ולפי"ז יש להסתפק לפי"ד רש"י זבחים (ב' ע"ב) דאף בשלל"ש שייך הלאו דלא יחשב או העשה דואם זבח שלמים שמביא רש"י מנחות (ב' ע"ב) ועי' תוספתא (פי"ב) דקרבנות דעובר על לא יחשב ועי' בתוספתא (פ"ד) דמכות ואפילו לפי"ד הח"ס חו"מ סי' דר' דכ' דבהנך דכשרין ולא עלו לא שייך הלאו דלא יחשב מ"מ הא איסור תורה בודאי איכא עי' ספרי פר' קרח פסקא (ק"טז) מניין אתה אומר שאם זרק הדם כראוי ואין יודע לשם מי זורקו והקטיר את החלב כראוי ואין יודע לשם מי הקטירו שהכהנים נושאים עון על כך ת"ל אתה ובניך תשאו את עון המקדש וזה ע"כ אין המחשבה מעכב דהא הוא עצמו שלא הקטיר אימריו כשר. ועי' ספרי פר' עקב פסקא (מא) ולעבדו בכל לבבכם הרי זה אזהרה לכהנים שלא יהא לבם מהרהר בשעת עבודה וכ' בפירוש זרע אברהם כגון מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושלל"ש אמנם בילקוט שם רמז (תתס"ג) הגירסא שלא יהא לבם "מבוהל" בשעת עבודה ויש לדון בזה ואכ"מ] ועי' מכילתא בא

פרשה (יא) לענין דצריך לשמה בפסח מצרים עיי"ש וא"ל, ואם כן בנ"ד כיון דהקרבן הי' עולה ומחשב שתעשה חטאת וזה מחשבתו שאינו נכונה אם עובר או לא. כיון דעל מה חישב שיהי' חטאת וכיון דנעשה חטאת שוב לא הוה מחשבתו אינה נכונה או דלמא כיון דהר"מ כ' דמחשבת קדשים הוה ענין מטיל מום (בפט"ו) מה' פסוהמ"ק משום דגרם בזה איזה צד פסול ואם כן בנ"ד נמי כיון דהש"ס קאמר בזבחים (ס"ת ע"א) אימור דאמר ר"י לאפוקה מידי מעילה למיסק לידי חובה מי אמר ואם כן שוב גרם ע"י מחשבתו איזה צד חסרון בהקרבן ושוב עובר. ועוד י"ל דספקתינו הוא עפי"ד רש"י ביבמות (כ"ג ע"ב) במתני' מי שקידש אחת משתי אחיות ואין יודע וכו' מת קדמו וכנסו אין מוציאין מידם וכ' רש"י מטעם דפקעה הזיקה ובסוף מתני' כ' ואיסורא דעבד עבד ועי' ברש"ש מה שהעיר. מבואר מזה כיון דבשעה שנשאה הי' שפיר אסור רק אח"כ נפקע מזיקה וממילא לא עבד איסור ומסקנת רש"י ס"ל דדייניין על תחילת המעשה דהוה באיסור שוב אף דאח"כ נפקע האיסור מיקרי גם כן דעבר על איסור עיי"ש [ועי' בירושלמי גטין (פ"ט) לענין המגרש את אשתו ע"מ שתבעל לפלוני אם אסור מחמת איסור אשת איש דהא בשעת בעילה הוה א"א רק דאח"כ נפקע ואכמ"ל]. ועי' מסכת תמורה (ד) והאי דלקי דעבר אמימרא דרחמנא. וה"ה בנ"ד נמי אם דייניין על המחשבה אם כן חישב שלא לשמה. א"ד כיון דאח"כ נעשה חטאת שוב ממילא נפקע האיסור דמחשבה:

כה) **ויש** להביא ראי' דהנה במנחות (ע"ח ע"ב) שחטה חוץ למקומה וחוץ לזמנה קדש הלחם וכ' רש"י ע"מ לאכול ממנה כזית למחר והעיר בצפנת פענח שו"ת ח"ג בסופו למה נקט רש"י כגון לאכול שלא בזמנו למה לא נקט להקטיר חוץ לזמנו ותי' דהנה בזבחים (ב) תודה ששחטה לשם שלמים הוה פיגול. רק ע"כ אמרינן כיון דיעשה שלמים שוב הוה זמנו ולא הוה פיגול ושוב קדש הלחם והוה תודה ושוב נתפגל לכך לא קדש הלחם לכך נקט לאוכלו חוץ לזמנו. ובזה מפרש דברי הפסוק פר' (אמור) גבי נותר דתודה ושמרתם ועשיתם ועי' בתו"כ שם] למה דוקא בתודה כתיב שמירה ולא בשאר קרבנות. וכ' דזה ר"ל דלא תחשב על יום שני לאוכלו ועי"ז נעשה שלמים קמ"ל קרא דאסור ומוזהר באיסור דפיגול ולשון שמירה הוא אפילו ע"י גרס והביא דברי הירושלמי נזיר (פ"א ה"א), מפורש מדבריו דאף בכה"ג דאח"כ נעשה שלמים ושוב לא הוה כלל מחשבת פיגול ואעפ"כ הזהירה התורה תשמרו לקיים את מה שצוויתי לא תותירו ממנו עד הבקר דקאי עלי' בהזהרה ואם כן לנידון דידן נמי היכא דחישב על עולת העוף דנמשכת ונעשית חטאת העוף דודאי עבר על איסור תורה על מחשבתו שאינה נכונה ובפרט שגרם במחשבתו שלא יעלה לבעלים לשום חובה, לא עבור עולה ולא עבור חטאת:

ובפרט להשיטות שהבאתי לעיל בסי' זה בתחילתו, דעולה לשם שלמים נעשית ממש שלמים כשי' הח"ן הביאו בח"ד (פ"א) דקרבנות וע"ז קאי כל הלימודים של הש"ס כולו בזבחים (ד') וכ"מ דבעי לשמה מפורש דהתורה רמי חיוב שתחשב לשם מה שנתקדש מתחילתו דדייניין על תחילת המחשבה וא"כ בנ"ד לענין עולת העוף דנמשכת ונעשית חטאת העוף ג"כ עובר על איסור תורה דדייניין על מה שהוקדש מתחילה ותחילת מחשבתו היתה באיסור ועי' מנחות (מו.) ודף (מ"ז:) וזבחים (קי"ד:) לענין לשחטן שלל"ש וא"ל:

כו) ולפי"ד צד אחד שצדדנו דלכך יעבור על איסור דמחשבת קדשים מטעם דהכניס איזו צד פסול בהקרבן דלא יעלו לשום חובה. הן אמת ראיתי בתוספתא (פי"ב) דהקרבנות קבל הזר קבל הפסול קבל בשמאלו קבל בכל"ח נתן את הניתנין למטה למעלה ואת הניתנין בחוץ בפנים או ששחטו חוץ לזמנן וחוץ למקומן הפסח והחטאת ששחטן שלל"ש הרי אלו בלא תעשה ע"כ וכ' המפרשים מטעם כמו המחשב בקדשים עובר בלאו מחמת דנפסל הזבח ה"ה שאר דברים הפוסלין את זבח הרי זה בכלל לאו זה. עיי"ש, ואפילו שלא במקומו דעלו לבעלים לשום חובה דכמקומו דמי בזבחים (כו) רק דפסול בשר, והאימורים גם כן נפסלין בזבחים (ק"ט ע"א) ומועלין בזה בתוס' זבחים (סז) ותוספתא (פ"א) דמעילה אעפ"כ עוברין על לא יחשב דנותן בו פסול ועי' זבחים (לו) כל דבר רע וכו'. ואם כן לנ"ד אף דלא יחשב ליכא בהנך דכשירין דלא עלו כמו שמבואר כאן בתוספתא (וכ"כ הח"ס שהבאתי לעיל אמנם לא ראה כל זה] מ"מ שאר איסורי תורה עובר שמ"מ פעל בו מידי כמו שהבאתי לעיל דחסרון דלא. עלו הוה חסרון בקדושה ולפ"ז יש לומר לפי"ד הכ"מ ושאר שיטות דסוברים אליבי' דהר"מ דפסח וחטאת סתמא כשר ולא עלו שוב יעבור על זה איסור דאורייתא כמו שיליף לה הש"ס זבחים (ז' ח') דבעי' לשמה אף דלא חישב כלל מ"מ בשתיקתו קילקלו. אמנם להיפך צריכין לידע היכא דחושב שלל"ש ומחשבה לא הועילה. אם עובר או לא, כגון בכה"ג ששחט שלל"ש בעקירה בטעות אם בשוגג עבר על לאו והוה כמו כל שוגגים דמיקרי דעבד איסור ועי"ז נתחייב כרת רק דהקרבן מפקיע הכרת כמש"כ התוס' זבחים (ק"ח ע"ב) ד"ה שוגג. אם כן בנ"ד עובר על לאו בשוגג. א"ד כיון דלא חיילא פסול למ"ד עקירה בטעות לא הוה עקירה במנחות (מ"ט) שוב לא הוה כלל שם איסור [ועי' בר"מ ה' תמורה (פ"א) דפסק דקרבן ציבור ושותפין אין בהן תמורה ואם המירו לוקה עיי"ש. ואם כן בנ"ד נמי כיון דעבר המימרא דרחמנא אף דלא תפסה עובר, וי"ל אכ"מ]. ואח"ז ראיתי בעולת שלמה זבחים (ב') על התוס' ד"ה אתנו בסופו אבל אדם השוחט קרבן פעמים שטועה וסבר שהוא

קרבן אחר. והק' המפורשים מאי איכפת לך הא קי"ל עקירה בטעות לא הוה עקירה ותי' בעו"ש מ"מ איכא איסור דשלל"ש כדילפינן לה לקמן (ד) ובטועה נמי עבד איסור בשוגג עכ"ד. וכ' זה בפשיטות ולא הביא שום מקור לדבריו ולענ"ד אין זה פשוט כ"כ. וכן יהי' נפ"מ לענין מחשבין מעבודה לעבודה או בשינוי בעלים ופיגול דלא הוה רק במחשב ע"מ לזרוק בזבחים (י' ע"א) ועי' בתוס' שם ובכ"מ אבל ע"מ לקבל אין נתפגל אם יעבור על בל יחשב, וגם כן תלי' בהנ"ל כיון דאין תופס מחשבתו שוב אין עובר א"ד כיון דמ"מ חישב. וזה גרע יותר מעקירה בטעות לפי"ד העו"ש הנ"ל דעובר דהתם מצד עבודה אין שום מגרעת והי' יכול לתפוס המחשבה. משא"כ הכא הוא חסרון בעצם עבודה דאין תופס בכה"ג ע"מ לקבל ולא הוה כלל שם מחשבה עלה. [ובעיקר דברי התוס' דף (י') שכ' דפיגול לא הוה רק ע"מ לזרוק ועי' בזבחים (י"ג.) וברש"י ודף (י' ע"א) עי' בראב"ד תו"כ ויקרא (פ"ד) מביא שיטה דנתפגל אף משחיטה לקבלה וכ"כ בירושלמי פסחים (פ"ה ה"ב) לפי"ד פי' של ק"ע ורשב"א ורז"ה חולין (ל"ט) וע"ע בר"ח פסחים (סב:) ואכמ"ל]:

כז) במנחות (י"א ע"א) א"ל אביי לרבא כיצד קומצין א"ל כדקמצי אינשי איתיבי' זו זרת או קמיצה זו אמה זו אצבע זו גודל אלא לאשוות וכו' הא כיצד חופה ג' אצבעותיו על פס ידו וקומץ במחבת במחבת ובמרחשת מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו הקטנה מלמטה. נסתפקתי אם יכול לחשב מחשבה שאינה נכונה בשעה שהוא מוחק בגודלו אם נתפסת מחשבה או לא. וספקתינו הוא אם הא דמוחק אם זה הוה דין בעצם עבודת קמיצה שהוא משוה ומחלק השאר מן הקומץ ובה נגמרת הקמיצה. א"ד הקמיצה כבר נעשית ונגמרת רק כיון דעדיין קצת נדבקת בה מחלק שיריים וחלק שירים אסור שיחסר עי' במסכת מנחות דף (ט') וגם אסור להקטיר שיריים מחמת דין כל שממנו לאישים מנחות (נ"ז) וזבחים (ע"ז) לכך צריך שיפרד חלק גבוה מחלק שיריים ולא דבזה נעשית חלק גבוה. ואם אמרינן דהוה עבודה שוב נתפסת בה מחשבה. והם אמרינן דעבודת הקמיצה כבר נעשית והמחיקה הוה רק דין מפרד ומברר שוב לא פסלה בה מחשבה וכן נפ"מ לענין זר אם מותר למחוק על יד של כהן וכן לענין שמאל וכדומה. כמו דאשכחן בירושלמי יומא (פ"ה ה"א) דאם נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו אפילו זר כשר לפי' היפ"ע זבחים (ט"ו) [במ"א הארכנו בזה לענין מחשבה פסולה ואכ"מ] מטעם דכיון דכבר נגמרה הקבלה ה"ה בנ"ד כיון דכבר נגמר הקמיצה שוב מותר בזר [ועי' מנחות (ו' ע"ב)] דקמיצה לא נגמרה עבודתה עד דעביד מתן כלי אין שייך לענינינו וכן נפ"מ אם לא מחק והקטיר אם זה הוה הדין דמשנה מנחות (כג) קומץ שנתערב בשירי עיי"ש:

כח) **ויש** להביא ראי' מתוס' כתובות דף (ה' ע"ב) ד"ה זה גודל פי' בקונטרס לענין בהן יד דמצורע ואין נראה דאם כן הו"ל למימר זה בוהן וכו' ונראה דלענין קמיצה קאמר כדתנן מנחות (י"א) מוחק בגודלו מלמעלה אבל בידו אחרת לא יכול לעשות דבעינן עבודה בימין עכ"ל, מפורש מדברי התוס' דס"ל דהא דמוחק בגודל זה הוה דין דקמיצה ממש ולא דין בירור ופירוד בין חלק גבוה לשיריים דאל"כ למה צריך ימין הא לא הוה כלל עבודה. וממילא לנ"ד נמי כיון דהוה עבודה שוב דומה ללקוט לבונה מנחות (י"ג ע"ב) וטבילת אצבע זבחים (י"ג ע"ב) מטעם כיון דלא סגיא דלא עביד לה עבודה חשובה הוא ומפלגת ג"כ עיי"ש. ועי' מנחות (ט"ז ע"ב) דאפילו הילוך דמתן כלי ג"כ מפגל וכ"כ הרשב"א מנחות (ח' ע"א) לענין דמגבה לה כהן דמפגל עיי"ש ואם כן ה"ה במחיקת הקומץ כיון דלא סגיא בלאו הכי שפיר נתפסת בה מחשבה שאינה נכונה:

כט) **וכן** יש להעיר מרש"י מנחות (יא:) ד"ה ותו הוא עבודה קשה שבמקדש שבקושי גדול הוא משווה שיהא לא חסר ולא יותר, ע"כ מבואר דאם לא ימחוק הוה יתר ויפסול הקומץ. ואם אמרינן דהקמיצה כבר נעשית למה יפסול לא יהא גרע ממתני' מנחות (כג ע"א) נתערב קומצה בשירי', הרי זה לא יקטיר ואם הקטיר עלתה לבעלים, ואם כן ה"נ לא הוה רק דנתערב בה קצת שירי' ומדכתיב רש"י דהוה יותר כמו במתני' שם מנחות (ו') קומץ יתר פסול מבואר דכל זמן דלא נמחק המנחה לא נגמר עדיין עבודת קמיצה והוא שפיר יתר ועי' ברש"י זבחים (ס"ד ע"ב) ד"ה גבי שצריך למחוק בגודלו מלמעלה ובאצבעו הקטנה מלמטה שלא יהי' הקומץ מבורץ ע"כ עיי"ש ג"כ מבואר דשיטת רש"י דמחיקה הוה דין בעצם עבודת קמיצה וכן מבואר מרש"י יומא (מז ע"ב) ד"ה מחבת דהוה עצם עבודה ועי' בר"ח שם:

ל) **ועדיפא** מינה עי' בקרבן אהרן תו"כ (פרשתא ט' מ"ו) מה שמביא בשם הראב"ד שם וז"ל וכתב הראב"ד ז"ל ב' דברים דקשו מאין למדו זה האופן בקומץ ובראשונה אמר שלא למדו אותו אלא מדרך העולם שכך קומצין בני אדם וג' אצבעות נמי הוא ממנהג העולם וכ' וחזר ואמר א"נ דגמרינן לי' ממנחת מחבת ומרחשת דא"א לקומץ דידהו שיריים אלא בג' אצבעות דצריכי לגודל ולזרת למחוק שצריך מחיקה מלמעלה ומלמטה כדי שלא יותיר עכ"ל בראב"ד שלנו אין הגירסא כן] מפורש גם כן כדברי רש"י ז"ל דהוה עצם עבודה דאל"כ הוה קומץ יתר וכן ס"ל כשיטת התוס' כתובות (ה' ע"ב) שהבאתי דבשמאל אסור. רק זה כתב יותר רבותא דא"א אלא בענין זה. מבואר דס"ל דזה הוה עצם קמיצה ממש לכך א"א אלא בענין זה דבשמאל א"א כמ"ש ואפילו כהן אחר שימחק גם כן מבואר דס"ל דאסור, והטעם אפשר לומר כיון דקמיצה כנגד שחיטה ולר"א דס"ל

(חולין כט:) אין שנים שוחטין זבח אחד ועי' בתוס' שם ד"ה אם ויומא (לא:) ובתוס' שם ואפשר דבקמיצה לכ"ע א"א לעשות בב' כהנים. ואם כן מבואר דס"ל דמחיקה הוה ממש עצם קמיצה לכך אין עושין אותה ב' כהנים וזה ד"ח ועיין מנחות (צ"ט) ושנים בידם שני בזיכי לבונה וזה קמיצה כמ"ש הש"ס שם (ז':) יש לחלק כיון דמונחים בכלים מיוחדים הוה קומצן מחולקי' כמ"ש התוס' מנחות (ט"ז ע"ב) וזבחים (מ"ב ע"ב) ועי' בתוס' מנחות (י"א ע"ב) ד"ה קומץ] וגם עי' בש"ס יומא (מ"ז:) וכ"מ וזו הוא עבודה קשה שבמקדש מבואר הטעם דהיה קשה והי' צריך למחוק באצבעו למה לא מחק אותו כהן אחר או בסכין מבואר דאחר או בסכין אסור כמו שמאל ויש לדון הרבה ואכמ"ל:

לא) וכן לשיטת הר"מ מעה"ק (פי"ו הי"ג) דכ' כיצד קומצין מנחות הנקמצות כדרך שקומץ כל אדם פושט אצבעותיו על פס ידו וקומץ ועי' בכ"מ מש"כ בזה וכ"כ בפיהמ"ש להר"מ זבחים (ו') דקומץ כל ידו ולא ג' אצבעות לבד, ועי' ברע"ב שם. גם כן יש לדון אם השאר דמוחק הוי בתורת בירור או בעצם דין קמיצה. ועי' ירושלמי יומא (פ"ה ה"א) הא כיצד חופה את פש ידו במחבת ובמרחשת ומוחק באצבעו מלמעלן ומלמטן עיי"ש אף דקומץ בכל פס ידו כשיטת הר"מ גם כן הי' מוחק וכן בתו"כ ויקרא (פ' ט' מ"ו) עיי"ש. בפשטות י"ל דמסתמא לענין דין זה אין כאן שום מחלוקת בין הר"מ והראשונים דאפישי בפלוגתא לא מפשינן. אמנם כד דייקת שפיר תראה ששיטת הר"מ אינו כן דהר"מ כ' (פי"ג) מה' מעה"ק כיצד קומצין בפס ידו ולא הזכיר כלל הדין דממחק וזה טעמא בעי דהא אפי' לפי"ד הירושלמי והתו"כ הנ"ל דגם כן ס"ל דהי' קומץ בפס ידו מ"מ כ' דאח"כ הי' ממחק, וגם במאי פליגי, אבל עפי"ד החקירה הנ"ל ניחא דהנה הברייתא המובא במנחות (י"א) שם הגירסא חופה שלש אצבעות על פס ידו וקומץ במחבת ובמחרשת מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו הקטנה מלמטה וזהו עבודה קשה שבמקדש. י"ל דדייק הר"מ למה הוא עבודה קשה משום דצריך להשוות בגודל ואצבע הא אפשר ע"י כהן אחר רק ע"כ צ"ל דהוה שם עבודה ושוב אסור ע"י אחר כנ"ל. ואם כן כיון דהר"מ דחה ברייתא זו וס"ל דקומץ בכל פס ידו אם כן שוב נדחה גם כן כל הברייתא [ועי' בלחם משנה (פ"א) מעיוהי"כ] וזה שכ' בפיהמ"ש מנחות (ו) והאמת בסדר הקמיצה והוא מה שלמדנו מן הגמרא מה שאמר מלא קמצו כדקמצי אינשי מלא חפניו כדחפני אינשי ונדחה דברי האומר שהוא מן העבודות הקשות ושיש בה קושי ושמירה מעלייתא ע"כ, רק סמך יסודו על דברי הירושלמי והתו"כ הנ"ל. ושם לא כתיב דזה הוה עבודה קשה, וע"כ מטעם דאפשר ע"י אחר או ע"י שמאל או בסכין, וא"כ הא דממחק זה הוה רק דין בירור וא"כ ממילא ניחא דברי הר"מ דהתו"כ והירו' שפיר אשמעי' דממחק ומברר כדי

שלא יקריב שיריים דיעבור על כל שממנו לאישים משא"כ הר"מ דכבר השמיענו זאת בה' איסוה"מ (פ"ה ה"ד) שוב לא איצטריך כאן לאשמועי' עוד הפעם, ובשאר מנחות גם הש"ס דילן לא משמיענו משום דנופל ממילא כמ"ש רש"י והריטב"א והמאירי יומא (מ"ז) וכ"מ וראב"ד וק"א על תו"כ שם. ואפילו במנחת מאפה ג"כ לא קשה שלא אשמעי' דממחק משום שלא יקריב שיריים זה אינו צריך דאין זה מקומו שם [ואפילו אם נימא דהוי עבודה גם כן יש לדון אליבא דר"ש דס"ל בזבחים [י"ג.) דעבודה שאפשר לבטלה אין מחשבה פוסלת עיי"ש ובתוס' מנחות (ב':) ד"ה שחיטה וא"כ בנ"ד נמי אפילו במנחת מאפה כיון דאפשר בפעם אחד אם החזיר לסולתן עי' מנחות (י"ח.) וכ"מ. ועי' זבחים (י"ד) מודה ר"ש בהולכת חטאות הפנימית דא"א לבטלן וכתב רש"י ז"ל הטעם דאין אורח ארעא למשחט בהיכל. וא"כ ה"ה במנחות הנאפות ג"כ דכופל אחד לשנים עי' במתני' מנחות (ע"ה:), אמנם להשטמ"ק זבחים (י"ד ע"א), אות ג' דכ' דבהיכל לא הוי צפון א"כ יש לחלק בין אי אפשר לבטלה דחטאות הפנימיות לנ"ד כיון דכשירות בדיעבד מיקרי אפשר לבטלן וא"ל:

לב) ואגב אזכור מה שהק' בתוס' עזרה על תו"כ (פר' ט' מ"ו) על דברי הק"א דכ' דברייתא דהכא איכא סעייתא לדברי הר"מ ז"ל לפי' גירסא דהכא דלא קתני ג' אצבעות ודבריו תמוהים דהרי בהדיא קתני נמי הכא בסיפא דמחבת ובמחרשת מוחק בגודלו ובאצבעו הרי מבואר שאין קומץ אלא בג' אצבעות עכ"ד ופליאה גדולה היא היאך הק"א ז"ל לא חש לקימחי' ולא הרגיש במה שעיניו רואה, אבל לענ"ד נראה פשוט דהגירסא של הק"א הי' כמו דגרסינן ביומא בתלמוד ירושלמי (פ"ה ה"א) וז"ל הא כיצד חופה אצבעותיו על פס ידו במחבת ובמחרשת מוחק באצבעו מלמעלן למטן. ולפי"ז שפיר כ' הק"א לדייק כיון דלא נכתבה הדין דג' אצבעות מבואר דבכל פס ידו הי' קומץ. ואדרבה מדקתני דבאצבעו ממחק בין מלמעלן ובין מלמטן מבואר דבכל אצבעותיו הי' קומץ כהנ"ל. ולהתוס' עזרה נעלם ממנו דברי הירושלמי ואכמ"ל:

לג) זה כביר חקרתי אם הקטיר אימרים שלל"ש אם נפסל העצם אימורים דהנה במתני' זבחים (מ"ו ע"ב) לשם ששה דברים הזבח נזבח וכ' התוס' זבחים (ב' ע"א) ד"ה כל דה"ה הזבח נקטר לשם הנך דברים חוץ מלשם זובח דלא שייך בהקטרה עיי"ש. ואם כן אף דאין הקטרה מעכבת בזבחים (ז' ע"ב) וכ"מ ועי' פסחים (נ"ט ע"ב) שוב ממילא ג"כ עצם ההקטרה אין מעכב, או דלמא ניהו דהקטרה אין מעכבת ר"ל הקרבן אין מעכב אבל עצם הקטרה שפיר נפסלה, כמו שאשכחן זבחים (י':) וכ"מ דהולכת אברים פסולה בזר, וכן במנחות (כ' ע"א) לר"י ור"ש אם לא מלח פסול האימורים, אף דאין מעכב

הכפרה, מ"מ העצם האימורים נפסלין ה"ה בנ"ד לענין שלל"ש אף דאין מעכב הקטרת אימורים היינו כל הקרבן משא"כ עצם הקטרה שפיר נפסלה א"ד כיון דאין הקטרה מעכבת בדיעבד, שוב אין יכול להיות החלות דמחשבת שלל"ש. והוה כשר גמור, ונפ"מ יהי' לפי"ד מה שחידש במ"ב סי' כ"ב דבהקטר פסולין דלא ירדו אם עלו בדיעבד, אין תורמין מהן תרומת הדשן [ועי' תוס' מעילה דף (י: ע"א) ד"ה הכל דג"כ מחלקי' בין ק"ק לקדשים קלים. ועיין ירושלמי (פ"ב ה"א) דיומא והרים אשר תאכל האש יכול עצים וכו' ועי' בגליון הש"ס שם ותו"כ פ' (צו) ואכ"מ] ואם כן אם אמרינן דהוה הקטרה כשרה שוב תורמין מהן ואם לאו אין תורמין מהן, וכן יהי' נפ"מ אם כהן הקטיר שלל"ש בשבת אם חייב חטאת דאם הוא כשר גמור אין מחויב אבל אם אמרינן דנפסל שום מתחייב עי' פסחים (ע"א ע"ב) אף דהמזבח מפקיע הפסול מ"מ אין מרצה כמש"כ רש"י זבחים (פ"ב) ותוספתא (פ"ח) דקרבנות ועי' מתני' (כ"ה ע"א) במנחות ועי"ז נתחייב עי' פסחים (ע"א ע"ב) ותוספתא פסחים (פ"ה). וכן יהי' נפ"מ אם כהן אח"כ מהפך בצינורא דאיקרובי עיכול חשיב עיכול לענין זר ושבת עי' שבועות (י"ז:) ובריטב"א שם ושבת (י"ח ע"ב) ד"ה דלמא וברש"י ד"ה מגיס ועי' במפרשים וא"כ מתחייב אם נפסל:

לא מבעי' לשיטת התוס' זבחים (ב' ע"א) ד"ה כל דס"ל דה"ה הקטרה ג"כ צריך לחשב לשמה וכ"כ הרע"ב שם וכ"כ רש"י ויקרא עה"פ עולה לשם עולה יקטירנו. ועי' ספרי פ' קרח פסקא (קט"ז) שאם הקטירו ואינו יודע לשם מי הקטירו שנושאים עון א"כ ודאי מספקא לן אם חישב שלל"ש אם נפסל הקטרה אפילו לשיטת הר"מ (בפ' ד' ה' י"א) דמעה"ק דמדייק שם הלח"מ דס"ל דדוקא בשחיטה משא"כ בהקטרה לא איכפת לן כלל עיי"ש וכן מבואר מסמ"ג (עשין ק"ט) וז"ל לשם ששה דברים הזבח נזבח וכו' כל המתני' ומחשבה זו צריך שתהי' בכל ד' עבודות שחיטה קבלה הולכה זריקה ע"כ. מפורש אבל בהקטרה אין הקפדה כלל לחשב. אפ"ה ג"כ יש לאיסתפק לפי"ד הרמב"ן גיטין (ר"פ כל הגט) הובא בר"ן וז"ל אלא משום דרישא דמתניתין דשמע קול סופרים מקרין דלא כר"מ דלדידי' אפילו מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר עכ"ל ודייק בצ"צ אה"ע סי' רט"ז הא שאר בבא דמתני' בנמלך אתי' אפי' כר"מ דנפסל בכתיבה לחוד אף דחתמו ונתנו לה לשמה וצ"ל הטעם כדאמרינן מזבחים (ג' ע"א) דלמא שאני התם דאינתיק לשם כריתות דההוא. וא"כ ה"נ לדברי הרמב"ן אף דלא הי' לשמה כשר מ"מ כתבו לשם אחר גרע עי"ש מה שמסיק והעיר על הרמב"ן ז"ל. וא"כ בנ"ד נמי אף דבהקטרה אין צריך להיות לשמן מ"מ היכא דהקטיר שלא לשמן גרע כתי' הרמב"ן אליבי' דר"מ דל"ל כלל כתיבה

לשמה בגיטין (ג:) וכ"מ מ"מ שלא לשמן פסול ה"ה בנ"ד יפסול עכ"פ עצם הקטרה. אבל שאר הקרבן בודאי כשר:

לד) ויש להביא ראי' מתו"כ דיבורא דחובא (פ"ו הי"ב) חטאת הוא פרט לששורפו שלא לשמו ע"כ וכל המפרשים נתקשו בהבנת אותו דיבור הא שריפת פרים הנשרפים אין מעכבין דלא עדיפא מהקטרתן דג"כ אין מעכב הקרבן והאיך ממעטינן מהוא פרט לשורפו שלל"ש. ומתוך זה הכרחו לי' לראב"ד ושאר מפרשים להגיה פרט לששוחטו שלל"ש דנפסל הקרבן עיי"ש. אבל אם נימא אף דהקטרה אין מעכבת כל הקרבן, מ"מ עצם הקטרה נפסלה א"כ שוב אין צורך להגה"ה רק דגרסינן שפיר פרט לששורפו שלל"ש דשריפה בעצמיותה נפסלה ונפ"מ לענין לטמא בגדים דאם נפסלה אין מטמא בגדים עי' פרה (פ"ד מ"ד) הובא בחולין (כ"ת ע"ב) עיי"ש וכ"כ בק"א שם דאם נפסלה אין מטמא בגדים ובזה מפרש פרט לששורפו שלל"ש ר"ל אם הקרבן נפסל בשאר עבודות במחשבת שלל"ש אז אין מטמא בגדים בשעת שריפה עיי"ש ותמה עליו התוס' עזרה הא האי כתיב אחר הקטרת אימורים והאיך יליף לה על שאר עבודות. אבל לפ"ד ניחא דקאי רק על עצם שריפת הפרים דנפסלה אבל ודאי שאר הקרבן כשר. ועי' רש"י זבחים (ד' ע"ב) ד"ה ההוא לאחר הקטרת אימורים דלא ילפי' מינה כדתניא לקמן וכו', וליכא למימר בהקטרה דמבעיא לשמו לעכב דהוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר וכו' ע"כ. מבואר דאותו "הוא" א"א לומר לעכב הקרבן אתי דהא לא גרע מאלו לא הוקטרו אימוריו לגמרי דכשר אבל ודאי על עצם הקטרה שפיר יכולין לומר דהוא אתי ללמוד דמעכב ועצם הקטרה נפסלה וכן מבואר מרש"י מנחות (ד' ע"א) ד"ה אשם עיי"ש:

לה) ואם כנים דברינו יתיישב שפרי דברי התו"כ דיבורא דנדבה (פ"ה ה"ח) גבי ואם מן הצאן קרבנו מביא התו"כ עולה לשם עולה אשה לשם אישים ריח לשם ריח ניחוח והערו המפרשים הא כבר שנה לן בעולת בן בקר. ובתוס' עזרה מביא בשם הז"ר על הילקוט רמז (ת"ס) דכתב דשנה עליו הכתוב לעכב וכ' עליו דדבריו תמוהים דהא תנן (ספ"ג דזבחים) שאין המחשבה פוסלת אלא בחוץ לזמנו וחוץ למקומו והפסח והחטאת שלא לשמן ואפילו בפסח וחטאת לא אישתמיט בשום דוכתא למיפסל אלא בשינוי קודש או בשינוי בעלים אבל חישב להקטיר האימורים שלא לשם אישים לא מיפסל ועולה לבעלים ועי"ז הוכרח ליישב דלא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה עכ"ד אבל לפ"ד נכון שפיר דלכך שנה עליו הכתוב כדי שיעכב כמ"ש הז"ר והיינו עצם הקטרה נפסלה. והא דאין הזבח נפסל אלא בד' עבודות היינו לפסול כל הזבח והיינו כדברי רש"י ז"ל

פ' ויקרא עולה לשם עולה דיקטרנו לשם עולה כשיטת התוס' זבחים (ב') והרע"ב שם (מ"א:) ואשמעינן הקרא דהקטרה בעצם נפסלה:

לו) ועי' בק"א על תו"כ דד"ת (פ"ו מי"ב) דהק' על הא דכ' התו"כ הוא פרט לששורפו שלל"ש וז"ל ואם הוא לומר דפוסל בה שלל"ש אע"ג דאמרנו שיהי' כל מעשיו לשם חטאת הו"א דזה למצוה וא"כ למה אמר זה בשריפה לחוד הול"ל הוא מלמד שאם עשה אחד ממעשיו לשם דבר אחר פסול ע"כ. אבל לפי"ד ניחא דהוא ודאי אתי לעיכובא ולא ר"ל כל הקרבן דהא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר רק אתי לעיכובי עצם הבשר דנפסל כמו שהארכנו:

אמנם בפי' הראב"ד שם מבואר דס"ל דעל שלל"ש בהקטרת אימורים לא חלה עליו שום פסלות אפילו על גופי' וז"ל קשיא לי טובא היכא אשכחן שריפה לשמה וכו' ועוד שריפה מי מעכבא וכו' אבל בשלל"ש אין מועלת כלל וכו' אבל בשלל"ש אין מועלת כלל וכו' ע"כ מבואר דס"ל דאין מועלת שלל"ש כלל, ויש לחלק דמבואר מדבריו דכ' היכא אשכחן שריפה לשמה דבשריפה מבואר דס"ל דאפילו דין דלכתחילה לחשב לשמה ליכא. א"כ שפיר יש לומר דלכך ס"ל דאין מועלת כלל שום פסול אפילו על האימורים דהא גבי' ליכא כלל גדר לשמה. והוי כמו הפשט ונתוח דאין מועלת מחשבה בתוס' זבחים (ב') וכ"מ, ה"ה בנ"ד אין מועלת שלל"ש. משא"כ להשיטות שהבאתי דס"ל דלכתחילה צריך לחשב בהקטרה לשמה ה"ה בדיעבד היכא דחישב שלליש ג"כ עצם הקטרה דהאימורים נפסלין דהא שנה בה קרא הרבה פעמים בכל קרבנות כמו שהארכתי ופשוט:

לז) ועי' בר"מ הלכות פסוהמ"ק (פ"ב ה' כ"ו) אברים שסידרו וסידר העצים של מערכה למעלה מהם או שסידרן מצידי העצים ה"ז ספק אם הוי דרך הקטרה בכך או אין דרך הקטרה בכך לפיכך לא יעשה כן לכתחילה ואם עשה הורצה והעיר באו"ש בהוספות שם מה שייך דין ריצוי אצל האימורים הא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר זבחים (ו') אבל לפ"ד דאשכחן בעצם האימורים גופי' דין פסול אף דשאר הקרבן בלא זה כשר. א"כ שפיר ניחא דכ' והורצה מספק ונפ"מ לענין תרוהמ"ד או בשבת אם נתחייב כמו שהארכנו לעיל וכן יתבאר לשון הר"מ (פ"ה הי"ב) דאיסה"מ לענין לא מלח האימורים דהקרבן כשר והורצה ופשוט:

לח) ולפ"ד יצא לנו דין חדש עפ"ד הירושלמי פסחים (פ"ה ה"ב) היכא דשחטו ע"מ להקטיר שלל"ש דעצם אימורים נפסלין דגרסינן גבי מחלוקת ר"י ור"ל אם מחשבין מעבודה לעבודה ובבבלי זבחים (ט') דר"י יליף ממחשבת פיגול אר"י מן תרתין מילי לא דמיא מחשבת פיגול למחשבת שלל"ש וכו' אלו שחטו לשמו להקטיר אימוריו שלל"ש

[עי' במפרשים שם ור"ל פיגול] שמא אינו פיגול שחטו לשמו להקטיר אימוריו שלל"ש כשר. וקאמר שם הירושלמי חד מ"ד דטעם דר"י דהוי כאילו חישב בשחיטה וחד מ"ד ס"ל דהוה כאילו חישב בזריקה ומקשה אילו שחטו לשמו להקטיר אימורין שלל"ש [ר"ל פיגול] שמא אינו פיגול ובשעת הקטרה אין מחשב הרי כל שאילו יבא לאותו עבודה והוא מחשב לה אינו מחשב מעבודה אחרת לה א"ל לא תתיביני מפיגול על פסול דמר ריי"א מן תרין מילין לא דמיא מחשבת פיגול למחשבת פסול ע"כ מבו' דענין שלל"ש מעבודה לעבודה הוי מפאת כאילו ממש חישב בעבודה שני' [ועי' בתוס' זבחים (ל"ו ע"א) ד"ה הכא דהק' קו' הירושלמי עיי"ש] וא"כ לנ"ד דאם חישב בהקטרת אימורים שלל"ש נפסלו האימורים ה"ה אם חישב שלל"ש משחיטה על ההקטרה דנפסלו האימורים והא דכ' הירושלמי בתחילתו שחטו לשמו להקטיר שלל"ש כשר ר"ל דכל הקרבן כשר דלא גרע מנאבדו אבל אימורים בעצמיותן שפיר נפסלו אמנם בפנ"מ שם כ' דלמ"ד דהוה כאילו חישב בזריקה פליג על ל"ק וס"ל דע"מ להקטיר שלל"ש נפסל עיי"ש והסברא הוא להיפך דאם מחשבה תלה על השחיטה יותר הי' לפסול, אם לא דנימא דר"ל כדברנו דהקטרה בעצמיותה נפסלה אז חילוקו מובן עיישה"ט, ועי' במל"מ (פט"ו ה"א) מה' מפסוהמ"ק דכ' דשוחט ע"מ להקטיר שלל"ש כשר דלא גרע מנאבדו עיי"ש אבל לפ"ד שפיר דומה לנאבדו ולא דמי להא שכ' התוס' זבחים (כ"ז ע"א) ד"ה יצא דלר"י דס"ל מחשבה כמעשה היינו היכא דבמעשה יהי' פסול גמור דשאני נ"ד דתיכף חלה על הקטרה מחשבת שלל"ש דבשחיטה לכך אף דהקרבן כשר מ"מ האימורים נפסלו והבן:

לט) **ואם** כנים דברינו יתיישב לנו דברי הר"מ ה' מעה"ק (פ"ד הי"א) וצריך שתהי' מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם ששה דברים לשם זבח ולשם זובח ושהזבח לשם ב"ה ושיקטרו לאישים ושהקטרתו לריח בלבד ושריח זה נחת רוח להשם ואם שחט סתם כשר כמו שביארנו ע"כ, ודייק בלח"מ דמדכתב ואם שחט סתם כשר מבואר דס"ל להר"מ דכל הני ששה דברים אם חישב שלא לשם אלו כשר ולא עלו לבעלים לשום חובה. והק' במל"מ עליו וכ' דמי שיעיין (בפי"ג) מה' פסוהמ"ק יראה דמשמע דליכא פסול כי אם בלשם זבח וזובח ובזה דחה ד' הלח"מ. ועל דיוק הלח"מ דאם שחט סתם כשר כ' דקאי רק על זבח וזובת עיי"ש. אמנם לפי"ד י"ל כדיוק הלח"מ דמשמע דקאי הר"מ על כל ראשית דבריו וע"ז כ' דאם שחט סתם כשר מבו' הא שלל"ש פסול, רק לא ככל דבריו דכ' דכשר ולא עלו רק דקאי על עצם הקטרה דנפסל דהר"מ לשי' (בפי"ג ה"י) מה' פסוהמ"ק דאם חישב בשחיטה ע"מ לזרוק דמה דהוה כאילו חישב בזריקה עיי"ש וא"כ ה"נ הוה כאילו חישב בהק' לכך עצם הקטרה נפסלה אבל לא כל הקרבן דלא

גרע מאלו נאבדו וא"כ שפיר כ' הר"מ דסתם כשר הא בשינוי פסול רק כל אחד כדינו דלשם זבח וזובת כשר ולא עלו ושאר ד' מחשבות נפסלו רק האימורים לבד ופשוט, [ובעיקר הדין דמחשבין מעל"ע אם הפסול הוה בעבודה שעובד או על עבודה שמחשב כבר האריכו בזה מד' הירוש' פסחים (פ"ה ה"ב) הנ"ל ועי' באבי הנחל דרוש י"ט וק"א זבחים (ט') ועי' תוס' פסחים (ס"א:) ד"ה ר"ח וד"ה רב, ובחדושי הארכתי בדברי הר"ח ע"ז (ל"ד:) דגורס שם שחטה שלל"ש לבד עי' במגי' שם דמבו' דס"ל דמחלוקת דמחשבין מעל"ע קאי על אותה עבודה עצמה וזה ד"ח, ועי' ירושלמי (פ' האומר) לענין שחטו לזרוק דמו לעכו"ם וכו' עיי"ש ובאו"ש ה' פסוהמ"ק (פט"ו) וא"ל]:

מ) ועי' מעילה (ז'.) חישב לנשפכין למחר מהו א"ל ר"ז כבר שנית לנו אלל אלמא האי אלל כיון דלית בי' משא לא קיבל טומאה הני נשפכין נמי כיון דלאיבוד אזלו מחשבה לא מהני בהו, וכתב רש"י ד"ה והא דקא מיבעיא לי' אם חישב בשעת שפיכת השיריים ע"מ לאכול כזית חוץ לזמנו דהיינו למחר מי חשיבה הא מחשבה דנשפכין לפגל כמו מחשבה דזריקה עצמו או לא והק' בבה"ז שהוא נגד סוגיית הש"ס זבחים (י"ג) דבשפיכת שיריים לא פסלה בה מחשבה וכ"כ התוס' שם ד"ה חישב וכן בתוס' זבחים (י"ג:) ד"ה על וכ"כ שם בר"ג חישב בשעת שפיכ' שיריים ע"מ לאכול ממנו כזית חוץ לזמנו למחר מי חשיבה מחשבה דשפיכה לאיפגלו כמו מחשבה דזריקה ע"כ. וזה פליאה גדולה האיך נעלם מהם ש"ס ערוך. אבל לפ"ד לחומר הנושא יש ליישב דלא רצו לומר שיפסל כל הקרבן רק ר"ל שיפסול על דבר זה שחישב דהיינו דעצם השפיכה נפסלת מיד כמו שהארכנו לעיל גבי אימורים ונ"מ לענין היתר בשר דאסור קודם שפיכת שיריים כמו שמבואר זבחים (י"ג) ועי' סנהדרין (ס"ג.) לא תאכלו על הדם לא תאכלו ועדיין הדם במזרק [הש"א זבחים (י"ג) האריך בזה ותי' שלא שהביא ההוא דסנהדרין (ס"ג) ועי' בהגהות שם. וזה מספקא לי' אם אמרי' כיון דיש עלה שם קצת עבודה [אף דמותר בלילה כמו שמדייק בק"א זבחים (ל"ז:) וכן מבואר שם דמותר ג"כ בזר] שוב עכ"פ עצם השפיכה נפסלת והשיריים מותרין מיד באכילה. א"ד דאין עלה כלל שם החלות דמחשבה פסולה כיון דאזלא לאיבוד וימתין עד שישפוך כל הדם וע"ז פשוט דאין ה עלה שום פסול מטעם דאזלו לאיבוד, וגרע מהקטרת אימורים דנפסלין בעצם ויש עוד נפ"מ טובא וא"ל, והא דכ' כמו מחשבה דזריקה לאו דוקא רק ר"ל כל אחד כדינו ונכון:

ועי' מאירי יבמות (מ' ע"א) דכ' דאם אכלו כהנים מבית אב אחר עיכוב גמור היא והק' בהגהות שם מה עיכוב שייך לזה הא כבר נתכפרו בעלי' עיי"ש. אבל לפי"ד פשוט דר"ל דעצם האכילה אינו כתיקונו ולשיטתו אזיל דס"ל בסוכה (י"א) כה"ג דבשלמים חוץ

מבעליו אסור לאכול, וה"ה בנ"ד בית אב מיקרי בעליו לכך בית אב אחר אסור לאכול ועי' בתוס' מנחות (צ"ב:) ד"ה הא עיי"ש ואכמ"ל:

מא) ובדברי הילקוט שהבאתי פ' עקב (רמז תתס"ג) דשם הגירסא לעבדו בכל לבבכם אזהרה לכהנים שלא יהא לבם מבוהל בשעת עבודה ובספרי שם הגי' מהרהר] וכו' יש לדון בזה. ליישב דברי התוס' זבחים (ב') דכ' דבהקטרה לא שייך שינוי בעלים והערו המפרשים מספרי פ' קרת פסקא (ק"טז) מניין אתה אומר שאם זרק את הדם כראוי ואין יודע לשם מי זרקו והקטיר את החלב כראוי ואין יודע לשם מי הקטירו שהכהנים נושאים עון על כך ע"כ. מפורש דשינוי בעלים ג"כ שייך בהקטרה ותי' בש"א שבתים (ב') דאין יודע לשם מי הקטיר ר"ל שלא הקטיר להקב"ה עיי"ש וזה צ"ב דפשיטא דהקריב לשעירים אבל לפ"ד הילקוט ניחא דר"ל דאין יודע לשם מי הקטיר דהי' מבוהל ואינו יודע כלל מה מקטיר ולשם מי מקטיר וזה פסול ואפשר שזה כיון ג"כ הש"א:

מב) וכן יהי' נפ"מ לדין מתעסק בזבחים (מז.) וחולין (י"ג) מניין למתעסק בקדשים שהיא פסולה עיי"ש מחלוקת רש"י ותוס' בזה ור"ת חולין כ' דמתכוון לחתוך דבר אחר עיי"ש, אבל לפי"ד הילקוט י"ל בפשטות דהוי שוחט והי' מבוהל באותו העת ואין יודע מה עושה דבכה"ג בתולין כשר בחולין (ב') וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתו כשרה [ועי' בתוס' חולין (י"ב:) ד"ה מאן וברשב"א שם וי"ל] וכאן ברור לו ששחט כהוגן או אחרים ראו אעפ"כ בשחיטת קדשים פסול דזה הוה מתעסק ומתעסק כהאי פסול אף בהקטרה כמו שכתבתי לעיל. ועי' במלחמות ר"ה (כ"ח) דכ' דמתעסק בקדשים פסול דצריך שיתכוון לשחיטה [וכן אית לי' להר"מ בה' פסוהמ"ק (פ"א) עד שיתכוון לשחיטה וכ"כ שכן אי"ל לר"ח חולין (י"ג) ורשב"א שם א"ל ב' תי' התוספות שם וזבחים (מ"ז) ועי' ירושלמי קידושין (פ"א ה"ה) ובמראה פנים שם] וכן מבואר מדבריו דגם בזריקה פסול מתעסק עיי"ש, כמו שהאריך באב"נ או"ח סי: קע"ד. וחי' על האבנ"ז שלא העיר עליו מש"ס מפורש בזבחים (ס' ע"א) דלמא שפיכה מכח גברא בעינן מבואר דמספקא לי' להש"ס דאפילו כח גברא לא ניבעי' וזה לכאורה היפך דברי המלחמות, ויש ליישב דחילוק יש דהא כת גברא הי' דמפרש הש"ס בפסחים (סה.) וזבחים (לה.) משום דכהנים עבדין הייא ומשתפכין וא"כ השפיכה באה ע"י מהירות של כח גברא רק דלא הי' כוונה לזריקה וזה שכ' הש"ס דלמא שפיכה מכת גברא ר"ל דלמא כח גברא לזרוק בעי וכאן לא הי' רק כח גברא לבד וצ"ע עוד בזה. ועי' בק"א בפתיחה לזבחים מש"כ. אבל להנ"ל עפי"ד הילקוט דמתעסק פסול מחמת דמבוהל ואפילו נימא דמתעסק פסול ג"כ בזריקה לא תקשה מדברי הש"ס. דהתם לא הי' מבוהל רק לא התכוון לאותו עבודה דעסק עדיין

בעבודת הקבלה וי"ל וא"ל יותר. ועי' באבנ"ז שם מש"כ לענין מתעסק בקבלה וי"ל עפי"ד עיי"ש. ואין רצוני להכניס בענין מתעסק בחלבין ומתעסק בשבת ועי' שבת (ע"ב:) בתוס' ד"ה נתכוין ודף (ע"ג.) ד"ה אלא ובמפרשים וכריתות (י"ט) ואכמ"ל:

מג) ויש לעורר בדבר חדש בדברי ר"ג מנחות (מ"ו.) דמבואר דאפילו באכילת קדשים שייך ג"כ דין דלשמה כמו בבי הקטרה, ובפרט לפי"ד דלעיל דעצם הקטרה נפסלה, וז"ל לענין תודה שנפרס לחמה משחטה נפרס לחמה של תודה הדם יזרק שלא לשם תודה אלא לשם שלמים והבשר "יאכל שלא לשם תודה" וכו' אבל נטמא לחמה יש לו דין אחר הדם יזרוק לשום תודה והבשר יאכל לשום תודה וכו' עיי"ש וכ"כ ר"ג שם דף (מ"ז:) ד"ה הרי תודה דנשחט לשמו ונדחה מלשמו וכשר שלא לשמו ואינו ראוי לשמו דקתני משחטה יצא לחמה הדם יזרק שלא לשום תודה והבשר יאכל שלא לשמו [והמגי' שם הקיפו בעיגול ר"ל שטעות ולא ראה שכן שיטת ר"ג לעיל (מ"ו ע"א) כמו שהבאתי] עיי"ש מבואר מדבריו דס"ל דגם באכילה שייך בו איזה גדר לשמה דדוחק לומר דר"ל לשום תודה דין מדיני תודה לאכול בזמנו, דצריך להתכוין בעבודות לאכול בזמנו כמש"כ התו"כ פ' (צו) לענין שלמים ותו"כ פ' (קדושים) לענין תודה דדוחק כאשר יראה המעיין:

מד) ולהסביר דבריו אפשר לומר עפי"ד מש"כ בשו"ת לחמי תודה למהר"י באסאן ז"ל (סי' ט"ו) ליישב דברי הזהר דקרי לשתי לחם לאיתוקדא על המזבח וכ' דאכילת כהנים דמשלחן גבוה קזכו והיתקשו ב' אכילות זה לזה אכילת מזבח ואכילת כהנים [חולין (פ"ה) מנחות מ"ז)] שוב שפיר מיקרי לאיתוקדא עיי"ש. וא"כ כמו גבי הקטרה דצריך לחשב בזבחים (מ"ו) לשמה כמו שהארכנו ה"ה גבי אכילה ועי' רש"י חולין (ק"כ) דאכילת כהנים הוה אכילת גבוה ולא מיחשיב אכילת הדיוט עיי"ש ועי' בתו' זבחים (ט"ו.) ד"ה מיושב ויומא (כ"ה.) ד"ה אין אם באכילת קדשים דהוה עבודה אם מותר לישב וא"כ לשיטת רש"י תמורה (ח.) וקידושין (נ"ב.) דס"ל דאף חלק בעלים ג"כ משלחן גבוה קאי זכו א"כ שוב שפיר מיקרי שם עבודה ובעי' לשמן ועי' רש"י פסחים (נ"ט.) שיש מצ"ע דאכילת קדשים אצל בעלים וכ"כ בשטמ"ק ביצה (כ) ועי' בצל"ח שם שמסתפק בזה ולא ראה דברי ר"ן וראש בנדרים דף (ד:) ובמקום אחר הארכתי לענין משלחן גבוה קזכו ועי' תוס' זבחים (ע"ה.) דחלק הבעלים לא אמרינן דשלחן גבוה קזכו ועי' רש"י ערכין (ל"ד) דזה הוה בגדר שכר עבודה כמש"כ רש"י יומא (י"ח.) לענין ב' לחם עבור הגפת דלתות ועי' יומא (ס"ח) ואכ"מ]:

מה) אמנם יש לעיין מיבמות (מ) מצות תאכל במקום קדוש מצוה וכו' מאי תרי גווני איכא וכ' ברש"י ד"ה תרי גווני איכא וכו' וליכא למימר דתחזור להיתירה הראשון רצה

לשם מצוה אוכלה רצה שלא לשם מצוה אוכלה ת"ל דלא דכל כמה דבעי ליכול וכו' ע"כ ועי' בתוס' ד"ה מאי דליכא למימר רצה לשם סעודה אוכל רצה לשם מצוה אוכל, דאין צריך שיתכוון לשם מצוה אלא שלא יהא אוכלה אכילה גסה עכ"ל מפורש דס"ל דלא צריך כלל כוונה ועי' במאירי שם, ושו"ר בישרש יעקב שהעיר למה גרע משאר מצות הצריכות כוונה ועיי"ש מה שהאריך ובצל"ח סי' א' לכאורה יש לחלק בין כוונת לשמה לכוונת מצוה אמנם הסוגי' שם יקשה עיי"ש. ועי' בק"א בפתיחה לזבחים עיי"ש בתוס' דכ' דכהן העובד צריך לאכול ממנו עכ"פ מקצתו ובית אב אוכל השאר ובזה מחלוקת רבוותא דהמאירי שם כ' כשיטת התוס' ועי' ברשב"א ורמב"ן שם וראב"ד ור"ש משנ"ץ וק"א תו"כ פ' צו (פ"ב מ"ט) דפליגי בזה ועי' רש"י ורא"מ שם ועי' ירושלמי יבמות (פ"א ה"א) ועי' מש"כ בזה הסי' אות מ' ואכ"מ] ובעיקר דברי הר"ג יש לדון ולדחות וא"ל:

מו) בפסחים (נ"ט) וכ"מ דהפסח נפסל במחשבת שלל"ש ומחשבת פיגול ויד"נ הרה"ג אוצר בלום וכו' מה"ר יוסף בוים שליט"א הביא בספרו בשם ת"א להק' לפי דעת הראב"ד (פי"ד) מהלכות מעה"ק דכתב הטעם דמנחת העומר לא פסלה מחשבה משום דאינו ראוי לעבודה משום דאסור להביא מנחה קודם לשתהל"ח. אף דהעומר התורה התירה מכל מקום מיקרי אינו ראוי אם כן שום ג"כ בנ"ד בפסח לאחר תמיד של בין הערבים ג"כ לא יפסול מחשבה דליקרו אינו ראוי משום האיסור דלאחר תמיד של בין הערבים עכת"ד, ולכאו' רציתי ליישב עפי"ד הש"ס פסחים (נט) דמבואר שם דדוקא על ההקטרה מקפידין על תמיד של בין הערבים משא"כ שאר עבודות שפיר מותר. אמנם עדיין יש לעיין לפי"ד הט"א ר"ה (ל) דתלה זה במחלוקת התנאים עיי"ש. א"כ שוב הדרא ק' לדוכתא ועי' בראב"ן (דנ"ט) שכ' דאסור לשחוט לאחר תמיד של בין הערבים ועי' בר"מ (פ"ד ה"א) מתמו"מ ובמל"מ שם. וגם זה דוחק לאוקמי' דמיירי שלא הקריבו תמיד של בין הערבים דמקריב הפסח כמו שהאריך בזה במנ"ח מצוה ה' ועי' ערכין (י"א ע"ב) דתמיד של שחר אין מעכב וכן מבואר ממנחות (מ"ט) וכ"כ בראב"ד (ספ"ק) דתמיד עיי"ש וכבר העיר לי אאמו"ר שיח"י לאוי"ט מאוה"ח חומש פ' (צו) דכ' להיפך ואכ"מ] וכן למאירי ברכות (כ"ו) דכ' דאפילו נאנסו מותר לאחר תמיד להקריב וא"כ ניחא ק' אמנם בתוס' ר"ה (ל) וביצה (ה') מבואר להיפך וא"כ שוב יקשה:

מז) ויש ליישב עפי"ד הש"ס פסחים (נ"ט:) כאן שנותרו דמותר להקריב לאחר תמיד של בער"ב וכ' רש"י כיון דכבר נזרק שוב מיקרי דנשלם על עבודת היום שעבר וכ"כ התוס' מנחות (כ"ו:) ד"ה אלא אמנם המזרחי פ' (ויקרא ו') מביא בשם ר' ישעי' דר"ל שנותרו דהיינו אברי התמיד לכך מותר להקטיר אח"כ וכ"כ התוס' מנחות (מ"ט) ד"ה

דאם ניתותר אברי תמיד מותר להקטיר וא"כ שפיר ניחא דמיירי דהיו ניתותרו אברי תמיד דשוב אין כאן איסור דהשלמה לכך פוסלת בו מחשבת ופשוט. וראיתי להגאון רמ"ז שליט"א בגא"י שכ' על זה שהק' המפורשים פסחים (נ"ט) על הא דכ' הש"ס דפסח אחר תמיד משום יאוחר דבר מנ"ל זריקה והקטרה וכ' ליישב עפי"ד הירושלמי שם דיליף ואת הכבש השני תעשה בין הערבים ואין פסח שני ומתעשה כללו כל העשיות עכ"ד ויש לדון דהנה התוס' זבחים (ז') ד"ה וזבחת הביאו הספרי וז"ל וזבחת אין לי אלא זביחה שאר עבודות מניין והשינוי קודש קאי ת"ל ועשית יכול אף הקטר חלביו ת"ל וזבחת ע"כ וא"כ בנ"ד ג"כ יש להעיר כיון דכתיב הכבש שני תעשה וא"כ למ"ל הקרא תזבח את הפסח בערב וע"כ צריכין ליישב כתי' הספרי דתזבח אתי למעט הקטר חלבו דאין צריך להיות קודם פסח ועי' ירושלמי פסחים (פ"ה ה"ב) דג"כ ממעט מזבחת הקטר חלבו וא"כ שוב תי' עולה יפה דשפיר הותירו את אברי התמיד והקריבו את הפסח ושוב מיקרי זמנו לכך מחשבה פוסלת בהן ועי' פסחים (ס"א) ובלבד שיהא אחד ממרס בדמו עד שיזרק התמיד ולא קתני עד שיקטיר התמיד ועי' זבחים (צ"א) ודו"ק אמנם עי' בתוס' פסחים (נ"ט.) ד"ה יאוחר ובמפרשים דמבואר דגזרה התורה דיקריב בכה"ג דיעבור על עשה דהשלמה וא"כ ניסתר תי' ויש לדון בכל זה ואכמ"ל:

מח) ונראה ליישב הקושי' דיש לחלק דהכא גבי עשה דהשלמה אין החסרון בעצמיות הקרבן רק דבר אתר מעכבו דהיינו התמיד דאסור להקריב אחר התמיד כמש"כ התוס' תולין (מ"א) ד"ה לענין קרבנות דבשבת דלא הוה חסרון בגופו משא"כ התם קודם שתהל"ח הוה חסרון בגופו ועי' זבחים (קי"א) בתוס' וידידי הצו"מ התוב"ט מהו' ארי' שיידוואסער יחי' מתעלם הוסיף על זה עפי"ד מש"כ בצ"פ דקודם שתהל"ח מיקרי טבל ובא השתהל"ח ומתירו משא"כ בנ"ד עי' יומא (ס"ג) לענין חסרון בסדר דלא הוה חסרון בגוף עכ"ד ועי' תוס' מנחות (ל"ח.) ד"ה ואם עיי"ש כמו דחלה פסול מחשבה בקרבנות של שבת ויו"ט עי' פסחים (ע"א) וביצה (כ') ותוספתא (פ"ה) דפסחים וכ"מ הא עפי"ד הראב"ד אינו ראוי לעבודה וע"כ צריכין לומר כדברנו וא"ל:

מט) בזבחים (ל"ב.) נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר. י"ל אם באסיפה שאוסף עתה מן הרצפה אם יש עלה שם קבלה דהא עיקר קבלה הוה צורך זריקה כמ"ש רש"י מנחות (ט"ו ע"ב) וא"כ עתה דאסור לזרוק בלי כלי כמו שמבואר במתני' דדוקא אספו משא"כ בלי אספו אסור לזרוק וא"כ שוב שם עבודה עלה, ונפ"מ דנפסלת בה מחשבה. וכן זר אסור לאסוף. וזה דומה להא דכ' הש"ס זבחים (ט"ו:) היכא דחזר והכניסו דחד מ"ד ס"ל דבהוליכתו שנית מועלת מחשבה מטעם דצריך לאמטוי' וא"כ בנ"ד נמי כיון

דע"כ צריך לקבל שוב יש עלה שם עבודה [ועי' מנחות (י"ג.) וזבחים (י"ד) כיון דלא סגיא בלאו הכי הוי עבודה עיי"ש]. א"ד לא דמי להולכה דהתם בשעה שאתה מחזירו ועי"ז הוצרך שוב להוציאו. ומיקרי הולכה מטעם דאותה הולכה בכל מאה אחוזים הוי ממש אותה הולכה ראשונה דאין בה שום מגערת משא"כ הכא דאף דע"כ אתה צריך לאוספו מ"מ קבלה מצואר ליכא וא"כ שוב אין זה אותה קבלה רק דמכשיר לזריקה. וא"כ אפשר דאף זר מותר ואין מחשבה פוסלת באותה קבלה:

ועי' זבחים (צ"ב:) נשפך על הרצפה ואספו מהו אצריכא הוא דלא אצרכי' רחמנא כל"ש לכך האוספו וכשר א"ד מיפסל פסל בה רחמנא כלי הלכך ואוספו ופסול. ג"כ יש לעיין אם זה שם קבלה עלה ופוסל בו מחשבה וזר. א"ד כיון דקבלה כבר הי' בצואר העוף כמ"ש שם רש"י ז"ל צוארה ככל"ש א"כ שוב הוה כמו נשפך מן הכל"ש על הרצפה. ובחי' הארכתי הרבה בסוגיא זו ואכ"מ:

נ) ויש לה"ר מירושלמי יומא (פ"ה ה"א) מתניתין פליגא על ר' ינאי [דס"ל הולכה בזר פסולה] נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר אר"ב שהי' מתגלגל כלפי פנים, וזה הוא היפך דברי הש"ס זבחים (ט"ו.) דמוקי דנשפך כלפי חוץ ועי' בק"ע ופנ"מ מה שהגי' אמנם ראיתי ביפ"ע זבחים (ט"ו.) כ' דנראה לו דק' הירושלמי הוה דואספו לא קאי אכהן מדלא קתני ואספו כהן רק קאי אפילו על זר דאם אספו זר כשר מאחר דקבלה בכלי כבר הי' בכהן לא נפסל אם נאסף פעם שנית ע"י זר, וזה מקשה הירושלמי לר"י לפסול עכ"פ מטעם הולכה. וע"ז משני דמתגלגל כלפי פנים וזר עומד בפנים ומקבל עכת"ד, ולפי"ד מפורש דקבלה פעם שנית כשר בזר וע"כ מטעם דלא הוה עלה שם קבלה, וא"כ שפיר מחשבה ג"כ אין פוסלת בחבלה שנית ופשוט:

נא) אמנם יש לעיין ממכילתא יתרו (פרשה ג') של בחודש השלישי וז"ל בנה מזבח והקריב עליו עולה ושלמים נטל מדם העולה בשתי כוסות חלק למקום וחלק לציבור לטל מדם השלמים ב' כוסות חלק למקום וחלק לצבור שנאמר ויקח משה חצי הדם זה חלק למקום וחצי הדם זרק על המזבח זה חלק לצבור ע"כ ועי' מד"ר פ' ויקרא (פסחים ו') ויקח משה חצי הדם מהיכא הי' יודע משה חציו של דם וכו' הדם נחלק מאליו וכו' אמר לי' משה לפני הקב"ה מה נעשה בחלקך א"ל זרוק על העם, ועי' שם בפי' מהרז"ו דהא דוישם על אגנות קאי על אותו כוסות דהמכילתא דמחלקי' לאגנות ומקודם לא הי' זורק מידי רק אחרי שמקבל בכוס מחלק אח"כ באגנות עיי"ש ועי' זבחים (צ"ז) ומנחות (פ"ב) דיליף מוישם באגנות לענין קבלה מפורש דשם קבלה עלה אף דכבר הי' בכלי רק דהי' מחלקן אח"כ בכלי אחר. מבואר מזה דאף דכבר הי' קבלה מ"מ כיון דאח"כ נותן

בכלי אחר דבשביל צורך מהו שהוא שוב יש עלה שם קבלה, וא"כ בנ"ד נמי אף דכבר הי' קבלה מ"מ כיון דצריך לקבל בכלי אף דהוה קבלה שני' מ"מ שם קבלה עלה, וא"כ שוב נפסל בזר ומחשבה פוסלת וזה הוה היפך מדברי הירושלמי שהבאתי וי"ל:

נב) אבל יש לחלק אף דשם קבלה עלה מ"מ כשירה בזר לפי"ד שהארכתי בסי' א' אות ה' דבקבלה יש ב' דברים א') עצם קבלה כדי שלא יזרק מצואר, ב) קדושת קבלה שתתקדש הדם. וגדר א) היה נוהג ג"כ בבמה רק דבמקדש ניתוספה בו דנצרך ג"כ קדושת קבלה, לכך עי"ז צריך כהן, משא"כ קבלה מפאת עצמיותה שפיר כשרה בזר, רק כיון דדבר זה אי אפשר לפרד לכך פסולה בזר לגמרי במקדש משא"כ דבכה"ג דכבר הי' בכל"ש וא"כ כבר נתקדשה רק אח"כ נשפך ועי"ז מוכרח לקבלו בכלי מחמת גדר א) כדי שלא יזרוק מן הצואר, וא"כ מפאת זה שפיר זר יכול לקבל דבגדר זה כשר אף בזר כמו בבמה. ועי' זבחים (כ"ה:) ושטמ"ק זבחים (מ"ז.) אות כ"ז], משא"כ לענין מחשבה שפיר יש לדון כיון דמ"מ צריך לקבל ויש עלה שם קבלה כמו שהבאתי מהמכילתא והמד"ר. וגם בבמה הי' נוהגת פסול מחשבה בזבחים (קי"ב) ודף (ק"כ) עיי"ש שפיר יכולין לומר דפסל בה מחשבה [ולפי"ד יתיישב קו' השפתי צדיק פרשת וירא למה לא לקח אברהם אבינו כלי לקבלה אבל לפי"ז ניחא דעיקר קבלה בבמה הוה מחמת שלא יזרוק מהצואר וא"כ כיון שהי' מונח ע"ג המזבח שבנאו אברהם דמקדש אפילו פסולין כמש"כ תוס' זבחים (י"ב.) ועי' שם (ק"ח) א"כ שוב מיד נשפך על המזבח וא"כ למ"ל קבלה דלא הוה עצם מצות עבודה. ותי' הש"צ שם דאף דבהב"ח ג"כ אם נשפך מצואר על המזבח דכשר צ"ע מזבחים (ל"ה.) ופסחים (ס"ה.) דפרכי' לי' רבנן לר"י שמא לא נתקבל בכלי וע"ז מתרץ דנתקבל בכלי הא לפי"ד הש"ס זבחים (ס"א) דאף הרצפה מקדש לדם א"כ למה לן קבלה בכלי עיי"ש ולדייק מזה דהרצפה אין מקדש לדם וצ"ע, ועיי"ש שמסתפק למה לא לקח אברהם אבינו ג"כ נסכים וחי' שלא הביא הפרדר"א פר' (ל"א) הגיש את מנחתו ונסכו ועי' בפ' הרד"ל שם (ועיי"ש שמביא בשם שבלי לקט ותניא רבתי סי' ד' כשנעקד יצחק ע"ג מזבח נעשה דשן והי' אפרו מושלך על הר המוריה והביא הקב"ה עליו טל וחי' וכו' ולפי"ז יתיישב כפשטי' מה שאמרו בזבחים (ס"ב.) ובכ"מ אפרו של יצחק עיי"ש)]:

נג) ואם כנים דברינו יתיישב לנו היטב דברי הר"ג הביאו בשטמ"ק מנחות (ה:) אות כ"א במי שראוי לעבודה למעוטי אם שחט ישראל או אחד מן הפסולין וחשב עליו לפגל לא פסלוהו במחשבה ע"כ. והערו ממתני' מפורשת בזבחים (ל"א) לפיכך הן פוסלין במחשבה גבי כל הפסולין ששחטו אבל לפי"ד שפיר משכחת לה כגון שחישב בשעת שחיטה שישפוך הדם ועי' זבחים (ל"ו) לענין כל כמיני'] ואח"כ יקבלו למחר ובכה"ג

מותר לזר לקבל ומחשבה פוסלת כנ"ל וע"ז שפיר מיקרי ראוי לעבודה, ובהאי גוונא מיירי מתניתין ודשוחט ע"מ לקבל למחר דהוה פיגול לפי"ד הרז"ה והרשב"א חולין (ל"ט) והראב"ד תו"כ דיבורא דנדבה (פ"ד) וההוא דזבחים (י"ג) מפרש פי' אחר עיי"ש וכ"כ הירושלמי פסחים (פ"ה ה"א) עי' בק"ע ופשוט [ובמ"א ישבתי דר"ג עפי"ד זבחים (ל"ז:) יש מהן כסופן ויש מהן כתחילתו וחשיב זר. מבואר דשפיכת שיריים מותר בזר ועי' זבחים (י"ג:) דע"מ לשפוך שיריים הוה פיגול א"כ שפיר מיקרי ראוי לעבודה וכעין זה חידש הק"א לענין שפיכת שיריים בלילה) ופשוט] וכן אפשר יתיישב מה שהערו על התוספות מעילה (ב'.) ד"ה שחטן דכ' דלהכי לא תני שחט בלילה וקיבל ביום דא"א לצמצם שתהי' השחיטה ממש בסוף הלילה והערו מהתוספתא (פ"א) דמעילה דקתני שחט בלילה וקיבל ביום אבל לפי"ד ר"ל דהי' קבלה שני' ביום ששפך אח"כ לכלי אחר עי' יומא (כ"ט:) ברש"י ועי' מש"כ בסי' א' אות ב' ותבין ויש לדון הרבה בזה. וכן בהא דכ' הש"ס מעילה (ז'.) חישב לנשפכין ועיין ברש"י ור"ג ותוס' שם ועי' עיון שם ואפשר ר"ל בקבלת שנית להנשפכין ועי' בפי' קדמון שם, וצ"ע ואכמ"ל:

סימן ה

בענין מליחת הקרבנות

א) הר"מ ז"ל בה' איסוה"מ (פ"ה הי"א) מצות עשה למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח שנאמר על כל קרבנך תקריב מלח ואין לך דבר שקרב למזבח בלי מלח וכו' עיי"ש. מבואר דדוקא דבר הקרב למזבח טעון מלח משא"כ דברים הנאכלין. אמנם ברא"ש פסחים דף (ל"ט) כתב וז"ל יש מביאין ראי' [לענין אם מלח מחמיץ] מהא דתנן לעיל חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן למכור בשוק יוצאין בהן אעפ"י שודאי יש מלח כדכתיב על כל קרבנך תקריב מלח וטעות הוא בידם דדוקא בדבר הקרב ע"ג המזבח כגון אימורים ופדרים וקומץ עכ"ל, והיש מפרשים ס"ל להיפך מהר"מ ז"ל כמו שהעיר בשהע"מ שם וכדברי הרא"ש ז"ל מפורש להדיא במנחות (כ') יכול כל המנחה טעונה מלח ת"ל קרבן קומץ טעונה מלח ואין כל המנחה כולה טעונה מלח. מפורש להדיא כדעת הרא"ש היפך דברי הי"מ דס"ל דחלק הבעלים ג"כ טעון מלח וזה פליאה על הי"מ שנעלם מהם ש"ס ערוך:

ב. וכן הק' הגאון מברעזאן ז"ל מנדרים (י"ח:) מהמפרש שם דכתב על מתני' סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל כיצד אמר הרי עלי כבשר מליח כיין נסך אם בשר שלמים נדר אסור וכתב המפרש כי שיילינן אמר על של שלמים נדרתי על שם בשר שלמים שצריכין

מלח כדכתיב וכל קרבן מנחתך במלח תמלח עיי"ש והקשה ג"כ מש"ס מנחות (כ') יכול כל המנחה כולה טעונה מלח ת"ל קרבן קומץ טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח מפורש דבחלק שיריים לא הי' צריך מלח רק חלק גבוה הנקרב ע"ג המזבח לבד טעון מלח עכת"ד וכן מבואר מהר"מ שהבאתי שדוקא הקרב ע"ג המזבח טעון מלח משא"כ חלק הנאכל. ועי' בתוס' שם דגורסין כרש"י בשר שלמים וכ' דרגילות למלוח "בשר גבוה" מבואר דס"ל דבשר הנאכל לא טעון מליחה. אם לא דנימא דר"ל כל בשר שלמים דמיקרי בשר גבוה וע' בר"ן ורא"ש שם ועי' בירושלמי כאן (ה' ד') ושם (פ"ו הי"ג) דמדייק דמליח לשעה הוה מליח דהא הי' מולחין בשעת הקטרתם. מבואר דמתני' קאי על בשר שלמים הנקטרין ולא על בשר הנאכלין להיפך מד' רש"י ז"ל:

ג. וידוע דהר"ן חולין (י"ד) הביא שיטת הרא"ה וז"ל:

תי' הרא"ה ז"ל דהתם לא בהכשר מליחה עסקינן דמאי שייכא התם אלא הכי קאמר וכן למתנות כהנים שזכתה להם התורה מן הקרבן צריכות מלח שאף הם בכלל על כל קרבנך תקריב מלח משום הכי אמרינן וכן לצלי דאי להקרבה בלא"ה נמי אלא צלי דבחולין לא בעי מליחה הכא בעי ע"כ. והרשב"א בבה"ב (בית ג' שער ג') השיג עליו וכתב דמתנות כהונה לא בעי מליחה רק דברים הקרבין ע"ג המזבח משא"כ בדברים הנאכלין לכהנים לא בעי מליחה ע"כ וכן דעת הר"מ הנ"ל היפך דברי הרא"ה כמש"כ השעה"מ שם. וגם יקשה על הרא"ה ז"ל ממנחות (כ') דרק קומץ לבד טעון מלח משא"כ כל המנחה אין טעון מלח מפורש דחלק הכהנים לא טעון מלח רק חלק הנקרבין והטל תורה מנחות (כ') כ' דהר"ן פ' השוחט הביא בשם הרז"ה דאף חלק שיריים טעון מלח וחפשתי ולא מצאתי שם וע"כ דטעות ור"ל אותו הר"ן שהביא בשם הרא"ה הלז:

ד. וגם המנ"ח מצוה קי"ט העיר ג"כ דהרא"ה ז"ל ס"ל דאף חלק הנאכל טעון מלח ואילו בחינוך המיוחס להרא"ה לא זכר מאומה מזה שלא לבד חלק הנקטרין טעון מלח רק אפילו חלק הנאכלין וזה טעמא בעי עיי"ש:

ה. ועי' ברע"ב (פ"ג מ"ב) במנחות על מתני' לא יצק ולא בלל לא פתת ולא מלח וכ' הרע"ב לא מלח כל המנחה כולה אלא הקומץ דאלו מליחת הקומץ מעכבא היא עכ"ל וכ' התיו"ט פי' הרע"ב כל המנחה כולה אלא הקומץ דאילו מליחת הקומץ מעכבת הוא כדתניא (דף כ') יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל קרבן דכתיב וכל קרבן מנחתך במלך תמלח קרבן טעון מלח ואין מנחה כולה טעונה מלח ומדכתיב בי' ברית מלת עולם הוא אמרינן בגמרא דכמאן דשנה בי' קרא דמיא עכ"ד. והק' עליהם בתוס' רע"א תמוה לי אדרבה כיון דאמרינן דאין מנחה טעונה מלח איך אפשר לפרש מתני' דלא מלח היינו

מנחה כולה הא אף לכתחילה לא בעי מלח כלל ומסיק ודברי הרע"ב וד' התיו"ט שגבו ממנו וצ"ע עכ"ד:

ו. וביותר יש להעיר על הפה"מ להר"מ ז"ל שם (פ"ג מ"ב) וז"ל לא יצק ולא בלל ולא פתת לא מלח ולא הניף כו' אמר רחמנא מן המנחה מגרשה ומשמנה ואמר גרש ושמן מעכבין וכן המלח אי אפשר בלעדיו ר"ל עם הקומץ כמו שזכרנו אמרו קרבן טעונה מלח ואין כל המנחה מלח וכן כל שנקרב ע"ג המזבח לשריפה אי אפשר בלא מלח אלא העצים בלבד וכו' עכ"ל. וע"כ כיון דכ' דא"א בלעדיו בלי מלח ור"ל עם קומץ מבואר דס"ל כשיטת הר' עובדי' מברטנורא שם דלא מלח כשר דוקא על חלק שיריים מהמנחה דאין המלח מעכבו אבל הקומץ גופי' בודאי המלח מעכב ולשיטי' אזיל דפסק כן בה' איסוה"מ (פ"ה הי"ב) חוץ מן המנחה שהמלח מעכב בקמיצה, וזה פלאי דהא הוא גופי' כ' בה' (י"א) דדוקא דבר העולה ע"ג מזבח טעון מלח כמו שמדייק בשעה"מ שם והבאתיו לעיל. משא"כ דבר שאין קרב ע"ג המזבח אין טעון מלח עיי"ש. וכן מבואר מהר"מ (פי"ג הי"ב) ממעה"ק דדוקא דבר הקרב עיי"ש ועי' בכס"מ שהקשה למה לא פסק כמתני' מנחות (י"ח ע"א) דהמלח אין מעכב ועי' בלח"מ. וחי' שלא הביאו הפיה"מ להר"מ דכ' פי' אחר במתני' דמלח אין מעכב דקאי על שיריים ולא על הקומץ. ומה שהק' הלח"מ למה לענין מלקות פסק דלוקה אם הקריב בלי מלח בין מנחה בין שאר קרבן ואילו לדין עיכוב חלק דבמתנה מעכב ובשאר הנקטרין אין מעכב. ובפשטות תי' דשניהם לא הוי בכלל הקטרה כמו שהארכתי לעיל לענין הקטרת אימורים שלל"ש, וממילא במנחה כיון דלא הוי הקטרה שוב מעכב ופסול משא"כ בשאר קרבנות אף דלא הוי עלה שם הקטרה מ"מ כשר דלא גרע מנאבדו פסחים (נ"ט:) וכעין זה כתבו בתוס' קנים דף (כ"ב.) ד"ה חטאת, אמנם עי' מש"כ בסימן ד' אות (ל"ז מ') וממילא נדחה תי' זה וא"ל]:

ז. ועי' בחידושי הר"ן שבת (ע"ט.) וז"ל שלשה עורות הן מצה וחיפה דיפתרא מצה כמשמעה דלא מליח ולא קמיח ולא עפיץ יש למדין מכאן דאין נותנין מלח בפת בפסח לפי שהמלח מחממו ומביאו לידי חימוץ ולא נהיר דא"כ דאותו עור שנותנים מלח אמאי לא קרי לי' חמץ אלא דלא אמרו הכא מצה כמשמעו אלא שלא נתחמץ ומכיון שלא נתחמץ היינו שאינו מעובד תדע דהא רקיקי מצות מלח נותנין בהם כדכתיב על כל קרבנך תקריב מלח ואפ"ה קראם הכתוב מצות. ויש לדחות דדלמא לא היו נותנין בהם מלח והא דכתיב על כל קרבנך תקריב מלח היינו בדבר הקרב ע"ג המזבח כדמוכח התם בזבחים אולי הוא ט"ס וצ"ל מנחות ור"ל (דף כ'.) וכו' עיי"ש, ג"כ מבואר דמספקא לי' קצת דכ' ודלמא לא היו נותנין מלח וי"ל למה מספקא לי', וכה הבאתי לעיל מרא"ש

פסחים (דף ל"ט) עיי"ש ועי' מנחות (כ') יכול כל המנחה טעונה מלת וברש"י ורשב"א שם:

ח. ועי' בטה"ק מנחות (י"ח.) דמדייק מדברי הר"מ (פ"ה הי"ב) מאיה"מ הנ"ל שהמלח מעכב "בקמיצה" מבואר דשיטת הר"מ דדוקא בקומץ מעכב משא"כ כל המנחה אין מעכב רק דין דלכתחילה שייך בזה עיי"ש מה שהאריך. וכן העתיקו הקרי"ס שם ופלא שבהלכה (י"א) שם כתב להדיא דמולחין רק דברים העולין ע"ג המזבח כמו שמדייק בשעה"מ המובא לעיל משא"כ דברים הנאכלין. ולכאורה מופלאים האיך יסתור את עצמו מני' ובי' ומפסקו בה' איסוה"מ (פ"ה הי"ב):

ב) ונלע"ד ליישב בעהי"ת כל הקו' בחדא מחתא ונקדים לבאר אם זה המליחה דקרבנות הוא מפני דגזרה התורה מחמת יחוסו של מלח שרצה הקב"ה שיקריבו לפניו מלח עם הקרבן מחמת גזה"כ על כל קרבנך תקריב מלח או דלמא עיקר הטעם דרצה הקב"ה ששלחן הד' יהי' מיופה ויקריבו לפניו דברים ערבים ולא תפלים. ובטבעו של מלח הוא שנותן טעם בהדבר לכך מקריבו. או בשביל ב' אלו הטעמים הי' מקריבין מלח. ועיין בצל"ת סי' מ' מה שחקר אם מלח הוי קרבן בפ"ע או הכשר קרבן. וספקתנו הוא אפילו נימא דהוי הכשר אם זה הוה מחמת גזה"כ כמו שצריכין לבונה וכדומה ה"ה דהצריכה רחמנא מלת. או מטעם דמקריב מלת כדי שתעשה פעולה בעצם הנקטרין. ונתחיל לבאר בעזהי"ת:

עי' ברמב"ן עה"ת פרשה ויקרא פסוק (י"א) שמביא טעם המורה שהקריבו מלח כי הגוים ימאסו אותו לכך בחרוהו הרמב"ן כתב טעם עצמו וז"ל ויתכן מפני שאינו דרך כבוד להיות לחם ד' תפל בלי מלח כטעם הקרבהו נא לפתתך ולפיכך מעטו העצים והדם שאין טעונין מלח, וברור מללו שעיקר שהקריבו מלח הוה מחמת דפועלת בעצם הנקטרין אבל טעם המורה הוה מחמת עצם המלח שרצה השי"ת שיקריבו לפניו זה שמאסו כל העמים [ולענין שאור ודבש כ' הטעם עבור שהעמים בחרוהו לכך מאסו ה' כמו מצבה אשר שנא ד' מכלל דמתחילה היתה אהובה עיי"ש ברמב"ן] וכ"כ אותו הטעם שלא יהי' הבשר תפל בפי' הטור עה"ת שם עיי"ש ועיין ברמב"ן שם פסוק (ט"ז) מה שכתב בזה ולענין דברי האבן עזרא ועי' במדרש הובא בפירש"י ויקרא (ב' פ' י"ג) מלת ברית שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח וניסוך המים בחג ע"כ מבואר מדברי המד' הלז דהא דמקריבין מלת זה הוה מחמת דצוה הד' שהמלח יקרב ע"ג המזבח והוה כמו מים לניסוך שהביא המדרש דזה הוה מחמת

דין דגזה"כ ולא דבאה לאיזה צורך שיפעול בקרבן אחר [ומזה ראי' ג"כ לספיקת הצל"ח כמו שהביא בעצמו שם]:

ועי' בסה"מ להר"מ ז"ל ל"ת (קי"ט) וז"ל הזהירנו מהקריב קרבן מבלי מלח והוא אמרו יתעלה ולא תשבית ברית מלח עולם, שאחר שהזהיר מהשבית מלח תגיע שאין מותר להקריב התפל שאין טעם לו ומי שהקריב התפל שאין טעם לו, כלומר קרבן או מנחה חייב מלקות עכ"ל מפורש דהמלח הוה כדי שיתקן הבשר שלא יהא תפל, לכך אם מקריב הבשר תפל חייב מלקות, ועי"ז מיקרי לאו שיש בו מעשה ולוקין עליו, ואולם כבר הבאתי דברי המורה דכ' הטעם משום דעכו"ם בזוהו לכך בחר בו השם דזה הוה מחמת עצם המלח. וע"כ מבואר מזה דתפל ואלו דברי אמת. וס"ל אלו ב' טענוים רק בל"ת דכ' דלוקין כתב אותו הטעם כדי שיראה לעין שהוה לאו שיש בו מעשה. וכן בחינוך מצוה (קי"ט) כ' ב' טעמים אחד מחמת שלא יהא בשר תפל ושנית מחמת שיזכיר האדם שיצילו מן הפסד כמו מלח. ועי' ברבינו בחיי שם שמביא ג"כ ב' טעמים עיי"ש ועי' ברבינו בעלי התוס' שם כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו לפי שאמר על כל קרבנך תקריב מלת והללו אינם מקבלים מלח ע"כ. וע"כ פירוש דאין מועילים לשאור ודבש דהוה דבר והפכו. דזה יש לו טעם מתוק וחמץ וזה יש לו טעם מלוח, מבואר דעיקר הטעם הוה במלח מחמת דמתקן עצמיות הקריבין. ועי' מנחות (כ' ע"א) ד"ה שכן ומפרש ר"ת אוכל כמותה שנוהגין למלוח אוכלין לפי שאין זה קולא וחומרא לא חש לפרש עכ"ל. מבואר מדבריהם דלכך אנו רוצים יותר להעמיד באברין מחמת דהמלח אנו נותנין כדי שיהפך טעם המאכל וא"כ יותר עדיפא להעמיד באברין מבשאר דברים. ומדמזכירו האלף ולא מפרשו מבואר דזה לא הוה כל הטעם רק מקצת טעם, לכך מזכיר ברמז בעלמא ולא מפרשו משום דעכ"פ יתקיים בטעם ב' מחמת עצם הקרבן המלח, עכ"פ מבואר מהאמור דיש ב' טעמים א) מחמת עצם הקרבת המלח עם הקרבנות ולא בתור מתקן האוכל ב) מחמת שהמלח נותן טעם בהדבר עי' מנחות (כ"א.) שיתן בו טעם כבינה עיי"ש:

ולפי"ז ניחא הכל ניהו דמחמת טעם א) מחמת דין עצם במלח לא צותה התורה שתמלח דברים הנאכלין מ"מ טעם ב) שמתקן הדבר שייך שפיר אף בהנאכלין דהוה מפאת למשחה עי' זבחים (צ:) וכ"מ ועי' מנחות (כ"א ע"ב) בענין דנותנין מלח לכהנים אמר שמואל לא שנו אלא לקרבנן אבל לאכילת קרבנן לא יהבינן ומסיק דדוקא לאכילת חולין דבהדי' קדשים לא יהבינן אבל לאכילת קדשים שפיר יהבינן מלח עיי"ש מפורש להדי' בש"ס דהכהנים הי' נותנין מלח באכילת קדשים, וע"כ צריכין לומר דהתם היה הטעם, משום דין דלמשחה כמו בראש פסחים (ל"ט) וחי' הר' הר"ן שבת (ע"ט) דאף בראש

פסחים (ל"ט) ותי' הר"ן שבת (ע"ט) דאף בחלק הנאכלין ג"כ נותנין מלח ר"ל מחמת דין דלמשחה והא דנקטו מטעם דעל כל קרבנך תקריב מלח ר"ל דזה לא הוה סיבה רק סימן כיון דחזינן דהתורה צותה שיקריב מלח. והוה התם הטעם ג"כ שמייפה הנקטרין כנ"ל וא"כ שוב מאותו הטעם שייך ג"כ בהנאכלין מחמת דין דלמשחה. וכן יתיישב דברי רש"י נדרים (י"ח.) דמבואר דחלק הבעלים טעון מלח. וזה שכ' שם התוס' שרגילות הי' למלוח בשר קדשים. דזה הוה רק מחמת הרגל שערב יותר לחיך אם מלחו, וכן יתיישב שפיר דברי הפיהמ"ש להר"מ מנחות (חי.) דמבואר דכל המנחה טעון מלח וכן (בפ"ה הי"ב) דאיסוה"מ כ' דמלח בקמיצה מעכב מבואר דדוקא במלח דקמיצה משא"כ שאר הקרבן אין מעכב אבל צריך עכ"פ לכתחילה כמו שהבאתי לעיל ואילו בהלכה (י"א) שם כ' דדוקא הקריבין טעון מלח אבל לפי"ד ניחא דזה דמבואר דדוקא דבר הנקרב טעון מלח זה הוה מחמת עצם דין דמליחה והא דמבואר דלכתחילה טעון מלח כל המנחה וכ"כ הרע"ב שם מנחות (ח"י) הנ"ל ר"ל מחמת דין דלמשחה. ומיושב ק' התוס' רע"א שם וכן יתיישב ק' המנ"ח מסתירת החינוך להרא"ה דהרא"ה קאי על דברי הש"ס מנחות דקאי על היכא היו נוהגין שפיר כ' דהי' מולחין אף חלק הנאכלין מחמת דין דלמשחה משא"כ בחינוך דקאי הקרא דכל קרבנך במלח תמלח שפיר אין מזכיר כלל. דלא איירי בדין דלמשחה והא דכ' הש"ס יכול כל המנחה כולה טעונה מלח. ר"ל מחמת עצם דין דמליחה ונפ"מ בין הדין דלמשחה ובין הדין דעצם המלח. אם ערב לו יותר מבלי מלח, דמחמת הטעם דלמשחה א"צ ליתן משא"כ מחמת עצם גזיה"כ מוכרח ליתן ונכון:

ג) ולפ"ד ג"כ יתיישב כל דברי הרא"ש פסחים (ל"ט) שהבאתי דהביא י"מ דכ' ראיה דמלח אין מחמיץ מהא דרקיקי נזיר ולחמי תודה עשאן למכור בשוק ובודאי יש בהן מלח ודחה הרא"ש דדוקא חלק הנקרבין נמלחין משא"כ דברים הנאכלין והקשה עליו השעה"מ בה' איסוה"מ (פ"ה ה"א) דאדמייתי ראי' מתני' דחלות תודה ליתי ראי' מכל המנחות דכתיב בהן מצות תאפנה אע"ג דהי' בהם מלח וכמו כן קשה על הרא"ש ת"ל שדחה ראייתם דאכתי תקשה לי' ממנחות הקריבות ע"ג המזבח כגון מנחת חוטא ומנחת קנאות ונסכים דכתיב מצות תאפנה והי' בהם מלח ואי ס"ל דשאני כהנים דזריזים הם, א"כ בחלות תודה ג"כ איכא למימר הכי והניח בצ"ע עיי"ש:

וכן יש להעיר על החי' הר"ן שבת (ע"ט) שהבאתי דכ' דמלח אין מחמיץ תדע דהא רקיקי מצות מלח נותנין בהם כדכתיב על כל קרבנך תקריב מלח דרק חלק הנקטרין נמלחין משא"כ בהנאכלין עיי"ש ותקשה למה הביא ראי' דוקא מרקיקי נזיר ולא מכל המנחות,

וגם מה שדחה דוקא בהנקטרין צריכין מלח מ"מ עדיין יש ראי' מכל המנחות הצריכות מלח ואעפ"כ התורה קראם מצות והוא קושיא עצומה:

ועוד יש להעיר מאי מייתי ראי' מלחמי תודה ורקיקי נזיר דמלח אין מחמץ הא לחמי תודה ורקיקי נזיר נאפו בתנור עי' מנחות (ע"ח:) שחטו עד שלא קרמו פני' בתנור לא קדש ועי' שם (מ"ז:) וכ"פ הר"מ בה' פסוהמ"ק (פי"ב) ובה' נזירות (פ"ח) וא"כ אפילו לשיטתייהו דנימא דגם חלק הנאכלין טעון מלח אפ"ה אין כאן ראי' דאפשר מלחו לאחר אפיי' דלא שייך חימוץ אחר אפיי' מנחות (נ"ז:) וכ"מ ומנלן לדייק מכאן דמלח אין מחמיץ ומותר לתת בסולת קודם אפיי' דהא הלימוד לא הוה אלא על קודם אפיי' דלאחר אפיי' לא שייך חמץ כלל וכ"ש דמותר לתת בתוכן מלח:

אבל לפ"ד ניחא דעיקר המליחה מחלק הנאכלין לא הוה מחמת עצם דין דמליחה רק מפאת סוג דלמשחה וא"כ ע"כ היו נותנין בשעת לישה דאז מתקנת היטב המאכל כמו שאנו רואין עפ"י חוקי הטבע ואז הוא ערב לאכילה ומתוק לחיך ועי' מנחות (ע"ז.) דאפרישונהו בלישי' וקצת שם תרומה יש עלה ועי' בתוס' שם ד"ה דאפרישונהו דהביאו ההוא דנדה (ו') גבי שפחתו של ר"ג דבירה לכתחלה חלק יפה עבור תרומת לחמי תודה מבואר דיש איזה חלות חיוב אף קודם שחיטת הזבח לדאוג עבור תרומת לחמיו שיהיו מהודרין. וכבר האריך הגאון רמ"ז שליט"א בספרו זרע אברהם דעוד מחיים חיותו של קרבן חלה על גברא החיוב של אכילת בשרו והביא ממתני' זבחים (פ"ט.) עיי"ש. ועי' תוס' מעילה (ט' ע"א) ד"ה אין דמאחר שזרק דמן זכה המזבח בבשרו ועי' תמורה (ח'.) מחלוקת רש"י ותוס' שם עייה"ט ואכ"מ. וא"כ בנ"ד נמי יכולין לומר דמיד בלישה יש קצת איזה חלות חיוב לראות שיהי' אח"כ למשחה בשעה שיתקדש ויתחייב לאוכלו ועי' תוס' מנחות (מ"א.) ד"ה ענשיתו ותו"י שבת (ל"ב:) ד"ה בעון ועי' פסחים (ג: ודף קיג:) ופ' מי שהי' לענין דרך רחוקה וכ"מ. וידוע מחלוקת הראשונים לענין מילה שלא בזמנה אם מלין ביום ה' וידחה עי"ז שבת שיחול ביום ג' למילתו דהוה מסוכן ואכ"מ וממילא ניחא הקו' דשפיר דייקו הר"ן והי"מ דהרא"ש מלחמי תודה ורקיקי נזיר דע"כ היו מולחין בשעת לישה ואעפ"כ קראם התורה מצות ש"מ דמלח אין מחמיץ ונכון:

וממילא ניחא קו' הראשונות דמה דחו הא מ"מ יש ראי' מכל המנחות דהיו מולחין הקומץ וש"מ דמלח אין מחמיץ, דיש לדחות ולומר דעיקר חיוב המליחה בהנקרבין הוה סמוך להקטרתו כמש"כ המרדכי חולין (תש"כ) סופגו במלח וזורקו [לאישים] לאלתר משמע ע"כ, וכ"כ להדיא בחס"ד הספרדי בתוספתא מנחות (פ"ו) דתיכף למליחה הקטרה [כמו שחידש הטה"ק מנחות הידוע דתיכף לקמיצה קידוש כלי] אבל קודם

העלתו ע"ג המזבח לא הוה כלל החלות החיוב דמליחה וכ"כ בתיו"ט מנחות (פ"י מ"ד) דמליחה לא הי' אלא תיכף להקטרה עיי"ש ועיין בתו"י כריתות (ו') ד"ה מלח ואפילו למ"ד דבעי' מלח היינו דוקא בשעת הקטרה דומיא דכל העולין הטעונין מלח ע"כ וכ"כ שם להדיא בבאר שבע כריתות (ו') עיי"ש, וכי לחנם הי' מלח נתונה ע"ג ראשו של מזבח ששם מולחין הקמצים מנחות (כ"א:) וכן האימורים ע"ג כבש ובתוספתא דמנחות (פ"ו) היה הגירסא דבלישכת המלח היו מולחין אברים וכל המפרשים הגיהו במקום אברים עורות, [ובדברי המתני' תמיד (ל"א) דמלחו וירדו לקרות שמע נאריך הלאה בע"ה] וא"כ ניחא הקו' דלא מבעיא במנחות הנאפות אין כאן כלל ראי' דמלח אין מחמיץ דודאי לא שייך חימוץ אחר אפיי' ואפילו במנחת חוטא וסוטה למ"ד דאי"ל מגבלה במים וכשרה מנחות (נ"ד.) ועי' ר"מ בה' פסוהמ"ק (פי"א הי"ד) או לשיטת ר"ל מנחות (כ"ג.) דמשכשכו בשירי הלוג אם נימא דמי פירות מחמיצין עי' תוס' מנחות (נ"ג:) ד"ה אין ודף (נ"ז) שם. מ"מ אין כאן ראי' דכיון דהי' צריך תיכף למליחה הקטרה כנ"ל וכ"כ בתוס' עזרה על תו"כ (פ' י"ד) ויליף לה מקרא עיי"ש א"כ לא שהה בזה שיעור חימוץ ואפילו אם נימא דמלח מחמיץ מ"מ בשיעורא כהאי אין מחמיץ ועי' תוס' מנחות (נ"ג:) ד"ה אין לכך שפיר לא הביאו ראי' מכל קומצי המנחות דמלח אין מחמיץ ועי' או"ח סי' (תס"ב סעי"ז) ועי' בטור ומחה"ש שמחלק בין מלח שבאה ממים ובין מלח שבא מן הארץ וי"ל לנ"ד, ועי' בתו"כ ויקרא (פי"ד) ומנחות (כ"א.) וכעין זה בביצה (ל"ז.) ואכמ"ל:

ד) **אמנם** לפ"ד עדיין תקשה למה לא הביאו הי"מ מהרא"ש וכן החי' הר"ן ראי' מכל שירי המנחות דמלח אין מחמיץ אם אמרינן דחלק שיריים טעון מלח ובפרט לפ"ד דהיו מולחין בשעת לישה כדי שיהי' למשחה כמו שהארכנו. ויש ליישב דכל מנחות שיש להם שיריים היו נקמצות עי' מנחות (ע"ב:) וא"כ לא היו יכולים ליתן מלח בשעת לישה דחיישינן שמא לא ימס המלח היטב עי' ביצה (ל"ט.) מלח ומים בטלין לגבי עיסה] ויעלה באמצע קומץ קורט מלח ויפסל כמ"ש המתני' זבחים (ו') קמץ ועלה בידו צרור וגרגיר מלח פסול ומפרש הש"ס שם מנחות (י"א) אף דמלח בת הקרבה מ"מ נפסל דהוי קומץ חסר. וא"כ ע"כ לא היו מולחין בשעת לישה רק לאחר קמיצה אם כן שוב אין נפ"מ אם מולחין מיד או לאחר שאפו השיריים ועי' בתוס' מנחות (צ"ו.) ד"ה שאלו בסוה"ד ואלו למנחת סולת אין בה אפיי' קודם קמיצה ע"כ. מבואר דמנחת סולת לאחר קמיצה הי' נאפין וא"כ שוב אין כאן ראי' מזה דמלח אין מחמיץ דלאחר אפיי' לא שייך חימוץ כנ"ל לכך הביאו ראי' דוקא מלחמי תודה ורקיקי נזיר וא"ל:

ה) **וראה** זה חדש בפנים יפות (פ' ויקרא) עה"פ והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם וכ' רש"י מקמיצה ואלך מצות כהונה והקשה הרמב"ן הא הגשה קודם קמיצה ג"כ הוי מצות כהונה [וע בתוס' מנחות (ט'.) ד"ה מקמיצה] וכ' ליישב דברי רש"י דאחר הגשה הי' הגיבול בבעלים ואשמועינן הקרא דאחר הגיבול הי' מחזיר לכהן ואח"כ כתב ועוד י"ל משום דמלח נותן בו קודם הקמיצה היינו בשעת גיבול כדתנן ואם קמץ ועלה בידו גרגיר מלח פסול משמע דצריך מלח דק הנמס בשעת גיבול אף דעכ"פ אין הקומץ בשלימות מ"מ מצותה בכך לכך הוצרך לכתוב במנחה בפירוש ע"כ מפורש מדבריו דס"ל דהיו מולחין כל המנחות ואפילו נקמצות ביחד קודם קמיצה. ואלו בש"ס דילן מנחות (כ'.) איתא להדיא יכול כל המנחה טעונה מלח ת"ל קרבן וכ' רש"י ז"ל דר"ל קומץ לבד ועי' ברשב"א שם וק"א על תו"כ פ' צו (פי"ד) דקומץ לבד טעונה מלח ועי' מנחות (כ"א:) ובראשו של מזבח ששם מולחין קומץ ועי' בתוספתא (פ"ו) דמנחות. וכבר הארכתי לעיל דעיקר מליחה הוה בשעת הקטרה, וע"כ צריכין לומר דרצה לומר דפעם אחד היו מולחין קודם קמיצה ופעם שנית לאחר שנתברר חלק גבוה מחלק שיריים דהיינו הקומץ לבד ומליחתו בשעת הקטרה, וכעי"ז נאריך הלאה בע"ה בדברי הראב"ד וק"א על התו"כ דיבורא דנדבה (פי"ד) דכ' ואי קשיא לי' דקתני יצא קטורת [דאין טעונה מלח] והא כתיב בהדיא ממולח טהור קודש, ומלח רובע ואיכא למימר דבשעת הקטרה קאמר, ורבנן ר"ל דאפילו בשעת הקטרה ג"כ [מולחין] כדכתיב על כל קרבנך תקריב מלח עכ"ל מפורש ג"כ דאי"ל להראב"ד דפעם אחד היו מולחין בשעת פיטומו ואח"כ פעם שנית לרבנן בשעת הקטרתו ה"ה בנ"ד נמי דהיו מולחין ב' פעמים, הגם דבתורה לא נזכר כלל מזה והאיך יכולין לחדש דבר כזה יש להסביר הדבר עפ"ד לעיל דבפעם ראשון הוי בגדר למשחה היו מולחין אותו בשעת לישתו כמו שהארכתי ובפעם שנית הוה מחמת עצם מצות הבורא. וזה הוה ד"ח. ולכך אותה מליחה אין נזכרת בפירוש בשום מקום. עי' סוטה (י"ד) ותוספתא (פ"א) דמנחות ועיין בר"מ ה' מעה"ק (פי"ג ה' י"ב), דכתב להדיא סדר המנחות ולא הזכיר אותה מליחה. אבל לפי"ד יתיישב דזה הוה מחמת גדר דלמשחה והוה דין צדדי ולא שייך התם ולכך לא הזכירו [ועי' מש"כ באות ד'] ופשוט:

ו) **ולפ"ד** יתיישב כל הקו' על הראשונים ז"ל דס"ל דאף חלק שיריים הנאכלין ג"כ טעון מלח ואלו בש"ס מנחות (כ') קאמר הש"ס קומץ טעונה מלח ואין כל המנחה טעונה מלח והארכתי לעיל בזה אבל לפי"ד ניחא דהתם לשיטתו קאי על מליחה שהי' אחר קמיצה דהיינו מליחה שני' ומזו מליחה שפיר כ' הש"ס יכול כל המנחה טעונה מלח ר"ל

שימלח פעם שנית ת"ל קרבן קרבן טעון מלח ואין כל המנחה כולה טעונה מלח פעם שנית כנ"ל אבל דא ודאי כל המנחה שפיר טעון מלח פעם ראשון לשיטת הסוברים דאף חלק הנאכלין טעון מלח ונכון ומובן זה היטב דברי הרע"ב והפימ"ש והתויו"ט במנחות (ח"י) דכ' דלא מלח כשר ר"ל כל המנחה דלכאו' מאי שטיי' הכא אפילו לפ"ד דלעיל, דזה הוה בדין שיריים ולא בעצם המנחה. אבל לפ"ד ניחא דר"ל כל המנחה עם הקומץ והו"א דעי"ז מעכב קמ"ל דלא. ויתיישב היטב קו' התוס' שם ד"ה לא דהק' למה לא תנו על הסדר דתנופה קודם למליחה אבל לפי"ז ניחא דקודם מפרש כל מעשי דבעלים ואח"כ מפרש מעשי דכהן וכבר האריכו בזה המפרשים עיי"ש:

ז) **אמנם** לפ"ד יש לדחות תי' הראשון פון דלכך דייקו הי"מ מהרא"ש פסחים (כ"ט) והתי' הר"ן שבת (ע"ט) מלחמי תודה ורקיקי נזיר דמלח אין מחמיץ ודחו מטעם דחלק הנאכלין לא בעי מלח והק' בשעה"מ אכתי תקשה מקומצי מנחות דטעון מלח. ולמה לא חיישינן שמא יחמיץ ותי' לעיל מטעם דהיו מולחין אח"כ בשעת הקטרתו ולא הי' פנאי להתחמץ אבל לפי"ד דב' פעמים היו מולחין א"כ שוב תקשה מה דוחה הרא"ש והר"ן דחלק בעלים לא טעון מלח מ"מ תיפ"ל דמלח אין מחמיץ דאל"כ היאך היו נותנין מלח במנחה. אם לא דנימא כיון דבלא זה המנחות הנקמצות הי' צריך זהירות שלא ישאר גרגיר מלח עי' ביצה (לט.) מים ומלח בטלין לגבי עיסה] וממילא נזכר ג"כ ליזהר בחימוצה כמו דאשכחן בכ"מ עי' שבת (ט"ז.) לענין פשיטי כלי זכוכית דעבדין לי' הכירא דלא לשרוף עליהן את התרומה ועי' תמורה (ל"ב) ותוס' זבחים (מ"ו) ד"ה הוא דלמה לן לתקן מעילה הא בלא זה בדילי מיני' וכ"מ אשכחן כעי' זה. וה"ה בנ"ד וא"ל:

א) **ובעיקר** קושית המנחת חינוך שהבאתי לעיל שהק' על החינוך המיוחס להרא"ה לא זכר מאומה מהדין שמביא הר"ן חולין (י"ד) בשם הרא"ה דאף החלק הנאכלין גם כן טעון מלח. ולענ"ד יש לעיין בלשונו הזהב דכ' החינוך מצוה (קי"ט) וז"ל להקריב מלח על כל הקרבנות כלומר שיתן מלח בבשר הקרבן וכן בקמח המנחות שנאמר על כל קרבנך תקריב מלח עכ"ל. מבואר מלשונו דנקט קמח המנחות וכן בשר קדשים דזה הוה לשון כללי אף חלק הנאכלין משמע. ויותר נראה לפי"ד הפני' שהבאתי דס"ל דהיו מולחין בלישת המנחות שפיר מדייק הלשון "קמח המנחות" ר"ל בעוד שהוא קמח ולא נקמצה עדיין, דאם ר"ל קומצי מנחות מה הלשון קמח ואפילו על מנחה שכליל כולו ג"כ אין נופל הלשון קמח רק סתם מנחות כמו לישנא השגור בכולא תלמודאי. וא"כ אדרבה מבואר דהרא"ה לשיטתו רמז בדבריו שיטתו דס"ל דאף חלק הנאכלין טעון מלח, ועי' בתו"כ פרק (י"א מ"א) והנותרת אעפ"י שלא הומלחה ובק"א ור"ש משנ"ץ ועי' מנחות

(כ') ויש לדון בזה וא"ל. וכן הק' מרש"י נדרים (י"ח) שהבאתי בשם הגאון מבערזאן ג"כ יש לדון הא דנקט בשר שלמים דלא ר"ל בשר חלק הנאכלין רק ר"ל בשר גבוה של שלמים כמש"כ התוס' שם עיי"ש וא"ל:

ע) **והנה** לפי"ד דלעיל דמליחת הקרבנות הי' ג"כ מפאת למשחה. נבאר אם ממליחת האימורים הי' ג"כ שיוצא מהן הדם או דבקדשים אין מקפידים על זה. והנה ידוע שיטת המנ"ח בכלכלת שבת אות ה' דהאריך לענין דש דבמליחת הקרבנות הי' ג"כ מפאת הוצאת הדם לפי"ד הר"מ בה' מא"ס (פ"ו) דדם אברים שלא פירש אסור מה"ת וגם לא הכריע שם הכס"מ אם הר"מ ס"ל כשיטת רש"י בחולין (ק"ט) ודף (ק"ב) ומנחות (כ"א) וכריתות (כ"ב) דדם שבשלו ג"כ יש איסור מן התורה, וא"כ שוב היאך מקריב הדם הא יש כאן איסור דמשקה ישראל. וכ' א"כ ע"כ המלח פולט דמו וצריך אח"כ להדיח מחמת הדם שהוא בעין וכ' דלא מצא גילוי לזה עיי"ש מה שהאריך:

בפשטות יש ליישב ק' לפי"ד הריטב"א חולין (ק"ט.) דכ' במתני' דהלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו א"ע עליו וכ' רש"י ובמס' כריתות (כ"ב) מוקים לה בלב עוף שאין בו כזית אבל לב בהמה שיש עליו כזית חייב לאחר בישולו [וכ"כ הר"ג שם כריתות (כב) עיי"ש] והק' עליו התוס' ממנחות (כ"א) דקאמר זעירי דם שבשלו אין עובר עליו, וכ' הריטב"א ליישב וז"ל ואפשר שרבינו ז"ל סובר דההוא בדם קדשים דוקא אבל בדם חולין אעפ"י שבשלו עובר וכדאמרי' בגמרא גבי כבדא עלוי בשרא ע"כ. וזה שיטה חדשה דס"ל דאף רש"י מודה דדוקא בחולין בשלו עובר עליו משא"כ בקדשים [וכן הוא שיטת הרשב"א בשם העיטור חולין (ק"י) ועי' בפלתי יור"ד סי' (ס"ט ס"ק א') וראיתי בישוע"ק על ח"ד שו"ע סי' י' וי"א שהאריך בדברי הרשב"א ולא הזכיר כלל שהריטב"א אית לי' ג"כ החילוק זה ואפילו לשיטת רש"י, וכן הפליתי מיישב כן דברי רש"י מסברא דנפשי' ותי' שלא ראה בדברי הריטב"א ז"ל הנ"ל ועי' ברשב"א חולין (ק"ט) ורשב"א מנחות (כ"א.) דמבואר דס"ל אליבי' דרש"י דשיטתו דנדחה דברי זעירי רק ס"ל לרש"י כרבא דדם שבשלו עובר עליו בין חולין ובין קדשים]. ואם כן בפשטות ניחא דאין ק' ממשקה ישראל ושפיר יכול להקטיר ומיד בהתחלת הקטרה נתבשלה ושוב אין עובר ופשוט. אמנם עי' מנחות (כ"א) ברש"י ד"ה והא דאמר זעירי אין עובר עליו בחטאות הפנימיות עיי"ש ובתוס' מבואר להדי' דשיטת רש"י דלרבא אף בקדשים ג"כ דם שבשלו עובר עליו וא"כ שוב יקשה ולהריטב"א כדי שלא תקשה עליו דרש"י אי"ל להדי' להיפך ממש"כ י"ל דלא הי' הגירסא לפניו כן ברש"י כמו שלא הי' הגירסא והא דאמר זעירי לפני התוס'

כמו שהאריך בטה"ק ודו"ר ועי' מש"כ הפליתי יור"ד (סי' ס"ט סק"א) ואכמ"ל בזה] וכן בתוס' חולין (ק"ט) וסמ"ג ל"ת (קל"ו) וכבר האריכו בזה עיי"ש:

י) **ונראה** לענ"ד לומר דבדם לא שייך כלל האיסור דמשקה ישראל ונסביר הענין עפי"ד הרמב"ן ויקרא פ' (אחרי) הידוע דכ' ע"פ כי נפש כל בשר וז"ל המשמע לנו מן הכתוב הזה שיאסור לנו הדם מפני שנתנו לנו להיות על המזבח לכפור על נפשותנו והוא חלק השם כטעם החלב ואם יקשה למה אסר דם החזה ועוף אשר לא קרב, נדחה את השואל שרצה להרחיקנו מכל הדם שלא עשה כן בחלב מפני שניכר הוא ע"כ והאריך בזה הטה"ק מנחות (כ"א.) דזה הוה טעם גמור וכ' דלכך דם שבשלו אין עובר עליו מטעם דק"א כ' פ' (אחרי) דלכך פירשה לנו התורה טעמו של איסור שלכך חייבין עליו משום כרת שהוא מחמת שהנפש תלוי' בדם לכך כיון דכבר נתבשל שוב אין לו סגולת הדם לכך אין חייבין עליו והא דכ' רש"י מנחות (כ"א) מטעם דאין ראוי לזריקה כדי שלא תקשה לך הא מ"מ הא לא גרע משאר איסורים דבעי עד שיפסול מאכילת כלב וע"ז כ' רש"י כיון דאין ראוי לזריקה שוב אין בו חיוב דהא עיקר חיוב הוא מחמת דדם נזרק ע"ג מזבח לפי"ד הרמב"ן עיי"ש. והא דלא גזרו בבשלו דיתחייב כמו בשאר דמים אפילו טמא כריתות (כ':) ש"ה דלא ניכר מה שאין כן חלב דניכר לא גזרו כמ"ש הרמב"ן וא"כ היזה דם שבשלו אפשר ניכר לכך שפיר לא גזרה התורה [ועיין תוס' פסחים (ב':) ד"ה אור דמבואר דגם התורה ג"כ גזרה גזירה עיי"ש ובמפרשים] וכ"כ הרמב"ן בפתיחה (לויקרא) דעיקר האיסור דם וחלב הוה מחמת חומר דמוקדשים דנזרק ונקטר ע"ג המזבח עיי"ש. וא"כ לנ"ד לענין משקה ישראל י"ל כיון דאיסורו דדם באה מחמת מעליותא של קרבנות לא שייך משקה ישראל וכמו שהאריכו בהא דזבחים (פ"ח.) לענין תרומה אם הוה איסור דמשקה ישראל וכתבו התוס' דלא שייך בתרומה איסור דמשקה ישראל כיון דלא אסור לכל ישראל והסבירו האחרונים טעמו של דבר דעיקר איסור דמשקה ישראל הוה מחמת דהא דאסור לישראל מחמת גרעון שבדבר ובצייי' מילתיי' כ"ש לגבוה, משא"כ דהא דאסור לישראל הוה מחמת מעליותא כמו תרומה שוב אין שייך בו איסור מפאת משקה ישראל. וא"כ ה"ה בנ"ד כיון דאיסור דדם הוה מחמת מעליותא דדם נצרך לקדשים שוב אין בו כלל האיסור דמשקה ישראל ואפילו לפ"ד הש"ס פסחים (מ"ח.) כיון דא"ד מה לי איסורו בגופו או ע"י ד"א והאריכו דע"י איסור ד"א נעשה איסור חפצא מ"מ בנ"ד כיון דעיקר איסורו באה מחמת זריקת דם קדשים לא הוה בי' איסור דמשק"י [ועי' במ"מ ה' מלוה (רפ"ג) מה שהאריך אם ע"י טעם מוציאין דין חדש ועי' יבמות (כ"ג.) וכ"מ לענין דרשי' טעמא דקרא ואכ"מ]:

ועי' חולין (צ':) אר"ה גיד הנשה של עולה חולצו לתפוח אר"ח אמרי דיכי מי כתיב על כן לא יאכל המזבח ע"כ לא יאכלו בני ישראל כתיב ור"ה ממשקה ישראל מן המותר לישראל ע"כ והערו המפורשים וכי לא ידע ר"ח הדרש דמשקה ישראל והאריכו בזה. ועוד הא כל איסורין ג"כ קאי רק על ישראלים. אבל לפ"ד פליגי בזה דר"ח סובר דאם הדבר נאסר משום איזה זכר וכדומה כגון גיה"נ משום ירך יעקב האיסור דוקא שייך על ישראל שהם בני בניו משא"כ מזבח מה בעי בזה, וזה לא הוה משום עצם איסור דגיד דנבזה כמו נבילה וכדומה, לכך כיון דלא שייך בזי' מילתא מותר לגבי מזבח, ואידך ס"ל כיון דמ"מ עתה הוא נאסר לו יהי' משום איזה זכר וכדומה שוב כ"ש דאסור לגבוה. דלהדיוט אסור ולגבוה שרי זה הוה גנאי למזבח משא"כ בנ"ד דעיקר איסור דדם נתהוה מחמת גבוה ע"ז בודאי לא שייך לומר איסור דמשקה ישראל ואפילו לר"ה. ולפי"ז ממילא ניחא קו' המנ"ח הא דם אברים לפ"ד הר"מ (ה' מא"ס פ"ו) דהוה איסור דאורי' וגם בדם שבשלו אסור וא"כ ע"כ צריכין למלוח כדי שיצא הדם ואח"כ צריכין להדיח [עי' ר"מ פ"ו (מה' מא"ס) וביו"ד (סי' ס"ט)] וזה לא שמענו בשום מקום אבל לפ"ד ניחא דשפיר יכול להקטיר האברים עם דמם ואין כאן איסור דמשקה ישראל ודו"ק. וכן האריכו בירושלמי סוכה סו"פ לולב לענין מים ויין גלוין פסול משום משק"י ופליג על הש"ס דילן עיי"ש:

ושו"ר בכל"ה פ' ויקרא שג"כ כתב לענין חלב כיון דעיקר דנאסר הוה מחמת חלק גבוה כמ"ש הרמב"ם שוב לא שייך לומר בזה משקה ישראל וכ' שמטעם זה איצטריך הש"ס כריתות (ד) קרא לחלב דמוקדשין דהו"א כמו בזריקה דמתיר חלק הבשר דנאסר ואתיא זריקה ושריא לי' ה"ה חלב דאיסורו ג"כ מחמת קדושה [כעי"ז אשכחן בתוספתא שבועות (פ"א) לענין נטמא בפריס הנשרפים ונכנס לביהמ"ק דפטור מחמת דטומאה קדושה עיי"ש ובתו"כ דד"ח (פ"ג) ואכ"מ] אתיא זריקה ושריא לי' עיי"ש ועי' כריתות (ד') בדברי השטמ"ק שם (אות י"ב) ת"ל אבל חלב מוקדשין פי' הותר בכלל איסורו להקריבו ע"ג המזבח ואע"ג דשאר כל מילי דאסורין להדיוט אסורין נמי לגבוה כדדרשינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל סד"א מדאישתרי לגבוה אישתרי נמי להדיוט עכ"ל ובמ"ב סי' י"ג רצה לדייק מזה דכשהוקדשה חלה עלה איסור מיוחד ואח"כ הותרה הבשר והו"א דגם כן הותר החלב לאחר זריקה וה"ה לחלק הדם ג"כ ר"ל דלא הוה בו איסור משקה ישראל מטעם זה והוסיף ביאור ע"ז מטעם דבשעת שחיטה לא מסיימו ואם רוצה יכול לקבל כל הדם לכך לא שייך בזה איסור דמשקה ישראל עיי"ש ולא הבנתי דבריו דבשלמא חלק הדם דזורק שפיר נפקע מזה איסור דמשקה ישראל משא"כ חלק דם האברים ודם התמצית דמעולם לא הותרה האיך נפקע עבשטמ"ק שם. וגם מש"כ דאם רוצה יכול

לקבל אף דם התמצית פלא שנעלם ממנו משנה מפורשת (זבחים ע"ח.) נתערב בדם התמצית ישפכו לאמה ר"א מכשיר אבל לכתחילה לכ"ע אסור לקבל דם התמצית ועי' בש"א שם וטה"ק וש"א זבחים (ע"ט:) אבל לפ"ד הפי' הוה כיון דהותרה מכללה ר"ל דמקודם הי' נאסרה ואף לאחר שנתקדשה אסור לזרוק עד שישחוט ויקבל דמה והו"א כיון דעיקר חלב ודם נאסרה אבזרייהו דקדשים וכמו דזריקה מתרת להקטיר לגבוה וחלק שיריים להדיוט והו"א דעיקר איסור דחלב ודם במה דלא נעבדו בהו עבודת גבוה וכיון דנעבד עבודתיי' שריא כמו ששריא האימורים להקטרה ע"ז איצטריך לן דאסור. אבל דא ודאי דאף חלק דם ואימורים אין בו איסור דמשקה ישראל. וחידוש על הכל"ח שלא הביא השטמ"ק הלז:

יא) ועי' מתני: זבחים (ע"ז:) דם שנתערב בדם בהמה או בדם החי' רואין אותו כאילו הוא מים וכו' נתערב בדם הפסולין ישפך לאמה בדם התמצית ישפך לאמה וכו' עיי"ש ובתוס' ד"ה בדם בהמה הק' הא יש כאן איסור דהעלאת חולין ע"ג מזבח דהוה איסור תורה ותי' דכיון דעיקר נעשה בשביל דם כשר לא מקפידין ולכ"ע אמרינן רואין ובתי' ב' כתבו דהעלאת חולין על המזבח מותר דחולין בעזרה לאו דאורייתא ובק"א הקשה היאך יכול להקטיר בדם חי' הא יעבור על איסור דהקברת תי' לר"י דס"ל דהקריב תי' עובר בעשה בזבחים (ל"ד) [ועי' בשטמ"ק מנחות (כ"ב.) אות ה' בדם חי' יש אומרים חי' ממש וי"א דם בהמה תי' שיצא ממנה בתי' כגון דם הקזה עכ"ל] ולמה לא הק' בפשטות היכא מקריב הא הדם לא הוה ממשקה ישראל בשלמא הדם של עצם זריקה התורה שרי' שכן מצוותה בכך במנחות (ה') וחולין (צ:) משא"כ דם חולין האיך מקריב מבואר דבדם לא שייך האיסור דמשק"י:

ואפילו לפי"ד רש"י דאי"ל בזבחים (פ"ח) דאפילו תרומה אסור מחמת איסור דמשקה ישראל אף דהוי איסור מחמת מעליותא מ"מ בדם של קרבן עצמו אפילו דם אברים דאין זורקין ע"ג המזבח מודה דאין כאן איסור דמקשה ישראל. משום דתרומה הוה מ"מ איסור לישראל והוי איסור צדדי אף דאיסורו הוה מחמת מעליותא שבדבר אעפ"כ אסור משא"כ בדם איברים דאיסור הוה בשביל הדם שנזרק ועי"ז נאסר השאר זה לא שייך לומר דזה יגרום גריעותא בשאר הדם דאדרבא דלולא אותו דם הנזרק לא היה כלל אסור וכעי"ז בתוס' זבחים (ח':) ד"ה הנך וזבחים (ק"ה.) ד"ה מחוסר וכ"מ אמנם עי' בספרי זוטא פ' חקת פסקא (לי"א) טמאיך לא טמאנו ואת טומאתנו ואכ"מ) ובפרט לפ"ד הש"ס חולין (צ:) לרבי דא"ל כי איצטריך קרא לגיד הנשה במחובר [שמקטירין אותו] ורבנן ממשקה ישראל מן המותר לישראל ורבי מידי דהוה אחלב ודם ורבנן מצוותן בכך שאני

וכ' רש"י מידי דהוה אחלב ודם דאסורין לאכול וקרבים לגבוה וכי כתיב מן המותר לישראל למעוטי טריפה אבל מין הכשר קרב כולו ורבנן מצוותן בכך חלב ודם הוא עיקר הקרבן ע"כ ועי' בריטב"א שם וז"ל וכי כתיב ממשקה ישראל לאיסורין דעלמא שהן בכל הקרבן ע"כ. ורבי דס"ל דכיון דשאר הקרבן מותר לא שייך לומר ע"ז איסור דמשקה ישראל כיון דהבהמה הוה משקה ישראל רק פרט אחד נאסר לכך אף בזה הפרט לא שייך האיסור כמו בחלב ודם ור"ל עי"ז מותר כל הדם משא"כ רבנן ס"ל דשאני דם דהתם עיקר הקרבן הוה ור"ל דעיקר האיסור הוה עי"ז דנזרק למזבח לכך בודאי ע"ז לא שייך האיסור דמשקה ישראל עיי"ש ותבין מה שצריך ביאור. ולפ"ד יתיישב וא"כ לא מבעיא לרבי דודאי על דם האברים לא שייך האיסור דמשקה ישראל כיון דלא הוה האיסור בכל הבהמה ואפילו לרבנן דס"ל דאף אם האיסור הוה בפרט אחד ג"כ אמרינן דיש איסור משקה ישראל מ"מ הכא בדם אברים כיון דעיקר איסורו באה ע"י הדם הנזרק שפיר אף רבנן מודי דלא דמי לגיה"נ דהוה איסור צדדי וא"ל ואפשר דיש לתלות מחלוקת רש"י ותוס' בזבחים (פ"ח) אם בתרומה שייך איסור דמשקה ישראל בסוגיא זו עי' היטב וי"ל, ובעיקר המחלוקת רש"י ותוס' כבר האריכו לענין כהן עצמו בתרומה ונזיר אם יכול להביא נסכים ויש לדון הרבה בזה ואכ"מ]:

יב) ולכאורה יש להעיר מדברי הראב"ד תמיד (פ"ד) על הא דכ' מתני' ברכה אחת למשמר היוצא וכו' שהרי מצינו גם בלב שהי' מוציא את דמו ובכל ענין שהיו יכולין למעט בדם האברים היו עושים אם לא במקום דאי אפשר כגון בכבד וכו' ומבואר דלכתחלה מהדרין להוציא את הדם ובדיעבד אין קפידא עיי"ש. ולכאורה לפ"ד דלעיל דגבי דם לא שייך איסור דמשקה ישראל יש להעיר למה היו מהדרין לכתחילה להוציא את הדם וגם ממ"נ קשה על דבריו או דלכתחילה ג"כ לא נבעי' ואם ס"ל להראב"ד דבדם יש איסור דמשקה ישראל וא"כ על זה לא שייך לומר דיש מצוה הידור רק ע"כ צריכין לסלקו מהתם כמו גיד הנשה למאן דס"ל (חולין צ'.) דהיו חולצין וזורקין אותו לתפוח עיי"ש ועיין במרדכי חולין (סי' תש"כ) דכ' דבקדשים לא היו מקפידים על הוצאת הדם דהאברים עיי"ש. ויש ליישב בפשטות אליבי' דראב"ד דס"ל דלדידן איסור דם דמוקדשין הוה כמו איסור גיד לרבי (חולין צ') דלא שייך משקה ישראל כמו שהארכנו באות הקדום ונחזי אנן אפי' לרבי דמקריב גיד הנשה מחלק בין מחובר לתלוש עיי"ש א"כ בנ"ד לגבי דם אם יכול להוציא הדם שפיר צריך להדר ולהוציא הדם משא"כ היכא דאין יכול אין קפידא דבטל לגבי בשר [מ"מ כל חד כדינו גיה"נ אין צריך לחלצו ודם בבשר צריך להוציאו דלא מיקרי מחובר כ"כ והדברים עתיקין לענין מפרק בדם כמו שהאריך המנ"ח בכלכלת שבת אות

ה' ועי' בתוס' מעילה (י"ז.) ד"ה והא ותוס' שבת (ע"ז) ד"ה הואיל וכ"מ ואכמ"ל] ובעיקר דברי הראב"ד דכתב דלכך הי' קורע את הלב והוציא את דמו משום דלכתחילה אין מקטירין את הדם עי' בראש שם (דף ל"א.) וז"ל קרע הלב והוציא את דמו לפי שהשה צמא גונחת בשעת השחיטה וממשכת את הדם מבית השחיטה [עי' כריתות כ"ב והוא הדם הקרוש הנמצא בלב והוה כדם הנשפך ולא נתקבל בכלי דפסול למזבח עכ"ל. ולא כתב כהראב"ד משום דאין מקריב דם. ויש לדון בזה דאפשר דר"ל דאפילו אם ימצא שמה דם הנפש מ"מ מוציא את דמו דהוה נשפך מכלי על הרצפה דפסול למזבח וא"ל:

יג) **ובעיקר** הדבר אם קדשים צריך מליחה עבור שיפלוט דמו כמו בחולין או לא הערו ממרדכי חולין (סי' תש"כ) שכ' שלענין אם צריך מליחה גם מבפנים וז"ל בא"ד דבקדשים לא בעינן מליחה להוציא הדם אלא למצוה דלא תשבית דהא קמצי מנתה נמלקין ועוד דלא הי' צריך בשר קדשים לשהות במלח מדקתני סיפא וזורקו לאלתר משמע ע"כ מפורש דמליחת קדשים לא הי' שתפלוט דמו רק לקיים המצ"ע לבד ועי' ראב"ד (פ"ד) דתמיד לענין ברכה למשמר היוצא וכו' ותמה אני למה עכשיו מתפללין יותר לאחר זריקה, דמוטב להם להתפלל קודם שחיטה וזריקה כדי שיתקבל הקרבן ברצון כי הזריקה הוא העיקר ואינו יודע אם בעבור זה היו עושין עכשיו תפילתם [ועי' בהמפרש והרא"ש שם] מפני שיש לומר שבלא זה הי' להם להמתין עד שישהו אברים במלת כדי שיעור יציאת הדם וכו' אף על פי שיכול להיות שאין קפידא בכך אם היו מקריבין בלא שהי' מ"מ כיון שבלא זה היו צריכין לקרות ק"ש היו שוהין מלקרות עד אחר מליחה כדי לקיים מצוה מן המובחר עכ"ל עכ"ל מפורש דלכתחילה היו צריך שיפלוט הדם מהבשר של קדשים. והראב"ד הלז הראה לי ידידי הצו"מ החריף וב"ט הרב יעקב מושקוביץ יחי' מלונדון. והמנ"ח בכלכלת שבת אות ה' כתב ולא מצאתי גילוי לזה אם צריך מליחת קדשים כדי שיפלוט דמו. ומהראב"ד מפורש להדיא. וכן הא דכתב המנחת חנוך שם ועי' בחוות דעת (סי' צ"א) דכתב דאסור לשהות במלח מטעם דמליח כרותח והוה כמו אברים שצלאן דאין בהן משום ריח עי' זבחים (מ"ו.) ומנחות (כ"א.) ועי' בס' אתוו"ד להגרי"ע ז"ל שהאריך באברים שצלאן דאין בהם משום ריח אם מעכב או לא ולא ראה שבתשב"ץ (ח"ג סי' קל"ז) כתב בהדיא דאין מעכב ואכמ"ל] אמנם הראב"ד כתב להדיא דהיו שוהין שיעור מליחה וזה היפך דבריהם ואפילו לפ"ד המרדכי חולין (סימן תש"כ) שהבאתי דס"ל דזורקו לאלתר משמע מ"מ מבואר שם דלא הי' צריך שישהה שיעור מליחה אבל בודאי אם רוצה מותר הא לפ"ד המנ"ח הי' אסור מחמת איסר דאברים שצלאו דאין בהן משום ריח וה"ה שמלחן, והדיוק שדייקו מדהש"ס מדמה דם שבשלו

לדם שצלאו ה"ה לענין אימורים שוה, כבר כתב בזה המ"ב והביא שיטה דלענין ריח יש חילוק דדוקא דם שנשתנה משא"כ בשר אמרינן בשבת (מ"א:) צריכא בישולא כבשרא דתורא ויש לדון בזה וא"ל יותר. ובתוס' עזרא על תו"כ ויקרא פ' (י"ב) דכ' לפרש תמלח דאין צריך שישהה שיעור מליחה ולא ראה כל מה שהבאתי:

יד) ובדברי הרמב"ן הוה הסברו של הריטב"א חולין (ק"ט) והרשב"א חולין (ק"י:) בשם העיטור דכ' לחלק דהא דדם שבשלו אין עובר (מנחות כ"א) וזה דוקא בדם קדשים מה שאין כן בדם תולין אף שבשלו מ"מ עובר וכבר הארכתי בזה לעיל, משום דכיון דעיקר הוה איסורו מחמת דראוי לזריקה ואם כן דם קדשים שבישלו נותן בזה בו מגרעת דעי"ז אין יכול לזרוק ושפיר יש לומר דשוב אין חייבין עלין משא"כ בדם חולין אפילו נתבשלה מ"מ אין זה מיקרי חסרון בחולין דמאי נפ"מ אם נתבשל או לא וכמו"כ הוא תירץ הש"ס מנחות (כ"א.) כאן בחטאות החיצונות וכאן בחטאות הפנימיות. דכיון דבחטאות החיצונות אין זה חסרון שוב מתחייב משא"כ בחטאות הפנימיות דהוי בו חסרון פטור עיי"ש. וכעי"ז הוא בש"ס מנחות (נ"ז.) בעי ר"פ חימצה ויצאת וחזר וחימצה מהו כיון דיוצאת איפסלה ביוצא וכי הדר מחמץ לה לא מחייב עלה משום מחמץ אחר מחמץ או"ד כיון דחימצא פסול יוצא לא מהני בי' וכי הדר מחמץ לה מחייב משום מחמץ אחר מחמץ ע"כ מבואר דספקו כיון דהדבר כמו שהוא עתה אין שייך בו אותו פסול לא מיקרי לגבי' איזה צד חסרון. וה"ה בנ"ד לענין דם חולין כיון דבישול לגבי' אין בו שום חסרון דהא גם קודם בישולו גם כן לא הי' זורק אותו ואם כן הבישול לא פעל בו מאומה ושוב אח"כ אף דנתבשל מתחייב. ומו"ר הגאון האדיר מהור"ר ארי' צבי פראמער העירני מד' הש"ס זבחים (צ"ט.) בע"מ והוא טמא מהו שיחלקנו לו כיון דלא חזי ורחמנא רבי' לא שנא. גם כן מבואר כיון דלגבי לא הוי חסרון שוב מיקרי כאן שאין בו כלל אותו פסול ה"ה לענין דם שבשלו בחולין עכ"ד:

טו) וכן לפ"ד הרמב"ן הנ"ל יש קצת להסביר ד' הגהות מרדכי (סוף פ"ב דשבת) לענין תרנגולת שנמלגה ברותחין מבואר שם דלענין דם שבשלו יש קצת קולא לעוף יותר מבהמה ע"ש והאריך בזה בישועות יעקב בכרך קטן חיו"ד סי' י' עיי"ש. אבל להרמב"ן דכ' דעיקר איסור דם הוה מחמת דזורקין אותו ע"ג המזבח ואם כן הבהמה אפילו חולין מיקרי מצד עצמה ראוי לזריקה כמו שמבואר מד' הרמב"ן בעצמו דכ' ואל תשיבני מעוף למה יאסור דמו ולמה לא הקשה מחולין מבואר דחולין מיקרי ראוי לזרוק דמה ע"ג המזבח מצד עצמיותה רק דבר צדדי גורם עיכובא רק מעוף הקשה ור"ל עוף כגון תרנגולין וחי' דנאסר כל דמים מחמת לא פלוג אבל עיקר הקרא קאי על דם דראוי לזריקה ואם

כן שפיר י"ל דדם עוף קיל קצת ועי' מש"כ התוס' יומא (ל"ד:) ד"ה רבי דדבר המפורש בתורה חמור טפי ממה שנלמד מדרש אף דזה הוה גם כן גופי' תורה כמ"ש הש"ס כריתות (ה.) ועי' רש"י כתובות (ג'.) וגיטין (ל"ג.) מ"מ זה שמפורש להדיא עדיף עדיף יותר ועי' בחינוך (מצוה קי"ט) שכתב דלכך מלת מעכב במנחה לבד ולא באימורים משום שזה מפורש בתורה לא תשבית ועי' בעור יור"ד (סי' כ"ט) שמביא בשם הר"מ כיון דדריסה מפורש בתורה לכך ספיקו אסור עיי"ש וה"ה בנ"ד ובחי' הראתי מתוס' ב"ק (פ"ב:) ודף (פ"ה.) ודף (קא.) ור"ן נדרים (ו:) וגיטין (מב:) וכ"מ ואכמ"ל ועי' כריתות (כ'.) כל הלימודים וכריתות (ד'.) וכן יתבאר דברי האו"ה הביאו בחוו"ד סי' ע' שכ' דדם שנתערב במים דאין ראוי לזריקה שוב אין חייב עליו והעיר בב"פ להגרי"ע מירושלמי יומא (פ"ה ה"ו) דמבואר דאף היכא דאין ראוי לזריקה כגון נקרש מכל מקום נתחייב משום דם אף בדין נקרש מבואר מנחות (כ"א) דמיקרי ראוי לזריקה ופליג על הירושלמי מ"מ בעיקר הדין אין שום מחלוקת ולא תירץ כלום אבל לפי"ד י"ל דאו"ה קאי על דם חולין לכך מקילין משא"כ בדם קדשים ועי' מה שכ' באות הקדום] וא"ל:

ובעיקר ק' הרמב"ן מעוף יש לדון הא בעופות אפילו תרנגולין מיקרבי בבמת בן נח בזבחים (קטז:) וירושלמי (פ"א הי"א) דמגילה דמנה שהכשיר בין בהמה ובין חי' ועוף ועי' תוס' חולין (כבו) ד"ה והביא, וכו מסיק התם הברייתא דעכו"ם בזמן הזה רשאין לעשות כן אם כן שוב מיקרי ראוי דמו לזריקה כמו כל בהמות ואפילו בהמה טמאה הקריב נח לחד גירסא דזבחים (קיז.) ועי' בשטמ"ק ומהרש"א שם, וממילא גם כן עכו"ם בזה"ז רשאין להקריב בהמה טמאה לאותו הגי' בזבחים (קיז.) עיי"ש. אם לא דנימא דר"ל ליישב אפילו לפי"ד הפרקי דר"א (פרק לג) וז"ל מיד הביא נח ממין הבהמה טהורה שור וכבש ועז וממין עוף הטהור תורים ובני יונה ע"כ מפורש דפליג על הבבלי זבחים (קט"ז) וירושלמי מגילה (פ"א הי"א) הנ"ל וס"ל דאפילו נח לא הקריב אלא ג' מינים מבהמה ולא יותר דחי' אסור כמו בבית המקדש ועי' זבחים (לד.)] ושם בפי' הרד"ל כ' דכן סתם ותנו הפרדר"א (רפ"ט) ושם (רפ"א) דרק אלו מיני בהמה ועוף נבחרו לקרבן ולא יותר עיי"ש ואם כן עכו"ם בזה"ז גם כן אין מקריב חי' רק אלו מינים ואם כן שפיר הק' הרמב"ן וי"ל וא"ל. והפרדר"א הוא ד"ח מאוד ויש לדון הרבה בדבריו ואכ"מ [וראיתי בירחון כ"ת שהק' ההג' רמ"ד ראבינאוויטש שליט"א על כלי יקר פ' נח דכ' דנח לא הי' יכול להקריב כל הטהורים כמו צבי ואיל וכן לא כל עוף טהור הכשר להקרבה והעיר עליו מזבחים (קט"ז:) הנ"ל והניח בצע"ג ולא ראה הפרדר"א הלז שיש מקור לדברי הכלי יקר ואכ"מ] והפרדר"א הוא מקור נכון לדברי הר"מ בה' מעה"ק בסופו עיי"ש ובנושאי כליו. ואכ"מ:

טז) והנה בענין זה בדם שבשלו עי' תוס' זבחים (מ"ה:) ד"ה אבל שהקשה למ"ל למעט לר"ש עצים ולבונה דאין חייבין עלי' משום דאין נאכלין תיפ"ל דאין איסור חל על איסור ותי' דמשכחת לה כגון שהביא ב' שערות כמו שמתרץ הש"ס יבמות (ל"ג) ובא"ד כ' וז"ל וזה אין להקשות למ"ד אין איסור חל על איסור בקדשים למ"ל קרא בדם למעוטי נותר וטמא דהא איצטריך להביא ב' שערות ע"כ והגאון רע"א בגליון הק' הא בתוס' כתבו כמה פעמים דדם שבשלו אין עובר עליו עי' חולין (ק"ט.) אם כן צריך קרא כשבשלו הדם דפקע איסור דם דמ"מ אין חייב משום נותר וטמא ע"כ. ופלא עליו שלא הביא הירושלמי יומא (פ"ה ה"ו) דקאי על מתני' דיומא (נ"ח:) דאלו ואלו נתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון והש"ס שם וחולין (קי"ז) וכ"מ מביא הדרש לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה ועוד ב' דרשות הוא ולכם ע"ש והירוש' יומא (פ"ה) מביא אותו הדרש דלכפרה לבד ועוד דרש אחד כל אוכליו יכרת אין לך בו אלא כרת נפש בלבד וגורס שם הפנ"מ הקריש דם ביניהון דמ"ד דאין לך בו אלא כפרת נפש בלבד וזה הואיל ואין בו כפרה יש בו מעילה ומ"ד אין לך בו אלא כרת נפש בלבד וזה הואיל ויש בו כרת אין בו מעילה ע"כ ונהי דעל עיקר הדין דנקרש הדם פליג על ש"ס דילן (מנחות כ"א.) דדם שנקרש גם כן ראוי לכפרה בחטאות החיצונות. אבל בעיקר הדין דכל שאין ראוי לכפרה שוב אין זה בכלל הדרש למעט מלכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה כיון דהדם אין ראוי לכפר. ואם כן כיון דהש"ס זבחים (מ"ו.) כתב תלת קראי בדם למ"ל ומשני למעוטי ממעילה ונותר וטמא וכ' רש"י ד"ה למעוטי מנותר לכם כשאר חולין ולא כקדשים לכפר לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר כקדשים אלא כחולין ולא שיתחייבו עליו משום טומאה והוא למעוטי ממעילה כדאמרן עכ"ל. ואם כן כיון דהתוס' הקשו על נותר דיליף מלכפר דא"ח משום נותר למ"ל קרא למעוטי תיפ"ל דאין איסור חל על איסור. ואם כן ליכא לאוקמא בדם שבשלו כיון דאז אין ראוי לזריקה (מנחות כ"א.) ושוב אין ללמוד למעט מחיוב נותר מקרא דלכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה כיון דאין ראוי לכפרה שוב באמת יש איסור נותר כמ"ש הירושלמי יומא לענין מעילה. [ובפרט לפ"ד הצל"ח פסחים (כ"ח) דכ' דאף בפסולין שייך איסור נותר ואם כן בנ"ד נמי אף דאין ראוי לזריקה מ"מ בנותר נתחייב וכבר העירותי עליו מד' היראים (סי' תט"ז) דמפורש להיפך וכן י"ל מרא"ש נדרים (י"ב) ויבואר בע"ה במ"א] וכן ראיתי בק"א זבחים (מ"ה:) שרוצה לת' כן קו' התוס' דמיירי בדם שבשלו ולא ראה הירושלמי הלז וא"ל:

יז) הר"מ בה' איסוה"מ (פ"ה הי"ב) ואע"פ שלוקה הקרבן כשר והורצה והק' הכ"מ אמאי פסק דלא כסתמא דמתני' מנחות (י"ח.) דלא מלח עיי"ש [ועי' מש"כ באות א'] וכ' הלח"מ

ליישב דהר"מ סובר דכשאמרו בגמ' ואיב"א ל"ל ק' רב יוסף וכי זר קרב לגבי מזבח שאין זו קושיא כ"כ דאע"ג דהמליחה היתה לכתחילה בראשו של מזבח מ"מ אפשר שאמרה המשנה היכא שאירע שמלחו זר למטה כשר עכת"ד, ובנוב"י מהדו"ת יו"ד סי' מ"ג בהג"ה העיר מהר"מ (פ"ט ה"ה) מה' ביהמ"ק דכתב אבל היוצק והבולל והפותת והמולת והמניף והמגיש וכו' אעפ"י שנפסלו הרי הוא מוזהר על כל אלו ולוקה מפורש דא"ל להר"מ דאם מלח זר פסול וכן הקשה מד' הר"מ ה' פסוהמ"ק (פי"א ה"ז) וז"ל כל המנחות שיצק עליהן השמן פסול לעבודה כגון הזר וכיוצא בו או שבללן או שפתתם או שמלחן כשרות ע"כ. מפורש דאי"ל דמלחן זר כשרות ואלו בה' ביאהמ"ק הנ"ל מפורש דפסולות והניח בצ"ע וכן העיר השעה"מ פ"ג מה' יו"ט על הפיהמ"ש מנחות (פ"ג מ"ב) דכתב דלא מלת כהן אלא זר ואלו בה' ביאת המקדש פסק דנפסלו וכן העיר על הרע"ב שם דכ' דיציקה ובלילה כשרה בזר ובזבחים (פי"ג מ"ג) כתב שאין חייב מיתה אע"פ שנפסל אותו דבר שעבד בו עיי"ש. וכן יקשה על הר"מ דבה' פסוהמ"ק (פי"א ה"ז) כתב דאם זר הניף והגיש חוזר הכהן ומגיש ובה' ביא"מ כ' דנפסל ועי' בה' פסוהמ"ק (פי"ג) וסוטה (י"ד) ותוספתא (פ"א) דמנחות לענין יציקה ובלילה אי כשרה בזר לכתחילה ועי' בפירוש המשניות לתפא"י זבחים (פי"ג):

ונראה לענ"ד ליישב עפי"מ שראיתי בשם הגאון מפאניוועז ז"ל שכ' דבמצות מליחת הקרבנות יש ב' מצות א) מחמת עבודת המליחה משום עצם מצות עשה דמלח תמלח. ב) מחמת המלח וזה הוה מחמת לא תשבית מלח. והנפ"מ דאם ימלח זר דאז הלאו שפיר מקיים דהא מ"מ לא השבית מלח ברית משא"כ העשה אין מקיים. וכן היכא דמולח רק כל שהוא מלח, לא תשבית מקיים מחמת המלח משא"כ מצות מליחה לא קיים. ומיישב בזה הא דכ' התוס' זבחים (יד:) ד"ה והר"י דבמליחה כו"ע מודו דלא עביד בנפיחה דצריך למלוח היטב ובנפיחה א"א והק' המ"ב הא שפיר משכחת לה בכל שהוא דדי בזה כמו שפסק הר"מ (בפ"ה) מאסוה"מ. אבל לפי"ד ניחא דבמלח כל שהוא לא מקיים העשה דמליחה. וכן מיושב מה דכ' הר"מ דאם מלחן זר כשר ואלו במנחות (כ'.) פריך ר"י וכי זר קרב לגבי מזבח. משום דהתם הי' הו"א שהמלח מעכב אפילו עצם מליחה לכך שפיר זר מעכב משא"כ למסקנא דמעכב הוה מחמת לא תשבית שוב אם מלח זר כשר עכת"ד ומה שהק' עליו במ"ב סי' י"ג. יש ליישב דר"ל אפילו אם נימא דע"י דוכי זר קרב לגבי מזבח שוב הוה חסרון במליחה ולא מטעם ריחוק מקום וחסרון אחר כמו שהאריך המל"מ (סוף ה' ביאת הקדש) ובחת"ס ח"ו סי' כ' ועי' בטה"ק מנחות כ' עיי"ש] ובנועם דבריו יתיישב הקו' דלעיל דהא דכ' הר"מ בה' פסוהמ"ק (פי"א) דאם מלח זר כשר ר"ל דהמנחה

כשרה ואין מעכב דעכ"פ קיים בזה הלאו דלא תשבית [ויומתק יותר עפ"י מה שכ' הכ"מ ה' אסוה"מ (פ"ה הי"ב) דלכך פסק הר"מ דמלח מעכב בקמיצה מטעם לא תשבית וכן מבו' מפשטות לשון החינוך מצוה (קי"ט) עיי"ש לכך היכא דמלחו הזר שוב הלאו דלא תשבית נתקיים כמ"ש לעיל אף דהעשה לא מקיים ע"ז אין קפידא דהעשה לא מעכב ובד' הכ"מ והחינוך עיין מש"כ באות א' וט"ו אף דלא קיים העשה כל קרבן מנחתך במלת משא"כ בההוא דכתב בה' ביאת מקדש (פ"ט ה' ה') היוצק והבולל והפותת והמולח והמניף והמביש וכו' אף על פי שנפסלו הרי הוא מוזהר בכל אלו ולוקה ע"כ דקאי על כל הפסולין לעבודה אם נתחייבו על עבודתם ע"ז שפיר כ' אף על פי שנפסלו ור"ל דעבודתם נפסל והו"א כיון דהתם עיקר דייניגן על עצם עבודת הפסול כיון דנפסל הו"א דיתחייב קמ"ל דרק לוקה לבד אבל דא ודאי דשיטת הר"מ דאם מלח זר כשר הקרבן. וכן יתיישב הקו' דבפיהמ"ש להר"מ מנחות (פ"ג מ"ב) כ' דלא מלח כהן אלא זר ואלו בה' ביה"מ כתב דפסול בזר אבל לפי"ד נכון דהא דכ' ביאת מקדש פסול ר"ל עבודה נפסלה אבל עצם מנחה כשרה לכך שפיר כתב בפיהמ"ש שלו דלא מלח כהן אלא זר כשר, וכן יתיישב דברי הלח"מ (בפ"ה) מה' איסה"מ דכ' בה' ביא"מ פסול ר"ל עבודה נפסלה אבל עצם מנחה כשרה לכך שפיר כתב בפיהמ"ש שלו דלא מלח כהן אלא זר כשר, וכן יתיישב דברי הלח"מ (בפ"ה) מה' איסה"מ דכ' דלא מעכב אם מלחן זר היינו דעצם המנחה כשרה אבל עבודת המליחה שפיר נפסלה ונכון:

וסיוע לדברנו בקושיתנו דלעיל דבהל' פסוהמ"ק (פי"א) כתב דאם זר מניף או מגיש כשר וחוזר הכהן ומניף ומגיש ואם לא הגיש והניף כשר ובה' ביאת מקדש (פ"ט) הנ"ל פסק דנפסלה בזה. [ועי' מעילה (ה') דאין לך עושה שיריים ופסול אלא טמא וזבחים (ל"ב) במתני' אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל וע"כ צריכין לומר דהתם קאי על עצם עבודה אם נתחייב זר או לא ע"ז שפיר שייך דפסול ור"ל עצם עבודה, משא"כ ההוא דפסולי המקדש דקאי על עצם מנחה שפיר כתב דכשרה ויחזור הכהן ויגיש ויניף דעל עצם המנחה שפיר כתב דכשר, וממילא יתיישב גם כן קוש' השעה"מ על הרע"ב (מנחות פ"ג מ"ב) כתב דלא יצק ובלל כהן אלא זר דכשר ובפ' (י"ד מ"ג) דזבחים דאם יצק ובלל זר נפסל. אבל לפ"ד ניחא דהתם בזבחים קאי אם זר נתחייב מחמת עצם עבודה דעבד זר שפיר כתב רבותא אף דנפסלו ר"ל עצם העבודה מ"מ לא נתחייב משא"כ במנחות (פ"ג) דקאי אם כל המנחה כשרה או לא שפיר כתב דכשר ופשוט:

יח) וגם יתיישב קו' השעה"מ בפ"ג מה' יו"ט דכ' דע"כ מליחה צריך כהן ופסול בזר דהא אפילו הולכת אברים לכבש פסולה בזר (זבחים י"ד:] וכ"ש מליחה והביא קרא דיחזקאל

והשליכו הכהנים עליהם מלח [הובא מנחות (כ"א:) עיי"ש] וכ"כ החינוך מצוה קי"ח וקי"ט דמליחת קדשים נוהגת רק בזכרי כהונה ותמה על הרמב"ן ז"ל (ויקרא) על הפסוק כל שאור וכל דבש לא תקטירו וז"ל וחזר ואמר וכל קרבן מנחתך במלח תמלח כי יחזור אל המביא המנחה שאמר בו בתחילת הפרשה והטעם כי מליחה כשרה בזר כמו יציקה ובלילה עכ"ל ותמה עליו מכל המקומות הנזכרין בדברינו לעיל:

וכן יש להעיר על הטור פ' ויקרא (ב' פ' י"ג) וז"ל וכל קרבן מנחתך במלח תמלח כתיב לשון יחיד כי חוזר על הבעלים שהזכיר בתחילת הפרשה ואם מנחת מרחשת קרבנך והטעם כי המליחה כשרה בזר כמו יציקה ובלילה עכ"ל מפורש דדעת הטור הוא ממש שיטת הרמב"ן ז"ל דס"ל דזר כשר במליחה. וזה יוקשה מכל המקומות שהבאתי לעיל דזר אסור למלוח הקרבנות. וכן ראיתי בגליון הר"מ של מו"ר הגה"ק מהר"מ שפירא זצ"ל בה' איסורי המקדש (פ"ה) שציין דברי הרמב"ן פ' ויקרא שכ' דמליחה כשרה בזר וכן דברי הריטב"א קידושין (ל"ו) עכ"ד וחי' של הרגיש שכבר קדמו בדברי הרמב"ן השעה"מ ועל ד' הריטב"א שציין אעתיק שם לשונו על מתני' דקחשיב אלו דברים שממעטינן בנות ישראל מסמיכות ותנופות וכו' וכו' וז"ל והא דלא מתני יציקות ובלולות ופתיות ומליתות מפני שכשירות בזר וכיון שכן כשירות בנשים וכו' עכ"ל. מפורש דשטתי' הוא כמו שיטת הרמב"ן והטור שהבאתי דס"ל דמליחה כשרה בזרים ויוקשה עליו כל הקו' שהבאתי והחת"ס ח"ו סי' כ' האריך בזה ופלא שלא ראה הריטב"א והטור עיי"ש. אבל לפ"ד דלעיל ניחא דזר מצד עצם מליחה שפיר ראוי רק דלא חזי לעבודת המליחה. ואם כן י"ל דהא דכ' הרמב"ן וכן הטור דמליחה כשרה בזרים ר"ל מצד עצם מליחה אבל ודאי לכתחילה עבודת המליחה צריך להיות בכהן לכך שפיר כתבה התורה בלשון יחיד דרמיא חיוב על בעלים שיראו שימלחו או הוא בעצמו או כהן משום עשה דמלח תמלח ולא דר"ל דהבעל הקרבן בעצמו ימלחנו לכתחילה אף דפשטות לשון תוה"ק מבואר דקאי על בעלים [לפי פי' של הרמב"ן והטור] וע"ז צותה התורה וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולפ"ד אדרבה אצל הבעלים לא שייך העשה דוכל קרבן מנחתך במלח תמלח רק הלאו דלא תשבית מכל מקום יש לדחות ור"ל דהבעל יראה שימלחו המנחה ואם לאו לא תשבית מלח רק אתה בעצמך תראה שתמלתנו. משא"כ בשאר דברים דהוא אין יכול לעשותו כלל שפיר אין אחראי עבור מעשה הכהן [ועיין פסחים (ס"ג:) לא תשחט ולא ילין הנך דקיימו בל"י ומנ"ח מ' (פ"ט) כתב דאם אסור לעבוד אפי' מחמת דין דלכתחילה גם כן אין עובר וכעין זה הוא בכ"מ ואכמ"ל בזה] וי"ל וא"ל. וכן הא דכתב הריטב"א קידושין (לו) דזר מותר למלוח ר"ל דעצם מליחה שפיר כשרה בזר ולכך לא חשיב לה

במתני' משום דשאר דברים אסורי להו לעבוד. משא"כ מליחה אדרבה אם יראו שאין הכהנים מולחין אותו אז זר בעצמו ימלחנו. [ובמ"א הארכתי כעין זה לענין אכילת קדשים דיש עשה דואכלו וכן הלאו דולא תותירו ולכך כשאוכלו כשהוא חי אף שאין זה זכות כמש"כ התוס' מנחות (מח.) וביצה (כ:) ואין מקיים העשה עיי"ש מ"מ מקיים הלאו כמש"כ התוס' מנחות (ק.) ד"ה ששונאין ועי' יומא (סו). ותדין מזה לענין דברנו ואכ"מ] והא דכתב החינוך מצוה (קי"ח) ומצוה (קי"ט) דהזהיר דוקא בזכרי כהונה ודייק מזה בשעה"מ הנ"ל דזר אסור למלוח אין זה דיוק כמש"כ המנ"ח שם דר"ל בהקריבו מצוה שיראה שיהי' מלוח דאל"כ עובר ע"ז. וא"ל:

יט) והנה הר"י קרקוס ז"ל ה' פסוהמ"ק (פי"א) כ' לתרץ דברי הר"מ שם דפסק דמלח זר כשר וכן יתיישב דברי הפיהמ"ש להר"מ מנחות (ופ"ו) שהבאתי לעיל דלא מלח כהן אל זר] וז"ל ונראה דמלת כל המנחה קאמר קודם קמיצה אף על פי שאין כשר [כמש"כ המנחת חינוך מצוה (קיט) אפילו למ"ד דקטורת טעון מלח מ"מ יבא במלח שנתן בשעת פיטומה עיי"ש] א"נ אפשר דבמנחות שאין נקמצות מיירי ע"כ, (והוא בכתב יד מהר"י קורקוס היחידי בעולם הנמצא בגנזי בית עקד הספרים שע"י ישיה"ק) וכתב עליו בשעה"מ (פ"ג) מה' יו"ט דהרואה יראה שב' תי' אלו לא שייך אליבי' דהרמב"ן דקאי הקרא דוכל קרבן מנחתך במלח תמלח וכתב דקאי הבעלים וקרא לא מיירי אלא בקומץ ובודאי לא שייך לומר במנחות שאין נקמצות מיירי דהא הקרא מיירי בנקמצות] וגם הק' על תי' ב' דאכתי יקשה וכי זר קרב ע"ג המזבח וכמו שמקשה הש"ס מנחות (כ.) עיי"ש מה שהאריך, ונראה לענ"ד ליייישב ק' ראשונה דעל הרמב"ן ע"כ לא קאי תי' המרי"ק מטעם דהקרא קאי ולא טעון מלח אלא הקומץ, יש ליישב עפי"ד מש"כ בפנים יפות פר' ויקרא (ב' פי"ג) שהיו מולחין כל המנחה קודם קמיצה ומדייק לה מקרא וניחא גם כן כל הק' בדהרמב"ן דכ' דמליחה כשרה בזר דאז הוה קודם קמיצה ואם כן לא שייך מקמיצה והילך מצות כהונה, וגם כן אותה מליחה שפיר לא הי' בראשו של מזבח. ומה שמדייק על תי' ב' הא מ"מ וכי זר קרב לגבי מזבח נראה ליישב עפמש"כ בשטמ"ק מנחות (כ' אות א') וז"ל וכי תעלה על דעתך הנ"מ לכתחילה אבל בדיעבד אם לא מלח כהן אלא זר כשר. ואמר מורי דמשמע לי' דלא מלח כשר במתני' אפילו לכתחילה וכו' ותי' ב' כתבו שם וז"ל לכ"נ לר"י וכי תעלה על דעתך שהרי מליחה אחר קמיצה שאין מולחין אלא אחר קומץ ומקמיצה והילך מצות כהונה עכ"ל. ואם כן ממ"נ ניחא דאם יקשה לך הא מקמיצה והילך מצות כהונה ע"ז משני או דמיירי בכל המנחה או במנחות שאין נקמצות ואם תקשה וכי זר קרב לגבי מזבח ע"ז משנינן לך דדוקא על מתני' פריך דדוחק

לאומקי' בדיעבד משא"כ ההוא דהרמב"ם והטור והריטב"א שהארכנו לעיל שפיר קאי על דיעבד [ועי' לח"מ מה' איסוה"מ (פ"ה) ושעה"מ ה' יו"ט (פ"ג)] ור"ל דמליחה מחמת עצמיותה שפיר כשרה בזר רק דבר אחר מעכבו וכעי"ז כ' הרמב"ן חולין (ב'.) על קו' התוס' זבחים (לא:) ד"ה ובטמאים וחולין (ב'.) ד"ה כגון דהק' האיך טמא יכול לשחוט הא צריך סכין ארוכה קל"ה אמה עיי"ש ומוקים לה הרמב"ן כגון שעבר ונכנס דאז מותר לכתחילה עי' שבועות (י"ז:) לענין טמא שהיפך בצינורא] והא דלא מוקים בחולין (ב) וזבחים (ל"ב) דטמא אסור לכתחילה לשחוט מחמת דטמא אסור לכנוס מטעם דזה הוה דבר צדדי עכת"ד עיי"ש וברשב"א מגילה (כ') דכל היום מיקרי כשר למוספין אף דקודם תמיד ש"ש ואחר תמיד של בין הערביים אסור מ"מ מצד עצם מוסף שפיר ראוי כל היום ואכמ"ל. ומשא"כ מתני' דקאי על סדר עשיית המנחה שפיר הק' וכי זר קרב לגבי מזבח ופשוט. ובפרט לפ"ד דלעיל שהארכנו דהיו מולחין ב' פעמים בשעת לישה ובשעת הקטרה בפשטות ניחא דהא דכ' הר"מ (פי"א) מה' פסוהמ"ק דמליחת זר כשר ר"ל מליחה ראשונה כמ"ש הר"י קורקוס ז"ל שהבאתי לעיל. וכן יתיישב הקו' מהפיהמ"ש להר"מ מנחות (פ"ג) דכ' דלא מלח כהן אלא זר. ובעיקר דברי הר"י קורקוס דבאין נקמצין מותר בזר יש לדון עפ"ד הש"ס מנחות (י"ח:) דמבואר דבאין נקמצין אסור מיד פעולת זר ולהמסקנה גם כן י"ל עיי"ש וא"ל:

כ) והנה בעיקר הדבר שהארכנו לעיל דיש מצוה שתמלח הבשר, דהיינו מעשה המצוה ויש מצוה שלא תהי' הקרבן בלי מלח דאז מ"ע דמליחה לא מקיים ומ"מ על הלאו דלא תשבית אין עובר. וכעין זה עי' בתוס' קדושין (ל"ד.) ד"ה מעקה לענין מצות מעקה דכ' הש"ס דנשים חייבות מטעם דהוה מצות עשה שלא הזמן גרמא ותיפ"ל דהוה ג"כ ל"ת דלא תשים דמים בביתך עיי"ש ותי' דנפ"מ אם יעשה עכו"ם למעקה דאז על הלאו א"ע מ"מ העשה לא מקיים וכן לענין שילוח הקן עיי"ש ובמנחת חינוך מצוה (תקמ"ה) ובחולין (קמ"א) כגון שנטל ע"מ לשלחה דלאו ליכא. ולפ"ז יתיישב דברי רש"י זבחים (ק"ח.) ד"ה מלת דפירש מצוה לחזור ולמולקו כדכתיב לא תשבית מלח ברית עכ"ל וזה צ"ב מה בעי רש"י בזה ולמה לא נקט הפסוק על כל קרבנך תקריב מלח דמינה יליף לה מנחות (כ'.) דכל הקרבנות טעון מלח, הגם שלא תשבית נמי קאי על כל הקרבנות כמו שפסק הר"מ בה' איסורי המקדש (פ"ה הי"ב) דאם הקריב בלא מלח כלל לוקה אפילו בכל הקרבנות עיי"ש מ"מ יותר עדיף דלנקוט על כל קרבנך תקריב מלח כמו דנקט זה הלשון בכ"מ, אבל לפ"ד דלעיל ניחא דאם כבר מלחו אם כן כבר קיים מצות מליחה רק בכה"ג הוא להיפך דהעשה כבר קיים משא"כ הלאו דלא תשבית יעבור דהא בשעת

הקטרה אין כאן מלת [וכאן לא שייך לומר השב תשיבם אפילו מאה פעמים (ב"מ לא.) וכן שלח אפילו מאה פעמים (חולין קמ"א.) וכן (שם ס"ז.) לולי המיעוט וכסהו הרוח הי' חייב לכסות אפילו מאה פעמים ויש לחלק. ובפרט שאיצטריך וכל קרבן מנחתך למילי טובא כמ"ש השם"ס מנחות (כ'.) ושם (כ"א.) עיי"ש וא"ל] לכך ברש"י זבחים (ק"ח.) כיון דמיירי דכבר מלחו אם כן כבר נתקיים העשה. לכך נקט דחייב למלחו מחמת הלאו דלא תשבית דעדיין יעבור הלאו:

כא) וכן יתיישב דברי המרדכי חולין (סימן תש"כ) בענין אם צריכין מליחת פנים והביא ראי' מעולת עוף דלא הי' מליחה ודחה זה וכ' עוד וז"ל מיהו כל המצוה הצריכה לכתחילה בקדשים מעכב בחולין דבקדשים לא בעי' מליחה להוציא הדם רק למצוה דלא תשבית ע"כ וזה צ"ב דלמה נקט לא תשבית ולא נקט למצוה דעל כל קרבנך תקריב מלח כמו דשגור בכל מקום. ודוחק לומר דנקט רישא דקרא ור"ל סיפא דקרא אבל לפ"ד ניחא דהמרדכי קאי לענין מליחה מצד אחד דכשר וכן פסק הר"מ בה' איסורי המקדש (פ"ה הי"א) דמלח כל שהוא כשר וכ' הכ"מ דהמקור ממנחות (כ"א) דמקריב כל שהוא ר"ל מלח כל שהוא על אבר ובקרית ספר למבי"ט ז"ל כ' דמתמלח מרבה כ"ש וכן מפורש בראב"ד תו"כ רד"נ (פ' ט"ו) תקריב כל שהוא אפילו מעט מלח ע"ש [וק"א שם מפרש כרש"י מנחות כ"א,] ובכה"ג דלא מולחו כהוגן כבר הבאתי לעיל דמצות מלח קיים משא"כ מצות מליחה דאין מקיים העשה דמלח תמלח רק הלאו דלא תשבית שפיר מקיים ואם כן כיון דהמרדכי קאי על מליחת צד אחד שלא מלחו כמצוותו ע"ז שפיר כתב משום לאו דלא תשבית דהעשה אין שייך כאן וא"ל:

כב) הר"מ ה' איסוה"מ (פ"ה הי"ב) הקריב בלא מלח כלל לוקה שנאמר לא תשבית מלח ברית ואף על פי שלוקה הקרבן כשר והורצה חוץ המנחה שהמלח מעכב בקמיצה, וכ' הכ"מ דמקור לדברי הר"מ דקומצין בלי מלח מעכבין מטעם דכתיב לא תשבית גבי מנחה. והעיר בלחם משנה דאם כן למה לוקה בכל קרבנות אם הקריב בלי מלח הא לאו לא קאי אלא על המנחה ולמה לדין מלקות שווה מנחה לקרבנות משא"כ לדין עיכוב עיי"ש. ונראה ליישב דהנה כבר הבאתי חקירה באות ב' אם מלח הוה הקרבה בפ"ע רק דהקרבתה בזה האופן. או דהוה הכשר מצוה. והאריך הגריי"ע דאם הוה הכשר מצוה שפיר יותר מובן אם מעכב משא"כ אם הוה הקרבה בפ"ע למה מעכב ואם כן אפשר י"ל דהר"מ מדייק לישנא דקרא דכתיב וכל קרבן מנחתך במלח תמלח לא תשבית ברית מלח ברית אל' מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח. וחזינן מזה דגבי מנחה הדגיש הכתוב מלח תמלח מבואר דגבי מליחת המנחה רצה השי"ת שהמנחה יהי' נמלחת ולא בשביל

הטעם דהמלח יהי' קרב לבד. משא"כ גבי שאר קרבנות דיליף במנחות (כ.) מן ועל כל קרבנך תקריב מלח והלשון תקריב מלח מבואר דהקפדה הוה על הקרבת מלח דרצה השי"ת דהמלח יהי' נקרב לפניו כמו שהבאתי לעיל הטעמים דמצות מליחה לכך שפיר במנחה כיון דהוה גם כן מחמת עצם המנחה שיהי' נמלחה לכך שפיר מעכב משא"כ בשאר קרבנות דהקפדה היה מחמת הקרבת המלח לבד ע"ז לא שייך לומר דיעכב ומובן בזה מש"כ במהר"ם שיק מצוה (קי"ט) לתרץ דברי הרע"ב (פ"ג מ"ב) דמנחות שהבאתי לעיל דלא מלח מכל המנחה והערו הא חלק שיריים לא טעון מלח ותי' דר"ל לבונה דאין מעכב ולמה ישונה לבונה מקומץ כיון דלא הוה הקטרה נפסלה. והא ג"כ לבונה אם חסרה כולה לכ"ע פסול במנחות (י"א) אבל לפי"ד ניחא כיון דלבונה גם כן מרבינן במנחות (כ.) מעל קרבנך תקריב מלח לכך שפיר אין מעכב וא"ל [וזה הוה קצת בדרך אחר למה שהארכנו לעיל] ולפי"ד יצא לנו דין מחודש דהיכא דנפל המלח מהמנחה דאז כבר קיים העשה דמליחת הקרבנות רק דעדיין צריך לקיים שלא יעבור על בל תשבית מלח. שוב מותר זר למלחו ועפי"ד שהארכתי באות (י"ז) אפילו לר"ש במנחות (חי.) והרבה שיטות שהבאתי לעיל דזר פסול למלוח מ"מ בכה"ג מותר זר למלוח ויש לדון עפי"ז ליישב הקו' שהבאתי לעיל היאך יכול זר למלוח וא"ל יותר. [ובעיקר החקירה אם מלת הוה הכשר למנחה או לא עי' בקרבן אהרן תו"כ דיבורא דנדבה פרק (ט"ו מד"ה) וזבחים (ק"ח ע"א) ברש"י ד"ה מלח אי פריש מצוה לאהדורי מטעם לא תשבית מבואר דעשה כבר קיים וי"ל עיי"ש והגרי"ע לא העיר בזה]:

כג) נסתפקו אם בפסולין שדינם אם עלו לא ירדו זבחים (פ"ד.) דלא הוי הקטרה כהוגן אם צריך מלח להקרבה. ובמק"ד ח"א הביא ראי' ממל"מ ה' שבת (פי"א ה"ה) שכתב לתרץ למ"ל קרא תקריב אפילו בשבת (מנחות כ"א.) דצריך למלוח פשיטא מאי איסור יש בזה וכ' דנפ"מ לענין פסולין דאין בהם הפשט זבחים (פ"ה) והוה עיבוד בעור (במתני' שבת ע"ג) מפורש דאי"ל דאף בפסולין צריך מליחה עכ"ד. והספק זה בודאי לא נסתפקו אם הקטרת פסולין מיקרי הקטרה כשרה גמורה ע"ז בודאי לא שייך לומר דלא יצרוך מליחה רק הספק בכה"ג דאין אותה הקטרה פסולה מרצה כמ"ש רש"י (זבחים פ"ב.) ותוספתא דקרבנות (פ"ה) ועי' מנחות (כ"ה.) במתני' אם כן שוב לא הוה הקטרה שלימה לכך הספק אם בעי' מלח או לא. ואם כן שוב אין ראי' מעיקר דברי המשנה למלך דמשכחת לה בכה"ג דנפסל ע"ג ראשו של מזבח דאז אותה הקטרה מרצה כמו שחידש הגאון צבי דהיכא דנפסל ע"ג ראשו של מזבח דאז אותה הקטרה מרצה ואף על פי כן אין טעונה הפשט כמו שמבו' זבחים (פ"ה) ואם כן בכה"ג אותה הקטרה בודאי טעונה מלח ואם

כן אין ראי' לכל הפסולין. וכן יש עוד נפ"מ כה"ג דמרצה מ"מ הפשט לא טעון. אמנם לשון המל"מ מבואר כדבריו ועי' מל"מ ה' תו"מ (פ"א ה"ז):

כד) ויש להביא ראי' מזבחים (ק"ח.) בעי רבא המעלה ראש בן יונה שאין בו כזית ומלת משלימו לכזית וכו' דאי פירש מצוה לאסוקי ע"כ. ואם אמרי' דפסולין אין צריכין למולחן אם כן מה קאמר הש"ס דאי פריש מצוה לאסוקי הא כיון דיוצאת נפסלה ביוצא (מעילה ט.) וכ"מ ואם כן שוב אין צריך מליחה. מבואר מזה דאף בפסולין שעלו לא ירדו גם כן צריך מלח בשעת הקטרה לכך כיון דבזבחים (ק"ט.) מרבינן לכל פסולין שדינן אם עלו לא ירדו חייבין בחוץ ה"ה ראש בן יונה אף דנפסלה בחוץ כיון דמ"מ כמו שהוא עתה אלו היינו מעלין אותה ע"ג המזבח היתה צריכה מלח ואם כן מיקרי המלח חלק מהעוף לכך שפיר מחייבי בחוץ [ועי' בק"א תו"כ (פ' ט"ו מ' ד' ה')] ולא דמ' להא שכ' התוס' זבחים (ק"ח.) ד"ה שחיטת שפלפלו לר"י דס"ל דיצא דמה דתרד (זבחים פ"ד.) וכ"מ דלא משכחת לה זורק דיתחייב דהא תיכף ביציאתו נפסלה ביוצא ואם כן דינו דירדו ושוב לא נתחייב מחמת זריקת חוץ וכ' בא"ד וז"ל ועוד נראה דהא דמיפטר לר"י משום דאין הקודש מקבלו היינו כשאין הקודש מקבלו מחמת פסול אחר מלבד פסול זה שיצא לחוץ והעלהו ע"כ מבואר מזה דלענין חיוב חוץ לא חשבינן אותה יציאה, ואם כן בנ"ד לכך אמרי' אי פריש המלח מצוה לאסוקי דלא חשבינן אותה היציאה כלל אמנם כד דייקת שפיר תראה דפירוש דבריהם הוי דכיון דזה הוה דרך חיובא לא שייך לומר שיפטר עי"ז כעי' שכתב רש"י חולין (כ'.) דהא תיכף בתחילת שחיטתו ניקב הוושט וטריפה אין חוזר להכשירה וכ' דכן הוא דרך הכשירה וכ"כ תו' ב"ק (ע"ב וע"ו) והיראים לענין שחוטי חוץ ה"ה בנ"ד היכא דיוצא הדם לזרוק בחוץ דזה הוה דרך חיובה ל"ח אותה יציאה אבל לענין שאר דברים בודאי הוי יציאה ומיפסל עי"ז. אם כן ה"ה בנ"ד אם אמרינן דפסולין לא טעונין מלח למליחה ואם כן האיך אתה רוצה לחייבו על ראש בן יונה ומלח משלימו לכזית מטעם דמלח נצרך להקטרה ומיקרי חלק ממנה והוי כזית הא כיון דיוצאת נפסלה ואם כן אלו עלתה ע"ג הזבח כמו שהוא עתה גם כן אין טעון מלח ואם כן המלח לא נצרך כלל לזה האיך אתה יכול לחייבו בצירוף עם המלח מבואר מזה דפסולין שעלו לא ירדו ג"כ צריך מלח ודו"ק:

כה) ועי' חינוך מצוה (קי"ח וקי"ט) דכ' לענין מצות מליחה וז"ל ונוהגת בזמן הבית ובזכרי כהונה וכתב המנחת חנוך דרוצה למעט זרים דאין להם שייכות לזה הלאו כיון דאין עובר אלא על הקרבה אם כן זר דאין הקרבה שלו כלום שוב אין עובר עליו ואין זר הוה בגדר זה כמו לענין טומאה והביא דברי הר"מ ה' ביא"מ (פ"ט הי"ב) דכ' טמא

ששימש חייב משום זרות ולא כ' משום טומאה מטעם דטומאה לגבי זר לא שייך כלל ומסיק אבל כהן בע"מ אפשר חייב אם הקריב בלי מלח עיי"ש מבואר מד' דהא דממעט החינוך זר משום דלא שייך אצלו כלל ענין כהונה משא"כ בע"מ דלכל דבר יש לו דין כהונה חוץ מלענין הקרבה דחולק ואוכל בקדשים זבחים (צ"ת:) וכן לענין טומאה חייב כמ"ש התוס' יבמות (ל"ב:) ד"ה בעל מום דכהן בע"מ חייב משום טומאה עיי"ש וכדומה משא"כ זר עיי"ש [ועי' עירובין דף (ק"ה.) ותוספתא כלים (פרק א') לענין אומנים הנכנסין לפנים לתקן דמהדרין אחר לוים וישראלים טהורים עיין שם. דהתם לענין בית המקדש בטומאה. ואכ"מ] ואם אמרינן היכא דהקטרה פסולה לא שייך כלל החיוב במליחה וא"כ היכא דכהן בע"מ מקריב איך שייך בכלל לומר אצלו דין דמליחה ובפרט לדון אם יש אצלו איזה חיוב דלא תשבית מלח הא ההקטרה נפסלה ע"י הקטרתו ואם כן לא שייך כלל שצריך למלוח דהא עיקר חיוב מליחה הוי על הקטרה וא"כ בבע"מ כיון דהקטרה שלו נפסלת לא שייך לומר דיתחייב וכן לענין זר דפטור מה לו להאריך תיפ"ל דהקטרה נפסלה ושוב לא שייך בהקטרתו דין מליחה [ועי' מ"ש בסי' ג'] מבואר מזה דאף הקטרה פסולה ג"כ טעון מלח לכך בע"מ נתחייב דיש לו איזה הסתעפות בד"כ משא"כ זר [ועי' פסחים (ס"ג:) הלכך כהן המקטיר עובר הואיל ויש אצלו הלנת אימורים וכ' המנ"ח מ' (פט) דאפי' כהן, דאסור רק לכתחילה לעבוד שוב אינו עובר וי"ל לנ"ד ואכ"מ]:

כו) שוב ראיתי בתוספתא (פ"ו) דמנחות וז"ל בג' מקומות המלח נתונה בלשכת המלח וע"ג כבש ובראשו של מזבח מלח שלשכת המלח היו מולחין (אברין) [עורות] ובראשו של מזבח קרן דרומית מערבית הי' ומולחין שם פסול קדשי קדשים ואימורי קק"ל וכו' עיי"ש ובח"ד (הספרדי) נקיט מינה מיהו חדא דבפסולין גם כן שייך הדין דמליחה והוה בגדר על כל קרבנך תקריב מלח וזה הוה כמו שהארכנו דגם בפסולין צריכין מליחה. ולפי"ד לא צריכין כלל להגה"ה רק גרסינן שפיר פסולי ק"ק ור"ל וכ"ש כשרין ובבא זו דהתוספתא מיירי בפסולין לבד לכך שפיר קבעו מקום מיוחד ע"ג ראשו של מזבח ובצד קרן דרומית מזרחית ולפי"ז נסתלק ק' החס"ד (הספרדי) שם דבהתוס' יש שינוים מש"ס דילן מנחות (כ"א ע"ב) לענין קביעות מקום במזבח גופי' וגם בש"ס דילן גרסינן דהיו מולחין אימורים ואברים ע"ג כבש אבל לפי"ד ניחא דהתוספתא קאי על פסולין והש"ס דילן קאי אכשרין ועוד דבר זה צ"ב עיי"ש:

כז) וכן יש לדון לחלק בין פסולי ק"ק לקק"ל דיש לומר עוד טעם דצריך מלח דכיון דאח"כ משלה בהן אור ומפקיע פסולו בזבחים (מ"ג) וכ"מ ויהי' אח"כ הקטרה כשרה לכך מחייבינן אותו מלח מיד בהקטרתו אם כן זה דוקא בק"ק דאף לאחר שימשול בה

אור הוה גם כן הקטרה משא"כ בקק"ל דלאחר שהעלו נעשית מצוותן במעילה (י' ע"א) עי' ברש"י ותוס' שם אם כן ממנ"פ על תחילת הקטרה הוה עדיין פסולה ולא צריכה מלח ועל אח"כ לא הוה כלל שם הקטרה וגם כן אין צריכה מלח. ולפי"ז מדוקדק יותר לשון התוספתא (פ"ו) דמנחות הנ"ל דנקט פסולי ק"ק משא"כ קק"ל דנפסלו לא צריכין מלח. וכן הראיות שהבאתי לעיל ג"כ מיירי בק"ק וכן הראי' ממל"מ ג"כ יש לאוקמי בק"ק. אמנם ראיתי בשפתי צדיק פר' וירא הק' למה לא לקח אברהם אבינו ג"כ מלח. ורוצה לתרץ מחמת דכבר מונח ע"ג מזבח ולא שייך שימלח רק אם מעלהו להקטירו עיי"ש [ועי' לשון הר"מ בה' איסוה"מ (פ"ה הי"א) מצ"ע למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח ע"כ ור"ל קודם שנתנו ע"ג מערכה דהא הוא עצמו כתב שם (ה' י"ג) דע"ג כבש ובראשו של מזבח היו מולחין, מבואר קצת הא אם כבר נתנו ע"ג אש אין כאן המצוה דעיקר הקפדה הוה על העלתו בלי מלח ולא על שנקטר בלי מלת וכעי' שהאריכו לענין חולין ממילא הוה במנחות (מח.) וכ"מ אם הקפדה על הכנסה או על שנמצא חולין בעזרה ואכ"מ עיי"ש וי"ל] ואם כן נדחה דברנו דאם בשעת הקטרתו פטור ממלח שוב אח"כ גם כן א"צ מלח. אם לא דנאמר דבק"ק כיון דאח"כ יהי' הקטרה גמורה עי"ז גם מקודם מיקרי הקטרה לענין חיוב מלח משא"כ בקק"ל וי"ל וא"ל:

כח) ובעיקר הקושיא למה לא לקח אברהם אבינו מלח יש ליישב דבבמה לא הי' צריך מלח ויהי תליא במחלוקת ר"י ור"ש במנחות (כ'.) ברית מלח עולם הוא שתהא ברית אמורה במלח דבר"י רש"א נאמר כאן ברית מלח עולם הוא ונאמר להלן ברית כהונת עולם. כשם שא"א לקרבנות בלי כהונה כך א"א לקרבנות בלי מלח. וכ רש"י דמשמעות דורשין א"ב אבל לפי"ד יש לומר דנפ"מ לענין במה דאם הטעם משום ברית מלח ואם כן אפשר ה"ה בבמה צריך מלח. משא"כ להטעם דמקשינן לכהונה ואם כן בבמה דלא היה צריך כהונה בזבחים (קי"ב) גם כן לא הי' צריך מלח. ולאחז"ר ראיתי במשך חכמה פר' ויקרא שכ"כ] ואם כן לנ"ד למ"ד דבבמה לא הי' צריך מלח אם כן שפיר לא הי' צריך ליקח מלח. וכן מבואר מזבחים קט"ז) דבבמת עכו"ם בזמן הזה לא צריך מלח דרבא לא צווה שיביאו גם מלח עיי"ש:

אמנם יש לעיין מדברי המדרש פר' (וירא) דאברהם הי' צריך להיות כהן והפרקי דר"א פרק (לא) כ' יותר דהי' צריך להיות כה"ג וכ"כ בפסיקתא הידוע. ואם כן שוב נסתר תי' דלכ"ע נצרך מלח כשם שא"א לקרבנות בלי כהונה כך א"א בלי מלח. [ועי' מדרש ויושע בתחילתו וירושלמי מגילה (פ"א הי"א) דעשו הי' גם כן כה"ג ועי' בפ' הרד"ל על הפרדר"א שם ובלא דברנו גם כן תקשה להשיטות דסוברים דהי' במה אם כן למה שאל

א"א וכי זר מקריב והשיב לו הקב"ה דאתה כהן מד"ר (פר' וירא) הא בבמה לא צריך כהן. ונראה לענ"ד דלא ר"ל דנעשה ממש כהן כמו בביה"ק רק נראה לפרש עפי"ד מה שהאריך הגרי"ע דהא דזר מותר בבמה מבואר במכילתא בתחילתה ועוד בכמה דוכתא דמתחילה היו לכל ישראלים דין כהונה וכיון שנבחר אהרן ניטלה הכהונה מהם וניתנה לאהרן עיי"ש הרי דהי' ענין כהונה גם בישראלים עכת"ד. וזה הוא החילוק בין ישראלים בבמה ובין נח בבמתו ואם כן כיון דהעקידה הי' במקום המורי' דהי' לו דין מקדש מעט כמש"כ הפנ"י פר' (וירא) ואם כן שפיר שאל אברהם וכי זר מקריב ר"ל דזר אסור להקריב במקדש והקב"ה השיב לו שאתה כהן ואותה לא ר"ל כהונה של אהרן דהא לא הי עדיין מעשה עגל דנבדל אהרן עי"ז רק ר"ל סתם כהונה כמו שהיו כל ישראלים בבמותיהן ואם כן שוב דברנו עולין כהוגן דשפיר לא איצטריך מלח דמלח איתקיש לכהונה של אהרן. ואם כן דבבמה דלא הי' כהונה של אהרן שוב אין צריך מלח. וגם כן ניחא מה שהערו מבגדי כהונה דלא הי' לאברהם אבינו בגדי כהונה הא הוה כהן אבל לפי"ד ניחא דאף דהי' כהן מ"מ כהונה כזו לא צריך בגד"כ עי' בזבחים (קיב) דכהונה דבמה לא הי' צריך בגד"כ כעי' שכ' התוס' קידושין (לו:) ד"ה הקבלות לענין נשים וכן בשאר קרבנות שהקריב אברהם לא שאל שאין כהן משום דבמת ב"נ א"צ כהן והא דהי' צריך כהונה גדולה כבר האריכו ובצפנת פענח שו"ת ח"א ר"ל ליישב כדי שלא יהי' אונן וכבר קדמו ברד"ל פרדר"א (פרק י') והעיר ע"ז מזבחים (טז) דמסתפק להש"ס דאנינות לא נהגה בבמה ומכ"מ. ופלא על הגאון הצ"פ שלא העיר מזה) וכהן זה לא הי' לו יותר דינים מישראל בבמתו בשעת היתר הבמות ועפי"ז יתיישב הרבה דברים וא"ל:

כט) הפיהמ"ש להר"מ (פ"א מ"א) דכריתות כ' סדר לענין דפיטום הקטורת אם טעונה מלח וז"ל ואמרו רז"ל י"א סימנים נאמרו למשה מסיני ר"ל לומר שאלו הי"א סימנים יש להם משקל נאמרו מסיני וכן מוסיפין על אלו הי"א סימנים הנשקלים מלח סדומית וכיפת הירדן ומעלה עשן מכל אחד כל שהוא ואין חוששין למשקל וכו' וכל אלו מעבדין אותם דרך שחיקה ונותנין גם כן בהן כיפת הירדן ומלח סדומית ומעלה עשן מכל אחד חלק בלא צמצום ומשקל וכו' עכ"ל וזה פלא מש"ס דילן כריתות (ו.) דגרסינן מלח סדומית רבע הקב כמו שהק' בס' אביר יעקב (הספרדי) בשם מהור"ר יר"ח סברי ז"ל והניח בצ"ע, וכן יש לתמוה עליו מירושלמי יומא (פ"ד) ה"ה דגם כן גרסינן מלח סדומית רובע הקב וזה היפך מפיהמ"ש דכ' דמלח הי בלי משקל כלל:

לכאורה רציתי לתרץ דברי הפיהמ"ש להר"מ ז"ל דאזיל בשיטת התו"י כריתות (ו' ע"א) ד"ה מלח סדומית רובע מפרש ר' משה כהן כלומר דאם אין לו יין קפריסין מביא במקומו

חמר חיוורין ומלח סדומית לשרות בהן את הצפורן אבל לא שיערב מלח, דקטורת לא בעי מלח ואפילו למ"ד דבעי' מלח היינו דוקא בשעת הקטרה דומי' דכל העולין הטעונין מלח עכ"ל. וכ"כ בפסקי התוס' שם (אות ג') מפרש מהתוס' דס"ל דמלח סדומית לא באה מחמת עצמו רק דוקא חילוף במקום שאין לו יין קפריסין כמו חמר חיוורין. ואם כן בודאי דהא דהיו נותנין מלח סדומית לא הי' תמיד רק במקום דאירע דנחסר יין קפריסין, וממילא ניחא דברי הר"מ דהא דכ' הר"מ דהיו נותנין מלח בקטורת בלי משקל ע"כ לא ר"ל דלשרות בו את הצפורן באה, כמו שכ' וכל אלו מערבין אותו דרך שחיקה ונותנין בהם ג"כ כיפת הירדן ומלח סדומית ומעלה עשן, מפורש דהיו נותנין ממש בהקטורת כמו כל הסמנים. ואם כן יש לומר דהטעם הוה דס"ל דמולחין ג"כ קטורת כמש"כ הלחם משנה ה' איסוה"מ (פ"ה הי"א) וס"ל כהתו"י בחדא דרובע הקב נותנין בחילוף יין קפריסין ופליג עלי' בחדא דאלו התו"י ס"ל דלא היו מולחין בשעת הפיטום רק בשעת הקטרה משא"כ הר"מ לא ס"ל כן רק אדרבה דאם מולחין קטורת יותר עדיפא דמולחין בשעת פטומה דאז מועלת יותר [ובפרט לפי"ד דלעיל אות ב' שהארכנו דגבי מליחה הי' גם כן מפאת שפועלת בעצם הקרבן אם כן בודאי יותר עדיף ליתן מלח בשעת פיטומה דפועלת יותר בעצמיות הקטורת לכך שפיר כ' בפיהמ"ש דהיו נותנין בלי משקל ר"ל דזה הוה מחמת דין דמלת וע"ז לא נתנה התורה שיעור מצומצם ומשקל עי' מנחות (כא.) וי"ל] משא"כ הברייתא דכריתות (ו') וירושלמי (פ"ד ה"ה) דיומא דקאי בכה"ג דאין לו יין קפריסין דמלח באה חליפין לה שפיר צריך רובע הקב כדי שיהי' עזה לשרות בה הצפורן:

אמנם שוב נזכרתי בדבר' הר"מ ה' כלה"מ (פ"ב ה"ג) דחישב הי"א סימנים ושותקין הכל הדק ומוסיפין לה רובע הקב מלת סדומית וכפת הירדן ומעלה עשן כל שהוא עכ"ל. מפורש דאי"ל דהיו נותנין מלח בקטורת גופי' והוה בסדר הסימנים, ולא לשרות בהן את הצפורן ואפ"ה כתב דהיו נותנין בהם רובע הקב. וזה הוה סתירת דברנו, וק' דלעיל על הפיהמ"ש כריתות (פ"א) כפולה ומכופלת דלא די דסותר דברי הש"ס כריתות וירושלמי יומא רק דסותר אפילו בנינו שבנה בידו החזקה דצריך רובע הקב ואלו בפיהמ"ש כריתות כ' דלא הי' למלת כלל משקל [ועי' בטור או"ח סי' (קל"ג) וש"ע או"ח סי' (קל"ב) דג"כ גרסי' רובע):

ל) ונראה לענ"ד ליישב דמש"ה דקדק הר"מ ז"ל לשונו הזהב בפיהמ"ש דכ' דכל אלו הי"א סימנים שיש להם משקל נאמרו למשה מסיני וכן מוסיפין על אלו הי"א סימנים הנשקלים מלח סדומית וכיפת הירדן ומעלה עשן מכל אחד כל שהוא ואין חוששין למשקל. ור"ל דאלו הי"א סימנים נאמרו למשה מסיני משקלם [וזה כדברי הבאר שבע

כריתות (ו') היפך היד מלאכי סי' רכ"ז] משא"כ כיפת הירדן ומעלה עשן וכן מלח סדומית דנותנין בהם אין להם שיעור ר"ל דמלח סדומית דילפינן אם מהקרא דממולח דהפירוש הוה דנותנין מלח כמש"כ הרמב"ן שמות (ל' פ' לה) וכ"כ הרבינו בחיי (שם) ממולח היו נותנין בקטורת מלח והוא שאמרו רז"ל מלח סדומית רובע וכו' ע"כ וכ"כ במשנה למלך (פ"ב) מכלה"מ ה"ג דבשעת פיטום לכ"ע נותנין מלח [להיפך מדברי התרגום ורש"י ורלב"ג שם וסמ"ג עשין (קס"ז) ממולח מעורב עיי"ש ועי' ברמב"ן וברב"ח שם]. ואם כן כיון דהלכה על המשקל נאמרה רק האלו הי"א סממנים לכך אפילו המשקל מעכב כמש"כ בסמ"ג לאווין (שם) דמטו משמי' דירושלמי יומא (פ"ד ה"ה) חסר מכל סמן וסמן או שלא נתן לתוכה מעלה עשן חייב מיתה עיי"ש וכ"כ הכלבו סי (לח) וז"ל חסר מכל סמן וסמן מאותן י"א סימנים שאמרו למעלה שלא נתן כמשקלו המפורשת חייב מיתה עכ"ל. משא"כ מלח דילפינן לה מהקרא דממולח ואם כן מצד עצם דינם לית להו שיעור כלל רק דהמפטמין הוסיפו ונתנו רובע הקב כדי שיפעול בה המלח. אבל מצד עצם המלח לית לי' שיעור. לכך דהר"מ בפיהמ"ש דקאי על הלכה וקרא כתב דנותנין בה כל שהוא ר"ל מצד הלימוד על עצם מלח די בכל שהוא. משא"כ בש"ס דילן כריתות (ו) וירושלמי (פ"ד) דיומא דקאי על סדר המפטמין ומנהגן שפיר כתב דהיו נותנין בה רובע הקב:

וכן אם הלמוד דנותנין בקטורת מלח היה מטעם דעל כל קרבנך תקריב מלח כמש"כ בשטמ"ק כריתות (ו' ע"א אות כ"ה) מלח סדומית על כל קרבנך מקריב מלת סדומית תוס' עכ"ל וכ"כ להדי' בכלבו סי' (לה) וז"ל מלח סדומית היא מלח גסה ונותנין אותה בקטורת משום על כל קרבנך תקריב מלח ע"כ עיי"ש וכן מבואר דכך ס"ל במחזור ויטרי (סי' ע"ז) ע"ש ולהיפך מדברי התוי"ט כריתות (ו') וכ"כ הלח"מ (בפ"ה הי"א) מה' איסוה"מ דהר"מ פסק דקטורת טעונה מלח ואף על פי כן שם (בהל' י"ג) לא מנה ג"כ דהיו מולחין את הקטורת בראשו של מזבח כמו שמנה הש"ס מנחות (כ"א) עיי"ש וכן מבואר דשיטת הר"מ הוא דמצות מליחה נתקיים במליחתו בשעת פיטומו כמש"כ החס"ד (הספרדי) (פ"ו) על דתוספתא מנחות ומנחת חנוך מצוה (קיח) ואם כן אם בשביל זה אין לו שיעור כלל כמו שפסק הר"מ בה' איסוה"מ (פ"ה הי"א) דמלח כל שהוא כשר וכמו שהק' בכלבו סי' (לח) ואין בידי למה רובע עכ"ל וכן הקשה במחזור ויטרי (עז) מלח סדומית גסה ואין בידי למה רובע עכ"ל מבואר דס"ל כשיטת הכלבו דהא נותנין מלח הוא מטעם על כל קרבנך תקריב מלח ואם כן ע"ז לא שייך דין שיעור כלל ומשא"כ אם אמרינן דנותנין מלח מטעם מולח אין קשה כלל כמו שכתב הכלבו הוא עצמו שם דכל דבר דהי'

יותר חריף הי' משקלו מיעוט ואם כן ה"ה במלח דצריך רובע כדי שיפעול בהמלח] לכך שפיר כ' בפיהמ"ש דדי במשהו מחמת עצם המלח משא"כ בסדר המפטמין הי' נותנין רובע. מטעם כדי שיפעול גם כן בהקטורת לפי"ד דלעיל באות ב' דהוי מולחין המלח בשביל עצם מצות מליחה וגם בשביל שיפעול ג"כ בהנקרבין א"כ ה"ה בנ"ד נתנו שיעור רובע הקב כזו שיפעול בהנקרבין וממילא מיושב גם כן ק' המחזור ויטרי והכלבו למה רובע הקב הנ"ל) לכך שפיר בכריתות (ו) תנו דהיו נותנין רובע הקב. ויותר נראה הא דהיו נותנין רובע לא הוה בדיקדוק ומשקל מצומצם רק לערך רובע הקב היו נותנין לכך בפיהמ"ש להר"מ כריתות (פ"א מ"א) דשנה סדר עשייתו גם כן מסוים בזה"ל וכל אלו מערבין אותו דרך שתיקה ונותנין גם כן בהם כיפת הירדן ומלת סדומית ומעלה עשן מכל אחד ואחד תלת בלא צמצום ומשקל ע"כ ור"ל דלא היו מדקדקים בהם כ"כ במשקל. ולגבי הי"א סימנים דמעכבא בהו המשקל כמו שהבאתי לעיל שפיר מיקרי זה אין לו שיעור, לכך נקטי לי' בזה הלישנא משא"כ בסדר הקטורת דכריתות (ו) וירושלמי יומא (פי"ד) דכ' בהנהגת הפיטום שפיר כ' דהיו נתנו בהם רובע הקב כדי שיפעול בהקטורת והוה מעלה בעלמא וא"ל:

לא) ולפי"ז יתיישב שפיר ג"כ דברי הר"מ דבה' כלה"מ (פ"ב ה"ב) כ' וז"ל אחד עשר סמנים נאמרו לו למשה מסיני והם שעושין אותה במשקל מכוון ומוסיפין עמהן בלי משקל מלח סדומית וכפת הירדן ועשב אחר שמעלה עשן ע"כ ושם (הי"ג) כתב ומוסיפין רובע הקב ע"כ וזה סותר מני' ובי' מש"כ (בה"ב) שאין למלח סדומית משקל ומש"כ בכס"מ דהא דכ' הר"מ דאין לה משקל ר"ל דאין לה שיעור משקל רק שיעור מידה. ולענ"ד מה לי אם השיעור הוה ע"י משקל או ע"י מידה או לוג ועשרון והי' לו לפרש דלמלח סדומית יש שיעור מידה. ועוד הא בפיהמ"ש כריתות (פ"א מ"א) כ' הר"מ בפירוש דדי בכל שהוא. אבל לפי"ד ניחא (דבה"ב) דקאי על הלכה למשה מסיני ועצם דין דסימנים שפיר כ' דלמלח אין לו משקל ור"ל אין לה משקל ממש ולא שום מידה כלל וכלל כמו שהארכנו והא דכ' שם (ה"ג) דנותנין לה רובע זה הוה מחמת מנהגה דהמפטמין וא"ל:

לב) ודע דבקרית ספר להמבי"ט ז"ל בה' כלה"מ וז"ל יין קפריסין ובורית כרשינה ומלח סדומית וכפת הירדן לא הוו דאורייתא. ולא הוה אלא מכשירי הקטורת ע"כ מפורש מדבריו דס"ל הא דכ' הר"מ שם (ה"ב וה"ג) דמוסיפין לה רובע הקב מלח סדומית וכפת הירדן וכן שם (ה"ה) דשורין ביין קפריסין לא הוה מן התורה. ולפי"ז מובן בפשטות דודאי אין מעכב לא המלח ולא הכיפת הירדן ויין קפריסין. ועי' בטור או"ח סי' (רלג) דגם כן כתב דכל אלו הוה רק מחמת הידור מצוה ובהעדרן אפילו איסורא ליכא [רק

דהטור הוסיף דאפילו מעלה עשן אין מעכב וכבר צוחו עליו מיומא (כג) דמפורש להיפך כמש"כ המג"א או"ח סי' (רל"ב) אמנם הקרי"ס שהבאתי לא מנה מעלה עשן וכ' שם להדי' דמעלה עשן מעכב עיי"ש] ויש להעיר מירושלמי יומא (פ"ד ה"ה) דגרסינן לא נתן לתוכה מלח או [שלא] נתן לתוכה מעלה עשן נתחייב מיתה אר"ז ועובר משום הכנסת יתירה וידוע דברי החינוך מ' (ק"י) דעל עשיי' לבד חייב כרת אם חסר מסמני' עיי"ש וזה ד"ק ועי' יומא (נג.) והאריך בזה באביר יעקב כריתות לו') ואכ"מ] מפורש דמלח מעכב בהקטורת ועי"ז נפסלה כל הקטורת ונתחייב מיתה וזה הוא היפוך מדברי הטור [ועליו הוה תיובתא מתרווי' דהא הטור כתב דאף מעלה עשן הוה הידור מצוה לבד] ומדברי הקרית ספר דכ' דלא הוה דאורייתא ולפי"ז בודאי דאין מעכב ומהירושלמי מפורש להדי' דמעכב:

לג) ועוד יש להעיר מהירושלמי יומא (פ"ד) הלז על הכלבו סימן (לח) דכ' וז"ל או שלא נתן לתוכה מעלה עשן אף על פי שאינו מעיקר סמני הקטורת אלא להעלות עשן בלבד [וכן אם חיסר] אחד מכל סימני' אפילו יין ואפילו בורית כרשינא חייב מיתה ע"כ ואלו מלח שיירי' מבואר דס"ל דמלת אין מעכב וזה הוא היפך מדברי הירושלמי יומא דמפורש דמלח מעכב ודברי הכלבו הוא להיפך מדברי הטור והקי"ס (ה' כלה"מ) דאי"ל דאין מעכב כמו שהבאתי לעיל] ובלא דברנו צריכין להבין דברי הכלבו דכ' יין קפריסין ובורית כרשינה מעכב ומלח אין מעכב ולמה ישונה דין מלח משאר דברים. [וחבר לדברי הכלבו מצאתי מרדב"ז ח"ד סי' (אלף ק"י) וז"ל עוד נ"ל לומר שהשמענו שהמפטם במשקל ממש להריח בה חייב כרת אף על פי ששרה במי רגלים, שהרי מי רגלים יפין לה רק שאין מכניסין אותם למקדש מפני הכבוד וכן משמע לי' מדברי הרמב"ם ז"ל שאם כוון המשקולות חייב אף שלא כוון השרי' עכ"ל ור"ל דברי הר"מ (פ"ב ה"ט) מכלה"מ העושה קטורת וכו' לפי המשקלות אלו כו' חייב וכבר הבאתי לעיל ד' הכלבו וסמ"ג סי' (שב) שאי"ל כן וכן מבואר מדברי החינוך (מצוה ק"י) עיי"ש מפורש מדבריו דס"ל אילו לא שרה כלל, או מי רגלים לא היו יפין לה בודאי פטור דשרי' מעכב מפורש כדברי הכלבו דשרי' מעכב והטעם אפשר לומר דצורך פנים כפנים דמי יומא (ס.) וגם לפ"ד יש לדון על מה שהביא הטור ב"י (סי' רע"ג) ראי' דיין קפריסין אין מעכב דלולי דאין מכניסין מי רגלים היו שורין בהן הצפורן מפורש דאין מעכב עכ"ד. אבל לפ"ד רדב"ז מבואר דמעכב אם לא שרה כלל ואעפ"כ אם שרה במי רגלים פיטומו כהוגן, מבואר מזה דהא דהיו שורין ביין קפריסין זה לא הוה מחמת יחוס דיין כמו כל הסמנים רק כדי שיתחזק

הצפורן ואם כן מה לי יין קפריסין ומ"ל מי רגלים אבל היכא דלא שרה כלל את הצפורן שפיר מעכב ואכ"מ]:

לד) ונראה ליישב דהנה יש להעיר על הירושלמי יומא (פ"ד) דהנה הק"ע כתב שם ב' פעמים על לא נתן לתוכה מלח דמדאורייתא בעי קטורת מלח דכ' על כל קרבנך תקריב מלח א"נ מדכתיב ממולח טהור קודש וכיון שלא נתן בה מלח פסלה עיי"ש [וכן גרס המ"פ לא נתן לתוכה מלח) ובשלמא להטעם דממולח לכך איצטריך מלח שפיר גם כן מעכב כמו כל הסמנים משא"כ להטעם דמכל קרבנך תקריב מלח לכך איצטריך מלח גם כן בקטורת וזה הוי כרבנן במנחות (כ"א.) מ"מ לא לעכבא כמו דתניני' במתני' מנחות (ח"י.) לא מלח כשר וכן בזבחים (ס"ד:) וכן פסק הר"מ בה' איסוה"מ (פ"ה הי"א) דמליחה לא מעכבא חוץ מקומץ, רק יש ליישב להתי' שהבאתי לעיל באות א' דלכך בקומץ מעכב משום דבאמת לא מיקרי הקטרה בשום מקום לכך באימורים הקרבן כשר דלא גרע מנאבדו בפסחים (נ"ט:) משא"כ נאבד הקומץ דפסול (מנחות כז) וכ"מ לכך היכא דלא מלחו דלא הוה עלה שם הקטרה ממילא נפסל המנחה ואם כן ה"ה לענין מליחת הקטורת דאם מיקרי דלא הוה הקטרה שוב מעכב לכך שפיר כתב הירושלמי דהמלח מעכב, ולפי"ז ממילא ניחא ק' הא דכ' הקרי"ס והב"י דמלח אין מעכב ר"ל מלח מחמת פיטום אין מעכב אבל דא ודאי שאח"כ צריך ליתן מלח מדאורייתא להר"מ דפסק כרבנן דקטורת טעון מלח בה' אסוה"מ (פ"ה) כמש"כ הלח"מ אבל הירושלמי קאי דלא נתן לתוכה אף אח"כ מלח זה שפיר מעכב:

לה) אמנם לפי"ד טעמו של הכסף משנה דלכך ס"ל להר"מ דמלח בקמיצה מעכב משום דכתיב לא תשבית מלח גבי מנחה עיי"ש וכ"כ בחינוך מ' (קי"ט) ואם כן כיון דהא דמלח צריך בקטורת ילפינן לה מעל כל קרבנך תקריב מלח עי' מנחות (כ' וכ"א) ואם כן שוב תקשה למה מעכבא מלח. ואפשר מש"ה נתחכם הכלבו שם סי' (לח) ולא מנה גם כן דמלח מעכב בקטורת כמו שכ' דיין קפריסין ובורית כרשינה מעכב. מטעם דלשיטתו אזיל שם באותו סי' (לח) דכתב דלכך טעונה מלח בקטורת מטעם דעל כל קרבנך תקריב מלח. ואם כן שפיר אין מעכב, דזה לא הוה מחמת עצם הקטורת כמו שריית הצפורן דמעכב דצורך פנים כפנים דמי. ביומא (ס) משא"כ מלח דזה הוה מחמת מצ"ע דעל כל קרבנך. ואם כן כמו מליחה בשאר הנקרבין אין מעכב ה"ה בקטורת אין מעכב ונכון. אמנם מ"מ תקשה לו יהי' משום איזה טעם שהיא הא מ"מ מפורש להדי' בירושלמי יומא (פ"ד) דמלח בקטורת מעכב, ואפשר דמש"ה הי' הגירסא לפני הכלבו משונה מגירסא דילן דכן גרס הסמ"ג (שג) ת"ל דהא דתניא בירושלמי דיומא ומביאה בפיטום הקטורת

חסר מכל סמן וסמן או שלא נתן לתוכה מעלה עשן כל שהוא או שחסר אחת מכל סממני' חייב מיתה ואר"ז ועובר משום הכנסה יתירה וכו' עכ"ל וזה ממש הוא גירסא דילן בירושלמי רק במקום דגירסתנו הוה שלא נתן לתוכה מלח גורס הסמ"ג חסר מכל סמן וסמן משקלו] וכן הביאו בכלבו שם סי' (לח) חסר מכל סמן וסמן וכו' חב מיתה וע"כ דמקורו הוא הירושלמי יומא כפי' גירסת הסמ"ג ואם כן הכלבו לשיטתו שפיר לא מנה דמלח מעכב וא"ל:

ואגב אזכיר מה שראיתי בפענח רזא לא' מבעלי התוס' פר' (תשא) על הפ' קח לך סמים וגו' וז"ל ואם נתן בה דבש פסלה וא"ת תיפ"ל משום רבוי סממנים וי"ל דברבוי סממנים אין בו מיתה. דהא דמרבה במעלה עשן חייב היינו משום דאינו צורך גבוה דאין צריך רק כ"ש עכ"ל. הא דכ' דברבוי סממנים אין בו חיוב מיתה והבאר שבע כריתות (ו) כתב דה"ה ריבוי סמנים גם כן חייב מיתה ואביר יעקב הספרדי האריך בזה והביא דבעל עמודי שמים גם כן אי"ל דברבוי חייב מיתה ולא ראה הפענח רזא דכ' להיפך אם לא דנימא דר"ל ברבוי דבש לבד אח"מ מטעם דמ"מ הוי תועלת לקטורת כמו שמסיק ע"ש משא"כ שאר רבוי סימנים שפיר ח"מ. וכן מבואר מדבריו אבל בדבש חייב מיתה ועיין שפ"א כריתות (ו') דדייק מלשון אם נתן בה דבש פסלה דרק פסלה אבל חיוב מיתה ליכא ולא הביא הפע"ר דכתב להיפך. והא דמסיים הפענח רזא דמרבה במעלה עשן חייב מיתה זה דבר חדש עי' ב"ב (ק"נ) ותוס' שבת (ס"ג:) ד"ה אריג ותוס' מנחות (ל"ט.) ד"ה שירי לענין דין כל שהוא ויש לדון הרבה בדבריו ואכמ"ל:

לו) וראה זה חדש בדברי הראב"ד בתו"כ (פי"ד) וז"ל ואי קשיא לי דקתני יצא קטורת והא כתיב בהדיא ממולח טהור קודש ומלח סדומית רובע ואיכא למימר דבשעת הקטרה קאמר ורבנן ר"ל דאפילו בשעת הקטרה טעון מלח דכתיב על כל קרבנך תקריב מלח עכ"ל מפורש דס"ל דב' פעמים היו מולחין אחד משום ממולח והשנית משום על כל קרבנך תקריב מלח להיפך מדברי התו"י כריתות (ו') ופסקי התוס' שם עיי"ש ומהשטמ"ק והכלבו (סי' ל"ח) דכ' דהיו מולחין רק פעם אחד מטעם על קרבנך וזה הוה רק אליבא דרבנן דס"ל דקטורת טעון מלח (מנחות כ"א.). וכ"כ הק"א בתו"כ (פי"ד) וז"ל יצא הקטורת מלח סדומית רובע הקב האיי בשעת פיטום ומאי דקאמר הכא שאינו טעון מלח הוא בשעת הקטרה דרבנן ס"ל אף בשעת הקטרה בענין מלת עכ"ל ועפ"ד יש לדקדק דכן הוא שיטת הר"מ דבה' כלה"מ (פ"ב ה"ג) מבואר דהיו נותנין מלח בהקטורת גופי' ולא לשרות בו את הצפורן אתו כשיטת התו"י (כריתות ו'.) ופסקי התוס' שם (אות ג') ע"ש רק דנותנין במלח גופי' כמ"ש המשנה למלך שם דבשעת פיטומו לכו"ע נותנין

מלח עיי"ש ולפ"ד הלחם משנה ה' איסורי המקדש (פ"ה הי"א) פסק כרבנן דאף הקטורת טעונה מלח אף בשעת הקטרה עיי"ש מבואר מזה דאף להרמב"ם גם כן נותנין ב פעמים מלח [והב"ש כריתות (ו') לא ראה כל זה וכן המל"מ לא ראה כל זה] וזה צ"ב למה מולחין עוד הפעם האם הא דמולחין בראשו של מזבח מנחות (כא:) ותוספתא (פ"ו) דמנחות מעכב ועי' מש"כ המנ"ח מ' (קיט) דאם מלח מתחילתו יצא עיי"ש ובח"ד הספרדי על תוספת מנחות (פ"ו) וא"כ למה מולחין עוד הפעם:

ונראה להסביר דבריהם עפי"ד מה שהארכנו לעיל באות י"ז דמצות מליחה יש מעשה המליחה ושלא יקרב בלי מלח מטעם לאו דלא תשבית ונפ"מ לענין זר דאם מלחו דאז הלאו לא יעבור אבל העשה אין מקיים ע"ש וא"כ כיון דהמפטמים היו ישראלים עי' ביומא (ל"ח) דבית אבטינס וגם האומנים דאלכסנדרי' של מצרים היו מפטמין ואם כן אם היו נותנין מלח בשעת פיטומה לא יקיים העשה דמלח תמלח רק הלאו דלא תשבית לכך איצטריכו עוד הפעם למולחו מחמת העשה דעל כל קרבנך תקריב מלח. וזה ביאור נכון על הראב"ד וק"א והר"מ שהיו מולחין ב' פעמים:

אמנם לפי"ד יש להבין על מה שלא מנה הר"מ בה' איסוה"מ (פ"ה הי"אג) ג"כ דמולתין הקטורת בראשו של מזבח עי' בלח"מ וכס"מ שם, וכ' ליישב זה החס"ד בתוספתא (פ"ו) דמנחות דס"ל להר"מ דהי' די במליחה בשעת פיטומו וזה הי' רק פעם אחת בשנה לכך לא מנה הר"מ עיי"ש. אבל לפי"ד דלהר"מ גם כן היו מולחין ב' פעמים שוב נופל תי' החס"ד, ויש ליישב דהנה החס"ד שם הסביר דלכך היו מולחין בראשו של מזבח מטעם דלדבר דמתיר קבעו מקום מיוחד להיכרא דמילתא עיי"ש ואם כן לפי"ד היכא דמלחו בשעת פיטומו דאז לא תשבית מקיים ושוב אם יקטירו כמו שהוא עתה יהי' כשר ולא ילקה כלל שוב לא צריכין כלל ההיכר לכך שפיר השמיט הר"מ דין זה דמולחין ע"ג ראשו של מזבח משא"כ הש"ס דילן דנקטי' קאי בכה"ג דלא מלחו בשעת פיטומו או דהיו מפטמין בכל יום וא"ל. [ולפי"ד יש לדון עפ"י שינוי נוסחאות. דבש"ס דילן גרסינן מביא אבר ונותן עליו מלח אמנם הגירסא בירושלמי נדרים (פ"ב ה"ד) נותן האברים ע"ג האבר וכן העיר בחס"ד הספרדי מהגירסא דתוספתא (פ"ו) דמנחות דהוה היפך מש"ס דילן ועי' בר"מ ה' איסוה"מ (פ"ה הי"ג) ורש"י זבחים (ס"ד:) ורע"ב שם. אבל לפי"ד יהי' תלי' אם המצוה הוא במלח או דהמצוה שלא יהי' נקרב בלי מלח. וגם אם המצוה שהמלח יהי' נקרב או שהקרבן יהי' נקרב עם המלח וכבר הארכנו וי"ל וא"ל]:

סימן ו

בענין לאכלה ולא להפסד בפירות שביעית

א) ביומא (פ"ו ע"ב) למה הדבר דומה לשתי נשים שלקו בבית דין אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית וכו' הודיעו על מה היא לוקה הביאו פגי שביעית ותלוי בצואר[ם] וכתב רש"י פגי שביעית תאנים שלא בשלו כל צרכן ורחמנא אמר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה (ויקרא כ"ה) לאכלה ולא להפסד עכ"ל. וכ"כ המאירי שם דעברה על מש"כ לאכלה ולא להפסד. [וע"כ היינו מלקות מרבנן כמו שציין מהרי"פ שו"ת הריב"ש סי' (פז) דלקתה היינו מכות מרדות דהא הוה רק לאו הניתק לעשה ועי' בתשב"ץ בזהר הרקיע מ' (סו) ודברי המגילת אסתר על הסהמ"צ בהשמטות עשין (ג) וכבר תמהו עליו ועי' ברש"ש יומא (פ"ו) ואכ"מ] והנה על סוגי' זו יש לדקדק למה נקט הלשון שאכלה פגי שביעית האם באכילתה עברה על איסור הא עיקר איסורה הוה במה שמפסדת פירות שביעית והתורה אמרה לאכלה, ואם כן עיקר איסור הוה במה שקצצה מן האילן, כמש"כ הש"ס פסחים (נ"ב ע"ב) ר"א קץ כפנייתא [עם תמרים קטנים שלא בישלו ועי' תוס' מנחות (פ"א) ד"ה מרכיבין] בשביעית ופריך הש"ס היכא עביד הכי לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד עיי"ש. וכן במתני' שביעית (פ"ד מ"ז) מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית וכ' הרע"ב משום דדרשינן לאכלה ולא להפסד ואם אכלן קודם בישולן היינו הפסד עכ"ל וכ"כ הר"ש שם ועי' שם (מתני' ו') מאימתי אין קוצצין האילן בשביעית ב"ש אומרים כל אילן משיוציא וכו' וכ' הרע"ב משום דלאכלה אמר רחמנא ולא להפסד ע"כ וכ"כ הר"ש שם ואם כן בנ"ד נמי עיקר איסורה הוה במה שקצצה ולמה נקט הש"ס שאכלה פגי שביעית. דמשמע דבאכילתה עברה על לאכלה ולא להפסד, ואדרבה דבאכילתה לא די שלא עברה על איסור דהא כבר נפסדה, רק עוד באכילתה עתה לאחר שנקצצה מן האילן מקיימת מצוה ותע"ב. עי' בתוספתא שביעית (פ"ו) אין מחייבין אותו לאכול קנובת של ירק ולא פת שעיפשה ולא תבשיל שעברה צורתו וכו' ואין מחייבין אותו להיות גומע אניגרון ואסניגרון ולשתות יין בשמריו ע"כ והובא ג"כ בירושלמי (פ"ח ה"ב) מבואר מהתוספתא דרק חיוב ליכא אבל ודאי אם אוכלו תע"ב כדי שלא ילך לגמרי לאיבוד ואם כן שביק הש"ס דילן עיקר הדבר במה שחטאה ונקט אכילה שבזה מקיימת המצוה דלואכלה ועוד יש להבין למה דוקא נקט הש"ס שאכלה פגי שביעית לנקוט סתמא שהפסידה פירות שביעית כיון דעיקר האיסור שאכלה הפגי שביעית הוה מטעם דהפסידה פירות שביעית אם כן לנקוט סתמא שהפסידה פירות שביעית:

ב) וביותר יש להעיר על הספרי פרשת פנחס (פסיקא קל"ז) הביאו גם כן דברי הש"ס רק בזו הגירסא וז"ל משל למה"ד לב' נשים שהיו לוקות בב"ד אחת לוקה על שקלקלה ואחת על "שגנבה" פגי וכו' תלו לה הפגים בצוארה ומכריזין לפני' על הפגים זו לוקה ע"כ וזו הגירסא א"א להולמה מה ר"ל אם מחייבינן מחמת גנבה שגנבה. [וע"כ היינו מכות מרדות דהא לא תגנוב הוה ניתוק לעשה בחולין (דף קמא)] א"כ מה לי אם גנבה פגי שביעית או חפץ אחר, וגם מה שייך שגנבה פגי שביעית הא שביעית הוה הפקר לכל ואין ע"ז שום בעלות של איש פרטי. ואדרבה שמעינן ממתני' שביעית (פ"ד מ"ב) ב"ש אומרים אין אוכלין פירות שביעית בטובה ובה"א אוכלין בטובה ושלא בטובה ורי"א חליף הדברים וכן הוא המחלוקת בתו"כ פר' בהר (לפ"ת) ועי' ירושלמי שביעית (פ"ד ה"ב) דע"ז איסתכו ר"ט והיו חובטין אותו במקלות ולא עבר על דברי רבו עיי"ש ואם כן מה שייך ע"ז לומר דין דגנבה הא הוה הפקר ואדרבה מצוה קעבדא שלא שאלה רשות מבעלי' דב"ה המה רק מתירים שיכול לאכול גם כן בטובה אבל דא ודאי דיותר עדיף אפילו לב"ה אם אוכל שלא בטובה. ועי' ספרי (ר"פ) ואתחנן דשם הגירסא שאכלה פגי שביעית ועי"ז לקתה עיי"ש. ועי' במד"ר פר' דברים (ב') ומד"ר ויקרא פר' (לא) דגרסי' למה"ד למלך שגזר כל מי שילקט ויאכל פירות שביעית מחזירין אותו בקומפין הלכה אשה אחת ולקטה ואכלה [פירות שביעית] וכו' ותלו הפגין על צוארה והער' למה גזר המלך שלא יאכל פירות שביעית הא מותר באכילה. וע"כ צ"ל דהא דקאמר שלא יאכל פירות שביעית ר"ל פגי שביעית כמו שמסיק. [וי"ל גם כן באופן אחר] וזה קצת יותר מפורש מדברי הש"ס דילן דהעבירה הי' על שלקטה ואגב נקט ג"כ ואכלה דכן הוא הדרך שמלקט לצורך אכילה, אמנם במד"ר שם פר' (יט) הוה הגירסא רק דאכלה פגי שביעית כמו גירסא הש"ס דילן והספרי (ר"פ) ואתחנן וזה צ"ב כמו שהארכנו באות הקדום. דבאכילתה לא עבדה איסור רק אדרבה מקיימת עוד מצוה בזה שאכלה פגי שביעית דלולי שאכלה הי' נפסדת לגמרי:

ב) ונראה לענ"ד ליישב דהנה ידוע שיטת הפוסקים אם צריך לאפקורי בפה או דהוה אפקעתא דמלכא עי' ר"ה (טו) ברש"י ותוס' ומהרי"ט (מב) ותשב"ץ בזוהר הרקיע מ' (סו) כתב שצריך להפקיר בפה ועי' בסמ"ג עשין (קמ"ז) וברע"ב ור"ש ומהר"י בן מלכי צדק שביעית (פ"ד מ"ב) וכבר האריכו בדברי הש"ס נדרים (מב) ומב"מ (קט) ואם כן ה"ה לנ"ד הן אם אמרינן דהוה אפקעתא דמלכא או דצריך הפקר פיו. מ"מ כי היה הפקר רק בכה"ג שהדבר כבר ראוי לאכילה ויכול לאכלה [ובפרט לפי"ד שיטת הרמב"ן בסהמ"צ בהשמטות (עשין ג') דיקיים המצות עשה דלאכלה עיי"ש ובמגילת אסתר] משא"כ היכא

דהפרי היה עדיין פגה ולא מיתחזיא לאכילה שוב אוקמא ברשותא דמרה קמא ולא הוה עדיין הפקר. אף דלמחרתו כשיתבשל יהי מותר באכילה מ"מ היום כיון דאסור באכילה לא מיקרי עדיין הפקר [מ"מ כל דין פירות שביעית יש עלה דהא לכולם אסרינן לאכול קודם שנגמרה במתני' שביעית (פ"ז מ"ז) ותו"כ פר' בהר (לפ"א) וכ"פ הר"מ בה' שמיטה (פ"ה הט"ו)] ועי' בירושלמי פאה (פ"ז ה"ג) על מתני' המניח כלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר הר"ז גוזל את עניים ע"ז נאמר אל תסיג גבול עולם וכ' הירושלמי שהוא גרם לו שלא ירד לארץ [ועי' בפ"מ] וראיתי שפי' כיון דגרם שלא יהי' פרט מיקרי גזל. דגרם בגזל אסור. ואם כן בנ"ד הוי הדבר להפך דהשתא הוי גזל בעוד שהוא פגין ולמחרתו לא יהי' גזל כשיתבשל ג"כ י"ל דהוה בסוג זה ועי' בפיהמ"ש להר"מ שביעית (פ"ד מ"י) על מתני' מאימתי אין קוצצין את האילן בשביעית וכו' וז"ל אסור לקצוץ אילנות דשנה שביעית כשיתחילו לשאת פרי ולהוציא פרח מפני שהוא גוזל בני אדם שהקב"ה נתן פירותיהם לכל בני אדם ע"כ ועי' ברע"ב שם ואני שמעתי כיון דאפקרינהו רחמנא לפירות אם יקצצם הוי גוזל את הרבים ע"כ מפורש דגם בזה שייך ענין גזל, ולפ"ז יש ליישב ד' הספרי דנקט שגנבה פגי שביעית ר"ל כיון דהיו פגין ואם כן לא חזו לאכילה ושוב לא שייך לומר דהשדה כבר הפקר לכו"ע וא"כ שפיר שייך לשון גניבה בפגין של שביעית. וזה דוקא היכא דאכלה הפגי שביעית שפיר שייך לומר דעברה על איסור גניבה. משא"כ אם רק קצצה מן האילן ולא אכלתו זה לא מיקרי שגנבה רק שהזיקה פגי שביעית. וע"ז ודאי אין כאן איסור גניבה רק חיוב תשלומין של מזיק ועי' מעילה (י"ט) דאם מזיק את התרומה וכן אם מזיק את הקדש פטור [ואין רצוני להכניס עתה בזה אם גם עברה על לא תשחית וי"ל. ובפרט לפ"ד הרא"ש תמיד (כח.) דבבגדי כהונה לא שייך לא תשחית דהפקר ב"ד הפקר עיי"ש ואם כן י"ל לנ"ד ואכ"מ] משא"כ היכא דאכלה דאז קניא לי' בפיה כמ"ש בכתובות (ל:) ועי' בתוס' ד"ה ואי דבפיו קנאו עיי"ש ואפי' גזלן ג"כ צריך קנין כמ"ש הירושלמי שביעית (פ"ח) גזלן צריך קנין ועי' תוס' ב"ק (ע') ושם דף (ס"ו) ובתוס' ובר"ן נדרים (פ"ה) ור"ש משנ"ץ תו"כ ויקרא (פרש' יג ה"ז) ועי' כתובות (ל"א) ובכ"מ וה"ה דיכול לנקוט שאר קנינים דקנה רק כיון כדי שלא תהי' מזיק הפגין אכלתם ואם כן ממילא בזה גם כן קנתה את הפגי שביעית ועי"ז עשתה איסור גניבה ולפ"ז ממילא מיושב הכל וגם מה שהק' למה נקט ואכלה הא אדרבה באכילתה עבדה טפי מצוה אבל לפי"ז ניחא דבאכילתה עבדה האיסור ואפשר דגם הבבלי יומא (פ"ו:) ר"ל גם כן בכוונת של הספרי ומיושב הכל וגם המד"ר כן נראה לחומר הנושא:

ואפילו אם נימא כפי פירושו של רש"י ז"ל דנקט דעברה על עשה דלאכלה ולא להפסד גם כן יש ליישב לפ"ד דלעיל דלמה נקט הש"ס ולאכלה הא באכילתה לא עבדה שום איסור, דהנה כבר הבאתי לעיל דברי הפיהמו"ש להר"מ שבועות (פ"ד מ"ו) וכ"כ הרע"ב שם דאם קצצה אילנות הוי גוזל את הרבים עיי"ש ובאמת הקשה הגרי"ע ז"ל בגליוני הש"ס פסחים (נ"ב) לפ"ד הר"מ למה אין לוקין אם הפסיד פירות שביעית מטעם דהוה גוזל את הרבים והכא ליכא להשבון כמ"ש הש"ס ב"ק (צ"ד) וביצה (כ"ז) ולא תירץ עיי"ש הגם דבאמת גם הבעלים יכולין לזכות אחר שנתלשו ועי' ירו' שביעית (פ"ד הי"ב) רק דזה דוקא באופן דההתורה התירה משא"כ בכה"ג דמפסידו שוב מיקרי גוזל את הרבים [ומובן יותר עפ"ד יד הרמה סנהדרין (נ"ו) דכ' דלכך כל דבר שרחמנא לא התירה ממילא עומדת באיסורא קמא דאדם הראשון עיי"ש ואם כן ה"ה בנ"ד וא"ל] ואם כן לפי קושייתו י"ל דשפיר לקתה ע"ז מן התורה דגזלה את הרבים ולא צריך למ"ש בריב"ש (סי' פ"ז) דהוה רק מכות מרדות וזה שכ' רש"י דעברה עמ"ש לאכלה ולא להפסד ר"ל כיון דאין לה רשות לזכות בזה בכה"ג דמפסידה שוב הוי גזל ממש ולא הוי ניתק לעשה כמו על גזילה (חולין קמ"א) כמו שהבאתי לעיל ואם כן שפיר לקתה ולכך גם כן דוקא נקט פני שביעית ולא שגנבה שאר חפץ דמשום דהתם הוה ניתק לעשה. וגם אפשר לומר דלכך נקט שביעית דלא הוה בזי' מילתא כ"כ דרצתה לקיים המצוה בזמן מוקדם ואעפ"כ עברה על איסור ובפרט שהאריכו דחטא משה ואהרן הי' לש"ש. לכך הוי דומה לדומה וא"ל:]

ד) **ובעיקר** דברי הפיהמ"ש להר"מ שביעית (פ"ד) שהבאתי דכ' דלכך אסר לקצוץ אילני שביעית מטעם גזל הרבים, וכבר תמה עליו התוי"ט ז"ל שם על מקומו והק' מי כעורה לי' דברי הש"ס פסחים (כב) דכ' דלכך אסור לקצוץ אילנות מטעם ולאכלה ולא להפסד ועי"ז הכרח לי לומר דהר"מ לא רצה על ידי טעמו להוליד דין חדש רק טעם בעלמא להסביר קאתי ולא כרע"ב שם דכ' דאלו הוה ב' טעמים עיי"ש. אמנם לענ"ד יש ליישב דברי הר"מ והרע"ב דע"כ הכרח לי' לכ' דהטעם הוה דגוזל את הרבים. ונקדים לבאר מה הוא האיסור דאכילת פני שביעית. דהנה הר"מ בשביעית שם (פ"ד מ"ז) מאימתי אוכלין פירות האילן כ' וז"ל אמר הכתוב בענין שנה שביעית מן השדה תאכלו את תבואתה ואמרו אינו נאכלת עד שתהי' תבואה ואסור לאכלה עד שתהי' ראוי' לאכילה עכ"ל. וכ"כ בה' שמיטה (פ"ה הט"ו) וכ"כ בסמ"ג עשין (קמ"ז קמ"ח) וז"ל ואין אוספין פירות שביעית עד שיגיעו לעונת המעשרות שנאמר תאכלו את תבואתה אינו נאכלת עד שתעשה תבואה ע"כ. אמנם שאר הראשונים לא ס"ל כן רק הטעם הוה לאכלה ולא להפסד כמש"כ הר"ש בשביעית (פ"ד מ"ז) ובראי"ש וברע"ב ופי' מהר"י בן מלכי צדק שם

והנה דרשת הר"מ הוא בספרא בהר (פ"א מ"י) וז"ל תהי' אף להדלקת הנר אף לצבוע בה צבע כל תבואתה מלמד שאין נאכלת אלא תבואה מכאן אמרו מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית הפגים משהזריחו וכו' עיין שם וכ' הר"ש משנ"ץ שם שאין נאכלת אלא תבואה ולא קודם שנתבשלו הפרי דאז הוה הפסד [הובא בר"י קורקס ז"ל על הר"מ בה' שמיטה (פ"ה הט"ו) עיי"ש מה שהאריך וכשיטת הר"ש גם כן אי"ל להראב"ד וקרבן אהרן על ספרא (פ"א) בהר שם דהטעם דקרא הוה גם כן מטעם לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד ובתוס' ראשון לציון על המשניות הק' על הר"מ (פ"ד מ"ז) דשביעית הנ"ל דכ' טעם חדש על הא דאין אוכלין הפגי שביעית וחי' שלא ראה דברי הספרא) ועי' יומא (פ"ו ע"ב) שאכלה פגי שביעית וכ' רש"י דכתיב לאכלה ולא להפסד וכ"כ במאירי שם אמנם בשו"ת הריב"ש סי' (פ"ז) כ' וז"ל לא אמרו שאכלה פירות שביעית אלא פגי שביעית והפגין אסורין עד שיגיעו לעונת המעשרות מדכתיב בקרא תאכלו את תבואתה עד שתהא תבואה כדאיתא בתו"כ וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ה' שמיטה וכו' ע"כ. ופליג בזה על רש"י ומאירי דנקט האיסור דלאכלה ולא להפסד:

וביאור מחלוקתם נראה דתליא בזה אם חל על פירות שביעית תיכף דין שביעית לכל פרטי דיני' אף טרם אתחזי לאכילה או לא. דאם נאמר דחלה אם כן אף דעדיין לא נחתה לחיוב אכילה מ"מ נזהר עליו שלא להפסידו לכך שפיר אשמעינן מהקרא דלאכלה ולא להפסד דאסור לאכול פירות שביעית. משא"כ להשיטות דיליף מתאכלו את תבואתה ס"ל דעיקר חיוב שלא להפסידו הוה כדי שיאכלו וא"כ כיון דעדיין לא באה לכלל חיוב אכילה לא הי' כלל החלות דאיסור לאכלה ולא להפסד. ולכך שפיר איצטריך קרא מיוחד לגלות דזה לא הוה מחמת דאתה מפסידו רק דעדיין לא הורשה לך התורה לאכלה כעין שכ' היד רמ"ה בסנהדרין (נ"ו) הנ"ל לענין אדם הדאפון אם אכל בשר דכ' דאיסורו הוי מחמת דרחמנא עדיין לא התירה לו לכך ממילא אסור באכילה עיי"ש וה"ה בנ"ד בשביעית גילתה התורה דאסור לך באכילה קודם שתהי' נתבשלה והוי תבואה ועי' ירושלמי שביעית (פ"ח ה"ב) ובתוספתא (פ"ו) דאין מחייבין אותו לאכול תבשיל שעבר צורתו משום דאין זה דרך אכילה אף דעי"ז יתקלקל ויפסד לגמרי מ"מ כל שאתה אין נזהר על אכילתו אי אתה נזהר על שמירתו. ועי' ירושלמי שביעית (פ"ד מ"ו) לענין הפגין משהזריחו דאוכלי בהן את פתו בשדה ובעי אם מותר לעשות בהן מלוגמא מאחר שהוא אוכל בהן פתו בשדה יהא אסור דאוכלי אדם אין עושים מהן מלוגמא (ב"ק ק"ב) וכ"מ או מאחר שהוא מכניסן לתוך הבית הבית יהא מותר [ור"ל שמ"מ הא אסור עדיין להכניס לביתו עי' פנ"מ] מבואר גם כן כיון דעדיין לא הוה אוכל כ"כ שוב מותר לעשות מהן

מלוגמא עיי"ש וה"ה בנ"ד כיון דעדיין לא הוי רק פגין שוב גם כן אין מוזהר על הפסידו. לכך איצטריך קרא לאסור מטעם דצריך להמתין עד שתגמור ולא מחמת שלא יפסיד כנ"ל [ויומתק מעט יותר עפ"ד המחלוקת הרמב"ן בסה"מ בהשמטות (עשין ג') דמנה גם כן מ"ע דלאכלה פירות שביעית ולא להפסד ופליג על הר"מ וכתב המגילת אסתר ליישב דהר"מ ס"ל דזה ל"ה מ"ע בעצם אכילה רק כדי שלא יופסד ודו"ק וא"ל]. ובדברינו אלה מחלקו אלו הראשונים ז"ל [והא דאיצטריך קרא מיוחד בתו"כ בהר כמ"ש הק"א לאסור לאכול קודם שתתבשל תיפ"ל דכ' לאכלה ולא להפסד לפ"ד הראב"ד ור"ש משנ"ץ וק"א. וכן לפ"ד הר"מ בה' שמיטה לפי"ד דלעיל למ"ל ב' למודים י"ל דאיצטריך קרא לאשמעינן דזה מיקרי הפסד דלא נימא כשיטת הר"י קורקס בה' שמיטה (פ"ה הט"ו) דכתב דלכך לא ס"ל להר"מ כאותה השיטה מטעם דאדרבה אם הוא אכלו בעודה פגין מה שייך הפסד וא"ל]:

ולפ"ז ניחא הכל כיון דהר"מ אי"ל דלכך אין אוכלין פירות קודם שנתבשלה מטעם קרא תבואתה דדוקא בשעה שהוא תבואה ואם כן מבו' דס"ל דקודם שיגיע הזמן דאכילה לא שייך לומר ע"ז האיסור דלאכלה ולא להפסד כמו שהארכנו. ואם כן שוב בשביעית (פ"ד מ"ו) שם על מתני' דאין קוצצין אילנות משיתחיל קצת להיות בהם פרי. ע"כ צריך לומר דהוא מטעם גזל דגוזל את הבריות שהקב"ה נתן פירותיו לכל אדם דליכא למימר דלכך אסור לקצוץ אילנות מטעם לאכלה ולא להפסד הא כיון דעדיין לא חזי לאכילה ואם כן שוב לא שייך ע"ז לומר דין דלאכלה ולא להפסד כנ"ל ומיושב קו' התיו"ט דלמה נקט הר"מ טעם חדש דע"כ איצטריך לומר זה דלשיטתו אזיל שם (במ' ז') משא"כ הש"ס בבלי פסחים (נ"ב:) דנקט האיסור על קציצת האילנות מטעם לאכלה ולא להפסד משום דל"ל שיטת התו"כ דעי' ב"ק (ק"ב) דיליף מלאכלה ולא למלוגמא ולא לעשות ממנו אפוקטיזין ע"ש ואלו התו"כ יליף לה מכל תבואתה לאכול ועי' בירושלמי שביעית (פ"ד מ"ז) לענין הלימוד דהתו"כ. (ואפשר מטעם דלא נשנה אצל ר"ח ור"א). כמו כן ס"ל לכל הראשונים שהבאתי דל"ל קרא מיוחד לאסור פגין לאכילה רק מקרא לאכלה ולא לסחורה. וא"כ ס"ל דאף דעדיין לא בא זמן האכילה מכל מקום עובר על האיסור דלאכלה ולא להפסד ואם כן שפיר נקט הש"ס פסחים (נ"ב) על קציצת האילנות לאכלה ולא להפסד ודו"ק. וגם כן יתיישב קו' הגרי"ע למה לא נקט הש"ס דילן בפסחים (נ"ב.) דהוה גזל בקציצת האילנות. אבל לפ"ד כיון דס"ל להש"ס דאף קודם דאיתחזי לאכילה מ"מ הוי דין שביעית עלה במאה אחוזים שוב לא שייך גזל בזה כיון דיכול לזכות בפירותי' עי' מתני' שביעית (פ"ד מ"ד) ובירושלמי שם וכ"מ לכ"כ האיסור דמפסידו ודו"ק:

ה) **אמנם** יש לעיין מדברי הר"מ בהל' שמיטה (פ"ה הט"ו) כתב אין אוספין פירות שביעית כשהו בוסר שנא' תאכלו את תבואתה אינו נאכלת עד שתעשה תבואה ע"כ וציין הכ"מ דברי התו"כ ועי' ברדב"ז. מבואר דס"ל דקודם שראוי לאכילה לא שייך לומר בהו הטעם דלאכלה ולא להפסד כמו שהארכנו. ואפ"כ שם (בה' י"ז) כתב מותר לקצוץ אילנות לעצים בשביעית קודם שיהי' בהם פרי אבל משיתחיל לעשות פרי לא יקוץ אותו שהרי מפסיד האוכל ונאמר לכם לאכלה ולא להפסד ע"כ מפורש דאית לי' דאף קודם שחזו לאכילה דהיינו תיכף בפריחתו אסור מטעם לאכלה ולא להפסד וזה היפך ממה שכתבנו וכן יק' על הסמ"ג מ' (קמ"ז) דכ' הטעם דאין אוכלין בוסר מטעם מן השדה תאכלו את תבואתה מבואר דל"ל הטעם דהוה הפסד משום דהוי קודם דאיחזי לאכילה ושם כ' דלכך אין קוצצין את האלנות משיתחילו לפרוח בהם פירות מטעם לאכלה ולא להפסד מפורש דאף קודם משאיחזו שייך הפסד וזה היפך ממש"כ. וגם תקשה קו' התיו"ט שביעית (פ"ד ה"י) דבידו החזקה ה' שמיטה כ' הטעם דהוי גוזל את הרבים:

ונראה ליישב ונדקדק בלשונו הזהב דנקט בהלכות שמיטה הנ"ל וז"ל אין אוספין פירות שביעית כשהן בוסר שנאמר תאכל את תבואתה אינה נאכלת עד שתעשה תבואה אבל אוכל מהן בשדה כשהם פגין כדרך שאוכל בהן שאר שני שבוע ולא יכנוס לאכול בתוך ביתו עד שיגיעו לעונת המעשרות עכ"ל וציין הכ"מ דברי התו"כ פ' (בהר) אמנם לענ"ד יש להעיר מלשונו דנקט אין אוספין מבואר דלא קאי על האכילה בפגי שביעית רק דקאי על האסיפה לבית וכדומה ולא ר"ל הדרשא דתו"כ דהתם נקט הקרא כל תבואתה לאכול והר"מ נקט הקרא מן השדה תאכלו את תבואתה, רק ר"ל הדרשא דירושלמי שביעית (פ"ד ה"ו) כתיב ולבהמתך ולתי' תהי' כל תבואתה לאכול ראב"ב אמר שתי תבואות אחת מן הבית ואחת מן השדה וכתיב מן השדה תאכלו את תבואתה ע"כ וע"ז קאי הר"מ ור"ל על האסיפה ולא על אכילה וזה שמסיק אבל אוכל מהן מעט בשדה ואף דנקט כשהן פגין וברישא נקט בוסר מ"מ חדא קאמר ועי' בקרית ספר להמבי"ט ז"ל דגורם על הלשון אין אוספין וכו' אבל אוכל מהן מעט בשדה כשאר שני המעשרות עכ"ל ולא גרס כשהן פגין דחדא קאמר] וכן גורס דברי הר"מ בלשון אין אוספין וכולם בסמ"ג עשין (מ' קמ"ז) עיי"ש. וממילא ניחא הכל כיון דהר"מ בה' שמיטה שם (ה' י"א) כ' כלל גדול אמרו בפירות שביעית כל שהוא מיוחד למאכל אדם וכו' אין עושין מהן מלוגמא וכו' ושם (ה"י) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ולא למלוגמא ולא לזילוף ולא להקיא ולא למשרה ולא לכביסה ע"כ וזה כדברי הש"ס ב"ק (ק"ב) עיי"ש ולא כדרשת התו"כ פר' (בהר) דיליף לה מקרא כל תבואתה לאכול וא"כ שוב ל"ל אותו דרשה דהתו"כ ואם

כן ס"ל דאף קודם דחזו לאכילה יש בו איסור להפסיד לכך שפיר נקט כדרשת הש"ס בפסחים (נב) דאסור לקצוץ אילנות מטעם הפסד. וגם כן מיושב ד' הסמ"ג (מ' קמ"ז) דנקט ממש הלשון דהר"מ, משא"כ שביעית (פ"ד מ"ז) דע"כ ר"ל אותו דרשה דהתו"כ [ואף דהלימוד הוה מקרא אחר כמו שמבו' מלשונו שם עיי"ש ור"ל משום דעדיין לא מטא זמנו של האכילה ולא כ' מטעם דמפסידו א"כ שוב מבואר דהקודם זמנו של אכילה אין כאן האיסור דלאכלה ולא להפסד לכך ע"כ שם (מ"ו) נקט דאסור לקצוץ אילנות מטעם דגוזל את הרבים. ויש לדון הרבה בזה וא"ל יותר:

ו) **שו"ר** בשו"ת מהרי"ט (ח"א סי' פ"ג) שמביא ק' על מתני' שביעית (פ"ד) דאין קוצצין את האילנות משיתחיל להיות בהם פרי וכ' הש"ס בפסחים (נב) מטעם לאכלה ולא להפסד והק' מהירושלמי שביעית (פ"ד) שהבאתי דאם משביחלו אוכל בהם פיתו בשדה וקבעי' מה לעשות בהם מלוגמא ומסיק דהכל מודין בשביעית שאינם אוכל ושרי לעשות בהם מלוגמא אלמא כל שאין עכשיו ראוי לאכילה לא קרינן בי' לאכלה ולא להפסד דקרא לא מיירי אלא כשהוא ראוי לאכילה והא דאין אוכלין פגין קודם שביחלו דרשי' בספרי תאכלו את תבואתה אינו נאכלת עד שתעשה תבואה אבל לצורך אחר כל שעדיין אין ראוי לאכילה מותר. דהא אפילו הירושלמי לא מיסתפק רק אחר שביחלו אבל קודם שביחלו פשיטא לי' דשרי. ואם כן היאך כ' הש"ס מטעם לאכלה ולא להפסד, ותי' המהרי"ט ז"ל דדוקא ליהנות בדברים שדרכו ליהנות שרי לכך מלוגמא מותר משא"כ קציצת אילנות דלא הוה דרך הנאתן בכך אסור הפסד עכת"ד מפורש מדבריו דגם כן מפלפל כדרכינו אם קודם שתהי' ראוי לאכילה שייך דלאכלה ולא להפסד דהמקשן ס"ל דלא שייך להפסד היכא דאין ראוי לאכילה. אמנם המהרי"ט מסיק דשייך איסור לאכלה ולא להפסד בפירות דעדיין לא חזו לאכילה, אבל לפי שהארכתי עפי"ד הר"מ דקציצת אלנות אסור מחמת גזל דרבים דלמחרתו כשיתבשל יהי' רבים יכולין לאוכלן כמו שהבאתי באות (ג') לענין גרם גזל עיי"ש לכך בפירות שביחלו דוקא למלוגמא יהי' שריא דע"ז התורה הותרה לך דדרך הנאתו בכך כמש"כ המהרי"ט משא"כ להפסידו בודאי אסור וי"ל הרבה עפי"ד וא"ל:

ו) **ולפי"ד** דחי' דהיכא דעדיין לא חזי לאכילה לא הוי הפקר רק משתתי לאכילה יתיישב קו' התוס' ב"מ (נח:) ד"ה לשמור וכ"מ דהקש' היאך יכול לשמור פירות שביעית בשביל העומר הא הוה מן המשומר ואסור בשביעית עיי"ש וברש"ש וביותר ביאור האריכו במנחות (פ"ד.) ד"ה שומרי עיי"ש ובק"א. אבל לפ"ד ניחא דהא דהיו שומרים ר"ל משום דבשביעית הוי הפקר וחשו שמא ידרסו על הספיח ויתקלקל הפרחתו של התבואה לכך

שמרו אותו כדי שלא ידרסו עליו וזה שפיר מותר דהא אז עדיין לא חזי לאכילה ובכה"ג מותר לשומרן ולאחר שנגמר התבואה אה"נ דלא היו שומרין אותו מחמת האיסור ואפשר דלא נתקלקל מחמת דלא שהה זמן מרובה. וגם אפשר לומר דכיון דהעומר באה להתיר איסור חדש אף בשביעית כמ"ש הש"ס (מנחות ה':) מה למנחת העומר שכן מתיר חדש [ומשני] בשביעית [ופריך] שביעית נמי שכן מתרת ספיחין בשביעית עיי"ש ואם כן שוב אסור לאכול קודם להעומר ובפרט קודם לקצירת העומר דהי' בליל ט"ז ניסן (מנחות ס"ז.) דלכו"ע אסור לאכול דהמקיל מכולהו הא דוקא בהאיר המזרח עי' (מנחות סח) וכ"מ ובפרט למ"ד שצריך להמתין על הקרבת העומר ע"ש. וא"כ י"ל דכיון דעתה עדיין לא חזי לאכילה לו יהי' מחמת איסור חדש כיון דמ"מ אסור, אף דהוה בעצם פירות שביעית לכל דיני' מ"מ אין כאן האיסור דמן המשומר כיון דבלי שמירתו ג"כ לא הוי בפועל לאכילה וקצירה. ולר"ע דס"ל דספיחין אסורין (פסחים נ"א.) בודאי אין כאן קו' דשפיר מותר לשומרו [ועי' ירושלמי (שקלים פ"ד ה"א) דלר"ע אה"נ דהקומץ הי' נקרב והשיריים אין נאכלין מידי דהוה החמשה הקריבין בטומאה ואין נאכלין (פסחים ע"ז) אמנם יש לדון ע"ז מכ"מ אם לא ראוי מחמת איסור מיקרי אינו ראוי:

ואם כנים דברינו יתיישב שפיר קו' הט"א (ר"ה ט"ו) על רש"י דהביא דרשת המכילתא מויתרם תאכל חית השדה כמו דחי' פטורה מן המעשר אף אדם שאוכל פירות שביעית פטור מן המעשר תיפ"ל דפטור מטעם הפקר עיי"ש אבל לפ"ד ניחא דמיירי דכבר נתלשו קודם לעומר ע"י קיטוף עי' (מנחות ס"ח.) או בבית השלחין דמותר לקצור שם וא"כ לא הוי עדיין הפקר לכך לולי הקרא לא היו פטורין מתו"מ לכך משמיענו קרא דפטור, אמנם צ"ע לחדש כזה:

ח) עי' בכורות (י"ב ע"ב) ואמר רב חסדא בהמת שביעית פטורה מן הבכורה וחייבת במתנות פטורה מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה וכו' ע"כ והערו לפי"ד התוספתא בכורות (פ"ב מ"ב) בהמת המדבר ובהמת הקדש ובהמת הגר שמת ואין לו יורשים פטורה מן הבכורה ע"כ אם כן ל"ל להש"ס למימר לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד תיפ"ל כיון דנלקחת מפירות שביעית ושביעית הוה הפקר ושוב נפטרת מחמת בהמת הפקר עכ"ק ועי' מנחת חנוך (מ' ח') שהאריך דלרבנן דס"ל בחולין (קלה) דשותפות אינה פוטרת מן הבכורה ה"ה דהפקר אין פוטר ואם כן לדידן דקיי"ל כרבנן כמ"ש הר"מ בה בכורות (פ"ד ה"א) וגם כן לא הביא אותו דין דבהמת הפקר פטורה מן הבכורה מבואר דלא ס"ל כן כמו שהאריך במנחת חנוך אם כן בפשטות ניחא דנקט הש"ס לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה דזה הוי לכ"ע. אמנם יקשה לפ"ד הרי"ט אלגזי

(פ"א דבכורות) דהאריך בדברי התוספתא ור"ל דלכו"ע אזיל דהפקר פוטר מן הבכורה אם כן שוב יקשה למה לא קאמר דפטורה מן הבכורה מטעם דהוה הפקר:

ונראה ליישב דהנה מסתמא מירי שלקח בהמה בפירות שביעית למשתה בנו דבכה"ג לא שייך לומר לאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה (ב"ק ק"ב) דמותר לקנות כמ"ש במתני' שביעית (פ"ז מ"ג ד') ותוספתא שביעית (פ"ה ו') וכן מבואר מכ"מ ואם כן בכה"ג בלוקח בפירות שביעית שזכה דזה הוה ממש שלו לכל מילי כמש"כ הש"ס (קדושין נ"ב.) ש"מ המקדש בפירות שביעית מקודשת וש"מ קידשה בגזל. אינה מקודשת וכ' רש"י ד"ה המקדש וז"ל ולא אמרי' דלאו ממונו דזוכה בהן נינהו אלא כיון דזכה בהן ממונו הוא לכל דבר ע"כ וכ"כ בפנים יפות פרשת בהר ומנחת חנוך (מ' שכ"ט) דאם זכה בפירות שביעית שוב חבירו אסור ליטלו ממנו דהוה שלו עד שעת הביעור ואם כן ממילא מיושב הקו' דכיון דעד הביעור הוה הבהמה שלו לכל מילי ואם כן שוב לא הוה כלל בהמת הפקר לכך אם ילדה באותו זמן שפיר מחייבו בבכורה לולא הקרא לאכלה ולא להפסד לכך שפיר נקט הש"ס הקרא לאכלה ולא להפסד ופשוט:

ט) ולפ"ד דלעיל י"ל דלימוד הש"ס (בכורות י"ב) הלז לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד ר"ל דכיון דאסור להפסידו שוב לאותו דבר לא הוי לגמרי שלו דכי זכתה לו התורה בפירות שביעית רק בכה"ג דאוכלו כדרך שצריך לפירות שביעית מה שאין כן לדבר זה דאסור שוב לא הוי כלל שלו ואם כן שוב לדבר זה הוה הפקר והפקר פטור מדין בכורה כמ"ש התוספתא (פ"ב) דבכורות, וכעי"ז כ' בס' ראשית בכורים על בכורות (יב) שהקשה על הש"ס שם דיליף דפירות שביעית חייבת בחלה מטעם לדורותיכם, ולולא זאת נפטרת מטעם שמא תטמא ותלך לאיבוד והתורה אמרה לאכלה ולא לשריפה האם בשביל חששא כזו יכולין להפקיע מחלה ותי' עפ"ד הר"מ והרע"ב שביעית (פ"ח מ"ז) דאסור למעט בזמן אכילת שביעית מטעם לאכלה ולא להפסד ואם כן כיון דלדבר זה אסור לעשות כן בפירות שביעית להביאו לספק שמא תפסל ואם כן לדבר זה לא הוי בכלל בעלים של הפירות ולכך נפטר מטעם הפקר עכת"ד [וזה כדברינו לעיל (אות ג') דכיון דלדבר זה עדיין לא חזי לאכילה ואין לנהוג בי' מנהג שביעית שוב מיקרי אינו שלו] ואם כן ממילא ניחא קושיא דלעיל תיפ"ל דבהמת שביעית פטורה מן הבכורה מטעם הפקר אבל לפ"ז ניחא דאה"נ דנפטר מטעם זה. ולפ"ז מיושב נמי מה שהק' ניהו דמפטר ליקרב ע"ג המזבח מכל מקום ליהוי כבכור חו"ל שאין מקריבין לחד מ"ד (תמורה כא) וכ"מ ומ"מ קדושת בכור יש עלה ולכמה דברים מצינו דהוי בכור שאין נשחט במדינה מ"מ ליקרב אין מקריבין אותו ואם כן ה"ה בנ"ד, אבל לפ"ז ניחא כיון דנפטר מטעם

הפקר דהוה כמי שאין לו בעלים וא"כ הפקר פוטר לגמרי [והאבנ"ז יו"ד סי' תמ"ה כ' דלכך בהמת שביעית פטורה מן הבכורה מטעם דכיון דאין יכול להקטיר האימורים אם כן הוי כמו יד הקדש באמצע והעיר עליו בר"ב שם לר"ח הו בעל השמעתתא והא ס"ל דצריך דבר שעושה אותה נבילה (בכורות ג') עיי"ש ובתוס' אבל לפ"ד ניחא דעל ידי זה נפקע לגמרי השם בעלים מעל הבהמה לענין דין בכורה לכך אין קדוש כלל ושו"ר שכבר קדמני בפי' הש"ס, בק"א להט"א ר"ה (ל) עיי"ש וא"ל:

י) **התשב"ץ** (ח"ב סי' רמ"ז) הביא דברי רש"י שמות (כ"ג י"ט) דבשמיטה חייבים בבכורים וכ' דמסתמא גם קורין וכ' אח"כ דמהתו"מ פטורים מטעם הפקר והביא הירושלמי (תרומות פ"א) עיי"ש והא דחייבת בחלה (בכורות י"ב) ובירושלמי שביעית (פ"ט) מטעם דכתיב לדורותיכם וכ' עוד טעם דפטורין מתו"מ ומשום דבשביעית ליכא העמדת כרי והנהו לא נתחייבו אלא אחר העמדת כרי עיי"ש ויש לדקדק בשלמא להטעם דלכך פירות שביעית נפטרין מתו"מ משום דליכא בהו עמדת כרי לכך שפיר בבכורים נתחייבו הפירות שביעית דהא עיקר בכורים הוא במחובר כמו ששנינו במתני' בכורים (פי"ג מ"א) כיצד אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שביכרה קושר עליו גמי ואומר הרי אלו בכורים וכן במתני' (פ"ב מ"ד) שהבכורים נקנין במחובר לכך שפיר לא צריך שיהי' בהו כרי לכך נתחייבה בבכורים משא"כ שאר תו"מ דאין נוהגין במחובר שם במתני' ומנחות (ע') דלא מצינו תרומה במחובר לקרקע רק דנתחייבו בכרי וכיון דבשביעית ליכא בהו כרי לכך פטורין. אמנם להטעם שכ' שם דהוי הפקר והפקר פטור מתו"מ אם כן שוב גם בכורים ליפטרו מהאי טעמא. ובאור החיים (פ' תבוא) כ' דפירות שביעית נפטרו מהבאת בכורים משום דמופקרת לכל עיי"ש. ואם כן ה"ה בנ"ד כיון דהתשב"ץ כ' דלכך נפטרו מתו"מ מטעם דשביעית הוה הפקר אם כן שוב ג"כ לא יפקיע מכללם גם כן בכורים. ועי' ברש"י זבחים (ע"ה) ד"ה שביעית דבפירותי' לא שייך תרומה עיי"ש:

אמנם לפי"ד לעיל שהארכנו דכל זמן דעדיין לא חזו לאכילה לא הוה הפקר רק מאותו רגע שמתחלת להיות ראוי לאכילה אז מופקרת משא"כ קודם. אם כן ניחא דזה דוקא תרו"מ כיון דאינם במחובר וגם אין חייבין אפילו כשנתלשו רק בגמרא דאז מתחלת עונת המעשרות כמו דתנינא במעשרות (פ"א) מאימתי הפירות חייבין במעשרות וכו' עיי"ש ואם כן בשביעית באותו זמן כבר ראוי לאכילה עיין מתני' שביעית (פ"ד מ"ז) וכן לעונת המעשרות ובתיו"ט עיי"ש ושוב מיד נפקרת ואם כן שיב הפקר פטור מתרו"מ משא"כ בדין ביכורים עי' בירושלמי בכורים (פ"ג ה"א) על מתני' יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה וכו' קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים וכ' הירושלמי דאין צריך

שיהי' נגמר רק אפילו בוסר ואפילו פגין נתחייבו בבכורים וכ' התוי"ט שם דאשמעינן בזה דאפילו עדיין לא באה לכלל עונת המעשרות מ"מ בבכורים נתחייבו עיי"ש ואם כן בזמן זה עדיין לא הוה הפקר דהא מצד דין דשביעית עדיין לא מיקרי דראוי לאכילה כמו שהבאתי ממתני' שביעית (פ"ד מ"ז) עיי"ש לכך שפיר לא נפטרת מחיוב בכורים מחמת הפקר דהא עדיין לא הוי הפקר, ולפ"ז ממילא ניחא דברי התשב"ץ דאף דבתרו"מ נפטרת פירות שביעית מטעם הפקר מ"מ בחיוב בכורים חייבת מטעם דאז בשעת קריאת השם עדיין לא הוה הפקר. ונכון בזה סמיכות רש"י בפי' שמות שהביא התשב"ץ הנ"ל וז"ל ראשית בכורי אדמתך אף השביעית חייבת בבכורים לכך נאמר כאן בכורי אדמתך כיצד אדם נכנס לתוך שדהו רואה תאנה שביכרה כורך עלי' גמי לסימן ומקדישה ע"כ. ואפשר דר"ל כיון דתאנה שבכרה לבד די אף שלא נגמר כמו שהבאתי מהירושלמי בכורים (פ"ג) אם כן שוב לא הוה הפקר לכך שפיר חייבת בבכורים. ועי' במזרחי שם מש"כ על רש"י: **יא) והא** דכ' האו"ח פר' תבא שהבאתי לעיל דשנת שמיטה פטורה מן הבכורים מטעם הפקר הא לפי"ד לא הוה הפקר. יש ליישב דיהי' תלי' במחלוקת ר"ש ורבנן דהנה הירושלמי בכורים (פ"ג ה"א) כ' מ"ט דת"ק דס"ל שם במתני' דדי אם קראה עלי' שם במחובר אף דהוה בוסר מטעם דכ' ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה בשעת הבאה פרי הא בשעת הפרשה אפילו בוסר ואפילו פגין על דעתי' דר"ש דס"ל דחוזר וקורא עליהן שם לאחר שנתלשו] מה בשעת הבאת פרי אף בשעת הפרשה פרי עיי"ש דזה מעכב לר"ש אם לא קרא עליהן שם דלא קידשו ואיך מדמעין ואין חייבין עליהן חומש ואין לוקין עליהן חוץ לחומה. ואם כן לר"ש דס"ל דהפרשה צריך גם כן להיות בשעה שהן פרי כמו לת"ק בשעת הבאה. ואם כן שוב באותו הזמן דנגמר אם הוה בשנת השמיטה שוב הוה הפקר דפירות שביעית הפקר הן ולא שייך בהו חיוב בכורים. לכך שפיר כיון דהר"מ פסק בה' בכורים (פ"ב הי"ט) והם נעשים בכורים משקדש עליהן שם אף במחובר ואף שלא בשלו ואין צריך לחזור ולקרות עליהן שם לאחר שיתלשו עיי"ש דפסק כת"ק ואם כן בכה"ג בשביעית גם כן חייבין בבכורים דהא עדיין לא הוה הפקר לכך שפיר סתם הר"מ ז"ל והחינוך מ' (צ"א) ולא כ' האיך יהי' דינו של בכורים בשביעית מבואר דס"ל דחייבת כמו שמדייק המנחת חינוך שם. ואם כן יש לומר דהא דכ' רש"י משפטים דבשביעית חייבת בבכורים קאי אליבי' דהילכתא דס"ל כרבנן. משא"כ האוה"ח י"ל דקאי לר"ש לכך שפיר נפטרת שמיטה מבכורים מטעם דהוה הפקר לכל. וא"ל:

יב) והנה ראיתי שהערו ממכות (כא:) יש חורש תלם אחד וחייב עליו משום שמונה לאוין החורש בשור וחמור והן מוקדשין וכלאים בכרם ובשביעית וכו' עיי"ש והערו הא בשביעית הוה הפקר ושוב לא שייך כלאים עי' מתני' (פ"ז מ"ה) דכלאים ובירושלמי שם ומו"ק (ו) ושקלים (ב) ומתוך זה רצו ליישבו עפי"ד המבי"ט הידוע דהיכא דלא הפקירו בפה לא הוה הפקר. ואם כן י"ל דמיירי בכה"ג דלא הפקיר לכך חייב משום כלאים. אמנם לענ"ד אין אני רואה שום הכרח לזה, דהנה הר"ש בכלאים (פ"ז מ"ד) כ' דבשביעית אין נאסרת כלאים היינו דוקא הפירות משא"כ האילן שפיר נאסרת דהא לא הוה הפקר עיי"ש והא דכ' הש"ס נדרים (מ"ב) פירא דהפקירא ארעא נמי רחמנא אפקרא, ר"ל דאפקרה לענין שיכול ללקוט את הפירות מהאילן עיי"ש אבל ודאי העצם קרקע והאילן לא הוה הפקר לשאר דברים ואפילו לפי"ד הרמב"ן פר' (בהר) דצריך שהשדה יהי' מפורץ והפקר כל השנה ומזומן ללקוט כל זמן שירצו גם כן ר"ל דוקא לענין רשות דריסה ולקיטה לפירות שביעית משא"כ היכא דכבר נכלה הפירות מהשדה שביעית שוב בודאי יכול לנעול ועי' ברא"ש נדרים (מ"ב:) דכ' על הא דקאמר הש"ס באילנות העומדות על המיצר דאין צריך ליכנס דלא הוה הפקר ואפשר דשאר אדם גם כן אין להם רשות ליכנס עיי"ש. ואם כן כיון דההוא דמכות מיירי בכלאי כרם שוב יש בו האילנות וזה לא הוה הפקר לכך מחויב על כלאים אף בשביעית ואפילו לפי"ד אחרונים שרוצים לדייק מפיהמ"ש להר"מ שביעית (פ"ז מ"ה) דכ' שכל הארצות בשעת השמיטה הפקר ואין לאדם קנין גמור עיי"ש ודייקו דקאי על עצם קרקע גם כן וכ"ש על האילנות דהוה הפקר ועי' בירושלמי שם דמדייק דלאו דוקא אין אדם אוסר דשא"ש רק אפילו אם השדה הפקר לגמרי גם כן אין שייך בו כלאים [ועי' ברע"ב ור"ש דמתני' שם ובירושלמי] ואם כן שוב תקשה ממתני' מכות (כ"א:) למה ילקה משום כלאים כיון דהוה בשביעית והוה הפקר. אמנם יש ליישב עפי"ד לעיל דקודם דפירות שביעית ראוי לאכילה עי' מתני' שביעית (פ"ד מ"ז) עדיין לא הוה הפקר וא"כ שפיר משכחת לה כלאים בשביעית ויש לדון בזה הרבה ואכמ"ל:

יג) ודע דלפ"ד הראשונים ז"ל שהבאתי שצריך להפקיר בפה ואם לא הפקיר בפה אז אין מופקרת יתיישב בזה קו' הט"א (ר"ה ט"ו) על רש"י דהביא המכילתא דשביעית פטור מן המעשר מדכתיב ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה מה תי' אוכלת ופטורה מן המעשר אף אדם פטור ע"כ והק' בט"א ל"ל קרא תיפ"ל דשביעית הוה הפקר והפקר פטור מן המעשר מדכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שיש לו חלק עמך ומסיק כיון דאית לן קרא על מעשר דפטור ה"ה דפטור מכל מיני תרו"מ עיי"ש. ובטו"א

ר"ל ליישב אליבי' דר"ל דפליג על ר"י בירושלמי (פ"ד) דפאה וס"ל דהפקר לישראל לבד לא הוה הפקר. ואם כן שוב שביעית לענין זה לא מיקרי הפקר אמנם עי' בהג"ה שם מה שתמה] אבל לפ"ד ניחא דנפ"מ היכא דלא הפקירו כלל ואעפ"כ פטור מתרו"מ מטעם דהוה מ"מ פירות שביעית ועי' מש"כ באות ג':

יד) סוכה (ל"ה ע"ב) קאמר הש"ס על מתני' ושל תרומה טהורה לא יטול (אתרוג) ופליגי בטעמו חד אמר מפני שמכשירה וכ' רש"י דאסור לגרום טומאה לתרומה דכתיב משמרת תרומותי אמר רחמנא עשה לה שימור [ומובן יותר עפ"יד הש"ס חולין (קיח) דהכשר תחילת טומאה עיי"ש] וחד אמר מפני שמפסידה וכ' רש"י שמפסידה קליפתה החיצונה נמאסת במשמוש הידים ואסור להפסיד תרומה כדפרישית עכ"ל והעיר בז"א להגר"א ליפטביר ז"ל מסוכה (לט) הלוקח לולב מחבירו בשביעית נותן לו אתרוג במתנה לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית והעיר למ"ד מפני שמפסידה היאך יכול ליטול באתרוג שביעית הא לאכלה אמר רחמנא ולא להפסד והניח בצ"ע, וכן יש להעיר למ"ד דס"ל דלכך חסור ליטול אתרוג של תרומה מפני שמכשירה למה מותר ליטול אתרוג של שביעית הא התוספתא שביעית (פ"ה) דשמן של שביעית אין סכין אותו בידים טמאות וכן פסק הר"מ בה' שמיטה (פ"ה ה"י) והסביר במק"ד ח"ד דהטעם הוה עפי"ד מהרי"ט (ח"א סימן מ"ג) דפירות שביעית יש בהן משום קדושה לכך שפיר אסור לטמאות עיי"ש אף דבנגיעתו אין גורם שום פסול להדבר מכל מקום אסור [ועי' מש"כ התוס' פסחים (יג.) דעצם טומאה בתרומה דאסור מטעם דפוסלו וכבר האריכו ועדיפא מינה כ' בטה"ק זבחים (לג) דאף בכה"ג דבנגיעתו לא יטמא אותו מכל מקום אסור על עצם נגיעה עיי"ש אם כן לאסור ג"כ להכשיר פירות שביעית ועי' בירושלמי שביעית (פ"ח ה"ב) דשמן של שביעית אין סכין אותו בבית המרחץ ובבית הכנסת [ועי' בפנ"מ ומ"פ] דהוה מקום רבים משום בזיון קדשים וכן על מתני' שביעית (פ"ח מ"ג) כשמוכרין פירות שביעית אין מוכרין אותן לא במדה ולא במשקל וכ' השנ"א מטעם בזיון קדשים ואם כן כמו בתרומה אסור להכשיר שוב לאסור גם כן להכשיר פירות שביעית ואם כן למה נוטלין אתרוג שביעית:

טו) ונראה לענ"ד ליישב דהנה הרמב"ן בסהמ"צ השמטה (עשין ג') מנה ג"כ לאכלה ולא לסחורה לעשה וכ' הרב מגלת אסתר דשיטת הר"מ דהתורה הקפידה רק שלא יופסד אבל לא שיאכלנו והביא ראי מלשון המשנה שביעית (פ"ח) שביעית ניתנה לאכילה שתי' וכו' ולא קאמר מצוה לאכול והא דכ' הירושלמי שם אין מחייבין אותו לאכול הפת שעיפשה וכו' אין ראי' דהוה חיוב די"ל דהו"א כיון דיתקלקל לגמרי יהא מחיוב לאוכלו

כדי שלא תפסד לגמרי קמ"ל דלא אבל ודאי פירות שלא יפסדו בודאי אין צריך לאוכלו עיי"ש [ובמק"ד כתב כל זה ולא ראה שכבר קדמו המגא"ס] ואפילו לשיטת הרמב"ן דיש מצ"ע מיוחדה על אכילת פירות שביעית מ"מ למשחה בודאי לא שייך בהו דעי' מש"כ התוס' זבחים (עה:) ד"ה שביעית שהק' אם כן תרומה קודם הפסח יהא אסור לתמצה משום דקא ממעט באכילתה וי"ל דהכי עדיפא לי ושרי משום דכתיב למשחה [וכבר האריכו בדברי התוס' בכורות (כג) דמפורש להיפך] ולא דמי למבשל ירק בשמן של תרומה שהירק מיתקן ע"י השמן ולא השמן ע"י הירק ע"כ מפורש דא"ל להתוס' אלו הי' השמן מיתקן ע"י הירק הי' שפיר מותר מטעם למשחה [ואף דהי' יכול ליטול ירק שאינו של שביעית ויהי' למשחה מ"מ שרי היכא דאין לו ירק אחר כמש"כ התוס' מנחות (ו.) ד"ה מה לענין כלאים אף דיכול ליטול טלית אחר מכל מקום באותו טלית אין מקיים מצות ציצית ע"ש וכבר האריכו בזה וה"ה לנ"ד בכה"ג דאין לו ירק אחר מותר] ואם כן לפי"ד הפהמ"ש להר"מ והרע"ב (פח מ"ז) דשביעית דלכך אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה מטעם הפסד שביעית ע"ש. [וכבר צווחו עלי' מזבחים (ע"ז.) דמפורש מטעם הפסד תרומה כמש"כ רש"י ותוס' שם] ואם אמרי' דבפירות שביעית ג"כ יש דין דלמשחה למה יאסור לבשל ירק של שביעית בשמן של תרומה הא הירק מיתקן ע"י השמן וא"כ הוה למשחה ושפיר הי' להיות מותר לבשל כמש"כ התוס' לענין תרומה, מפורש מזה דגבי שביעית לא שייך דין דלמשחה כלל לכך שפיר אסור לבשל מחמת הפסד שביעית. והא דכ' הירושלמי שביעית (פ"ח ה"ב) וכן הוא שביקש לאכול תרדין חיין או לכוס חטין חיות אין שומעין לו. ר"ל דצריך שיאכל כדרך אכילה דכתיב לאכלה עיי"ש [ובתוספתא שם (פ"ה) נשמטה אבל ודאי דין למשחה לא שייך בו אף דכבר הבאתי דשביעית מיקרי קדשים]:

ולפי"ז יש לדון וליישב דהא רש"י כ' בסוכה (ל"ה:) הטעם דמפסידה משום "דנמאסת" במשמוש היד ועי"ז מיקרי מפסיד משום מחמת מאיסותא אין לאוכלה, וזה לא הוה בעצם הדבר דנשתנה ולא חזו לאכילה דהא באמת לא נשתנה מאומה בעצמיותה רק דחסרון הוה מצד האוכלם דנמאסת בעיניו ולא יאכלנו. ועי' חולין (עא.) לענין טומאה בליעה ר"ל הש"ס דלא הוה חזי לגר ודחה הש"ס נהי דלא חזיא בפניו שלא בפניו מיחזי חזיא ועי' בתוס' כתובות (ל:) ד"ה לא. מבואר מזה דכל דבר דאין לאוכלם מחמת מיאוס זה לא מיקרי חסרין בעצם הדבר רק חסרון בדבר צדדי דהא שלא בפניו שפיר מיחזו חזו ואם כן מצד עצמו שפיר הוה אוכל רק דאינו נאכלת מחמת מאיסותא דמשמוש ידים. לכך גבי תרומה דשייך בו דין דלמשחה בודאי זה לא הוה למשחה. לכך אפילו אם

יאמר לך אדם דלאו איסטניס אנא ויאכלנו כמו שהוא מ"מ אסור דהא לא הוה למשתה כמש"כ התוס' זבחים (עה:) שהבאתי לעיל דבתרומה צריך למשחה. משא"כ בשביעית דלא שייך למשתה וגם המאכל מותר מצד עצמו אין יוצאת מתורת אוכל שפיר מותר בכה"ג דאח"כ יאכלנו:

טז) ויותר מזה כ' במהרי"ט (ח"א סי' פ"ג) דמותר לקרטם את העלין מהפירות של שביעית אף על פי שע"י כן הפירות מתיבשות ונושרות כדאמר בחולין (צב) דאלמלא עליא לא מתקיימא איתכליא ואין בזה משום לאכלה ולא להפסד הואיל וגרמא הוא ואין מפסידו ביד כדמוכח בירושלמי שביעית (פ"א) דין קינסתא דירקא מסקין לי' לאגרא והוא יבשא מגרמא ע"כ. דשוב לא יהי' חזו לאדם ושרי להאכילה לבהמה ותו איכא בשביעית (פ"ט) הפגין והרבזין וכו' ופריך ולא נמצא מאבד אוכלי בהמה ומשני מאליהן הן אבודין עכת"ד עיי"ש. וכ"ש בנ"ד באתרוג דאין נאכל רק מחמת מישמוש היד אבל בעצמיותו לא נשתנה מאומה. וא"כ אפילו אם לא יאכלנו אח"כ כלל עי"ז גם כן אין עובר על איסור דלאכלה ולא להפסד דהא אפילו היכא דממש מפסידין ע"י קרטוס העלין גם כן שרי כמש"כ המהרי"ט אם כן למה יאסור למשמש בידיו אף דעי"ז נמאסת לאכילה מ"מ לא מיקרי מפסידו רק ע"י גרמא, לכך באתרוג של תרומה אסור ליטול מטעם דגורם להפסידו והפסד דתרומה אסור מטעם עשה דמשמרת בתוס' פסחים (י"ג) משא"כ שביעית דגרם הפסד מותר שוב יכול ליטול באתרוג של שביעית וי"ל וא"ל:

יז) וכן יתיישב הקו' שני' למה מותר ליטול אתרוג של שביעית הא מכשירה, אבל לפי"ד יש ליישב דעיקר דאסור לטמאות פירות שביעית נראה דזה הוה רק מפאת דמפסידה דהיינו דלא יאכלו אותה אנשים האוכלין חוליהן בטהרה עי' חולין (ב' ול"ד) בתוס' וכ"מ וזה הוה בסוג דהבאתי לעיל דברי הר"מ בשביעית (פ"ק מ"ז) דאין לוקחין שמן של תרומה בירק של שביעית מטעם דמפסיד פירות שביעית דלא יאכלה מעתה רק כהנים דהא הישראלים אסורין מחמת התרומה וזה מיקרי הפסד וה"ה בנ"ד כיון דגורס שמעתה לא יאכלוה אפילו מקצת בני אדם שאוכלין חוליהן בטהרה זה מיקרי הפסד. ועי' בתוספתא שביעית (פ"ו מ"ו) אין סכין אותו שמן של שביעית] בידים טמאות נפל על בשרו משפשפו אפילו בידים טמאות וכ' בפ' מ"ב דטעמא מיד לשמן ומפסיד אוכלין אף דלסיכה תבעי לה זה בעת שנגע אוכל הוא וכ"כ שאר המפורשים. מפורש דזה הוה מחמת דין דהפסד הם לאנשים שנזהרין בחוליהן שיהי' בטהרה שלא יוכלו מעתה לאוכלו. ולפ"ז יש לומר עפי"ד דזה דוקא במטמא דאסור מחמת דמפסידו מיד לפי"ד הר"מ הנ"ל משא"כ מכשירו דגורם שאם יטמא אח"כ יהי' הפסד והוא לא הוה רק

גורס להפסד זה שפיר מותר כמו שהבאתי באות הקדום דברי המהרי"ט דגורם להפסד מותר ובנ"ד אין גורם גדול מזה. וכן יש להוכיח קצת מדברי התוספתא רפ"ח) הלז דנקט דאין סכין בידים טמאות דוקא בידים טמאות דמטמאו משא"כ הכשר להכשיר פירות שביעית מבואר דמותר. משא"כ תרומה דהתורה אמרה משמרת תרומותי דצריך אתה לשומרו לכך שפיר אף הכשר אסור כמש"כ רש"י סוכה (לה:) הנ"ל [וכבר הערו על הר"מ בה' תרומות (פי"ב ה"א) דנקט אסור לטמא את התרומה הא הכשר ג"כ אסור ה"ה בנ"ד יש לדייק בלשון התוספתא דנקט בידים טמאות מבואר דהכשר מותר כנ"ל. אמנם יש לחלק מטעם דרוצה לאשמעינן רבותא אף דבל"ז הא סכו מיד מ"מ אסור מטעם דחיישינן שמא ימלך כמש"כ המפ' שם וא"ל] ועי' בר"מ ה' תרומות (פי"א ה"ז) שגורס ואין סכין "תרומה" בידים "מסואבות" וכ' הכסף משנה דמקורו מתוספתא תרומות (פ"י) [אמנם שם הגירסא אין סכין בידים טמאות ואלו בר"מ ה' שמיטה (פ"ז ה"ז) כ' שמן של "שביעית" אין סכין בידים אטמאות" נפל על בשרו משפשפו בידים טמאות והכס"מ הראה מקורו בתוספתא שביעית (פ"ו מ"ו) מבואר דבידים מסואבות מותר אף דג"כ שמן חולין מקבלין טומאה מידים מסואבות כמו דתנינא כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה בחולין (לד.) וכ"מ ידים מסואבות הוו שני שם (לב) וכ"מ ואף על פי כן מותר וכ"ש דמותר להכשיר [וקצת יש לעיין למה מותר לטמאו בטומאה דרבנן הא ג"כ מפסידו כדאשכחן ביבמות (טו:) גבי ר"י בן חורתא שלא רצה לאכול אפי' חולין שנטמאו בטומאה דרבנן שאכל חולין בטהרה ע"ש וא"כ שוב מיקרי הפסד ויש לדון בזה וליישב וא"ל]:

יח) ואגב אכתוב במה דסיים התוספתא (פ"ו) דשביעית נפל על בשרו משפשפו בידים טמאות וכ' המפורשים דכבר נתחללה עיי"ש אף דכ' הירושלמי מע"ש (פ"ב ה"א) דאם נסרח הפירות שביעית קדושתה עלה משא"כ מעשר ע"ש ואם כן למה מותר לטמאה אחר שכבר נפל ע"ג אדם הא מ"מ לא גרע מנסרחה דפקע מינה שם האוכל. ואעפ"כ קדושת שביעית עלה. מבואר מזה דשאני בדבר דאם נעשית מצותה דפקע מינה קדושת שביעית אף בכה"ג דבטל מינה שם האוכל לא פקע מינה הקדושה, מכל מקום נעשית מצוותה שאני כמו שדנו לענין זר שבלע שזפון של תרומה דכבר מותר לזר וכן הא כריתות (ז') בכהן שסך בשמן של תרומה דבן בתו זר מתעגל בו דדוקא בכה"ג שנעשה מצוותו ועי' מל"מ (פ"י) מה' שמיטה מה שהאריך. אם דוקא בכהן שסך בשמן של תרומה אז מותר לישראל להתעגל בו משא"כ זר שסך בשמן של תרומה אסור לישראל להתעגל בו דלא

נעשית מצותו ע"ש או לא ובתוספתא הלז יש קצת ראי' ועי' יומא (פא.) זר שבלע שזפון של תרומה והקיאה מותר לזר ובתוס' מנחות (ס"ט.) ד"ה דבלע ואכמ"ל:

יט) והנה בההוא דסוכה (לה:) דאסור להכשיר התרומה העירנו ידידי הרה"ג אוצר בלום מהו"ר יוסף בוים שליט"א מפסחים (כ') שהיתה לו פרה של זבחי שלמים והעבירה בנחל שחטה ועדיין משקה טופח עלי' ובזה נתכשרה ע"ש והק' האיך שרי הא אסור להכשיר את התרומה וכ"ש קדשים וא"כ האיך מעבירה בנהר ע"כ. וכבר קדמו בק' זו בז"א ח"א והביא דברי רש"י חולין (ב':) ד"ה ובמוקדשין דאסור לטמאות את הקדשים ילפינן ממשמרת תרומתי וא"כ כמו בתרומה אסור להכשיר ה"ה יאסור להכשיר קדשים והניח בצ"ע:

ונראה לענ"ד ליישב דהנה בירושלמי חלה (פ"ב) מחלוקת יש אם עיסה שנולשת במי פירות אם חייבת בחלה או לא לחד מ"ד דאין חייבת אלא אם כן שנילושה במים ואידך מחייב אף בשאר מי פירות. והערו לדידן דקיי"ל דאף במי פירות גם כן חייבת בחלה אם כן האיך נילוש במים הא מכשירה וכמו תרומה אסור להכשיר ה"ה חלה. ותי' בז"א ח"א כיון דבשעה שנילושת אין עלה שם חלה לכך מותר דלא הוה אלא גורם וגרמא בהכשר שרי עכת"ד. ולפי"ד ממילא יתיישב הק' דכיון בנ"ד דהעבירה בנחל דאז הוה בהמה בחי' דאין מקבלת לא טומאה ולא הכשר רק דלאחר ששחטה יתכשרה אם כן עיקר איסורו הוה בשעת שהעבירה בנהר אז, הוה עדיין בעל חי ולא הוה אלא גורם להכשר ושפיר שרי, וגם על שחיטתו לא שייך לומר דהוא מכשיר רק דהוה גורם לבד גורם לבהמה שתמות ועי"ז נתכשרה ולא מיבעי' לרש"י בחולין (ל"ו) דס"ל דלכך נתכשרה מטעם דהמים נופל מעור לבשר ועי' פסחים (כ) אם כן השוחט בודאי לא הוה אלא גורם לבד. ואפילו לפי"ד התוס' שם ד"ה ועדיין דס"ל דנתכשרה מטעם שומר לפרי דלכ"ע יש יד לשומר להכשיר. מ"מ הא כ' התוס' בחולין (ב':) ד"ה ובמוקדשין לתי' ראשון דהא דכ' הש"ס חולין (קכא) דהמפרכס הרי הוא כחי' דהוא כחי' אף להכשר אף ששחט בה שנים או רוב שנים רק דנתכשרה לאחר פירכוס דהיינו לאחר שתמות לגמרי עיי"ש ואם כן בודאי לא הוה אלא גורם דלאחר פירכוס נתכשרה ואפילו לתי' ב' דהתוס' דנתכשרה מיד לאחר השחיטה, מ"מ זה ודאי דנתכשרה רק דוקא ששחט בו רוב שנים אבל פחות מרוב לא נתכשרה ואם כן שוב לא הוה אלא גורם דכל זמן שלא גמר שחיטתו אין נתכשרה רק רגע אח"כ אם כן שוב לא הוה אלא גורס ועי' זבחים (ו) דעשה דסמיכה מיקרי עשה דלאחר שחיטה כיון דכל כמה דלא שחט בעמוד וסמך קאי וה"ה בנ"ד דכל כמה דלא נשחטה לא נתכשרה ועיקר ההכשר נעשה לאחר שחיטה והוא רק גרם בשחיטתו, דשאר

מכשירין האוכל כבר יש בעולם ותיכף בבא עלי' מים נתכשרה משא"כ בנ"ד דקודם צריך שתהי' אוכל ואח"כ באה ההכשר. ועוד דהוה דבר ממילא ועי' זבחים (ע"ז) ומנחות (מח) חולין ממילא הוו, וגם דהוה צורך גבוה שלא ישאר חתיכת בשר עם העור ועי' רש"י חולין (לו:) ופסחים (כ:) ועי' ביצה (מ') ורי"ף ור"ח דג' משום סירכא אדמשמטא"ח כדי שתבדק הריאה והסירכות יקלפו היטב, ועי' תוס' זבחים (עה:) כ' דלצורך שרי וה"ה בנ"ד, ועי' פסחים (ט"ו) וכ"מ לענין הנטמאה מאלי' ולטמאה ביד. וכבר האריכו בענין מחלוקת הפוסקים אם מותר למול ביום ה' ויפול יום שלישי למילתו דיהיה פקוח נפש בשבת ועי"ז יחלל שבת אם שרי או לא כיון דבשעה שמל אותו אז שרי לי' לימול. א"ד מ"מ כיון דגורם אסור וא"ל:

כ) והנה בההוא דסוכה (לה.) דקאמר הש"ס מפני שמכשירה ראיתי באבני מלואים בת' (כ) שמביא הק' בשם גנת וורדים הספרדי מהיכא נתכשרה הא לא הי' לרצון עיי"ש מה שתי' וכבר האריכו בזה הרבה. אמנם לענ"ד ליישב בפשטות עפ"ד הש"ס שבת (יח.) דלכך בוצרין בטהרה מפני הנושכות דנוטל אשכול של ענבים לסוחטו ומזלף ע"ג ענבים ובשעת בצירה עדיין עדיין משקה טופח עליהן וכ' רש"י דכיון דבידים הוא ואי אפשר בלי סחיטה מכשיר ע"כ מבואר מדבריו דזה הוה ענין פסיק רישא לכך הוה כאילו איתכווין ממש כמו שמבואר בתוס' שבת (מא:) ד"ה מיחם וכ"כ להדי' בתוס' יומא (לד:) דפסיק רישא כמכווין דמי עיי"ש ואם כן ממילא מתיישב דלכך הדגיש רש"י ז"ל וכ' בסוכה (לה:) דמכשירו מטעם דלולב שורין במים וכשנוגעים באתרוג הוכשר לטומאה ור"ל דנוגעים בידים ממש. אם כן זה הכשר בידים ממש לכך שפיר מכשרת אף בלי רצון ופשוט ואכמ"ל:

כא) בכורות (יב:) איבעיא להו מהו לפדות בבהמת שביעית ודאי לא תיבעי לך לאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה כי תיבעי לך ספק ואליבי' דר"ש ל"ת לך דלי"ל ספק. כי תיבעי' אליבי' דר"י מאי כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינא בי' א"ד כיון דכל כמה דלא מפקע איסורי לא מישתרי כסחורה דמי ת"ש דאר"ח בהמת שביעית אין פודין בו את הודאי אבל פודין בו את הספק. והערו המפרשים לשיטת הר"מ דתקפו כהן אין מוציאין מידו וביארו הראשונים דהיינו דוקא אם יתקפנו הגוף הספק גוף הקדושה משא"כ היכא דתופס הפדיון פט"ח או לכ"ע מפקיעין מיני' [וכעי"ז תו' כתובות (מא:) ד"ה ואי ואי וכ"מ דדוקא כשתופס הגוף המזיק אין מוציאין] ואם כן שוב משתרשי' לי' בזה שפודה את הספק. וגם אם הפט"ח שוה אלף ופודה בשה פטרוזא בת דנקא דהשתא העצם ספת אין הכהן יכול לתוקפו רק הפדיון פט"ח ומשתכר בזה הרבה ולמה לא יחשב זה סחורה.

ולאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה והניחו בצ"ע, ועוד דהנה הירושלמי קידושין (פ"ב ה"ח) מבואר דאפילו לר"ש דס"ל דפט"ח מותר בהנאה מ"מ אם מתה אסור בהנאה וא"כ מה קאמר הש"ס דאליבי' דר"ש לא מיסתפקי ושרי. הא אף אליבי' דר"ש ג"כ משתכר בזה דאלו היתה מתה הי' אסור בהנאה השתא דפודהו שוב יהי' מותר בהנאה וגם לר"י משתכר בפדיונו דיהי' מותרת בגיזה ועבודה:

ועוד יש להעיר מירושלמי פאה (פ"ז ה"ז) ותוס' (פ"ג) הנוטע כרם להקדש פטור מן הערלה וכו' וחייבת בשביעית וכו' רחב"א בעי' קומי ר"מ לאכלו בלא פדיון אי אפשר שאי אפשר להקדש לצאת בלא פדיון לפדות ולאכלו נמצא כלוקח לו קרדום מדמי שביעית וכו' ע"כ וכ' בפנ"מ דכשזה פודה מן ההקדש הרי הדמים שנותן לגזבר דמי שביעית מפני שאיסור שביעית שבו חל על הדמים דשביעית תופסת דמי' וכשאוכל מכרם הזה הרי הוא נהנה מדמי שביעית שנתן עבורה עכ"ד מבואר מהירושלמי הלז אף אילו הי' של אחר והוא קונה ממנו שרי כמו שאשכחן דמותר לקנות לצורך אכילה ולא הוה איסור דלאכלה ולא לסחורה עי' מתני' שביעית (פ"ח מ"ג ופ"ז מ"ד) ובתוספתא שם וסוכה (ל"ט) עיי"ש וכ"מ, ואם כן מחמת עצם הכרם אין בו האיסור של לאכלה ולא לסחורה. רק דעיקר האיסור במה שהקדש גם כן מעורב בו ועי"ז נפדה הקדש. ואם כן במה דנותן מעותיו לבעל הכרם אין כאן האיסור דזה שפיר שרי ליקח לצורך אכילה רק דהאיסור הוה במה דנפדה, ולא במה דנותן המעות עבור ההקדש. מבואר מזה דהעצם פדיון הוה כל האיסור דלאכלה ולא לסחורה. ואם כן ה"ה בנ"ד אף דהפט"ח הוה ספק והפדיון אין נותן לכהן. מ"מ לאסור מחמת עצם פדיון דנפדה ומה לו אם נותני לכהן או אין נותנו לכהן, והירושלמי הוא גם כן בפסחים (פ"ד הל"ו). וגם מה מספקו לי' אם האיסור הוה עצם פדיון או הנתינה לכהן הא ע"כ עיקר האיסור הוה הפדיון. האם אסור ליתן מתנות בפירות שביעית ע"ש ועי' שביעית (פ"ח מ"ט) דמחלק ג' מתנות לשכניו ונותנן לכהן ולא מיקרי הנתינה סוג מסחר וחייבת בחלה ע"ש ועי' שביעית (פ"ח מ"ט) דמחלק ג' מתנות לשכניו ובתוספתא וירושלמי (פ"ג) דדמאי ומתני' (פ"ח מ"ב) דשביעית ולכולן הוא נותן מתנת חנם וכ"פ הר"מ בה' שמיטה (פ"ו ה"ו) אבל משלחין מהן דברים של גמ"ח וצריך להודיע ועי' סוכה (לט) ואם כן חזינן דבעצם הנתינה אין איסור בפירות שביעית וע"כ הא דאסור לפדות פט"ח בבהמת שביעית זה הוה מטעם העצם דעצם פדיון הוה איסור של המסחר ואם כן מ"ש ספק מודאי הא גם על ספק יש לחוש שמא מחויב לפדות ועושה מסחר בפירות שביעית, וגם פקפקו המפורשים מה קאמר הש"ס אליבי' דר"ש לא תבעי לך הא נפ"מ יש גם לר"ש היכא דרוצה לקיים מצות פדיון מחמת ספק

אם מותר או לא והניחו בצ"ע. וראיתי במנ"ח מ' (כב) שמחדש עפי"ד הש"ס דכיון דאין נותנן לכהן שרי אם כן כהן שנפלו לו פט"ח בירושה מאבי אמו ישראל דמפריש שה והוא לעצמו שוב שרי אף בפירות שביעית דהא אין נותנין לכהן עכ"ד. אמנם לענ"ד צ"ע מכל הלין מקומות שהבאתי דמבואר דעצם פדיון הוה האיסור לאכלה ולא לסחורה ולא הנתינה. וא"כ אפילו כהן עצמו אסור לפדות פט"ח שלו בבהמת שביעית:

כב) ועי' מתני' שביעית (פ"ח) אין לוקחין עבדים וכו' ואין מביאין קיני וזבות וקיני יולדות מדמי שביעית וכ' בפי' הר"מ והר"ש דלכך אין מביאין אפי' חטאת אף דנאכל משום דלא ניתנה אלא לאכלה משא"כ לשאר דברים. וכן מבואר מפשטות הלשון דכל עיקר ניטלת מחמת דין דשביעית כמו ברישא דאין לוקחין העבדים ע"ש ודברי התוי"ט דכ' דלכך אין מביאין קיני זבין וכו' דכל דבר שבחובה אין באה אלא מן החולין בסופ"ק דמע"ש. תמוהין ובדפוס ווילנא מרובעין המה. וכן מבואר מתוספתא (פ"ח) שם דאף זבחי שלמים אסור לקנות אף דזה באה גם מן המעשר. מבואר דעיקר הקפדה הוה דאסור להביאו משביעית ועי' תו"כ בהר (פ"א מ"ו) דאסרינן להביא מנחות ונסכין מדמי שביעית ועי' תוספתא (פ"ח) דמנחות ותוספתא (פ"א) דמעילה מכאן אמרו אין מביאין מנחות ונסכין ומנחת בהמה ולחמה של תודה מן הטבל וכו' ומן השביעית ואם הביא הרי אלו פסולין. ע"כ מבואר דעיקר הקפדה הוה מחמת דין דשביעית ולא דאין באה אלא מן המעשר. דלחמי תודה באה מן המעשר בתוספתא שם ומנחות (פא:) וכן מנחות אם באה מן המעשר עי זבחים (נ.) בתוס' ד"ה אם ובמפרשים ע"ש. וע"כ הוה מחמת דין דשביעית דאסור שתעשה מפירות דבר שמפקיע מקדושתה. כמו שהאריך בשי למורא בכורות (יב) על דברי הר"מ ה' בכורות (פ"ה ה"ט) דבהמה שביעית פטורה מן הבכורה דלאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה והעיר הראב"ד דבש"ס דילן קאמר הטעם דלאכלה ולא לשריפה ותי' דשיטת הר"מ הוא דבזה שנפקע משביעית ונעשה בכור זה גופי' מיקרי סחורה והביא לשון הירושלמי מע"ש (פ"א ה"ב) אינון בהמת מע"ש ילדה בכור מהו שיקרבנו אימוריו לגבי מזבח ע"ש ובפנ"מ דמיקרי דמפקיע מקדושת מעשר. ואם כן ה"ה בנ"ד מיקרי סחורה במה דבהמת שביעית נתחלף על קדשים. וליכא למימר דאסור מחמת דגורם הפסד לפירות שביעית דמביאו לבית הפסול דע"ז לא חיישינן עי' זבחים (ע"ז וברש"י ותוס' שם ובכורות (י"ב) וברש"י ש"י ור"ג [חוץ שיטת הר"מ והרע"ב בשביעית (פ"ח מ"ז) דס"ל דגרם להפסיד פירות שביעית אסור ועי' בר"ש ומהריבמ"צ שם דלא ס"ל כן] ואם כן שוב בנ"ד ג"כ לאסור מחמת עצם פדיון דשמא חייבת בפדיון וא"כ עושה

סחורה בפירות שביעית כמו שיטת הר"מ הנ"ל דבהמת שביעית פטורה מן הבכורה מטעם סחורה:

כב) ונראה ליישב עפי"ד הש"ס (בכורות י"ב) דמסתפק להש"ס אם פודין בפסוהמ"ק אליבא דר"י מהו כיון דאסור בהנאה אין איסור חל על איסור או"ד כיון דלא תפוס פדיונו אפקועי איסורא בעלמא הוא וכ' בראשית בכורים שם להגר"א וויינבערג שליט"א דספיקת הש"ס הוא אם חלה הפדיון ונפקע א"ד דלא חלה כלל כמ"ש הש"ס (נדרים עה:) מיחל חלין ובטילין או דילמא דאין חלין כלל עכ"ד. ועי' ערכין (כט:) לענין המוכר שדהו ביובל מחלוקת אם חל המכר ויצאת או דלא חלה כלל עיי"ש, ומסיק הש"ס מי זוטר מאי דכתיב בהו וכצבי וכאיל מה צבי ואיל אין פודין שם במתני'] אף פסוהמ"ק אין פודין ואח"כ נסתפק הש"ס אם לפדות בבהמת שביעית ונראה דזה איבעיא הוה המשכו של ראשון ונבארו. דהנה הטורי אבן (בהקדמה) הק' על מה דפשיט לי' להש"ס דאין פודין בפסוהמ"ק מטעם דכתיב בהו כצבי וכאיל הא מכל מקום האיבעיא במקומה עומדת היכא דרוצה לפדותה בשויו דפודין בכל דבר אם מותר לפדות בפסוהמ"ק או לא, משום דאין איסור חל על איסור ואסור א"ד דלא הוה אלא הפקעת איסור ומותר והניח בצ"ע:

אמנם לענ"ד יש ליישב דהתוס' בבכורות (י"ב) שם ד"ה מה הקשה הא מצבי ואיל דרשי' כמה דרשות והיאך דרשינן גם כן מצבי ואיל דאין פודין בפסוהמ"ק ובתוס' (בכורות ט"ו.) ד"ה מה יישבו זה דיש לן קרא מיוחד עיי"ש. ואם כן כיון דאית לן קרא מיוחד דאין פודין בפסוהמ"ק מטעם דכתיב בהו כצבי וכאיל. ממילא שמעינן דהפדיון הוה רק הפקעה איסורא בעלמא. דאל"כ למ"ל קרא הא ממילא שמעינן דאין פודין בפסוהמ"ק מטעם דאין איסור חל על איסור. מדאיצטריך לן קרא ש"מ דפדיון דשה הוה רק הפקעת איסור בעלמא לכך לולי הקרא שפיר היו פודין. וממילא כיון דאי"ל קרא מזה גופי' שמעי' דהוה רק הפקעת איסורא בעלמא. לכך בודאי למסקנא שפיר מותר לפדות בפסוהמ"ק בשוויו. ומיושב מה שהקשה הט"א דאכתי ליסתפק היכא דפודה בשוויו אבל לפ"ד זה ג"כ נפשטא בהקרא דרב מרי:

וזה הוה המשך בעיית הש"ס מהו לפדות בבהמת שביעית. ר"ל אם הפדיון בשה חלה על שה איזה צד איסור ונפקע אח"כ כמו שהארכנו לעיל אם כן לי"ל לאיסתפק בספק אם מותר לפדות דפשיטא דאסור מטעם שמא צריכה פדיון ועי"ז נשתנית לדבר אחר וזה מיקרי סחורה כמו שהארכנו לעיל רק ספקתנו הוה למסקנת ספיקת הש"ס המוקדם דהפדיון בשה הוה רק הפקעת איסור בעלמא ואם כן יש לן לאיסתפק מהו לפדות פטר חמור בבהמת שביעית מאי כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינא בי' ור"ל דעיקר

איסור דסחורה נטילה מזה דנשתנית משביעית לדבר אחר וזה מיקרי סחורה (דהא איסור סחורה בפירות שביעית בעלמא דקפדינן משום דדבר הנלקח נכנסה בסוג שביעית כמו שהסביר הריטב"א ע"ז (סב) דלכך אין לוקחין בפירות שביעית עבדים וקרקעות משום דהתורה הקפידה דכל דבר של שביעית יתבער בזמן הביעור וזה א"א להתבער ע"ש ובסוכה (לט) וברשב"א משא"כ בנ"ד הפטר חמור אין נעשית שביעית והפירות שביעית אין יוצאת מדין שביעית דנשתיירת הלאה בקדושתה. אבל אם אמרי' דרגע חלה על השה איסור של פט"ח זה מיקרי שפיר סחורה דנשתנית משביעית לד"א וזה לשון סחור כמו שהבאתי לעיל] ואם כן בנ"ד דלא נשתנית למה מיקרי סחורה. רק צ"ל כיון שע"כ צריך לפדותו מחמת איסור ומוכרח ליתן לכהן. ועי"ז הותרה הפטר חמור ומיחזו כמסחר העובר מיד ליד. ואם כן זה דוקא היכא דנותן לכהן משא"כ בספק פטר חמור דאין נותן לכהן שוב לא הוה כדרך מסחר ושרי כמש"כ התוס' ע"ז (סב) ד"ה נמצא ובקרית ספר להמבי"ט ז"ל בה' שמיטה (פ"ה) דכל שאינו דרך סחורה לא אסור מן התורה עיי"ש. א"ד כיון דכמה דלא מפקע איסורי' לא מישתרי כסחורה דמי. ר"ל כיון דמ"מ אסור בהנאה בלי פדיון שוב בזה לבד מיקרי כעין מסחר ובפרט שלפי מה שהאריכו דבאיסורי הנאה לא הוה עלה שם בעלות עי' בשו"ת הריב"ש בסופו קונטרס מיוחד ע"ז עיי"ש וא"כ מיקרי דקונה בפדיונו הפט"ח מן הפקר ובזה לבד הוה עלה שם מסחר ואסור. וזה דוקא לר"י דס"ל דפטר חמור מותר בהנאה ולא צריך לאפרושי כלל ואם כן אף היכא דמפריש לא הוה עלה כלל שם מסחר. ומסיק הש"ס דודאי אסור וספק מותר משום דעיקר מסחר הוה בנתינתו לכהן לכך היכא דאין נותן לכהן שפיר מותר ולא הוה מסחר. ומבואר שם דודאי פטר חמור אף לר"ש אסור והטעם הוה כמש"כ הירושלמי תרומות (פ"ו ה"ו) על מתני' אכל קשואים של ערב שביעית ימתין על מוצאי שביעית ומפרש הירושלמי שם משום דהוה כלוקח לו קרדום להקדש. וה"ה בנ"ד כיון דמחויב לפדות הפטר חמור ואם פודהו מבהמת שביעית נמצא פורע חובו. וכ"כ בש"ל משא"כ ספק דאין מחויב לפדות מותר לר"ש דאין עליו שוב חוב:

ולפי"ז ניחא כל הק' דלעיל כיון דהש"ס דילן בבכורות (י"ב) קאי על מסקנת בעיית הש"ס הקודמת דפדיון פטר חמור בשה הוה הפקעת איסורא בעלמא ומדוקדק לישנא דהסוגי' כל כמה דלא "מפקע איסורי" הא הש"ס לעיל מפקפק בזה מבואר כדברנו דמסקנת הבעי' הוה דהפדיון הוה הפקעת איסור וע"ז קאי הבעי' הלז] ולא תלה על בהמת שביעית איזה השתנות דעי"ז יתקרי' מסחר כמו שהארכנו רק דעיקר איסור הוה במה דצריך ליתן לכהן והוה כעין פריעת בע"ח בפירות שביעית כנ"ל ואם כן לא דמי להנך מקומות

שהבאתי מהירושלמי פאה (פ"ז ה"ז) דמבואר דעצם פדיון אסור. וכן ממתני' שביעית (פ"ח מ"ח) ותוספתא שם (פ"ה) וכ"מ דאסור להביא קרבן משביעית וכן בהמת שביעית דפטור להר"מ מטעם מסחר דהתם דעצם הדבר נשתנה משא"כ בנ"ד דאין נשתנה רק הוה הפקעת איסור לבד לכך עיקר האיסור הוה הנתינה:

וכן יתיישב הק' הא משתרשי' לי' דפודה ספק פטר חמור לענין תקפו כהן הפטר חמור א"מ ואם תקף הפדיון פט"ח מוציאין ולגו"ע, וכן אם רוצה לקיים מחמת ספק או חייש שמא ימות הפטר חמור ויהי' אסור בהנאה אף לר"ש כהס"ד דירושלמי קידושין (פ"ב ה"ח) אבל לפי"ד ניחא דעיקר הקפדה אם מחויב להפריש וליתן לכהן אבל שאר הנאות שפיר מותר כל דלא הוה דרך מסחר ואם כן בכה"ג דאין מחיוב להפריש וליתן לכהן שוב מותר אפילו משתרשי' לי' בהפרשתו דלא הוה כפורע חובו. והא דבהמת שביעית חייבת במתנות שם בכורות (י"ב) וצריך ליתן לכהן ולא אמרינן לאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה וזה צריך ליתן לכהן וקודם הפרשתו אסור באכילה עי' חולין (קלב:) כמו פדיון פט"ח. משום דהתם לא הוה כפורע חובו מפירות שביעית דהא החוב גם כן הוה בפירות שביעית עצמו משא"כ בפדיון פט"ח דהחוב הוה על ידי הפט"ח ומשלם בפירות שביעית זה אסור דהוה בגדר מסחר כמש"כ הירושלמי תרומות (פ"ו) המובאים לעיל בדברנו ויש לדון בכל זה וא"ל יותר:

סימן ז

בענין כל"ש והמזבח מקדשין שלא מדעת

א) בירושלמי סוכה (פ"ד ה"ז) על מתני' שם שבע"ש הי' ממלא בחבית שאינה מקודשת ופריך ואפילו מקודשת לא כן אראב"ח בשם ר"י וקדשת את המזבח והי' המזבח קדש קדשים מה המזבח אינו מקדש אלא בדעת אף הכלים לא יקדשו אלא בדעת וכו' עיי"ש ובסוכה (נ), והערו מזבחים (פז:) דפריך הש"ס אי אמרת אויר מזבח כמזבח דמי עולת העוף דפסה במחשבה היכא משכחת לה הא קלטה המזבח והערו הא משכחת לה שפיר בכה"ג שלא הי' מדעת דאז אין מקדש. וזה הכריח להתפא"י לחדש דהמזבח לכ"ע מקדש אף שלא מדעת והערו עליו מירושלמי הלז דמפורש היפך דבריו ואם כן שוב הדרא הקו' לדוכתא:

ב) ועוד יש להעיר מתוס' יומא (מ"ו:) ד"ה כי שהק' על הא דיומא (מ"ד:) נתפזרו לו קב גחלים מכבדן לאמה היאך מאבד גחלי קודש ות' ר"ת וז"ל דכל"ש אין מקדשין אלא מדעת ולא מיקדשו הנך גחלים וקשה דאם כן תקשה מכאן למ"ד כל"ש מקדשין שלא

מדעת וכו' ושמא סבור כההוא ברייתא דמקדש של"מ] וה"נ א"ל דמחתה ראשונה של ד' קבין לא היתה כל"ש וכו' ועוד כיון דהוו על המזבח מקדש ודוחק לומר דהיינו דוקא בקרבנות ע"כ. ומבואר דקו' זו הקשה בין לתי' ר"ת מטעם דמחתה ראשונה לא היתה כל"ש הק' הא מ"מ כבר נתקדשה ע"ג המזבח ואם כן שוב לאסור לאבד גחלי קודש עי' במפרשים שם מבואר מזה דס"ל דאפילו לתי' ר"ת דכל"ש אין מקדשין אלא מדעת מ"מ במזבח לא שייך תירוצו. וזה היפך מדברי הירושלמי סוכה הנ"ל דאף המזבח גם כן אין מקדש אלא מדעת. ואדרבה דעיקר דין דכל"ש אין מקדשין אלא מדעת ממזבח ילפינן לה כמש"כ הירושלמי שם. וכן הוא כצורתו הוא בתוס' חגיגה (כ"ג) ד"ה שאם שתי' גם כן ר"ת דכל"ש אין מקדשין אלא מדעת והק' ר"א הם פלוגתא הוא וז"ל מיהו פ"ק דמנחות (ז) ובהתודה (ע"ח) איכא מאן דמוכח מן ולקחו את כל"ש דאין מקדשין אלא לדעת [ובהג"ה ציינו שלא מצאו שמה וחי' שלא הערו דבירושלמי סוכה (פ"ד) מביא פסוק אחר וקדשת את המזבח ועי' רש"י סוכה (מט) ד"ה אין וז"ל וכלי מיד מקדשם וכתיב כל הנוגע בהם יקדש ואפילו אינו רוצה שיתקדשו עד מחר הכלי מקדשם מיד שלא מדעת. וזבחים (פ"ז.) וצ"ב ואכ"מ] וי"מ מחתה של כסף אינו קדושה וכו' וקשה לר"א דהא המזבח מקדש דבר הראוי לו ולא ידענא מאי תיובתי' וכו' ע"כ גם כן י"ל דקאי גם על ר"ת כמ"ש המפרשים ביומא וא"כ תקשה מירושלמי סוכה דמפורש דאף המזבח ג"כ אין מקדש שלא מדעת:

ג) ונראה לענ"ד ליישב דהנה בזבחים (סה.) קאמר הש"ס ומלק והקטיר מה הקטרה בראש המזבח אף מליקה בראשו של מזבח והנה הוקשה הכתוב להקטרה ומעכב ג"כ עיי"ש. ובתוס' ד"ה הבדיל ומנחות (ג) ובתוס' ומפורשים וקנים (כב.) ד"ה חטאת. וחולין (כט:) וירושלמי יומא (פ"א ה"א) דצריך דוקא בראשו של מזבח. ונראה דכיון דהצריכה הכתוב מזבח אין זה ר"ל בוש האבן וקביעת מקום מערכה רק ר"ל קדושת המזבח, כמו הקטרה דצריך המקום קדושה מיוחדה ולשמה עי' רש"י זבחים (נט.) ד"ה דברים ככתבן שקדש את הרצפה כולה לשם מזבח ולהקטיר עלי' וכ"כ ברש"י זבחים (ס'.) ד"ה בשלמא וזבחים (קח.) ורש"י שמות (כ' כ"א) ואם כן בהקטרה ע"כ הצריך הכתוב קדושת המקום. ואם כן כיון דמליקה הקשה רחמנא להקטרה גם כן הכוונה קדושת המקום של הקטרה. [ועי' מה שהארכתי לעיל בסי' ג' אות ב'] וא"כ לשי' הירושלמי סוכה (פ"ד) שהבאתי דהמזבח גם כן אין מקדש אלא מדעת. ואם כן אם מכוין שהקדושה של המזבח לא יעלה על עולת העוף הלז. שוב המליקה גם כן לא הוה כהוגן. כמו הקטרה דכ' הירושלמי דהמזבח אין מקדש אלא מדעת. וא"כ מכיון שהקדושה של המזבח לא יעלה על עולת

העוף הלז. שוב המליקה גם כן לא הוה כהוגן. כמו הקטרה דכ' הירושלמי דהמזבח אין מקדש אלא מדעת. ור"ל לכל מילי שנותנין ע"ג המזבח, וה"ה מליקה דהוקשה רחמנא להקטרה גם כן טעון קדושת המזבח. ועי' בשטמ"ק מנחות (נא.) אות כ"ח על הא דכ' הש"ס על מחבת מלמד שטעונה כלי ואפי לה מאתמול נפסלה בלינה והק' בשטמ"ק הא יש עצה למ"ד דס"ל דכל"ש אין מקדשין אלא בדעת שיחשוב שהמחבת לא יקדשנו ושוב לא יפסלו בלינה ותי' וז"ל דכיון דמצוה לעשות במחבת אם כן מצוה לחשב שיקדש דאל"כ למאי אצריך רחמנא כלי עכ"ל. מבואר מדבריו כיון דהתורה רמי' חיוב לא ר"ל גוף הכלי רק קדושת הכלי ואם כן כל טצדקאות עבדין שיתקדש דאל"כ לא מיקרי על המחבת ועי' בתוס' שם ד"ה אפי'. וכ"כ בשטמ"ק בהשמטות סוף מסכתא, מנחות דף (ע"ח אות י"ב) דגם כן הק' הא יש עצה שיתכוון שלא יתקדש בכל"ש ותי' דשוב לא יהי' מיקרי על מחבת ע"ש. ואם כן ה"ה בנ"ד כיון דהצריכא רחמנא מזבח גם כן ר"ל לא לבד קביעת מקום המזבח רק גם כן קדושת המזבח הרבה יש לדון בזה דעי' רש"י זבחים נ"ה:) ד"ה וחד דכתב לענין צפון דמאי קדושתי' צפון מדרום אלא קביעת מקום בעלמא הוא עיי"ש. ואם כן ה"ה יש לומר בנ"ד דלא צריך קדושת המזבח רק קביעת מקום בעלמא הוא עיי"ש. ואם כן ה"ה יש לומר בנ"ד דלא צריך קדושת המזבח רק קביעת מקום בעלמא. אמנם יש לחלק בין צפון לקדושת המזבח ויבואר בע"ה הלאה):

ואם כנים דברנו יתיישב שפיר ק' דלעיל דמאי פריך עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה הא משכחת לה בכה"ג דהוה שלא מדעת לפי"ד הירוש' סוכה (פ"ד) דגם המזבח אין מקדש שלא מדעת. אבל לפי"ד ניחא דהכי פריך כיון דמליקה ע"ב ראשו של מזבח הי', ולמליקה צריך מזבח ואם כן ע"כ אם ס"ל דאין המזבח מקדש שלא מדעת ע"כ בעי לאיכווני שיתקדש מדעת. כדי שיהי' יכול למלוק. ואם כן שוב קלטינהו המזבח ולא משכחת לה פיגול, דהא אויר מזבח כמזבח דמי ולא ירד ואם כן שוב לא נתפגל:

וכן יתיישב שפיר ק' מתוס' יומא (מ"ו:) וחגיגה (כ"ג:) דמבואר דהמזבח מקדש הגחלים אף שלא מדעת וזה היפך מדברי הירושלמי סוכה (פד.), אבל לפי"ד ניחא כיון דהש"ס ביומא (מה.) מרבי מקרא הוא עולה על מוקדה על המזבח זו מערכה גדולה ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שני' של קטורת עיי"ש. ואם כן כיון דע"כ הצריכה התורה שיהי' מערכה מיוחדה לקטורת ומערכה יהי' נעשית על המזבח. ואם כן בודאי גם כן ר"ל שקדושת המזבח פועלת בזה לשיטת התוס' יומא (מו:) וחגיגה (כג:) שהבאתי לעיל דהמזבח מקדשין. ועי' זבחים (פג:) מ"ט קאמר רחמנא כל הראוי למוקדה מקדש מזבח וכ' רש"י ללמדך טעמא שלא ירד משום קדושת המזבח הוא ע"כ מבואר מזה דהמזבח

פועלת קדושתה במערכה דהיינו המוקדה ואם כן ה"ה לאותו מערכה של קטורת ג"כ פועלת עצם קדושת המזבח. שוב ע"כ איצטריך קדושתה. ולפי"ז ממילא ניחא הק' דהא דכ' התוס' דהמזבח מקדשו לא ר"ל דהמזבח מקדש אף שלא מדעת רק ר"ל כאן דהמערכה הוה על המזבח ע"כ הוה מדעת דאל"כ לא הוה כלל שם מקום מערכה. וא"כ כיון דהוה מדעת שוב לא צריכין לקדושת המחתה של כסף:

ד) אמנם עדיין יש לעיין הניחא לשיטת הראב"ד בתמיד (פ"ו) דגם כן תי' אותו ק' דהמחתה של כסף לא הי' מקדש. משום שלא הי' מכוון לקדשו וכל"ש אין מקדשין אלא מדעת ובא"ד כ' וז"ל ועוד כיון שיותר הי' חותה משנקטר בהם לא יתכן שקצת גחלים הם קדושים וקצת אינם קדושים ע"כ. ואם כן לנ"ד ע"כ כיון דעושה מערכה ע"כ צריך לכוון שיתקדש מדעת דאל"כ לא הוה מערכה. משא"כ לשי' הריטב"א יומא (מד:) דכ' וז"ל והק' רבינו נסים גאון ז"ל האיך משליכין אותו וכו' והלא קדושים בכל"ש וכו' ותירץ ר' דכל"ש אין מקדשים אלא מדעת והכא אין דעת לקדש את "המתפזרים" ע"כ מבואר הא ג' קבין שפיר קדוש. ויכול לכוון בקדושה ולחלקן שמעט יתקדש ומעט לא יתקדש [ועי' בתוס' יומא (מ"ו:) ותוס' חגיגה (כ"ג:) ותו"י יומא (מ"ד:)] וא"כ שוב גם על מקום המערכה יכול לחשב שיתקדשו רק אותן ג' קבין משא"כ השאר לא יתקדשו ואם כן מערכה שפיר הוה על מקום המזבח ובקדושתה. ואעפ"כ הקב רביעי הנתפזר יכול שפיר לאבדן דלא נתקדשו:

ה) ושו"ר בספר שיח יצחק (הספרדי) ביומא (מו:) שכ' דק' התוס' ועוד כיון דהי' על המזבח המזבח מקדש את הראוי לו הוה על כל הפי' ויותר נראה דדוקא קאי על תי' ר"ת דכל"ש אין מקדשין שלא מדעת. דכיון דהוו על המזבח וכבר נתקדשו בקדושת מזבח תו לא צריך דעת דקידוש מחתה של כסף ואם כן אמאי מכבדן ומפסיד קדשים בידים עכ"ד. ואם כן לפי פי' לא קאי התוס' כלל אם מזבח מקדש שלא מדעת או לא ולא הוה כלל היפך ד' הירושלמי סוכה (פד) הנ"ל. אמנם על חידושו יש לעיין ממנחות (ז') על הא דקמיצת פסולין דדוקא קמץ משא"כ קידש גם כן לא דנפסלה ופריך וכי מהדר לי' קומץ לדוכתא תיקדוש ולפסול אר"י זאת אומרת כל"ש אין מקדשין אלא מדעת עיי"ש ולפי"ד הש"י היכא דכבר פעם אחד נתקדשה שוב אח"כ לכ"ע מתקדשת אף שלא מדעת. ואם כן בנ"ד נמי הי' לו ליתקדש אף שלא מדעת דהא כבר מונחת בביסא בכל"ש כמש"כ הש"ס סוטה (יד) ותוספתא מנחות (פ"א א') וביסא הי' פל"ש כמש"כ התוס' זבחים (פח.) ד"ה מידות ועי' תוס' מנחות (צ"ה:) ד"ה ומאי (וד"ז) ע"ש ואם כן אח"כ דנותנו עד הפעם הקומץ לכל"ש שוב הי' לקדש אף שלא מדעת. ואפילו לפ"ד תי' התוס' מנחות (ז'.) ד"ה אר"י

דמחלקי דשאני סוגיית הש"ס שם משום דאפילו מדעת גם כן אין מקדשין רק לפסול לכך שלא מדעת לא מקדשו כלל וכ"כ בסוכה (נ.) ד"ה חזקי' וכ"מ. מ"מ בנ"ד כיון דקב רביעי בלא זה הולך לאיבוד ואעפ"כ חידש הש"י כיון דכבר נתקדשה פעם אחד שוב אח"כ לכ"ע מקדשת אף שלא מדעת. ואם כן ה"ה בההוא דמנחות (ז.) הי' לקדשי' שלא מדעת אפילו לפסול כיון דכבר נתקדשה בכל"ש:

ו) **ונראה** ליישב דהנה לפי"ד הירושלמי סוכה (פ"ד) ז"ל על הא שהאריך בש"י דמבואר דלתי' ר"ת דכל"ש אין מקדשין שלא מדעת לא יתיישב רק ק' שני' היאך מאבדין הגחלים אם נתקדשו משא"כ ק' ראשונה היאך יכול לכבותן הא עובר על תבכה עדיין דמקומה שצריכין לתרץ מטעם דאינתק למצוותי' עיי"ש. אבל לפי"ד הירושלמי סוכה (פ"ד) דגם המזבח אין מקדש שלא מדעת יש לומר דבתי' ר"ת דכל"ש אין מקדש שלא מדעת גם כן ר"ל מזבח דגם כן אין מקדש של מדעת, לכך כיון דלא נתקדשו שוב לא שייך בו איסור כביי'. והא דהק' התוס' ועוד דהא המזבח מקדש את הראוי לו. יש ליישב דפליגי בזה לפי"ד דלעיל דכיון דהצריך רחמנא מערכה ע"ג המזבח ר"ל קדושת המערכה ולא קביעת מקום המערכה לבד, ואם כן יש לומר דהא דמקשי' התוס' הא המזבח מקדש את הראוי. ר"ל כיון דהתורה מצריך מערכה אם כן ע"כ הו' מדעת כדי שתתקדש ואם כן שוב הגחלים נתקדשו כמו שהארכתי לעיל באות ג' אמנם מתו"י (יומא מ"ד) מבואר להדי' דתי' ר"ת לא קאי רק על הק' היאך מאבד גחלי קודש. משא"כ על הק' היאך רשאי לכבותן ע"ז לא קאי וכן מבואר מריטב"א יומא (מד:) וראב"ד תמיד (פ"ו) עיי"ש) וכיון דצריך שהתקדש שוב נתקדשו כולן. כסברת הראב"ד (פ"ו) דתמיד. משא"כ ר"ת ס"ל דגם במזבח נתכוון רק שיתקדשו ג' קבין והשאר לא הי' קדוש כסברת הריטב"א יומא (מ"ד) הנ"ל לכך מותר לאבדן ולא שייך בו איסור כביי' ודו"ק וממילא מתיישב הערה הנ"ל משום דעיקר ק' התוס' הוה עפי"ד סברת הראב"ד וא"ל:

ז) **ובעיקר** הק' על הא דפריך בזבחים (פז.) עולת העוף דפסלה בה מחשבה היכא משכחת לה הא קלטינהו המזבח. הא משכחת לה בכה"ג דהוה שלא מדעת. יש ליישב עפ"ד מה שחידש במ"ד דהא דבעינן דעת לקדש אין ר"ל שיכוון שיתקדש רק ר"ל דעת לעשיית הדבר. ורק באותן הדברים שכל נתינתן הוא שיתקדש אז צריך דעת לקידוש. ובזה מיישב ק' השטמ"ק מנחות (נא) על הא דעל מחבת ואי אפי לה אפסלה בלינה הא משכחת לה שלא מדעת [וכן הק' השטמ"ק מנחות (עח:) בהשמטות] וכן הק' למ"ל קרא למתעסק בשחיטה שהוא פסול למ"ד דכל"ש אין מקדשין שלא מדעת. אבל לפי"ד כיון שיתכוון לעשי' זה מיקרי שהי' לדעת. ולפי"ז ניחא נמי הק' דלעיל כיון דעושי' ע"ג מזבח

ומולקו זה מקרי שהי' לדעת והמזבח מקדשו אם כן שוב קלטינהו המזבח ולא משכחת לה פסול מחשבה ופשוט:

א) והנה בההוא דירושלמי סוכה (פ"ד) דהמזבח אין מקדש אלא לדעת כ' הקרבן עדה דאין המזבח מקדש אלא מדעת שאם העלו חולין ע"ג המזבח ודאי אין חדוש אלא אם כן שהקדישו מתחלה עכ"ד ותמהו עליו מרש"י סנהדרין (לד.) כל הנוגע יקדש ולא ירד שומע אני בין שנראה ובין שלא נראה כגון שאור ודבש איל וצבי וחולין עכ"ל מפורש שאין המזבח מקדש חולין אפי מדעת. וכן יש להעיר מזבחים (פג:) דאין המזבח מקדש קמצים שלא קדשו בכלי וכ"ש חולין וכ"כ שם להדי' בשטמ"ק שם (אות א') וז"ל ואע"ג דהמנחה נתקדשה בביסא דאל"כ חולין גמורין הן ופשיטא דתרד עכ"ד. ופי' של הק"ע קצת מוכרח דשם מיירי לענין צלוחית שיקדש את מי החג ופריך הא משכחת לה בכה"ג דהי' שלא מדעת ואין מקדש. ויליף לה ממזבח. ואם כן מוכרחין לומר דמזבח גם כן אין מקדש שלא מדעת בכה"ג של מי התג דהוה חולין רק מדעת, דאל"כ במזבח מיירי בשאר דברים מה ראי' ממזבח לכל"ש לענין שלא יקדש חולין שלא מדעת כיון דלא איירי מזבח בזה עיי"ש:

ט) ונראה ליישב דהנה נסתפקתי היאך הדין אם קידש הסולת קדושת פה ואח"כ העלה ע"ג המזבח אם המזבח מקדשו לענין שאין יוצאת לחולין. ולענין שתיפסל בלינה. וספקתנו היא עפי"ד הש"ס מנחות (פז:) דבעי' הש"ס שלחן מהו שיקדש קמצים בגודש שלו ועי' ברש"י ותוס' ורש"י כת"י דר"ל כגון קומן המנחה דבעי' קידוש כלי מהו אם מקדש כיון דהוה כל"ש א"ד דחזו לי' מקדש דלא חזו לי' אין מקדש ומסיק דמקדש עכ"פ ליפסל וה"ה בנ"ד אף דעיקר דכל"ש מקדשין פסולין ילפי' לה ממזבח (זבחים פ"ז) ואם כן כמו דכל"ש מקדש חולין ה"ה מזבח מקדש חולין. א"ד כיון דהמזבח לא חזו ליה אין מקדש כלל. ולא דמי לשלחן דמקדש עכ"פ ליפסול אף דלא חזי לי' מטעם דשלחן הוה כל"ש וגם יש לו קדושת מזבח דאין לינה פוסלת בו עיין (זבחים פ"ז.) וכ' בשטמ"ק (הובא בח"נ) מטעם דקבוע לכך יש לו דין מזבח. משא"כ מזבח דהוה רצפה כמ"ש הש"ס (זבחים כ"ז:) האי רצפה והאי כל"ש לכך אין מקדש כלל, ומרש"י (סנהדרין ל"ד) ושטמ"ק (זבחים פ"ג:) שהבאתי דאין מקדש חולין י"ל דמיירי שלא הי' עליהן אפילו קדושת פה לכך אין מקדש דלא עדיף מכל"ש דגם כן אין מקדש אלא אם כן הי' מקודם קדושת פה כמו שדייקו מתוס' (מנחות ע"ט:) ד"ה וליתני:

והבאתי ראי' מזבחים (פ"ז.) כל"ש מהו שיקדשו את הפסולין וכ' רש"י לענין פדיון קבעי' ופשט כשם שהמזבח מקדש כך כל"ש מקדשין ור"ל דלא מהני פדיון אפילו לנטמא.

והדיוק הוה מדמזבח מקדש כך כל"ש מקדשין. מפורש דגם המזבח מקדש מנחה שהי' לה רק קדושת פה שלא יפדה עוד כמו כל"ש. ואדרבה כל"ש יליף ממזבח. ואכמ"ל בזה. ולפי"ז ניחא דברי הירושלמי סוכה (פד) עפי"ד פי' של ק"ע דאין המזבח מקדש חולין רק מדעת ודייק לשונו אלא אם כן הקדישן מתחילה ור"ל דהי' גם כן קדושה מתחילה על החולין דהיינו קדושת פה וזה הוה הדעת לקדש ומקדש לענין פדיון ופסול לינה כמו שמיירי לענין מי החג עיי"ש [ועי' סוטה (י"ד) מהו דפריך הש"ס ונותנה בכל"ש ומקדשה בכל"ש ש"מ כל"ש א"מ אלא מדעת אף דהי' מכבר עלה קדושת פה דאל"כ לא קדוש כמש"כ התוס' מנחות (עט:) וי"ל ואכ"מ] משא"כ ההוא דרש"י סנהדרין (ל"ד:) ושטמ"ק זבחים (פג) דמיירי שיקדש לענין שלא ירדו בודאי אין מקדש וירד אבל לענין פדיון היכא דהי' עלה קדושת פה שפיר מקדש מזבח כמו כל"ש ופשוט:

י) **והנה** בההוא דמנחות (ז.) דקמץ זר דס"ל לריב"ב שיחזיר וחד מ"ד ס"ל דדוקא קמץ אבל גם כן קידש לא. ופריך הש"ס וכי מהדר לי' קומץ לדוכתי' תקדוש ותפסול אר"י זאת אומרת כל"ש א"מ. אלא מדעת הא מדעת מקדשין והא בעי' מיני' ר"ל מר"י כל"ש מהו שיקדשו את הפסולין ליקרב וא"ל אין מקדשין וכתב רש"י כגון אם קמץ "זר" ונותן לכלי מהו שיקדישנו כלי להקטירו עכ"ל. ואלו בזבחים (פ"ז.) שם ג"כ סוגי' זו בעי מיני' ר"ל מר"י כל"ש מהו שיקדשו פסולין וכ' רש"י כגון מנחה טמאה שקדשה בכלי מהו שיקדשנו עיי"ש וזה צ"ב שינוי לשון דרש"י. ושו"ר שכבר קדמנו בק' ז' בטה"ק מנחות (ז). ועוד הק' התוס' בזבחים ומנחות דלפי"ד רש"י ז"ל בזבחים פשוט לי' ר"י דכל"ש מקדשין לכתחילה ליקרב ואלו במנחות (ז) ע"כ גרסינן דפשוט לי' ר"י דכל"ש אין מקדשין לכתחילה ליקרב. ועי"ז הכרחו לי' לפרש פי' אחר עיי"ש. וזו היא פליאה עצומה על דברי רש"י:

ונראה ליישב בעהי"ת דחדא מיתרצה בחברתה, דרש"י רצה לשמור עצמו מק' התוס' לכך פי' כך ונבאר בע"ה. כל"ש מהו שיקדשו את הפסולין. והו"א הי' דלענין פדיון קבעי' ומסיק דלענין לכתחילה ליקרב ופשיט לי' ר"י ממתני' זבחים (פד) שקיבלו פסולין וזרקו את דמו. ולפירש"י פשיט לו דמקדש. וע"כ מטעם דדין אחד לכל"ש ולמזבח. כמו המזבח מקדש ה"ה כל"ש מקדשין ליקרב, ואם כן כיון דפשוט לי' ר"י ממתני' שקבלו פסולין וזרקו את דמו והש"ס שם (פד:) מוקי לה בהנך פסולין דחזו לעבודת צבור ועי' בתוס' שם ד"ה הניתנין דפקפקו אם לר"ש גם כן צריך להיות מהנך דחזו לעבודת צבור דבשביל שחיטה לבדה שנעשה בהכשר לא יאמר ר"ש לא ירדו עיי"ש [וכבר הארכתי הרבה בזה בסי' א', בתחלתן ע"ש] ואם כן כיון דמתני' מיירי בהנך פסול שיש לה הכשר במ"א עי'

בתוס' שם ד"ה ומוציא וזבחים (סח:) ד"ה אמר ונדה (מ:) ד"ה פרט אם כן שוב ע"כ גם כן ספיקת ר"ל הוה גם כן בכה"ג במנחה פסולה בכהאי פסול שיש לה הכשר במ"א, ואלו היתה עולה ע"ג המזבח הדין דלא ירדו שם זבחים (פד.) וכ"מ דנטמאה לא ירד. היאך הדין יהי' בכל"ש אם גם כן לכל"ש יש אותו כח לקדש את הפסולין כמו מזבח או לא. וע"ז פשיט לי' ר"י דמקדש ליקרב לפירש"י. ור"ל המזבח וכל"ש שווין לענין דין זה וכבר הקשה רבינו מנוח הא כיון דכל"ש גם כן מקדש שם במתני' אם כן שוב שמעינן דגם כן מקדש לכתחילה ליקרב דאל"כ למ"ל הקידוש כלי הא בל"ז המזבח מקדשו עיי"ש מה שהאריך [ומובא דבריו בח"נ] ואכ"מ] משא"כ בההוא דמנחות (ז) דקאי על מתני' שם דמיירי גם כן שקמצן זר וס"ל לת"ק דפסול משא"כ ריב"ב ס"ל דיחזיר ויקמוץ וקאמר שם דדוקא קמץ לבד משא"כ קמץ וקידש פסול. ופריך וכי מהדר לי' לקומץ לדוכתי' ליקדוש ולפסול ומשני כל"ש אין מקדשין אלא מדעת ופריך הא מדעת מקדשין והא בעי ר"ל מר"י כל"ש מהו שיקדשו את הפסולין ליקרב וא"ל אין מקדשין. וכיון דקאי על מתני' שם דמיירי גם כן בקמץ זר לכך מוקי גם כן בעיית ר"ל מר"י בקמץ זר ובזה גם כן רוצה רש"י ז"ל ליישב ק' התוס'. הא בזבחים (פז) פשוט לי' ר"י דכל"ש מקדשין ליקרב. לכך כיון דמוקי לה בקמץ זר ורצונו לומר דריש לקיש מיסתפיק אי כל"ש דמי עכ"פ למזבח אבל זה ודאי דיותר עדיף ממזבח בודאי לא הוי. ואם כן בקמץ זר דהדין דקמיצת זר תרד בזבחים (סט.) דמליקת זר לא תרד אבל קמץ זר תרד עיי"ש. בודאי בכל"ש גם כן לא מקדש. ואם כן אותו גוף ספיקת ר"ל ופשיטת ר"י דכל"ש מקדשין לכתחילה ליקרב גזבחים (פז) דהדין שווין מזבח וכל"ש. ואם כן בזה שפשיט לי' ר"י שם בזבחים שכל"ש מקדשין ליקרב דדומה למזבח באותן פשוט לי' דבאותו פסול שהמזבח גם כן אין מקדש כ"ש בכל"ש אין מקדשין דודאי לא עדיף ממזבח. ואם כן כיון דהש"ס במנחות (ז) קאי על מתני' דמיירי גם כן בקמיצת זר ואם כן שפיר פריך על דמשני' על ק' כי מהדר לי' קומץ לדוכתי' מטעם דכל"ש אין מקדשין שלא מדעת הא בעי' ר"ל מר"י כל"ש מהו שיקדשו ופשיט אין מקדשין ור"ל מאותו הש"ס בזבחים מבואר דבקמץ זר פשיט לי' דאין מקדשין ואם כן שוב לא צריכא לאוקמי מטעם דכל"ש אין מקדשין שלא מדעת. ומיושב היטב בזה ק' התוס' והק' למה שינה רש"י ז"ל לשונו במנחות ודו"ק כי זה ברור:

יא) ועי' שטמ"ק זבחים (פז.) אות כ"א וז"ל וע"ק דהכא משמע דר"י אי"ל דכל"ש מקדשים לכתחילה ובפ"ק דמנחות משמע דסבר אין מקדשים דבעי ר"ל וכו' ופ"ה התם כגון שנטמאת דקי"ל אם עלתה לא תרד אבל אם נכנסה לכלי אינה בשביל כך קדושה ליקרב לכתחילה למזבח אלמא דפשיטא התם דאין מקדשין וכו' ע"כ, מפורש דהי' להם גירסא

אחריני ברש"י במנחות דשם מיירי ג"כ בנטמאת המנחה לכך שפיר הק' על רש"י ז"ל משא"כ לגירסא דילן במנחות דמיירי דקמץ זר שפיר יתיישב כל קושייתם:

יב) וג"כ יתיישב דברי הר"מ (פ"ג הי"ט) דה' פסוהמ"ק דפסק וכלי שרת מקדשין דם הפסול ליקרב והק' עליו בלחם משנה הא במנחות (ז) קאמר הש"ס דר"י פשיט לו כל"ש אין מקדשין. ועי"ז יצא לחדש ולחלק בין דם למנחה וכ"כ בב"ש אה"ע סי' (קכ"ד) וכבר הערו על דבריהם. אבל לפי"ד ניחא שפיר דס"ל כשיטת רש"י ז"ל דפשיט לי' ר"י כל"ש מקדש פסולין וההוא דמנחות מיירי בקמץ זר דאז אפילו אלו עלה ע"ג מזבח תרד כמו שפסק הר"מ (בפ"ג הט"ו) מה' פסוהמ"ק לכך שפיר גם כן בכל"ש תרד. אבל ודאי שאר פסולין דגבי מזבח לא תרד ה"ה כל"ש מקדשו ליקרב. ועי' במרכהמ"ש ח"ב (פ"א הכ"ח) מה' פסוהמ"ק מה שהאריך בזה. [ואל תתמה על דברינו דהיכא דהמזבח אין מקדש אותו פסול ה"ה כ"ש. הא הר"מ בה' פסוהמ"ק (פ"ג הי"ט) פסק דכל"ש מקדשין דם פסול ליקרב ואלו שם (ה"ג) פסק כל הראוי לאישים אם עלו לא ירד כר"י בזבחים (פג) ושם במתני' כ' דלר"י דם אם עלה ע"ג המזבח תרד משום דאין ראוי לאישים. ואעפ"כ כל"ש מקדשו. [ועי' תוספתא (פ"ט) דקרבנות דם כדברי ר"ג זורקו ע"ג אישים, הא נפסל אם נותנו לפנים מן הקרן כמש"כ התוספתא קרבנות (פ"י) ותוס' יומא (פ"ג) הארכתי בחידושי ואכ"מ] דיש לחלק בפשטות דהא דדם אין המזבח מקדשו אין זה מחמת חסרון בעצמיות הדם דהא באמת בדם לא נחית כ"כ פסול גדול שעי"ז תרד מע"ג המזבח. רק דאין המזבח מקדשו מחמת דהתורה אמרה דראוי למוקדה מקדש מזבח משא"כ דם דאין ראוי למוקדה אז לא הוה עלה חלות דקדושת המזבח לכך כיון דאין המזבח מקדשו תרד. משא"כ כל"ש דדם שפיר ראוי לכל"ש וחלה עי"ז על הדם קדושת כל"ש למה לא מקדשו שיקרבנו. משא"כ אותו פסולין שירדו מע"ג המזבח מחמת עצם גודל פסולן ועי"ז לא מהני להו קדושת המזבח כ"ש דלא מהני להו קדושת כל"ש שבנקודה זו קדושתה יותר חלוש ועי' זבחים (כז:) ברש"י ותוס' ושטמ"ק. ובמ"א הארכתי ואכ"מ:

יג) השטמ"ק ב"ב דף (צ"ז ע"א) הביא בשם תוספות הרא"ש על הא דכ' הש"ס שמרים של הקדש לעולם אסור ומשני כאן בקדושת הגוף כאן בקדושת דמים וכ' הרא"ש וז"ל פי' קדושת הגוף שנתקדש בכל"ש אע"פ שהיין נתקדש בכל"ש השמרים לא נתקדשו אע"ג דאמרינן במס' סוכה (נ) דכל"ש מקדשין בין מדעת ובין שלא מדעת היינו בסתם אבל כשאומר בפירוש שאינו רוצה שיתקדשו השמרים אין כלי שרת מקדשין עכ"ל מפורש דס"ל דאף למ"ד כל"ש מקדשין שלא מדעת מ"מ היכא שאומר להיפך לא מהני כמו בקדשים אף דסתמא לשמה קאי מ"מ להיפך פוסל. וכן לעין מצות אין צריכות כוונה

מ"מ להיפך לא מהני כמש"כ התוס' סוכה וכעי' זה כ' בת' רמ"ע מפאנו ס' (כג) ואף דכהנים שלותי דרחמנא מ"מ אם הבעלים אומר בפי' דאינו רוצה כמו שכהן עושה פסול עיי"ש ובתוס' יומא (יט:) ד"ה מי ואכמ"ל וזה ד"ח.] אמנם צ"ע מש"ס מפורש במנחות (ז.) דפריך הש"ס וכי מהדר לי' קומץ לדוכתי' ליקדוש ולפסול ומשני זאת אומרת כל"ש אין מקדשין אלא מדעת. ואם כדברי הרא"ש הא הש"ס יכול לומר אפילו כמ"ד כל"ש מקדשין שלא מדעת מכל מקום הכא לא קדיש דמיירי בכה"ג שאומר בפירוש שלא יתקדש. כמו שמוקי לה רב עמרם שמחזירו לביסא גדושה, וגם מבואר מר"ע דבענין אחר א"א רק בכה"ג דמחזיר לביסא גדושא לדברי הרא"ש משכחת לה בפשטות בכה"ג שאומר בפירוש שלא יתקדש, וכ"כ רש"י להדי' שם בד"ה וקפריך דכל"ש מקדשין שלא מדעת אפילו כי מהדר לי' איהו אדעתא דלא לקדוש, והש"ס שם הוה הכרח לדברי רש"י ז"ל עיי"ש, וכן הערו מסוכה (נ) דפריך ואמאי ניתי במקודשת אמר זעירי קסבר אין שיעור למים וכלי שרת מקדשין שלא מדעת ואי מייתי במקודשת איפסל בלינה, ולפי"ד הרא"ש שפיר לייתי במקודשת ויאמר בפירוש דכל"ש לא יקדשו. וכן יש להעיר על הרא"ש מירושלמי סוכה (פ"ד ה"ו) דג"כ אי"ל כשיטת הבבלי:

יד) ועוד יש להעיר ממנחות (ע"ח:) תודה ששחטה על שמונים חלות חזקי אמר קדשו ארבעים מתוך שמונים ורי"א אמר לא קדשו וכו' אביי אמר דכ"ע לקרבן גדול קמכווין וכל"ש מקדשין שלא מדעת קמיפלגי מר סבר כל"ש מקדשו שלא מדעת וכו' ואף על פי שהתכווין להדי' להיפך על קרבן גדול ואף על פי כן קדוש. כמש"כ רש"י ז"ל עיי"ש. מפורש מדברי הש"ס דלמ"ד כל"ש מקדשין שלא מדעת מקדש אפילו אם אומר להיפך גם כן נתקדש. וזה הוה שלא כהרא"ש ז"ל דכ' דהיכא דמתכווין להיפך לכ"ע לא קדיש. [ומיהו זה יש ליישב דשאני התם דהתכוון שיתקדש כולו כל שמונים. ואם כן בכלל שמונים הוה גם כן הארבעים לכך קדוש ארבעים כדינו שזה לא מיקרי כ"כ להיפך משא"כ בהא דכ' הרא"ש דאין רוצה כלל שיתקדש שפיר לא קדוש כלל. וכזה ראיתי שם בשטמ"ק מנחות (ע"ח:) אות י"ב שהקשה מסוכה נ' שכ' הש"ס דאם יש שיעור למים אז אפילו למ"ד כלי שרת מקדשין שלא מדעת אין קדוש והכא כ' הש"ס דקדוש, וכן הקשה מחזקי' דס"ל במנחות כל"ש מקדשין שלא מדעת ובסוכה ס"ל אין מקדשין. ותי' דשאני ההוא דסוכה דמתכוון שלא יתקדש לגמרי מה שאין כן בההוא דמנחות דרוצה שיתקדש שמונים וא"כ הארבעים בכלל עיי"ש וא"ל]:

טו) ונראה לענ"ד ליישב, ונקדים לבאר בע"ה הענין דכלי שרת מקדשין שלא מדעת. דהנה באמת הערו למה כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת נימא סתמא לשמה קאי זבחים

(ב':) וה"ה בנ"ד סתמא לקדש קאי. ונראה ליישב. דבזה פליגי. דלמ"ד כלי פרת אין מקדשין אלא מדעת ס"ל דלא דמי לענין לשמו. דהתם אמרינן סתמא לשמה קאי היינו מחמת עצמיות הקרבן דקאי כמו שהקדישו מתחילה ולא מחמת גברא, לכך אמרינן בזבחים (ב) היכא דשחט לשם חולין דל חולין מינה והוה סתמא והק' בש"א היאך הוה סתמא הא זה לא הוה סתמא כלשמה כיון דחישב להדיא לשם חולין, והאריכו דשאני התם מחמת דעצם הקרבן עומד למה שהוקדש מתחילה ואם כן כל זמן דחלות מחשבה לא פסלה שוב עומדת על מעמדה הקודמת לכך כיון דאמרינן דל חולין מינה והוה לה סתמא שוב כשר. [ועי' מה שהארכתי בסי' ד' משא"כ לענין כל"ש מקדשין שלא מדעת. דהתם הכלי שרת נותנת בהדבר קדושה ע"ז לא שייך לומר סתמא לשמה קאי. דהא קודם לא הי' עדיין בהדבר קדושה כ"כ כמו שהוא עתה. ולא שייך לומר כמו שהי' קודם כן תהי' עתה. משא"כ בלשמה דסתמא לשמה קאי. דהתם השם עולה או שלמים אין פועלת מכוון בהקרבן שתעלה קדו' רק דשלל"ש גורעתה. מה שאין כן כלי שרת מכיון ועיקרה נעשית לכך שתתקדש. לכך לא שייך סתמא לשמה קאי כמו שהיתה קודם כן תהי' עתה דאדרבה עתה קדושתה יותר משהיתה קודם. לכך ס"ל למ"ד דצריך לכוון בפירוש שתתקדש עי' מנחות (ז.) וברש"י (ע"ח:) וברש"י וכת"י וסוטה (י"ד:) וברש"י ומאירי ועי' בפי' המשנה להר"מ (פ"א מ"ב) דמנחות דכ' אע"ג דלא חשב בשעה שהכניס אף על פי כן כלי שרת מקדש שלא מדעת משמע דלמ"ד דס"ל דאין כל"ש מקדש שלא מדעת לא מהני שלא חשב רק צריך שיאמר בפירוש ועיין (יומא מ"ו) תוס' ד"ה כי ויומא (מ"ד.) בתו"י וריטב"א וראב"ד (תמיד פ"ו) וסוכה (נ':) ואידך מ"ד דאי"ל דכלי שרת מקדשין שלא מדעת ס"ל כיון דמקודם היה עלה קדושת פה לכך די בזה לומר סתמא הדבר הלאה בקדושתה קאי, ותתקדש הלאה ואידך ס"ל כיון דמקודם הי' עלה רק קדושת פה וקילא קדושתה כמ"ש רש"י (סוטה י"ד:) ד"ה אין מקדשין אלא מדעת שהנותנו בהן צריך שתננו לשם כך וא"ת הרי מנתה קדושה ועמדה שהקדישה בפה, קדושת פה אינו אלא קדושת דמים ואינו קדושת הגוף ואינה נפסלת בטבול יום ובלינה ואם נטמאת נפדה. קדשה בכלי קידשה קדושת הגוף ונפסל בטבול ובלינה ואין לה פדיון עכ"ל לכך כיון דמקודם הי' קדושה קלישה ועכשיו קדושתה רב צריך שיתכוון להדיא שתתקדש. ומובן בזה דברי התוס' (מנחות ע"ט:) שכ' דאם לא הי' קדושת פה קודם אז לכ"ע אין כלי שרת מקדשין שלא מדעת עיי"ש ולכאורה מה נפ"מ. אבל לפ"ד ניחא דכיון דהי' מקודם רק חולין ע"ז בודאי לא שייך לומר סתמא לשמה קאי. לכך לכ"ע צריך דעת לקדושי' ושור שקצת מזה העיר בעמק הלכה:

טז) והנה עי' ברשב"א (מנחות פ"ח.) שכ' על הא דמתני' דז' מדות נתקדשו ופ' הש"ס רביעית למה נמשחה וחצי הלוג למה נמשחה וכ' וז"ל ק"ל אעפ"י שנאמר שלא נמשח רביעית משום מצורע ולחם נזיר, וכו' מכל מקום האיך היו מודדין ברביעית לנזיר ומצורע וכו' והלא כיון דקדיש בתוכו ואח"כ דמוציאין המים לחוץ מיפסלו ביוצא ושוין שנותנין בלחמי נזיר ולחמי תודה ולחמים לא קדיש עד שחיטת הזבח וכו' וכמה דברים אמרינן לעיל דלא קדוש הלחם ונפיק לחולין והרי יש בו השמן שנתחדש בכלי שקדוש קדושת הגוף וקמפיק לחולין. וי"ל דלא נתקדשו בכלי מפני שאין הכלים מקדשין אלא הראוי להם. ואע"ג דאמרינן גבי כלי הלח אין מקדשין את היבש דמקדשין לפסול. וי"ל דכ"ש שיקדשו שלא יהיו חולין. י"ל דהיינו דוקא כשנתנוהו בו לדעת שיקדש אבל כי הכא שלא נתן אלו הדברים אלא למדידה לדעת השיעור לבד לא קדיש כלל עכ"ל. והנה יש להעיר לשיטת רב עמרם (מנחות ז'.) דס"ל דכל"ש מקדשין שלא מדעת אפילו בכה"ג היכא שמקדש מדעת גם כן לא יהי' קדוש כ"כ כמו שאי"ל לר"י שם עי' בתוס' שם ד"ה אר"י וסוכה (נ) ואם כן תקשה עליו קושית הרשב"א ממתני' היאך היו מקדשין הא נפסלה ביוצא ואף דאין ראוי מכל מקום מקדש שתפסל. ואליבי' ליכא לתרץ כמ"ש הרשב"א שהי' שלא מדעת דאכתי תקשה למ"ד כל"ש מקדשין שלא מדעת מאכ"ל. וליכא למימר כיון דאין מקדש מדעת רק לפסול לכך שלא מדעת לא מקדש כלל כמ"ש התוס' הנ"ל דהא ס"ל דאפילו בקמיצת זר דאפילו אם יהי' מדעת אין מקדש אלא ליפסל ואף על פי כן למ"ד כלי שרת מקדשין שלא מדעת ה"נ קדוש שלא מדעת וה"ה בנ"ד תקדש שלא מדעת ואם כן תקשה הא נפסל ביוצא וכן האיך נפרק הלחמי תודה היכא דהזבח נפסל [וממצורע י"ל משום דהוה חולין לכך לא קדוש כלל כמ"ש התוס' (מנחות ע"ט) ועי' תוספתא (מנחות פ"י) אין מתקדשת בפנים אלא בחוץ דקאי על מצורע ומי סוטה ועי' באו"ש פסוהמ"ק (פי"ג) משכ"כ בזה ואכ"מ]:

ומתוך זה נראה לומר דהנה ר"ע אמר במנחות (ז.) דלכך לא נתקדש דמיירי שהחזירו לביסא גדושה דכי מהדר לי' ומנח אדפנא דמנא ומניד לי' ונפל ממילא דנעשה כמו שהחזירו הקוף. מבואר מזה אף דס"ל דכלי שרת מקדשין שלא מדעת ולא נקשר כלל במחשבתו של בעלים. מ"מ היכא דנפל דלא הי' כלל מעשה דנתינת לכלי שרת ע"י גברא נפסל [ועי' חולין (לא.) לענין שחיטה]. דעכ"פ מעשה ופועל גברא צריך. ולפי"ז נראה לחדש דלמ"ד דכלי שרת מקדשין שלא מדעת ואפילו אם הגברא אומר להדי' דלא תתקדש שגם כן קדוש. מכל מקום היכא דצותנו לתוכו למדידה בעלמא, ואינו רוצה כלל בעצם כל"ש שזה לכ"ע לא נתקדש. משום דהיכא דנותנו לכלי שרת. ורוצה שיהי'

בהכל"ש אז שפיר אמרינן דלא בעינן כלל לדעתו וקדוש אפילו אומר להדי' שרוצה שלא תתקדש. משא"כ הכא דנותנו למדידה שזה פירושו שאינו רוצה כלל בהכלי שרת בעצמיותה. רק מדידה שבהכלי וזה לא שייך כלל לעצם קדושת כלי שרת, זה שפיר לא קדוש כלל לכ"ע. והוה עי"ז חסרון מעשה בעצם הנתינה להכלי שרת כמש"כ המהר"ל דחסרון כוונה הוה חסרון בעצם המעשה וכן הבאתי לעיל בסי' (ד') אות לט) העקרים (פכ"ז) דגם כן כך כתב עיי"ש לכך היכא דנותנו לכלי שרת ורוצה שיהי' בהכל"ש רק שלא תתקדש. א"כ המעשה בפועל שפיר הוה, לכך אין אנו משגיחין על דעתו וכוונתו. משא"כ היכא דחסר כונה להנתינה דכל"ש לא לבד דחסר הכוונה להקידוש. אם כן שפיר עי"ז לא קדוש דהוה חסרון בעצם הנתינה והוה כמו דנפל ממילא, דלא קדוש כלל כמש"כ הש"ס מנחות (ז) שהבאתי. ועי' מנחות (ק:) ויומא (כט:) דכיון שסדרו שלא בזמנו נעשו כמו שסדרו הקוף. מבואר בזה דע"י חסרון בזמן הוה חסרון בעצם המעשה. כמו שהאריך מו"ר הגאון האדיר שליט"א בספרו שיח השדה עפ"ד המהר"ל דחסרון בזמן הוה חסרון בעצם המעשה, עיי"ש ואם כן ה"ה בנידון דידן דחסרון דכוונת נתינה להכלי שרת הוה חסרון בעצם המעשה עי"ז מיקרי כמו שסידרו הקוף דלא קדוש כלל במנחות (ז.) ועי' מש"כ בתוס' זבחים (כו:) ד"ה ואי שלא במקומו כמקומו דמי למה לי יחזור הכשר ויקבל תימה דלקמן (עט) תנן הניתנין למטה שנתערבו בניתנין למעלה ר"א יתן למעלה ורואה אני את הניתנין למטה כאלו הן מים ויחזור ויתן למטה ודייק בגמרא דר"א סבר יש בילה, והשתא אמאי יחזור ויתן למטה הרי כבר נתכפר, וי"ל כיון כיון דאי"ל רואין כאלו הן מים לא הוה כמכופר ולא יהיב להו לשם כפרת התחתון עכ"ל. ולכאורה י"ל הא הזריקה אין צריך כלל דעת ומתעסק כשר כמו שמבואר בזבחים (ס'.) דקאמר הש"ס דלמא שפיכה מכח גברא בעינן מבואר דמספקי להש"ס דאפילו כח גברא לא בעי בזריקה וא"כ האיך כתב התוס' דלא נתכפר מחמת דהי' לשם מים הא לא תליא בדעתו כלל לענין זה מבואר כדברנו דס"ל להתוס' דאפילו אמרינן דלא אגידא בדעתו והיכא דאין רוצה שתתכפר מכפר נועי' כריתות (ח.) ומה שכתבתי בסי' ד' מתחלתו] מ"מ היכא דנותנו לשם מים זה גרע יותר ודמי לנ"ד דנותנו לכל"ש למדוד דזה לכ"ע אין מקדש:

ולפי"ז נראה לומר דהא דכ' הרשב"א מנחות (ופח.) דלכך לא קדוש לחמי תודה וכן המים לנזיר ומצורע בכל"ש. מטעם שלא נתן אלה הדברים אלא למדידה לדעת השיעור לבד לא קדוש ור"ל דבכה"ג דנותן למדידה לבד אז לכ"ע לא קדוש [והא דכ' מתחילתו דלכך אין מקדש מטעם דאין ראוי לכלי שרת ואח"כ הוסיף דכיון דהי' גם כן שלא מדעת

לא קדוש כלל. מבואר לכאורה הטעם דנותן למדידה לבד לא מהני. י"ל בפשטות דע"כ צריך לומר דמיקרי אינו ראוי. דאם הוה ראוי לכל"ש צ"ל דטעון קדושת כל"ש שוב למה רוצה רק למדידה הא רוצה גם כן בהקידוש כיון דראוי וצריך לכל"ש. ועי' מה שהבאתי לעיל אות (כו) התוספתא (פ"י) דמנחות ופשוט] ולפי"ז ניחא הק' דהרשב"א כתב דנותנו רק למדידה. וזה הוה כמו נתינת קוף דלא קדוש אפילו לר"ע:

וקצת סיוע לזה יש להביא ממנחות(צ'.) לענין בירוצין דקדשו מטעם דנעקר מגווה דמנא ופריך הש"ס האי גברא למאי דצריך קא מכוון ומשני רבינא לעולם כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת וגזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול. ואם כן שוב הדרא ק' הרשב"א לדוכתא האיך מוציאין לחולין אח"כ לחמי תודה הא נתקדשו בכלי שרת וכ"ת דהי' שלא מדעת וכל"ש אין מקדשין שלא מדעת כמו שתירץ הרשב"א הא מדרבנן לכ"ע קדוש לרבינא משום גזירה שלא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול, מבואר מזה דשאני היכא דנותנו שלא מדעת כמו בירוצין. לדבר דנותנו למדידה, דהיכא דנותנו שלא מדעת אז שפיר אמרינן דגזרינן שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול. משא"כ בתירוץ הרשב"א דכ' דהיו נותנין למדידה בכל"ש בתור מידה ולא מחמת איכות הקדושה, כמו שהארכנו זה שפיר לא קדוש אפילו מדרבנן דלא גזרינן שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול כיון דאין רוצה כלל סוג הכל"ש ועי' תוס' זבחים (עז.) ד"ה וחולין ומנחות (פ':) ד"ה וכ' וכ"מ ודו"ק:

יז) ואם כנים דברנו יתיישב שפיר שיטת הרא"ש הובא בשטמ"ק ב"ב (צז) הנ"ל דכ' דלענין שמרים אף דכלי שרת מקדש שלא מדעת מכל מקום היכא דאומר להיפך שלא יתקדש לה קדוש לכ"ע. והער' ממנחות (ז') ודף (ע"ח:) וסוכה (נ') דמבואר דאפילו אומר להדי' להיפך גם כן קדוש למ"ד כלי שרת מקדשין שלא מדעת. אבל לפי"ד ניחא. דהנה במתני' מנחות (פז.) תנינא דאין מביאין יין לא מן פי החבית מפני הקמחין ולא משולי' מפני השמרים אלא מביא משלושה מאמצעה עיי"ש. ואם כן היכא דאמר להדי' שלא יתקדשו ואם כן חזינן מזה דרוצה להביא יין מן המובחר. ובכה"ג דירד לתוך הכל"ש מעט שמרים אח"כ הוא מסלקו משם. אם כן השמרים שהיו בגווה דמנא לא רצה כלל שיהי' שמה דהא אדרבה דאסור לכתחילה להקדיש שמרים. רק ע"י הכרח המדידה וכדומה ירד שמה. ואם כן לזה לא רצה כלל שיהי' בכל"ש. לכך עי"ז הווה חסרון בעצם הנתינה וזה לכ"ע לא קדוש. ועי' תוס' יומא (ל"ד:) ד"ה הנ"מ ותוס' שבת (מ"א:) ד"ה מיחס דכ' דפסיק רישא מקרי מכוון. ואע"פ עי' בתוס' שבת (ע"ה) ד"ה טפי ותוס' שבת (ק"ג.) ד"ה לא דפסיק רישא דלא ניחא לי' אז פטור. ועי' תוס' כתובות (ה:) ודף (לו.) וזה הוה

החילוק לנ"ד בין היכא דאמר להדי' שאין רוצה. משא"כ סתמא דאז שוב בנתינתו לכלי שרת הוה פסיק רישא וזה גופא הוה הכוונה לנתינה [אבל להקידוש לא מיקרי פסיק רישא. האם מזה הוה ההכרח שרוצה שתתקדש לכך למ"ד כלי שרת אין מקדשין שלא מדעת צריך שיכוין להדי' משא"כ לעצם הנתינה מיקרי שפיר פסוק רישא ור"ל דמיקרי כוונה] לכן שפיר סתמא נתקדש. משא"כ היכא דרוצה שלא תתקדש אז שפיר לא קדוש] משא"כ כל המקומות שהבאתי לעיל דרוצה שיהי' בכל"ש רק דאין רוצה שתתקדש. ע"כ שפיר קדוש אף בכוונה להיפך::

יח) ועי' מנחות (צ') לענין בירוצין דקדוש לר"י מטעם דנעקר ומגווה דמנא קא אתי ופריך הש"ס וכי נעקר מאי הוי גברא למאי דצריך קמכוין ומשני ארדב"ש משמי' דרב זאת אומרת כל"ש מקדשין שלא מדעת. ומבואר בפשטות הסוגי' דבירוצין לעולם קדוש. וא"א בשום אופן להוציאו מקדושתו. ואפילו אם יכוון להדי' להיפך שלא תתקדש מכל מקום קדוש. וזה הוה היפך מדברי הרא"ש ב"ב (צז) שכתב דהיכא דאמר שלא תתקדש דאז לכ"ע לא קדיש. ובפרט לפי"ד דלעיל דהיכא דהוה חסרון כוונה בעצם הנתינה אז כ"ע מודי דלא קדיש. וא"כ ה"ה בבירוצין כיון דגברא למאי דצריך קמכוין. אם כן להשאר דמכוין שלא תתקדש אין ר"ל שלא תתקדש לבד רק גם כן אין רוצה בעצם הנתינה לכלי שרת. ואם כן למה תתקדש. ואפשר מש"ה כתב רש"י וז"ל שלא מדעת ע"פ "שלא נתכוין" להקדיש הבירוצין קדושין בכל"ש ע"כ מבואר קצת מדבריו דדוקא היכא דאין מכוון שתקדש אז קדוש למ"ד כל"ש מקדשין של"מ. מה שאין כן היכא דמפרש להדי' שלא תתקדש אז לכ"ע אין קדוש. ואם כן רש"י סותר משנתו ממש"כ בדף (ז'.) דלמ"ד כל"ש מקדשין של"מ אז קדוש אפילו אומר בפירוש שרוצה שלא תתקדש. אבל לפי"ד ניחא דע"כ דוקא היכא דלא כיון להיפך אז סתמא לשמה קאי כמו שעושה בפועל שנתנו להכלי שרת וראשון ראשון דמטי קדוש בכל"ש. משא"כ היכא דאומר בפירוש שאין רוצה. ואם כן בזה גופא אומר שאין רוצה בעצם הנתינה לכלי שרת. דלמה לו שהבירוצין יכנסו להכל"ש. לכך הדגיש דוקא סתמא אז קדוש למ"ד כל"ש מקדשין שלא מדעת ואבל למ"ד כלי שרת מקדשין אלא מדעת צריך שיאמר בפירוש כמו שהבאתי לעיל אות (י"ד) מה שאין כן היכא דאמר בפירוש שאין רוצה אז לא קדיש דהוה כמו קוף דמנחות (ז). ובעיקר הדיוק מרש"י י"ל דר"ל כיון דלא בעי שיכוון אם כן חזינן דלא אגידא בדעתו. שוב ממילא שמע כן דקדוש בכל אופן. ועי' לשון הר"מ בפיהמ"ש מנחות (פ"א מ"ב) וכל"ש מקדשין שלא מדעת ר"ל אע"פ "שלא חשב" בדעתו שהן הקדש כשהכניס שום דבר בהם יתקדש ע"כ ועי' סוטה (יד.) וכ' רש"י התורה הצריכתה ליתנו בכל"ש כדי

שיקדשנה הכלי אפילו "אין מתכוין" וכ"כ במאירי ועי' רש"י ורשב"א סוכה (נ.) וא"ל וכן הק' מבירוצין לשמרין י"ל דהתם בשמרים אין רוצה מיד שתתקדש. מש"אכ בבירוצין זה שאין רוצה הוה מחמת שאח"כ נעקרה מהכל"ש וי"ל וא"ל:

יט) ובחי' הרא"ש יתיישב שפיר מה שהעיר התוס' מנחות (עט:) דכ' לענין נסכים שקדשו בכלי ונמצא זבח אחר יקרבו עמו ואר"י דלב ב"ד מתנה עליהם אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהו לזבח אחר. ופריך וליתנו עליהן דניפקו לחולין ומשני גזירה שמא יאמרו מוציאין מכל"ש לחול וכ' התוס' אע"פ שכבר קדשו בכלי שרת. אפילו תמצא לומר כל"ש מקדשים שלא מדעת הנ"מ קודש אבל חולין לא מקדשו ע"ש אבל לפי"ד הרא"ש ניחא בפשטות דכיון דהתנו ב"ד בפירוש שלא יתקדש שוב לכ"ע כלי שרת אין מקדשין אותו ופשוט:

כ) האחרונים דייקו מלשון המשנה זבחים (פד.) אלו אם עלו לא ירדו [לענין פסולין שהמזבח מקדש]. וכן מעולה שעלתה קי' ע"ג המזבח דלא תרד הא התם בחי' אין המזבח מקדש, ואם כן שוב מיקרי דעלה ממילא, וכן מזבחים (פז:) בעולת העוף לא משכחת פיגול דקלטינהו המזבח מבואר דהמזבח מקדש שלא מדעת, כמו שהבאתי לעיל, והערו עליהן מירושלמי סוכה (פ"ד) דגם המזבח אין מקדש שלא מדעת. וכן יש לעיין ממעילה (ז:) וכ"מ דאמר עולא אימורי קק"ל "שהעלן" לפני זריקת דמן לא ירדו, מבואר מלשון שהעלן שהי' מדעת, ונראה ליישב עפ"ד דלעיל דלכך ס"ל למ"ד דאין כלי שרת מקדש שלא מדעת. אף דסתמא לשמה. מטעם דמקודם הי' קדושתה קלישתא והשתא יהי' יותר, דסתמא לשמה לא קאי על הגברא רק על עצמיות הדבר כמו שהארכתי לעיל. ואם כן זה דוקא בכשרין שהמזבח צריך לקדש זה דוקא צריך דעת דהא רוצה שיתוסף בה קדושה. מה שאין כן בפסולין שכבר נתקדשו. רק דנפסלו, ועתה דהמזבח מקדשו אין מוסיף בהדבר קדושה חדשה רק דמעורר הקדושה הישנה בזה שמקדש את הפסול לכך חייבין עליהן בחוץ בזבחים (קט.) וזר חייב על הקטרתן ביומא (כד:) וחייבין משום מעילה כמש"כ רש"י כריתות (כג.) ד"ה גסה לכך ע"ז יכולין לומר דלכ"ע אי"ל סתמא לשמה קאי ולא צריכין דעתו כיון דאין מוסיף בעצם הדבר קדושה. ועי' נזיר (ל"א) לענין הקדש טעות דב"ש אי"ל הקדש טעות הוה הקדש. דיליף לה מתמורה. וב"ה ס"ל דמכח קדושה קאתי כמש"כ רש"י [וכזה הוא בזבחים (מט.)] עיי"ש מבואר כיון דהדבר כבר בא מקדושה לכך לא צריכין דעתו וקדוש אף שלא מדעת, ולפי"ז ממילא ניחא הק' דזה דוקא בפסולין, מה שאין כן באימורים קודם זריקה דזה לא הוה מחמת חסרון דפסלות רק מחמת העדר הקדושה. וע"כ הא דאמרינן לא ירדו. ע"כ משום דהמזבח מוסיף בה

קדושה. אם כן שוב למ"ד דאי"ל כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת והירושלמי סוכה (פ"ד) כתב דה"ה מזבח. לכך נקט עולא לשון "שהעלן" ר"ל דוקא מדעת. דאל"כ לא נתקדש משא"כ כל הפסולין שפיר לא צריכין דעת [אמנם עדיין יש לעיין מזבחים (מג.) דנקט עולא קומץ פיגול "שהעלו" וכן ר"י שם בע"ב הפיגול והנותר והטמא שהעלן וי"ל]:

כא) אמנם ים לעיין דהנה הר"מ פסק בה' איסוה"מ (פ"ו ה"ה) הנסכים שנטמאו עושה לה מערכה בפני עצמן ושורפן ע"ג המזבח ורש"י גרס בזבחים (צב.) עושה להן מערכה בפ"ע ושורפן סתם וכ' רש"י בעזרה] והקשה בהגהות על הר"מ מישועות מלכו הא המזבח מקדשן. והניח בצ"ע ותירצו עפי"ד הירושלמי סוכה (פ"ד) דהמזבח אין מקדש אלא מדעת ואם כן כיון דהעלו לשורפן שוב אין המזבח מקדש. אמנם לפי"ד דפסולין כ"ע אי"ל דהמזבח מקדש שלא מדעת. אם כן שוב הדרא ק' לדוכתא. וכן הערו מראב"ד תמיד (פ"ד) דאמרינן שם דנתנו את האברים בחצי כבש ולמטה במערבו של כבש והביא הראב"ד ק' תוס' צרפת מההוא דשקלים וסוכה פרק החליל דקתני באברי תמיד היו נתונין במזרחו של כבש ושל מוספין במערבו וכ' דיכולין לפרש ההוא דסוכה לא באברי תמיד טהורין מיירי אלא מאותן שנטמאו בפנים ונשרפין במזרח הכבש ושל מוספין במערב ושל ר"ח על הכרכוב עכ"ד. ואם כן כיון דמקדש כבש כמזבח בזבחים (פד.) אם כן שוב ליקדשו ויקטירו ע"ג מערכה, וגם תי' דהוי שלא מדעת אמנם לדברינו דבכה"ג ליקדש פסולין לכ"ע מקדש אף שלא מדעת אם כן הדרא ק' לדוכתא. וגם תירוצם גם כן קצת קשה. דהניחא דברי הר"מ דס"ל דשורפן ע"ג המזבח יכולין לומר דלשיטתו אזיל דפסק (בפ"ה ה' י"ט) מה' פסוהמ"ק דכל"ש אין מקדשין אלא מדעת. לכך שפיר יכול לשרוף ע"ג המזבח. משא"כ דברי הראב"ד דקאי אמתני' דחוק לאוקמי רק למ"ד דכל"ש אין מקדשין אלא מדעת:

כב) לכך נראה ליישב עפי"ד התוס' זבחים (כו:) דאם שלא במקומו כמקומו ומכפר. מ"מ היכא דנותנו לשם מים דאז לכ"ע אין מכפר עיי"ש אף דהש"ס בזבחים (ס'.) מפקפק דלמא שפיכה מכח גברא בעינן מבואר דהש"ס מסתפק דאפילו כח גברא לא ניבעי מכ"ש דעתו ואפ"ה היכא דנותנו לשם מים זה גרע יותר ומיקרי דלא הוה דם כלל. כמו שהבאתי לעיל, ואם כן ה"ה בנ"ד אפילו למ"ד כל"ש מקדשין שלא מדעת. ולא תליא כלל בדעתו. מ"מ היכא דנותנו לשם עצים דלא מיקרי שם הקטרה כלל. ועי' זבחים (עז.) דלא מיקרי שם הקטרה לענין כל שממנו, ולענין הקטרת בעלי מומים, ועי' (פח) שם. ואפי' לפי"ד הר"מ דפסק בה' פסוהמ"ק (פ"ו ה"כ) דלית לי' רואין כרבנן. מ"מ פסק בה' פסוהמ"ק (פ"ב הכ"ב) לענין דם שנתערב במים כסתמא דמתני' בזבחים (עז) ואית לי'

רואין. וא"כ י"ל דס"ל כתי' התוס' שם ועז:) ד"ה בדם דכ' בא"ד וז"ל דלא אסרו [רבנן להקריב] לשם עצים ומים אלא במידי דהקרבה כגון אברי חטאת [ומובן יותר דאברי חטאת מיקרי דבר הקרבה עפי"ד מהר"י באסאן סי' (טו) דכ' דאף אכילת כהנים מיקרי הקרבה ועי' רש"י חולין (קכ) והארכתי לעיל סי' ד' אות מ"ד] ואברי עולה וכן ניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה ומתן אחת במתן ארבע. אבל חולין גמורים שרו לכ"ע לשם עצים ומים. וכן נתערב בדם הפסולין בדם התמצית. וכן מוכח לקמן (עט) וכו' ע"כ. מפורש מהתוס' דס"ל דבפסולין לכ"ע אי"ל רואין. ואם כן ניחא ק' לכ"ע אפילו למ"ד כל"ש מקדשין שלא מדעת. זה דוקא היכא דמעלן ע"ג המזבח ורוצה שהמזבח לא יקדשו אז שפיר המזבח מקדשו. משא"כ היכא דמעלן לשם עצים דאז לא הוה כלל עלה שם הקדש שפיר לא שייך שיחול עלה שם קדושת המזבח. ועי' מתני' תרומות (פי"א מ"ה) גרעיני תרומה בזמן שמכניסין אסורין השליכן מותרין עיי"ש ובתוס' זבחים (פ"ו) מבואר דדבר דמשליכן ואין חושבו בטל משם אוכל וכ"כ הרמב"ן ריש פסחים לענין ביטול חמץ מטעם כיון דמבטלו כעפרא דארעא שוב בטל ממנו השם חמץ ועי' פסחים (לד.) ואכ"מ. ואם כן ניחא שפיר ק' דלעיל להר"מ ז"ל וכן מהראב"ד דשורפן ע"ג המזבח והכבש למה אין המזבח והכבש מקדשו אבל לפי"ד ניחא כיון דמעליהו לשורפו. שוב אין מקדשו לכ"ע, לא מיבעי אם נימא דשריפת קדשים פסולין אף דטעון מקום קדוש עי' זבחים (קה) ופסחים (כד). לא הוה רק כליון מן העולם בלבד כמש"כ התוס' זבחים (צו.) ד"ה אלא וכן הביא שיטת הראשונים בח"ס על סוגית מע"ז בסופו דכן אי"ל. בודאי ניחא שפיר. דזה גופא מיקרי דמעלן לשם עצים ואין המזבח מקדשן כלל. אפילו למ"ד כלי שרת ומזבח מקדשי שלא מדעת. ואפילו לפי מה שדן בט"א ועוד אחרונים ששריפת קדשים הוה עצם מצוה גם כן ועי' שבת (כד:) ברש"י ד"ה עולת ועי' מעילה (י.) מהו דתימא בשר ק"ק שנטמא אית להו מצות שריפה לכהנים וכבר האריכו בזה, ולא הוה רק מחמת כליון, מכל מקום היכא דחושבו להדי' לשם עצים דודאי גם כן מקיים המצוה. ואם כן לכ"ע יכול לשורפו ע"ג המזבח ואין המזבח מקדשו:

כג) ובעיקר הק' מהראב"ד תמיד (פ"ד) דכ' דשורפין הקדשים שנפסלו ע"ג כבש הא הכבש מקדשו. וכבש יש לו דין מזבח לכל דיניו עי' זבחים (פ"ד) ומנחות (נז) וכ"מ. ובתוס' עזרה על תו"כ פ' צו (פ"ב מ"ג) כתב דלמ"ד עושין מערכה ע"ג סובב בזבחים (סה.) ה"ה ע"ג הכבש, ועי' תוספתא (פט.) דקרבנות דגרסינן להדי' דאין לינה מועלת ע"ג כבש. כמש"כ התוס' יומא (מה:) ד"ה סודרן והמפרש בתמיד (כח:) וזה תלי' אם עושין מערכה, כמו שהארכתי הרבה בסי' ג' ואם כן שוב להוי הוא גופי' הקטרה. מחמת

דהכבש מקדשו. למ"ד דכלי שרת והכבש מקדשין שלא מדעת. וי"ל דראיתי בצפנת פענח בבירור הסוגיות. דכ' דאפילו למ"ד דהמזבח מקדש שלא מדעת. מכל מקום כבש שאני דלכ"ע אין מקדש שלא מדעת עיי"ש טעמו ונימוקו. ולפי"ד ניחא בפשטות דאפשר שלא מדעת. ולענין כבש כ"ע אי"ל דהכבש אין מקדש אלא מדעת, ופשוט. וכן יש לדון עפי"ד התוספתא (פ"ט) דקרבנות וכולן שעלו ונמצאו פסולין לא ירדו. ודייק מזה בח"ד (הספרדי) דדוקא שלא ידע והעלן בשוגג מה שאין כן במזיד דאז אין המזבח קולטו. והגם שכ' דמדאורייתא אין שייך לומר דקנסינן לי' דהכהן חטא והמזבח קנסינן, מכל מקום זה דין מבואר מהתוספתא דדוקא בשוגג. משא"כ במזיד דאז לא שייך בהו קליטת המזבח עיי"ש. ואם כן יש ליישב הק' דלעיל האיך שורפין ע"ג המזבח והכבש, כיון דהעלן במזיד ע"ג המזבח לצורך שריפה שוב לא שייך בהו קליטת המזבח לכך שפיר יכול לשורפן, אמנם יש לדון דלהטעם שכ' בת"ד ואפשר דלכך ירדו מטעם דהוה מצוה הבאה בעבירה עיי"ש ועי' סוכה (ט'.) בתוס' ד"ה ההוא ודף (ל'.) ד"ה משום וכבר האריכו בזה לענין מצוה הבאה בעירה אם מעכב או לא. וכן אם לא חילקה התורה בכמה ענינים עי' תוס' גיטין (ג':) ד"ה וכו' דכ' דאין חילוק ועי' תוס' זבחים (ז:) ד"ה ריצה ותוס' פסחים (יא.) ד"ה קוצרין וכבר האריך בזה בשדי חמד. ויהי' נפ"מ לנ"ד וא"ל:

כד) מנחות (צה:) אחת שתי הלחם ואחת לחה"פ לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים. ואינן דוחות את השבת. ופריך הש"ס ואפייתן בפנים אלמא תנור מקדש ואין דוחה את השבת איפסלה בלינה. והנה יש להבין למה תנור מקדש הא אפשר שיהי' שלא מדעת וכלי שרת אין מקדשין שלא מדעת. ועי' בברכה"ז מנחות (עב) שהאריך בזה וכ' דהסוגי' אזלא אליבי' דמ"ד דכלי שרת מקדשין שלא מדעת. ובזה מיישב הק' על הר"מ דפסק כסתמא דמתנ' דאפייתן בפנים ואינן דוחות את השבת, משום דלשיטתו אזיל דפסק בה' פסוהמ"ק (פ"ג הי"ט) דכל"ש אין מקדשין אלא מדעת, לכך שפיר יש תקנה שיאפן בפנים ואף על פי כן אין נפסל בלינה דהתנור אין מקדשן. עיי"ש. אמנם יש לעיין לתי' התוס' דף (ז'.) במנחות וסוכה (נ) דכיון דהוה גם כן שלא בזמנן אז אפילו ר"י א"ל כל"ש אין מקדשין שלא מדעת. א"כ שוב תקשה מה פריך הש"ס הא איפסלה בלינה הא אפשר שלא מדעת ושוב אין הכלי שרת מקדשו ואין נפסל בלינה. ובפרט לשיטת המאירי סוטה (יד.) דבמנחות הנאפות כ"ע אית לי' דנותן הפתיתין בכוונת קדושה. משום דכל"ש אין מקדשין שלא מדעת, ויתבאר בע"ה הלאה. אם כן שוב לכ"ע אם הי' שלא מדעת אין מקדש. וכן לשיטת הרא"ש בי"ב (צו) שהבאתי לעיל דכ' דאם כוון להיפך לכ"ע לא קדיש אם כן שוב יש תקנה שיכיון בפירוש שלא תתקדש. [אמנם לפי"ד לעיל באות י"ד יש

לדון] והכא ליכא לתרץ כמו שכ' השטמ"ק מנחות (נא) שנזכר לעיל כיון דהתורה הצריך כלי שרת. ר"ל קדושת כלי שרת. לכך אי אפשר לאפות במחבת ויכוון שלא תתקדש עיי"ש. דש"ה דהתורה כתבה בפירוש מחבת מה שאין כן בנ"ד דלא כתיב להדי' בתורה שיאפה בתנור קודש אם כן שוב יש תקנה וכן מבואר להדי' מתוס' מנחות (נא.) ד"ה הרי לענין שלא בזמנן עיי"ש. ודוחק לומר דסוגיית הש"ס אזיל אליבי' דרב עמרם במנחות (ז.) וזעירי בסוכה (נ) דס"ל דאפילו בכה"ג דהוה שלא בזמנו דאפילו יהי' מדעת גם כן לא יהי' הקידוש כ"כ בשלמות. וכן לענין קמיצת זר. מ"מ למ"ד כל"ש מקדשין שלא מדעת מקדש אבל לפי"ד שהארכנו לעיל דהיכא דרוצה מעשה הדבר זה הוה מהדעת הנצרך לקידוש. אם כן ה"ה בנ"ד כיון דרוצה שתאפה זה גופה הוה הדעת ומקדש שתיפסל בלינה (ועי' בטה"ק מש"כ בזה). ופשוט:

כה) ובעיקר דברי המאירי סוטה (י"ד:) שהבאתי אעתיק לשונו שם. בא"ד כ' ואחר שהביאה אם הוא מנחה סתם סתם שהוא מנחת הסולת נותנה לכלי שרת ומקדשה בכל"ש. ר"ל שנתינתו מקדשתו בתוכו אף על פי שלא היתה כוונתו שתהי' קדושה בכך. ואם היתה מן המנחה הנאפת אופה במקדש ופותת ונותן הפתיתין בכלי שרת בכוונת קדושה ואח"כ נותן עלי' שמנה עכ"ל. מפורש מדבריו דמחלק בין מנחה סתם. דאין צריך שיכוין רק זה גופי' הנתינה בתוכו מקדשתו. מה שאין כן במנחת מאפה ס"ל דצריך ליתן בכוונת קדושה. וביאור דבריו נראה לענ"ד לומר עפי"ד התוס' סוכה (נ'.) ד"ה חזקי' ותוס' מנחות (ז') ד"ה אר"י דכ' דשיטת ר"י וחזקי' אף דס"ל כלי שרת מקדשין שלא מדעת. זה דוקא היכא דמדעת יקדשו קידוש גמור. וגם שיהי' בזמנו משא"כ היכא דיהי שלא בזמנו, או כגון שלא יקדשו קידוש גמור אפילו כשיהי' מדעת. אז ס"ל דהכלי שרת אין מקדשו אלא מדעת עיי"ש. מבואר מזה אף דבאמת למ"ד דס"ל כלי שרת מקדשין שלא מדעת מקדש אפילו כשאומר להיפך. אם כן חזינן מזה דלא אגידא כלל בדעתו של הנותן לכלי. ואם כן מה לי אם הוא בזמנו או שלא בזמנו. וגם אם מקדש קידוש גמור או קדושה קלישא. ואף על פי כן מדכתבו התוס' לחלק מבואר דשיטתי' הוה. כיון דאפילו כשיהי' מדעת אז גם כן לא יהי' עתה הקידוש הרבה. או דהוה שלא בזמנו. אין בהנתינה להכלי שרת כח הרבה. שנקדשו, ויתפיסנו בקדושה כזו, כעין זה במנחות (מז.) לאביי לא תפיס פדיונו משום דאין בה כ"כ קדושה שיתפיס הפדיון עי' ברש"י ותוס' שם ופסחים (י"ג) וכן בבכורות (ט"ו:) גבי וולדות בעלי מומים כונסן לכיפה משום דא"א. ליפרקינהו לא אלימי למיתפס פדיונן. וה"ה בנ"ד כיון דהכלי שרת אין נותן בה הרבה קדושה. אין באפשרותה שיקדש גם בלי דעת בעלים. דהא אף דלא אגידא בדעתו. מכל

מקום חזינן דבמנחות (ז.) קאמר הש"ס דבנפל ממילא לא מקדש לכ"ע, חזינן דעכ"פ מעשה גברא צריך. ואם כן היכא דנותן מדעת שיקדש, אז הנתינה לכלי שרת הוה יותר בשלימות וזה בדעתו שיקדש הוה המסייע שתתקדש. [דעי' מה שהארכתי לעיל אות (ט"ז) היכא דנותנו למדידה אז לכ"ע לא קדיש, ואם כן בזה שמכוין שתתקדש מיקרי דמסייע להנתינה] לכך היכא דהקדושה הוה קלישא אז צריך דעתו וכוונתו שיתקדש ואז קדוש, משא"כ היכא דלא מכוון דלא קדוש:

ולפי"ז מובן היטב דברי המאירי סוטה (יד) דכ' דמנחת מאפה נותן בכוונת קדושה. משום דכיון דהוא כתב שם ואם היתה מן המנחות הנאפות "אופה במקדש" חזינן דס"ל דתנור מקדש כמו שמדייק הש"ס מנחות (צה:) אפייתן בפנים אלמא תנור מקדש. ועי' זבחים (צו.) ותוס' ד"ה ה"ג ומנחות (סג.) דהתנור מקדש. ואם כן כיון דכבר נתקדשה בתנור, שוב יש בה קדושה לענין כמה דברים שלא יפדה עוד כמו שקדשו בכלי אין להם פדיון במנחות (ק':) ועי' מעילה (ט.) ועי' בפיהמ"ש להר"מ וברע"ב שם שמחלק אף דהתנור מקדש מ"מ לענין לינה אין מועלת. וטה"ק מנחות (צה)] ומנחות למו.) בתוס' ד"ה ואיזה ופסחים (יג) ואם כן אף דע"כ ס"ל להמאירי דהכלי שרת פועלת קדושה בעצם המנחת מאפה. ולא הוה לבד כדי שיקמוץ מכלי שרת שזה מעכב כמש"כ רש"י מנחות (כו:) דכלי שרת בתחילת המנחה לכ"ע צריך וכן מבואר שם מהש"ס דמעכב לכ"ע וכבר הערו על התפא"י מעילה (פ"ב) דכ' דאין מעכב אמנם יש לחלק בין מנחת מאפה וכדומה דעכ"פ נתקדשו ואכ"מ] רק דנותן בו ג"כ קדושה, דאם לא כן מה זה שכ' דצריך ליתן בכוונת קדושה הא לא צריכין כלל שתתקדש. מפורש דס"ל דהכל"ש מקדשו אף דכבר נתקדשה בתנור, וקדושה כזו הוה רק מעט. דהא כבר נתקדשה בתנור לכמה דברים. לכך ס"ל להמאירי כיון דאין נותן בו רק מעט קדושה. ע"כ צריך גם כן כוונה להקידוש דאל"כ כיון דהכל"ש אין פועלת הרבה קדושה בהמנחה שוב אין כחה שתתפוס קדושה כזו בלתי כוונת קידוש בעלים. כמו שהארכנו, ויש לדון בזה ולחלק בין הנושאים וא"ל:

כו) וממילא עפי"ד המאירי סוטה (יד) יתיישב שפיר גם כן דברי התוס' חגיגה (כג:) ד"ה שאם ותוס' יומא (מו:) ד"ה כי דכ' ר"ת דלכך לא נתקדשו הגחלים במחתה של כסף מטעם דכלי שרת אין מקדשין שלא מדעת והק' בתוס' עליו הניחא למ"ד כל"ש אין מקדשין שלא מדעת אלא למ"ד מקדשין מא"ל. ועוד הק' הא כבר נתקדשו הגחלים בהמזבח וכ' השיח יצחק לפרש דהק' הוה על ר"ת. דכיון דהוה ג"כ על המזבח ונתקדשה כבר שוב ג"כ הכל"ש מקדשו שלא מדעת, וחי' מתאים עם זה שהארכנו לעיל דהטעם הוה למ"ד כלי שרת מקדשין שלא מדעת דסתמא לשמה קאי, ואידך ס"ל כיון דמקודם

הי' עלה רק קדושת פה ועכשיו נתחדשה הרבה לא שייך לומר סתמא עומדת הלאה כמו שעמדה עד עתה. דהא אדרבה דעכשיו רוצה שקדושתה יהי' יותר משהי' קודם. לכך שפיר היכא דכבר נתקדשה על גבי מזבח שוב סתמא לשמה קאי. ומתקדש לכ"ע אף שלא מדעת. אמנם המאירי ס"ל להיפך דכיון דכבר נתקדשה המנחה בתנור לכך צריך דעת, והטעם הוה כמו שהארכנו באות הקדום. ולפי"ז יש לומר דבזה פליגי ר"ת והמקשן. דר"ת תי' דהמחתה לא קדשה מטעם דכלי שרת אין מקדשין שלמ"ד. ומה שמקשה הא המזבח מקדשו זה אדרבה הוה הוכחה וסעד לדברי ר"ת דכיון דהי' ע"ג המזבח א"כ כבר יש בה קדושה. רק דהמחתה רוצה להוסיף בה מעט קדושה. דאל"כ דהמחתה אין נותן בה שום קדושה רק דהתיתוי צריך להיות בכלי שרת שוב לא צריכין כלל לדעתו וא"כ כיון דהמחתה נותן בה מעט קדושה. ובכה"ג לשיטת המאירי לכ"ע אי"ל דכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. וזה ר"ל ר"ת דכלי שרת אין מקדשו שלא מדעת אליבי' דכ"ע תי'. וממילא יתיישב גם כן קו' התוס' למ"ד דכל"ש מקדש שלא מדעת מא"ל. אבל לפי"ז ניחא דר"ת ר"ל ליישב אליבי' דכ"ע דהמחתה אין מקדשו לכן שפיר מותר לאבדן ועי' תו"י וריטב"א יומא (מד:) וראב"ד (פ"ו) דתמיד [ומה שיש להעיר ממנחות (ז) לענין קידש קומץ יש לחלק בין לקדש הפתיתים ובין לקדש קומץ שנברר החלק גבוה מחלק שיריים ועי' מש"כ באות (ה) וא"ל יותר]:

סימן ח

בענין זמן דפסול לינה

א) בשטמ"ק תמורה (י"ד) כתב מילתא דתמי' על הא דכ' הש"ס אין לי אלא דברים שדינן ליקרב בלילה כגון אברים ופדרים שמקריבין מביא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה כולו. וכתב רש"י בתו"ה הוא ואקרא קאי דכתיב הוא העולה על המזבח כל הלילה שיהא נותנן מבוא המשמש ומתעכלין כל הלילה וכו' לאחר שקה"ח נותנן על המערכה, אמנם בשטמ"ק שם (אות מ"א) כתב וז"ל המערכה דקודם שקיעת החמה הי' מעלן בראשו של מזבח כדי שלא יפסל בלינה ולאחר שקיעת החמה יסדרם על המערכה ומתעכלין והולכין כל הלילה הס"ד ע"כ, וזה פלאי דהזמן דהקרבת אימורין הוה כל הלילה ולא דנפסל בשקה"ח. והחה"ש הביא על קו' זו ראי' מרש"י זבחים (פ"ז.) ד"ה שאינו ונעלם ממנו לפי שעה דברי הש"ס שם על מקומו מפורש. לנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה. וכן הוא להדיא בתוספתא (פ"ט דקרבנות). ויותר יש לתמוה, דאפילו שבקינן ומוקמינן אנפשאי. מכל מקום סותר השטמ"ק בעצמו מיני' ובי' דמתחיל דמעלה ע"ג המזבח

קודם שקה"ח כדי שלא יפסלו בלינה. ממנ"פ אם אי"ל דאימורים ג"כ נפסלו בשקה"ח לא הי' לו לכתוב כדי שלא יפסלו בלינה אלא כדי שלא יפסלו בשקה"ח. וגם מה אהני לן שמסדרם ע"ג מזבח. דממנ"פ אם אזיל אליבי' דרבה בזבחים (פ"ז.) דא"ל אין לינה מועלת ע"ג המזבח ומסתמא גם כן ס"ל דאין מועלת פסול שקה"ח ע"ג המזבח. עי' תוס' זבחים (נ"ו.) ומנחות (כ':) אם כן שוב יכול להקטירו ג"כ למחר ואין לינה מועלת, כמ"ש הריטב"א (יומא כ"א) ותשב"ץ (ח"ג סי' קל"ז) דלמ"ד אין לינה מועלת אין נפסל אפילו לאחר ב' וג' ימים. ואם ס"ל להשטמ"ק דלינה מועלת ע"ג המזבח וה"ה שקיה"ח אם כן שוב צריך עכ"פ שימשול בו האור במקצתן כמ"ש הש"ס שם ומנחות (כ"ו:) כאן לקלוט וכאן להתיר, וכתב רש"י לכך אין נפסל בשקה"ח. והראב"ד תו"כ (פרשת צו) כ' לקלוט דמותר להקטיר בלילה. וה"ה להשטמ"ק אם ס"ל דהאימורים ג"כ נפסלין בשקה"ח שוב הי' צריך להיות משלה בהן אור עכ"פ במקצתן:

ב) ונראה לענ"ד ליישב דהנה בס' איגרא רמה להגאון ר' משולם איגרא זצ"ל הקשה מביצה (דף כ':) דקאמר הש"ס דזורק את הדם להקטיר אימורים לערב הא כיון דביום היה אסור להקטיר שוב לא מיקרי דניתותרו [עי' פסחים נט:] ושוב יהא אסור גם כן בלילה להקטיר. וכתב לתרץ עפ"ד המל"מ דחקר דבפסולין דעלו לא ירדו אם גם מקטירין בשבת וה"נ הכא כיון דלשם זבח אחר אסור, מיפסל כולו זבח, דהיכא מצי למיעבד בלילה אסור להקטיר ולמחרתו נפסל בלינה. וממילא נפסל למזבח והוה כמו חטאת פסולה דקי"ל אם עלו לא ירדו ומותר להקריב בשבת. ואם כן שפיר מצי למיעבד דיעלה ע"ג ראשו של מזבח דאז שוב לא ירד אם כן שוב ראוי להקריב לאחר תמיד של ברע"ב וממילא אין עובר אותו כהן שהעלה דהא באמת מקריבין אותו לאחר תמיד של הערבים בלילה בחול עכ"ד. ולפ"ז כיון דקאי על הקרא דהוא עולה על מוקדה דקאי גם הפסולין כמו שמרבה בזבחים (פ"ד) וכ"מ ותו"כ פרשת צו אם כן יש לומר דהשטמ"ק קאי בכה"ג דשחט שלל"ש בשבת או יו"ט דשוב עי"ז לא עלו לבעלים לשם חובה עי' מנחות (מח) וביצה (כ) ופסחים (עד) ותוספתא (פ"ה) דפסחים דאפילו בקרבנות צבור גם כן נפסלין שלל"ש ובדברי הפיהמ"ש להר"מ ריש זבחים כבר האריכו וכ"כ ברע"ב שם עי' ביפ"ע שם מה שתירץ והדברים עתיקין] ואם כן שוב ע"כ צריכין להעלן קודם שקיה"ת [ור"ל קודם הקרבת תמיד] דאם לא כן נפסלו בלינה משום דלא מיקרי דניתותרו ויאסור גם בלילה להקריב כמש"כ האיגרא לכך ע"כ מעלין קודם שקיה"ח שלא יפסלו בלינה ומדוקדק מאוד מש"כ בשטמ"ק דמה דמעלן קודם שקיה"ח שלא יפסלו בלינה

ור"ל כנ"ל כיון דאסור להקריב ג"כ בלינה יפסול, אם לא יעלהו קודם שקיה"ח כל זה יש לאמר לחומר הנושא וצ"ע עוד בזה:

ג') **וראיתי** בחבצלת השרון סי' ל"ז שתירץ ק' זו עפי"ד ק' הטה"ק מנחות (כו) דלמ"ד לינה אין מועלת ע"ג ראשו של מזבח נימא דהא דכתיב כל הלילה ילין ע"ג ראשו של מזבח. ולפי"ז יש לומר דהשטמ"ק באמת סבר כק' הטה"ק וכ' אליבא דמ"ד לינה אין מועלת לכך אין יכול להקריב רק אם מונח ע"ג מזבח. והא דמבואר בכ"מ דמותר להקריב כל הלילה אפילו כשמונח ע"ג רצפה קאי אליבי' דמ"ד לינה מועלת עכ"ד. ונעלם מנו סוגית הש"ס זבחים (פז.) דאיתמר אברים שלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה לנו בראשו של מזבח מקטר והולך לעולם ירדו רבה אמר לא יעלו מפורש דפליגי דוקא בירדו משא"כ ברישא בלנו בעזרה מקטר והולך כל הלילה זה לכ"ע קאי אפילו לרבה דס"ל אין לינה מועלת. וזה היפך דברי החה"ש:

ד) **ובעיקר** ק' האיגרא רמה האיך זורק את הדם ע"מ להקטיר האימורים לערב בביצה (כ':) הא לא קרינן בי' שניתותרו ושוב יש בו האיסור דעלי' השלם. יש ליישב דמיירי בכה"ג שלא הקריבו התמיד של בין הערבים. דשוב אין בו העשה דעלי' השלם. כמו שהאריך במנחת תנוך מצוה עפי"ד הירושלמי פסחים (פ"ה) עיי"ש. לכך שפיר יכול לזרוק ע"מ להקטיר האימורים לערב, וכן יתיישב הק' משבת (קלב.) דלולי הקרא הו"א דמחוסר כפורים מקריב קרבנו בלילה הא יש כאן האיסור דעלי' השלם. אבל לפי"ד ניחא בכה"ג דלא הקטיר תמיד של בין הערבים הו"א דיכול לזרוק בלילה וכזה ראיתי בש"א פסחים (נט) שתירץ כן על ק' התוס' שם הא יש איסור דעלי' השלם ותי' דנפ"מ היכא דלא הקריבו. וכן יתיישב דברי הש"ס הוריות דף (ד'.) לאדם שהביא כפרתו ספק מבע"י נתכפר ספק משהחשיכה נתכפר. והק' ברש"י ותוס' וראש"ו ור"ח הא הוה לאחר תמיד של בין הערבים. אבל לפי"ד ניחא דמשכחת לה בכה"ג דלא הקריבו תמיד של בין בערבים. ועי' תוס' זבחים (פ"ט.) ד"ה כל ומנחות (מ"ט.) ד"ה תדיר וביצה (ה') ד"ה ונתקלקלו ור"ה (ל'.) ד"ה ונתקלקלו ויומא (כ"ט) ד"ה אלא וכן הק' ביד שאול בסופו על מתני' (פסחים ע"ב:) הא הוה לאחר תמיד אמנם לפ"ד י"ל כל זה. ועי' בריטב"א (יומא כ"ט.) דכתב על קו' התוס' שם דלא שייך למיפסל משום דבר הקרב קודם תמיד של שחר אלא כשהגיע זמן התמיד אבל זו כשנמלקה מבעוד לילה לא שייך בה ההוא טעמא ואין לנו לפוסלה אלא מטעם פסול מליקת לילה עכ"ל. וכן הוא שיטת התוס' (מנחות מ"ט:) ד"ה ת"ל שכ' ג"כ כיון דלא מטי זמן דתמיד קרא לא איירי בהכא. ולפ"ז יש לדון לנ"ד. וא"ל:

ה) **וראיתי** ד"ח בתו"כ פ' צו (פ"א מי"ג) במפרש תוספות העזרה דכ' הא דנתותרו בפסחים (נט:) דמותר להקריב לאחר תשב"ע כ' רש"י לאחר שנשחט ונזרק דמן מותר להקריב, כ' דלאו דוקא רק שחיטה לבד די שיהי' מותר לזרוק דמו, כמו במנחה לאחר קמיצה מותר להקטיר משום דנתותרו כמש"כ התוס' מנחות (כו:) וה"ה בשחיטה לבד מיקרי דנתותרו ומותר לזרוק ע"ש. ולפ"ז יתיישב היטב קו' הראשונים מהוריות דף (ד') דזרק ספק בין השמשות הא הוה לאחר תמיד של בין הערבים. וכן הק' משבת (קלב.) למ"ל קרא על מחוסר כפורים שלא יזרוק בלילה תיפ"ל דהוה לאחר תמיד של בין הארבים. אבל לפי"ד ניחא דנפ"מ היכא דכבר שחט וקיבל. דשוב מותר לזרוק לאחר תמיד של בער"ב דמיקרי דרמי' על עבודת היום שעבר כמש"כ רש"י פסחים (נט:) ועי' קי"א תו"כ (פ"ב מ"י) מש"כ ובתוס' עזרה שם לענין שניתותר ויש לדון הרבה ואכמ"ל:

ו) **ואגב** אכתוב בדברי הראב"ד (פ"ב) דתמיד דכ' על מתני' אברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב סולקין אותן לצידי המזבח ואח"כ מחזירין אותן למערכה וכ' וז"ל האברים והפדרים דאמרינן לעיל סולקין אותו לצדדי המזבח היו מחזירים אותם למערכה הציתו ב' מערכות באש מערכה גדולה ומערכה שני'. ואין לומר בכאן האיך עיכול אברים ופדרים יקדים לתמיד של שחר. משום דעיכול אברים ופדרים סוף עבודת לילה הוא ע"כ. מפורש מדבריו דס"ל דאברים שלא נתעכלו מבערב מותר להקטיר קודם תמיד של שחר, ויש להעיר מירושלמי יומא (פ"ב ה"א) ר' ירמי אמר חילפא שאל אימורין שנתן על מערכת לילה מה הן. [וכ' בק"ע בחד לישנא אימורין של אמש שהיו מונחין ע"ג המזבח] ולא מתני' הוא אין לך קודם לתמיד של שחר אלא קטורת בלבד. מפורש דפשיט לי' דאסור. משום דשום דבר אין נקרב קודם לתמיד של שחר. וזה היפך ממש"כ הראב"ד דמותר. וכן הוא שיטת הרא"ש תמיד (כט.) שכתב גם כן מחזירין אותן מצד המזבח ומן הכבש ומן הסובב על המערכה ואין בזה משום לא יהי' דבר קודם לתמיד של שחר דהיינו דוקא בקרבן שנקרב היום עכ"ל. וג"כ הערו מהירושלמי יומא (פ"ב) הלז דמפורש להיפך לזאת הלישנא דבק"ע דאסור להקריב קודם תמיד של שחר אף אימורים של אתמול, ועי' בפנ"מ שם. [והמפרש (כ"ח ע"ב) כ' סודרן בכבש כדי שלא יפסלו בלינה שאין יכולין להקטירן עד לאחר שיקטירו אברי תמיד ע"כ ע"ש וזה כדברי הירושלמי היפך ממש"כ הראב"ד והרא"ש]:

ז) **ונראה** לענ"ד ליישב דהראב"ד לשיטתו בת"כ פ' צו (פ"א מי"ג) דכ' על הא דתו"כ דברים שהם ראוים ליקרב ביום כגון הקומץ והקטורת וכו' שמעלן מבוא השמש והן מתעכלין כל הלילה. והביא דברי הש"ס מנחות (כו:) דפריך הש"ס למ"ד דס"ל דבעי'

שיצית האור ברובן. והא עם בא השמש לא משכחת לה שיצית האור ברובן. ומשני הש"ס כאן לקלוט כאן להתיר וכ' הראב"ד הפירוש כאן לקלוט דשוב מותר להקטירן בלילה אף דאין קריבין בלילה זה דוקא היכא דלא משלה בהן אור כלל. משא"כ היכא דמשלה בהן אור אפילו כל שהוא שוב מותר להקטירן בלילה עיי"ש [אבל רש"י (מנחות כ"ו:) כ' כאן לקלוט שיהא המזבח קולטו שלא יפסול בלינה משמשלה בהן אור עכ"ל והראב"ד כתב לענין הקטרה חזינן מזה דס"ל להראב"ד אף דעתה הוא לילה והקומץ אסור להקריב בלילה. מ"מ היכא דמשלה בהן אור שוב מותר להקריב בלילה משום דרמיא על עבודת היום. כיון דהתחלה הי' ביום מיקרי כאלו נגמרה כל עבודה בעוד יום. ועי' יומא (כ"ב.) ושם (כ"ז) דאברים ופדרים מיקרי סוף עבודת יממא כיון דזה בא על גמר של שחיטה וזריקה שהי' ביום ועי' פסחים (נ"ט:) בשניתותרו כתב רש"י דעל עבודת היום רמי' ועי' בדברי הר"ג (חולין כ"ט:) דאם שחט מקצת בחוץ למ"ד ישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף מחויב דחשוב ככולו בחוץ. וכ"כ הנמק"י (ב"ק כב.) למ"ד אשו משום חציו דהוה כאלו נתבערה כולה בע"ש עיי"ש אף דחזינן דזר שהיפך בצינורא חייב (שבועות י"ז:) מחמת דאיקרובי עיכול הוה עבודה ועי' בריטב"א שם ועי' (יומא י"ב.) דבזה מתחנך להיות כ"ג דמיקרי עבודה, זה דוקא לענין האימורים בעצמיותן כל זמן שלא נשרפו לגמרי ונעשו דשן עי' (מעילה ט'.) עדיין שמם עליהן ומיקרי הקטרה. מה שאין כן לענין זמן ע"י משלה בהן אור מיקרי דשייכו לזמן קודם. דהא הש"ס גופי' דמחלק בין להתיר ובין לקלוט (מנחות כ"ו:) חזינן מזה החילוק דלהתיר צריך שיהי נתעכל ברובן העצם האימורים ועדיין לא נתעכלו, מה שאין כן לענין זמן שפיר מיקרי דשייכי עוד לזמן של יום כלישנא כאן לקלוט ועי' מש"כ בסימן ג' בענין זה:

ולפי"ז ממילא ניחא הקו' דהראב"ד (תמיד פ"ב) הדגיש "עיכול" אברים ופדרים סוף עבודת לילה. ור"ל כיון דהכא מיירי שכבר משלה בהן אור לכך שפיר מיקרי סוף עבודת לילה כמש"כ לענין כאן לקלוט לענין שקיעת החמה. וכ"ש אם האימורים כבר נתעכלו יותר דודאי מותר. משא"כ ההוא דירושלמי מיירי באימורים שנתותרו מאתמול וכ' הק"ע דמיירי למ"ד אין לינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח עיי"ש. וע"כ מיירי בלא משלה בהן אור כלל דבמשלה בהן אור אז לכ"ע אין לינה מועלת כמש"כ רש"י מנחות (כו:) שהבאתי לעיל והארכתי הרבה בזה בסי' ג' ואם כן כיון דמיירו בלא משלה בהן אור שוב הוה כמו שמעלה מנחה ע"ג המזבח קודם שקיה"ח ולא משלה בהן אור דאסור להקטיר כמו שמבואר פשטות הסוג' וכן כתב רש"י שם מנחות (כו:) דדוקא משלה בהן אור עיי"ש. ה"ה בנ"ד גם כן להקטיר קודם תמיד של שחר, משא"כ במשלה בהן אור דזה לא מיקרי

קודם תמיד של שחר רק סוף עבודת דלילה כמש"כ הראב"ד (פ"ב) שם, ושפיר מותר קודם תש"ש:

ולפי"ז ג"כ יתיישב דברי הרא"ש תמיד (כט) שהבאתי לעיל דג"כ כתב כהראב"ד ז"ל דס"ל דאברים שלא נתעכלו מותר להקטיר קודם תמיד של שחר. משום דאין אסור רק דוקא "בקרבן שנקרב היום" גם כן י"ל דר"ל כדברנו דוקא במשלה בהן אור דאז מותר להקריב קודם תמיד של שחר דלא מיקרי קרבן שנקרב היום רק קרבן של אתמול, מה שאין כן היכא דלא משלה בהן אור דאז שפיר מיקרי קרבן שנקרב היום וי"ל וא"ל. וראיתי בתוס' העזרה על תו"כ פ' צו (פ"א מי"ג) שמביא סוגיא זו דמנחות (כו:) וכ' דלמסקנת הש"ס כאן לקלוט כאן להתיר. דלקלוט משלה בהן קצתן גם כן לא צריך רק די בהעלותו ע"ג המזבח לבד אפילו שלא ע"ג אישים עכת"ד עיי"ש. ואם כן לפי"ד נסתר כל תי' דשוב אין כאן חילוק בין משלה בהן אור או לא. ואף על פי כן כתב הירושלמי יומא (פ"ב ה"א) דאסור להקריב קודם תמיד של שחר. אם כן שוב נסתר דברנו והדרא הק' חזרה על הראב"ד ורא"ש (פ"ב) דתמיד. אמנם דבריו אין לו שום מקור וראי' ויכולין לדחות דבריו, מדברי רש"י שם מנחות לכו:) דכ' כאן לקלוט שיהא המזבח קולטו שלא יפסול בלינה "משמשלה בהן אור" עכ"ל מפורש מדבריו דס"ל דגם לתי' הש"ס עכ"פ משלה בהן קצתן צריך. וגם בלא דברי רש"י ז"ל. ע"כ צריכין לומר דלתירוץ הש"ס כאן לקלוט דשוב אין פוסלת שקיה"ח דאל"כ הא נפסלת בשקיה"ח. וא"כ א"א לומר כפי' התוס' עזרה כאן לקלוט אפילו בלא משלה בהן רק בהעלותו ע"ג המזבח לבד. דז"א דסגיי' הוה אליבי' דרבא וס"ל בזבחים (פז.) דלינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח ומסתמא כמו דס"ל לענין האימורים דאין מציל המזבח מפסול לינה ה"ה מסתמא ס"ל בקומץ דאין המזבח מציל מפסול שקיה"ת דמ"ש. ועיין זבחים (נ"ו.) בתוס' ומנחות (כ':) בתוס'. ואם כן נסתר דבריו. ואם כן ממילא תי' עולה כהוגן ומיושב שפיר הקושיא על הראב"ד והרא"ש מהירושלמי (פ"ב) דיומא והמפרש דס"ל בתמיד (כח:) להיפך מדבריהם רק דאסור להקטיר האברים שלא נתעכלו קודם תמיד ש"ש אפשר ס"ל כשיטת התוס' העזרה ונסתר תי' לכך מפרש כך כמו שהארכנו ויש לדון בכל זה ואכמ"ל:

ח) **ובענין** זה אזכיר דבר חדש מה שראיתי בת' רמ"ע מפאנו סי' (יד) וז"ל ומהני מה שאמרו תפילת הערב אין לה קבע שהרי אברים ופדרים קריבין והולכין כל הלילה ולפי שהיו כהנים זריזים ומקדימים כפי כוחם להדר בה את המזבח קודם נעילת שערי ההיכל ולקיים בהם גם כן לפני הד' בין בחול ובין בשבת וכו' ע"כ. וזה ד"ח שגם בהקטרת. אימורים היו מהדברים שנקטרו טרם סגירת דלתות שערי היכל. וגם בהקטרה שייך

בהו לפני הד'. ועי' תוס' מנחות (מט.) ד"ה ת"ל ובתוס' יומא (כט) ד"ה אלא דכ' דלא מיפסל אלא בשחיטה כדכתיב ושחטו אבל בקמיצה ושחיטה לא. וכן אי"ל להריטב"א שם ע"ש ואם כן כ"ש הקטרה דלא צריך לפני הד' ועי' תוס' זבחים (ס') ד"ה קודם מה שהאריכו בזה וגם מלשון דשמואל ביומא (ס"ב:) וכ"מ שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין מבואר דדוקא שחיטה. משא"כ שאר דברים. וכן בתמיד (לא) לא הי' השוחט "שוחט" וי"ל עיי"ש. ועוד יש להעיר דהנה הש"ס פסחים (סח) וכ"מ קאמר בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה וכו' ומקטיר מבעוד יום. ואם כד' הרמ"ע תיפ"ל דע"כ צריך להקטיר קודם סגירת דלתות ההיכל והדלתות ננעלין בעוד שהוא יום כמו דאי' בירושלמי דתענית (לפ"ד) מאי נעילה רב אמר נעילת שערי שמים (דהיינו בלילה] ושמואל אמר נעילת שערי היכל [פירש לאחר הדלקת הנרות שעדיין הוא יום כמש"כ בק"ע ופנ"מ] וכן הובא הירושלמי בר"ן יומא סוף (פ"ח) וגם כן כתב דנעילת שערי היכל נסגרין בעוד יום. וכן הביא בשם הירושלמי ברכות במאירי יומא (פז:) וגם כן פירש דסגירת שערי היכל הי' בעוד יום. ואם כן שוב תקשה על הרמ"ע למ"ל הטעם דחביבה מצוה בשעתה תיפ"ל דצריך להקטיר קודם סגירת דלתי ההיכל. וכעי' זה העיר בט"א ר"ה (ל') על הא שכ' התוס' שם דלכתחילה צריך להביא נסכים יחד עם הזבח כדי שיכול לומר שירה. אם כן למ"ל הטעם משום חביבה מצוה בשעתה עיי"ש. וברש"ש יומא (לא:) ובחי' החרכתי בזה ואכ"מ.] וכן מה שכ' אח"כ הרמ"ע מפאנו שם יש לעיין. ויש לדון הרבה בדבריו. ובזה שכ' דהי' מחמת הידור ואכמ"ל:

ע) רנמ"ה בתמורה (יד:) כ' על הא דהש"ס זה הכלל כל הקרב ביום אינו קדוש אלא ביום וכל הקרב בלילה קדוש בלילה ואמר רב אדא בר אהבא ועלות השחר פוסלת בהן כאברין כן הוא גירסת דילן. וכן גרס הר"ח יומא (כט:) אמנם רגמ"ה גורס וז"ל אראב"א עולת השחר. התמיד פוסל בהן כאברין ומדוקדק יותר כמו שגורס בשטמ"ק עפי"ד הר"ג "ב"אברין] ואברייתא קאי דקתני ומתעכלין והולכין כל הלילה כולה ואם לא נתעכלו כל האברין של תמיד של בין הערבים עד שהעלו תמיד השחר פוסלת בהן באברין אבל סידור המערכה של תמיד השחר אינה פוסלת בהן אלא הקרבת התמיד עצמו דכבר הוי יום ואין דרכן ליקרב ביום ע"כ. וזה פלאי הא נפסלת בלינה תיכף בעלות השחר. ולא דאין נפסלת עד שיקריבו התמיד של שחר כמו שהעיר בקה"ש. ומה שרוצה לתרץ דר"ג ר"ל משום דהקרבתו הי' ביום זה דוחק כמש"כ בעצמו שם. [ומה שרוצה לדייק מר"ג דסידור המערכה הי' בלילה ועי"ז מיישב מתני' תמיד (כט:) אברין שלא נתעכלו מבערב מחזירן למערכה הא נפסלו בלינה, אבל לפי"ד דסידור הי' בלילה ניחא עיי"ש.

כבר קדמו בגבורת ארי יומא (למה) במלואים שם, וגם למה נקט עד שהעלו התמיד הא שחיטת התמיד ג"כ הי' צריך להיות ביום, עי' יומא (כח.) במתני' ותמיד (ל) ובין שחיטתו להקטרתו הי' זמן גדול. דהי' צריכין ע"ז שעה אחת בפסחים (נח.) וגם הלכו מקודם הקטרה לקרות ק"ש כמו שאיתא במתני' תמיד (לא:) וא"כ כבר נפסלת תיכף בשחיטתו דכבר הוה יום:

י) **ונראה** לענ"ד ליישב. דהנה לכאורה יש להבין דברי רגמ"ה באיזה אופן. מיירי בהנך אברים. אם לא נתעכלו כשיעור מצותן. ועדיין צריכין להמזבח. אם כן מה שייך לומר דיפסלו בלינה. לא מיבעי' למ"ד לינה אין מועלת ע"ג ראשו של מזבח בזבחים (פז.) אם כן לא שייך לומר שיפסלו בהעלאת תמיד של שחר. ואפילו למ"ד לינה מועלת ע"ג מזבח. מ"מ במשלה בהן אור כ"ע אי"ל דאין לינה מועלת כמו שהארכתי הרבה בסי' ג' ועי' תוס' יומא (מ"ה:) ד"ה סודרן ותמיד (כח:) בהמפרש. ומנחות (כו:) כאן לקלוט כאן להתיר דבמשלה בהן אור במקצתן שוב אין פוסלת בו פסול דשקיה"ח. ועי' ירושלמי יומא (פ"ד) ודשנו את המזבח וירוין כייא וכ' בק"ע דמניחין על מערכת מזבח של משה אברים ופדרים עיי"ש וכן הוא בתו"כ פ' צו (פ"ב מ"י) וכ' בק"א דמניחין עליו אברים עיי"ש. ואף על פי כן לא מיפסל ביוצא מטעם דמשילת האש מצלת מפסול יוצא. וכ"ש דמצלת מפסול לינה. ואם כן שוב תקשה על הרגמ"ה מה שייך לומר בכה"ג דיפסול בלינה. ורגמ"ה בעצמו כריתות (יד.) מבואר שם גם כן דס"ל דבשעה שהוא מונח ע"ג המערכה לא שייך שיחול עלה פסול לינה. ואם ר"ג מיירי בכה"ג דנשרף ונעכל לגמרי ולא צריך עוד להמזבח לכך אין המזבח מצילו. לכך שפיר יכול לחול עלה פסול לינה [כעין זה בחגיגה (כג) צריך לכלי הכלי מצרפו ובירושלמי שם] דאם כן שוב נתעכל לגמרי ושוב לא שייך כלל שיחול עלה פסול לינה. דלא היה כלל בגדר קדשים שיחול עלה פסול לינה:

יא) **אמנם** כזה אשכחן בתוס' זבחים (למה:) ד"ה אבל העצים והלבונה והקטורת אין בהן משום טומאה וא"ת מאי איריא משום דאין נאכלין תיפ"ל דאין איסור טומאה חל עליהם וכו' ועוד חטאות הפנימיות אמאי צריך למעיטנהו מפיגול לר"ש ואמאי חייבין עליהן משום נותר וטמא והא אית בי' מעילה ואין איסור חל על איסור ומיהו בזה י"ל דמשכחת לה לאחר שנותך הבשר ועדיין ראוי' לאכילה דתנן במעילה (ט'.) דמועלין בהן עד שיתוך הבשר ומכל מקום קשה מפיגול שהרי פקע פיגולו מכי משל בו האור וכו' עכ"ל והערו המפרשים מה שייך לומר בפרים הנשרפין דהאש מפקיע הפיגול הא לא היו נשרפין ע"ג המזבח רק בחוץ לג' מחנות. וא"כ כיון דלא הי' במזבח שוב אין יכול

להפקיע האיסור. וראיתי בבית יצחק או"ח הגיה במקום בשר אימורים והא דכ' דמועלין עד שיתוך ר"ל עד שנעשה דשן במתני' מעילה (ט'.) דזה שפיר נעשה ע"ג המזבח לכך מפקיע פסולו עיי"ש. ואם כן הא דכ' התוס' ומ"מ קשה "מפיגול" שהרי פקע פיגולו ודייקו המפרשים למה לא הק' התוס' גם כן מנותר דנפקע האיסור נותר. דז"א קושיא דשפיר משכחת לה שפיר אף אח"כ לאחר שמשלה בהן וירדה ממזבח בלילה דשוב חל עלה פסול נותר עכ"ד. וכ"כ להדי' התוס' יומא (מה:) ד"ה סודרן דאף לאחר שמשלה בהן מ"מ חל פסול לינה כשירדו ממזבח. וכן המפרש בתמיד (כח:) וכ"כ להדי' הר"ג כריתות (יד) כגון שהעלה אבר פיגול לגבי מזבח דכיון דהעלה ומשלה בהן אור פקע פיגולו ממנו ואם סילקו ושיירו הוה לי' נותר עכ"ל, מפורש דס"ל דאפילו לאחר שמשלה אור גם כן יכול לחול על הפסול נותר והארכתי הרבה בסי' ג'. וא"כ חזינן מהתוס' זבחים (מה:) דס"ל דאפילו בכה"ג דכבר נעשה דשן. ונפקע המעילה ממנו דזה הוה סימן דכבר נעשה כל חלק גבוה. לכך אח"כ אין מועלין משום דאין לך דבר שנעשה מצוותו ומועלין ביומא (נט) וכ"מ. ואעפ"כ כ' דיכול לחול עלה אח"כ פסול לינה, כמו שדייקו מדהקשו רק מפיגול אבל מנותר ניחא לי' דשפיר משכחת אפילו בכה"ג דאין בו מעילה אעפ"כ איסור נותר יש בו:

יב) ועי' זבחים (פז.) הא דמחלוקת פירשו קודם חצות והחזירו אחר חצות רבה אמר חצות שני עוכלתן ר"ח אמר עמוד השחר עוכלתן אמרי' בי' רב מ"ט דר"ח ומה חצות שאין עושה לינה עושה עיכול עה"ש שעושה לינה אינו דין שעושה עיכול. וכ' התוס' ד"ה מה ורבה לטעמי' דאי"ל בסמוך אין לינה מועלת בראשו של מזבח ולי"ל ק"ו דר"ח דאיכא למיפרך מה לחצות שכן עושה עיכול בראשו של מזבח דאם פקע לא יחזיר תאמר בעה"ש שאין לינה פוסלת בראשו של מזבח ע"כ. מבואר מדבריהם דס"ל דלרבה דאי"ל אין לינה מועלת לדידי' מיפריך הק"ו משום דעיכול נעשה ע"ג מזבח. משא"כ לינה אין נעשה ע"ג מזבח. ובכה"ג דראשו של מזבח עושה עיכול זה דוקא בשרירי כמו שכ' הש"ס זבחים (פו:) ובכה"ג לגבי לינה דאם מונחת שרירי ע"ג מזבח גם כן אין מועלת לינה לכ"ע רק לרבה. משא"כ לר"ח ס"ל דלינה מועלת ע"ג מזבח כמו שמבואר מהש"ס פסחים (נט) אי"ל דמועלת לינה אפילו בכה"ג בשרירי. מבואר דבכה"ג בשרירי מועלת לינה לר"ח. וזה הוה כמו שהארכנו לעיל אף דהאימורים כבר הגיעו לשיעור עיכול דהיינו שהחצות מעכלתן אלו הי' נפקעו. ואעפ"כ חלה עליו פסול לינה. וזה צריך ביאור מה שייך ע"ז לומר דין דפסול לינה כיון דהדבר כבר נעשה מצוותו וחצות מעכלתן מה שייך לומר ע"ז דפסול לינה. והק"א על תו"כ פר' צו (פ"א) כ' דמצוה ליתנו בעוד יום כדי שיתעכל היטב

כל הלילה וכ"כ במזרחי שמות (כ"ג ח"י). והתוס' פסחים (נט:) ד"ה הביא ד' הירושלמי שם שמרהו שלא תבא לידי בל ילין ועי' תוס' ברכות (ט.') ד"ה ראב"ע וא"כ היכא דכבר נקטרה וקיים מצות הקטרה. מה שייך ע"ז לומר דיראה שיקטירנו כדי שלא תלין הא כבר הקטירה וקיים מצות הקטרה:

יג) וע"כ צריכין לומר דלאו דלא ילין זה לא הוה דוקא בכה"ג דאתה יכול להקטירו, רק אפילו בכה"ג דכבר קיימת בהם מצות הקטרה. מכל מקום כל זמן שעדיין יש עלה חשיבות בשר מיפסלה בלינה. כמש"כ הצל"ח פסחים (כח.) דאפילו בקדשים פסולין גם כן יש הדין דלא תותירו ממנו עד הבקר. ועי' זבחים (פח.) אין מקדשין ליקדש אבל מקדשין ליפסל. דהיינו בטבול ובלינה אף דהתם עיקר קדושתה לא יהי' להקרבה, והוה חסרון בעצמיות הקרבן אף על פי כן חלה עלה פסול לינה. מבואר דכל דיש בה איזה צד קדושה לו יהי' קדושתה קלושתא. שוב נפסלת בלינה. וכן אשכחן בכ"מ, ה"ה בנ"ד אף דכבר הי' מונחת ע"ג מזבח ונתעכלה רק דעדיין נשאר עלה רושם בשר שוב חלה עלה פסול לינה. אף דעתה אין ראוי להקטרה מחמת דכבר נתקיים בזה מצות הקטרה מ"מ נפסל בלינה כשירדו. חוץ היכא דנעשה ממש דשן כמש"כ הש"ס פסחים (ט"ז:) לענין תרומה וחמץ שנתחרכה דיוצא מידי אוכל ע"ש. ע"ז בודאי לא שייך לומר שיחול עלה פסול לינה:

יד) ולפי"ז ממילא יתיישב שפיר דברי הרגמ"ה תמורה (יד:) דכ' דאין נפסל רק עד העלאת תמיד של שחר. דמיירי גם כן בכה"ג באברין שלא נתעכלו כל צרכן כמו בשרירי, לכך כ"ז שמונחין ע"ג המערכה דיומי' אין חלה עלה פסול לינה. כמו בחצות שאין עושה עיכול רק אם נפקע מה שאין כן היכא דלא נפקע אין עושה עיכול עי' זבחים (פו.) ה"ה לענין לינה אין עושה לינה כ"ז שמונח על מערכה דיומי' אז בטל להמערכה דיומי' ואין נפסל. משא"כ אח"כ דמקטיר את התמיד של שחר זה הוה המבטל המערכה דאתמול. דהא סידור החדשה דהמערכה אין מבטל מערכה דאתמול דזה גופה נעשית בלילה כמש"כ רגמ"ה בעצמו שם. לכך עיקר המבטל דמערכה דאתמול הוה העלאת תמיד של שחר לכך אז מיפסל בלינה. והצעתי דברי לפני מו"ר הגאון האדיר ר"מ דישו"ק שליט"א. והעירנו ממש"כ בספרו שיח השדה מדברי הרא"ש עירובין (פ"ג) לענין קרפף שאין מוקף לדירה ואח"כ עשה דירה אז אותה דירה מבטל הישנה וכן מכתב ע"ג כתב דמבטל כתב ראשון ה"ה תמיד של שחר מבטל התמיד של בער"ב עכ"ד:

טו) אמנם עדיין יש לעיין ממנ"פ אם אותה רגע דעה"ש לא פסלה שוב אח"כ האיך נפסלה. דלא דמי להא שכ' התוס' זבחים (כא.) ד"ה מאי דאם מעליהו לכיור אפילו

רגע אחד בלילה נפסלה. דש"ה דכל לילה הוה פסול נמשך, משא"כ פסול עה"ש. דרגע דעה"ש פוסלת. ואם כן אם באותה רגע ניצלת מפסול לינה שוב האיך נפסלת אח"כ. ועי' תוס' זבחים (פז.) ד"ה ור"ח דכ' דאין לינה מועלת אלא לקרבנות היום שלפניו. ואם כן אם אותה רגע לא נפסלה שוב האיך תפסל. וק' זו הק' למו"ר הגאון האדיר ר"מ דישה"ק על הא שתי' בספרו שיח השדה דלכ"ע כל זמן שמונח ע"ג מזבח לא חלה שום פסול רק אח"כ כשירד ממזבח חלה למפרע. והק' עליו גם כן ממנ"פ אם אותה רגע דעה"ש לא חלה שוב לא יחול אף אח"כ כמו שכתבתי ותי' מו"ר שליט"א דזה הוה ענין דלא חלה הפסול וגם אין נפקע לכך שפיר אח"כ יכול לחול עלה פסול לינה עכ"ד. ואם כן הוא הדין בנידון דידן היכא דמונח על המערכה לא חלה הפסול. מ"מ אח"כ כשמעליהו התמיד של שחר שוב חלה הפסול וא"ל. [וכתי' של מו"ר שליט"א חידש גם כן בגאון צבי דכ"ז דמונח ע"ג המזבח אז לכ"ע אין חלה עליו פסול רק אח"כ כשירדו. אמנם יש לעיין עליהם מש"ס מפורש בזבחים (פ"ה.) שחטה בראש המזבח יפשיט וינתח במקומה, והוא מתוספתא דקרבנות (פט) ומוקי לה הש"ס שם כגון שהיתה לה שעת הכושר ונפסלה וראבר"ש הוא דאמר כיון שנזרק הדם והורצה בשר שעה אחת יפשיטנה ועורה לכהנים. וכ' רש"י הב"ע לעולם כשעלתה אי' ומששחטה בראש המזבח וזרק דמה נפסלה הלכך יפשיט וינתח במקומה דאי מחית לה תו לא סלקא ודקשיא לך פסולה לאו בת הפשט הוא כגון דהיתה לה שעת הכושר להפשט קודם פסולה וכו' ע"מ. ואם כדבריהם היכא דמונח ע"ג מזבח אז לא חלה עלה פסול. א"כ למ"ל לן לאוקמי' כראבר"ש. תיפ"ל דמ"מ השתא הוא כשירה גמורה, לכך טעונה הפשט, מבואר דאף בשעה שהוא מונח ע"ג המזבח מ"מ חל עלה מיד מיד הפסול. וא"ל]:

טז) ואגב אכתוב בדברי היראים עמוד הקרבנות סי' (תטז) וז"ל צוה הקב"ה על הקדשים הנאכלין המוטל עליהן לאוכל שלא ישאירם יותר מזמן אכילתן דכתיב בפ' בא ואכלו את הבשר בלילה הזה וגו' ולא תותירו ממנו עד בקר וכתיב בפ' צו ובשר זבח תודה שלמיו ביום הקריבו יאכל ולא יניח ממנו עד בקר. ואינו עובד אלא בראוי לאכולי' דכתיב ואכלו את הבשר וכתיב לא תותירו וכתיב יאכל וכתיב לא יניח וכו' ע"כ. מבואר מלשונו דאינו עובר על לאו דלא תותירו וכן הלאו דלא יניח אלא בראוי לאכול. משא"כ פסולין דאין ראוין לאכול אין עובר. וזה הוה להיפך מדברי הצל"ח פסחים (כח) שהבאתי לעיל דכ' דאפילו בפסולין גם כן עובר על לא תותירו. אפילו זה שתיקן בנב"י דכרת אין חייב דהכרח לי דברי הש"ס כריתות (יד.) אבל מ"מ לאו עובר אמנם מדברי היראים משמע דס"ל דאין עובר כלל. ויש לדון בזה, ועי' נדרים (יב.) ובתוס' ורא"ש ואכ"מ:

יז) **שיטת** התוס' בזבחים (כא.) ד"ה מאי דאפילו אם הי' רגע אחד בלילה נפסלת בפסול שקיה"ח עיי"ש. מבואר דס"ל דפסול דשקיה"ת זה לא הוה כמו עלות השחר דפוסל בו אותו רגע לבד. ואם לא הי' עלה חלות דפסול בעה"ש, שוב לא חלה עלה פסול כל היום. משא"כ פסול דשקיה"ת פסולו נמשך כל הלילה לכך. כל רגע שמעליהו הכיור באמצע הלילה נפסלת, אף דבשעת שקיה"ק הי' משוקע בבור ולא נפסלה. מ"מ אח"כ כשמעליהו באמצע הלילה נפסלת עיי"ש. ויש להעיר ממנחות (כו:) והוא מד' התו"כ פ' צו (פ"א) דברים שדרכן ליקרב ביום כגון הקומץ וכו' שמעלן ומקטירן מבוא השמש ופריך הש"ס והא אמרת דרכן ליקרב ביום ומשני הש"ס אלא עת באה השמש. ור"א מתני' לה עם מבוא השמש ומוקי לה בפוקעין [בקומץ ולבונה הקופצין מתוך האור ונופלים מעלין אותו כל הלילה, רש"י] עיי"ש, ואם כדברי התוס' זבחים (כא) דס"ל דפסול דשקי"ח הוה כל הלילה אם כן אף דכבר הי' ע"ג המזבח ומשלה בהן אור, מ"מ ליפסלו תיכף בפקיעת מע"ג מזבח. כמו שהבאתי לעיל שיטת התוס' יומא (מה:) ד"ה סודרן והמפרש תמיד (כח:) ור"ג כריתות (יד.) מדברי הש"ס שם ותוס' זבחים (מה:) ד"ה אבל, דס"ל דאפילו כבר הי' משלה בהן אור מ"מ אח"כ חלה עלה פסול דנותר, ואם כן ה"ה בנ"ד אף דכבר הי' ע"ג מזבח, והמזבח כבר קלטו מ"מ אח"כ כשירד מע"ג המזבח, שוב יחול עלה פסול דשקיה"ח להבא וזה הוא הערה חדשה:

יח) **ונראה** לענ"ד ליישב דהנה זה שפוקעין יחזור אפילו בלילה זה הוה מטעם דבטל להמערכה כמו שמשני הש"ס מנחות (כו:) כאן לקלוט וכאן להתיר משום דבטל להמערכה. וכן בזבחים (מ"ב:) הפנו"ט שהעלן על גבי מזבח פקע פיגולן ומוקי לה הש"ס שמשלו בהן אור גם כן הוה מטעם דנעשה לחמו של אש המזבח כמש"כ רש"י זבחים (פה:) לענין פסולין שירדו לא יעלו ואם משלה בהן אור יעלו דנעשה לחמו של אש. ויותר מזה כ' הגאון מהו"ר מנחם זעמבא שליט"א בס' זרע אברהם סי' ד' דאם עלה על גבי המזבח אז בטל השם הפרטי של הקרבן. רק עלה עלה שם כללי לחמו של מזבח ע"ש. ואם כן ה"ה בנדון דידן דאם משלה בהן אור ועי"ז בטל לגבי מזבח אז בטל מינה השם פרטי דהיינו שם קומץ וכדומה, רק דמיקרי סתם לחמו של מזבח, ואפשר שבזה יתיישב ק' התוס' מנחות (נז.) ד"ה אשר תקריבו למ"ל תימה הא איצטריך דמחמץ בראשו של מזבח דפטור כדאמרן או לכל הפחות אחר שהוצת האור ברובו אשר תקריב אמר רחמנא והא איקרבא עכ"ל. אבל לפי"ד י"ל דעל זה לא איצטריך קרא על אתר שמשלה בהן אור. דבטל מינה השם פרטי שלו דהיינו שם מנחה, ואם כן הוה כמו שאר הנקרבין ע"ב המזבח והא דאיתא בזבחים (מב) קומץ פיגול פלגא מחית ארעא ופלגי' אסקי' המערכה

ומשלה בו את האור מסקינן לי' לכתחילה, ש"ה כמש"כ התוס' שם זבחים (מב:) ד"ה בקומץ משום דמעכב וקומץ חסר תרד וכ"כ בזבחים (קח:) ד"ה כמאן ואכמ"ל, ולפ"ז ממילא ניחא הק' למה הפוקעין אין נפסלין בשקיה"ח, מטעם דבטל מינה השם פרטי דהיינו שם קומץ אם כן שוב הוה כמו שאר הקריבין ע"ג מערכה. דאין נפסלין בשקיה"ת אלא בעה"ש. כמו שמשני הש"ס שם כאן לקלוט דאין נפסלין בלינה דבטל להמערכה. ה"ה לענין זה בטל להמערכה דשוב אין שם קומץ עלה ר"ל דאין נפסול עוד בשיקה"ת כמו קומץ וצ"ע בזה:

יט) וידיד נפשי החריף ובקי טובא צו"מ צמ"ס הרה"ג מהו' שכנא הוכרמאן יחי' מאסטרובצה תי' קושיתנו עפי"ד הש"ס זבחים (מ"ג:) האי קומץ פיגול דפלגי מחית ארעא ופלגי' אסקי' המערכה ומשלה בהן האור מסיקנא לי' לכולה לכתחילה ועי' ברש"י, מבואר דאף דמשלה בהן במקצת מ"מ מועלת על כל המנחה ה"ה בנ"ד דהא דמיירי בפוקעין לא דפקע כל המנחה רק מקצתה. לכך הוה כמו במנחה ע"ג המזבח דמשני הש"ס שם מנחות (כו:) כאן לקלוט דלכ"ע אין מועלת הפסול דשקיה"ח. ה"ה היכא דפקע רק מקצתה אפלו ע"ג רצפה שוב מועלת השאר שעדיין מונח על גבי המזבח שלכתחילה יעלהו ע"ג המזבח. לכך שפיר אין נפסלת בשקיה"ח עכ"ד. ותי' יחי' דוקא אליבי' זדר"י דס"ל דקומץ מתיר רק ברובו לכך שפיר הקומץ מעכב. ובשביל זה מפקיע הפסול ממקצת שפקעה ע"ג הארץ. משא"כ אימורים דאין מעכבין אין מפקיע המקצת שמונת על גבי זבח להמקצת שמונח על גבי הארץ, כמש"כ התוס' זבחים (מב:) ד"ה הקומץ, משא"כ לר"ח דס"ל דמתיר אפילו במקצתו ועי' ירושלמי יומא (פ"ב ה"א) קומץ שהפריחתו הרוח נתכפרו בעלי' בפריחה אחרונה, אם כן שוב הקומץ לאחר שמשלה בהן אור אין מעכב. א"כ שוב אותו שמונת ע"ג המזבח אין מפקיע הפסול מהמקצת שמונח ע"ג הרצפה, אם לא נימא דר"א דמוקים לה בפוקעין במנחות (כו:) דקאי גם כן על ק' ר"ע דפריך על ר"י אם כן ניחא דבריו וא"ל, וכן יש ליישב דר"ל בפוקעין מע"ג מקום מערכה רק דעדיין מונח ע"ג המזבח ועי' זבחים (פו.). לכך שפיר אין נפסלת בפסול הלילה וי"ל ויבואר בע"ה במ"א וא"ל:

כ) ועוד יש לדון וליישב הק' עפי"ד התוס' זבחים (פז.) ד"ה ור"ח אמר אין בהם עיכול לעולם וליכא למימר דעמוד השחר השני יעשה עיכול מק"ו דחצות שהרי אין עושה לינה אלא לקרבנות היום שלפניו עכ"ל, מבואר מהתוס' ד"ח דלינה אין פוסלה רק עה"ש הראשון משא"כ היכא דלא חלה ביום ראשון שוב אין שייך בו החלות דפסול לינה בכלל [אף דהא לר"ח קיימינן ואליבי' לא משכחת לה דלא יארע פסול לינה דהא ס"ל דלינה

מועלת ע"ג ראשו של מזבח כמו שמבואר מדהתוס' שם ד"ה ומה. כמו שהעיר בעו"ש, וכן מבואר מפסחים (נט.) דכן אי"ל לר"ח לינה מועלת. מ"מ אפילו לר"ח משכחת דלא יחול עלה פסול לינה בעה"ש הראשון כגון במשלה בהן אור וכן במזבח של משה כמו שהארכתי הרבה בסי' ג'. ואם כן אף אליבי' גם כן משכחת לה אותו חידוש דין בכה"ג שלא נפסלה ביום ראשון שוב אין נפסלת בעולם] וכן הש"ס שם זבחים (פז.) לענין החזירו לאתר עה"ש דאין בהם עיכול לעולם כיון דלא נתעכל בלילה הראשונה, ולפי"ז יכולין לומר דה"ה בנידון דידן לענין פסול שקיעת החמה דכל דלא נפסלה ברגע השקיעה שוב אין שייך בו כלל הפסול דשקיה"ח. לכך שפיר בפוקעין יחזור אפילו בלילה. ולא דמי להא שכ' התוס' זבחים (כא.) לענין מי כיור דאם העלהו באמצע הלילה גם כן נפסלת. דש"ה דהשקיע הוה ענין ביטול המים ופנ"ח באין לכאן ועי' מש"כ התוס' זבחים (עח:) וכעי' זה כתבו התוס' מנחות (כב:) ד"ה ור"י דמשקין לכי מסרחי בטל שם משקה. לכך היכא דמעליהו אח"כ הוה כמו מים חדשים שנותנין בלילה דנפסלין בשקיה"ח, דכל הלילה הוה המשך פסול דשקיה"ח. משא"כ היכא דבתלות הפסול דשקיה"ח לא נפסלה שוב אין נפסלה אף אח"כ. כמו לינה דאם אין נפסלה ביום ראשון שוב אין נפסלת לעולם, ועי' יומא (כט) לענין מנתה שנקמצה בלילה ובתוס' ותו"י שם:

כא) ותי' זה יתיישב יותר עפי"ד רש"י חולין (כו:) ד"ה משיקו במים אם נטמא דמיא בעלמא היא משהחמיץ אין משיקו במים דחמרא הוא וכלים ואדם נתנה להם תורת טהרה דמקוה אבל אוכל ומשקה לא נאמר בהן טבילה ומים מטהרים בהשקה שאם יש לו מים יפים לשתיי' ונטמאו נותנן בכלי ומשיקן במי מקוה עד שנושאין המים והוה חיבור ובטלו לגבי מקוה כתרומה טמאה שזרעה בקרקע שבטלה טומאתה והיא טהורה וכו' עכ"ל, מפורש דאי"ל לרש"י דהשקה הוה פנים חדשות כמו זריעה, לכך שפיר נפסלת עתה בשקיה"ח דלא שייך כלל לעבודת היום שעבר. ואפילו לפי"ד הר"ש דטבו"י (פ"ב מ"ב) שפליג ע"ז שמביא בשם התוספתא. וז"ל אבל משקין שנטמאו יש להן טהרה על ידי השקה במקוה כדתנן משקין את המים בכלי אבן לטהרן בפ"ב דביצה (י"ז) ואי משום דמשכחת נמי טהרה לאוכלין כגון חיטין שנטמאו וזרען בקרקע כיון דאשריש כחיטי אחריני חשיבי ע"כ. מפורש דאי"ל דהשקה לא הוה כזריעה דהוה פנים חדשות משא"כ השקה לא הוה כמים חדשים.. רק דהטומאה מטהר ואכמ"ל. ואם כן שוב כיון דכ' התוס' דכל הלילה נפסל בשקיה"ח אף דלא הוה פנ"ח וא"כ ה"ה בנידון דידן היכא דפקעה מעל גבי מזבח שוב תפסל אפי' באמצע הלילה כמו שהארכנו, מ"מ יש לחלק עפי"ד שהארכתי בסי' ב' אות ל"ד דעיקר קדושת מי כיור לא הוה מחמת עצמיות

הדבר. רק שלאיזה צורך שמשתמשין בה כך קדושה יש בה. לכך שפיר כ' בזבחים (כא.) דמי כיור נפסלין לאברין כאברין למתירין כמתירין דלכאורה מה חיצוי יש בדבר. אבל לפי"ד ניחא דלכל דבר שנשתמשין בה יש אותה קדושה כמו שהארכנו. אם כן שפיר יש חילוק בין קומץ דשייך לאותו יום משום דנתקדשה היום וע"י קדושת עצמיות שבה חזינן דשייך דוקא לאותו יום. משא"כ מי כיור אין זה' המלט דשייך רק לאותו יום. ובפרט שמשתמשין בה גם כן לשאר דברים כמו להשקאת סוטה שבתוס' מנחות (פח:) מביא ספרי דצריך מים שנתקדשו בכיור. ואם כן אין זה מיקרי דנתייחד לצורך עבודת יום זו. וכן היו מדיחין בהם קרבי קדשים עי' בר"מ ה' מעה"ק (פ"ו ה"ו) ועי' בדברי הימים (ב' קפיטל ד' פסוק ו') ויעש כיורים עשרה ויתן חמשה מימין וחמשה משמאל לרחצה בהם את מעשה העולה ידיחו בם. מפורש דהיו מדיחין במי כיור קרבי קדשים כמש"כ רש"י דמן מימי הכיור ידיחו קרבי העולה. ועי' ברד"ק (ובדברי הש"ס זבחים (כב.) כבר הארכתי (באות כט) ובהערות הארכתי בדברי התוס' ב"מ (קי:) דס"ל דלינה צריך כל הלילה עיי"ש):

כב) ועי' ירושלמי יומא (פ"א ה"ה) אר"מ לא מסתבר דאי לא יום הכפורים מאשמורה ראשונה וברגלים מחצות שלא יבואו לידי צמאון וכ' בפנ"מ כלומר וכי לא מסתברא אלא איפכא מדתני במתני' ושיהא תרומת הדשן ביוה"כ מאשמורה ראשונה וברגלים לא ישכימו כ"כ אלא מחצות וכדי שלא יבואו לידי צמאה כשישכימו הרבה ובעזרה אין מים לשתות לפי שהכיור הי' משוקע שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה. וביוה"כ דאסור בשתיי' לא איכפת לן עיי"ש. מפורש דאי"ל דהכהנים היו שותים מי כיור ואם כן שפיר לא מיקרי מי כיור מיוחדין לעבודה ולאותה יום, אמנם בעיקר מש"כ דמותר מי כיור לשתות תמוה. היאך רשאין לשתות מי קדשים וכבר הבאתי לעיל דברי הק"ע בירושלמי סוטה דמי כיור מועלין בהן, ועי' רשב"ם ב"ב (עט) ומעילה (יג:) לחומר הנושא יש ליישב עפי"ד רש"י דבה"י (ב' ק"ד פ"ו) דכ' וז"ל מן מימי כיור ידיחו קרבי העולה ודוקא העולה אבל שלמים לא שהוא נאכל לבעלים בכל העיר ע"כ. ולכאורה אין מובן דהא עיקר דמדיחין הוה רק חלק הנקטרין אם כן מנפ"מ בין עולה לשלמים. [ועי' יומא (יט) בתוס' ד"ה ששם דב' הדחות הי' אחד לקרביים ואחד לשאר קדשים] מבואר מזה דהיו נוהגין לדחות כל הקרבן כמו שאשכחן בחולין (קיג) דחללי בי' טבחי ועי' יור"ד (סי' סט) לכך כתב רש"י דדוקא חלק הכהנים מדיחין כמו שאשכחן דהיו נותנין להם מלח במנחות (כא:) עיי"ש, משא"כ שלמים חלק הבעלים לא היו נותנין להדיח ממי הכיור דיכול להדיח בביתו. מכל מקום מבואר מרש"י דכל דהוה צורך עבודה או צורך אכילת קדשים היו

מותרין להשתמש במי כיור דגם כן מיקרי עבודה עי' יומא (כד.) בתוס' ד"ה אין (וס"ח) זבחים (טז) ד"ה ומה מנחות (פ:) ד"ה וכי כבר הארכתי בסי' ד' אות מ"ד וא"כ ה"ה היכא דהכהנים הי' צמאים הרבה ועי"ז לא היו יכולין לעבוד ה"ה דהיו יכולין לשתות מימי הכיור כדי שיוכלו לעבוד דגם זה מיקרי צורך עבודה כמו שפסק הר"מ בה' יוהכ"פ (פ"ג ה"ז) לענין איש המשלח את השעיר לעזאזל דאם הי' רעב מאכילין אותו לחם כדי שיכול לילך [וכבר הערו מיומא (פא.) דקאמר הש"ס דעינוי לא הותרה מכללה ואכ"מ] והוא הדין בנידן דידן שפיר מותרין לשתות מי הכיור אם היו צמאין ועי"ז אינן יכולין לעבוד. ועי' באבות דר"נ פרק (לה) דהיו שותין מי השלוח כדי שיעכלו המזון שבמעיו ויהי' יכול לאכול הרבה ועי' חינוך (ק"ו) דכתב ד"ח דמקדש "פניו" ידיו ורגלי ממי כיור וצ"ב אבל לפי"ד י"ל דזה הוה מטעם תפארת ע"ש ובסהמ"צ (ל"ג) וכ"מ ושבת (נ.) ונדרים (פ.) לענין ניוול דחד יומא עיי"ש, וי"ל ואכ"מ:

סימן ט

בענין בישול וצליית קדשים בשבת

א) המאירי ביצה (כ' ע"ב) כתב על דהש"ס כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק הורצה להקטיר אימורין לערב וכ' המאירי וז"ל ואם היתה שבת שאין זריקתו מועלת לאכול הבשר היום שהרי "אסור לבשל ולצלות מה שאינו קרבן היו" לא יזרוק דכל שזריקה אינה מועלת לאכילת היום אינו זורק ע"כ. מבואר מדבריו דדוקא מה שאינו צורך היום כה"ג ששחטן שלל"ש וכדומה. משא"כ כבשי עצרת ששחטן לשמן דהיינו במצוותן אז שפיר מותר לבשל ולצלות בשבת. וזה פליאה מש"ס מפורש בפסחים (ע"א.) א"ר שתי תשובות בדבר חדא דשעירי הרגלים חי נאכלין וכו' וכ' רש"י אם בא לאוכלו בשבת לא יאכלנו כי אם חי דאין צלייתו ובישולו דוחה שבת. מפורש להדי' דגם קרבנות של יום אינן דוחות את השבת בבישול וצליי' כמו גבי פסח דתנינא בפסחים (סה:) אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחות את השבת:

וביותר יש לתמוה דהמאירי גופא בפסחים (עא.) שם בעצמו כתב וז"ל שעירי החג הרגלים הבאים במוספין לחטאות כולם נאכלים לכהנים וכו' ואעפ"י שהקרבתם דוחה את השבת "צלייתם ובשלם אינם דוחים את השבת" אלא אוכלין מהן בשר חי או ימתינו עד הלילה שהרי נאכלין הם ליום ולילה ע"כ. ובזה סותר משנתו מש"כ במאירי ביצה (כ:) הלז דצליית ובישלם של חובת היום דוחים את השבת. ועי' במאירי נזיר (כח:) דכ'

לענין כב"ע ששחטן שלל"ש וז"ל ואם היתה שבת לא יזרוק שהרי אין ראוי לבשל הבשר היום וכו' ע"כ, גם כן מבואר דס"ל דבישול קרבנות אין דוחה שבת. אמנם יש לדחות דג"כ צריך להיות בהו שהרי כבר דחתה שחיטה את השבת כמש"כ הש"ס מנחות (עב.) ובנ"ד לא דחתה שחיטה דהא הוה שלל"ש:

ב) ועוד ראה דבר פלא מש"כ מהר"י אלפאנדארי הובא דבריו במל"מ בה' שבת (פי"א ה"ה) שכ' על דברי הר"מ דמחייב על המולח בשבת והק' במל"מ על הא דמנחות (כא.) דריש בברייתא תקריב מלח ואפילו בשבת, דלמאי איצריך קרא והלא ליכא איסור תורה. במליחת בשר דהא קי"ל אין עיבוד באוכלין. והביא דמהר"י אלפאנדרי לתרץ עפי"ד הש"ס פסחים (עא.) שהבאתי דמשמחו בשעירי הרגלים ומקשה חדת דשעירי הרגלים חי הם נאכלים צלי אין נאכלין וכו' ושנינו בתו"כ פ' צו חטאת ואשם וזבחי שלמי צבור מתנה לכהן רצו להפשיט מפשיטין רצו לאוכלם אוכלם אותם ואת עורותם. והרא"ה כתב [הובא בר"ן חולין (יד) והרבה הארכתי בדבריו בסי' ה'] דגם חלק הנאכלין טעון מלח וההוא דשעירי הרגלים הנאכלים חיים אבל צריכין מליחה. אם כן זכינו לדין דאיצטריך קרא למישרי מליחה אם רצו לאוכלם בעורם עכ"ד. וזה פלאי דהוא גופי' מביא דברי הש"ס פסחים דאוכלין חיין. משום דאסור לבשל ולדחות ע"י איסור שבת. כמש"כ רש"י שם. אם כן שוב גם כן אסור למלוח בכהאי מליחה שיש בה חילול שבת כגון עם עורו. כמש"כ בעצמו שם דבמליחה כזו יש חילול שבת וע"ז איצטריך קרא למישרי מליחה בשבת. ועל מליחה יותר קשה למה יהי' מותר למלוח בעורו כיון דאפשר בלי עורו ולא ניבעי דחיית שבת. דהא אפילו בישול דאין מקיים מצ"ע דאכילה רק בבשלו כמש"מ מתוס' מנחות (מח.) ד"ה חטא ומנחות (ק') ד"ה ששונאין כמש"כ הרש"ש שם. מכל מקום אסור כ"ש מליחה דיהי' אסור למלוח העור, דעי"ז גורם חילול שבת. ודוחק לומר דמליחה שאני משום דע"ז יש קרא מיוחד דאם כן לילף מינה דכמו שמותר למלוח ה"ה יהי' מותר לבשל. ולפי"ד שהארכנו לעיל בסי' ה' דעיקר שיטת הרא"ה דחלק הנאכלין גם כן טעון מלח הוה מטעם למשחה. אם כן נסתר תי' דכיון דאוכלין אותו חי ולא הקפידו על למשחה. כ"ש דלא היו נותנין מלח, דזה הוה גם כן בגדר למשחה ע"ש מה שהארכנו. והשגתי הערות על ספרי מאת ידידי האברך המופלג החוב"ט צנמ"ס סוע"ה מו"ה יו"ט מיטעלמאן יחי' מלובלין והביא שם ק' הגאון מבערזאן לשיטת הר"ן דמולח חייב משום מבשל והרא"ה ס"ל דאף חלק הנאכלין טעון מלח אם כן אין אוכלין כשהוא חי רק מקודם הי' צריכין למלוח. והאיך רשאי הא הוה מבשל וכן הק' בחמ"י מלאכת אפי' עיי"ש. אבל

לפי"ד ניחא דכיון דהיו אוכלין כשהוא חי כ"ש דלא היו מולחין. ועי' בתפא"י (פי"א דמנחות מש"כ בזה, ואכמ"ל):

ועי' בהמפרש נזיר (כח:) דכ' דצליית ובישול קרבנות אינן דוחות את השבת, וכ"כ בשטמ"ק מנחות (סג:) אות י"ג וה"ה לשעירי הרגלים או לכבשי עצרת שאם חל בשבת אין בישולם דוחה שבת עכ"ל ועי' מנחות (צט:) בהא דשעיר של יוהכ"פ נאכל לערב. וכ' רש"י אף על פי שאין יכולין לבשלו בשבת. ועי' שם (ק'.) דנאכל כמו שהוא חי כ' כר"ג וז"ל שאי אפשר לבשלו בשבת ע"כ. וכ"כ ברע"ב ור"מ שאין מבשל לא בשבת ולא ביוהכ"פ. מפורש דאי"ל גם כן דאין בישול קרבנות דוחה שבת. וכן האריך בחמד"י מלאכת אפיי' על דברי הק"א מנחות (סב:) דכ' בפשיטות דמותר לבשל קרבנות של חובת היום בשבת. וג"כ העיר עליו מפסחים (עא). ולא ראה דברי המאירי ביצה (כ') ומהר"י אלפאנדרי שהבאתי דכן אי"ל להדי' דמותר לבשל קרבנות היום כשיטת הק"א. וגם כן לא הביא המאירי פסחים (ע"א) ורש"י ור"מ ורע"ב ור"ג מנחות (ק'.) שהבאתי דס"ל להיפך:

ג) **ובפשטות** יש ליישב עפי"ד ירושלמי סוכה (פ"ד ה"ה) אימתי אמרו ההלל והשמחה שמונה אר"י קמי' רב אבדומי נחותה בכהנים ובשעיר. וכ' הק"ע דהיו הכהנים אוכלין שעירי הרגלים כשהוא חי דס"ל כמש"כ רש"י פסחים (עא.) דאין צליית הקרבן של היום דוחה שבת. וכן הוא בירושלמי חגיגה (פ"א ה"ד) וכ"מ. מ"מ שמעינן מזה הירושלמי דפליג על בבלי דילן פסחים (עא.) דפריך ע"ז הש"ס חי נאכלין צלי אין נאכלין ועוד כהנים אוכלין וישראל שמחים. רק ס"ל דאה"נ דשייך שמחה בבשר חי וכן הא דשמחה שמונה קאי רק על הכהנים. ולפי"ז יכולין לומר דהמאירי ביצה (כ') לא מפרש כדברי הק"ע דהיו אוכלין אותן כשהוא חי ופליג על הבבלי בזה דס"ל דאף בחי שייך שמחה. דק ס"ל להיפך דהיו מבשלין אותן ואוכלין ולכן שייך שפיר שמחה ופליג בזה הבבלי, דהירושלמי ס"ל דצליית הקרבן דוחה שבת משא"כ הבבלי ס"ל דאין צליית הקרבן דוחה שבת. ולפי"ז ממילא יתיישב הק' דהא דכ' המאירי ביצה (כ.) דצליית הקרבן דוחה שבת משום דהברייתא סתמא קאי וי"ל דקאי אליבי' דכ"ע ואפילו לשיטת הירושלמי. לכך יותר רוצה לפרש דדוקא קרבן שלא שייך לאותו היום אז אסור לזרוק משום דאין זוכה בבשר. משא"כ שאר כבשי עצרת כשרין שפיר דוחין צלייתם את השבת. משא"כ בההוא דפסחים (עא.) דקאי על ק' המקשן דפריך והא חי נאכלין וע"כ מבואר מדבריו דס"ל דאין דוחה את השבת וק"א ג"כ י"ל דקאי בשיטת הירושלמי ופשוט:

ד) **אמנם** עדיין יש לעיין ממתני' מפורשת במנחות (צט:) חל להיות [יוהכ"פ] בער"ש השעיר נאכל לערב והבבלים אוכלין אותו כשהוא חי. מבואר דמבושל אסור כמו שהבאתי לעיל דברי רש"י ורע"ב ופיהמ"ש להר"מ ור"ג שם דפי' כן דאין דוחה לא את השבת ולא את יוהכ"פ. ואם כן שוב א"א לפרש דברי הירושלמי סוכה (לפ"ד) דס"ל דדוחה שבת היפך ממתני' מפורשת. ויש ליישב דש"ה דביוהכ"פ אין יכולין לבשלו משום דאין ראוי אתה לאכילה שוב אין שייך לומר שידתה יוהכ"פ, כעי' שכ' בלח"מ בה' פסת (פ"א הי"ח) דהקשה על דברי הר"מ דכתב דלכך אין צליית פסת דוחה שבת מטעם דאפשר בלינה. הא גם באימורים אפשר בלילה. ואף על פי כן דוחה שבת מטעם חביבה מצוה בשעתה. ואם כן ה"ה בנ"ד כיון דאין ראוי [לו יהי' מחמת דבר צדדי. ולא הוה מחמת דבעצמותן אין ראוי כמו גבי פסח. מכל מקום אין לחלק. ועי' תוספתא פסחים (פ"ד) דאם חישב לאכול בער"פ את הפסח דאין נתפגל ואכ"מ ביוהכ"פ לאכול שוב אין זה דותה. ובמוצאי יוהכ"פ דהיינו בלילה גם כן אין דותה שבת. משום דקרבן של יוהכ"פ לגבי שבת מיקרי קרבן שאינו של יומו, לכך אין דוחה את השבת כמש"כ המאירי ביצה (כ:) לענין כבשי עצרת ששחטן שלל"ש. ולא עדיפא מתלבי יוהכ"פ דאין קריבין בשבת. (שבת קיד) וכ"מ דאין קרבן של יוהכ"פ ידחה בצלייתו שבת. לכך שפיר אוכלין אותן חיין. מה שאין כן בנידן דידן קרבן של היום שפיר דוחה צלייתו את השבת לשיטת הירושלמי [ובעיקר ק' הלתם משנה בה' פסת (פ"א) שהבאתי למה צליית הפסח אין דותה מחמת חביבה מצוה כמו הקטרה. יש לדון עפ"י רש"י פסחים (מ"א:) ד"ה אין לי שיתחייב על אכילת בשל אלא אם כן שבישלו מחשיכה שהוא עיקר זמנו עכ"ל ועי' במהרש"א מה שהקשה דהא עיקר זמנו מחשיכה היינו לאכילה אבל צלייתו ודאי אפי' מבעוד יום הוא כדמוכח בפא"ד עיי"ש ועי' ברכות (ט) וירושלמי פסחים (פ"ה ה"א) דמבואר דעיקר צליי' בלילה ואם כן ל"ש עוד לומר שידחה שבת מבע"י וי"ל ואכ"מ:

ה) עוד יש לדון וליישב שיטת המאירי עפי"ד הר"ח פסתים (עא) וז"ל ואנן תנן לעולם שמונה ופריך ר"ה בר"י אי חל להיות יו"ט ראשון בשבת שאי אפשר לו לו לשחוט חגיגה בשבת משמת הרגל בבשר שעירי הרגלים שהן חטאות ונאכלות. ודחה רבא בשתי תשובות הדא דשעירי הרגלים בשבת מי נאכל שלא יתכוין לבשל בשבת ולא הותר בשבת אלא העולה למזבח וכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלין ובעלין מכפרין וכיון דאין כפרה אלא באכילת כהנים בשר חטאת אוכלין אותו תי פי' בשר נא ושמחה בבשר קי ליכא וכו' ע"כ. מבואר מדבריו דהי' קשה לי' ממנ"פ אם אכילת תי

לא מיקרי שמחה אם כן למה היו אוכלין אותו. והכא ליכא לתרץ כמש"כ התוס' מנחות (ק.) דהיו אוכלין שעיר החטאת של יוהכ"פ שתל להיות ערב שבת. בלילה בשר תי. דעכ"פ מקיימו שלא יותר על מחרתו. דש"ה דאם לא יאכלו בלילה בודאי יותר על מחרתו משא"כ בנ"ד דחל להיות בשבת הא היו יכולין להמתין עד הלילה ולבשלו ולאכלו בלילה ולא לקלקלו. דלא מקיים שום מצוה באכילת תי כמש"כ התוס' מנחות (ק'.) הנ"ל דעי' מתני' פסחים (סה:) דאין צליית הפסח דוחה שבת משום דאפשר משתחשך. וע"ז מתרץ כיון דהכהנים אוכלין ובעלין מתכפרין שוב אכלו ביום כדי שיתכפר השעיר הרגל. אף דלא קיימו מצוה מן המובחר. מ"מ כיון דשעיר באה לכפר עי' מתני' שבועות (ב') שוב אין עיקר הקפדה שנקיים מצות אכילה. כיון דאין עיקרו ע"ז. רק לכפר. לכך היכא דאוכלו חי דגם כן באכילה כזו מכפר שוב אין מקפידין על למשחה. כיון דאין עיקרו ע"ז באה ורק לכפר ובאכילה כזו כיפרו על מה שבאו. [והא דכ' אנא" ר"ל ולייש הא הוה שלא כדרך אכילה עי' פסחים (כד:) ע"ז כתב דהיו מקצת מבושל שלא כמאכל בן דרוסאי לכך שפיר על שבת אין מתחייב עי' שבת רכ.) והוה כדרך אכילה וכבר האריכו]:

ועי' בלח"מ ה' פסח (פי"א) המובא לעיל דהקשה למה אין צליית פסת דוחה שבת אף דאפשר משתחשך. מ"מ ידחה מחמת חביבה מצוה בשעתה כמו הקטרה. ותירץ משום דאסור לאכול ביום רק בלילה. מבואר הא אלו היה' מותר לאכול ביום הי' שפיר שרי צלייי' מטעם תביבה מצוה בשעתה. מבואר דס"ל דקרבנות של יום דוחה שבת. ודחה זה בחמד"י דשאני פסת דעיקרו לאכילה באה. ואפילו בטומאה בם כן נאכלין לכך שפיר אכילתו הוה עבודה כמו הקטרה ושפיר הי' דותה שבת. משא"כ בשאר קרבנות דאין עיקרו לאכילה קאי שפיר אין בישולם וצלייתם דותה שבת עכ"ד. אמנם יש לעיין מתוס' ביצה (כז:) בד"ה ועל דכ' בא"ד וז"ל וקשה לפי זה דאם כן צליית פסחים היכא דחיא יו"ט הא אית בי' צורך גבוה כי אם צלי אש ואמאי לא בטיל לי' אצל מצות גבוה את מה שיש להדיוט וכו' ע"כ ועי' תוס' שבת (כד:) דיה לפי ואכ"מ). ואם כדברי התמד"י דבפסת אם היו אוכלין גם מביום הי' צולין בשבת דהוה אכילתם כמו הקטרה. דאם כן מה פרכו התוס' דיש לומר דלעולם בטיל חלק הדיוט לגבוה. ומכל מקום שרי לצלות פסח ביום טוב דהא בם להקטיר מותר חובת היום. ואפילו תחשיבנה לקרבן של שבת דחל בו י"ד בניסן. מכל מקום הא חלבי שבת קריבין ביו"ט עי' שבת (קיב) חזינן מזה אף דפסח באה גם כן בטומאה בפסחים (עו:) ועי' זבחים (ק) דאין עיקרו אלא לאכילה. והאכילה הוה הכרחיות. מכל מקום שם עבודה אין על אכילת פסח. רק כמו שאר אכילת קדשים דהוה הכשר עבודה עי' יומא (סח:) ויומא (כד.) בתוס' ולהיפך בזבחים (טז.)

בתוס' ועי' מנחות (פ':) ד"ה וכי וכ"מ ואכ"מ. ואם כן נסתר דברי התמד"י דכ' לחלק. רק דכיון דנאכל גם בלילה. אם כן צלייתם תיכף עוד בשבת טרם ליל ט"ו לא נצרך. שזה אין גורם שיאכלו את הפסח. הא גם בלילה אם יבלו יקיימו המצוה רק בהקטרה אמרינן חביבה מצוה בשעתה. משא"כ אכילת פסת כיון דיכול לאכול גם בלילה שוב אין דוחה את השבת. דאין ההכרח של אכילת פסח נותן תשובות בעצם אכילה של פסת. לכן שפיר מקשה התוס' ביצה (לז:) האיך דחי' יום טוב הא לא הוה חובת היום. כמש"כ לעיל אות (ד) מההוא דמנחות (ק') דלכך השעיר נאכל לערב כשהוא חי, אף דהשתא לא שייך לומר דאפשר משהחשיכה. מכל מקום אין דותה כיון דהוה של קרבן של יוהכ"פ ולא של שבת, כמו שהארכנו לעיל. וה"ה בנ"ד כיון דהתוס' ס"ל דלא מיקרי קרבן של יו"ט. דאל"כ לא פרכו מידי דהא חובת היום מקריבין אף ביו"ט. ואפילו אכילה כהאי ג"כ דחי' דלא שייך כאן לומר דאפשר משתחשך ויש לעיין אם כן שוב הדיוק של הלח"מ הדרא לדוכתא דכ' דלכך אין צליית פסח דוחה שבת מטעם דאסור לאכול הא אילו הוי שרי לאכול מבעוד יום הי' שפיר דוחה מבואר דס"ל דצליית הפסח דוחה שבת. וא"כ תקשה מפסחים (ע"א.) דכ' הש"ס חי נאכלין דאסור לבשלם:

ועי"ז נראה לומר דהא דכ' הלח"מ דלכך אין צליית פסח דוחה שבת מטעם דאין לאוכלו עד לערב, מבואר הא אלו היו מותרין לאוכלו גם מבעוד יום הי' שפיר מותר לצלות אפילו בשבת. דאה"נ דיהיה מותר והא דכ' הש"ס (פסחים ע"א) דשעירי הרגלים חי נאכלים צלי אין נאכלין מפורש דאסור לצלותו נחלק בין פסת לשאר קרבנות. לשעירי חטאות [ולא כמו שהבאתי לעיל לחלק בין פסח לשאר קרבנות] עפי"ד הר"ח (פסחים ע"א) שהבאתי דכתב דלכך אוכלין כשהוא קי שהכהנים אוכלין ובעלים מתכפרין וכיון דאין כפרה אלא באכילת כהנים בשר חטאת אוכלין אותו חי ור"ל כיון דבאכילתם תלוי הכפרה שוב אוכלין אותו אף חי. אף דבאכילת תי לא הוה למשתה מכל מקום כיון דבשעיר החטאת עיקר אכילה הוי מחמת כפרה ולענין כפרה אכילת כהנים אפילו בשר חי גם כן מכפרה, ובשביל זה לא המתינו עד הלילה ועי"ז יכולין לומר דלכך ס"ל להש"ס דבשעירי הרגלים אוכלין אותן חיין, מטעם סברת הר"ג דכיון דעיקר השעיר באה לכפר כמו דתנינא (בשבועות ב') לכך אין אנו חזינן הכרח שנצרוך ע"י לחלל שבת דהקרבן לא באה בשביל האכילה. רק בשביל הכפרה לכך היכא דבאכילת בשר חי גם כן מכפרת שוב אסור הבישול וצלי דזה לא באה מחמת חובת היום דעיקר הוה משום כפרה ולכך שפיר פריך הש"ס חי נאכלין צלי אין נאכלין:

משא"כ פסח וכבשי עצרת דאין באין לכפר עי' (זבחים ו':) כבשי עצרת על מה הן באין ופריך כבשי עצרת שלמים הוא. ואין באה בשביל לכפר איזה חטא עיי"ש אף דכל הקרבנות מכפרין מקופי' עי' (זבחים ה':) והשטמ"ק (כתובות ל"ב) כתב דאפילו פסח גם כן מכפר מ"מ עיקר לא באה ע"ז ולא מכפר רק על לאו הניתק לעשה כמ"ש רש"י זבחים שם ד"ה מאן ועי' תוס' (מנחות ג':) ד"ה לשם וא"ל] רק דבאה לחובת היום ואם כן כמו שיש דין שתקריב ותקטיר כן יש דין שתאכל. ולאכול בלא בישול אין מקיים כלל המ"ע דאכילת קדשים כמ"ש התוס' (מנחות ק'.) ד"ה ששונאין כמו שמדייק התיו"ט והרש"ש וכן התוס' (מנחות מ"ח.) ד"ה חטא דבשר חי לא הוה זכות לאכול לכך שפיר מותר לצלות אפילו בשבת מטעם חביבה מצוה בשעתה כמו הקטרה דעיקרה ע"ז באה, וזה שפריך הלח"מ דגם פסח יהי' מותר. וע"ז תירץ כיון דאסור לאכול מבעוד יום שוב אסור.

משא"כ שאר קרבנות דאוכלין גם מבעו"י בודאי שרי מטעם חביבה מצוה בשעתה:

ולפי"ז ממילא יתיישב כל הקו' דהא דכ' המאירי (ביצה כ':) דאלו היו הקרבנות לחובת היום הי' מותר לבשל בשבת קאי אכבשי עצרת. משא"כ בההוא דפסחים (ע"א.) דקאי אשעירי הרגלים שפיר כתב דאסור לבשל בשבת. וכן הא דכתב המהר"י אלפאנדארי דהיו מולחין השעיר שהיו אוכלין אותו חי עם עורן עפ"ד הרא"ה דגם חלק הנאכלין טעון מלח. ועי"ז הי' חילול שבת והקשתי הא אסור לבשל ולצלות בשבת חלק הנאכל וכ"ש למלוח. אבל לפי"ז ניחא. דהא דאסור לבשל מטעם דהיו יכולין לאכול אותו כשהוא חי מה שאין כן מליחה דע"כ היו מוכרחין למלוח לפ"ד הרא"ה. וכיון דהתו"כ (פ' צו) כתב דאם רצו לאכול עם עורן רשאין שוב כל אותו אכילה מכפרת לכך שפיר מותר למלוח אף דעי"ז יהיה חילול שבת ואף דהש"ס (פסחים נ"ט:) מביא הא דהכהנים אוכלין ובעלים מתכפרין על מחוס"כ וכן ביבמות (מ.) על מנחה. וביבמות (צ') על סתם קרבנות. י"ל דאכילה מסייע על זה שבאה הקרבן לכך מתקריא בתלמודא בחד לישנא אבל ודאי בשאר קרבנות עיקר האכילה הוה עצם מצוה. ומצוה כזו מסתעפת במצות למשחה. והיכא דאין מקיים למשחה שוב לא קיים כלל המצוה מה שאין כן בשעירים דעיקר באין לכפר. והעיקר מצוה היא חולה משום דמסייעת לכפרה ובזה יוצא אפי' חי לשיטת הר"ח] משא"כ התוס' (מנחות ק') ד"ה ששונאין דמבואר דשיטת התוס' לא הוה כשיטת הר"ח. דכ' בשעיר הנאכל חי אף דמצוה קעבדו של יותר ולא כתבו דמצוה דכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים מבואר דס"ל דלא הוה שום מצוה כמו שמדייק התיו"ט והרש"ש אף דקאי השעיר חטאת דמכפר עי' מתני' שבועות (ב.) משום דלשיטתייהו

אזלו בתו' (מנחות ס"ג:) ד"ה מפשיט דשום קרבן של חובת היום אין דוחה צלייתו את השבת כמו שמדייק בק"א לכך לא חילקו ודו"ק וא"ל:

ו) **וג"כ** יתיישב מה שיש להעיר דהנה כל הקרבנות של חובת היום כמו חגיגה וכדומה היו מותרין לבשל אף ביו"ט ואין ממתינין על ערב. דאם לא כן אין יוצא משום שמחה כמש"כ הש"ס פסחים (עא.) עיי"ש. וכן אם אכלו חי גם כן אין יוצא משום שמחה שם בפסחים. ולפי"ז יש להעיר היאך היו רשאין לבשל לצורך אכילה. דהנה הש"ס כתב בביצה (כ.) דאין נונ"ד קריבין ביו"ט מטעם דמשלחן גבוה קזכו. והניחא לד' רש"י שכ' שזה כנוטל פרס מרבו. וכ"כ בערכין (לד.) לכך שפיר אכילה בעצמיותה שוב מיקרי צורך הדיוט ומותר לבשל. מה שא"כ לפי"ד שדנו מרש"י חולין (קכ.) וכ"מ דעצם אכילה לא הוה אכילת הדיוטות רק אכילת גבוה. וא"כ בזה גופי' שמבשל לצורך אכילה מיקרי דמבשל לצורך גבוה ולכם אמר רחמנא ולא לגבוה ובפרט להשיטת התוס' שבת (כד:) ד"ה לפי דאי"ל דחלק הדיוט בטל לחלק גבוה. וכן אי"ל להתוס' פסחים (מו.) ד"ה לא ובישול הוה חלק ממצות אכילה דבלא למשתה אין כאן מצוה כלל כמו שהבאתי לעיל מתוס' מנחות (מח.) ודף (ק.) ואם כן זה מיקרי בישול לצורך גבוה. ולכם אמר רחמנא ולא לגבוה אמנם לפי"ד התוס' ביצה (כז:) ד"ה ועל בסופו. דמבואר דדוקא צליית פסח הוה מצות גבוה. מה שאין כן בישול דשאר קרבנות. ואם כן שפיר מותר לבשל. ובפרט לפי מסקנת התוס'. אמנם לפי"ד לעיל באות (ד) יש לדון]. וכ"ת דדחי' יו"ט כמו שאר עבודות דדחי' דשאני בישול לאכילה דאפשר משתחשך כמו דתנינא במתני' (סה) דצליית הפסח אין דוחה שבת משום דאפשר משתחשך, וגבי אכילה לא אמרינן חביבה מצוה בשעת כמש"כ הש"ס פסחים (עא.) דחיין נאכלין ומה לי מדאורייתא עם עוברין על איסור שבת או על איסור יו"ט [ולא דמי להא דביצה (ב:) ושם (כ.) וכ"מ]. וא"כ מבואר מזה דמותר לצלות בשבת:

א) **ויותר** יש להעיר דמאותו סוגית הש"ס דקאמר דשעירי הרגלים חי נאכלין וצלי אין נאכלין מבואר שם דדוקא שבת אמרינן דלא דחי' משא"כ יו"ט בודאי הי' צולין ביו"ט. והיאך הי' רשאין הא לכם אמר רחמנא ולא לגבוה וממנ"פ אם יו"ט מותר שוב יהי' מותר אף שבת. או בשניהם יהי' אסורין:

אבל לפי"ד ניחא דאה"נ דצליית קרבנות של חובת היום שפיר שרי אפילו בשבת וכ"ש יו"ט דשרי. חוץ משעירי הרגלים דאסור. ואם תשאל הא מכל מקום מבואר שם בפסחים (עא.) דשעירי הרגלים לא היו צולין בשבת אבל ביו"ט שרי ולמה יהי' שרי ביו"ט כנ"ל זה אין ק' לפי"ד שפירשנו לעיל עפי"ד הר"ח דלכך שעירי רגלים אין דוחין צלייתן שבת,

מטעם דעיקרו לכפרה קאתי. וכיון דאף באכילת חי גם כן מכפר. אם כן שוב אסור לבשל בשבת, וכיון דאסור לדחות שבת ה"ה דאסור לדחות יו"ט דמשום צורך גבוה לא צריך לבשלו. ואם כן שוב לא מיקרי לכם ולא לגבוה. דהא אותה בישול לא הוה מחמת צורך גבוה רק מחמת צורך הדיוט ושוב שרי לבשל ביו"ט ונכון:

ח) ובגוף דברי הר"ח דכ' דלכך אוכלין חי משום כפרה אף דהיו יכולין להמתין על לילה ויקיימו גם כן מצות למשחה. מכל מקום יותר עדיף לקיים המצוה מיד אף דלא הוה בהידור כ"כ מלהמתין על זמן מאוחר ויקיימו בהידור. וזה סייעתא לדברי בעל שבות יעקב ח"ג סי' (לד) שהאריך בזה, אבל לפ"ד התוס' (מנחות מ"ח) ודף (ק') דכ' דאין מקיימין באכילת חי שום מצוה. ע"כ צריכין לומר דלא היו אוכלין מבעוד יום. דהא שם כ' דבאכילת חי מקיימו המצוה בזה שלא יותר למחרתו. משא"כ בנ"ד יכול לאוכלו בלילה. והא דפריך הש"ס חי נאכלין ר"ל לאוכלו בלילה. והא דפריך הש"ס חי נאכלין ר"ל דאפילו לדידך דאמרת דהיו אוכלין אותו. מ"מ חי נאכלין אבל באמת לא היו אוכלין חי מבעוד יום רק ממתינין על לילה ופשוט:

ט) ובעיקר דברי התוס' (מנחות ק'.) ד"ה ששונאין שכתב דבאכילת חי קעבדו מצוה שלא יבואו לידי נותר מבואר מזה דבמצות קדשים יש ב' מצות א) עצם מצות אכילת קדשים ב) שלא יותיר למחרתו ויעבור על לא תותירו. לכך באכילת חי אף דלא קיים כלל עצם מצות אכילת קדשים כמו שמדייק ברש"ש וכן אי"ל להתוס' מנחות (מ"ח.) ד"ה חטא בשבת דבאכילת חי לא הוה כלל זכות מכל מקום מקיים מצוה בגדר ב' דמ"מ לא יותיר. דלמה זה דומה לשורף קדשים האם נימא דמקיים בזה מצוה שלא יותיר, אלא ע"כ מבואר מזה דבמצות אכילת קדשים מסתעפת בב' סוגים. לכך היכא דבאכילת חי דלא הוה למשחה ולא מקיים עי"ז מצוה דואכלו. מ"מ מקיים בזה המצוה בגדר ב' שלא יותיר ולפי"ז יתיישב שפיר ד' המאירי סוכה (ט'.) שכ' וז"ל עצי סוכה אסורים כל שבעה שנאמר חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים כשם שחל שם שמים על החגיגה לאסרה עד לאחר הקרבת אימורים ואף לאחר הקטרה דוקא לבעליו ומשלחן גבוה לאכול בקדושה וכו' ע"כ. והבעל מגי' כ' דפלא היכן מצינו איסור דשלמים שלא לבעליו ופשט המשנה דנאכלין בכל העיר לכל אדם משמע דאין חילוק בין בעלים לאחרים וכן הערו מתו"כ (פ' צו) (פ"ט) כל טהור יאכל בשר מה ת"ל לפי שנאמר ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל יכול לא יאכלנו שלמים אלא הבעלים לכך נאמר כל טהור יאכל בשר הובא ברש"י שם מפורש דשלמים נאכלין לכל אדם אפילו שלא בעליו [ועי' במזרחי וגור ארי' וברי"ש משנץ מ"ש בזה) וכן דייקי מפסחים (פ"ט) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהן ונמצא יבלת באחד

מהן דפטורין מלעשות פסח ופריך ונייתי פסח ולתני בשלמים ומשני משום דממעט באכילה ודייקו למה לא קאמר דממעט בגברי באכילה במתני' (מע"ש פ"ג) ודייק מזה ראי' לשיטת המאירי דשלמים אין נאכלין שלא לבעליו. לכך שפיר אין ממעט כלל לגבה אמנם תקשה מכל הלין מקומות שמבואר להיפך וכן הערו ממתני' (מע"ש פ"ג מ"ב) דקאמר לי' ר"ש לרבנן דבשלמים ממעט באכילה ואמרו לי' רבנן דמותרת לזרים עיי"ש וגם למה לא קאמר ר"ש דממעט בגברי:

אבל לפי"ד דלעיל דבאכילת קדש' מסתעפת ב' גדרים א) שיאכלנו ב) שלא יותיר ניחא דברי מאירי (סוכה ט',) דהנה הצל"ח (ביצה כ') חקר אם באכילת שלמים לבעלים שייך מ"ע דואכלו אותם אשר כיפר בהם ולא הי' לפניו דברי המאירי (פסחים נ"ט.) דכ' להדיא דבאכילת שלמים לבעלים מקיים העשה דואכלו אותם אשר כיפר בהם עיי"ש וכן אי"ל לרש"י שם. ורא"ש נדרים (ד':) ועי' בר"ן שם וברמב"ן בספר המצות (מ"א) ולפ"ז יש לומר דעכ"פ גבי בעלים של הקרבן שייך העשה מטעם דמשלחן גבוה קזכי כמו שרוצה הצל"ח לחלק בין דברים דהוה מן המתנות כהונה או לא עיי"ש ה"ה יש לחלק היכא דמשלחן גבוה קזכי שפיר יכולין לומר דג"כ יש בהו העשה דאכילה מה שאין כן באיש אחר. וכן אי"ל להתוס' (ביצה כ"ז.) ד"ה נוטל בסופו דבעלים אמרינן גם כן משלחן גבוה קזכו וכן בביצה (כ"א.) וברש"י וכ"כ בקדושין (נ"ב) ד"ה כי ולהיפך כתב ברש"י (תמורה ח.) ד"ה הא ועיין תוס' זבחים (ע"ה:) ד"ה בכור וב"ק (יב) ואכ"מ] ואם כן שוב שייך גבי' העשה דואכלו אותה אשר כיפר בהם משא"כ שלא בעליו של קרבן דלא שייך בהו שיזכו בהקרבן דלא זכתה להו רחמנא כלל אותו קרבן ורש"י ביצה (כ"א) וערכין (ל"ד.) כתב דענין שלחן גבוה כעבד הנוטל פרס מבית רבו חלף עבודתו כמ"ש סוכה (נ"ו) ורש"י (יומא י"ח.) ד"ה ולר"י דב' חלות למשמר הנכנס עבור הגפת דלתות ועי' תוס' (ב"מ י"א:) ד"ה נתן ולגבי בעלים י"ל דמקרי חלף עבודתם מטעם דעכ"פ הם הביאו הקרבן וי"ל ואכ"מ] לכך שלא לבעלים לא שייך טעם זה לכך לגבי אחריני לא שייך משלחן גבוה וא"כ שוב לא שייך בהו העשה דואכלו משא"כ גדר ב' דמסתעפות באכילה. דהיינו שלא יותר זה שפיר שייך באחריני כמו בבעלים, דהא מ"מ אין נותר. וא"כ בכה"ג שהבעלים יכולין לאכלו זה שפיר אסור ליתן לאחריני לאכול. דעדיף יותר דיקיים הוא המצוה בשלימות, כמו בענין למשחה, דהיכא דיכול לאכלו ולבשלו, אסור לאכלו חי מה שאין כן בכה"ג דאין לו עצה לבשלו אז עדיף יותר לאכלו חי, ואפילו לכהני א"י דלא אכלוהו כלל כמו שמבואר במנחות (ק) רק דניתותר על מחרתו, ש"ה משום דלא היו יכולין לאכלו חי. דאצטמכותם לא הי' כ"כ חזק שיתעכל בשר חי כמש"כ הפיהמ"ש להר"מ ועי' תפא"י

שם ובשטמ"ק ביצה (כ:) משא"כ בנ"ד היכא דהבעלים חוששין שמא תותר, דלא יוכלו לאוכלו כולו שפיר מותר ליתן לאחר לאכול:

ולפי"ז ניחא דברי המאירי סוכה (ט.) דכ' דאסור לאכול עד הקרבת אימורים ואף לאחר הקטרה "דוקא לבעליו ומשלחן גבוה ליאכל בקדושה" מבואר דס"ל דדוקא לבעליו שייך לומר משלחן גבוה משא"כ לגבי אחר לא שייך בהו לומר משלחן גבוה קזכו. ואם כן לגבי אחר לא שייך בהו העשה דואכלו כמו שהארכתי, לכך שפיר כתב דאחר אסור לאכול, ר"ל דהא עדיף יותר שיאכלנו בעליו ויקיים גם כן מצ"ע דואכלו. אבל לא ר"ל דאחר אסור לאכול משלמים שאינו שלו, כמו גבי פסח. דמחמת עצמיות הקדשים שפיר מותר לאכול. לכך בכה"ג שחייש שמא תותר שפיר נותן לאחר ויאכלנו ג"כ, לכך כתב במתני' זבחים (נ"ה.) דנאכלין לכל אדם. ר"ל מחמת עצם קדשים שפיר נאכלין לכל אדם. והמצ"ע הוה רק על קרקפתא דגברא. לכך מיקרי דנאכלין לכל אדם וכן יתיישב דברי התו"כ פר' צו (פ"ט מ"ז) שכ' דשלמים נאכלין לכל אדם. ג"כ ר"ל דלא תימא דתהי' כמו גבי פסח. דאסור לאכול שלא למנוייו מחמת עצם דין דפסח, קמ"ל דשרי ר"ל מחמת עצם דין דשלמים. [והא דפסחים (פ"ט) דלא קאמר בש"ס דממעט באכילה דגברי דכיון דמיתי בספק פסח אם כן מוכרח לאכלו הבעלים, שוב לאחר אסור, דהא הבעלים יקיימו המצוה יותר מאחר, דאף שמא הוא שלמים, מ"מ בשלמים גם כן החיוב יותר מוטל על הבעלים מחמת העשה דואכלו. לכך לכך שפיר קאמר הש"ס דממעט בזמן וזה הוה חסרון מיד. אף טרם הגיע הזמן דפסלות וכבר דנו עפ"י שיטת ר"ש משנץ דשלא למניו מותר לאוכלו בתור רשות (מובא למטה), אם כן בודאי ניחא דשלמים לפסח שוה. ויש לדון בזה] והן הא דהק' ממתני' מע"ש (פ"ג מ"ב) דלא קאמר משום דממעט באכילה דגברי וגם מפורש דמותרת לזרים, דג"כ כיון דחייש שמא יפסלו א"כ שוב מותר ג"כ אף לאחר שלא בעליו ועדיפא מינה כ' בר"ש משאנץ תו"כ פ' צ' (פרשה ט' מ"ז) דשלא למנוייו גבי פסח אין יכול לצאת ידי חובתו אבל אכילת רשות שפיר מותר. עיי"ש וכ"ש בדין שלמים וכבר תמה עליו המגיה שם ואכ"מ:

י) **אמנם** עדיין יש לתמוה מספרי ראה (פיסקא ע"ד) והלוי אשר בשעריך כל מקום שאתה מוצא לוי זה תן לו מחלקו אין לו חלק תן לו ממעשר עני אין לו מעשר עני תן לו שלמים וכן שם בספרי (פסקא ס"ט) ורש"י בחומש שם (י"ב י"ח) כתב הזמינהו על שלמיך, מבואר דמיירי לאחר שנשחטו. ואעפ"כ צותה התורה שתתן לו שלמים דאין שום חילוק בין בעלים של שלמים לאיש אחר. וזה הוה היפך דברי המאירי (סוכה ט'.) [ושו"ר שכבר קדמני בכל"ח פרשה זו וכן אמרתי מכבר דהמאירי לשיטתו בפסחים (נ"ט) דמחוס"כ

בשאר ימות השנה אם הוה יום ב' לשלמיו מותר לכ"ע להביא קרבנותיו דאם לא כן יפסלו בלינה עיי"ש והיינו דלשיטתי' אזיל דס"ל דשלמים אסור לאחר לכך שפיר יתותרו אם לא יבוא קרבנותיו. ועי"ז מביא כדי לאוכלו בעצמו. ושו"ר שגם כן הכל"ח שם קדמני אמנם עי' ברש"י שם ד"ה וברש"ש דגם כן כך ס"ל ולהיפך הוא שיטת הרז"ה והמלחמות שם ואכ"מ] אם לא דנימא דכיון דהספרי שם (פ' ע"ד) כתב אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך חביב חביב קודם ואח"כ והלוי אשר בשעריך וכן הוא בספרי שם (פסקא ס"ט) ואם כן מבואר מזה דקודם יאכיל קדשיו לב"ב ואח"כ אם יש לו עוד יתן ללוי השלמים וקמ"ל קרא דלוי קודם לשאר בני אדם ובכה"ג דיש לו הרבה שלמים יותר מכדי צרכו שפיר מותר ליתן ללוי דבה"ג מקיים המצוה מפאת שלא יותיר כמ"ש וי"ל:

יא) עוד יש לדון וליישב הק' מהספרי ראה (עד) דכ' דחייב ליתן ללוי שלמים. עפי"ד הר"ח פסחים (עא) שהבאתי לעיל וביארתי דס"ל דיותר עדיף לקיים עוד המצוה אף בלא הידור אף דאין מקיים עי"ז מ"ע דאכילה מלהמתין עד הלילה ויבשלו ויקיים מצות אכילה. ולפ"ז י"ל הוא הדין בנידון דידן כיון דהתורה רמיא חיוב על הגברא שיתן ללוי מתנות כהונה ואם אין לו מתנות כהונה את מתחייב שיתן לו שלמים ובזה מקיים מצות נתינה ואם כן כיון דאין שלמים נאסרין לאכול לאחר מחמת עצמיותן כנ"ל יש לומר דזה גופי' מותר לקיים המצוה רק בחד צד בזה שלא יותר ועי"ז יקיים בזה גם כן מצות מתנות כהונה וצ"ע. וא"ל וכן יתיישב דברי הק"א שמביא הקרבן אורה (מנחות ס':) דכ' התוס' דאם עכו"ם נותן לכהן הכהן אוכלם. וכ' דאיסורא נמי איכא, ור"ל כפי' המאירי דס"ל דשלמים אין נאכלין אלא לבעליו, וגם כן ר"ל דהמ"ע לא הי' אלא בבעליו, אבל דא ודאי דאף אחר מותר לאוכלן. ועי' (מנחות ע"ג:) וא"ל:

יב) והנה עוד יש להעיר על המאירי (סוכה ט:) ממקרא מפורש בשמואל (א' ט') דשאול אכל מזבחי שלמים של שמואל ועי' ברכות (מ':) וכן בשמואל (א' ט"ז) שאכלו ישי עם בניו מזבחי שלמים של שמואל, וי"ל בפשטות דש"ה התם כיון דהזמינו הוה כבני ביתו. וגם כיון דידע שיאכלו למחר יחד שלמים הוה כאלו נשתתפו בבשר דמיד בשחיטה הי' עבור כולם ומדוקדק הלשון (שמואל א' ט' כ"ד) וירם הטבח את השוק והעלי' וישם לפני שאול ויאמר הנה הנשאר שוב לפניך אכול כי למועד שמור לך וגו' וכיון דדבר שייך לך לצרכך שמא הוה הקרבן כמו קרבן שותפות ושפיר מותר. ולפ"ז יש ליישב ג"כ דברי הספרי ראה (ע"ד) שהבאתי לעיל דצריך ליתן ללוי מתנות ואם אין לו יזמינהו על שלמים. גם כן יש לומר דעוד קודם שחיטת הזבח יזמין ללוי על שלמיו וזה שפיר מותר:

יג) ובפרט לפי"ד מה שחידש במנחת חינוך מצוה (קלד) דדוקא בכזית ראשון הוה המצוה דאכילת קדשים מה שאין כן בשאר קרבן הוה רק מחמת הלאו דלא תותירו לכך מחויב לאכלו משא"כ העשה לא שייך בו עיי"ש ועי' בח"ס א"ח סי' מ"ט מש"כ בזה ועי' מש"כ במנ"ח מצוה (ק"ב) דכהנים שלא היו טהורים בשעת זריקה לא הוה עליהן העשה דהאכילת קדשים מטעם דכיון בחלוקה לא זיכתה להו התורה לכך אין מצוה עליהן כלל. רק אותן שהם בכלל חלוקה התורה זיכתה להם ומשלחן גבוה קזכו ומוטל עליהן לאכול ואם לא אכלו בטלו מ"ע וכ"מ מהחינוך דכ' ואם לא אכל "חלקו המגיע לו" כו' בטל עשה עכ"ד. וזה כדברנו לעיל אות ט' דהיכא דמשלחן גבוה קזכו שייך לומר גבי' העשה דאכילה. מה שאין כן בשאר אנשים שאין בעליו של הקרבן דגבי' לא שייך משלחן גבוה קזכו שוב לא שייך בהו גם כן העשה דאכילת קדשים] ואם כן ניחא שפיר כל הק' לפי"ד לעיל דהמאירי דכתב דאחר אסור לאוכלו ר"ל מטעם דאין יכול לקיים העשה כנ"ל וכל אותן מקומות מהספרי וכ"מ שהבאתי דיכול להזמין איש אחר על שלמיו. מיירי דהבעלים כבר קיימו העשה. ורק דכל הקרבן אוכל מטעם שלא יותר על מחרתו וכה"ג שפיר אין נפ"מ בין בעליו לאיש אחר ופשוט:

יד) ועי' מאירי יבמות (מ' ע"א) וז"ל מצות תאכל מצוה וכו' ואם רצה כהן אחר יאכל תי"ל מצות תאכל ואי לכהן אחר מואכלו אותם נפקא אלא מופנה לומר לך שמצוה בכהן שעבד וכדכתיב ולכהן המקריב אותה לו תהי' וא"ת תיפ"ל מדכתיב לכהן המקריב וכו' אין זה כלום שאף על פי שאכילתה שלו הייתי אומר שאם רצה להאכיל לכהן ואחר יאכיל וכהן אחר פירושו מבית אב אחר שאם מביא אב שמאותו היום הרי כולם אוכלים שנא' לכל בני אהרן תהי' איש כאחיו ומכל מקום יש לדון מהו אומר מצוה והלא אכילת כהן שמבית אב אחר עיכוב גמור הוא" עכ"ל מבואר קצת דס"ל דבבית אב אחר אין כאן מצוה כלל כמש"כ בסי' ד' אות מ' ועי' מה שהבאתי שם. ועי' בתוס' שם וסוכה (מב.) ד"ה מה דכ' דחטאת אפשר שיאכלנו אחר. וכן מש"כ באוה"ח עה"ת שמות פר' כ"ט פסוק ל"ג ואכלו אותם אשר כופר בהם וז"ל פי' לצד שהם בעליו ולא לצד שהם כהנים והוא אומרו אשר כופר בהם כי אכילת שלמים לבעלים תפעול הכפרה ואפילו למשה אסורים הגם שאוכל החזה שאסור לאהרן ע"כ. ודייק מזה בבית האוצר ח"א כלל קנ"ח דס"ל דדוקא אכילה בבעלים [והביהא"ו שם האריך בזה ולא הרגיש בכמה דברים שהבאתי לעיל] אמנם לפי"ד לעיל יש לדון וליישב כל זה וכן קצת יש לדייק על האוה"ח ממאירי יבמות (מ) שהבאתי דכ' להדי' דמואכלו אותם אשר כופר אין ראי' שיאכלנו

דוקא כהן שעבד שזה באה מחמת בעלות וכן לפי"ד יתיישב הא דב"ק (יג:) ניזק אוכל בשר ומתכפר מביא לחם וזה היפך מדברי המאירי והאו"ת, אבל להנ"ל ניחא:

טו) וכן מה שמדייק בביאו"ו שם מפסחים (נט.) דפריך מאי אולמי האי עשה מהאי עשה. מבואר הא אם הי' העשה דאכילת קדשים אלים שפיר דוחה הא אפשר ע"י אחר עכת"ד. אבל לפי"ד לעיל דהיכא דאחר אכלו אז אין מקיים העצם מצוה רק סוג המצוה שלא יותר ניחא. ובפרט שהאריכו דהא דאמרינן אפשר לקיים שניהם אין דוחה עשה ל"ת בשבת (קל"ג) וכ"מ דזה דוקא דיקיים בשלימות העשה אבל היכא דיהי' איזה מגרעת בקיום העשה אז שוב אמרינן עשה דוחה ל"ת. וא"כ בנ"ד דלולי דס"ל דאין עשה דוחה עשה הי' שפיר עשה דוחה אותה דמה אמרת אפשר ע"י אחר. זה לא מיקרי אפשר דאחר לא יקיים המצוה בשלימות כנ"ל וא"ל יותר:

סימן י

הערות מנשיא שלטון הרוחני של ישיבת חכמי לובלין הגה"ק אדמו"ר מבאיאן שליט"א

שולח אני לך רצוף פה חזרה הקורעקטין. אך בעת שעברתי על אמריך עוד הפעם באתי להעיר עוד הערה. דמה שהבאת בראש דבריך בסימן ג מרש"י פסחים (נט) והארכת שם בדברים נעימים בפסחים דף (צט.) רמי לי' ר"ס לרבא כגירסת הצל"ח דגרס רבא, והנה האיגרא רמה מקשה על הגמרא שם דמהיכן מוכיח הגמ' הא כל הלילה ילין הלא התרגום מתרגם שם לא יבותין לבר ממדבחא. ולכן נוכל לפרש הפ' שמזהיר של ילין חוץ למזבח עד בוקר רק יעלנו ע"ג המזבח ושם אין לינה מועלת. ולכאורה הוא ק' עצומה, אולם לפי הגירסת הצל"ח דגרס רבא ל"ק כיון דרבא סובר לינה מועלת ע"ג המזבח ולכן רמי לי ר"ס לרבא לשיטתו בזבחים (פז.) ואם כן אין שום עצה שלא יהי' פסול בלינה בלתי אם הוא רשאי להקטרו בלילה ולכן מקשה הגמ' שפיר הא כל הלילה ילין:

ולכאו' מדוע לא יסבור רבא אין לינה מועלת כדי שלא נצרוך לדחוקי ולפרש הקרא דלא ילין חלב חגי בי"ד שחל להיות בשבת עסקינן דהגמ' שם מסיק שבקי' לקרא דהוא דחוק ומוקמי אנפשי' הלא יותר מסתבר לרבא להביא ראי' מהאי קרא, דאין לינה מועלת ולפרש הקרא דלא ילין עד הבוקר חוץ למזבח. אמנם אם לא נפרש הקרא דלא ילין הא כל הלילה ילין ורשאי להקטירו, רק הפי' שלא ילין בלי הקטרה עד הבוקר. יש להכתוב הזה ב' משמעות אחד שלא ילין חלב חגי עד הבוקר לבר ממדבחא רק קודם ע"ה יעלנו ע"ג המזבח, וכן משמעות ב' דכתיב שאם הי' לן ע"ג המזבח כל הלילה אין להורידו עד

הבוקר. כי באם יהי' בע"ה חוץ למזבח יפסל בלינה. כמבואר ברש"י משפטים אין לינה אלא בע"ה שנאמר עד הבוקר ש"מ שעיקר לינה תלוי בבוקר בעה"ש:

ולכאורה קשה ק' התוס' ב"מ (ק"י:) בד"ה שכיר היאך נפסל בעה"ש הלא לינה משמע כל הלילה ומתרץ התוס' שם מפני שהן ראוין להקריב, בתחילת הלילה קרינן בי' לינה אפילו בעה"ש ואם כן כל עצמו שנפסל בעה"ש שהיו חוץ למזבח מפני מפני שיכולין להקריב בתחילת הלילה, וממילא מוכרח לפרש הקרא הא כל הלילה ילין שיוכל להקטירו וקשה ק' הגמ' הא חלבי חול אין קריבין ביו"ט. ואף אם נסבור דאין לינה מועלת צריכין לדחוקי' ולפרש הקרא דבי"ד שחל להיות בשבת עסקינן ורבא סובר לשיטתו דלינה מועלת כיון דבין כך וב"כ צריכין לדחוקי' בפירוש הקרא:

וצריך עיון הספק שנסתפק הס' צפנת פענח בפסח אחר חצות לראב"ע. וכן המחשב לאור שלישי דמכשיר אם עובר מיד על לא ילין כיון דבלילה לא אינתיק לשריפה קליש פסולו גם לענין לא ילין ע"ש ולפי"ד התוס' ב"מ (קי:) הנ"ל אין עובר בלא ילין רק בלן כל הלילה. אבל לא בתחילת הלילה והיכא שהי' ע"ג המזבח כל הלילה ולן חוץ למזבח רק בעה"ש נפסל בלינה כדברי התוס' שם כיון שהן ראוין להקריב בתחילת הלילה קרינן בי' לינה אף בעה"ש גרידא. ולענין פיגול מבואר מתוס' מנחות (כ:) בד"ה נפסל בסוף הדיבור שם דבבשר ק"ק מחצות והילך דזמן אכילתן אסור מדרבנן יש פיגול מדרבנן, כל זה באתי להעיר:

דברי ידידך הדו"ש תורתך וטובך המברכך בברכת צלח ורכב ע"ד אמת ויהי' הד' עמו ויעל. משה במחו"ר שלום יוסף

תשובה להגה"ק מבאיאן שליט"א

א) במה שהביא הדרג"ק ק' האיגרה רמה למה לא מוקי לה הש"ס פסחים (נ"ט) הא כל הלילה ילין ר"ל חוץ למדבחא כתרגום שם. ומיירי בכל זמן. למ"ד אין לינה מועלת בראשו של מזבח ע"כ. ונראה ליישר עפי"ד מה שחידש בס' שאלת כהנים תורה מנחות (ק) דבליל יו"ט ובכה"ג שאין יכול להקטיר חלבי חול אז לכ"ע מודי דלינה מועלת ותלי' מדהתוס' זבחים (פז.) ד"ה ושלחן עיי"ש ומה שהארכתי בסי' ג' אות ב' ג' בטעם הדבר ואם כן בפשטות ניחא דע"כ מצריך לאוקמי' בי"ד שחל בשבת דחלבי שבת קריבין ביו"ט. דאל"כ הא חלבי חול אסור ביו"ט. וא"כ אי אפשר לפרש דלא ילין מבר ממדבחא. ואין לינה מועלת עג"מ. דהא בכה"ג לכ"ע לינה מועלת ופשוט:

ב) ומה שתירץ כהדרגה"ק עפי"ד הצל"ח דגורס רבא ורבא לשי' בזבחים (פז.) דלינה מועלת עדיין לענ"ד יהי' יכולין להק' ק' האיג"ר. עפ"ד מה שמדייק בטל תורה כדברי

רש"י זבחים (פז.) ד"ה א"צ דבכלי שרת לא פסלה לינה. וכ"כ להדי' הפני"פ בפר' צו [וכבר הערו מזבחים (כ"א) וסוכה (נ) ומנחות (נ) ודף (צ) (צה) דאי קדיש בכל"ש איפסלה בלינה ויומא (לז) אף הוא עשה מוכני לכיור שלא יפסלו מימי בלינה ואכ"מ] ואפילו לשיטת התוס' חיצונית בזבחים (מז) [הובא בח"נ] דכ' דדוקא בשלחן מטעם דקבוע. משא"כ שאר כלי שרת. וא"כ במזבח של משה דהוי כל"ש וקבוע לכ"ע אין לינה מועלת וכן ראיתי שתי' כן בזרע אברהם ח"א. ואם כן שוב הדרא ק' לדוכתא לוקמי' הקרא במזבח של משה ור"ל לא ילין חוץ מדבחא ולא צריך לדחוק הקרא ולאוקמית אנפשאי ועי' זבחים (כז:) ברש"י ושטמ"ק שם ועי' תוס' זבחים (ס"א:) ד"ה ארבע דחי' כל דבר דלא הי' קדיש במזבח עולמים ה"ה במזבח של משה אף דלא שייך הטעם. ולפי"ז יש לדון לנ"ד ואכ"מ]:

ג) ולפי"ז יש לסתור גם כן תי' באות א' דבליל יו"ט לכ"ע לינה מועלת. דהנה בסי' ג' בתחילתו הארכתי דב' טעמים יש א) מטעם דהתחילה הקטרה כמנחות (נח.) ב) מטעם הקדושה מצלת דקדושת מתנגדת לפסלות עיי"ש. שכ' דלרש"י דכ' דכלי שרת מציל מפסול לינה ע"כ הוה הטעם בגדר ב) מפאת קדושה וכן הא דכ' השכ"ת דבליל יו"ט דאין יכול להקטר לכ"ע לינה מועלת. זה תלוי בטעם א) מטעם דכבר התחילה ההקרבה לכך ביו"ט דאין יכול להקריב, שוב ל"ש לומר דהתחילה הקרבה לכך לכ"ע לינה מועלת. ואם כן הניחא לטעם הראשון. שפיר יתיישב הק' דבליל יו"ט לכ"ע לינה מועלת משא"כ להטעם שני דעצם הקדושה מתנגדות לפסלות. שוב אין נפ"מ בין שבת ויו"ט ושוב הדרא ק' לדוכתא לאוקמי' הקרא לא ילין לבר ממדבחא:

ד) ונראה דלטעם שני ג"כ יש ליישב עפ"י הירושלמי סנהדרין (פ"י ה"ב) ושאלו את דוד לחם הפנים מה שידחה את השבת אמר להם סידורו דוחה את השבת ולא לישתו ועריכתו עיי"ש ואינו מובן מה חילול שבת יש בסידור [והלשון מבואר דהוה דאורייתא. ולא דמי לקניס במתני' מנחות (צז.) דהוה רק שבות] וע"כ מטעם דהשלחן מקדש. וזה הוה בגדר מתקן מנא. כמש"כ במאירי שבת (קו.) בענין מה לי לתקן כלי ומה לי לתקן מנא. והא דאין מגביהין תרו"מ ביצה (לא:) הוה שבות. מטעם דאין בו מעשה עיי"ש והרבה להאריך בזה באמבואה דספרי פר' בהעלותך ב'. וכ' דאף במתבל דם דכיון דכלי פרת מוסיף בה קדושה בסוטה (י"ד:) וכ"ד שוב מיקרי עי"ז מתקן. והוי מה"ת עיי"ש וכן על הא דביצה (יב:) אין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביו"ט וכ' התוס' בשם הירושלמי דה"ה אם יבוא כהן לביתו לא יתנו והאריכו בזה הוה גם כן בגדר מקדיש מטעם דבנתינתו לכהן פועל בזה דשוב הבעלים לא יוכלו עוד לישאל עליו. ובזה מעלה בקדושתה:

וא"כ ה"ה בנ"ד יכולין לומר דממנ"פ ניחא דלטעם א) דלכך אין לינה מועלת מטעם דהתחילה ההקרבה ולא הטעם קדישה ואם כן שוב בליל יו"ט לכ"ע לינה מועלת. ואין נפ"מ בין מזבח למזבח כנ"ל. ושוב אין יכולין לומר הא כל הלילה ילין במזבח. דלכ"ע לינה מועלת. ואפילו לפי"ד הטעם ב) דלכך אין מועלת לינה עג"מ דהקדושה מתנגדת לפסלות לכך במזבח של משה לכ"ע אין לינה מועלת הנ"ל וא"כ לוקמי' במזבח של משה ג"כ אין קשה דהש"ס זבחים (פג) וברש"י ד"ה מקדש ושם (פז) כמשמה"א בספרי, מבואר דהמזבח מקדש הדבר, ואם כן כיון דהש"ס בפסחים (נט:) קאמר הא חלבי חול אין קריבין ביו"ט. וא"כ כמו שאסור להקטיר הדבר ה"ה דאסור לעלות הדבר. דזה הוה בגדר מקדש הדבר מתקן מנא שלא יפסלו האימורים ע"י שניתוסף בה קדושת המזבח והוה איסור דאורי' כמו שהארכנו. לכך ע"כ מוקים הש"ס בער"פ שחל להיות בשבת ועי' יומא (מו) ובתוס' שם. וקצת יש לדון על זה מיבמות (לג:) וירושלמי (פ"ב) דשבת זר ששימש במאי אי בהקטרה הבערה ללאו יצאת ויש נפ"מ לנ"ד. וכן עי' ביצה (יב) לענין השוחט עול"נ ביו"ט [ופריך לב"ה נימא בתוך ועי' בפ"י שם] ולפי"ד יש לדון דיש בו גם כן מתקן מנא ע"י שנתקדש הדם כנ"ל. ויש לחלק בין שוחט דעלמא ביו"ט עי' חולין (ח.) דשוחט הוה מקלקל ועי' בתוס' שם ד"ה מותר. וכן י"ל אם לטעם א) גם כן מיקרי מתקן ועי' מה שהארכתי בפנים סי' ח' אות ב' ג' וא"ל יותר:

ה) ומש"כ כהדרג"ק לחדש עפי"ד התוס' ב"מ (קי:) ד"ה דיצא דבאמת צריך כל הלילה שתלין רק מפני שהן ראוי' להקריב בתחלת הלילה לא צריך כל הלילה עיי"ש. וא"כ אם חלבי חול אין קריבין ביו"ט שוב אין נפסל בלינה, עכדה"ק. ולענ"ד לא זכיתי להבין דה"ק דהנה הרש"ש ציין שם דברי הש"ס זבחים (פז) דלרבה דס"ל אין לינה מועלת אם הורידן קודם עה"ש נפסלין בלינה וע"ז הק' התוס' שם הא לא לנה כל הלילה, ור"ל כיון שבשעה שמונח ע"ג מזבח מקרי דכבר התחילה ההקרבה כמו שהארכנו וכל העת שמונח במזבח לא לנה כלל דאין זה בגדר לינה כמו שהביא התוס' ב"מ (קי:) שם ההוא דזבחים (כ:) לענין מי כיור ששקעו וקידוש יור"ג בעמוד השחר לבד פוסל לינה אבל כל הלילה לא הי' בגדר לינה ועי' מש"כ בסי' ג' אות כ"ט בענין זה, וע"ז תי' התוס' מפני שהן ראוין להקריב בתחילת הלילה קרינא בי' לינה אפילו בעה"ש עיי"ש. מה שאין כן לענין חלבי חול שאין קרובין ביו"ט ולנה כל הלילה שפיר מיפסל דמיקרי דלנה כל הלילה. והלא ילין נפרש שומרהו שלא יבא לידי בל ילין כביאור הירושלמי הובא בתוס' פסחים (נט:) ד"ה בי"ד וכ"כ התוס' ברכות (ט) ד"ה ראב"ע עיי"ש ועי' בתוס' זבחים (נו.) ומנחות (כ':) דדם נפסל בעה"ש אף דבלילה אין יכול לזרוק עיי"ש הרי היכא דאין יכול לזרוק

אעפ"כ נפסל בלינה דמיקרי דלנה כל הלילה, וכן לראב"ע דבפסח עובר על לא תותירו בעה"ש אף דלאחר חצות אין יכול לאוכלו עי' פסחים (קכ:) וכ"מ. מבואר גם כן דזה שפיר מיקרי דלנה כל הלילה:

ו)ומש"כ הדרק"ג וצ"ע ספיקת הצפנת פענח שהבאתי אם לראב"ע או המחשב לאור שלישי עובר על לא ילין. הא התוס' ב"מ (קי:) כ' דצריך שתלין דוקא כל הלילה. וכדי שלא נאמר שנעלם מעיניו הבדולחים תוס' מפורש יכולין לומר דדברי התוס' שם אינה מוסכמת לכ"ע דהא התוס' יומא (כט:) לא ס"ל כן בד"ה ונהדרי וק"ל דבלא קמיצה תיפוק לבית השרפה כיון דנתקדשה בכלי וי"ל אי לא נקמצה לא תצא לביה"ש בלילה עד שתפסל בעה"ש ע"כ. מפורש דסבירא ליה דאם לא לן כל הלילה גם כן נפסלה ועי' בגבורת ארי' מה שהאריך, וכן התוספות בבא מציעא דף (ק"י) שם כתבו דזה דוחק, וכן בעיקר הדבר שם הוא מחלוקת רב ושמואל לענין שכיר לילה אם גובה כל הלילה וכל היום דאין עובר במקצת לילה וחמ"ד ס"ל דגובה כל הלילה לבד, דלא ילין עובר אף במקצת לילה. וא"כ י"ל דאליבי' אזיל ספיקת הצ"פ אם במקצת לילה הראשונה כיון שנפסלה מיד עובר או לא:

ממני החותם בחרדת קודש הרב משה רוטנברג

עוד מהאדמו"ר מבאיאן

אחרדשה"ט מכתבך לנכון הגיעני ובדבר הערה שלי אני קורא תימא על תמיהתך ואפרש שיחתי מה שהבאתי דברי הרש"ש מה שמציין על דברי התוס' ב"מ (ק"י:) זבחים (פ"ז) כן מובא ברמב"ן עה"ת פר' תשא לא ילין לבוקר זבח תה"פ ומציין גם הגמ' זבחים (פז). והנה שם בזבחים מבעי' בגמ' לשולחן מדמינן לה. ובתוס' שם ד"ה לשלחן מחלק שבנסדר כהלכתו היינו קודם הלילה נעשה לחמו של מזבח אפילו מונח ימים רבים לא יבואו לידי נותר וממילא לא שייך לומר כקושייתך לא ילין היינו שומרהו שלא יבוא וכו' כביאור הירושלמי כיון שיוכל להקטירו אפילו אחר זמנו אפילו לא משלה בהן אור. כיון דהוא בכלל הכשרים כמבואר ביומא (מו) ובתוס' שם ד"ה אבל. ומה שהבאת ראי' מתוס' זבחים (נו.) ומנחות (כ:) שם איירי בדם שלא הי' ע"ג המזבח ולא נעשה לחמו של מזבח וכן מה שהביא מברכות (ט.) דלרב"ע עובר על לא תותירו. כיון דאין ראוי להקטיר או לאכול וממילא עובר על ל"ת אף במקצת לינה. האמת הוא כדבריו שדברי התוס' ב"מ (ק"י:) סובב הולך רק למ"ד לינה אין מועלת. אבל אני לא הקשתי מדוע דחיק רבא לאוקים הקרא דמיירי דוקא בחל בי"ד בשבת ולכן כל הלילה ילין כיון שיוכל להקטירו מדוע לא יליף רבא מהא קרא דאין לינה מועלת ואם כן כיון שנסדר כהלכתו

נוכל להעלותו אפילו לאחר כמה ימים רבים והקרא מזהיר שלא יורידו מהמזבח קודם אור הבוקר דאם יהי' אז חוץ למזבח יהי' פסול מחמת לינה וכיון שירד שוב לא יעלה כיון דנפסל מחוץ למזבח. אולם רבא מתרץ כך דאף אם יסבור אין לינה מועלת צריכין לפרש הקרא לא ילין לבוקר זחה"פ שחל להיות בי"ד אם לן כל הלילה ע"ג המזבח ואם מורידו קודם עה"ש נפסל מחמת לינה. ומדוע הלא לינה משמע כל הלילה כמבואר בתוס' ב"מ (קי:) והתירוץ שם בתוס' דבאמת לינה משמע כל הלילה אבל כיון שהורידו קודם עה"ש מע"ג המזבח מצרפין גם זמן הלילה שהי' ע"ג המזבח ללינה כיון שהי' בידו להקטירו ולא הקטיר עי' רש"י מעילה (ד') הלנה דעביד מעשה בידים שהיו לו לזורקו והלינו והיינו דנקרא אם יכול להקטירו. אבל אם נימא דחלבי חול אין קריבין בשבת אם כן לא הי' בידו להקטירו וכיון שנסדר כהלכתו ונעשה לחמו של מזבח ולא חל עליו שום פסול מדוע יהא פסול כשהורידו בעה"ש. ואם כן כיון דבין כך ובין כך מוכרח רבא לדחוק דמיירי בי"ד שחל בשבת ולכן סובר דלינה מועלת ואינו דומה לשלחן ולכן מוכרחים לפרש הא כל הלילה ילין היינו שיוכל להקטירו ומיירי בי"ד שחל להיות בשבת ע"כ:

מהרב מקוטנא

ובדבר זה יסלח לי על אשר עיכבתי להשיב לכ' חוו"ד מה שמצאתי להעיר באיב' בכורי אביב לא במרד ובמעל היתה זאת רק סיבות מסיבות שונות הסבו את כל אלה ונא למחול ולסלוח לי על כל אלה וביותר כבוד אכבדה:

ומאוד שמחתי בדברי בכוריו בוצין בוצין וכו' יעזרהו השי"ת להגדיל ולהעשיר התורה וזכות אבותיו מסייעתו להצליח בתוה"ק להיות לגאון ולתפארת בישראל

יצחק יהודה הגאב"ד קוטנא זצ"ל]

א) מה דהעיר כבודו באות ה' בגדר עבודת הקבלה אי דמחמת עצמיותה של העבודה הזו לקבל הדם לזרקו או דבא כדי לקדש הדם בכ"ש והביא באות יוד פלוגתת רש"י ותוס' אי הדם נתקדש בקבלה כיון דכבר נתקדש בסכין של שחיטה. ויש להעיר מדברי האבנ"ז או"ח סי' קע"ד דס"ל דמתעסק כשר בקבלה. וא"נ דהתם בעי' קידוש כלי ע"י הקבלה הא הכל"ש אין מקדשין אלא מדעת. ויש לדחות דהא מבואר בש"ס זבחים (י"ג) דקבלה הוה מידי דממילא וכ"כ במקו"ח דבמקום דלא בעי מעשה כשר אף מתעסק דחסרון כוונה מבטל המעשה והדברים עתיקין:

ב) גם יש לומר דאפילו א"נ דע"י הקבלה נתקדש הדם מ"מ לא ע"י שבא לתוכו של המזרק רק מעשה הקבלה מקדשת כלי שרת מקדש לא בתוכו רק בעשייתו כמו סכין מקדש בדם וסכין אין לו תוך רק מעשה השחיטה מקדש ונקראה בשם סכין. כמו בב"ק

(דף מ"ה:) אין לו שמירה אלא סכין הכוונה השחיטה וכמו"כ הא בשבועות (י"ב:) הסכין מושכתן למה שהן ומצינו דקרדום מקדש לעצי המערכה אף דאין לו תוך מ"מ מעשה השיפוי של הגזרות והתיקון להמערכה מקדש עי' מנחות (ק"א.) בתוד"ה אע"ג. ויש לומר דרק היכא דעי"ז שהוא בתוך הכלים מתקדש בעי' כוונת אדם לכך כיון דהקידוש באה ע"י כלי והוא מידי דממילא ומשה"נ בעי כוונת אדם לכך אבל אם הקידוש באה ע"י מעשה שפיר מתקדש בלי כוונה כמו שחלקו קמאי בענין מש"כ דמצוה דאית בה מעשה אצ"כ. ובאמת זה פירוש דברי הש"ס מנחות (ע"ח:) בסכין כיון דלי"ל תוך מקדש שלא מדעת. ולכאורה בלתי מובן מה עדיפתא דלי"ל תוך. אך זה הדבר כיון דל"ל תוך אם כן הקידוש לא באה מצד מעשה השחיטה ומשה"כ מקדש של"מ א"כ הה"ד בקבלה א"נ דרק מעשה של הקבלה מקדשת לה מצד דבא אל תוכו של הכלי. וראי' יש לזה דלא מצד התוך הקידוש בקבלה דהא אם קיבל שיעור הזאת מתקדש, והא בכל קידוש כלי א"מ חסרון משיעורן הראוי א"ו דהכא שאני דלא מצד התוך נתקדש:

ג) **דברי** הירושלמי פסחים שהביא כ' באות ט' דדם קודם הקבלה הוה כמו מים ואין עליו עדיין שם דם [פשוט י"ל דכוונת הדברים דהא דם קדשים אין מכשיר כיון דאין נשפך כמים כמבואר בפסחים (טז.) ופירשו דהיא מתקבל בכלי וס"ל להירושלמי דרק היכא דנתקבל אבל קודם שנתקבל מכשיר כמו מים] ולכאורה יש לתת תבלין עי"ז בדברי הש"ס זבחים (כ"ה:) דמום פוסל בקרבן עד העת הקבלה. ולכאורה טעמא בעי. הא כבר מתה ולמה יפסל מום, ואם פוסל למה דוקא עד קבלה לא עד זריקה דעיקר הכפרה בו, ולפ"ז ניחא כיון דע"י הקבלה נעשה שינוי עקרית בגופו של קרבן דעי"ז מקבל הדם שהוא עיקר הכפרה שם דם עליו לכן קפדה תורה שאז יהי' תמים שיהי' גם ראוי לקרבן שיהי' אפשר שיחול על דמו שמו:

ד) **והא** ל"ק ע"ד הירושלמי הא דרשינן בזבחים (כ"ה) ולקח מדם הפר לקבלה, והרי בשעת לקיחה לא הי' עוד דם. דז"א דאמרינן דבאין בב"א אבל הא קשה מהא דזבחים (צ"ג.) דממעט דם דקודם קבלה לא טעון כיבוס מקרא דאשר יזה ראוי להזאה. ותיפ"ל דל"ה עוד דם וכמו דממעטינן שם במכניס החטאת דדמה לא בשרה אם כן הכי נמי דם ולא מים. גם לפי פירוש הרמב"ם ז"ל (בפ"א הי"ג) מה' פסוהמ"ק דביצאה הבהמה קודם קבלה נפסל הדם מצד יוצא ודם נפסל ביוצא ולא מים, גם למה ל"נ פנים חדשות באו לכאן וחוזר ונכשר, ואולי ל"ש בקדשים פנ"ח דנפסל בהיסח הדעת, גם הא זריעה נמי לא מהני בקדשים עי' בכ"ז בפסחים (ל"ד:) ועי' בישועות מלכו בפ"א מה' פסוהמ"ק ד"ה פרכסה, ע"כ דש"ס דילן לא ס"ל כירושלמי:

ה) **ועי'** בזבחים (צ"ב:) דמיבעי' בש"ס דם בצואר עוף אי ככ"ש דמי אי כצואר בהמה ואם הכניסה בפנים ל"נ דדמה לא בשרה עיי"ש בפירש"י מטעם דמכניס דמה עם בשרה, ולכאורה בלתי מובן איזהו נפ"מ אי הוי ככ"ש אי לא, סוכ"ס מכניס נמי בשרה יחד עם דמה דהא בשר עוף נמי בשר הוא. ולפיענ"ד נראה לפרש דס"ל לרז"ל דהדם בצואר הוא כמו משקה באוכל דלא הוי השקה רק יש עליו שם אוכל. ובפרט במקום דטבעו כך להיות מקומו שמה הוי כמו משקין מבלע בליעי, ועי' זבחים (ס"ד) דדם קרבן עוף בעי' מצוי וסחיטה אם כן הוי בליעי וכיון דהוה כאוכל אין עליו שם דם רק שם בשר ולא דם והכניס אז הוה כהכניס בשר דלא נפסלה. אבל א"נ דצואר ככל"ש אם כן נברר עי"ז הדם, כי בלתי מובן פירש"י שם דמטעם דדם ובשר יחד ל"נ שם זה דוקא דמה ולא בשרה משמע דאין מכניס להדם רק הבשר, ועי' ברמז"ל בה' פסולי פסוהמ"ק (פ"ב הי"ג) דמשמע דהבין בדברי הש"ס כן ודלא מצד דמה ובשר ממעט, רק מטעם בשרה לחוד והוא כדברינו הנ"ל, והא דממעט שם (צ"ד) קודם הקבלה משום דאי"ר להזאת ולא מבשרה צ"ל דהתם בניתז מן הצואר אמרו אם כן הוא כדם הנמצא בצואר ויצא כבר מן הסימנים וזה ל"ה כאוכל והאיבעי' בש"ס בדם שנמצא עוד בסימני הצואר:

ו) ובעיקר הדבר מה הוא עבודת הקבלה אי מה שהדם נוטף לתוך הכלי או מה שהדם מונח בכלי וכנס בו [ובאמת י"ל דתליא מנ"ל קבלה, דאי ילפינן מן ולקח מדם הפר כמו בזבחים (כ"ה) אם כן הלקיחה של הדם הקבלה וזה הוא מה שלוקח הדם מן הקרבן להכלי, ואי ילפינן מוהקריבו, ועיין רמב"ן ריש ויקרא דהוא דמכשיר הדם להקרבה א"כ י"ל דהעבודה מה שהדם כנוס בכלי ועיד"ז הכלי מקדשו ונכשר להקרבה ועיין זבחים (י"ב) דקרי לי' לקבלה עבודה דממילא. וע"כ דהעבודה מה שהדם כנוס בכלי וזה הוי מידי דמימילא:

[ועיין אבנ"ז אהע"ז סי' קפ"ט אי אחוזת הדבר הוי מעשה וצ"ע] ואי"נ דהעבודה מה שנוטף לתוך הכלי וזה הוי כבר ע"י מעשה הסרת המניעה כדברי האבנ"ז. ואף דזה זר עושה מכל מקום כ"כ בתוס' דמקרב הדבר אצל האש הוי נמי חציו. ע"כ בעיקר מה שהדם בכלי תה הוי מידי דממילא. ובזה יש לפשוט ספיקו דמר דנתקבל בכלי חול ואח"כ קידש הכלי כיון העבודת המשכיות א"כ שפיר מועיל מה שנתקדש אח"כ [אף דתניא אי הוי דיחוי בדיחוי דמעיקרא ובידו] גם לא מפסיד מה שע"י ההקדש הוי רק מילי דממילא כמבואר במנחות (מ"ח) דבכה"ג ל"ה תוב"ע דממילא הוי עיי"ש. מכל מקום כל קבלה הוי מידי דממילא, וראי' דהא דנתקבל ונשפך פסול ולמה הא כבר כלתה עבודתו. וע"כ דלא כלתה עוד עד זריקה. ועיין בש"ס זבחים (צז:) דיליף כלי בקבלה מהא

דאגנות הנאמר בפ' משפטים והתם לפי"ד המ"ר חלקו משה לאחר שכבר נתקבל בכלי הרי דכל העת שלא נזרוק עוד בעי כלי, ונראה דאף במנחה שהכהן נותן הקומץ לכלי דהוי במקום קבלה נמי העבודה מה שמונח לאו מה שנותן כמו בדם, וזה פירוש דהש"ס זבחים (י"ג) כיון דבעי מתן כל מה לי ממילא מה לי שקיל ויהיב. ובלתי מובן סוכ"ס אינו דומה קבלת הדם דהוי מילא לקבלת הקומץ דהוי במעשה. ולפ"ז ניחא דכיון דבעי מתן כלי וזה שהוא בכלי העבודה וכל הנתינה רק הכשר אם כן דומה ממש קבלת הדם לקבלת הקומץ:

ז) **ועיין** זבחים (י"ג) תוד"ה בכהן שעמדו למ"ל קרא מיוחד דבקבלה בעינן בגדי כהונה מ"ש משאר עבודות ולפי"ז ניחא דהא הו"א דבאמת מה שנוטף לתוך הכלי הוי חלק מחלקי עבודה וזה נעשה ע"י זר. אם כן כבר זה משותף בעבודה זו והי' הו"א דלא חמור כשאר עבודות דנעשית כולן, ע"י כהן ולא ליבעי בגדי כהונה קמ"ל. וזה הסבר דברי הש"ס ריש מנחות דבקבלת הדם פשיטא דאין מקבלין מכלי שע"ג קרקע משא"כ בקומץ לא פשיטא, אי ילפינן מדם. ולפי"ז ניחא דבדם דהנחתו לתוך הכלי בא ע"י זר השוחט ואי לא יהי' הכהן האוחז רק יהי' קולת לכלי שע"ג קרקע אם כן לא מידי קעביד וליכא קבלה כלל בכהן. משא"כ בקומץ דכהן הנותן הקומץ לתוך הכלי:

ח) **מ"ש** כ' באות כ' לתרץ קו' התוס' מסכין דהוי כ"ש והא שחיטה לאו עבודה, לפי"ד הריטב"א יומא גבי הגרלה דמכל מקום שייך בה עבודתן מחנכתן ומיקרי אשר ישרתו בהם בקודש א"כ ה"ה סכין של שחיטה כיון דזה עבודתו. יש לחלק דגבי הגרלה ליכא בשום פנים דהוא עבודה אם כן זה עבודתו, אבל בסכין הא שחיטת פר ושעיר של יום הכפורים בעי כהונה, איכא כבר עבודה בסכין ומנ"ל ששחיטה שכשירה בזר יחנך סכין לעשותו כ"ש. וגם כ"כ בשיטמ"ק זבחים (מ"ט) לחלק בין בלילה שכשירה בזר ומכל מקום הוי הכלי כלי שרת, בין סכין דל"ה כלי שרת משום דבלילה הוי מעשה דליכא רק בקדשים משא"כ שחיטה דאיכא בחולין עיי"ש. א"ה החילוק פשוט בין הגרלה דל"ה רק בקדשים ושפיר קרינן בי' אשר ישרתו בם בקודש לסכין דהוי אף בחולין ול"ש שירות בקודש. ויש להוסיף, דבלילה והגרלה בעי בעזרה דוקא דבחוץ פסולין מה שאין כן שחיטה דהא אפילו עומד ושוחט בחוץ לעזרה כשירה א"כ ל"ש ישרתו בקודש דהא השירות לא הוה כלל קודש ועי' רש"י זבחים (כו.) ד"ה קבל דכל שירות בפנים, וברש"י ד"ה ונתלה מבואר דשחיטה לא הוה שירות עיי"ש אבל בעיקר הקושיא כיצד נעשה הסכין כלי שרת לכאורה לפי המבואר בפירש"י יומא (ל"א) ד"ה ומירק דממרק אחר ע"י כהן וכן פי' במאירי שם [ופלא כי בקול הרמ"ז במשנה דאיזה מקומן פשי"ל דלא

בעי כהן] משמע אף דל"ב אלא למצו' מ"מ בעי כהונה ואף דברש"י יש לדחוק דלשיטתו דבשבת אף בשחיטה בעי כהן אם כן ביוה"כ בעי כהן וכ"כ באבנ"ז דמיעוט בתרא הוי נטילת נשמה. ואי"ר במירוק דכל השנה. מ"מ במאירי א"א לומר כן וצ"ל כמוש"כ תוס' שם כיון דהוי צורך קבלה הוי כקבלה אם כן לפי"ז בכל שחיטת זר המירוק נעשה ע"י כהן, אם כן תמיד נתחנך ע"י מירוק והא דלא תני שחיטתן בכלי שרת דכל השחיטה בעי כ"ש ובאמת עיקר השחיטה ל"ב כ"ש, וצ"ע:

ט) וע' זבחים (ס"ט) דלא ילפינן מקמיצת מנחה בבמה דכשירה בזר להכשיר קמיצת זר בפנים לענין אם עלו לא ירד כיון דליכא קדושת כלי בבמה מה שאין כן בפנים, משמע דקדושת כלי הוא הגורם דליבעי בעבודה בדבר שכבר נתקדש בעי כהונה, ולפי"ז י"ל דהא דשחיטה כשירה בזר מטעם דליכא בי' קדושת כלי קודם השחיטה ומה"ט קמיצה דף דהוי במקום שחיטה מכל מקום בעי כהונה, ולפי"ז י"ל קו' זקיני ז"ל בישועות מלכו בהל' עביוה"כ דתמה ע"ד תוס' דכ' דהא דשחיטת פר בעי כהונה משום בעלים, והק' דהא בירושלמי יומא מבואר דאף שחיטת השעיר בעי כהונה ול"ש בי' משום בעלים, ולפי"ז ניחא דהא מבואר בש"ס יומא בפ' טרף בקלפי דהקלפי היתה כ"ש א"כ מש"כ שהגורלות שהקלפי הי' צורך להן דהוי כ"ש אם כן בשעיר י"ל דנתקדש ע"י הנחת הגורל לה' עליו כמו"ש ועשהו חטאת. ואי"ד לשאר קרבן דנתקדש קדו"פ מה שאין כן השעיר דנתקדש ע"י הנחת הגורל לה' דהי' כ"ש ומה"ט בשעיר בעי בשחיטתו כהונה:

ו) והנה ראיתי בס' שפתי צדיק למה לא לקח אברהם עמו לעבודת יצחק בנו כלי לקבלה כמו"ש שלקח המאכלת לשחיטה שממנו למדו חז"ל דשחיטה בעי כלי. והנה אפילו א"נ דהמזבח שעקד עליו אברהם את יצחק בנו הי' דינו כבמה. [ועיין בהשמטות לספרי מקרא מפורש בפ' וירא אות י"ג] ובבמה איתמעט כלי שרת מקרא דאשר ישרתו בקודש אבל רק כ"ש ל"ב אבל כלי בעי ונפ"מ דכשר אף של חרס. גם ל"ב קידוש דהא ילפינן בזבחים (צז:) דבעינן כלי בקבלה מהא וישם באגנות והתם בבמה הוי ובאמת מהתם לא ילפינן רק כלי אבל כ"ש ילפינן ממזרקות הנאמר במלאכת המשכן כמ"ש בשיטמ"ק בזבחים רי"פ איזהו מקומן עיי"ש. אם כן אפילו נימא דהמזבח הי רק כבמה [דקצת סמך לזה דאם לא כן כיצד הי' אפשר לגמור ההקרבה הא נעשה אונן] מכל מקום כלי בעי כמו דהי' צריך לסכין אף דל"ה כ"ש [ועיין מכילתא בא דפליגי ר"י ור"ע אי בפ"מ הי' צריך כלי לקבלה עיי"ש ונראה דפליגי בפלוגתא דירושלמי פ"ט דפסחים אי בפ"מ הי' פוסל מום או דפוסל רק חסרון אבר אם כן הי' דינו כקרבן ב"נ, ובב"נ י"ל באמת דל"ב כלי לקבלה רק זורק מידו או כמו בפ"מ עג עוגה בקרקע מ"מ במילואים נראה דהי'

כלי לקבלה לפמ"ש התוס' ע"ז (ל"ד.) ד"ה במה הי' דינו אז כבמה דאל"כ נחשבי' בין י' עטרות. ופלא ראיתי בת"כ פר' צו במכילתא דמלואים דהזכיר כל מה שעשה משה בזי"מ ללמד לאהרן ולא נזכר קבלה משמע דל"ה וצ"ע] ונ"ל דהא באמת בזבחים (צ"ג:) איבעי אי צואר עוף ככ"ש דמי. ואף דהוא איבעי דלא איפשטא מ"מ ביצחק לכ"ע י"ל דצוארו ככ"ש דהא באמת מבואר במדרש בא דישראל הוה ככ"ש לקדש קדשים ואף דביומא משמע דידו דכה"ג לא היה ככלי שרת, התם שאני דמכל מקום לא הי' קודש, דאפילו כ"ש כל דלא נתקדשו להקדש ל"ה כ"ש והתם במדרש דאמר לענין קידוש החודש ל"ב שיהי' להקדש, אבל ביצחק שנתקדש בקדושת הגוף לגבוה. כל ימי חייו עולה תמימה להיות נפסל ביוצא עי' במדרש תלפיות ודאי הי' צוארו ככ"ש. ומש"ה לא לקח עמו כלי לקבלה, גם י"ל דהא הקבלה לברר חלק גבוה, ולכאורה בעולה הא הכל לגבוה אף הבשר ואיזה בירור יש, וצ"ל דסוף כל סוף עיקר הכפרה בדם ושייך בירור אבל בעקידה דכל הזכר מאפרו ע"ג המזבח ואיל תמורו אם כן עיקר הוא הקטרה ול"ש בירור דחלק גבוה דבשרו הוה כדמו ול"ב קבלה. וביותר י"ל דאם באמת הי' נשחט לא הי' שוב זריקה דהא הרמב"ן כ' בפ' אחרי דמשום הכי נבחר הדם לזריקה דהוא משכן לנפש הבהמה שאין לה נפש אחרת עיי"ש אבל באדם דבו נמי הדם הוא הנפש וחובל באדם בשבת חייב משום נטנ"ש עי' תוס' שבת (ע"ה) ד"ה כי מכל מקום לא הי' זה עיקר נפשו של האדם. אם כן לא זה הוא העיקר ולא שייך בי' זריקה כלל ל"ב נמי קבלה. ובאמת ל"נ בצוואה רק העלאה דהוא הקטרה. ומשה"כ העלהו קודם שחיטה ע"ג המזבח אף דל"ש בקרבן. ועי' ריש ק"ק דרק היכא דבעי' זריקה שהיא העיקר אינו קרב למזבח עד לאחר שנתברר חלק גבוה. אבל בעקידה שלא הי' זריקה כלל כי כולו הי' חלק גבוה, והי נקרב מיד על גבי המזבח וביותר יש לומר כי אף דשחיטה לאו עבודה מ"מ בעקידה דהלא הי' עיקר המסה"נ והנסיון בשחיטת בנו יחידו א"כ זה הי' עיקר עבודה, כי בעבודי' שלאחרי' לא בגדר שום נסיון ומשה"כ שחיטתו דהי' עבודת היותר חשובה יותר מזריקה היתה נעשית ע"ג המזבח:

יא) וראיתי בספר הנ"ל דמתרץ דלא הי' קבלה כלל רק דמו הי' נשפך ע"ג המזבח ולכאורה י"ל א"נ דכל עיקר של קבלה רק לקדש הדם ומזבח מקדש יותר מכ"ש. דהא מקדש אפילו פסולין ליקרב אם כן בנשפך ע"ג המזבח נתקדש הדם שפיר ול"ב קבלה כלל, אבל לפ"ז קשה דהא לר"ש בהולכה אינו פוסל מחשבה. כיון דאפשר לבטלה שוחט בצד המזבח אם כן ה"ה בקבלה נמי שוחט ע"ג המזבח. אבל באמת נ"מ חדא דהא בזבחים שם פ"ק מבואר דמודה ר"ש בהולכת חטאות הפנימיות כיון דא"א לשחוט

בהיכל ואף דבדיעבד כשר כמבואר בזבחים (סג) דשלמים ששחטן בהיכל כשירות מכל מקום כיון דלכתחילה פסול הוי לא אפשר ועי' תוס' פסחים (יח) ד"ה קוצרין] אם כן ה"נ דהא לכתחילה אסור לשחוט על גבי המזבח כמבואר בזבחים דף (נח.) ואף דלפי דעת התוספות שם משמע דלא הו' רק מדרבנן שמא תרביץ גללים ובהיכל הוי דאורייתא [ואף דיצחק העלהו ע"ג המזבח לשחטו ל"ק לשי' הטו"ז דהיכא דמפורש בתורה להיתר א"א לחכמים לגזור חדא באדם ל"ש החשש שיש בו דעת ויוכל להעמיד א"ע גם כ"כ לעיל טעמו ש"ד דיצחק הי' צריך להיות נשחט ע"ג המזבח] מ"מ במכילתא סו"פ יתרו מבואר דהוי איסור דאורייתא ותימא על רבובה"ת שלא הביאו המכילתא הזו גם י"ל דהא באמת הוי קבלה רק שלא בכלי רק ע"ג המזבח אם כן ל"ש לומר שאפשר לבטלה ואף דהוי ממילא מ"מ לפי"ד האב"ז באו"ח קע"ד ל"ה ממילא דהסרת המניעה הוי מעשה וגם הא כל קבלה הוי ממילא כמו שהבאתי לעיל אות משא"כ בהולכה אם שוחט בצד המזבח ל"ה הולכה כלל:

והא ל"ק הא מבואר בפסחים ובזבחים דבנשפך על הרצפה אסור לזרקו אף לר"י דס"ל דרצפה מקדשת כמו המזבח ואם כן דבנשפך ע"ג המזבח כשר אם כן הה"ד על הרצפה. דז"א דהא מבואר בש"ס זבחים (ס.) דמודה ר"י בדמים דהרצפה א"מ, דהא המזבח א"מ אלא בראוי לו וכיון דרצפה ל"מ לזריקה אם כן א"ר לו שוב א"מ את הדם דהא לא עדיף המזבח עצמו דכל שאינו ראוי לו א"מ אבל הא קשה למה מבואר בזבחים דאם עלה הדם קודם קבלה בכלי ירד הא המזבח מקדשו וצ"ל דלא עדיף מכ"ש דאינו מקדש אלא מדעת וצ"ל דהא דמזבח מקדש פסולין לקרב היינו בכוונתו שיקדשו המזבח. ובאמת הנני מסתפק אם הא דאם עלו ל"י אם בעי כוונה לכך ובשוגג ירדו דלפי שיטת הראב"ד בפ"א מה' איסוה"מ הוי טעות אם כן אם עלו ל"י ודוקא במזיד. [ועי' ברמב"ם בפ"ג מהלכות פסולי המקדש ה"ד ששונה לשון בעולה חיה שכתוב העלה ובש"ס שעלתה ובשאר ענינים שם כתב בלשון הש"ס עלו דבחיה הי' הא"מ באמת שעלתה מאלי' ובזה פשיטא דתרד דהא א"א להתקדש ע"י מזבח דכיון דל"ה ע"י אדם. לכן דקדק וכתב שהעלה ואז תרד משום דחיים מזבח א"מ אבל בשאר דברים דא"א לטעות תפס לשון הש"ס אם עלו כיון דליכא למיטעי דמעצמן עלו.] אבל באמת הא אין מקדשין מכלי שע"ג קרקע א"כ היכי אפשר שהמזבח מחדש ויהי' במקום הכלי לקבלה הא אפי' בכלי כה"ג ל"מ. וראית בס' מרבה תבונה להה"ג מהרי"א מסלאנים ז"ל שכתב דהטעם דאין קומצין ומקדשין מכלי שע"ג קרקע מטעם דלאו אורח ארעא א"כ לפ"ז במזבח ל"ש זה. אבל באמת ל"א

דהא בגמ' ריש מנחות יליף דמקדשין מכלי שע"ג קרקע מהא דסידור בזיכין ע"ג שלחן שהי' מונח ע"ג קרקע ובשלחן שמיוחד ודאי לחש לאו אורח ארעא א"ו דלאו מה"ט:

גם י"ל דהא מת מטמא בשרו ודמו א"כ לאח"ש הי' הכל הבשר והדם טמא לכן העלהו ע"ג מזבח דמפקיע הטומאה כמבואר בזבחים (מ"ג:) ולא נשתמש בשום כלי רק הדם הי' נוטף ע"ג המזבח והפקיע טומאתו כשמשלה בהם האור וזריקה באמת א"א הי' א"כ ל"ה, צריך כלי לקבלה:

ועי' ריש תו"י יומא דמביא פלוגתא בין ש"ס דילן לספרי אי בפרה בעי כלי לקבלה או מקבלו ביד ונראה דתליא באיבעי דיומא אם ידו הוי כ"ש דהא הכא נמי א"ד למנחה דל"ה ד' עבודות דהא הולכה לא אשכחן בפרה [ע"ש בתוספות יומא ס"ח ד"ה א"ד) ואפשר בפרה דהוי עבודת חוץ לכו"ע ידו ככ"ש דמי והרמז"ל באמת ס"ל כהספרי:

וזה מה שהשבתי לו:

א) מה שהעיר כ"ג באות א' על מה שהארכתי אם הקבלה בכלי שני הוה עיקר מחמת שתתקדש הדם מד' האבנ"ז דחידש דמתעסק כשר בקבלה והאיך נתקדשת עכ"ד. וי"ל דהנה כה"ג הערו המפורשים תיפ"ל כיון דסכין מקדש לי' לדם (מנחות ט"ז:) וסוטה (י"ד:) וא"כ אם הי' מתעסק בשחיטה שוב אין נתקדשת. והנה יש לתרץ עפ"ד הרמב"ן (חולין ג':) דג"כ ס"ל דסכין צריך להיות כל"ש רק בדיעבד די בזה דנתקדש בכלי שרת בקבלה. לכך שפיר כתב הש"ס שם כגון שבדק קרומיות של קנה ושחט בה עיי"ש. ואם כן בפשטות ניחא דאיצטריך לן קרא דלא מהני אפילו אם אח"כ יקדשנו בכל"ש הדם. ואם כן מחמת עצם דקידוש אין נפסלה מכל מקום נפסלה מחמת עצם השחיטה דפסול בה מתעסק. ולפי"ז יש לדון לפי הרמב"ן אם בשחיטה קידש הדם בסכין כל"ש שוב יש לומר דאם הדם לא יתקדש עוד הפעם בקבלה. בכה"ג דנתקבל בכל"ש רק מתעסק יהי' גם כן כשר. דהא הרמב"ן חידש דבדיעבד די בקידוש הקבלה אף דלכתחילה גם כן צריך קידוש בסכין. ואם כן ה"ה יכולין לומר דאף דלכתחילה צריך גם כן הקידוש דקבלה מכל מקום בדיעבד אם נתקדש בסכין כלי שרת לבד גם כן יכשר בכה"ג דהי' מתעסק בקבלה [רק דיהי' בכל"ש כמו שהארכנו בפנים ועי' שטמ"ק זבחים (מ"ז.) אות כ"ט דכ' דזה יליף מועשית מזרקותיו דצריך כל"ש עיי"ש] וממילא יתיישב הערת כ"ג דנפ"מ בכה"ג דסכין כבר קידש לדם ובדיעבד לא צריך הקידוש שנית דקבלה, ומ"ש כ"ג באות ב' כבר האריכו בזה ועיין משה"א הרבה בסי' ז':

ב) ומש"כ כ"ג באות ב' דעצם מעשה הקבלה מקדש והביא ראי' מדמקדש הדם כשיעור להזאה אף דלא הוה שיעורן הראוי לכלי שרת, ר"ל דכל"ש אין מקדשין אלא במלאין ולא

הבינותי. דהא דתנינא בזבחים (פ"ח.) אין מקדשין אלא מלאין ר"ל שיעורן שלם הצריך לאותו הקרבן כמ"ש שם רש"י כמו לוג ועשרון וכדומה ולא דצריך להיות הכלי מלא, כמו לענין כוס של ברכה חי מלא עי' ברכות (נ"א.) ובתוס' שם ד"ה שטופה. וכן פסק ברמ"א או"ח (סי' קס"ג סעיף ב') שיהא מלא על כל גדותיו ועי' מ"א שם ואכ"מ. משא"כ בנ"ד צריך שיעור שלם ולא כל"ש מלא וא"כ בנ"ד היכא דשיעור הוה ז' הזאות וכדומה עי' בתוס' מנחות (ז:) ד"ה ואם וברש"י שם וזבחים (צ"ג) וברש"י ובמפורשים, וקיבל ז' הזאות נתקדש אפי' אם נימא דהכל"ש בעצמיות מקדש הדם ג"כ בנ"ד מקדש דזה מיקרי שפיר שיעור הראוי לכל"ש:

ג) **ומה** שכתב כ"ג להעיר ע"ד הירושלמי פסחים שהבאתי דדם קודם קבלה חשוב כמים ואם כן למ"ל קרא בזבחים (צ"ג) למעט דם קודם קבלה מכיבוס מהוזה תיפ"ל דלא הוה דם, כמו דם הלא בשרה. י"ל דהא הירושלמי רק קאמר כאילו קיבלו מים ר"ל דהציץ אין מרצה על קודם קבלה משום דאכתי קדושתה קלישא או מטעמים אחרים ואכמ"ל, אבל מ"מ קדושה קצת יש לה כמשה"א בסי' א' אות (יא) ואם כן בנ"ד הו"א כיון דעתה יש לה קדושה קצת וגם אח"כ יהי' קדושה גמורה דיטעון כיבוס קמ"ל דלא, משא"כ בשרה דלא הוה כלל דם וכן יתיישב ק' למה פסק הר"מ בה' פסוהמ"ק (פ"א ה"ד) דדם קודם קבלה נפסל ביוצא, אבל לפי"ד ניחא. ואדרבה מטוני' עיי"ש בר"מ דכ' דנפסל מטעם בשר ולא מטעם דם. וכבר הארכתי בסי' א' אות (יט) ומשכ"ג דהירושלמי ר"ל לענין הכשר, אין כן עיי"ש פסחים (פ"ז ה"ז) וא"ל:

ד) **ואגב** אזכור מה ששמעתי מפי זקיני הרב הגאון הישיש חסיד ועניו חו"פ וכו' מהו"ר מרדכי גארדין זצ"ל רב בביסקוביץ וקראשניק דבר נחמד להסביר הא דתיקן חז"ל מי שפרע מאנשי דור המבול וכו' הוא יפרע ממי שאינו עומד בדיבורו ב"מ (מח) ממנ"פ יאסרו לחזור מדרבנן ועי' ב"מ (מ"ט) וביאר דהנה באמת דבר תורה מעות קונות רק מפני שלא יאמרו נשרפו חיטך בעלי' ב"מ (מ"ז:). למה חיישינן ע"ז הא מוכרת להציל מחמת דהוה בגדר השבת אבידה, רק ע"כ צריכין לומר דהגברא אין חושש לזה ומוכן לעבור ע"ז. אבל אם ידעינן דגברא בודאי יציל שריפת חבירו דאז שוב לא שייך הגזירה. יש לומר דשוב מעות קונות. לכך היכא דבאה לב"ד ורוצה לחזור אומרים לו מי שפרע ואם חזינן דמירתת מחמת המי שפרע חזינן מזה דלא עבריין הוא, ואם כן בהאי גברא אלו הי' מזדמן אצלו שריפת חברו הי' מציל ושוב לא שייך אצלו הגזירה ואם כן אצלו מצד הדין קונה מעות ומצד הדין אין יכול לחזור משא"כ היכא דאין חושש למי שפרע א"כ אפשר יכול לחזור משא"כ היכא דאין חושש למי שפרע אם כן אפשר גם כן לא יחוש

להציל שריפת חבירו. ושוב אצלו מצה"ד אין קונה. והמי שפרע הוא רק בירור אם קונה מצד הדין או לו זה הסברו של מי שפרע עכ"ד ויש להרחיב בזה ואכמ"ל:

ה) **ומה** שהאריך כ"ג באות ו' דהקבלה הוה המשכייות. עי' מה שהארכתי בס' ד' אות (מט) ובזה יתיישב דברי הירושלמי יומא (פי"ג ה"ו) כלי שרת מאימתי הן קדושין וכו' בכניסתן לארץ היו מפנין מתוך של משה לתוך של שלמה והערנו הגאון האמתי מהור"ר מנחם זעמבא שליט"א, מה זה הוא עבודה הפנאה זו דיתקדש עי"ז הכלי שרת עכ"ד. אבל לפי"ד ניחא דהק"ע כתב דהיו מפנין דברים דכבר נתקדשו בכליו של משה לכליו של שלמה. ואם כן לפי"ד דהקבלה הוה המשכיית שוב הפינו לכל"ש של שלמה הוה שפיר שם עבודת קבלה לכך שפיר נתקדשה ועי' משה"א בסי' ד' אות (נ) דבכה"ג הוה שם עבודה ע"ע. ואין לכפול הדברים ועי' במל"מ מעה"ק (פ"ה ה"ט):

ו) **ומה** שרוצה לחלק כ"ג בין שירות דשחיטה לשירות דהגרלה, משום דבהגרלה לא אשכחן בשום פעם דהוה עבודה משא"כ בסכין משכחת דהוה עבודה בפר ושעיר דטעון כהונה. ובזה רוצה לדחות מש"כ דהסכין נתקדש בשחיטה כמו חלפי בהגרלה עפ"ד הריטב"א יומא (ל"ט). ופלא שלא הרגיש כ"ג בתוס' מנחות (ה'.) ד"ה שחיטה שכ' דכיון דאשכחן שחיטת פרה בזר פסולה אף דהוה בדה"ב. אם כן שוב הא דטעון בפר ושעיר כהונה גם כן לא הוה מטעם דהשחיטה הוה עבודה רק מידי דהוה המראות נגעים עיי"ש. אם כן שוב גם בשחיטה לא אשכחן פעם אחת דיהי' עבודה ושוב אין חילוק בין שחיטה להגרלה. וגם מש"כ כ"ג ויש להוסיף דבלילה והגרלה בעי בעזרה דוקא "דבחוץ פסולין" משא"כ שחיטה עכ"ד. לענ"ד איני יודע מהיכן ידעו בפשיטות דבלילה בחוץ ופסולה דעי' מנחות (ט'.) לענין בללה חוץ לחומת עזרה מחלוקת ר"י ור"ל אם כשר או פסול. מבואר דוקא היכא דהבלילה בעצמיות הי' בחוץ דאז פסול לר"י. משא"כ היכא דהבולל עומד בחוץ וידיו בוללות בפנים מסתמא כשר עיי"ש. וזה הוה ממש כמו שחיטה דמיירי דוקא דהשוחט עומד בחוץ מה שאין כן הבהמה והלהב הסכין הוא בפנים עי' זבחים (כ"ו,) וברש"י דאז כשר וכן יש לדון עפי"ד הראב"ד מביא"מ (פ"ד ה"ד) דמבואר דאם עומד בחוץ למקדש והיפך בצינורא האימורים כשר ואם כן כ"ש בבלילה דאם הבולל יעמוד בחוץ דיכשר. וכן י"ל לענין הגרלה ותלי' אם מעכב או לא ביומא (מ'). והא דמביא כ"ו. השטמ"ק זבחים (מ"ז) דמחלק בין בלילה דצריך כל"ש משום דלא שייך בחולין משא"כ שחיטה. ר"ל כיון דעיקר הבלילה הוה רק בקדשים לכך יחדוהו לזה כל"ש משא"כ שחיטה דצריך ג"כ בחולין לכך כל ישראל מי שיש לו טלה תוחבו בין קרניו

(פסחים ס"ו) אבל לענין נ"ד אם הגרלה כתב הריטב"א דכיון דאין צריך יותר עבודה זה עבודתו לקדשו ה"ה יכולין לומר דה"ה בשחיטה וי"ל וא"ל:

ז) **ומש"כ** כ"ג לתרץ הק' היאך נעשית סכין כל"ש [מסתמא באשמת המגי' נכתבה ק' התוס' דאין זה קו' התוס' רק קו' אחרונים) עפי"ד רש"י דקאי בשיטת התוס': (יומא ל"ד:) דהמירוק הי' עבודה כהן אמת שכבר רציתי כן לתרץ עפה"ת שם אבל דחיתי דא"א לומר דאם כן המריקה דכל הקרבן יפסל בזר וזה א"א דזר יצמצם דיפסוק מיד שחיטתו אחר הרוב. רק צ"ל דהתוס' כתבו רק לפי ההו"א אבל להמסקנא אה"ג דלא קאי ואם כן נדחה התי', אבל מה שכ' כ"ג לדייק מרש"י ומאירי (יומא ל"א) דכ' דהמירוק הוה בכהן מבואר דזר אסור. ובזה מתמיה על קול הרמ"ז דפשיטא לי' דכשר בזר. ולענ"ד ממ"נ אם רש"י קאי בשיטת התוס' שם (כ"ד:) דמריקה הוה עבודה משום דהוה צורך קבלה. אם כן שוב יוקשה קו' הש"ס אם כן הוה לה עבודה באתר דלענין עבודת יוהכ"פ אין נ"מ לזה לכהן הדיוט כמ"ש הש"ס יבמות (ל"ג:) א"ה מאי אריא זר אפילו כהן נמי עיי"ש. ואם כהן הדיוט שרי שוב זר נמי. אלא ע"כ צ"ל דהא דכ' דצריך כהן לא ר"ל מחמת עצם המירוק רק ביוה"כ הי' כסדר עם הכ"ג הסגן וראש ב"א לכך המה גם כן מירקו. וגם שלא רצו להניח ישראל שימרוק ביוה"כ דנהגו סלסול בעצמן כעין (יומא ס"ו.) לענין איש עתי ועיין רש"י קדושין (נ"ג) ד"ה אפילו ותוס' שם (ע"ו:) ד"ה אין לכך שפיר כ' הקול הרמ"ז דכשר בזר המירוק ר"ל מחמת עצמיותה. כבר האריכו אם לכתחילה היו מהדרין אחר כהנים שישחטו או ישראלים מחמת איסור כלאים וא"ל:

יט) **ואגב** אזכיר דבר חדש מש"כ הקרית ספר להמבי"ט ז"ל על הא דכ' הר"מ בה' כלאים (פ"י) הידוע כהנים שלבשו בג"כ שלא בשעת עבודה לוקים משום כלאים וכבר דשו בו רבים וכולם סברו דשי' הר"מ דלוקין מה"ת. אמנם המבי"ט בהל' כלה"מ (פ"ח) כתב על הר"מ שם דאי"ל דבג"כ אסור שלא בשעת עבודה כ' המבי"ט וז"ל ונראה דלא אסור מדאורייתא דלא ניתנה למלה"ש וכו' הותרו כל זמן שהן במקום ע"כ. לכך לשיטתו כ' המבי"ט בקרי"ס ה' כלאים (פ"י) על הר"מ דלוקין על הבגדי כהונה שלא בשעת עבודה וז"ל ויש במצות הלכות איסורין דרבנן סמוכים הלאו דלא תסור וחייבים אנו מה"ת ליזהר בהם ע"כ ור"ל ליישב השגת הראב"ד וק' העולם דתפסו על הר"מ דלמה יאסור בגד"כ שלא בשעת עבודה ולמה לוקין כתב דשיטת הר"מ דזה הוה רק מדרבנן ועי"ז לוקין והא דכ' דאסמכוה אלאו דלא תסור ר"ל להא דהאריך המגילת אסתר בסהמ"צ (שורש א') אם על כל איסורין דרבנן לוקין או לא. והקי"ם ס"ל דוקא בהנך שהחכמים הטילו בפירוש הלאו דלא תסור לוקין לכך ס"ל להר"מ דהכהנים שלא בשעת עבודה לוקין מדרבנן ובזה

יתיישב הרבה ק' השג"א ושאר אחרונים ויש לדון הרבה ואכמ"ל ומשכ"ג באות י"א עי' בסי' ד' אות נ"ג משה"א:

ממני ידידו המוקירו.

הרב משה רוטנברג (יותר ממה שנדפס כתוב בת' דק קצרתי מחמת קצר המצע).

סימן יא

בענין משלח בהן אור

א) יש לחקור לפי"ד הש"ס פסחים (נט:) דאם נטמאו האימורים או שנאבדו הבשר מותר דאכילה היאך הדין יהי' דאחר שנפסל משלה בהן אור דמפקיע איסורו בזבחים (מג:) וכ' רש"י דאפילו אם משלה בהן אור רק במקצתו ג"כ פקע איסורן, והאיסור דפקע לא לבד לדין הקטרה, רק לכל דבר בעצמיותן נפקע איסורן עי' כריתות (יד.) וכן מבואר מדברי התוס' זבחים (מה:) ד"ה אבל דוק שם, מהו שיצריכו להמתין באכילת בשר עד הקטרת אימורים, ואליבא דמ"ד במנחות (כו.) דקומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה משמשלה בהן רק במקצתן וכ' התוס' דה"ה אימורים וכן הוא להדיא בתוספתא (פ"ט) דזבחים זרקו האימורים ע"ג אישים הבשר מותר באכילה מיד ובירושלמי (פ"ב) דיומא קומץ שנתנוהו ע"ג אישים והפרחתו הרוח שיריו מותרין, ואם כן השיריים יותרו בין מחמת דאימוריו נפסלו ואפילו יוכשרו שוב מותרין מחמת דכבר משלה בהן אור וי"ל בזה וא"ל, כי תיבעי' אליבי' דמ"ד דס"ל במנחות (כו.) דהשיריים נותרין רק במשלה בהן אור ברובן, והבאתי שיטת רש"י דס"ל דלענין מפקיע פסולין די משלה בהן אור אפילו במקצתן, והאריך בזה המל"מ (בפ"ג) מה' פסוהמ"ק עיי"ש, מהו שיצריכו להמתינו עד שימשול בהן אור ברובן דאז מתיר הבשר באכילה. מה כיון דהבשר כבר הותרה שוב לא שייך שיאסרו, כדהפ"ס זבחים (כט.) אחר שיוכשר יחזור ויפסול או דלמא כיון דהשתא מיהו נמצא השיריים שוב צריכין להמתין עד שיקטירו ועי' בתוס' יומא (ז.) ד"ה אם דתלו דמחלוקת יש בהדבר דאחר שהוכשר יחזור ויפסול עיי"ש:

ב) אמנם יש לפשוט עפי"ד התוספתא (פ"ט) דזבחים דם כדברי ר"ב זורקן ע"ג "אישים" ובלא הגה"ה מבואר מזה דענין הקטרת פסולין זה לא הוה ענין עצם הקטרה, דאל"כ למה שורפין ע"ג אישים, הא הוה לפנים מן הקרן דפסול בתוספתא יומא (פ"ד) מבואר דלא הוה ענין זריקה כלל, רק הוה ענין כעי' דפסק הר"מ (פ"ו ה"ה) בה' איסוה"מ והראב"ד (בפ"ד) דתמיד דפסולין שורפן ע"ג המזבח וכבש עיי"ש. וא"כ לא שייך לומר בזה דאותה הקטרה יתיר אימורים, ושוב הוה כמו שנאבדו האימורים דהבשר מותר

באכילה, אמנם לעיל הארכתי הרבה אם מקרי הקטרה או רק דין שריפה, עי' יומא (כד:) דזה מחיוב עליהן משום הקטרה ורש"י כתב בזבחים (קט.) דכהן מחיוב להיפך בצנורא אותן הפסולין שלא ירדו. ואם נאמר דמיקרי הקטרה שוב החקירה לא נפשטא, ובפרט בדין נטמאו דודאי מיקרי הקטרה מחמת דציץ מרצה, ועי' זבחים (פב.) שהציץ מרצה על הטמא ואין מרצה על היוצא וכ' רש"י שעפ"י שעלו לא ירדו "ארצוי מיהו לא מרצו" מבואר ג"כ דשי' רש"י דלא הוה הקטרה כהוגן ואעפ"כ בטמא מרצה העצם הקרבן מחמת דציץ מרצה וא"כ בנטמא שוב החקירה עומדת על מקומה אם צריכין להמתין עד שימשול בהן האור ברובן כיון דנפקע טומאתן, א"ד כיון דהדבר כבר נכשרה שוב אין מעכבת עוד באכילה:

ג) ויש לפשוט עפי"ד מה שהארכתי לעיל בהא דפסולין שעלו לא ירדו דנפקע פסולין נפקע מהם ג"כ השם הפרטי של הקרבן ורק דנעשה לחמו הכללי של המזבח עי' לעיל סי' ק' אות י"ח, ובזה מובנים דברי התוס' יומא (מו.) ד"ה אבל דאימורי חול לאחר שמשלה בהן אור מותר להקטיר אפילו בשבת עיי"ש ובתוס' שבת (כ.) דלכאורה אינו מובן בשלמא לענין פסול שייך לומר דהאש של מזבח מפקיע ועושהו כשר, משא"כ חלבי חול דלא הוה חסרון בהעצם רק בזמן מה שייך לומר דהאש יפעול בהזמן, אבל לפי"ד מובן דכיון דאחר שמשלה בהן אור דאז נפקע השם הפרטי של הקרבן ולא הוה עוד שם קרבן של חול, רק דנעשה קרבן של מזבח וכיון דהיום הוא שבת שוב מיקרי קרבן של שבת ויכולין להקטירו אפילו בשבת. עי' זבחים (צא.) דהזמן פועלת בקרבנות בשבת. דוק שם. וידוע חקירת המשנה למלך לענין פסולין שלא ירדו אם מקטירין. בשבת. ולפי זה נפשטא ג"כ החקירה כיון דנפסל והאש של מזבח מפקיע הפסול, שוב ג"כ נפקע השם הפרטי של הקרבן, ולא שייך עוד לומר דאותן האימורים יתירו את הבשר. דהא לא הוי עוד כלל אותו האימורים של אותו בשר ואין שייך כלל בהיתרו של זה:

ד) ובחי' זה נפשט ג"כ חקירת המנ"ח אם מנית אימורי פסח לאחר הפסח והקטירו על חמץ אם עובר על איסור הקטרת פסח על חמץ, אבל לפי"ד כיון דנפקע שמו הפרטי שוב לא שייך לומר דהאימורים הוה של פסח ויעבור על הקטרת אימורי פסח על החמץ. ואמנם עי' מה שהארכתי לעיל בסי' ג' למ"ד אין לינה מועלת ע"ג ראשו של מזבח אם ג"כ נפקע השם הפרטי של הקרבן או לא. והעירני ידי"נ הרב הגאון אוצר התורה ר' פנחס הורשפרונג שליט"א, ע"ד המנ"ח מפסחים (ז.) הי' יושב בביהמ"ד ונזכר שיש לו חמץ בביתו מבטלו בלבו וכו' עיי"ש דלמא מיידי בכה"ג דנשאר חמץ על אחר הפסח בהקטרת אימורים מבואר מזה דאין עובר ויש לדון בזה וא"ל):

ה) **אבל** עדיין לא העלתי ארוכה דעדיין יש לחקור עפי"ד התוס' ביצה (כ:) ד"ה מאי, דתי' דהיכא דאין יכול להקטיר מחמת איסור שבת ג"כ הוה בגדר נטמאו או נאבדו והבשר מותר באכילה. ועי' בתוס' מנחות (מח.) ד"ה חטא. והאימורין כשרין בעצמיותן רק דהזמן מעכב לבד (ועי' תוס' חולין (מ.) ד"ה חייב) ובלילה יכול להקטירן ובודאי שמם עליהו דלא נפקע השם הפרטי של הקרבן. שוב בזה החקירה עומדת על מקומה, אם בלילה במוצאי שבת דיכול להקטיר אם צריך להמתין באכילת בשר אם נשארו עד שיקטירו האימורים, דהא השתא יכול להקטיר או דלמא כיון דהוכשר שוב לא יחזור ויפסול:

ו) **ויש** לתלות בב' תי' התוס' זבחים (מו.) ד"ה והלבונה אם הקטרת אימורים מקרי שם "מתיר" דהיינו שמתיר הבשר, או דהקטרת אימורים הוה רק שם "מעכב" פי' אם לא הקטיר אסור לאכלו אבל לא דפועלת בעצם הבשר, עיי"ש. והמרכבת המשנה דייק מדברי הר"מ דס"ל דעיקר היתר דבשר רק מהקטרת אימורים [ועי' תוס' מעילה (ח.) ד"ה אין משזרק דמן זכה המזבח בבשר] וכבר האריכו בזה, ולפי"ז י"ל דהיכא דהדבר צריך אותו היתר רק היכא דנאבד לא מעכב שוב היכא דנמצאו שוב צריך להמתין, דהא מקודם דנאכלו ג"כ נאכלו בלא היתר. מה שאין כן היכא דהאימורים הוה רק מעכב, וא"כ בנאבד המעכב שוב הותרו לגמרי ולא שייך עוד לומר דיחזרו לאיסורן. (רשום בזכרוני דראיתי באחרונים שהביאו איזה ראשון בביצה (כ:) דכ' להדי' דבלילה דיכול להקטיר האימורים צריך להמתין באכילת בשר עד שיוקטרו האימורים ומחוסר ספרים אנכי כעת):

ז) **אמנם** בעיקר דברי התוס' מנחות (מח.) דכ' דהיכא דאין יכול להקטיר בשבת דאזי הוי כנטמא ומותר, לכאורה מחוסר הבנה. הא אין שום חסרון בהאימורים ואין דומה כלל לנטמאו דהוה חסרון בעצמיותן, ואפילו לפידה"ת פסחים (נט:) ד"ה עשאום דכ' דהיכא דאין מרצה בטומאה מדרבנן ג"כ מותר באכילה, מ"מ הא אימורים נטמאו, אבל בשבת הא אין חסרון כלל בהאימורים [ועי' תוס' חולין (מ.) ד"ה חייב ועי' קידושין (כח.) בתוס' וכ"מ], וכן בדהתוס' פסחים (נט.) יש ג"כ להבין הא נטמאו ובכה"ג דיכול להקטירו למה אין מעכב אם לא עפי"ד רש"י פסחים (פד:) דטומאה מיקרי ג"כ פסול ויש לדון:

ח) **ועי'** תוספתא (פ"ט) דקרבנות אימורים שזרקו ע"ג אישים הבשר מותר באכילה, מבואר דנגמר הקטרה, ועי' ספרי פר' קרח ואת חלבם תקטיר אע"פ שאתה נותן לאישים אינו נרצה עד שישרפנו באש, ועי' ביראים (סי' שע"ד) מיד כשעשן יוצא קיים מצות והקטיר, מבואר דכשהנשרף ע"ג אישים אזי נגמר הקטרה ועי' תוס' מנחות (כו:) כ' דאף ביאמורים הוה ג"כ המחלוקת אם נותרו משמשלה בהן אור ברובן או במקצתן,

ועי' מל"מ (פי"א ה"ד) ממעה"ק, ובאמת אין מוזכר בשום מקום רק קומץ עי' ירושלמי (פ"ב ה"א) דיומא, ושם מבואר דאפילו משלה מהן במקצתו ג"כ אין צריך, ובזה יתיישב קושית החסדי דוד הספרדי בתוספתא (פ"ט) דקרבנות מפורש בקומץ שנתנוהו ע"ג אישים שירי' מותרין. וזה דלא כמאן, דהא לכ"ע צריך עכ"פ משלה בהן במקצתן, אבל לפי"ד הירושלמי מבואר דאפי' במקצתן אין צריך. וא"ל יותר ואין רצוני עתה לתלות במחלוקת הגמרא מנחות (כו:):

ט) ונראה להסביר עיקר הדין בהקטרת אימורים עפי"ד הש"ס סנהדרין (סג) לא תאכלו על הדם לא תאכלו מבהמה קודם שתצא נפשה ד"א לא תאכלו בשר ועדיין הדם במזרק [ר"ל שפיכת שיריים עי' שם במפרשים], מדסדרי' הש"ס כה"ג מבואר דדינם שוין. וליחזי אנן בחולין (לג) דלאחר שחיטה דחותך מבהמה קודם שתצא נפשה וא"כ מבואר דבהמה מצד עצמיותה נותרת דאל"כ הוה אבר מן החי כמו גבי ב"נ, רק הוה דין מיוחדה על הגברא שלא יאכל קודם שתמות כל הבהמה, וה"ה דדין שפיכת שיריים באמת כל הקרבן נותר רק הוה דין מיוחדה על הגברא שלא יאכל מקודם [כעי' הא דביצה (כ:) שלא יהא שלחנך מלא ושלח רבך ריקן] קודם שיגמר מעשי עבודה, ודין שפיכת שיריים והקטרת אימורים הוה דין אחד להם. עי' זבחים (יג.) וכ"מ. לפי זה יש לומר דה"ה גבי אימורים דבאמת הבשר בעצמיותן נותר רק הוה דין מיוחד על הגברא. ומובן בזה חקירת הצל"ח ביצה (כ) אם חלק הבעלים צריך להמתין על הקטרה, ואם אמרינן דהקטרה פועלת בעצם הבשר מה חילוק בין כהן לבעלים כשנאכלים. אבל אם אמרי' דזה הוה דין בגברא, א"כ שפיר ישראל דאין יכול להקטיר לא שייך לומר אצלו דיצרוך להמתין כעי' הא דפסחים (סג:) לא תשחט על חמץ הנך כהנים דקיימו בלא ילין [ובזה יישבתי קו' המנ"ח על הצל"ח פסחים (כח.) דס"ל דאף בפסולין שייך לא ילין וא"כ היאך תיקנו הדין דעיבור צורה הא יעבורו על לא ילין. ועוד הרבה קושיות. אבל לפי"ד הש"ס פסחים (סג:) ניחא דדין דלא ילין הוא דוקא בכהן באותה משמר משא"כ על אחר לא, ותי' המנ"ח דאפי' יאסור לכתחילה לעבוד מחמת איסור דרבנן ג"כ לא יעבור על לא ילין. וא"כ כיון דחכמים אין מניחין אותו לזרוק שוב אין עובר. וחכמים ג"כ אין עוברים, כיון דהם אין יכולין להקטיר, וא"כ אין שום איש עובר על לא ילין ודו"ק]:

ועי' יומא (עז) לענין בני עלי שהי' מבזין קדשים דהיו אוכלין קודם הקטרה עיי"ש ולכאורה פלא האם זה מיקרי בזיון קדשים הא אכלו איסור דעדיין בשר לא הותר קודם הקטרה, דהוה כמו שאכלו קודם זריקה עי' מכות (יח:), מבואר ג"כ דדין דהיתר שיריים הוה רק על הקרקפתא דגברא, וגדר בזיון שצריכין לעשות חלק גבוה קודם שנוטל חלקו.

ועי' שבת דף (נה:) ובהתוס' שם. לכן שפיר קראו הש"ס בזיון קדשים ובחי' הארכתי דדין עומד לזרוק אשכחן לענין מעילה ושחיטה ראוי' עי' ב"ק (עד) ומנחות (קב) ומעילה (ה.) וכ"מ, ולמה לא נימא ג"כ לענין דיהי' מותר לאכול, אבל לפי"ד דהתם חסר ג"כ הדין דצריך שיהי' בפועל ועל זה לא שייך לומר עומד. דעומד שייך רק היכא דחסר הדין ואם אמרינן עומד הוה הדין בכח מה שאין כן היכא דצריך הפועל לא שייך לומר עומד דהא מ"מ לא נעשה ואכ"מ:

י) ולפי"ז יתיישב ק' דלעיל דלמה נימא בשבת דאין יכול להקטיר דהותר לו לאכול הא אין חסרון בעצמיותן וכן הא דפסחים (נט:) היכא דאין יכול להקטיר מדרבנן ג"כ מותר לאכול, משום דעיקר הוה על הגברא ואם הגברא אין יכול להקטיר שוב מותר לאכול, [ודברנו הוה באופן אחר אפילו אם נימא דהקטרת אימורים הוה מעכב ודו"ק] וכן יתיישב הא דתוספתא (פט) דקרבנות דמבואר דזרק אימורים ע"ג אישים שירין מותרין ואלו בספרי מפורש דצריך לשרוף כולו. אבל לפי"ז ניחא. דהתוספתא קאי לענין היתר בשר, שפיר כיון דהגברא עשה שלו ממילא הותר הבשר, משא"כ הספרי קאי על עצם דין דהקטרת אמורים זה שפיר צריך שיקטיר כל האימורים, ועי' תוס' יומא (כב.) דהכהנים היו נעורין כל הלילה להחזיר הפוקעין ועי' מה שהארכתי לעיל סי' ת' אות ט' עד ט"ו וא"ל:

יא) וג"כ יתיישב הא דמעילה (ז:) קתני אין מועלין בבשר [לאחר זריקה] מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא ואמאי הא ממונא דכהן הוא וכו' מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא [לאחר זריקה] הא ממונא דבעלים הוא. והק' באור שמח, הא הוי רק לאחר זריקה אבל קודם הקטרה. ואם כן שפיר פריך מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא אבל לפי דברינו ניחא, דמתני' מיירי לענין עצם הכשר ופסול ומעילה דהבשר ואימורים. ואם כן שפיר פריך מעילה הוא דליכא על עצם אבל איסורא איכא. הא על עצם הבשר לא הוה כלל איסורא דזה הוה רק על הקרקפתא דגברא. ולא שייך כלל להעצם בבשר ונכון. וממילא - להחקירה שהתחלנו אם נטמאה ואח"כ משלה בהן אור דמפקיע טומאתן בודאי אין צריכין להמתין עד הקטרה ופשוט:

יב) זבחים (לה:) דחשיב העצמות והגידין וכו', ואין חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא והמעלן בחוץ פטור. יש לעיין הא בזבחים (פה:) דאם משלה בהן אור דלא תרד לחד לישנא א"כ שפיר יהא מחייב בחוץ כמו שמרבה בש"ס זבחים (קט) אלו אם עלו לא ירדו חייבין בחוץ וגם במעילה גם כן ליחייב משום זה. עי' רש"י כריתות (כג.) ד"ה בגסה. ועי' פ"ק דמעילה וכ"מ ועוד יש לעיין דהנה התוס' חידשו בזבחים (קכ) דאפילו

הנך דעלו ירדו מ"מ אם משלה בהן אור לא תרד אפילו שחיטת דרום א"כ למה יפטור בחוץ הא מ"מ כיון דלא ירדו ב "משלה" בהן אור א"כ חזינן דיש לה איזה שייכות למזבח דהא בבשר שלמים אפילו משלה בהן אור ג"כ תרד עי' זבחים (מג:) עיי"ש, א"כ שוב ג"כ לימעול עי' ריש מעילה וכ"מ. ועוד הערו על הא דזבחים (פג.) אימורי קדשים קלים שהעלו קודם זריקת דמן לא ירדו, א"כ למעול בהן כמו כל שעלו לא ירדו דיש מהן מעילה. ועי' מעילה (ו:):

יג) ונראה ליישב עפ"י מה שהארכתי בחי' דיש ג' אופנים בעלו לא ירדו דמזבח. א) בלא משלה בה אור דמזבח מקדשו, ר"ל דע"י קדושת המזבח, יכול אתה להקטיר לא דמפקיע הפסול רק דעם הפסול יכול אתה להקטיר. לכך היכא דירדו לא יעלו עי' זבחים (פד.), ב) דמזבח מוסיף בו קדושה כמו אימורי תק"ל, שבודאי אין בו שום חסרון פסלות רק דחסר בו עדיין קדושת זריקה עי' תוס' מעילה (ת.) דלאחר זריקה זכה המזבח בבשרו. ואם אמרינן דהמזבח אין יכול ליתן בו קדושה רק דמכשיר הפסול. הא באימורי תק"ל אין בו חסרון פסלות רק חסרון קדושה, מבואר מזה דהמזבח מקדש אותו דבר ומשלים החסרון קדושה דחסר. .ג) משלה בהן אור דזה הוה דין ביטול למזבח כמו שארכנו לעיל דנפקע שם הפרטי של הקרבן, ועי' זבחים (פז:) ודף (פח.) בתוס' דבשנשפך הדם על המזבח לא יתקנח אף דלא שייך משלה מהן אור גבי דם עי' תוס' זבחים דף (מ"ב:) ד"ה הקומץ משום, דזה מיקרי ביטול למזבח. לכך שפיר אם ירדו יעלו זבחים (פה.) והארכתי הרבה בחי', וא"כ ממילא ניחא כל הק' דלא שייך שיתחייב בחוץ מטעם דלא ירדו במשלה בהן אור. משום דהתם הוה מחמת ביטול למזבח וא"כ המזבח גרם הכל אח"כ כשעלה, ולמה זה דומה לאחד שיתחייב על חולין משום דבידו להקדישו. משא"כ דבהנך דלא ירדו אפילו לא משלה בהן אור. חזינן דאותו פסול לא הוה כ"כ פסול גרוע דהא דבדיעבד לא ירדו, א"כ עדיין קדושתה עלה. וכן קק"ל דלא ירדו מחמת דהמזבח יתן בו קדושה אח"כ כשיעלה. אבל השתא עדיין חסר אותו קדושה ולא שייך שימעול, ועי' יומא (כד:) לענין הקטרת זר. ואין להאריך יותר:

יד) ועי' רש"י מעילה (ז:) האמר עולא אמורי קק"ל שהעלו קודם זריקת דמן דלא ירדו כ' "וכי הדר וזריק דם לאחר העלאת אימורים הויא זריקה ולא ירדו" וזה פלאי דמילתא דפשיטא הוא. ועי' זבחים (פה.) דאם בא לזרוק זורק ומבואר בפשטות דאפילו לא זרק מ"מ לא ירדו. והמפורשים האריכו בזה. ועי' תוס' זבחים (פג:) ד"ה למעוטי דג"כ מבואר דאפילו לא זרק ג"כ לא ירד. וכדברי רש"י כ' להדי' בכסף משנה (פ"ג) דפסוהמ"ק דלא

ירדו רק יזרקו את הדם. וג"כ הערו דא"כ מה אשמעינן. וכן ראיתי דברי הקדמון על מעילה (ז.) דג"כ כך כתב עיי"ש:

טו) ונראה ליישב בפשטות דבאמת לא פליגי כלל. רק היכא דעדיין לא זרק ויש יכולת בידו לזרוק למה לא יזרוק. ולמה יקריב פסולין היכא דיכול לעשותו בהכשר, אבל בודאי היכא דאפילו לא יזרקנו אח"כ, ג"כ הדין דלא ירדו, וממילא ניחא הכל. והא דאשמועינן רבותא דאם זרקו אח"כ דיוכשר, דמילתא דפשיטא. ראשית אשמעינן דאפילו אם לא יזרקנו אח"כ ג"כ לא ירדו. ושנית אשמעינן, עי' מנחות (כו.) דיש דינין מיוחדין בהולכת אברים להקטרה ועי' זבחים (לה.) דבהולכת איברים לכבש מיפסל חציצה. והו"א דבכהאי גוונא חסר ההולכה ויצרוך להורידו ויעלנו עוד הפעם דהא לאחר שירדו ג"כ יעלנו קמ"ל דאין צריך. ועי' בזבחים (פה.) ברש"י ד"ה בכשרים מבואר דס"ל דכשרים יכולין להורידו כיון דהדר סלקו אמנם עי' בשטמ"ק שם מבואר דס"ל דיש גנאי. להוריד אפילו כשרים עיי"ש. כעי' שכ' התוס' מנחות (ח.) דלאחר שנתקדש גנאי להשים בכל"ק ועי' תוס' יומא (מה:) ד"ה סודרו דכ' דגנאי להורידן ע"ג יסוד עיי"ש. וכ"כ להדי' הר"מ (בפ"ג ה"ג) דפסוהמ"ק דאפילו כשרים שעלו אסור להורידן עיי"ש וא"כ ממילא מובן מה שכ' שאימרי קק"ל קודם זריקה ל"י דאסור להורידה מחמת קדושתה, וממילא ימתין עד זריקה ויקטירנו. אבל בודאי אפילו לא זרקו אח"כ גם כן לא תרד וא"ל יותר:

סימן יב

בעניני חנוך וחנוכה

א) מנחות (מט.) שאין מחנכין וכו' ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה של בין הערבים. וכן הוא בספרי פנחס (קמ"ג). ויש לחקור אם תיכף ומיד בהדלקתו מתחנכת, כהא דיומא (יב.) לובש שמונה ומהפך בצינורא מבואר בפשטות דנעשה מיד כ"ג. א"ד יש לחלק, משום דהתם לגבי חינוך דכהן דמתחנך בעבודה שלו. ואם כן שפיר עבודתו כילה, אף דקאמר הש"ס שבועות (טז) דאיקרובי לעיכול הוה עבודה. זה הוה דין באימורין, עי' יומא (כ) זבחים (פו) וזה ר"ל גם כן התוס' יומא (כב) דהכהנים היו נעורין כל הלילה להקטיר הפוקעין עיי"ש. וכן יש לחלק הא דזבחים (טז.) נקטעה ידו של מזה קודם שיגיע הדם לאויר מזבח והזה ונתן בעינן ופסול דהתם משום חסרון בע"מ ואכמ"ל מה שאין כן לנידון דידן דאנו רוצין שהמנורה תתחנך ולגבה לא שייך לומד דכלה מלאכתו דאדרבה לגבה מתחלת עבודה לאחר הדלקה בזה שדולקת הלאה, ואם כן י"ל דהחינוך נעשה בזה שדולקת והולכת כל הלילה עי' פסחים (נט) וכ"מ:

ב) ויש לה"ר מל' הר"מ פ"ב הי"א מתו"מ שאין מחנכין את המנורה אלא בהדלקה שבעה נרותיה של בין הערבים, מבואר בפשטות דהר"מ הדגיש "הדלקת" דנתחנכה בהדלקה וא"א לומר דר"ל לאפוקי' הטבה דהא ביום א' לא הי' הטבה. ועי' מש"כ בזה המאירי יומא (טו) וא"ל יותר. [וכבר האריכו בזה דלהר"מ הטבה הוה עבודה, וכבר הארכתי בזה בסי' א' היאך נתחנכת הא הדלקה לאו עבודה ועי' יומא (כד:) והר"מ (פ"ט ה"י). מפסוהמ"ק, וכן הערו על סכין אם הוה כל"ש היאך נתחנכת עי' חולין (ג.) בתוס' וסוטה (יד:) וזבחים (מז) ותי' עפי"ד הריטב"א יומא (לט) לענין קלפי כל"ש היאך נתחנכת הא הגדלה לאו עבודה ותי' כיון דעבודת הקלפי אינו אלא בהגרלה זו הוה עבודתן לקדשו ואשר ישרתו קרינא עיי"ש. אבל מ"מ לענין דם לא יקדש כמו שכתב התו"י יומא (לט.) שם. דמיקרי קדושה קלישה ולפי"ז יש לדון בנ"ד במנורה בדברי התוס' מנחות (פט.) ד"ה חצי לוג לכל נר ונר תימא למה הי' צריך לקדש השמן בכל"ש עיי"ש אבל לפי"ד ניחא דכל"ש עושה אותה קדושה גמורה. וכבר האריכו בדברי התוס' תמורה (יד.) ד"ה וכל דכ' להיפך ולפי"ד י"ל ואכ"מ].

ג) ואם כנים דברנו יתיישב שפיר דברי הש"ס שבת (כא:) וא"נ לשיעורה ר"ל דבאמת כבתה אין זקוק אבל מ"מ שיעור שמן בעי' ועי' ש"ע או"ח (תרע"ב) והערו הפוסקים מהו הוא הסבר ממנ"פ אם ס"ל דכבתה אין זקוק לה אם כן שוב נמי לא ניבעי' נמי שיעור ויהי' לנו די נמי במשהו שמן עיי"ש. וכן האריכו למה כבתה אין זקוק לה הא במנורה זקוק לה ושיטת הר"מ דאפילו ביום גם כן צריך להדליק המנורה.

ונראה ליישב דהנה באמת הערו למה היו צריכין לנס הא טומאה הותרה ותי' המזרחי דחינוך בטומאה ליכא. והדברים עתיקין עפי"ד הש"ס פסחים (פד:) דטומאה מקרי פסול עיי"ש. ואם כן ליחזו אנן באיזה אופן הי' הנס. דעי' זבחים (פח.) דאין כל"ש מקדשין אלא מלאין פירש"י שיעורן המלא. ועי' תוס' מנחות (פט:) דהי' צריך כל"ש, ואם כן ע"כ היו צריכין לנס שיהי' לנו שיעור שלם. דאם לא כן הכל"ש לא הי' מקדשן, ואם כן אח"כ כשנתנו למנורה והדליקו שוב לא היו צריכין לנס, דהא אז כבר נתחנכת ואם כן שוב אמרינן טומאה הותרה ולא היו צריכין לנס, ואם כן חזינן מזה דהנס הי' שהי' שיעור שלם בטהרה עד הדלקה. ואם כן כשקבעו לדורות הנס גם כן קבעוהו כך שצריכין שיעור שלם קודם הדלקה ואחר הדלקה אפילו כבתה מיד נמי אין זקוק לה, וממילא אין קשה הא במנורה כבתה זקוק לה דזה לא שייך לנ"ד דקבעו רק על אופן הנס ופשוט.

ד) אמנם יש לעיין עפי"ד הירושלמי שקלים (פ"ד ה"ב) השלחן והמנורה והמזבחות מעכבין את הקרבנות עיי"ש. והנה עפי"ד המתני' מנחות (מט.) המובא לעיל דאין

השלחן מתנכין אותו אלא בלתם הפנים בשבת. ואם כן היאך חינך עזרא בית שני ועי' מנחות (מה.) מילואים הקריבו בימי עזרא ועי' שבועות (טו) כל הסוגי', ובשלמא על המשכן אין קשה כ"כ אף דהיה ביום א' עי' שבת (פז.) ראשון למעשה בראשית, ואם כן לא הי' לחם הפנים ומפורש להדי' כן בתוספתא מנחות (פ"ו) דשבוע הראשון הי' פנוי בלי לחם עיי"ש ואם כן השלחן הי חסר. מ"מ יש לומר דש"ה דמשיחתן מקדשתן. עי' סנהדרין (טז) וכ"מ כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן עיי"ש אמנם בימי עזרא היאך נתחנכת. דבשבת לא היו מחנכין דהא אין זמנם קבוע עי' תמורה (יד.) וכ"מ. וכבר דנו בדברי הרמ"ע מפאנו (סי' ק"ב) דאין מושחין כהן גדול ולא כל"ש בשבת. דהוה איסור תורה. וכן על בנין שלמה גם כן לא הי' קשה כ"כ דהיו עדיין כליו של משה. עי' מנחות (צט) עשר מנורות וכו' אלא על של משה עשר שלחנות וכו' אלא על של משה, ובמדרש תדשא פ"א ועי' זבחים (ס"א:) אש שירדה מן השמים בימי משה וכו' ועי' מנחות (כא:) כשרים לו וכשרים לדורות. אבל של עזרא דבאו בה פריצים והללוה עי' ע"ז (נד:) ונדרים (סג.) ואם כן שוב הוה כל"ח ואם כן היאך נתחנכת. [ועי' מהרי"ט (סי' מ"ג) דהאריך בענין שביעית ותרומ' אם אמרינן גם כן דבאו בה פריצים וחללהו וי"ל הרבה ואכ"מ]. ואפילו במקדש עי' ספרי (מ"ד) שומע אני ראשון ראשון קדוש וכו' שלא קידש אחד עד שנמשחו כלם, ואף דכת התו"כ במכילתא דמילואים (פ"א) שכל כלי וכלי טעון משיחה בפ"ע, עיי"ש מ"מ נתקדשו רק אחרי שנגמרו כלם, א"כ כ"ש בחינוך עזרא:

ה) **ועי'** מגילת תענית (בכ"ה דכסלו) דכל שמונה ימים היו מתעסקין במזבח וביום שמונה נגמרה עיי"ש גם כן הערו עפי"ד הירושלמי הנ"ל הא המזבח מעכב והאיך הדליקו, וכן הערו על התי' דמש"ה לא הביא שמן טמא משום דאין מתחנכין בטומאה [וכבר הערו מספרי פר' נשא דקרבן נחשון דוחה שבת וטומאה מפורש דבחינוך ג"כ אמרינן דטומאה הותרה, תי' דש"ה משום דכבר קדוש בשמן המשחה ופשוט] תינח ביום א' מה הנס הי' ביום ב' דאזי לא היו צריכין לנס דהא היו יכולין להדליק שמן טמא, משום דהמנורה כבר נתחנכה:

ו) **וכן** י"ל הא דהירושלמי יומא (פ"ד) ותו"כ (צו) ודשנו את המזבח ויכוין כייא דהיו מניחין כל האברים עליו שלא יפסלו ביוצא עיי"ש. [ובחי' הארכתי למה לא קאמר הש"ס מנחות (כה.) ואימא עון יוצא דהותרה מכללו בראשו של מזבח עיי"ש בתוס' וזבחים (כג.) ויומא (ז.). ואכמ"ל]. וע"כ לא ס"ל ונסע אהל מועד לענין כל המשכן דאם כן בל"ז לא הי' נפסל, ועי' זבחים (סא:) ובתוס' ד"ה אף על פי בשעת שנשאן שכתף מזבח הוא

עיי"ש ולמה הק' לי' דוקא על מסולק היאך הי' ס"ד דלא נפסל הלחם הפנים הא נפגם המוזבח, עיי"ש ומנחות (צה.) הא גם במסודר יהי' גם כן קשה כיון דהמשכן נסתלק אם כן שוב הכלים אינן על מקומן ומקומן מעכב עי' ירושלמי שקלים (פ"ד ה"ב) דמקומן מעכב. ועי' בתוספתא (פ"ז) דמנחות, ואם כן היאך היו המזבח יכול להציל מפסול יוצא והשלחן יציל הלחם מפסול לינה ויוצא ועי' היטב בכל המקומות:

ז) **ע"כ** נראה לענ"ד ליישב דשני קדושות יש א) קדושה כללית בתור קדושת המשכן והמקדש שקדושתה כוללת כל כלי המקדש. ב) קדושה פרטית, ר"ל דכלי שרת לאחר שיקדישנו תפסה קדושה בתור כל"ש מיוחדה. ונפ"מ יהי' לפי"ד הירושלמי שקלים (פד) הנ"ל דאם אין המזבח במקומן או נפגם דמעכב לא ר"ל דהשלחן ג"ע תצא מקדושתה דודאי לא. עי' ע"ז (נד.) ונדרים (סג) דדוקא באו בה פריצים וחללוהו דאזי נעשה חולין. מה שא"כ כהוא דסוכה (מח:) וזבחים (סב) דאותו יום נפגמה קרן המבזח, וכי ס"ד דכל המקדש יהי' חולין, דודאי לא והא דירושלמי שקלים (פ"ד) כ' דמעכב ר"ל דיהי' חסרון בקדושת כללית ר"ל בקדושת כללית של כל המקדש, אבל ודאי שאר כל"ש בתור קדושת פרטית שלהם נשארה כמו שהיתה [ועי' בבעה"מ ומלחמות בע"ז (נב.) לענין באו פריצים בקדוה"ג ותוס' יומא (מד.) ד"ה ובשילה לענין אבני היכל שנשרו עיי"ש ואכמ"ל]:

ח) **ומובן** בזה התוספתא במנחות (פ"ו) שבעה קני המנורה מעכבין זה את זה ושבעה נרותי' מעכבין זא"ז גביעי' כפתורי' ופרחי' מעכבין זה את זה קרן וכבש ויסוד ורבוע מעכבין זה את זה ריברי"א אף הסובב וכו' אבל ריבועו מעכב את המזבח השלחן והמנורה והמזבחות מעכבות זה את זה עיי"ש דלכאורה למה שונה כ"כ כמה פעמים זה את זה ומה נפ"מ הא אפילו נפסל הגביע וממילא נפסל המנורה וממילא נפסל כל המקדש. אבל לפי"ד דנפ"מ אם חסרון במנורה אזי חסר גם כן קדושה פרטי בהמנורה אבל בשאר דברים חסר רק קדושה כללית ועי' ערכין (י:) וזבחים (פח.) לענין כל"ש שנקרעו ונפגמו ועי' קידושין (נד) וכ"מ וכן פרחי' וגבעי' יהי' נפ"מ להיכא דאין באה זהב עי' מנחות (כח.) ואכ"מ]:

ט) **ולפי"ז** יתיישב כל הק' דהא דכתב הירושלמי שקלים (פ"ד) והתוספתא (פ"ו) דמנחות דהמזבחות והשלחן והמנורה מעכבת ר"ל דהוה חסרון בכללות המקדש, וכן הא דספרי. וממילא כיון דקדושת כלי שרת פרטיית יש, שוב שפיר הי' יכול עזרא לקדש את המקדש וכל שבוע הי' עדיין חסר הקדושה כללית עד שבת, מחמת לחה"פ, ובשבת נתקדשה לגמרי, וכן ה"ה לגבי חינוך דחנוכה, אף דחסר המזבח. וכן ניחא הירושלמי (פ"ד) דיומא ומנחות (צה) דלא נפסלו ביוצא משום דהכל"ש הלאה נשאר בקדושתה. וממילא ניחא

הק' כיון דהמנורה נתחנכה ביום א' אם כן למה הי' צריך לנס ביום שני, הא היו יכולין להביא בטומאה. אבל לפי"ז ניחא, דעד שנגמרה המזבח הי' עדיין חסר קדושה הכללית וחסר עדיין בדין חינוך עד יום השמיני. [וכעי"ז עי' ירו' (פ"א) ביומא הקמת לילה כשרה לעבודת לילה לבד ובכל יום הי' צריך להיות הקמה חדשה עיי"ש ובמכילתא דמלואים (פר' צו)]. ומובן כי הרבה חילוקים יהי' אם חסר הקדושה הכללית, אפשר הבאת הקרבנות לא יהי' בתור חובה כיון דחסר קדושת המקדש, ואם כנים דברנו יובן דברי הרמב"ן (פר' בהעלותך) דהביא דחז"ל דחלש דעתו של אהרן דלא הקריב וניחמו הקב"ה בנרות, והק' הא הקריב ואם ר"ל בתור חובה הא גם נרות הי' חובה והביא דר"ל נרות של חנוכה בתור חינוך עיש"ה אמנם מה תי' הא עדיין דחנוכה גם כן הי' בתור חובה, אבל לפי"ד ניחא כיון דעדיין חסר קדושה הכללית שוב חסר הדין דחובה, ויובן בזה מה זה נדבה דקרבנות של שמונה ימי מילואים. וכן יהי' נפ"מ הרבה עי' זבחים (נט.) מזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו ובתוס' שם דחילקו בין קטורת לשאר דברים עיי"ש, וא"ל יותר. [ועל ההק' למה הי' שמונה ימים כבר הביאו השאלתות דגורס ולא הי' בו להדליק "אפילו יום אחד". ועי' מאירי שבת (כא.) דנס היום ראשון מחמת מציאת הפך או נצוח מלחמה. ובחי' האר' על הגהות מגילת תענית שהביא דמצאו פך של "שמן המשחה" וכ"ה בקב הישר (סי' ק"ב), וזה פלאי וא"ל יותר]:

י) **ולפי"ד** דלעיל דעיקר הוה מה שדולקת ולא במה שמדליק, יתיישב שפיר ק' הגאון ר' יוסף ענגיל זצ"ל על הא דתו"י יומא (כד.) דכ' הש"ס דהדלקה לאו עבודה כ' התוס' מטעם דשלהבת עולה מאלי', והק' למ"ד אשו משום חיציו וא"כ שפיר להוי עבודה, ולא שייך תי' הנמק"י ב"ק (כב.) אבל לפי"ד ניחא. דעיקר עבודה הוה במה שדולקת ולא במה שהדליקה, דהא לר"מ אפילו הדליקה בחוץ כשר והדברים עתיקין וא"כ שפיר הדלקה לא הוה עבודה. ודו"ק:

יא) **ואגב** אציין ק' מו"ר מהר"ם שפירא זצ"ל לתי' דנשתייר במנורה השמן על ח' ימים, הא הש"ס קאמר במנחות (פח:) נדשן השמן נדשן הפתילה עכ"ק. וי"ל עפי"ד מש"כ הרשב"א שם ד"ח לפרש דברי רש"י דדוקא אם הפתילה נעשה דשן, אז זורקים השמן ג"כ, משא"כ היכא דהפתילה לא נעשה דשן אין זורקין השמן. וא"כ ממילא ניחא ק' ופשוט:

סימן יג

בענין תנאי בסוכה

אדפיס כאן איזה קטעים, מההערות שכתבתי על הספר היקר בנין הלכה, לכבוד יד"נ הנצמד בקירות לבבי הגאון הצעיר אוצר התורה כליל הכשרונות מהו"ר אהרן חיים הלוי לבית צימערמען שליט"א, כפי הקונטרסים האחרים שקבצתי מספרו הנחמד "בנין הלכה", והשתעשעתי בדבריו היקרים. ואני שולח לו קצת מההערות שעלו במצודתי, מדי עברי בין בתרי אמרותיו.

א) מה שהביא כ"ג בה' סוכה דברי הר"מ (פ"ו הט"ו) דאין יכול להתנות בכל הסוכה חוץ מעל נויין והק' הרא"ש סוכה (ט.) הא הפסוק מיירי דוקא בסכך משא"כ בכל הדפנות. וכ"ג מתרץ עפי"ד הרשב"א ביצה (ל.) דסוכת גנב"ך אין נתקדש ויכול להתנות עלי'. דאין אכילה מקדשת רק עשיית סוכה וכ' כ"ג דהר"מ יסבור לא כהרשב"א רק דאכילה מקדש לכך שפיר אין יכול להתנות בכל הסוכה. עכת"ד. אמנם יש לעיין ע"ז. אם כן למה ישונה נויי סוכה מהדפנות שהמה יותר מכדי הכשר סוכה כחלוקת התוס' שבת (כב.) וסוכה (ט.) וכ"מ ולמה על המותר אין יכול להתנות ועל נויי סוכה יכול להתנות שיטת הר"ם שם (הל' ט"ז) ואם מחמת קיום המצוה. הא גם בנויי סוכה ג"כ נתקיים המצוה כמו בהדפנות היתרות על הכשר סוכה ואעפ"כ מהני תנאו:

ב) ונראה לענ"ד ליישב דהנה באמת יש לעיין על שיטת הרשב"א הא סוכה עיקר נעשית לאכילה עי' סוכה (מו.) ומנחות (מב:) בתוד"ה ואלו ואזי למה לא נימא דאכילה בהסוכה מקדשת כסברת כ"ג, ועוד יש לעיין ממנ"פ אם יש דין דהסוכה צריכה לעשות זה שתתקדש כמו שיליף לה הש"ס סוכה (ט) כשם שחל ש"ש על החגיגה כך חל על הסוכה א"כ למה באמת לכתחילה יצא בסוכה שאין מקודשת הא חסר בהסוכה אותו דין קדושה דצריך להיות בה. ואין מבואר בשום מקום שיהיה איזה דין לכתחילה ודיעבד בדין סוכת גנב"ך:

ג) ונראה לענ"ד להסביר עפמש"כ דבר חדש בר"ן סוכה (מח) על הא דמתני' סוכה שבעה כיצד גמר מלאכול לא יתיר את סוכתו וכ' רש"י דהא כל היום חובתה ואי איקלע לי' סעודתא אכל בגווה וע"ז כ' הר"ן וז"ל "נראה לי היינו טעמא דכיון דאמר רחמנא בסכות תשבו שבעת ימים צריך שתהא לו סוכה כל שבעה". ע"כ. מבואר מדבריו דס"ל דאפילו היכא דודאי לא יצרך לו לאכול מ"מ אסור לו להתיר את סוכתו מחמת עצם דין דסוכה, ר"ל דיהי' לו סוכה כל שבעה וזה הוה דין בהסוכה ולא בהגברא בכדי שיהי' לו מקום לאכול רק בסוכה בעצמיותה הוה מצוה אפילו בלי אכילה. (וביחוד האריך בזה יד"נ הרב

הגאון אוצר התורה מהר"ם כשר שליט"א, בקונטרסו על סוכה והביא סמוכין מנדרים (טז) סוכה שאני עושה שבועות (פ"ק מ"ח), ומרש"י מכות (ח.) אין החטבה מצוה אלא עשיה וכן משאלתות דרב אחא גאון למעבד מטללתא ולמיתב בה ובהעמק שאלה מדייק דיש מצוה בעשיי', ומצוה בישיבה. ועוד מקומות יש להעיר וא"ל) ולפי"ז יש לדון עפי"ד הש"ס סוכה (ט.) מניין לעצי הסוכה שאסורין כל שבעה ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה' וכו' כשם שחל ש"ש על החגיגה כך חל על הסוכה. וא"כ כיון דהקרא מיירי רק בעשיית סוכה כמו שיליף לה ב"ש מזה הקרא לענין עשיית סוכה לשמה. וא"כ יש לומר דהדין דחל קדושה על הסוכה הוה מחמת עצם דין דסוכה. לפי שהבאתי לעיל דעצם סוכה הוה ג"כ מצוה, ועל הישיבה יש לנו קרא מיוחד בסכות תשבו ובזה הקרא לא כתוב לד' ואם כן מהיכן אנו יודעין זה הדין דע"י הישיבה יחול ש"ש על הסוכה. ויובן לנו בזה היטב דברי הרשב"א ביצה (ל:) דכ' דלא קל ש"ש על סוכה גנב"ך, בשביל שאכל זה אין חל ש"ש והערנו למה לא יחול ע"י אכילה ש"ש על הסוכה אבל לפי"ז ניחא דדין דחל ש"ש יליף לה רק מקרא חג הסוכות וזה בעשיי' מיירי ולא בהישיבה לכך שפיר לא שייך לומר דיחול ש"ש ע"י אכילה דזה יליף מקרא בסוכות תשבו והתם לא נאמר לד' ונכון [והש"ס מביא קצת באופן אחר הקרא עי' ויקרא (כ"ג) ודברים (י"ז) וכעי' זה בזבחים (כ"ה), ושם (ל"ז:) וב"ב (קי"א) ואכ"מ]. וג"כ ניחא ק' הרא"ש סוכה (ט) על הר"מ דכ' דעל כל הדפנות אין יכול להתנות חוץ על הנויין. ולמה לא יכול להתנות על אותן היתרות מהכשר סוכה כמו על השאר. אבל לפי"ד ניחא דעי' סוכה (כח:) כיצד היו לו כלים נאים מעלן לסוכה ויליף לה מתשבו כעין תדורו וא"כ לגבי סוכה הוה רק דין בשביל אכילה וזה לא מקדשם רק הוה דין מחמת הוקצה למצוותו כמש"כ הש"ס שבת (מה) וביצה (ל) ושבת (כב) ובתוס' בכל המקומות. לכן שפיר יכול להתנות משא"כ קדושת סוכה הוה מחמת עשיי', ואם כן כל הדפנות אפילו אותם היתרים על הכשר סוכה גם כן בטל לקדושת סוכה בגדר, פשטה דחד דבר הוא וכדומה וגם המצוה הוה המכשרת כל שבעה לכך שפיר אין יכול להתנות וגם כן יתישב ק' הא סוכת גנב"ך חסר הקדושה והיאך יצא. אבל לפי"ד ניחא, דהתם בש"ס סוכה (ח:) מיירי לענין דין אכילה אם מותר לו לאכול אם לא. ע"ז שפיר קאמר הש"ס דמותר. ר"ל מחמת דין דאכילה מותר דאין זה חסרון בסוכה שלא יצא באכילתו כמו כל פסולי סוכה. אבל ודאי צריך לו סוכה כדי שיצא עצם מצות סוכה, דנפ"מ היכא דכבר עשה סוכה דאז שוב מותר לו לאכול בסוכת גנב"ך [וכן דייקו מלשון הר"מ (פי"א ה"ח) מה' ברכות וכן בה"ט דס"ל דבעשיי' יש גם כן מצוה ואם כן הר"מ לשיטתו בודאי ניחא]:

ד) **וממילא** יובן לנו מתני' דסוכה (מ"ח) דלא יתיר את סוכתו אבל מוריד הוא את הכלים מן המנחה ולמעלה וכ' רש"י דנויין יליף לה מתשבו עיי"ש ובאמת צריכין להבין דכמו דאסור לו לסתור אפילו דפנות היתרים על הכשר סוכה א"כ ג"כ לא היה לו ליטול את נויי סוכה דמה נפ"מ. אבל לפי"ז ניחא דעיקר נויין הוה מתשבו, וא"כ היכא דשוב לא ישב שוב אין צורך בהן. מה שאין כן עצם סוכה הוה מחמת עצם דין דסוכה כל שבעה שפיר אין רשאי לסתור אפילו ליטול רק דופן רביעי (מ"מ נויין ג"כ לולי כבוד יו"ט של חג לא הי' ניטל בלי צורך):

ה) **וג"כ** יתיישב דברי הש"ס ביצה (ל.) דפריך אבל עצי סוכה דחלה קדושה עלייהו איתקצאי לשבעה. מ"ש משבעה אתרוגים לשבעה ימים, דיוצא בה ואכלה לאלתר. ומשני התם מיפסקי לילות מימים [גבי אתרוגים] הכא לא מיפסקי לילות מימים [גבי סוכה], כלהו יומי כחדא יומא אריכתא דמי. ובאמת צריכין להבין מה משני הש"ס משום דסוכה לא מיפסקי לילות מימים לשני גבי סוכה משום דיש לו רק סוכה אחת והוה ממש כמו אתרוג דאם יש לו רק אתרוג אחד ג"כ איתקצאי לז'. ועי' תוס' ברכות (יא.) ד"ה שכבר מבואר דכל פעם הוה קבועה חדשה עיי"ש וכ"ש סוכה דלא מפסקי לילות מימים דודאי היכא דיש לו רק סוכה אחת דאיתקצאי. יש להבין למה יהי' משונה מאתרוג. (הגם דיש חילוק מו"מ למה יהי' נפ"מ לדינא). אבל לפי"ד ניחא דפריך למה סוכה איתקצאי לשבעה. בכה"ג דרוצה לאכול רק פעם אחת ולמחרתו יסע לעיר אחרת וא"כ הוה ממש דומה לאתרוג. והש"ס למד מלשון איתקצאי לשבעה דבשו"פ לא יועיל תנאי ומשני התם דלא מיפסקי לילות מימים. דסוכה הוה עצם דין דכל שבעת ימים אפילו בלי אכילתו ג"כ הוה המשך מצוה אחת. וא"כ לא שייך תנאי [ואם בכה"ג בעשה שבעה סוכות ואחת יהי' לעשיית מצות סוכה והשאר לאכילה, שפיר יהני תנאי דהוי כעין סוכת גנב"ך דס"ל להרשב"א שם דמהני תנאי]. וזה הוה הלשון "כלהו יומי כחדא יומא אריכתא דמי" ודו"ק:

ו) **ועי'** ירושלמי ברכות (פ"ט ה"ב) דעושה סוכה לאחרים דצריך לעשות לשמו ועי' תוס' סוכה (מו.) ד"ה העושה ובמהרש"א שם ועי' בשירי קרבן על הירושלמי סוכה (פ"א ה"ב), אבל לפי"ד ניחא, דזה הוה דין בעשיי' וזה צריך לעשות לשם חברו, וזה כמו שכתב רב עמרם גאון בסדר הסכות וחייב כל אחד מישראל לעשות סוכה לעצמו ולברך עיי"ש. וזה הוה ג"כ ההסבר בירו' סוכה (פ"א ה"ב), דצריך לחדש בה דבר ועי' בתוספות סוכה (ט.) ד"ה סוכה. דזה הוה מחמת עשיי'. ויש לדון בדברי הר"ן ביצה (ל) ועצי סוכה דמיסתרי מקרא אף הדפנות בכללן שגם הם צריכין להכשר סוכה ומחלק בין עושה ארבעתן כאחת

או אח"כ. והק' בהגהות אנשי שם דהתוס' לא מחלקי, אבל לפי"ד י"ל, וכן יתיישב קושית התשב"ץ סי' ק' דנשבע שלא יעשה סוכה דאין חל השבועה, הא יכול לפטור ע"י שיעסוק במצוה או שיהי' מהולכי דרכים, דפטורים מן הסוכה, אבל לפי"ד ניחא דהא דהולכי דרכים פטורים מטעם חשבו עי' סוכה (כה.) כמש"כ התוס' והמאירי שם. ועי' ברכות (יא.) והרמב"ן פר' אמור כ' מטעם אזרת כל אשר כאזרח רענן בביתו להוציא מפרשי ים עיי"ש מטעם דהוה עצם פטור כמו שהאריכו, וא"כ זה דוקא מישיבה בסוכה, משא"כ בעשיית סוכה מחמת עצם סוכה י"ל דשפיר נתחייב דעל זה אין לנו פטור והוה כמו מצטער מכל מצות דעלמא. דעצם החיוב יש וכבר דנו זה. וא"כ שפיר מיקרי נשבע לבטל את המצוה ואין השבועה חלה:

ז) **ואציין** מה שהק' התוס' רי"ד למה סוכת גנב"ך כשר ובשחיטה בעי' בר חיובא. (ראיתי שהביאו ואין לי תח"י לעיין בו) וכן הק' הח"ס למה בציצית פסול בנשים ועכו"ם ובסוכה כשר ותי' משום דאין עשייתה מצוה, וא"כ לפי"ד דלעיל דעשיית סוכה ג"כ מצוה, וא"כ תקשה למה יוכשר סוכת גנב"ך. ולכאורה י"ל דאפילו לפי"ד אין ר"ל דעצם עשיי' הוה מצוה רק דהמצוה הוה בזה שנעשית הפעולה ולא הפועל כעי' שיטת הראשונים לענין מעקה בקדושין (לד.), אם עושהו עכו"ם, אם ישראל יקיים העשה דועשית מעקה ג"כ. ועי' בתוס' שם ומנ"ח מצוה מעקה. אמנם עי' קידושין (ע.) אשכחי' דקעביד מעקה א"ל כיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור אסור לעשות מלאכה בפני ג', מבואר דעשיית מעקה לא הוה כלל מצוה רק דתהי' אפילו ממילא דאל"כ שפיר עביד דעביד מעקה דמצוה בו יותר משלוחו דאשכחן כמה פעמים בחז"ל דלצורך מצוה אין כבודו אלא בגדולים, משא"כ סוכה פסול תעשה ולא מן העשוי עי' סוכה (יא.), וא"כ לפי"ד מבואר דיש ג"כ בעשיי' גדר מצוה. א"כ שוב תקשה למה יוכשר סוכת גנב"ך. ונראה דרש"י כ' בסוכה (ח:) דלא בעי' עשיי' לשם חג רק לשם צל עיי"ש. וא"כ כיון דעכו"ם שייך בזה ענין דצל למה יפסל, ואין דומה לענין ציצית, דבעי' עשיי' לשם ציצית לכך נשים דלא שייך במצוה ז' שפיר נפסלו עי' מנחות (מב). ובפרט לשי' הר"מ (לפ"ג) מה' גירושין על הא דיבמות (גב:) לואשה דעלמא [לאחר שאכנסנה אגרשנה] אינו גט מבואר דהוה חסרון דלשמה וכבר האריכו] משא"כ הכא דכל הכוונה דצריכין הוא רק כוונת צל, האם עכו"ם ואשה לא שייך בצל סוכה דעלמא. ופשוט,

ח) **ובעיקר** דברי הר"מ (פ"ו) מה' סוכה שמדייק הרא"ש דשי' הר"מ דאין מועיל תנאי על כל דפני סוכה, והארכנו לעיל, ראה זה חדש בקרית ספר להמבי"ט ז"ל על הר"מ שם דכ'

על דברי הר"מ דאין מועיל תנאי רק על הדפנות של הכשר סוכה, אבל ודאי על השאר שפיר מועיל תנאי, וזה כדברי התוס' שבת (כב.) וכ"מ, וא"ל יותר:

ממני ידידו המוקירו ברום ערבו.

הרב משה רוטנברג

לאשר בי הרבה סייעתי כתיקון הג"ה בהספר הזה, ספר "בכורי אביב" מיד"ג הרב הגאון המצוין חו"ב העילוי המפורסם מוה"ר משה ראטענבערג שליט"א מגדולי תלמידיו של הגאון הצדיק המפורסם הרב ר' מאיר שפירא זצ"ל, ר"מ ישיבת חכמי לובלין.

הספר הזה נדפס במדינת פוילין לפני המלחמה הנוראה, אבל הכל נאבד ונשרף, ורק איזו ספרים שניצולו, ונדפס כעת פעם שנית בפה. הספר הזה הוא "בכורי אביב" ביכורי ראשית מהרב הגאון הנ"ל, אבל המה בכורי המובחר, מבחר שבפרי, חידושים יקרים מפנינים ומסולאים בפז, וכבר האלו ושבחו גאוני הדור ספר הזה, וכעת סיוע בסדור הגהה, העידותי הרבה כחידושי ספר זה אבל מפאת חוסר המקום והוצאת הדפוס העלותי מעט המעט.

שמואל אהרן הלוי פרדס

בסימן א' באות כ"ד, הביא כ"ג הרשב"א (מנחות כ"א), והרא"ש תמיד שרצו לומר דעזרה הוה רה"ר לענין שבת והאריך בזה, הנה בהפרדס חלק א' חוברת ב' בסופו נדפס ממני הדרן לסיומא דמסכת עירובין הבאתי זה, ושם הבאתי ג"כ חי' הריטב"א (יומא ס"ו:) שבכתבו וז"ל וא"ת ולגבי שעיר דיוה"כ מה מלאכת הוצאה איכא וי"ל דמעביר ד"א ברה"ר מהוצאה גמיר לה כו' עכ"ל, ולכאורה תמוה קו' הריטב"א דהא איכא הוצאה גמורה מעזרה דהיא רה"י לרה"ר וכן תמה בשו"ת כתב סופר חאו"ח סי' ע"ה, אכן אם נאמר דעזרה רה"ר לשבת שפיר הקשה דאין כאן מלאכת הוצאה דעזרה רה"ר ובחוץ לעזרה רה"ר, ותי' משום מעביר. ויש בזה חידוש דיוה"כ חייב משום מעביר דלא כדעת בינה לעתים דאינו חייב ביוה"כ משום מעביר ד"א ברה"ר, והבאתי שם כל הקושיות שנאמר בפנים הספר, ומה שהקשה בפנים על הגמרא יבמות ל"ט דפריך זר ששימש בשבת במאי, לוקמה בהולכת הדם למזבח ד"א שחייב בשבת, תירצתי שם דהא הגמרא ביבמות שם אזיל לר' יוסי, ובירושלמי ריש שבת דר"י ס"ל כבן עזאי דמהלך כעומד, והתוס' (שבת ה:) הקשו לבן עזאי איך משכחת מעביר ד"א ברה"ר ומשני בקופץ לכן הי' דוחק להגמרא לאוקמי זר ששימש בשבת בהולכת הדם ע"י קפיצה, והרבה הארכתי

שם בזה, ותליתי אם רבים מבטלי מחיצתא, אבל בסופו שם הבאתי מפורש מתוספתא יומא פ"א ה"א ורמב"ם פ"ב באה"ט ה"ג דעזרה רה"י לשבת:

בסי' ב' אות כ"ט האריך הרבה כ"ג בענין מי כיור אם מכשיר ורצה לומר דמי כיור הו"ל שם לווי והביא שם הקרית ספר להמבי"ט דמשקה סרוח הו"ל שם לווי, הנה כבר תמהו עליו ממכשירין פ"ו מ"ה דמי רגלים מכשירים והא הו"ל משקה סרוח, אבל פשוט לפי הק"ס הנ"ל דטעמו משום שם לווי, והרי אמרו במכשירין פ"ו מ"ה דתולדה למים מי רגלים, והר"ש שם כ' דבתולדות אפילו שם לווי ג"כ מכשיר, ובמי כיור מבואר בפי' זית רענן להמג"א ז"ל פ' ויקרא דמי כיור לא מיקרי שם לווי לפי שאין השם מי כיור מחמת המים רק מחמת הכלי, ובאמת הר"מ פ"ו ממעה"ק השמיט הא דזבחים כ"ב דמי כיור יש להם שם לווי, ובהפרדס ח"ג חוברת ב - ג - ד שנדפס באירופה, ישנו שם אריכות גדול אם מים מבושל מכשיר דהו"ל שם לווי כמבואר במתני' דפרה פ"ק מ"ט דמים פושרין פסולין לפרה ופי' הר"ש משום שיש להם שם לווי ופלפלו שם בזה הגאון מקונצק ז"ל ולהבל"ח הגאון ר"מ זעמבא שליט"א:

בסימן ה' עניני מליחה בקדשים יש לי הרבה הערות בזה הסימן ואכ"מ ואציג הערה אחת שם באות ט"ז הביא קו' תוס' (זבחים מ"ה:) שהקשו למ"ד אין איסור תע"א למ"ל קרא בדם למעט נותר וטמא, והקשה הגאון רע"א ז"ל בגליון הש"ס דהא צ"ק אחרי שבישלו הדם דפקע איסור דם ומ"מ אין חיוב משום נותר וטמא, וע"ז הביא כ"ג בפנים הירושלמי יומא פ"ה ה"ו דהלימוד מקרא דלכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה ושם בפנ"מ דהקריש הדם דאין בו כפרה יש בו משום מעילה, והלימוד דדם א"ח משום נותר ג"כ מקרא דלכפרה כמש"כ רש"י זבחים מ"ו. וא"כ ליכא לאוקמא בדם שבישלו כיון דאז אינו ראוי לזריקה ואינו ראוי לכפרה שוב יש בו משום נותר יעוש"ה בפנים הספר, וכל דברי הפנ"מ אינם מובנים, דאדרבא כיון דאינו ראוי לזריקה מדוע יש בו משום נותר, והרי דם באמת אינו בכלל בשר. ועי' בס' לב ארי' לחולין קי"ז שהקשה כן דל"ל קרא למעט הדם בטומאת הגוף הלא התוס' פסחים כ"ב. כתבו דבלא ריבוי לא חשבינן דם כבשר, וכן בתוס' חולין קי"ג:, ובטוה"ג התיב והנפש אשר תאכל בשר וגו', וצ"ל משום דראוי לזריקה לגבוה הו"ל בכלל אשר לד', ולא גרע מעצים ולבונה, וא"כ בדם שבישלו דאינו ראוי לזריקה שפיר אינו חייב משום נותר כיון דדם אינו בכלל בשר, ורק דיש להקשות דממ"נ דאם לא בישלו הדם אין איסור תע"א, וכשבישלו שוב ל"צ קרא להכי דבל"אה אינו חייב משום נותר, וע"ז י"ל דנ"מ דנעשה נותר מתחלה ואח"כ בישלו הדם דבזה חל עליו איסור

נותר כיון שהיה ראוי לזריקה בשעתו, וכ"כ בס' שו"ת אחיעזר חיו"ד סימן ט', ויש עוד להאריך בזה ואכמ"ל:

סי' ג' אות י"ז הביא כ"ג התוספתא בענין שתי לינות דאם עלו ירדו, ואעתיק מש"כ בחידושי במק"א וז"ל:

בזבחים (פ"ד:) מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן כשר באימורין לן באימורין כשר שהרי לן כשר בבשר, ועיי"ש בפירש"י, ובתוס' שם בד"ה מוציא אני, בא"ד בהג"ה וז"ל ניליף דם שנפסל בשקיעת החמה מאימורין דכשרין דלא מיפסלי אלא בעמוד השחר וכ"ת משום דלן בדם אחר עמוד השחר לא מצי גמר מאימורין מה בכך הא לא מצינו פסול עמוד השחר בדם כלל ועוד כיון שלמדנו דאחר שנפסל לא ירד אין חילוק בין שקיעת החמה לעמוד השחר דאלת"ה לן בדם שתי לינות מנין הא אין כיוצא בו בבשר אלא ודאי לא גמרינן דם מהכשרו וכו' עכ"ל התוס'. הנה מש"כ התוס' ז"ל דלא מצינו פסול עמוד השחר בדם כלל, מפורש להיפוך בתוס' מנחות כ': בד"ה נפסל בשקה"ח, בא"ד וז"ל ועמוד השחר פשיטא דפוסלת בו דומיא דאימורים וכו' עכ"ל, וכן מפורש בזבחים כ"א: בסוגיא שם דמי כיור נפסלין למתירין כמתירין, ועיש"ה בפירש"י ובתוספות בד"ה מאי אין מעלהו, ובד"ה איכא בינייהו גזירת שיקוע, דעמוד השחר פוסל בדם, וכן בתוס' זבחים נ"ו. ד"ה מנין:

ולכאורה מוכח מד' התוס' דאי מצינו פסול עמוד השחר בדם, אם לן דם עד למחרתו, הוה תרי פסולים, פסול דשקיעת החמה ופסול דעמוד השחר, ובראשונה נראה סברת התוס' דאף שכבר ידענו שדם שנפסל בשקה"ח לא ירד, מ"מ אם לן עד למחר ונפסל ג"כ בעמוד השחר דהוה תרי פסולים אם עלו ירדו, ורק דהתוספות כתבו דלא מצינו פסול עמוד השחר בדם, וכן הבין הגאון רי"א איטינגא ז"ל בספרו שו"ת מהרי"א הלוי ז"ל, ח"א סי' ק"ח, וז"ל שם אחרי שהביא התוס' הנ"ל, מדבריהם הקדושים למדנו דאף שכבר ידענו שדם שנפסל בשקה"ח לא ירד מ"מ אם נפסל אח"כ עוד בעמוד השחר לא ידענו שלא ירד מאחר דאיכא תרי פסולים אי לאו שלא מצינו פסול דם כלל בעמוד השחר" וכו', עכ"ל ואח"כ חוזר התוס' מזה, ואומר ועוד, דהיינו אף דנאמר דעמוד השחר פוסלת בדם, אין חילוק בין חד פסולא לתרי פסולא, וגם פשיטא לי' להתוס' ז"ל דלן בדם שתי לינות ג"כ אם עלה לא ירד:

אמנם בתוספתא פ"ט דזבחים, וז"ל "כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלהו ואם עלו ירדו" עכ"ל, ובס' חסדי דוד הספרדי על התוספתא הבין לפרש דאין המזבח מקדש

פסולין אלא פעם אחת ותו לא, ולמדו האחרונים מדברי התוספתא דאין המזבח מקדש דאם עלו לא ירדו רק בלינה אחת אבל בשתי לינות אין המזבח מקדש ואם עלו ירדו:

וכן נדפס בראש ספר זרע אברהם במכתב מהגאון ר' מאיר שמחה ז"ל וז"ל ויעוין תוספתא זבחים פ"ט דהעיר המפרש דזה דין חדש דפעם שני אם לן אם עלו ירדו ואולי הטעם משום דהוי דיחוי בידים שהורידן מעל גבי המזבח ובכה"ג אם עלה ירד או משום דלן יליף דאם עלה לא ירד שכן לן כשר בבשר (זבחים פ"ד:) ולכן בהיו לנים שתי לינות ירדו דזה לא אשכחן בבשר עכ"ל ז"ל, ומוכח במסקנתו דעתו הגדולה ז"ל דהתוספתא סובר דבשתי לינות אם עלו ירדו, וראייתו משום דלא אשכחן שתי לינות בבשר הלא באמת בתוס' הנ"ל הקשו כן דלן בדם שתי לינות מנין הא אין כיוצא בו בבשר, ולפי דעתו ז"ל זהו ראיות התוספתא, ואם נימא כן דדעת התוספתא דבשתי לינות אם עלו ירדו, א"כ צ"ל דהא דאמרינן בזבחים בפ"ד דבדם אם עלו לא ירדו היינו בלינה אחת כגון דנפסל בשקה"ח ואח"כ העלהו בראשו של המזבח והיה שם בשעת עמוד השחר דלא נפסל בעמוד השחר בראשו של מזבח ול"ה רק לינה אחת משו"ה אם עלו לא ירדו אבל בלן בדם כל הלילה עד הבוקר ונפסל בשתי לינות שקיה"ח, ועמוד השחר, שפיר אין המזבח מקדש ואם עלו ירדו לפ"ד התוספתא הנ"ל:

ומה מאוד מיושב בזה קו' התוס' המפורסמת בזבחים דף (נ"ו), דקאמר שם מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה שנא' ביום הקריבו את זבחו וגו' ופירש"י דלא מהניא הלנה בראש המזבח לאכשורי לזריקה למחר, והק' בתו', תימא הניחא למ"ד אין לינה מועלת בראשו של מזבח אלא למ"ד מועלת למה לי קרא בלילה אין יכול לזרוק דביום צוותו כתיב ולמחר מיפסל בעמוד השתר כדאמרינן, וכ"ת דאיצטריך קרא לאשמעינן דדם שאני דאם עלו ירדו, ואליבא דמאן אי אליבא דר"ג הא אמר לקמן דפ"ג דגם בדם אם עלו לא ירדו ואי אליבא דר"י הא אמר אין המזבח מקדש פסולין אלא בהקטרה וכו' יעוש"ה, ולהנ"ל נכון מאוד דאף למ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח, ג"כ נ"מ בהא דכתבה התורה דדם נפסל בשקעה"ח לענין זה דיוחשב כשתי לינות היכא דלן הדם כל הלילה, דשקעה"ח ועמוה"ש הוי שתי לינות ולכו"ע אם עלה ירד, וכנ"ל ואם לא כתבה התורה דדם נפסל בשקעה"ח שוב אם לן הדם כל הלילה הו"ל רק לינה אחת בעמוד השחר ואם עלה לא ירד וזה נכון מאוד:

ובזה אמרתי לישוב רש"י מנחות כ"ג: שכתבו בד"ה לעולם, בא"ד וז"ל "אפשר לקדשים להיות כחולין שכשילין לילה אחד יצא מקדושתו לחולין" עכ"ל, ולכאורה קשה דלמה נקט רש"י ז"ל לילה אחד הלא דם נפסל בשקיעת החמה, ועי' רש"י ז"ל פסחים פ"ב. דפי'

לן דמה, שקיעת החמה, ולמה כאן פירש"י לילה אחד, ולהנ"ל נכון מאוד דהנה הקשו המפורשים על פירש"י הנ"ל דהא שם קאי הגמרא לר' יהודה, ור"י ס"ל בזבחים פ"ג, דגם בדם אם עלה לא ירד ואינו יוצא בלינה מקדושתו לחולין, ולהכי מדייק רש"י ז"ל בלשונו שכשילין הדם "לילה אחד" יצא מקדושתו לחולין, כיון דאם ילין הדם כל הלילה הו"ל שתי לינות ואז לכו"ע אם עלה ירד לפי התוספתא הנ"ל ושפיר יצא מקדושתו לחולין דאף אם עלה ירד, וזה נכון מאוד:

ולפ"ד נדחה מה שרצו להביא ראי' מרש"י מנחות הנ"ל להמרש"א קידושין נ"ז דפיגול ונותר נפקע הקדושה, דהכא שאני כיון דהוה שתי לינות ואם עלה ירד שפיר נפקע מקדושתו, אבל פגול ונותר דאם עלה לא ירד שפיר לא נפקע הקדושה ומועלין בהן כמש"כ רש"י כריתות כ"ג, יעוהש"ה:

וגוף ד' התוספתא הנ"ל דבשני פסולים אם עלו ירדו, לכאורה זהו בתוס' מעילה ב. בד"ה ששחטן בדרום, דמתחלה רצו לומר דשחטו בדרום וקיבל בדרום דלית בי' מעילה משום דשינה בהו כ"כ, והיינו דהו"ל תרי פסולים, ואח"כ כתבו בשם מהר"ר פרץ דאין זו סברא דמה לי חד פסול ומ"ל תרי פסולים יעוש"ה:

ומכבר דקדקתי בזה, בכריתות די"ד. על המתני' דיש אוכל אכילה אחת וחייבין עליה ד' חטאות ואשם אחד, טמא שאכל חלב והיה נותר מן המוקדשין ביוה"כ, ובגמרא שם פריך ונוקמא כגון דאכל כזית פיגול ומשני בחדא בהמה קמיירי בשתי בהמות לא קמיירי ונותר ופיגול בחדא בהמה לא משכח"ל, והדר פריך אלמה לא משכח"ל כגון שעלה אבר פגול לגבי מזבח דפקע פגולי' מיני' והו"ל נותר ולכאורה ע"כ כוונת המקשה דהורידו מעל גבי המזבח דאל"כ אין לינה מועלת בראשו של מזבח. וא"כ לפי פירש"י כריתות כ"ג הטעם דמועל בנותר משום דאם עלה לא ירד, והכא דירד מע"ג המזבח ולפי התוספתא הנ"ל אם ירד לא יעלה ואם עלו ירדו א"כ שוב אין בו מעילה ומה פרי' הגמרא, ואח"כ מצאתי בספר נזר הקודש לכריתות מיד"נ הגאון ר"מ ראזין שליט"א שהקשה כן, ומחלק שם בין פגול דאם היה ע"ג המזבח דפקע פגולו הו"ל הקרבן כשר ואין בו שום פסול ואח"כ כשנעשה נותר הו"ל חד פסול דאם עלו לא ירדו ולהכי יש בו מעילה עיש"ה:

ועי' מנחות צ"ה: דפריך הגמרא, ואפייתן בפנים אלמא תנור מקדש ואין דוחות את השבת איפסלא בלינה, וראיתי מובא קושיא בשם גאון אחד ז"ל לפ"מ דאמרי' בזבחים פ"ז. לרבה דס"ל אין לינה מועלת בראשו של מזבח וה"ה בכלי שרת אם מלין בהם מותר לכתחלה ליקרב דכלי שרת מקדש פסולין יעוש"ה וא"כ מה פריך הגמרא דתנור מקדש איפסלא בלינה, הלא יש עצה להיות הלחם מונח בתוך התנור עד שיסדרנו על השלחן,

וכן מבואר בתוס' חגיגה כ"ו: דהלחם מותר בתוך התנור והיה מעלהו מן התנור ביום השבת ונשאר חם יעו"ש. ושוב אין לינה מועלת בכלי שרת ולעולם התנור מקדש וזו הקו' גדולה. ולהנ"ל יש לומר לכאורה דהא המתני' מיירי ואין דוחות את השבת אף באופן שחל יו"ט להיות ע"ש ונאפה בחמישי בשבת ועד יום השבת שיסדרנו על השלחן הו"ל שתי לינות, וכן בשתי הלחם אם חל יו"ט להיות אחר השבת ונאפות מע"ש והו"ל עד יו"ט שתי לינות, ולהתוספתא הנ"ל בשתי לינות אם עלו ירדו ושפיר פרי' הגמרא איפסלא בלינה כיון דבשתי לינות אין הכ"ש מקדש הפסולין להיות נקרב וכמובן:

אבל יש לדחות דז"פ וברור לפענ"ד דהא דאומר התוספתא לפי הסברת המפו' דבשתי לינות אם עלו ירדו, היינו אם העלה על המזבח אחרי שלנו השתי לינות, כמו בדם אם העלה הדם על המזבח אחרי שעברה לילה אחת והו"ל שתי לינות שקעה"ח ועמוה"ש אם עלו ירדו, אבל אם עלה על המזבח אחרי שקעה"ח שנפסל בפסול אחד ונשאר על המזבח עד למחרתו שפיר אין עמוה"ש פוסל, וכן למ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח אם עלו על המזבח קודם הפסול לינה שפיר מהני להו קדושת המזבח דלא ירדו, וכן לשון הגמרא זבחים פ"ז, לנו בראשו של מזבח מקטר והולך לעולם, וכן לשון התוספתא זבחים פ"ט, ושבראשו של מזבח מעלין אותו לעולם, וא"כ בלה"פ ושתי הלחם, דמונחין בתנור משעת האפיה עד שיסדרנו על השלחן, ובשתה"ל עד שעת הקרבה שפיר מהני קדושת כלי שרת של התנור להיות ראוי לקדושתן אף בשתי לינות, כיון דפסול השתי לינות נעשה אח"כ בעודן בתנור ומובן מאוד:

(לא עניתי על הערות כי אצים עלי לסיים ספרי ואצת מהענין נזכרים בספרים).

השמטות

סי' ב' אות י"ד עי' ב"ק (צו:) זוזי ועבדינהו נסכא קני מאי אמרת הדר עביד לי' זוזי פנים חדשות באו לכאן וכ' רש"י ד"ה הדר והכא ליכא למימר פנ"ח, דאין אדם מקפיד על רביעה ותיקונה אלא שתהא חתיכה בעלמא עיי"ש. וזה כעי' דברנו ומה שהארכנו בסי' ד' בענין לשמה עי' בספר מחשבת הקודש ליד"נ הרב הגאון ר' אברהם מרדכי הערשבערג שליט"א שהאריך הרבה בענין הלז:

סי' ה' אות י' בדברי המחלוקת הבבלי והירושלמי סופ"ד דסוכה שהזכרתי חוץ ממה שהסברתי. עוד י"ל דפליגי בזה, מה שהאריכו אם הדין חמורא סכנתה מאיסורא עי' חולין (ט) אם עי"ז נעשה גדר איסור או הוא איסור צדדי [וכבר האריכו ג"כ בדברי המג"א ה' שבת שמביא לענין המבשל בשבת דהקדירות נאסרות מבואר דעי"ז נעשה עצם איסור

ואכ"מ] וא"כ י"ל דהירושלמי ס"ל דעי"ז נעשה עצם איסור לכן אסור מטעם משקה ישראל. משא"כ הבבלי ס"ל דהוה דבר צדדי לכך לא שייך משק"י עפי"ד שהארכתי בפנים:

ובמה שהארכתי בפנים ג"כ יתיישב דברי הש"ס זבחים (קטז.) דפריך מי הוי טמאין וטהורין בההוא שעתא [קאי על הברייתא מה שהקריב נח ומשני מאותן שלא נעבדה בהן עבירה. וא"כ לפי"ז גם טמאין הי' מקריב נח. ומהרש"א גורס מאותן עתידין ליטהר וא"כ נח לא הקריב טמאין, וא"כ לגירסא ראשונה דנח גם כן הקריב טמאים והברייתא מסיימת ועכו"ם בזמן הזה רשאין לעשות כן. מבואר דעכו"ם מותר להקריב טמאין ויש להעיר למה לא יאסור מחמת איסור דמשקה ישראל ועי' זבחים (קטז.) דמבואר שם דכמה דינין נוהגין בעכו"ם בזה"ז לענין הקרבה כמו ישראל בביהמ"ק. ועיי"ש דנח אסור להקריב טריפה ומחוסר אבר עיי"ש:

ועיי"ש דנח אסור להקריב טריפה ומחוסר אבר עיי"ש. וכן עכו"ם אסור להביא דברים שנשתמשו להדיוט כמו ישראל עיי"ש:

אבל לפי"ד יש ליישב עפי"ד המדרש תהלים (קמ"ז) הד' מתיר אסורים, עתיד הקב"ה להתיר איסורים שלא נתנו אלא לצרף בהם את הבריות ואידך ס"ל אם אוכלי חזיר ועכבר יאספו כ"ש הם עצמם. מבואר מזה דפליגי אם הדין דטמאים אם זה הוה מחמת דבעצמיותן נמאסו. או מחמת גדר גזיה"כ דמה נפ"מ בין טהורה לטמאה. [ועי' חולין (קט:) אסר לן דמא שרא לן כבדא וכו'. וא"כ יהיה נפ"מ לענין עכו"ם, אם טמאים בעצמיותן נמאסו, רק דעכו"ם אוכל ג"כ דבר מיאוס, אבל לגבוה בודאי אסור להקריב דבר מיאוס. משא"כ אם אמרינן דטמאים דומים לטהורים רק דלישראל נאמרו ולא לעכו"ם. וא"כ ישראל כיון דאסור הוא עצמו לאכול שוב הוה איסור דמשק"י משא"כ עכו"ם דלא נאסרו למה יאסר להקריב בבמתו (דוקא בבמתו משא"כ בביהמ"ק דיש לן איסורים מיוחדים עי' זבחים (לד.) ועי' תמורה (ז.) דמחלק בין עכו"ם בבמתו לעכו"ם בביהמ"ק). דהא הטמאים בעצמיותן אינם נמאסין (עי' זבחים (פה.) וכ"מ) וגם עכו"ם מותר לאוכלן. עי' בפנים ויתבאר לך הכל. וא"כ יש לומר דב' לישנא דזבחים (קטז.) פליגי במחלוקת של המדרש הלז. ועי' תוס' חולין (קמ.) לענין בהמת עיר הנדחת והמהרש"א חולין (צ.) ויתבאר לך הכל. וכן יתיישב לך דברי הש"ס זבחים (קט"ז) למ"ל קרא למעט טריפה תיפ"ל מטעם משק"י כקושיית הש"ס מנחות (ה.) ותי' הש"ס לא יעלה כ"כ יפה דוק ותשכח. אבל לפי"ז ניחא דאיצטריך לן דטריפה הוה פסול מיוחד לעכו"ם כמו דבר שנשתמש להדיוט וכדומה:

ובעיקר' הקושיא מה שהבאתי בפנים מדם שנתערב במים תיפ"ל מטעם משק"י. העירני לתרץ ידידי הגאון האדיר מהר"י רוזנברג שליט"א נשיא אבוה"ר דארצה"ב וקנדה. דהנה באמת דם הותרה לגבוה. רק היינו דוקא דם קודש, משא"כ דם חולין, משום דכיון דהוא חולין נופל החידוש וממילא נאסרה. וא"כ עיקר האיסור הוה ממה שהוא חולין. וא"כ שפיר מק' התוס' תיפ"ל שהוא חולין, ונחמד הוא. וכן לפי"ד בפנים יש לדון במה שהאריכו למה לא יאסור פסח מטעם משק"י דאסור שלא למניו וכן קרבנות של יוהכ"פ דאסור באכילה. וכן האריך יד"נ הרב הגאון ר' חיים אהרן הלוי צימרמן שליט"א בספרו בנין הלכה בענין דברי הר"מ דאיסור טריפה מטעם מצוה הבאה בעבירה, ולפי"ד יש לדון ויתיישב הכל ואין להאריך יותר:

סי' ד' כ"ד התוספתא דקרבנות (פ"י) מנחת איש קודם למנחת אשה. וצ"ב, ולמה דוקא מנחה, וי"ל עפי"ד הש"ס הוריות (יג.) האיש קודם לאשה וביו"ד (ת"ב סי"ח), לכך ג"כ במנחה זה הדין כן. משא"כ שאר קרבנות בלא זה יש נפ"מ בהקרבתם, ועי' זבחים (פט.) ודו"ק:

סי' ד' ח' מ"מ יש לחלק בין היכא דאין רוצה כלל בהריצוי (שלל"ש) המסתעפת בעצם עבודה להיכא דמשנהו (שנ"ב) וי"ל:

סי' ד' י"ד. לענין שיטת הר"מ דפסח בסתמא פסול העירנו ידי"נ הצו"מ התוב"ט כליל הכשרונות הרב יעקב מושקוביץ שליט"א מלונדון מד' המאירי פסחים (ס"א) דיליף לה מואמרתם זבח פסח הוא עיי"ש, והוא מדברי הירושלמי פסחים (פ"ה), דצריך לפרש להדי' לשם פסח:

סי' ד', אדפיס בכאן קצת ממה ששייך להפנים שנדפס באגרתי חיד"ת בספר מחשבת הקודש ליד"נ הרב הגאון מהור"ר אברהם מרדכי הערשבערג שליט"א המחבר שנזדמן לי הספר בבית ידי"נ הרב הגאון כליל הכשרונות מהור"ר מנחם צבי אייכענשטיין שליט"א סט. לואיס וז"ל שם:

ומש"כ בסי' ב' בענין מחשבין מעבודה לעבודה אם באותה עבודה עצמה שייך מחשבין יש להעיר מע"ז (לד:) דגרס שם הר"ח שחטה שלל"ש ר"י אמר פסולה ר"ל אמר כשרה (ועיי"ש במגי') נראה מבואר דאף באותה עבודה שייך מחשבין מתחילתה על סופה ותקשה ק' על הלב ארי וכן על שי"ק שהבאת:

ובענין זה נסתפקתי היאך הדין אם חישב במיעוט בתרא בשחיטה כיון דצריך למירק בקדשים כדי להוציא הדם עי' חולין (כט.) ועי' יומא דמירק אחר שחיטה על ידו ואם כן הוה שחיטה ג"כ במיעוט בתרא ועי' ברמב"ן (חולין לא) בשם הראב"ד דהספק דשהי'

במיעוט בתרא הוי מדרבנן דכבר נגמרה השחיטה מה"ת אבל בקדשים הוה מה"ת, ועי' באבנ"ז יו"ד ה' שחיטה סי' י' מש"כ בזה:

ומצאתי בתוספתא דזבחים (פ"א) שחטה לשמה ומירק שלא לשמה כשר, מפורש דכשר ועי' במפרשים, וכן יש להעיר עוד ממקומות ואכמ"ל, אבל יש להסתפק היכא דמתחלה הי' סתמא ואח"כ דגמרו הי' שלל"ש ועי' תוס' זבחים (ב:) והתוספתא מבואר דדוקא היכא דאמר בתחילה לשמה. ועי' בתוספתא פסחים (פ"ד). ועי' בפסחים (ס:) פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלל"ש כשר דהא סתמא לשמו וכו' ואידך מחלק בין אמר ללא אמר עיי"ש. (וכעין זה הוא בגיטין (ח:) לענין גט בא"י דאף דלא צריך למימר בפני נכתב מ"מ הוא עבדית מהנית עיי"ש וא"כ ה"ה בנ"ד אף בסתמא לשמה וא"צ למימר לשמה עי' זבחים (ב:) מ"מ יש חילוק בין היכא דאמר ללא אמר) וכן האריכו בהא דזבחים (ב.) ומנחות (ב.) היכא דבשחיטה הי' שלל"ש דצריך בעבודה שני' לחשב להדי' לשמה ולא שייך בזה סתמא לשמה וא"ל יותר: